

ΑΦΕΝΤΑΚΕΙΟΝ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑ
ΚΙΜΩΛΟΥ

ΚΙΜΩΛΙΑΚΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄



Β' ΕΚΔΟΣΗ
ΑΘΗΝΑ 2009

KIMΩΛΙΑΚΑ

ΑΦΕΝΤΑΚΕΙΟΝ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑ
ΚΙΜΩΛΟΥ

ΚΙΜΩΛΙΑΚΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄



Β' ΕΚΔΟΣΗ
ΑΘΗΝΑ 2009

**ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΑΦΕΝΤΑΚΕΙΟΥ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΟΣ ΚΙΜΩΛΟΥ**

Πρόεδρος: Αντώνιος Δανασσής-Αφεντάκης

Αντιπρόεδρος: Νικόλαος Αφεντάκης

Γραμματέας: Ιωάννης Ζέρβας

Ταμίας: Χαράλαμπος Σαλιβαράς

Μέλη: Νικήτας Κακλαμάνης, Δήμαρχος Αθηναίων
Αρχιμανδρέτης Προκόπης Μπούμπας, Πρόεδρος Ελεήμονος
Εταιρείας Αθηνών

Θεόδωρος Μαγκανιώτης, Πρόεδρος Κοινότητος Κιμώλου

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΦΕΝΤΑΚΕΙΟΥ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΟΣ

ΚΙΜΩΛΙΑΚΑ

ΤΟΜΟΣ Γ'



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1973

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΠ. ΡΑΜΦΟΥ
ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΕΟΡΤΙΟΣ
ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ ΤΟΥ Ι. ΝΑΟΥ
ΤΗΣ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ ΚΙΜΩΛΟΥ
(1873-1973)



Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Παναγίας Ὁδηγητρίας



Ἡ εἰκὼν τῆς Ὁδηγητρίας τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Κιμῶλου

(Σχεδιάσμα Φωτ. Κόντογλου)

Η ΚΙΜΩΛΟΣ

ΚΑΙ Η ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΑΒΒΑΤΙΑΝΩΝ ΜΟΝΗ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

Ἡ μοναστηρολογία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἐπύψεως ἔχει πλεῖστα ὅσα ἀναζητούμενα. Καλλιεργούμενη ὁμῶς φωτίζει οὐ μόνον ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐθνικῆς πλευρᾶς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νεωτέραν ἱστορίαν μας καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων. Δυστυχῶς αἱ τύχαι τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ αἱ κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαναστάσεις (καὶ δὴ τὴν μεγάλην τοῦ 1821) καταστροφαὶ ἐστέρησαν πολλὰς μονὰς ἀπὸ τὰς βιβλιοθήκας αὐτῶν καὶ τὰ ἀρχεῖα των, ἐξ ὧν θὰ ἡδύνατο νὰ φωτισθῇ ἡ ἱστορία των. Διὰ τοῦτο καὶ ἐλάχισται ἐνδείξεις καὶ μεμονωμένα ἔγγραφα ἢ ἱστορικὰ σημειώματα δύνανται νὰ συμβάλουν εἰς τὴν διαφώτισιν—μερικὴν ἔστω—ἀγνοουμένων τυχῶν τῶν μοναστηρίων, καὶ δὴ τῶν εἰς ἐρείπια κατακειμένων καὶ παρακμασάντων.

Α΄

Ἀφορμὴν εἰς τὸ παρὸν δημοσίευμα ἔδωκε τὸ πρὸς ἔκδοσιν παραχωρηθὲν μοι ὑπὸ τοῦ φίλου λογιωτάτου πρωτοπρεσβυτέρου κ. Ἰωάννου Ράμφου ἔγγραφον τοῦ ἱερομονάχου Μακαρίου, γράφοντος κατὰ Ἰούλιον 1820 πρὸς τὸν ἐν Κιμῶλι οἰκονόμον. Εἶναι προφανές ὅτι ἔγγραφον συνταχθὲν ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως 1821 ἐν Κρήτῃ καθιστᾷ ἡμῖν γνωστὸν λόγιον ἡγούμενον, ἄγνωστον τέως. Γεννᾷ ἐν τούτοις καὶ δυσεπίλυτα προβλήματα, σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου τὴν λεγομένην τῶν Σαββατιανῶν (τοῦ Ἀγίου Σάββα δηλονότι τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις). Τὴν ἐν λόγῳ μονὴν κατ' Ἀπρίλιον 1781 ὁ Πατριάρχης Γαβριὴλ Δ' διὰ γράμματός του πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Κνωστῷ Φιλόθῳ κατέστησεν ἐνοριακὴν¹.

1) Τὸ συνοδικὸν τοῦτο ἔγγραφον ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περ. «Κρητικὰ Χρονικά» Α', 1947, σσ. 168-169 ὑπὸ Εὐμενίου Λάμπης.



Ἡ σημερινή γυναικεία Μονὴ τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου τῶν Σαββατιανῶν (μετὰ τοῦ νεωτέρου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σάββα)
εἰς τὸ ὄρος Βασιλικὸς Μαλεβιζίου

Ἡ μονὴ αὕτη ὑφίσταται ὡς ἐνοριακὴ τοῦ ἁγίου Κρήτης, γυναικεία, καὶ σήμερον, ὅτε ὁ ναὸς αὐτῆς ὁ ἀρχαῖος ἐπεξετάθη εἰς δίκλιτον. Ὁ ἀρχαῖος μικρὸς καὶ ὑπὸ τὸν βράχον κατὰ τὸ ἡμισυ ἐκτισμένος ναὸς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου ἐπεξετάθη μόλις τὸ 1954 δι' οἰκοδομῆς τοῦ κλίτους τοῦ ἁγίου Σάββα. Κεῖται δὲ εἰς τὸ ὄρος Βασιλικὸς τῆς ἐπαρχίας Μαλεβιζίου τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου², καὶ ἦτο πρὶν ἀνδρῶν μονὴ εἰς τὸν τότε Δῆμον Τυλίσου, ἐν ᾗ εὐρίσκοντο (1890) ἑπτὰ μοναχοὶ καὶ εἰς κοσμικὸς³. Ἀλλ' ἡ σημερινὴ μονὴ δὲν εἶναι ἡ παλαιά, ὅπου ἡγουμένευσεν κατὰ τὸν ἰστ' αἰῶνα ὑπερμεσοῦντα Μάξιμος ὁ Μαργούνιος (1581), ὁ ταπεινὸς λόγιος καὶ εἴτα τῶν Κυθήρων ἐπίσκοπος⁴, ὁ καὶ καταλιπὼν αὐτῇ διὰ διαθήκης μέρος τῆς βιβλιοθήκης του⁵, ἐξ ἧς ἀσφαλῶς προέρχονται καὶ αἱ γνωσταὶ εἰκόνες τοῦ ΙΖ' αἰ.⁶

Ἐκ παραδόσεως ὁ Ἱ. Νουχάκης (Χωρογραφία, Ἀθῆναι 1903, σ. 117) λέγει ὅτι κτίτωρ τῆς μονῆς ὑπῆρξεν Ναθαναὴλ τις μοναχὸς ἐκ τῆς ἐρειπωθείσης δι' ἐπιδρομῆς Τούρκων πειρατῶν (;) μονῆς τοῦ Ἀγίου Σάββα, κειμένης πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀρμυροῦ, καὶ ὅτι οὗτος καὶ μόνος διεσώθη ἐκ τῆς ἀρχικῆς μονῆς. Ἀλλὰ ταῦτα καὶ ἀβέβαια καὶ χρονικῶς ἀτεκμηρίωτα εἶναι. Διὸ θὰ προσπαθῇσω περαιτέρω νὰ βαδίσω σταθερώτερον.

Ὁ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἐπισκεφθεὶς τὴν μονὴν Ἱταλὸς ἀρχαιολόγος Ἰωσήφ Γκερόλα⁷ λέγει ὅτι ἡ νῦν μονὴ τῶν Σαββατιανῶν δὲν εἶναι παλαιότερα τοῦ 1800, παρὰ τὸ γε-

2) Πρβλ. Ἑλ. Πλάτακη ν, Στρούμπουλας-Τίμιος Σταυρὸς-Ἀγιὸς Παῦλος, τοπογραφικὴ καὶ ἱστορικὴ ἔρευνα, «Κρητικὰ Χρονικά» ΚΒ', 1970, σσ. 298-315, ἐν σ. 312, ὅπου καὶ κάτοψις τοῦ δικλῆτου ναοῦ. Αὐτόθι σ. 313 κάτοψις τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας. Τὸν παλαιὸν φίλον ἐρευνήτην κ. Πλάτακην εὐχαριστῶ καὶ ἐντεῦθεν καὶ διὰ τὰς δι' ἐπιστολῆς του παρασχεθείσας μοι πληροφορίας περὶ τῆς μονῆς.

3) Στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης... ὑπὸ Νικολάου Σταυράκη Ἀθῆναι 1890, σ. 155.

4) Προχείρως: Ἀγ. Νινολάκη, Ἡ πρὸς τοὺς Κρήτας ἀλληλογραφία Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἐν Χανίοις 1908, σσ. 21-23. Πρβλ. καὶ Giorgio Fedalto, Massimo Margunio..., Brescia (1967), σ. 37.

5) Προχείρως: Κ. Ἀμάντου, Συναῖτικά Μνημεῖα Ἀνέκδοτα (1928), σ. 24.

6) Πρβλ. «Κρητικὰ Χρονικά» Κ', 1966, σ. 343 καὶ Στυλ. Ἀλεξίου, Ὁδηγὸς Ἱστορικοῦ Μουσείου Ἡρακλείου, Ἡράκλειον 1953, σ. 32.

7) G. Gerola, Monumenti Veneti nell' isola di Creta III, 1917, σσ. 179-180.

γονός ότι ὁ ναός τῆς Παναγίας φέρει τὴν χρονολογίαν 1635 καὶ τὴν ἐνδειξιν 1596 ἐσκαλισμένῃν εἰς τὴν μικρὰν γέφυραν τὴν ὁδηγοῦσαν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου. Ἡ ἀρχικὴ ἔδρα τῆς μονῆς ἦτο εἰς Ἀγιον Σάββαν, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ρογδιᾶς, εἰς χώρον περὶ τοῦ ὁποίου δίδει πληροφορίας. Ὑπῆρχον ἐκεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ἡ Παναγία τοῦ Δελιγαρᾶ καὶ ἡ Παναγία εἰς τὰ Φρασκιὰ, δύο ναοὶ καὶ πέντε κελλία τῆς ὁσίας Πελαγίας (παρὰ τὸν ὁμώνυμον ὄρμον δυτικῶς τῆς πόλεως Ἡρακλείου). Εἰς τὸ κατεστραμμένον μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου εἰς Κάτω Τύλισον δὲν ἀπέμενον (1902) εἰμὴ ὀλίγα χαλᾶσματα. Ὁ ἱδιος ἀρχαιολόγος ἐδημοσίευσε καὶ τὰς ἐπιγραφάς⁸. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἡ εἰς Κεραμούτζι εἰς τὸν ναὸν Ἀγίου Ἀντωνίου φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ μοναχοῦ Λεοντίου Βεστάρχη καὶ ἔτος 6943 (=1434/1435)⁹. Ἄλλ' ὑπῆρχον εἰς τὴν περιοχὴν καὶ ἄλλοι ναοὶ τοῦ Μεγ. Ἀντωνίου, ὅπως εἰς Κιθαρίδα¹⁰.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἀρχαία μονή, τοῦλάχιστον τοῦ ΙΕ' αἰ., ὑπῆρξε παράλιος παρὰ τὸν ὄρμον τῆς ἁγίας Πελαγίας, ὀνομασθέντα οὕτως ἐκ ναοῦ ἢ μονυδρίου τιμωμένου ἐν ὀνόματι τῆς ἐν λόγῳ ὁσίας, παρὰ τὸ Φόδελε ἢ Φρασκιάν. Ὅτι ἡ ὁσία ἐτιμᾶτο καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Κρήτῃ δεικνύουν τὰ τοπωνύμια Ἀγία Πελαγία Λιμνῶν Μεραμπέλλου (Ν. Λασιθίου) καὶ Ἀγία Πελαγία Μιζορρομάτων ἐπαρχίας Ἀγίου Βασιλείου (Ν. Ρεθύμνης). Ὅντως δὲ εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 20 χάρτην τοῦ Μάρκου Μποσκίνη (1651) σημειοῦται Santa Pelagia, παραλία, ὄρμος, λόφοι, καὶ ἐπὶ ὑψώματος ναός¹¹. Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀνήκουσα εἰς τὴν μονὴν Σαββατιανῶν, παλαιόθεν.

Ὁ ἐν λόγῳ ναός τῆς Ἀγίας Πελαγίας μέχρι τοῦ 1821 πρέπει

8) Αὐτόθι, τόμος IV, 1932, σ. 501 καὶ σ. 80 καὶ 254, Νο 346. Τοῦ οἰκοσμήμου τῆς γεφύρας φωτογραφία ἐν σ. 255, Νο 346.

9) Ἐνθ' ἄνωτ.

10) Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 502. Καὶ ἐν σ. 503 ναός τῆς Παναγίας ἐν τῇ μονῇ Χρυσοπηγῆς. Οἱ ναοὶ τοῦ Μ. Ἀντωνίου ἐν Κρήτῃ ἦσαν πολλοί, ὡς εἰς Ἀκρωτήρι Μελέχα, εἰς Καρύδι, (Κρ. Χρον. Α', σ. 6 κ. ἀ.), Σύμμερσο (αὐτόθι). Οἱ δύο τελευταῖοι μετόχια τοῦ Ἀρετίου.

11) Il regno tutto di Candia delineato a parte et intagliato da Marco Boschini Venetiano, (Venezia) 1651.

νά ἦτο προσηρμοσμένος εἰς τὴν κεντρικὴν μονὴν τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου τῶν Σαββατιανῶν, τῆς ὁποίας ἀπλοῦν ἐξάρτημα ἦτο τὸ ἐξωκκλήσιον ἐπὶ τοῦ ὄρους Βασιλικοῦ. Τοῦτο ἐρμηνεύει τὴν ἐν τῷ δημοσιευομένῳ ἐγγράφῳ μνείαν τῆς ὁσίας Πελαγίας, εἰς τὴν χάριν τῆς ὁποίας προσέφυγεν ὁ ἐκ Κιμώλου Κωνσταντῖνος Πανάγος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἡγούμενος τῶν Σαββατιανῶν ἀναθέτει τὸ θέρος τοῦ 1820 τὴν συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ καταχρεωμένου κρητικοῦ μοναστηρίου. Εἰς τί ἀπέβη ἡ ἐνέργεια καὶ ποῖον τὸ τέλος τοῦ ἡγουμένου ἀγνοοῦμεν. Ἀλλ' ὑποθέτομεν ὅτι ὁ δραστήριος οἰκονόμος Κιμώλου Δημήτριος Σάρδης, πάππος ἐκ μητρὸς τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τῆς Κιμώλου Γεωργίου οἰκονόμου Νικολάου Ἀφεντάκη, δὲν θ' ἀφῆκεν ἀνενέργητον τὴν ἐν λόγῳ ἐκκλησίαν.

Ἐὰν τώρα ἡ μετακίνησις τῶν μοναχῶν ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς τὸ ὄρος ἐγένετο πρὸ ἢ μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν 1821-1830, εἶναι θέμα ἀλλοτρίας ἀρχιερατικῆς ἐρεῦνης, εἰς ἣν θὰ συμβάλῃ ἡ μελέτη τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ τουρκογλώσσου ἀρχείου. Ἐκ τῶν σποραδικῶν περὶ τῆς μονῆς εἰδήσεων ἃς συνεκέντρωσα μέχρι τοῦδε δὲν δύναται νὰ συναχθῇ ἀσφαλῶς.

Τὴν δημοσιευομένην φωτογραφίαν τῆς σημερινῆς μονῆς ὀφείλω εἰς τὴν προθυμίαν καὶ τὸ διαφέρειν τοῦ νῦν ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εὐγενίου, ὃν καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ. Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ παλαιὰ σφραγὶς τοῦ μοναστηρίου ἡ ἀποτυπωθεῖσα πρὸ τοῦ δημοσιευομένου ἐγγράφου.

Β'. ΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟΝ



Ἡ σφραγὶς τοῦ Μοναστηρίου

[Δημητρίῳ Σάρδῃ, οἰκονόμῳ Κιμώλου]

Εὐλαβέστατε ἐν ἱερεῦσι παπᾶ κύρ οἰκονόμε τὴν σὴν αἰδεσι-
 μότητα ἀδελφικῶς ἐν | Κῶ ἀσπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγο-
 ρεῦομεν, δεόμενοι τοῦ ἁγίου θεοῦ ὅπως διὰ πρε | σβειῶν τοῦ
 ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου, καὶ τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Πελα-
 γίας διαφυλάτ | τη τὴν ὑμετέραν αἰδεσιμότητα ὑγιαίνουσιν ἄνοσον
 εὐθυμοῦσιν καὶ ἀνωτέραν πά | σης ἐπηρείας. διὰ τοῦ παρόντος
 ἡμῶν γράμματος δηλοποιούμεν αὐτῇ, ὅτι ἡ | ἡμετέρα ἱερὰ μο-
 νή, Σαββατιανὰ ἐπιλεγομένη, κατὰ τι μὲν ἀπὸ τὰς καιρικὰς πε | ρι-
 πετείας, κατὰ πολὺ δὲ ἀπὸ τὰς τῶν ἐξωτέρων συνεχεῖς ἀδικί-
 ας, περιέπεσεν | εἰς βαρύτατον χρέος καὶ ἀνοικονόμητον, ὥστε
 ὁποῦ κινδυνεῦει νὰ ἀπωλεσθῇ | ἐξ ὁλοκλήρου ὁ ἱερὸς οὗτος τό-
 πος, καὶ οἱ ἐνασκούμενοι πατέρες καὶ μοναχοὶ στε | νοχωρού-
 μενοι, βιάζονται ἄλλοι μὲν εἰς ἄλλοτριαν γῆν, ἄλλοι δὲ ἐν τῇ ἰ-
 δία πατρί | δι, τόπον ἐκ τόπου ἀμείβοντες εἰς τὰ σπλάγχχνα τῶν
 εὐσεβῶν χριστιανῶν, | διὰ ἀνακουφισμὸν τοῦ ὑπερόγκου χρέους
 μας. Τούτου χάριν ἐπαρακαλέσαμεν | καὶ τὸν παρόντα συντο-
 πίτην σας κύρ Κωνσταντῖνον Πανάγον, τὸν ἐλθόντα καὶ | πέρις
 ἐνταῦθα διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ υἱοῦ, διὰ νὰ λάβῃ
 τὴν φροντίδα | καὶ κόπον, χάριν τῆς ὁσίας Πελαγίας, νὰ περιφέρῃ

καὶ εἰς τὴν νῆσον τὴν ἔδι | κήν σας ἕνα κουτὶ διὰ βοήθειαν καὶ
 ἔλεημοσύνην παρὰ τῶν αὐτόσε εὐσεβῶν | χριστιανῶν. Διὸ πα-
 ρακαλοῦμεν καὶ τὴν ὑμετέραν χριστομίμητον διάθε|σιν νὰ συν-
 εργήσετε εἰς ταύτην τὴν καλὴν ἐπίδοσιν, ὅπως διὰ τῆς προτρο-
 |πῆς γένηται προκοπὴ καὶ αὐξήσις τοῦ καλοῦ, καὶ κοντὰ ὅπου
 θέλει ἔχη τὴν ὁσί|αν Πελαγίαν βοηθόν, θέλει ἔχη καὶ ἡμᾶς πάν-
 τας μεσίτας πρὸς θεὸν | διὰ τὴν κατ' ἄμφω ὑγείαν της. ἥς τὰ
 ἔτη εἶψαν θεόθεν πλεῖστα | καὶ πανευδαίμονα. ὑγιαίνετε.» αὐκ'
 ἰουλίου ιε η'. | τῆς ὑμετέρας αἰδεσιμότητος ἀδελφοὶ ἐν Χῳ ἀγα-
 πητοὶ» Μακάριος ἱερομόναχος ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς τῶν |
 Σαββατιανῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πατέρες καὶ μοναχοί.

»τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ ἐν | ἱερεῦσι παπᾶ κὺρ οἰ-
 κονόμῳ, τῷ | ἐν Χῳ ἡμῖν περιποθήτῳ | ἀσπασίως | εἰς τὴν
 Κύμουλον

ἡ ἀδελφότης καὶ ἀγαπῶντες αὐτὴν
 ἡμεῖς οὖν καὶ ἡμεῖς οὖν καὶ ἡμεῖς οὖν
 ΕΙΣ
 Ν. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐγγράφου

Ἀθήναι, Ἰανουάριος 1973

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΜΗΛΟΥ ΚΑΙ ΚΙΜΩΛΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΑ - ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ἡ Μήλος ἐδέχθη ἐνωρίτατα τὸν Χριστιανισμόν, ὡς πιστοῦται ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἐν αὐτῇ κατακομβῶν¹, διὰ τῶν ὁποίων δηλοῦται τὸ πρῶτον τῆς διαδόσεως τούτου ἐν αὐτῇ, με ἀποτέλεσμα ὥστε πολλοὶ τῶν κατοίκων της νὰ δεχθοῦν τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτοῦ.

Ὅμως ἐκ τοῦ δεδομένου τούτου δὲν ἀποδεικνύεται ὑπόστασις ὀργανωμένης Ἐκκλησίας πάντως, γεγονὸς εἶναι ὅτι, ὡς καὶ εἰς τὰς ὑπολοιπὰς τοῦ συμπλέγματος τῶν Κυκλάδων νήσους, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ Χριστιανισμὸς ἐπεκράτησεν ἐν αὐτῇ περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος², με ἐπακόλουθον τὴν δημιουργίαν χριστιανικῆς κοινότητος, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ἐπίσκοπος, χωρὶς ὅμως νὰ γνωρίζωμεν ἐπακριβῶς τὸν χρόνον τῆς ἀναγωγῆς αὐτῆς εἰς ἐπισκοπὴν.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς χρονολογίας τῆς ἀναδείξεως αὐτῆς εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἐπισκοπῆς, αὕτη ὑπήχθη ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ρόδου καταλαβοῦσα, κατὰ τὴν ἑκθεσιν τοῦ Ἐπιφανίου, τὴν ἰ' ὑπ' αὐτὸν θέσιν³, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ αὐτοκράτορος

1) Γ. Λαμπάκης, Περὶ τῶν ἐν Μήλῳ χριστιανικῶν κατακομβῶν, τοῦ ἐν αὐτῇ βαπτιστηρίου καὶ ἐτέρων χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων, «Δελτίον Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας», ἔτ. 1906, τεύχ. Ζ', σ. 29 κ. ἐ. Γ. Σωτηρίου, Ἡ Χριστιανικὴ κατακόμβη τῆς νήσου Μήλου, «Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν», ἔτ. 1928, τ. Γ' τεύχ. 1, σ. 33 - 46. Ἰωσήφ Χατζηδάκης, Ἡ ἱστορία τῆς νήσου Μήλου, ἐν Ἀθῆναις 1927, σ. 115 - 120. Ζαφειρ. Βάου, Ναοὶ καὶ ναῦδρια τῆς Μήλου, Ἀθῆναι 1964, σ. 5 κ. ἐ. Ἐμμαν. Κων/δου, Μήλου κατακόμβαι. «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», τ. Η' σ. 1114 - 1115. Βιβλιογραφία κατ' ἐπιλογὴν.

2) Γερασ. Κονιδάρι, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', Ἀθῆναι 1954-1960, σ. 522, τ. Β', Ἀθῆναι 1970, σ. 36, 98, 112, 113, 176. Ἐμμαν. Κων/δου, Ἡ μητρόπολις Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ νήσων, ἐν «Ξανθορίνῃ», Μ. Δανέζη, Ἀθῆναι 1971, σ. 157.

3) Ἀνδρ. Τριανταφυλλοῦ (ἀρχιμ., ἀποθανόντος μητροπολίτου Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας), Αἱ ἀρχιερατικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Παλαιᾶς

Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886 - 912) τὴν η' ¹ καὶ κατὰ τὸ «Τακτικὸν» τοῦ Παρισινοῦ Κώδικος 1555A τῶν μέσων τοῦ Η' αἰῶνος τὴν θ' ², ἵνα περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ὑπομνήσεις, καθεστὼς διατηρηθὲν μέχρι τοῦ 1207³, ὅτε μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ λατίνος ἐπίσκοπος, ἀπομακρύνας τὸν Ὁρθόδοξον τοιοῦτον, οὐτινος γνωστὸς μέχρι σήμερον προκάτοχος ὑπῆρξεν ὁ Εὐτύχιος⁴, ὅστις κατὰ τὸ ἔτος 680 μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἡ τοιαύτη ἐγκαθίδρυσις ἐν Μήλῳ λατίνων ἐπισκόπων, οἵτινες οὐχὶ σπανίως ἤρχοντο εἰς προστριβὰς μετὰ τῶν ἐντοπίων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὥς θέλομεν ἀσχοληθῆ κατωτέρω εἰς οἰκείαν παράγραφον τῆς παρούσης ἐργασίας, διετηρήθη μέχρι τοῦ 1537, ὅτε, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τούτων ἐξ αὐτῆς, ὥς καὶ τῶν ὁμοφρόνων τούτων, ἐγκατεστάθησαν Τοῦρκοι, ἵνα, μετὰ τὴν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα τῆς μητροπόλεως Παροναξίας ἀνασύστασιν ὑπαχθῇ ὑπ' αὐτήν⁵, μέχρις οὗ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΖ' ἑκατ/-δος (1601), ἀποσπασθεῖσα ταύτης, ἀποτελέσῃ ἰδίαν ἐπαρχίαν προαχθεῖσαν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν, ἔχουσιν ὑφ' ἑαυτὴν καὶ τὴν νήσον Κίμωλον⁶.

Κατὰ τὸ ἔτος 1797 ἐπὶ τῆς α' πατριαρχείας (1797 - 1798) τοῦ πατριάρχου Κων/λεως Γρηγορίου τοῦ Ε' ἡ ὑφ' ἱστορίῃσιν

Ἑλλάδος ἐν προγενεστέροις τοῦ 1821 χρόνοις, «Ι. Σύνδεσμος», ἔτ. 1916, ἀριθ. φύλ. 270, σ. 12.

1) Δ η μ. Χ α β ι α ρ ᾱ, Μελέται περὶ τῆς νήσου Σύμης, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος», ἔτ. 1915, τ. ΙΔ', σ. 362, 410.

2) Γ ε ρ α σ. Κ ο ν ι δ ᾱ ρ η, Αἱ μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ «τάξις» αὐτῶν, Athen 1934, σ. 100.

3) Τ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, Συνοδικὴ καθαιρέσις δύο ἀρχιεπισκόπων Μήλου, Μελετίου καὶ Διονυσίου, «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», τ. Ζ', ἔτ. 1952, σ. 213.

4) M. Lequien, Oriens Christianus, Parisiis 1740, τ. Ι, σ. 945 κ. ἐ.

5) Π ε ρ ι κ λ. Γ. Ζ ε ρ λ ἔ ν τ ο υ, Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν νήσων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείας θαλάσσης, ἐν Ἑρμουπόλει 1913, τ. Α' τευχ. α', σ. 55. Τ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 213.

6) Χ ρ υ σ ᾱ ν θ ο υ πατριάρχου Ἱεροσολύμων τοῦ Νοταρᾶ, Συνταγμάτιον περὶ τῶν ὁφικίων, κληρικῶν καὶ ἀρχόντικῶν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Ἑνετήῃσι ἀφσῇ, σ. 74.

ἐπαρχία ἠνώθη μετὰ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου, κατόπιν αἰ-
τήσεως τῶν κατοίκων Μήλου, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τοῦ ἀπὸ
Ἰουνίου (ἐπινεμήσεως ιε΄) τοῦ ἰδίου ἔτους Πατριαρχικοῦ καὶ
Συνοδικοῦ ἐγγράφου, ἀναγράφοντος ὅτι «τοῦ γὰρ θεοφιλεστάτου
ἀρχιεπισκόπου Μύλου καὶ Κιμύλου συναδελφοῦ ἀγαπητοῦ κυρ
Δανιὴλ παραίτησιν οἰκειοθελῇ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου ἀνε-
φάνη ἡ ἀρχιεπισκοπὴ ἐκείνη καὶ οἱ χριστιανοὶ αὐτῆς ἀδύνατον
ἔχειν καὶ διατρέφειν ἴδιον ἑαυτῶν ἀρχιερέα... ἔγνωμεν ἐνῶσαι
τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην μετὰ τῆς ρηθείσης ἐπαρχίας Σίφνου, καὶ
ἐκ τῶν δύο τούτων ἀρχιεπισκοπῶν μίαν μητρόπολιν ἀποδεῖξαι,
ἐφ' ὧν τὸν ἀρχιερατικῶς αὐτῆς προϊστάμενον παρὰ πάντων
γινώσκεσθαι, λέγεσθαι τε καὶ γράφεσθαι μητροπολίτην, ὑπέρ-
τιμον καὶ ἑξαρχον Αἰγαίου Πελάγους δεσπόζοντα καὶ ἀρχιερα-
τικῶς τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ὡς μιᾶς...»¹, ὅφ' ἦν ὑπὴχθησαν καὶ
αἱ νῆσοι Κίμωλος, Σέριφος, Φολέγανδρος, Σίκινος, Μύκονος,
Ἴος, Ἀνάφη, Ἀμοργός, Ἀστυπάλαια, Ἡράκλεια «καὶ τὰ πέριξ»
μικρονησίᾳ².

Βραδύτερον, διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 21ης Νοεμβρίου (3ης
Δεκεμβρίου) 1833 «Περὶ προσωρινῆς διαιρέσεως τῶν Ἐπισκο-
πῶν τοῦ Βασιλείου»³, ὑπεβιβάσθη εἰς ἐπισκοπὴν, μὲ ἔδραν τὴν
Σίφνον, ἵνα, μετὰ τὴν κατὰ τὴν 21ην Ἀπριλίου 1843 πρὸς Κύ-
ριον ἐκδημίαν τοῦ τελευταίου αὐτῆς ἀρχιερέως Καλλινίκου
Ἡλιάδου, καταργηθῇ καὶ ὑπαχθῇ εἰς τὴν νεοσυσταθεῖσαν τῷ
1833 ἐπισκοπὴν, ἥδη δὲ μητρόπολιν Σύρου, ὅφ' ἦν ἔκτοτε
ἔχει τὴν ἀναφορὰν αὐτῆς.

Καὶ ἐνταῦθα τοῦ λόγου παραγενόμενοι, οὐ μόνον σκόπιμον
ὕπολαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ βαθυτάτην ἰδίως αἰσθανόμεθα τὴν ἠθι-
κὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως καὶ ἀπὸ τοῦ χώρου τούτου ἐκφράσωμεν,
πρὸς τὸν γνωστὸν διὰ τὰς ἱστορικὰς καὶ ἀγιολογικὰς αὐτοῦ μελέ-
τας αἰδεσιμολογιώτατον πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἰωάννην Ράμ-
φον τὰς ἐνθέρμους καὶ εἰλικρινεῖς ἡμῶν εὐχαριστίας, διότι,

1) Σ. Συμεωνίδου, Ἰδρυτικὸν τῶν μητροπόλεων Σίφνου καὶ
Μήλου... καὶ ἀποκατάστασις, «Σίφνος», ἔτ. 1964, ἀριθ. φύλ. 364, σ. 3.

2) Αὐτόθι.

3) Διογ. Ματαράγκα, Δίκαιον Ἐκκλησίας - Πολιτείας Ἑλ-
λάδος, Ἀθῆναι 1937, τ. Α', σ. 69.

ἐν τῷ ἐγνωσμένῳ αὐτοῦ ἱστορικῷ διαφέροντι ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν τὸ προσωπικόν του ἀρχεῖον, τὸ ὁποῖον περιέχει σπουδαιοτάτας καὶ ἀνεκδότους πληροφορίας περὶ τῶν ἀρχιερέων Μήλου καὶ Κιμῶλου, ἐφ' ὧν ἰδιαίτερως ἐστηρίχθη ἡ ἀνὰ χεῖρας ἐργασία, καὶ διὰ τῶν ὁποίων πλουτισθεῖσα κατέστη πληρεστέρα καὶ ἀκριβεστέρα, καὶ ἥτις προτίθεται, ὑπὸ τὴν κατωτέρω διάρθρωσιν, ἐνώπιον τῆς ἐπιστήμης, ὡς συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν νήσων Μήλου καὶ Κιμῶλου.

2. ΠΡΩΤΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

ΕΥΤΥΧΙΟΣ

680

μετασχὼν εἰς τὴν ἐν Κων/πόλει συνελθοῦσαν τῷ 680 - 681 ΣΤ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον¹.

ΓΑΛΑΤΙΟΣ

787

λαβὼν μέρος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου² 786 - 787 κατὰ τῶν εἰκονομάχων.

ΞΕΝΟΦΩΝ

869

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος οὗτος μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν Κων/λει, τῷ αὐτῷ ἔτει, συνελθούσης Συνόδου ἐπὶ πατριάρχου Κων/λεως Ἰγνατίου κατὰ τὴν β' αὐτοῦ πατριαρχεῖαν (867 - 877).

ΓΕΡΜΑΝΟΣ Α'

1576³

Κατὰ τὸ ἔτος 1597 ὑποθέτομεν ὅτι ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Μήλου καὶ Κιμῶλου διετέλει ἐν χηρείᾳ, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι, ὡς κατωτέρω παρατίθεται, ὁ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Α' ὁ Πηγᾶς (1590 - 1601) ὡς Τοπότηρητῆς τοῦ Πατριαρχείου

1) M. Le Quien Oriens Christianus, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 945. Πρβλ. «Ν. Ἑλ-ληνομνήμονα», τ. Γ', σ. 386.

2) J. Mansi, Sacrorum Concilliorum nova et amplissima collectio, Paris 1901, τ. ΙΓ', σ. 136 κ. ε.

3) Ζαφειρ. Βάου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 456.

Κων/πόλεως, γράφων πρὸς τοὺς ἐν Μήλῳ «εὐρισκομένους χριστιανούς ἱερεῖς τε καὶ λαϊκούς» οὐδόλως ἐν τῇ σχετικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ μνημονεύει ὑπαρξιν ἀρχιερέως ἐν αὐτῇ. Ἀνεξαρτήτως τούτου, τὸ ἐν λόγῳ πατριαρχικὸν Γράμμα ἔχει ὡς ἀκολουθῶς:

«1597, μηνὶ Μαΐῳ 9.

Μελέτιος ἐλέω Θ(εο)ῦ πάπας, καὶ π(ατ)ριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας, καὶ κριτῆς τῆς οἰκουμένης, ὁ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Κωνστ(αντι)νουπόλεως ἐπιτηρητής:

† Τοῖς ἐν Μύλῳ εὐρισκομένοις ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς ἱερεῦσί τε, καὶ λαϊκοῖς, υἱοῖς τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν κ(υρί)ῳ ἀγαπητοῖς, χάριν, ἔλεος, καὶ εἰσὴν, παρὰ τοῦ κ(υρίου), καὶ θ(εο)ῦ, καὶ σ(ωτῆ)-ρ(ος) ἡμῶν Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ, ἡ μετριότης ἡμῶν εὐχεται καὶ εὐλογεῖ πάντας ὑμᾶς. ἦλθε πρὸς ὑμᾶς ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης φρά Φραντζέσκος λυπούμενος, ὅτι τινὲς τῶν χριστιανῶν ἀφόβως καὶ ἀδίκως διήρπασαν ἐν τοῖς περασμένοις καιροῖς τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, οἶον, βιβλία, σκεύη ἱερά, χωράφια, ἀμπελῶνας καὶ παρόμοιά τινα, καὶ ἐζήτει παρ' ἡμῶν δικαίαν ἐκδίκησιν. Διὰ τοῦτο ἀποφαινόμεθα ἵνα, ἐάν τις ἡ(ρ)-παξεν ἀδίκως, ἢ ἀδίκως παρακρατῇ, ἀποδώσῃ διχὰ προφάσεως, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ προρρηθέντος εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης φρά Φραντζέσκου· ἐάν δέ τις τολμήσῃ παρακούσων τῆς ἡμετέρας προστάξεως, δι' ἄλλων γραμμάτων ἀφοριστικῶν ἐπιτιμήσωμεν αὐτὸν βαρύτατα· οὕτως οὖν ποιήσατε ἵνα ἡ χάρις τοῦ θ(εο)ῦ καὶ τὸ ἄπειρον αὐτοῦ ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. θη Μαΐου αφεζ'.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

† Μελέτιος ἐλέω θ(εο)ῦ πάπας καὶ πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας»¹.

1) Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Διάφορα Ἑλληνικά Γράμματα ἐκ τοῦ ἐν Πιερουπόλει Μουσείου τῆς Α. Ε. τοῦ Κυρίου Ν. Likhatcheff, ἐκδιδόμενα μετὰ παραρτήματος καὶ προλόγου, ἐν Πιερουπόλει 1907, σ. 5.

3. ΔΙΕΝΕΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΛΑΤΙΝΩΝ

Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ, ἀναστέλλοντες, πρὸς καιρόν, τὴν ἀφήγησιν περὶ τῶν ἀρχιερέων Μήλου καὶ Κιμώλου, θεωροῦμεν ἱστορικῶς ἐπιβεβλημένον καὶ σκόπιμον, ὅπως διατονίσωμεν, ὅτι τὰ περιστατικὰ ταῦτα, τῶν σχέσεων δηλ. ὀρθοδόξων¹ καὶ λατίνων ἐν Μήλῳ κατὰ τοὺς ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνας, ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης.

Οὕτως, ὁ Ἀθ. Παπαδόπουλος-Κεραμεὺς δημοσιεύει δώδεκα ἔγγραφα Πατριαρχικά εἰς τὸ βιβλίον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Διάφορα Ἑλληνικά Γράμματα ἐκ τοῦ ἐν Πετροπόλει Μουσείου τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Ν. Likhatcheff ἐκδιδόμενα μετὰ παραρτήματος καὶ προλόγου. Ἐν Πετροπόλει (Τυπογραφεῖον Κιρσβάουμ 1907 σ. 54 + κζ')». (Ἐκ τῶν ὑπομνημάτων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Τ. Δ. Παράρτημα).

Ἐκ τῆς πολυτίμου ταύτης ἐκδόσεως, τῆς ὁποίας κριτικὴν ἐδημοσίευσεν ὁ μετὰ ταῦτα ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, καταχωρισθεῖσαν εἰς τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Φάρον» Ἀλεξανδρείας ἔτ. 1908, τ. Β' σ. 200 - 203, παραθέτομεν κατωτέρω τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς σχέσεις ὀρθοδόξων καὶ καθολικῶν.

Εἰς τὸν πρόλογόν του εἰς τὴν σ. η' ὁ Κεραμεὺς γράφει τὰ ἑξῆς: Μετὰ τὸ γράμμα τοῦ Ἰωακείμ (ἀριθ 1) ἔχομεν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ διαφόρων πατριαρχῶν Κ/πόλεως δυοκαίδεκα πιττάκια (ἀριθ. 2 - 13) ἀναγόμενα πάντα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, εἰς διαφορὰν μεταξὺ κατολίκων καὶ καθολικῶν ὀρθοδόξων τῆς νήσου Μήλου. Τῶν πιττακίων τούτων τὴν σύνταξιν προὔκάλει αἰτησις ἰδίᾳ τῶν ἐν Μήλῳ κατολίκων ἐπισκόπων πρὸς τοὺς οἰκουμενικοὺς πατριάρ-

1) Περὶ τῶν σχέσεων ὀρθοδόξων καὶ λατίνων εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ εἰς τὰς Μῆλον καὶ Κίμωλον τοιαύτας ἐπὶ Φραγκοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας, ἔχει γράψῃ σπουδαιοτάτην ἀπὸ πάσης ἐπόψεως μελέτην, ὁ διακεκριμένος Κυκλαδίτης ἱστοριοδίφης καὶ χαλκέντερος συγγραφεὺς, ἀείμνηστος Δ. Πασχάλης, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία εἰς τὰς Κυκλάδας ἐπὶ Φραγκοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας», καταχωρισθεῖσαν εἰς τὰ «Ἀνδριακά Χρονικά» ἔτ. 1928, ἀριθμ. φύλ. 2 - 3, σ. 5 - 136. Βλ. καὶ ἀρχιμ. Ἐμμ. Ἰ. Καραθίου, (μητροπολίτου Κῆφου καὶ εἰτα Μεσημβρίας), Ἡ λατινικὴ προπαγάνδα καὶ αἱ Κυκλάδες κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα (ἔκδ. Ἰ. Ράμφου), ἐν Ἀθήναις 1936.

χας, εἰς πτόησιν δὲ τῶν τελευταίων καὶ πίεσιν τοῦ τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ. Οἱ πατριάρχαι καὶ λόγῳ φιλαδελφίας πρὸς ἑτεροδόξους μὲν ἄλλ' ἀδελφούς ἐν Χριστῷ, καὶ λόγῳ πόθου ὅπως οἱ ἐν μέσῳ τῶν ὀρθοδόξων εὕρισκόμενοι ἀλλόδοξοι συμβιωσιν ἐν εἰρήνῃ, ἐδέχοντο τὰς αἰτήσεις, τὰς δὲ πιέσεις καὶ ἀγογγύστως εἰς διάκρισιν τοῦ δικαίου, διδόντες εὖτω τοῖς λατίνοις ἐπισκόποις πιττάκια διατακτικὰ συμβάλλοντα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ κατ' αὐτοὺς δικαίου· ὥς δὲ μαρτυρεῖ τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 γράμμα, τὰ πιττάκια ταῦτα ἐγράφοντο ταῦτοχρόνως εἰς διπλ.εῦν, ἵνα τὸ μὲν πρῶτον ἐγχειρίζεται παρὰ τοῦ ἐνδιαφερομένου τοῖς ἀντιδίκαις, τὸ δ' ἕτερον μένη ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐν Μήλῳ ἰδίας τοῦ ἐνδιαφερομένου ἐπισκοπῆς εἰς μαρτυρίαν τῆς νομίμου τοῦ Πατριαρχείου πορείας. Τὰ πιττάκια 2 - 13, πάντα πρωτότυπα, εἶχεν ἐν τοῖς ἀρχείοις ἡ ρηθεῖσα ἐπισκοπή· τοῦτο δὲ μαρτυροῦσιν αἱ ἐπισθεν αὐτῶν ἰταλικάι σημειώσεις, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἢ δηλωτικά τοῦ ἀρχείου, ἐν ᾧ τὰ πατριαρχικά ἐκεῖνα πιττάκια εὕρισκοντο πρότερον. Ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῶν (ἀρ. 2) ὅπερ φέρει τὴν ὑπογραφὴν Μελετίου Πηγᾶ, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἐν ἔτει δὲ 1597φ καὶ τσποτηρητοῦ τοῦ χηρεύοντος τότε Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ μετὰξὺ λατίνων καὶ ὀρθοδόξων τῆς νήσου Μήλου διαφορά εἶχε τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ χρόνου παλαιότερου. Ἐπείσθη δηλαδὴ ὁ Μελέτιος ἐκ τῶν παραπόνων τοῦ ἐν αὐτῇ λατίνου ἐπισκόπου Φραγκίσκου, ὅτι οἱ ἐκεῖ ὀρθόδοξοι εἶχον ποτὲ διαρπάξει πράγματά τινα ἀνήκοντα τῷ ἐπισκοπικῷ αὐτοῦ ναῷ· διὸ καὶ γράφει τοῖς ὀρθοδόξοις Μηλίοις, ὅτι ὀφείλουσιν νὰ ἐπιστρέψωσι ταῦτα τῷ Φραγκίσκῳ, ἵνα μὴ τυχὸν τιμωρηθῶσι τῆς ἀρπαγῆς οἱ πρωταίτιοι διὰ γραμμάτων ἐκκλησιαστικοῦ ἀφορισμοῦ. Ἡ ἐν Μήλῳ διαφορά σαφηνίζεται διὰ τοῦ κατόπιν γράμματος τοῦ πατριάρχου Ματθαίου (ἀριθ. 3), ἐκδομένου ἐν ἔτει 1601φ. Κατ' αὐτὸ πρόκειται περὶ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἀνήκοντος μὲν πρότερον τοῖς κατολίκαις Μηλίοις, ὑπὸ δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἀρπαγέντος μεθ' ὅλων τῶν κτημάτων αὐτοῦ. Οὗτοι δὲν ἐψήφισαν τὴν πρὸς ἐπιστροφὴν αὐτοῦ διαταγὴν τοῦ Μελετίου, ὡς ἔχοντες βεβαίως καὶ αὐτοὶ θετικώτερα ἐπὶ τοῦ ρηθέντος ναοῦ δίκαια. Θὰ ἦτο πιθανῶς κτίσμα τῶν ἐπὶ Βυζαντινῶν ὀρθοδόξων προπατόρων αὐτῶν, ὅπερ, τῆς Μήλου ἀρπαγείσης ὑπὸ τῶν Φράγκων σταυροφόρων, θὰ περιῆλθεν εἰς τὴν αὐθαίρετον κα-

τοχὴν τῶν ἐν αὐτῇ κατοικησάντων λατίνων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκβιασθέντων εἰς οὐνιτισμὸν Μηλίων, ἄχρις οὗ, τῆς νήσου γενεσμένης τουρκικῆς, θὰ εὗρον οἱ Μηλῖοι περίστασιν εὐνοῦν νὰ ἔχωσι καὶ πάλιν τὸ προπατορικὸν αὐτῶν κτίσμα. Οὕτω, νομίζω, ἐξηγεῖται ἡ συνεχὴς, ὡς θὰ ἴδωμεν, παρακοή τῶν Μηλίων εἰς τὰ πατριαρχικὰ διατάγματα, ἅτινα ἄλλως ἡσθάνοντο καὶ αὐτοὶ γινόμενα φιλοφροσύνης ἕνεκα πολιτικῆς καὶ διὰ πίεσεως ἐξωτερικῆς. Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἐτῶν 1597 καὶ 1601 τοῦ λατίνου ἐπισκόπου ἐν Μήλῳ ἡ ἐλπίς ἔμεινεν ἀπραγματῆσιμος. Ἄλλ' ἤδη ἐπεμβαίνει εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ ὁ Γάλλος ἐν Κων/πόλει πρέσβυς ὡς προστάτης τῶν ἐν Τουρκίᾳ κατολίκων καὶ μεσιτεύσας παρὰ τῷ πατριάρχῃ Ματθαίῳ ἀπαιτεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ τοῖς λατίνοις ἡ παράδοσις τοῦ ναοῦ. Ἡ παρέμβασις ὅμως αὕτη ἀναγκάζει τὸν πατριάρχην, ὅπως ἡ ἀπαίτησις τοῦ πρεσβευτοῦ λάβῃ τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῇ κατὰ νόμους θέσιν. Παρατηρηθέντος δηλαδὴ ὅτι ὑπάρχουσι δύο ἀντίδικα μέρη διεκδικοῦντα τὴν κυριότητα τοῦ ἐν Μήλῳ ναοῦ, ἀποφασίζει τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπως ἡ μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ ἐξετασθῇ ἐπιτοπίως. Ἐκ τούτου διετάχθη ἡ ἐν Μήλῳ ὀρθόδοξος κοινότης νὰ καταστήσῃ δι' ἐκθέσεως γνωστὸν εἰς αὐτὸ ὅσα πρότερον αὕτη ὥριζεν ἐκεῖ καὶ ὅσα ἡ λατινική, ἵνα οὕτω διαφωτιζόμενον τὸ Πατριαρχεῖον ἀποφανθῇ κατόπιν περὶ τοῦ δικαίου ἐν γνώσει, κανονίσῃ δὲ καὶ τὴν πρὸς τὸν Γάλλον πρέσβυν ἀπάντησιν. Ὁμοίᾳ τις διαταγὴ θὰ ἐδόθη καὶ παρὰ τοῦ πρεσβευτοῦ εἰς τοὺς ἐν Μήλῳ κατολίκους.

Φαίνεται ὅτι θὰ ἐστάλῃ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ προζητηθεῖσα τῶν ὀρθοδόξων ἐξεταστικὴ ἐκθεσις εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, διότι τὸ κατόπιν γράμμα τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου (ἀριθμ. 4) παρουσιάζει συνεπῆ πρὸς τοιαύτην ἐκθεσιν ἀπόφασιν· ἦτοι, μὴ κριθείσης ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ ἐπαρκoὺς τῆς ἐκθέσεως καὶ αὐτοῦ δὲ ἐπιμένοντος εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Φραγκίσκου, ἴσως δὲ καὶ πιέζοντος τὸ Πατριαρχεῖον, ἀποφασίζεται νὰ ἐξετασθῇ τῶν λατίνων ἡ ὑπόθεσις ἐν Μήλῳ παρουσίᾳ πατριαρχικοῦ τινος ἐξάρχου. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποιεῖται ἀρχιερεὺς τις, ὅστις μεταβαίνων ὡς ἐξάρχος εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἐντολὴν ἔλαβε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν Μῆλον πρὸς διάκρισιν τοῦ περὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων δικαίου. Ἡ ἔρευνα τοῦ ἐξάρχου κατέδειξεν εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἐξ ἀρχῆς κτῆμα λατινικόν· μανθάνομεν δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὑπ'

ἀριθμ. 5 γράμματος τοῦ πατριάρχου Ραφαήλ· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Μήλιοι καὶ κατόπιν ἐπὶ ἔτη πολλὰ δὲν ἔδιδον τὸν ναὸν τοῖς ἀντιδίκους, εὐλογον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἐξάρχου ἐλογίζοντο παντελῶς ἄδικοι, βεβαιασμένην ἐκ πίεσεως τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ· διότι οὕτω μόνον φαίνεται εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον καταληπτὴ ἡ ἐν ἐτέρῳ γράμματι τοῦ πατριάρχου Ραφαήλ (ἀριθμ. 5) εἰδησις, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Μήλῳ τοῦ ἐξάρχου ἀνάκρισιν ἐξέδωκεν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ὅρισμὸν κοινοποιηθέντα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ διατάσσοντα τὴν παράδοσιν τοῦ ναοῦ τοῖς ἐν Μήλῳ κατολίκους. Ἀλλ' οἱ Μήλιοι οὐδ' εἰς τὸν ὅρισμὸν τοῦτον ὑπακούσαντες προτρέπονται τέλος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου (ἀριθμ. 6) νὰ παραδώσωσι τοῦλάχιστον εἰς τὴν φραγκοεπισκοπὴν τὰ κτήματα αὐτῆς, ὅσα φαίνεται ἐξηρτῶντο ἀπὸ τοῦ ναοῦ (ὁ ναὸς παρασιωπᾶται) οἶον οἰκίας, ἀμπέλους, ἀγρούς κ.λ.π.

Οἱ Μήλιοι μένουσιν ἄκαμπτοι· ὁ δὲ Γάλλος πρεσβευτὴς ἡττηθεὶς οὕτως ὑπὸ τῆς ἀκαμψίας αὐτῶν ἀπέχει τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀφείς τὴν εὐθύνην αὐτῆς τῷ λατίνῳ ἐπισκόπῳ Φραγκίσκῳ Τομάζῳ. Οὗτος τέλος ἀναγκάζεται μόνος νὰ ζητῇ τὴν ὑπὲρ τῆς λατινικῆς ἐπισκοπῆς συνδρομὴν τοῦ Πατριαρχείου· διὰ τοῦτο τὰ κατόπιν γράμματα τοῦ πατριάρχου Ραφαήλ ἄχρι τοῦ ἔτους 1604 (ἀριθμ. 7, 8) παρουσιάζουσιν αὐτὸν μόνον μεσιτεύοντα παρὰ τῷ πατριάρχῃ καὶ γράμματα παρ' αὐτοῦ ζητοῦντα κατὰ τῶν ὀρθοδόξων Μηλίων ἀφοριστικά. Καὶ ἐλάμβανε μὲν αὐτὸς τοιαῦτα, ἀλλ' ἡγνοεῖ ὅτι περιεῖχον αὐτὰ καὶ ἐν φανερόν ἐν τινὶ γωνίᾳ («ά ν ε υ»), προτρεπτικὸν μὲν εἰς ἀντίστασιν, σημαῖνον δὲ καὶ τὸ ἄκυρον καὶ τὸ ἀνενέργητον τῶν ἀφορισμῶν. Ἡ πολιτεία αὕτη τοῦ πατριάρχου ἐξηγητέα, νομίζω, ἐξ ἐνδομύχου πεποιθήσεως αὐτοῦ ὅτι τὸ δίκαιον ἦτον ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων Μηλίων· ν' ἀρνηθῇ δὲ καὶ τὴν εἰς τὸν Φραγκίσκον συνδρομὴν του, ἦτον ἀδύνατον, ἀν λάβῃ τις ὑπ' ὅψει ὅτι αὐτός, ραγιάς ὢν, ἡδυνάτει νὰ παλαίῃ φανερῶς μετὰ τοῦ πανισχύρου τότε γαλλοπροστατεῦτου κατολίκισμῳ παρὰ τῇ τουρκικῇ κυβερνήσει. Ἀλλὰ καὶ αὕτη αὕτη οὐχὶ εἰλικρινῶς ὑπεστήριζε τὴν ἐν Μήλῳ ἐπέμβασιν τοῦ Γάλλου πρέσβεως, ὡς ἀπέδειξεν ἡ ἀποτυχία τοῦ χάριν αὐτοῦ καὶ πρὸς ἐκφοβισμόν τοῦ Πατριαρχείου γενομένου διατάγματός της. Τέλος ἐν τῷ μεταξὺ συνεβιάσθησαν ἀμφοτέρα τὰ ἀντίδικα μέρη· τούτο παρατηρεῖται

ἐν τῷ γράμματι τοῦ πατριάρχου Ραφαήλ ἔτους 1606 (ἀριθμ. 9), καθ' ὃ λατῖνοι καὶ ὀρθόδοξοι διορίσαντες ἐπιτοπίως ἐξ ἑαυτῶν διαιτητὰς διέκριναν, τίνα τῶν κτημάτων τοῦ ναοῦ ἡδύναντο νὰ εἶναι τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μερίδος. Οὕτως ἐπεδικάσθη τῷ ὀρθοδόξῳ ἀρχιεπισκόπῳ Παρθενίῳ ἡ ἐπικαρπία τοῦ ἐνὸς τρίτου, τῷ δὲ λατίνῳ ἐπισκόπῳ Φραγκίσκῳ ἡ τῶν λοιπῶν δύο τρίτων. Ἐκ τούτου δύνανταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι οἱ Μήλιοι κατόλικοι εἶχον περιόρισει τὰς ἀξιώσεις των εἰς μόνα τὰ κτήματα τοῦ ναοῦ, ὅσα αὐτοὶ καὶ ἐλογίζοντο καὶ ἀπέδειξαν προστεθειμένα τούτῳ κατὰ τὴν προτέραν λατινικὴν αὐτοῦ κατοχήν. Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην θὰ ἔκριναν δικαίαν οἱ ὀρθόδοξοι καὶ οὕτω θὰ συνεφώνησαν εἰς συμβιβασμόν. Φαίνεται ὅμως μετὰ τῶν ὀρθοδόξων Μηλίων νὰ ὑπῆρχε καὶ μερὶς μὴ παραδεχομένη τὸν συμβιβασμόν, διότι τὰ κατόπιν γράμματα (ἀριθμ. 10-13) παρουσιάζουσιν ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

Οὕτως ἀναφέρει τῷ πατριάρχῃ Νεοφύτῳ (1609) ὁ Γάλλος πρέσβυς ὅτι, ἀποβιώσαντος τοῦ ἐν Μήλῳ κατολίκου ἐπισκόπου Φραγκίσκου, τινὲς τῶν ὀρθοδόξων ἤρπασαν ἀπὸ τῶν ἐν τῇ καθέδρᾳ του πραγμάτων ἔνια, οἶον σκεύη, ἐνδύματα καὶ λοιπά. Ὁ πατριάρχης μεταβιβάζει τὴν εἵδησιν ταύτην τοῖς Μηλίοις καὶ ἀπειλῶν ἀφορισμόν προτρέπει νὰ ἐνεργηθῇ τῶν ἄρπαγέντων ἡ ἐπιστροφή τῷ Γάλλῳ προξένῳ. Μετὰ τίνα ἔτη φαίνεται ἐνοχλούμενος παρ' αὐτῶν ὁ νέος λατῖνος ἐπίσκοπος, τῶν Μηλίων διαμφισβητούντων, ὡς φαίνεται, τὴν ἐπιδικασθεῖσαν ἄλλοτε τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ κτηματικὴν ἐπικαρπίαν· ὁ δὲ πατριάρχης Τιμόθεος (1614) συνιστᾷ αὐτοῖς σεβασμόν τῆς προγενομένης συμφωνίας· δι' ἐτέρου δὲ γράμματος ἀγγέλλει αὐτοῖς, ὅτι τὸν Μήλου ἀρχιεπίσκοπον Νεόφυτον, ὡς παραβάτην ἴσως τῆς συμφωνίας, ἐκάθηρε συνοδικῶς. Ὅπόσον οἱ ἐν Μήλῳ ἐπίσκοποι τῶν κατολίκων ἔκρινον ἀναγκαίαν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν συνδρομὴν τῶν οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν, ἀποδεικνύει (ἀριθμ. 13) τὸ γεγονός, ὅτι ὁ νέος αὐτῶν ἐπίσκοπος Νικόλαος Λέσδος μεταβάς δι' ὑποθέσεις του εἰς Ἱταλίαν ἠναγκάσθη διὰ τοῦ ἐν Κ/πόλει Γάλλου πρεσβευτοῦ ἢ καὶ κατ' εὐθεῖαν νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐκδοσιν γράμματος τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου (1615), ὅπως οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Μήλου μὴ ἐνοχλῶσι διὰ τὰ ἐπισκοπικά του πράγματα τὸν ἐν καιρῷ τῆς ἀπουσίας ἐπίτροπον αὐτοῦ Γάλλον πρόξενον.

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν εἰς τὴν νῆσον Μῆλον ἀναφερομένων

πατριαρχικῶν γραμμάτων προκύπτει ὅτι τὸ περὶ τὸν ἐκεῖ ναὸν τῶν ἁγ. Ἀναργύρων δίκαιον ἦτον ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων αὐτῆς κατοίκων· τοῦτ' αὐτὸ ἀπέδειξε καὶ μεταγενεστέρα τῷ 1615ου ἔτους ἐπὶ τῷ αὐτοῦ ναοῦ λατινικὴ ἀπαίτησις· ὅτε, ἐξετάσεως γενομένης νομίμου, ἀπεδείχθη τὸν ναὸν «δικαίῳ τρόπῳ λέγεσθαι καὶ εἶναι ὑπὸ τὴν διοίκησιν καὶ δεσποτείαν τοῦ κατὰ καιρὸν εὕρισκομένου ἀρχιεπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ ὑποκειμένου»¹.

Ἀξιοσημεῖωτον ὅμως, ὅτι καθ' ὅλην τὴν πολυετῇ περὶ τοῦ ναοῦ τούτου ὑπόθεσιν ἐπολιτεύθη τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον χριστιανικώτατα, οὔτε ἀπορρίψαν οὔτε καὶ ἀμελήσαν τὰς οὐσιώδεις ἀδίκους ἐπ' αὐτοῦ λατινικὰς ἀπαιτήσεις, ζητῆσαν δὲ τοῦναντίον ἐπιμόνως τὴν διάκρισιν τοῦ δικαίου αὐτῶν, ὅποῖον καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι τοῦτο· ἐνῷ ἀπὸ μέρους ἐπισκόπου κατολίκων ἢ πάπα Ρώμης οὐδὲ ἐν ἐγὼ γινώσκω τοιαύτης ἀφιλοκερδοῦς ἐπιεικειᾶς παράδειγμα πρὸς ναοὺς ὀρθοδόξους ἐν ταῖς ἐνορίαις αὐτῶν ὑπάρχοντας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. Τὸ δὲ παραδοξότατον, ὅτι πατριάρχης οἰκουμενικός, ὁ πολὺς Λούκαρις, ὁ ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν καταρραδιουργούμενος ὑπὸ παπιστικῶν ὀργάνων κληρικῶν τε καὶ διπλωματικῶν, αὐτὸς ἐν ἀκμῇ τῶν ἐξ αὐτῶν ραδιουργιῶν ἐδωρήσατο συνοδικῇ διαγνώσει τὸν ἐν Μήλῳ ναὸν τῶν ἁγ. Ἀναργύρων τοῖς ἐκεῖ κατολίκοις χριστιανοῖς (ἔτει 1628), ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως τὴν αὐτοῦ προστατευτικὴν κυριότητα ἔχη οὐχὶ ἡ τότε θρασεῖα ἐν Τουρκίᾳ θεράπαινα τοῦ κατολικοῦ, ἡ γαλλικὴ ἐν Κων/πόλει πρεσβεία, ἀλλ' ὁ αὐτόθι κατὰ καιρὸν βάσιλος τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, ὄντος τότε τοιούτου τοῦ Σεβαστιανοῦ τοῦ Venieri. Καὶ ἡ δωρεὰ αὕτη ἐγένετο οὐχὶ διὰ τина τοῦτου πίεσιν, ἀλλὰ διότι ὑποβαλὼν ὁ βάσιλος παρακλητικὴν τῷ πατριάρχῃ Κυρίλλῳ Λουκάρεϊ ἀναφορὰν ὑπὲρ ἁλλοδόξων ἀπόρων τῆς Μήλου κατοίκων, χριστιανῶν δὲ ὅμως καὶ αὐτῶν καὶ στερουμένων ναοῦ, συνεκίνησεν αὐτὸν οὕτως, ὥστε καὶ δίκαιον καὶ ἄξιον καὶ προσῆκον νὰ κρίνῃ τοῦ νὰ ἔχωσι καὶ οἱ ἄποροι οὗτοι χριστιανοὶ ἴδιον τόπον προσευχῆς².

Οὕτως ἔχει ἐν συντομίᾳ τὸ ἱστορικὸν τῶν σχέσεων Ὀρθοδόξων

1) Βλέπε συνοδικὸν γράμμα τοῦ ἔτους 1628, ἐκδομένου ὑπὸ Μ. Γεωργίου, «Ἑκκλ. Ἀλήθεια» 1889, τ. 9, σ. 176.

2) Τὸ περὶ τῆς δωρεᾶς ταύτης χριστιανικώτατον συνοδικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου

καὶ Καθολικῶν ἐν Μήλῳ κατὰ τοὺς διαληφθέντας αἰῶνας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δώδεκα πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ἐξ ὧν καταχωρίζονται ἐνταῦθα τὰ ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς τοιαῦτα ἑνδεκα τὸν ἀριθμόν.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν παράθεσιν καὶ ἀνασκόπησιν τῆς χρονολογικῆς σειρᾶς τῶν αὐτόθι ἀρχιερέων ἀναγράφομεν τὰ ὀνόματα ὡς ἐφεξῆς:

4. ΣΕΙΡΑ ΓΝΩΣΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ

ΜΑΚΑΡΙΟΣ Α΄

Περὶ τοῦ Ἀρχιερέως τούτου γνωρίζομεν, ὅτι γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος Μήλου καὶ Κιμώλου εἰς χρόνον ἄγνωστον δι' ἡμᾶς μέχρι σήμερον, παρέμεινεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ ἔτη τινὰ παραιτηθεὶς μετὰ ταῦτα, διότι ἀρχομένης τῆς ΙΖ' ἑκατ/δος εὐρίσκομεν τοῦτον τούτων Μητροπολίτην Παροναξίας.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ

1601

Ἐπὶ τῆς β' πατριαρχείας (1598 - 1602) τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Ματθαίου τοῦ Β' ὑπὸ χρονολογίαν 1601 «μηνὶ Ἰουνίῳ ἰνδ. ιδ'» ἐξεδόθη γράμμα περὶ τοῦ ἐν Μήλῳ ἱεροῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν οἰκεῖον αὐτῆς Ἀρχιερέα ἀνευ ὁμῶς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἴσως νὰ πρόκειται περὶ τοῦ Μακαρίου. Ἀνεξαρτήτως τούτου, τὸ περιεχόμενον τοῦ «1601, Μηνὶ Ἰουνίου ἰνδ. 14 ἐν λόγῳ Γράμματος ἔχει ὡς κατωτέρω:

† Ματθαῖος ἐλέφ θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης:

† Θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε Μήλου, ἐντιμότατοι κληρικοί, χρησιμώτατοι ἄρχοντες καὶ ὁ λοιπὸς ἅπας τοῦ Κ(υρίο)υ χριστῶνυμος λαός, υἱοὶ ἀγαπητοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνῃ καὶ ἔλεος ἀπὸ θ(εο)ῦ. Ὁ ἐκλαμπρότατος καὶ ἐνδοξότατος ἀποκρισιάριος τοῦ Φράντζα, ἀνέφερε τῇ ἡμῶν μετριότητι, ὅπως

Κυρίλλου Λουκάρεως ἴδε ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ», τ. 9, σ. 176. Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1 γράμμα ἀφορᾷ ζήτημα Ἐκκλ. Κρήτης. Ἐπομένως διὰ τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν Μήλου τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2 ἐγγράφον, ὡς σημειοῦται εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Κεραμέως, δεόν νὰ τεθῇ ὡς ὑπ' ἀριθμ. 1.

αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ αὐτῇ τῆς Μήλου ἔστιν ἐκκλησία, ἐπ' ὀνόματι τιμωμένη τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, καὶ εἰσὶ καὶ ἀφιερωμένα πράγματα, ἅπερ ὠρίζον ἐκπαλαί οἱ διάδοχοι τῶν ἀφιερωσάντων αὐτά, ὡς καὶ παπᾶ Κύριλλος ἱξεβρι¹, παπᾶ Κωνσταντῖνος, παπᾶ Γεώργι(ος), καὶ ἄλλοι, καὶ ἔπερνον καὶ εἶχον τὰ ἐκ τούτων. Ἐπεὶ δὲ νῦν ζητήσις ἀνέκυψε καὶ διαφορά, καὶ χρειὰ κατὰ τόπον ἀναφανῆναι τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὸ δίκαιον, τούτου χάριν γράφομεν ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) καὶ ἀποφαινόμεθα, ἵνα ἅπαντες οἱ ἐν Μήλῳ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, καὶ οἱ λοιποί, μαρτυρήσητε καὶ φανερώσητε, ὅσα ὠρίζεν ἡ τῶν Λατίνων ἐκκλησία, καὶ ὅσα ἡ τῶν Γραικῶν, καὶ νὰ μαρτυρήσητε ἀφιλοπροσώπως, ἐν βάρει ἀφορισμοῦ ἀλύτου καὶ αἰωνίου τοῦ ἀπὸ θεοῦ παντοκράτ(ο)ρ(ος) καὶ νὰ γένη ἀναφορὰ πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα, διὰ τὸ τελειωθῆναι τὸ δίκαιον, ὅπως ἐκάστη τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ τε Λατίνων καὶ ἡ Γραικῶν, ἔχῃ τὰ ἐαυτῆς δίκαια, ὅστις δέ, ἡ ὁ ἐπίσκοπος αὐτός, ἡ ἄλλος ἱερέων ἐναντιηθῇ, ἡ ἐμποδίζῃ μὴ ἔλθεῖν πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἀφιλοπροσώπως ποιῆσαι τὸ δίκαιον, ἀργὸς ἔστω, καὶ παιδευθήσεται καὶ ἄλλῳ τρόπῳ ὡς ἐναντίος ἡμῶν καὶ τοῦ δικαίου. Φροντίσατε οὖν γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ, καὶ ἔλθεῖν τὴν ἀναφορὰν πρὸς ἡμᾶς, καὶ τελειωθῆναι τὸ δίκαιον· οὕτω καὶ μὴ ἄλλως. Ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη ὑμῖν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τῶ)

Ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ ἰν(δικτιῶ)νος ἰδης».

Τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐπὶ Πατριάρχου Κων/λεως Νεοφύτου τοῦ Β' (α' πατριαρχεία 1602 - 1603) ἐπηκολούθησεν ἕτερον ἔγγραφο, ἔχον ὡς ἐξῆς ἄνευ ἀναγραφῆς καὶ αὐθις τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτόθι Ἀρχιερέως:

«1602, Μηνὶ Ἀπριλίῳ ἰνδ. 15

† Νεόφυτος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινου)π(ό)λεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ Μύλου, ὁ, τε οἰκονόμος παπᾶ κύριος Γουλιέρμος, ὁ παπᾶ κύριος Ἰω(άν)νης Χαλδαῖος, ὁ παπᾶ κύριος Γεώργι(ος) Πάτρας, ὁ παπᾶ κύριος Ἀντώνιος Καλίτης, ὁ παπᾶ Ἀντώνι(ος) Μονεμβασίτης, ὁ παπᾶ Κύριλλος, καὶ ὁ κύριος Δημή-

1) Ἡ λέξις αὕτη ἐγράφη ἐπὶ λέξεως ἐτέρας ἀπεξεσμένης.

τρι(ος) Ρουσκέτος, μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν ἀρχόντων, χάρις εἴη ὑμῖν ἀπὸ Θεοῦ.

Γινώσκετε καλῶς, ὅτι ἔξαρχος ἡμέτερος καὶ π(ατ)ριαρχικὸς ἀρχιερεὺς ἔχει ἐξελθεῖν εἰς τὰς νήσους τῆς ᾽Ασπρης Θαλάσσης, καὶ ἐπειδὴ ἐλεύσεται καὶ πρὸς ὑμᾶς εἰς τὸ θεωρῆσαι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, καὶ τῶν κτημάτων αὐτοῦ, πότερον ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Γραικῶν ἡμῶν ἦν, ἢ ὑπὸ τῶν Λατίνων, τούτου χάριν γράφοντες ἐντελλόμεθα ὑμῖν ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ἵνα ἀφιλοπροσώπως, καὶ μετὰ βάρους ἀλύτου, καὶ αἰωνίου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος, μαρτυρήσητε καὶ ὁμολογήσητε τὴν ἀλήθειαν, ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ ἐξάρχου, ὡς ἂν φανερωθείσης αὐτῆς, λάβη καὶ εὖρη τὸ δίκαιον τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ τὸ φανέν ἄδικον μέρος, παύσεται καὶ εἰρηνεύη. Οὕτω φροντίσατε κατὰ τὴν ζήτησιν τοῦ ἐκλαμπροτάτου ἐλτζῆ τῆς Φράντζας, ἵνα ἀναφορὰ γένηται πρὸς ἡμᾶς καὶ λάβη πέρας ἡ ὑπόθεσις, καὶ λυθῇ τὸ μεταξὺ ὑμῶν σκάνδαλον· οὕτω γενέσθω. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τῶ)

Ἐν μηνὶ Ἀπριλλίῳ, ἰν(δικτιῶν)ος ιεης).

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ

1603, 1606, 1611

Τὴν πρώτην πληροφορίαν περὶ ὑπάρξεως ἀρχιερέως Μήλου καὶ Κιμῶλου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Παρθένιος» ἀρνούμεθα ἐκ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους «1603 μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδ. 1», γράμματος τοῦ πατριάρχου Κων/λεως Ραφαήλ τοῦ Β' (1603 - 1608) πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Μήλου, ὅσον ἀφορᾷ τὸν αὐτόθι ὡς ἄνω καὶ αὐθις μνημονευθέντα ἱερὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων ἔχοντος οὕτω (εἰλημμένου ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ὡς ἄνω συγγράμματος (σ. 5, 7, 8) τοῦ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως):

«1603, Μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδ. 1.

† Ραφαήλ ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνστ(αντινου)π(ό)λεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης:

† Ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, χρησιμώτατοι ἄρχοντες καὶ οἱ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς νήσου Μήλου τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν

ἅπανσι καὶ εἰρήνῃ καὶ ἔλεος ἀπὸ θεοῦ παντοκράτ(ο)ρος καὶ κ(υ)ρίου Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ). Καλῶς οἶδατε ὅτι κατὰ τὰ προεκδοθέντα παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν πατριάρχων γράμματα, ἐξετάσεως γενομένης αὐτοῦ κατὰ τόπον παρὰ τε τοῦ ἱερωτάτου μ(ητ)ροπολίτου Χίου, τοῦ πατριάρχικοῦ ἐξάρχου Ἀσπρης Θαλάσσης, καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ τοῦ σὺν αὐτῷ πρώην μητροπολίτου Παροναξίας Ἀθανασίου, τῶν προτραπέντων θεωρῆσαι τὰ τε περὶ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν Ἀναργύρων καὶ τῶν κτημάτων αὐτοῦ, τῶν καλουμένων ἐπισκοπιανῶν, ἐφάνη καὶ ἐμαρτυρήθη παρὰ τῶν αὐτόθι γερόντων, κληρικῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν ὅτι ὁ ναὸς οὗτος καὶ τὰ λεγόμενα ἐπισκοπιανὰ χωράφ(ια), ἄνωθεν ἐξαρχῆς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἦσαν τῶν Λατίνων, καὶ ὁ κατὰ καιροὺς ἐπίσκοπος τῶν Λατίνων, ἐνέμετο καὶ ἐκαρποῦτο αὐτά, ἐξ ὧν ἦν καὶ ὁ Φρατζέσκος ἐκεῖνος· ἡ δὲ τοιαύτη ἀκριβὴς ἐξέτασις ἐγένετο ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς κειμένης ἐνδον τῆς χώρας, προκειμένου τοῦ θείου Εὐαγγελίου καὶ ἀφορισμοῦ ἐκφωνουμένου, μετὰ ὁμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁρισμὸς τῆς βασιλείας ἐνεφανίσθη ἡμῖν ἐπικυρῶν πᾶν τὸ περὶ τούτου, καὶ πρὸς τούτοις τὸ γεγονὸς κατὰ τὰς μαρτυρίας ὑμῶν χοτζέτιν, ἐπιβραβεῦον αὐτοῖς τούτοις τὸ βέβαιον, τούτου χάριν καὶ ἡ μετριοτήτης ἡμῶν ἀκολουθῶς ἀποφαίνεται καὶ ἐν ἁγίῳ π(νεύματι) διορίζεται, ἵνα κατὰ τὴν κρίσιν ταύτην καὶ ἀπόφασιν, καὶ κατὰ τὸν βασιλικὸν ὀρισμὸν, ὁ ναὸς αὐτὸς τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, καὶ τὰ λεγόμενα ἐπισκοπιανὰ χωράφια, ὑπάρχωσιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν Λατίνων ὡς ἦσαν ἄνωθεν, μὴ τολμώντος τοῦ νῦν ἀρχιεπισκόπου Μύλου κύρ-Παρθενίου, ἢ ἄλλου τινὸς ἐναντιηθῆναι, ἐν ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ τῷ ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος. Οὕτως οὖν γένοιτο καὶ μὴ ἄλλως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἔλεος εἴῃ μετὰ πάντων ὑμῶν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ ἐν(δικτιῶν)ος αἰς).

Τὰ ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου, ὑπὸ χρονολογίαν 1604, «μηνὶ Φεβρουαρίῳ» καὶ «μηνὶ Ἰουνίῳ» ἀποσταλέντα πρὸς τὸν «θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον Μύλου» ἔγγραφα, ἀφορῶντα εἰς τὴν διένεξιν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ αὐτόσε Καθολικοῦ τοιούτου

Φραγκίσκου Τομάζου διὰ κτηματικῆς διαφορᾶς τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν, δὲν ἀναγράφουσι τὸ ὄνομα τούτου· ὅμως εἶναι ὁ Παρθένιος, διότι εἰς ἕτερα πατριαρχικὰ γράμματα παρατιθέμενα κατωτέρω ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τούτου.

Πάντως τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουν ὡς ἔπεται, κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἐκδόσεως αὐτῶν.

Α'

«1604, Μηνὶ Φεβρουαρίῳ ἰνδ. 2.

(Χάρτης σχήματος τετραγώνου παραλληλογράμμου, μήκ. 0.22 πλ. 0.313. Ἡ πρὸς δεξιὰ κάτω γωνία τοῦ χάρτου διὰ τῆς χειρὸς τοῦ πατριαρχικοῦ γραφέως ἔχει ἐν «ἄ ν ε υ». Πολλὰ ἰῶτα τοῦ κειμένου φέρουσιν ἄνωθεν ἀνὰ μίαν στιγμὴν).

† Ραφαὴλ ἐλέω θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινου)π(ό)-λεως νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης:

† Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Μύλου, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι)ι ἀδελφε καὶ συλλειτουργέ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, καὶ χρησιμώτατοι εὐλογημένοι χριστιανοί, χάρις εἴη ὑμῖν ἀπὸ θ(εο)ῦ. Προεγράψαμεν περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, καὶ πάλιν ἰδοὺ γράφομεν ἐξαποφάσεως καὶ δίχα τινὸς λόγου καὶ ἀντιλογίας, φροντίσατε ἀποδοῦναι καὶ ἐπιστρέψαι τὰ τῆς Φραγκοεπισκοπῆς ἅπαντα ἀφιερώματα, πρὸς αὐτὴν τε καὶ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον αὐτῆς τὸν Λατῖνον, εἴτε ὁσπῆτια εἰσίν, εἴτε ἀμπέλια καὶ χωράφια καὶ ἄλλα ἃ εἶχεν ἐκπαλαι ὑπ' ἐξουσίαν αὐτῆς ἢ αὐτῇ Φραγκοεπισκοπῇ, ὁμοίως καὶ τὰ εἰσοδήματα, καὶ τῶν τοσούτων χρόνων τοὺς καρποὺς καὶ τὰ δικαιώματα πάντα, ἀδόλως καὶ ἀληθῶς. Ἄν παρακούσητε, εἴτε σὺ ὁ ἐπίσκοπος ὑπάρχεις, εἴτε καὶ ἐκ τῶν ἱερέων, ἀργοὶ ἔσεσθε, καὶ ὑπεύθυνοι παιδείας τῆς προσηκούσης, ὡς ἄρπαγες καὶ ἄδικοι, λαῖκοι δὲ ὄντες, ἀφωρισμένοι ἀπὸ θ(εο)ῦ καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι καὶ ἔξω τῆς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας καὶ ὁμηγύρεως, παρ' οὐδενὸς ἐκκλησιαζόμενοι, οὔτε μὴν συναναστρεφόμενοι, ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀφορισμῷ, ἕως οὗ γένηται ὡς γράφομεν. Οὕτω ποιήσατε, ἢ δὲ τοῦ θ(εο)ῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ ἰν(δικτιῶν)ος βας».

— Β' —

«1604, Μηνὶ Ἰουνίῳ ἰνδ. 2.

(Χάρτης μήκ. 0.214, πλ. 0.298. Ἡ πρὸς δεξιὰν κάτω γωνία τοῦ χάρτου διὰ τῆς χειρὸς τοῦ πατριαρχικοῦ γραφέως ἔχει ἐν «ἀ ν ε υ». Πολλὰ τοῦ κειμένου ἰῶτα φέρουσιν ἄνωθεν ἀνά μιαν στιγμὴν).

† Ραφαὴλ ἐλέω θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινου)π(ό)-λεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης.

† Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Μύλου ἐν ἀγίῳ πν(εύμα)τι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγέ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ καὶ ἄρχοντες, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θ(εο)ῦ. Ὁ αὐτόθ(ι) ἐπίσκοπος ὁ Λατίνος, Φραγκίσκος ὁ Τομάζος ἀνήνεγκεν ἡμῖν, ὡς καὶ ἐπληροφόρηθημεν ἀλαχόθεν, ὅτι ἥ τε σὴ θεοφιλία, ὁ παπᾶ Γουλιέρμος, Μάρκος Μαμονᾶς καὶ ἄλλοι χριστιανοί, ἐκ πολλοῦ κατακρατεῖτε τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ αὐτῆς Λατινικῆς βιαίως ἔχοντες τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, μετὰ χωραφίων, ἀμπελίων, μύλων, πετρῶν, καὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, καὶ ἀδικεῖτε οὐ μετρίως, μὴ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, ἅπερ ἀδίκως κατακρατεῖτε. Τούτου χάριν γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα πάντες ὅσοι ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχητε, ἀποδῶτε ἀταράχως καὶ εἰρηναίως τῷ ρηθέντι ἐπισκόπῳ τῶν Λατίνων, ὅπως καὶ παρὰ μὲν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας τύχητε, παρὰ δὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος εὐλογίας· ἂν δὲ ἄλλως ποιήσαντες ἐπιμένητε ἀδικοῦντες, ἀφωρισμένοι ἀπὸ θεοῦ παντογράτορος εἴητε, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον αἰωνίως ἂν δὲ καὶ φανῇτε προφανῶς ἀδικοῦντες, οἱ μὲν ἱερωμένοι τῶν ἀδικούντων ἀργοὶ ἔστωσαν, οἱ δὲ λαϊκοὶ καὶ ἔξω τῆς ἐκκλησίας Χ(ριστ)οῦ ἐν ἀργίᾳ μὴ ἐκκλησιαζόμενοι· ὁμοίως καὶ οἱ γινώσκοντες τὴν περὶ τούτου ἀλήθειαν, κὰν μὴ εἴπωσιν, ἀλλὰ κρύψαντες φωραθῶσι ἔστωσαν τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις. Οὕτω γενέσθω, ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη ὑμῖν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ ἰν(δικτιῶν)ος βας».

— Γ' —

«1606, Μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδ. 4.

† Ραφαὴλ ἐλέω θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινου)-

π(ό)λεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης:

† Ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, χρησιμώτατοι ἄρχοντες, καὶ ἐπίτροποι τῆς πολιτείας Μύλου, χάρις ὑμῖν εἴη καὶ εἰρήνη ἀπὸ θ(εο)ῦ. Γινώσκετε καλῶς ὅτι οἶδαμεν τὴν γενομένην κρίσιν τε καὶ ἀπόφασιν ὑμῶν, αἰρετῶν καταστάντων κριτῶν, εἰς τὴν διαφορὰν ἣν εἶχον ἀναμεταξὺ οἱ αὐτόθι θεοφιλέστατοι ἀρχιερεῖς, ὅ τε κύρ Παρθένιος, καὶ ὁ φρά Φραγκίσκος περὶ τῶν αὐτόθι ἐπίσκοπιανῶν καλουμένων κτημάτων, καὶ ἐπεβεβαιώσαμεν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς, γνώμη συνοδικῇ, ὥστε τὸν μὲν θεοφιλέστατον κύρ Παρθένιον ἔχειν καὶ καρποῦσθαι τὸ τρίτον μέρος αὐτῶν, τὸν δὲ αἰδεσιμώτατον, φρά Φραγκίσκον τὰ λοιπὰ δύο μέρη, καθὼς διαλαμβάνει καὶ ἡ ἐν-υπόγραφος συμφωνία αὐτῶν, ἣν δὴ καὶ κατεστρώσαμεν ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χ(ριστο)ῦ Μεγ(ά)λης Ἐκκλησίας, εἰς ἀσφάλειαν διηνεκῇ. Διὰ τοῦτο φροντίσατε καὶ ὑμεῖς, ἵνα ἔργῳ αὕτη ἡ ἀπόφασις τελεσθῇ ἂν δὲ καὶ νῦν πάλιν ὁ θεοφιλέστατος κύρ Παρθένιος δυστροπήσῃ καὶ ἀθετήσῃ, γινώσκετε καλῶς ὅτι ἔχομεν αὐτὸν ἄργον καὶ ἀφωρισμένον, ὥς τῇ τελείᾳ καθαιρέσει ὑπόδικον, καὶ μηδεὶς πλέον παρέχῃ τὰ εἰθισμένα αὐτῷ δικαιώματα, εἰς βάρος ἀλύτου καὶ αἰωνίου ἀφορισμοῦ. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτου δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἀποφασιστικὸν ἡμέτερον ἔγγραφον. Ἐν ἔτει ζριδῷ (ἀναγνωσθήτω δὲ τὸ παρὸν γράμμα εἰς ἐπήκοον πάντων).

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, ἰν(δικτιῶν)ος δης).

— Δ' —

«1604, Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδ. 3.

† Ραφαὴλ ἐλέφ θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινου)π(ό)λεως νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης:

† Ἐντιμότατοι κληρικοί καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ χρησιμώτατοι ἄρχοντες, οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μύλου, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θ(εο)ῦ. Ὁ θεοφιλέστατος Φραγκοεπίσκοπος τῆς αὐτῆς νήσου Μύλου φρά Φρατζέσκος ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς ἐζήτησε γράμμα ἡμέτερον π(ατ)ριαρχικὸν ἐπιτίμιον, πρὸς τοὺς αὐτόθι χριστιανούς εἰς φανέρωσι τῶν πραγμάτων τῆς

Φραγκοεπισκοπῆς αὐτοῦ, διὸ γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα ὅσοι τῶν Ρωμαίων διακατέχουσι πράγματα ἐκκλησιαστικὰ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, κινήτᾳ, ἢ ἀκίνητᾳ, ἢ γινώσκουσι τὴν περὶ τούτων ἀλήθειαν, ἢ βοηθήσουσιν, ἢ συνδράμωσι κατὰ τι τῶ ἀρχιεπισκόπου Παρθενίῳ, κἄν τε ἱερεῖς, κἄν τε λαϊκοὶ ὦσιν, εἰ μὲν ἱερεῖς ὑπάρχουσιν ἀργοὶ πάσης ἱεροπραξίας, καταφρονοῦντες δέ, καὶ ἀφωρισμένοι, εἰ δὲ λαϊκοὶ ἀφωρισμένοι ἀπὸ θεοῦ καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον, ἕως οὗ ὁμολογήσωσι τὴν ἀλήθειαν. Οὕτω γενέσθω καὶ μὴ ἄλλως, ἥ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰν(δικτιῶν)ος γηϛ».

Ἀληθὲς εἶναι ὅτι τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν «μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδ. 7» 1609 ἐκδοθὲν γράμμα ἐπὶ πατριάρχου Κων/πόλεως Νεοφύτου τοῦ Β' (β' πατριαρχεία 1608 - 1612), ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν οἰκεῖον Ἀρχιερέα, δὲν μνημονεῦει ρητῶς τοῦ ὀνόματος τούτου, ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην ὁ Παρθένιος εὐρίσκετο εἰσέτι ἐν ζωῇ· ἰδοὺ τί ἀναγράφεται ἐν αὐτῷ:

— Ε' —

«1609, Μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδ. 7.

† Νεόφυτος ἐλέψθ(ε) ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινου)π(ό)λεως νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης:

† Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Μύλου, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγέ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, καὶ ἄρχοντες χρήσιμοι, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ. Ὁ ἐκλαμπρότατος ἄρχων ἀποκρισιάριος τῆς Φράντζας εἶπεν ἡμῖν ὅτι τινὲς τῶν αὐτόθι ἤρπασαν ἀπὸ τῶν σκευῶν τῆς Φραγκοεπισκοπῆς, καὶ τῶν ρούχων, καὶ πραγμάτων τοῦ ἀποθανόντος Φραγκοεπισκόπου καὶ τῶν λοιπῶν χρεωδῶν τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ ἡδίκησαν. Τούτου χάριν γράφομεν, ἵνα ὅσοι ἔλαβον ἐξ αὐτῶν ἀποδῶσι πάντα καὶ ἐπιστρέψωσι πρὸς οὐδ' ἑνὶ γράφει ἐπιτρόπους ὁ αὐθέντης ὁ ἀποκρισιάριος, ἂν δ' ἄλλως πειρήσωσι, ἱερεῖς μὲν ὄντες, ἀργοὶ ἔστωσαν πάσης ἱεροπραξίας, λαϊκοὶ δέ, ἀφωρισμένοι ἀπὸ θεοῦ καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον. Οὕτω φροντίσατε καὶ

μὴ ἄλλως ἐξαποφάσεως, ἡ δὲ τοῦ θ(εο)ῦ χάρις εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, ἐν(δικτιῶν)ος ζῆς).

Πάντως πληροφορίαί τινὲς φέρουσι τὸν Παρθένιον ἐπίσκοπο-
πεύοντα εἰσέτι ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1611¹, ὅτε πλέον ἀπὸ τοῦ ἔτους
ἐκείνου ἐλλείπουσι παντελῶς εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ.

Α Ν Ω Ν Υ Μ Ο Σ

1613

Εἰς τὰ «Σημειώματα περὶ Κυκλάδων τοῦ 1613» τοῦ Ernest Brinck ἀναφέρεται, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, δηλ. 1613, «Ἡ Μῆ-
λος ἔχει καθολικὸν καὶ ὀρθόδοξον ἐπίσκοπον»² ἄνευ παραθέσεως
τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Εἰ καὶ βεβαίως τὰ σημειώματα ταῦτα περι-
στρέφονται μᾶλλον περὶ τὰς παραδόσεις καὶ τὴν λαογραφίαν τῶν
Κυκλαδιτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἢ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν
ἱστορίαν, ἐν τούτοις, εἰάν θελήσωμεν νὰ δεχθῶμεν ὡς ἀληθῆ τὴν
διαπίστωσιν, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διέμενεν ἐν Μήλῳ ὀρθόδοξος
Ἐπίσκοπος, θὰ πρέπη νὰ ὑποθέσωμεν τὴν ὑπαρξίν τοιοῦτου, ἀ-
γνώστου ὅμως ὀνόματος, διότι ὁ τῷ 1614 καθαιρεθεὶς ἀρχιερεὺς
Παροναξίας Ἰωσήφ κατασταθεὶς Πρόεδρος Μήλου ἀνέλαβε τὴν
διοίκησιν ταύτης κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἀναγραφέν ἔτος.

Ν Ε Ο Φ Υ Τ Ο Σ Α'

1614

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιερέως τούτου μαρτυρεῖται ὑπὸ πατριαρ-
χικοῦ γράμματος, ἐκδοθέντος ἐπὶ πατριάρχου Κων/λεως Τιμο-
θέου Μαρμαρηνοῦ τοῦ ἀπὸ Π. Πατρῶν (1612 - 1620) ὑπὸ χρο-
νολογίαν «1614 μηνὶ Φεβρουαρίῳ ἰνδ. 12», δι' οὗ γνωρίζεται εἰς
τοὺς «ἐντιμοτάτους κληρικοὺς τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς
Μύλου» ὅτι «ἡ σύνοδος τῶν ἀρχιερέων» (Κων/λεως) τὸν ἀρχιε-
πίσκοπόν σας Μύλου Νεόφυτον τὸν ἐκάθηρε παντελῶς καὶ τὸν

1) «Συλλέκτης», τ. Β', σ. 80.

2) «Κυκλαδικὴ Ἐπιθεώρησις», ἔτ. 1970, τεύχ. 11/12 καὶ 1971, τεύχ. 13, σ. 9

ἐγύμνωσε τῆς ἀρχιερωσύνης» αὐτοῦ, προτρεπομένους ἵνα «μηδεὶς ἐξ ὑμῶν τῶν ἱερωμένων ἢ τῶν λαϊκῶν ἔχη καὶ τιμᾶ αὐτὸν ὡς ἀρχιερέα ἢ εἰσοδήμα πολὺ, ὀλίγον δώσῃ πρὸς αὐτὸν ἐν βάρ(ει) ἀργίας καὶ ἀφορισμοῦ... ἕως οὗ νὰ σᾶς πέμψωμεν ἕτερον ἀρχιεπίσκοπ(ον) νόμιμον». Τοῦτο ἔχει ὡς ἀκολουθῶς:

«1614, Μηνὶ Φεβρουαρίου ἰνδ. 12.

† Τιμόθεος ἐλέφ θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνστ(αν)τινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Μύλου, καὶ χρησιμώτατοι ἄρχοντες, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θ(εο)ῦ. Νὰ γνωρίζετε καλὰ, ὅτι τὸν ἀρχιεπίσκοπόν σας Μύλου Νεόφυτον, ἡ σύνοδος τῶν ἀρχιερέων τὸν ἐκάθηρε παντελῶς καὶ τὸν ἐγύμνωσε τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο γράφομεν, ἵνα μηδεὶς ἐξ ὑμῶν τῶν ἱερωμένων ἢ τῶν λαϊκῶν ἔχη καὶ τιμᾶ αὐτὸν ὡς ἀρχιερέα, ἢ εἰσοδήμα πολὺ, ὀλίγον δώσῃ πρὸς αὐτόν, ἐν βάρ(ει) ἀργίας καὶ ἀφορισμοῦ, μόνον τὰ εἰσοδήματα ἅπαντα, νὰ τὰ συνάζετε ὑμεῖς οἱ κληρικοὶ τῆς πρώτης πεντάδος, μετὰ καθαροῦ καταστίχου, καὶ νὰ τὰ φυλάττετ(ε), ἕως οὗ νὰ σᾶς πέμψωμεν ἕτερον ἀρχιεπίσκοπ(ον) νόμιμον. Οὕτω φροντίσατε, ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη ὑμῖν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἰν(δικτιῶν)ος ιβ(ης)»¹.

Ἐν συνεχείᾳ ἐπηκολούθησεν ἕτερον ταυτόχρονον γράμμα, ὅπερ διαλαμβάνει τὰ ἐξῆς:

«1614, μηνὶ Φεβρουαρίῳ ἰνδ. 12.

† Τιμόθεος ἐλέφ θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνστ(αν)τινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Μύλου, χάρις εἴη ὑμῖν ἀπὸ θ(εο)ῦ. Ὡδε ἠκούσαμεν, ὅτι ἐνοχλεῖτε καὶ ἐπηρεάζετε τὸν Φραγκοεπίσκοπ(ον) Μύλου καὶ ζητεῖτε νὰ πάρετε ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας του, καὶ διὰ τοῦτο γράφομέν σας, ὅτι νὰ μὴν τὸν ἐνοχλῆτε, μόνον νὰ πορεύεσθε ὡς καθῶς ἐπο-

1) Α. Παπαδοπούλου - Κερμεώς, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 9, 13.

ρεύουσταν καὶ πρότερον, καὶ νὰ ἔχῃ ὁ Φραγκοεπίσκοπος τὰ ἐδικὰ τοῦ εἰσοδήματα καὶ ὑμεῖς πάλιν) νὰ συνάζετε τὰ ἐδικὰ σας, διὰ νὰ μὴν γίνεταί ἀδικία καὶ εἰς τὰ δύο μέρη. Οὕτω φροντίσατε καὶ μὴ ἄλλως, ἡ δὲ τοῦ θ(εο)ῦ χάρις εἴη ὑμῖν.

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἰν(δικτιῶν)ος ιβ(ης).

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Πατριαρχεῖον πρέβη εἰς τὴν πλήρῳσιν τῆς οὕτωςι χηρευσάσης ἀρχιεπισκοπῆς διὰ τῆς καταστάσεως ἐν αὐτῇ τοῦ πρ. Παροναξίας

Ι Ω Σ Η Φ

1614 - 1617

Οὗτος ὢν προηγουμένως μητροπολίτης Παροναξίας κατὰ τὰ ἔτη 1608 - 1614 «γνώμη κοινῇ συνοδικῇ καθηρέθη ὁ μητροπολίτης Παροναξίας Ἰωσήφ καὶ ἐγυμνώθη τελείως τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ...»¹ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1614· ἀρθείσης ὁμῶς ἐν συνεχείᾳ τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ ἐξελέγη «ἀρχιεπίσκοπος καὶ πρόεδρος» Μήλου πρὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου, διότι κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἔχομεν γράμμα τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω πατριάρχου Τιμοθέου, ὑπογεγραμμένον καὶ ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Θεοφάνους Γ' (1608-1644) καὶ ἀπευθυνόμενον «πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τοὺς ἄρχοντας Παροναξίας», δι' οὗ γνωρίζεται πρὸς αὐτοὺς ὅτι «πρὸ ἡμερῶν ἐγράψαμεν καὶ δεδώκαμεν γράμματα τῷ προέδρῳ Μύλου (γρ. Μήλου) κυρῷ Ἰωσήφ...»².

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμῶς φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἐνήργει δραστηρίως πρὸς παλινόστησίν του εἰς τὴν ἐξ ἧς ἀπεμακρύνθη μητρόπολιν Παροναξίας, πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς ὁποίας γράφει ὁ πατριάρχης Τιμόθεος, διαβεβαιῶν «ἵνα μηδεμίαν ἐλπίδα ἔχετε ἀνακλήσεως τοῦ Ἰωσήφ ἐκείνου εἰς τὴν αὐτὴν μητρόπολιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἀλλ' οὔτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ ἰδίου μητροπολίτου ὑμῶν κυροῦ Νικηφόρου»³.

1) Σ π. Λάμπρου, Μακάριος, Θεόδωρος καὶ Νικηφόρος οἱ Μελισσηνοί. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Παροναξίας, «Ν. Ἑλληνομνήμων», ἔτ. 1925, τ. Θ', σ. 44.

2) Αὐτόθι, σ. 47 - 48.

3) Αὐτόθι, σ. 48.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν Ἰωσήφ γράφων ὁ πατριάρχης δηλοῖ τούτῳ ὅτι ἀπαγορεύει τὴν εἰς τὴν Παροναξίαν μετὰβασὶν τοῦ προσαγορεύων τοῦτον μὲ τὸν τίτλον «ιερώτατε μητροπολίτα πρῶην Παροναξίας καὶ πρόεδρε Μύλου (γρ. Μήλου)»¹, τοιαύτην δ' αὖστηρὰν διαταγὴν κοινοποιεῖ καὶ «πρὸς τοὺς καθηγουμένους καὶ λοιποὺς ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγίων τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Παροναξίας, ὅπως μὴ τολμήσωσι νὰ δεχθῶσι τὸν πρόεδρον Μήλου Ἰωσήφ αὐτόθι ἐπὶ ποινῇ ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἀφορισμοῦ»².

Ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω, τοῦ Ἰωσήφ ἀρχιερατεύοντος ἐν αὐτῇ, κατὰ τὸ ἔτος 1615 ἀπεστάλη πρὸς «τοὺς ἐντιμοτάτους κληρικοὺς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μύλου καὶ χρησίμους ἄρχοντας» τὸ κάτωθι πατριαρχικὸν ἔγγραφον, χωρὶς νὰ μνημονεύῃ τοῦ ὀνόματός του, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτος εὕρισκετο ποιμενάρχης ταύτης, ὅπερ ἔχει ὡς ἐξῆς:

«1615, μηνὶ Ματίῳ, ἰνδ. 13.

† Τιμόθεος ἐλέφ θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινου)π(ό)λεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς π(ατ)ριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μύλου καὶ χρήσιμοι ἄρχοντες, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θ(εο)ῦ. Ἐπειδὴ ὁ θεοφιλέστατος Φραγκοεπίσκοπος Νικόλαος Λέσδος¹, ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν διὰ τινὰ χρεῖαν αὐτοῦ καὶ ἀφῆκεν ἐπίτροπον τὸν Τζιανταρμέρη τὸν κούσουλ(ον) Φρατζέσδον, διὰ νὰ ἐπιτηρῇ καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ τὰ πράγματα τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, καὶ διὰ τοῦτο ἐδεήθη γράμματος καὶ ἀποφαινόμεθα, ἵνα μηδεὶς ἐξ ὑμῶν τολμήσ(η) ἐπηρεάξῃ, ἢ ἐνοχλήσ(η) αὐτῷ, ὅστις δὲ θελήσ(η) κατὰ τι ἐπηρεάξῃ, ἢ ζημίαν τινὰ προξενήσ(η), ἱερεὺς μὲν ὢν ἀργὸς μενέτω πάσης ἱεροπραξίας, λαϊκὸς δὲ ἀφωρισμένος ἀπὸ θ(εο)ῦ, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος. Οὕτως ἀποφαινόμεθα καὶ μὴ ἄλλως, ἢ δὲ τοῦ θ(εο)ῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

1) «Ν. Ἑλληνομνήμων», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 49.

2) Αὐτόθι, σ. 50

(Διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ)

Ἐν μηνὶ Μαΐῳ, ἰν(δικτιῶν)ος ιγης».

Ὁ Παροναξίας Ἰωσήφ δὲν ὑπῆρξεν ἀνεπιλήπτου βίου κληρικός, κατηγορήθη διὰ πολλὰ ὀλισθήματα, ὡς φαίνεται καθαρὰ εἰς τὴν καθαίρεσίν του¹. Τοῦτο ὅμως τελικῶς δὲν ἡμπόδισεν εἰς τὴν πεισμόνως ἐπιδιωκομένην ὑπ' αὐτοῦ ἀποκατάστασιν εἰς τὴν ἀρχικὴν του ἐπαρχίαν. Ὁ πατριάρχης Τιμόθεος, τελικῶς ἐδέχθη τὴν ἐπανατοποθέτησίν του εἰς τὴν μητρόπολιν Παροναξίας μετὰ τὸν κατὰ τὸ ἔτος 1617 θάνατον τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς Νικηφόρου Μελισσηνοῦ Κομνηνοῦ. Τοῦ Ἰωσήφ πιθανὸς διάδοχος ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Μήλου καὶ Κιμῶλου ὑπῆρξεν ὁ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Α΄

πρὸ τοῦ 1623

περὶ τοῦ ὁποίου οὐδεμίαν ἱστορικὴν πληροφορίαν ἔχομεν.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ Β΄

1623, 1625

Οὗτος ὢν πρότερον Σαντορίνης (Θήρας) μετετέθη εἰς τὴν ὑφ' ἱστορήσιν παροικίαν κατὰ τὴν 15ην Ἰουνίου 1623², εὐρισκόμενος δ' ἐν Κων/λει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὡς συνοδικός, ὑπογράφει εἰς σιγίλλιον πατριαρχικὸν ἐκδοθὲν ἐπὶ πατριάρχου Κων/λεως Ἀνθίμου τοῦ Β' (1623), δι' οὗ κυροῦται καὶ βεβαιοῦται, ὅτι ἡ Ἐξαρχία Πυργίου καὶ Βολισσοῦ ἐδόθη εἰς τὸν Μιχαὴλ Καββάκον, μὲ κοινοποίησιν καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον μητροπολίτην Χίου Ἰγνάτιον (1617 - 1631)³. Παραμείνας δ' ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, κατὰ προαγωγὴν μετετέθη εἰς τὴν πρωτόθρονον μητρόπολιν Καισαρείας Καππαδοκίας, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀπαλλαγέντος τῶν καθηκόντων αὐτοῦ Γρηγορίου, κατὰ τὸ ἀκόλουθον πρακτικὸν τῆς μεταθέσεώς του:

1) Πλείονα βλ. ὑπὸ Ἰ. Κ. Χασιώτη, Μακάριος, Θεόδωρος καὶ Νικηφόρος οἱ Μελισσηνοί, Θεσσαλονίκη 1966, σ. 107 κλπ.

2) Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, ἐν Βενετίᾳ 1872, τ. Γ', σ. 563.

3) Ἰωάν. Ἀνδρεάδου (ἀρχ.), Ἱστορία τῆς ἐν Χίῳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μέρος Α', Ἀθήνησιν 1940, σ. LXXXVII - LXXXVIII.

«Τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Καισαρείας Καππαδοκίας, δίχα γνησίου προστάτου διατελούσης, ὡς τοῦ ἐκεῖσε ἀρχιερατεύοντος κύρ Γρηγορίου καταλιπόντος τὸν θρόνον αὐτὸν ἤδη χρόνους πέντε καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἀπελθόντος ἔνθα ἡβουλήθη, ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐπιτάξει τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κύρ Ἀνθίμου, εἰσελθόντες ἐν τῷ ποινσέπτῳ καὶ πατριαρχικῷ θείῳ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῷ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ, ἐποιήσαμεν ψήφους κανονικὰς διὰ τὴν αὐτὴν μητρόπολιν Καισαρείας, ἐν αἷς πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον πρῶην Μήλου κύρ Γερμανόν, δεύτερον δὲ τὸν καὶ τρίτον τὸν¹ διὸ καὶ εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφη τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ κώδῃ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐν ἔτει, ᾿ζρλβ' μηνὶ σεπτεβρίῳ Ἰνδικτιῶνος (;)».

Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως, τόσον διὰ τὸ ὄνομα, ὅσον καὶ διὰ τὴν χρονολογίαν τῆς μεταθέσεως τοῦ ἀρχιερέως τούτου εἰς τὴν ὡς εἴρηται μητρόπολιν ἔχομεν ἀντιφατικὰς πληροφορίες.

Οὕτως, ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου «Γρηγόριος μητροπολίτης Καισαρείας (Καππαδοκίας) ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ ψηφία Ε. Ι. Κ. Ἐμμανουὴλ Κωνσταντινίδης ἐν «Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα» (τ. Β' σ. 1099) ὡς ἐξῆς καταχωρίζει τὴν παράγραφον ταύτην: «Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1623² ὁ πατριάρχης Ἀνθιμος Β' ὑπεισῆγαγεν εἰς τὴν μητρόπολιν Καισαρείας τὸν ἀρχιεπίσκοπον πρῶην Μήλου Μελέτιον, καθήρσε δὲ καὶ τὸν Γρηγόριον ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ «δίχα συνοδικῆς ἀδείας». ἄλλ' οὔτε ἡ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἔκπτωσις, οὔτε ἡ καθάρσεις ἴσχυσαν, διότι πεσόντος τοῦ Ἀνθίμου καὶ ἀνελθόντος τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Α' τοῦ Λουκάρεως ἀνετράπησαν αἱ αὐθαίρετοι πράξεις ἐκείνου».

Ἐκ τῆς ἀντιφάσεως τῶν ἱστορικῶν τούτων εἰδήσεων προκύπτουν ἐρωτήματά τινα, ἐξ ὧν τὰ σπουδαιότερα:

1) Ἐλλείπουν τὰ ὀνόματα τῶν δύο ἐτέρων συνυποψηφίων. Νομικὴ Συναγωγὴ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, φ. 300α.

2) Κ. Σάθ. α, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τ. Γ', σ. 563.

α) "Όσον ἀφορᾷ τὸ πρόσωπον τοῦ πατριάρχου, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἔλαβε χώραν ἡ μετὰθεσις τοῦ Γερμανοῦ. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω καταχωρισθέντος ὑπομνήματος τῆς μετὰθέσεως αὐτοῦ προκύπτει, ὅτι αὕτη ἔλαβε χώραν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ᾿ζρλβ' (=1624)¹ ἐπὶ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Β'.

Ἄλλὰ κατὰ τοὺς πατριαρχικοὺς καταλόγους, ἡ πατριαρχία Ἀνθίμου τοῦ Β' διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 18ης Ἰουνίου μέχρι τῆς 22ας Σεπτεμβρίου 1623, ἥτοι τρεῖς μῆνας καὶ τέσσαρας ἡμέρας², πληροφορία ἐρχομένη εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, διότι κατὰ τὴν ὡς ἄνω χρονολογίαν, δηλ. Σεπτέμβριος τοῦ 1624, πατριάρχης Κων/λεως ἦτο οὐχὶ ὁ Ἀνθιμος, ἀλλ' ὁ Κύριλλος Α' ὁ Λούκαρις κατὰ τὴν α' αὐτοῦ πατριαρχεῖαν (22 Σεπτεμβρίου 1623 μέχρι 4 Ὀκτωβρίου 1633)³ κατ' ἀκολουθίαν πρέπει νὰ ἀχθῶμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι, ἡ ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς μετὰθέσεως τοῦ Γερμανοῦ καταχωριζομένη χρονολογία πρέπει νὰ εἶναι ἡμαρτημένη, ἴσως προελθοῦσα ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιγραφῆς ὑπὸ τοῦ γραφέως ἐκ τοῦ σχετικοῦ κώδικος.

β) "Όσον ἀφορᾷ τὸ ὄνομα τοῦ μετατεθέντος εἰς τὴν Καισάρειαν ἀρχιεπισκόπου Μήλου. Ὁ ἀναφερθεὶς συντάκτης τοῦ ἄρθρου περὶ τοῦ Γρηγορίου Καισαρείας ἀναγράφει, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ οὕτως μετατεθέντος Μήλου ἦτο Μελέτιος, τὸ ὀρθὸν ὅμως εἶναι ὅτι οὗτος ἐκαλεῖτο Γερμανός, διότι ὁ Μελέτιος χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ ἐν Μήλῳ, παρητήθη ἢ ἀπέθανε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περὶ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ 1623, διότι κατὰ τὴν 15ην Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἐξελέγη ἀρχιεπίσκοπος Μήλου ὁ Γερμανός.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ μετατεθεὶς εἰς τὴν μητρόπολιν Καισαρείας ἀρχιεπίσκοπος Μήλου ἐκαλεῖτο Γερμανός καὶ οὐχὶ Μελέτιος, ἡ δὲ μετὰθεσις αὐτοῦ εἰς τὴν ὡς εἴρηται μητρόπολιν ἔλαβε χώραν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1623, ἐφ' ὅσον ἡ χρονολογία

1) Παραπλευρῶς τῆς λέξεως «σεπτεμβρίω» ἔχει τεθῆ ἡ ἡμερομηνία (ιε') διαγραφεῖσα βραδύτερον.

2) Β. Σταυρίδου, Κατάλογος πατριαρχῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἕως τῆς σήμερον, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», τ. Θ', σ. 832.

3) Β. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 832.

αὕτη συμπίπτει μὲ τὴν περίοδον τῆς πατριαρχείας τοῦ προστάτου τοῦ Ἀνθίμου ἐκπεσόντος τοῦ θρόνου μετ' ὀλίγας ἀπὸ τῆς μεταθέσεώς του ἡμέρας, μὲ πιθανὴν ἡμερομηνίαν ταύτης 15 Σεπτεμβρίου, καὶ οὐχὶ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἐπομένου ἔτους 1624, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην πατριάρχης Κων/λεως, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἦτο ὁ Κύριλλος Λούκαρις, ἐνθερμὸς ὑποστηρικτῆς τοῦ Καισαρείας Γρηγορίου, ὅστις πατριάρχης εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κων/-λεως θρόνον ἐθεώρησεν ὡς ἀκύρους καὶ μὴδέποτε γενομένους τὰς ἐπὶ τοῦ προκατόχου τοῦ Ἀνθίμου λαβούσας χώραν τοιαύτας αὐθαιρεσίας, καὶ ἐπομένως ἐξηκολούθει ὁ Γερμανὸς νὰ θεωρῇται ὡς ἀρχιεπίσκοπος Μήλου· τούτου, κατόπιν τῆς ἀκυρώσεως τῆς μεταθέσεώς του, πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς πιθανὴν τὴν ἐπανεμφάνισιν εἰς τὸ διοικητικὸν προσκήνιον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ ἔτος 1625 ἀπαντῶμεν ἀρχιερέα ταύτης, ὑπὸ τὸ ὄνομα Γερμανός¹.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Β΄

1630, 1632

Διάδοχος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τοῦ Γερμανοῦ εἶναι ὁ Μελέτιος, ὅστις κατέστη περισσότερον γνωστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν, διὰ τὰς δύο αὐτοῦ καθαιρέσεις λαβούσας χώραν ἐπὶ πατριαρχείας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρως (β' πατριαρχεία 1623 - 1633).

Ὁ Μελέτιος δηλ. περιπεσὼν εἰς παραπτώματα ἀπάδοντα πρὸς τὴν ἀρχιερωσύνην καθηρέθη δῖς. Ἡ πρώτη τούτου καθαιρέσις ἐγένετο κατὰ τὴν ὑπὸ κ. Τ. Γριτσοπούλου ἐκδοθεῖσαν ἐν τῇ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου»² συνοδικὴν πρᾶξιν τὴν 25ην Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἡ καθαιρέσις αὕτη καταχωρίζεται ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐκδοσιν.

«Κύριλλος ἐλέω (Θεοῦ) ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης:

Ἐπειδὴ ἀναφοραὶ ἐνυπόγραφοι ἐπέμφθησαν ἐνταῦθα ἐπὶ Συ-

1) Τ. Γριτσοπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., ἔτ. Ζ', (1952), σ. 214.

2) Αὐτόθι, σ. 215. Κ.

νόδου δηλοῦσαι καὶ τρανῶς δεικνύουσαι καὶ κηρύττουςαι, ὥς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μήλου Μελέτιος οἷα βίου ἀσέμνου καὶ ἀσώτου καὶ τὰ χερίσταν τῆς ἀρχιερωσύνης πράττων καὶ ἐπιχειρῶν οὐ μόνον ἐμπαθῶς διάκειται καὶ τὰ σαρκικά οὐκ ἀποφεύγει, πάσης ὑπολήψεως πονηρᾶς καὶ πράξεως αἰσχυρᾶς γλυχόμενος καὶ ἐπιτελῶν αὐτὰς πρόσκομμα γιγνόμενος τοῖς κακοῖς καὶ ἀδεῶς καὶ ἀναισχύντως διάγων, ἀλλὰ καὶ παρανομίας καὶ τετραγαμίας καὶ ἀδικίας οὐ τὰς τυχούσας ποιεῖ καὶ τοῖς ἔξω κρατοῦσι συμφωνεῖ, τὰς διατριβὰς συνεχῶς ποιούμενος πρὸς αὐτούς, συντρῶγων ἐκείνοις καὶ συμπίνων, καὶ τοὺς χριστιανούς ἐγκαλεῖ καὶ διαβάλλει, καὶ ζημιοῖ αὐτούς ἐπὶ πολὺ καὶ ἀτοπίας ἀμέτρους καὶ σκάνδαλα, καὶ συγχύσεις οὐκ ὀλίγας τῇ νήσῳ ταύτῃ προξενεῖ, ὥστε ἐκ τῶν αὐτοῦ πράξεων καὶ τῆς διαγωγῆς συμβαίνειν κατὰ τόπον πολλὰ καὶ τὰ ἐκεῖσε σεβάσματα μοναστήρια φθείρεσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι καὶ ἐρημοῦσθαι, πλὴν δὲ τούτων τὴν διατριβὴν καὶ τὴν ὁσημέραι ὁμηγυριν μετὰ γυναικῶν ἀτίμων, καὶ προφανῶς κατηγορημένων καὶ πορνῶν κέκτηται, συναναστρεφόμενος αὐταῖς καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ τὰ ἄτοπα τολμῶν καὶ ἐργαζόμενος, ἃ πάντα τοῖς ἀρχιερεῦσιν οὐκ ἔξεστι καὶ τὴν κατὰ νόμους αὐτῶ καθαίρεσιν ἐπάγουσι. Τούτου χάριν ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ καὶ τῆς παρ' αὐτῇ ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων Συνόδου τὸ περὶ τούτου ἀκριβῶς διασκεψαμένη καὶ κρίνασα, δέον ἐπὶ παιδείᾳ τοῖς λοιποῖς παιδεῦσαι αὐτὸν καὶ ὑστερήσασθαι τῆς τε αὐτοῦ ἀρχιερωσύνης καὶ τοῦ θρόνου ἐκβαλεῖν καὶ ἀποπέμψαι καὶ ὅτι μάλιστα καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἐκεῖσε λαοῦ ἀξίωσιν ἕτερον ἐν αὐτῇ χειροτονῆσαι νομίμως γράφει καὶ διορίζεται ἐν ἀγίῳ πνεύματι, γνώμῃ κοινῇ συνοδικῇ, ἵνα ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος αὐτὸς Μήλου Μελέτιος, τοῦτο μὲν ὡς ἐν πορνίαις καὶ ἀσωτείαις συζῶν καὶ τὰς λοιπὰς αἰσχυρὰς πράξεις διαπραξάμενος καὶ ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις ἀναφανείς, τοῦτο δὲ καὶ ὡς διαβολεὺς καὶ ἐπιζήμιος τῶν χριστιανῶν, καὶ ἀδικητὴς τῶν πτωχῶν καὶ σύμφωνος τοῖς δυνάσταις, εἴη καθηρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, μηδεμίαν ἀνάκλησιν ἔχων εἰς τὸ ἐξῆς καὶ ἐκπτωτος τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς Μήλου καὶ Κιμῶλου καὶ ἐστερημένος παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῆς δικαιώματος, καὶ εἰσοδήματος, καταφρονῶν δὲ τῆς νομίμου καὶ εὐλόγου ταύτης καθαιρέσεως, καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ θεοῦ καὶ

ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον· ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ χειροτονηθεὶς ἕτερος ἀρχιερεὺς ἀναμφιλέκτως καὶ ἀναντιρρήτως. Οὕτως ἀπεφηνάμεθα συνοδικῶς, εἰς ἐνδειξιν δὲ πάντων καὶ διηνεκῇ τὴν ἀσφάλειαν, ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ καθαίρεσις καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας ἱερῷ κώδικι, ἐν ἔτει σωτηρίῳ α^ο χ^ο λ^ο β^ο ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ κε' ἰνδ.-α'»¹.

Καὶ πρὸς καιρὸν ὁ Μελέτιος τὸν μετανοήσαντα ὑποκρινόμενος καὶ εὐρισκόμενος ἐν Κων/λει ἐξελιπάρει τοὺς αὐτόθι ἀρχιερεῖς, ἵνα φιλανθρωπῶς ἀποβλέψῃσι πρὸς αὐτὸν καὶ συγχωροῦντες ἐπανατοποθετήσωσι τοῦτον εἰς τὴν ἐξ ἧς ἀπεμακρύνθη ἐπαρχίαν του· καὶ τοιοῦτοτρόπως διὰ τῆς ὑποκριτικῆς ταύτης διαγωγῆς του ἐπέτυχε τὴν συγχώρησιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου.

Πορὰ τὴν μεγάλην ὁμῶς ταύτην τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀπόφασιν, ὁ Μελέτιος οὐ μόνον δὲν μετεμελήθη, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας προέβη εἰς πρᾶξιν ἔτι κακοῦργον, διότι ἐπεζήτησεν ἵνα δηλητηριάσῃ τὸν εὐεργέτην του πατριάρχην Κύριλλον Λούκαριν, ὡς πιστοῦται ἐκ τῆς β' αὐτοῦ καθαιρέσεως, καθ' ἣν οὗτος «ἐμνηχανήσατο δόλον κατὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος φάρμακον δηλητήριον κατασκευάσας ἐπὶ τῷ θανατῶσαι ἡμᾶς», διὰ τῆς ὁποίας ἀπεφασίσθη ὅπως οὗτος «εἶη καὶ πάλιν καθηρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως καὶ ἐστερημένος πάσης ἀρχιερατικῆς χάριτος καὶ πνευματικῆς»², καὶ τὴν ὁποίαν καθαίρεισιν γνωστοποιεῖ τὸ Πατριαρχεῖον πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ὡς ἐξῆς :

«Κύριλλος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ἄρχοντες χρήσιμοι, καὶ οἱ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ παντοκρά-

1) Νομικὴ συναγωγὴ, Βιβλίον Ε', σ. 60. Περιλήψιν τῶν ἐγγράφων τούτων δρᾶ καὶ παρὰ Κ. Σάθα, εἰς Μεσαιωνικὴν Βιβλιοθήκην, ἐνθ' ἀν. τ. Γ', σ. 569 κ. ἐ.

2) Τ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 216 - 217. Πατριαρχικὸς Κώδιξ Α', σ. 251. Νομικὴ Συναγωγὴ, Βιβλίον Ε', σ. 48.

τορος καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ τὸν πρῶτον Μήλου ἀρχιεπίσκοπον Μελέτιον διὰ τὰ πολλὰ τῶν ἀτόπων αὐτοῦ ἔργα, παρανομίας, μοιχείας, πλαστογραφίας, προδοσίας χριστιανῶν καὶ ἄλλα πασιδῆλα θεομισῇ αὐτοῦ ἐνεργήματα καὶ βουλεύματα, καθαιρέσει τελείᾳ συνοδικῇ καὶ εὐλόγῳ αὐτὸν καθυπεβάλομεν, ψήφῳ καὶ ἀποφάσει κανονικῇ, διὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν σχήματι ταπεινῷ καὶ ὑπούλῳ, καὶ μετὰ δακρύων παρακαλέσαι τὴν ἡμῶν μετριότητα, καὶ μερικὸς τῶν παρευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων τυχεῖν ἀφέσεως καὶ ἔχειν καὶ τὸ ἐπιτραχήλιον αὐτοῦ μόνον εἰς μικρὰν παραμυθίαν, ἢ μετριότης ἡμῶν αὐτὸν κατελεθίσασα, καίτοι ἐλέους οὐκ ἄξιον ὄντα, καὶ παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου παρακαλεσθεῖσιν, ἔλυσεν αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ καὶ τῆς καθαιρέσεως, δοῦσα αὐτῷ τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ ὁ ἀσυνείδητος καὶ ἐν κακοῖς διαβόητος, μετὰ τὴν συγχώρησιν καὶ τὴν λύσιν τῆς αὐτοῦ καθαιρέσεως, τῷ σατανᾷ ἐπακολουθήσας καὶ τὸν Ἰούδαν μιμησάμενος, ἐμνηχάνησατο δόλον κατὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, φάρμακον δηλητηρίου κατασκευάσας ἐπὶ τῷ θανατῷ αὐτοῦ, ὥς οὐ μόνον τοῦτο ἐπληροφορήθημεν ἀσφαλῶς ἀπὸ μαρτυρίας ἐντίμων καὶ συνετῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δολιότητα καὶ τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλὴν οἱ ταῦτα κατασκευάζειν εἰωθότες μὴ δυνάμενοι φέρειν, ἤλθον πρὸς ἡμᾶς δηλώσαντες πάντα τὰ τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ μετ' αὐτοὺς αὐτὸς παρ' ἡμῶν ἐν ἀκριβείᾳ ἐξεταζόμενος καὶ πυνθανόμενος οἰκείοις χεῖλεσιν ὡμολόγησεν, ὥς ἀπῆλθε μὲν ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ δηλητηρίου ἐνεκά τινος καδδῆ Μηλιώτου, οὐ μὴν δὲ διὰ τὴν ἡμῶν μετριότητα, θελήσας καλύψαι τὴν αὐτοῦ ἐπιβουλὴν καὶ αὐτὸν ἀναίτιον δεῖξαι δῆθεν τῆς αὐτοῦ μοχθηρίας. Τοῦτου χάριν ἀποφαινόμεθα ἐν ἀγίῳ πνεύματι γνώμῃ κοινῇ συνοδικῇ τῶν παρατυχόντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὁ προρρηθεὶς Μελέτιος, ὁ δευτέρος Ἰούδας, καὶ τῶν ἐπιβουλῶν ἐργάτης, εἴη καὶ πάλιν καθηρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως καὶ ἐστερημένος πάσης ἀρχιερατικῆς χάριτος καὶ πνευματικῆς, μηδεμίαν ἀνάκλησιν ἔχων τοῦ λοιποῦ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἀλλ' εἴη παρὰ πάντων παρεωραμένος καὶ καταφρονημένος, Μελέτιος μοναχὸς μόνος ὢν καὶ καλούμενος, ἀλλ' οὐδέ τις τῶν πάντων ὀνομάσει αὐτὸν ἀρχιερέα, ἢ ὡς ἀρχιερέα τιμήσει, ἢ

τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀσπάσεται, ἢ ἄλλης τινὸς τιμῆς αὐτὸν ἀξιώσει, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀφορισμοῦ ἀλύτου τοῦ ἀπὸ Θεοῦ. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτου δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφη καὶ ἡ παροῦσα αὐτοῦ συνοδικὴ καθαιρέσις καὶ κατεστρώθη καὶ ἐν τῷδε τῷ κώδικι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν ἔτει 'α' λ' γ' »¹.

Ὁ Κων/νος Σάθας εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἔργον του (σ. 570) ὁμιλεῖ περὶ ἀθώωσης τοῦ Μελετίου· ὅμως ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς δευτέρας τούτου καθαιρέσεως δὲν προκύπτει τοιοῦτόν τι, ἀλλ' ὅτι ἡ Ἐκκλησία φιλανθρωπευομένη ἀέλυσεν αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ τῆς καθαιρέσεως δοῦσα αὐτῷ τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ» καὶ κατ' ἀκολουθίαν, ὅτι οὗτος καὶ αὖθις νὰ ἀνέλαβε τὴν διαποίμανσιν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμώλου μετὰ τὴν δῆθεν ἀθώωσίν του· πάντως δὲν ὑπάρχει σαφὴς καὶ ἀπρόσβλητος ἱστορικῶς πληροφορία πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀνωτέρω ὑποθέσεως, καὶ ὀδηγούμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὗτος μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ καθαιρέσιν δὲν ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν διαποίμανσιν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμώλου².

ΜΑΚΑΡΙΟΣ Β'

1632 - 1637

Καθαيرهθέντος τοῦ Μελετίου, διάδοχος τούτου κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1632 ἐξελέγη ὁ ἐκ Μήλου καταγόμενος ἱερομόναχος Μακάριος³, κατὰ τὸ ἀκόλουθον ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς του, ἔχον οὕτως:

«Υπόμνημα ἐκλογῆς Μήλου Μακαρίου.

«Τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου ἀρχιερέως χωρὶς μείνσεως, ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος Μελετίου καθαιρέσει τελείᾳ καθυποβληθέντος διὰ πολλά, καθ' (ἀ) ἀντικρὺ φαίνεται, τούτου χάριν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἐνταῦθα ἀρχιερεῖς, προστάξει τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ

1) Τ. Γριτσοπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 216 - 217.

2) Περὶ τοῦ Μελετίου ὄρα καὶ Μ. Γεδεών, Πατριαρχικαὶ ἐφημερίδες, 'Αθῆναι 1936, σ. 98.

3) Μηνᾶ Χαμουδοπούλου, 'Αρχιερατικαὶ ἐναλλαγαὶ ἀπὸ Ἰουνίου 1616 ἕως Ὀκτωβρίου τοῦ 1674, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», τ. Β', σ. 668 κ. ἐ. Τ. Γριτσοπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 214. Χάριν τῆς ἱστορίας παραθέτομεν ἡ Ἐγκώμιο τοῦ

οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Κυρίλλου συνήλθομεν ἐν τῷ πανσέπτῳ καὶ θείῳ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, τῷ νέφ Πατριαρχεῖῳ καὶ ἐποιήσαμεν ψήφους κανονικὰς δι' αὐτήν, ἐν αἷς πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν ἐκεῖσε ἤδη ἐληλυθότα ὀσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κύρ Μακάριον, δεύτερον δὲ τὸν πατριαρχικὸν ἐφημέριον κύρ Ἀντώνιον καὶ τρίτον τὸν ἀπὸ Βερροίας ὀσιώτατον πνευματικὸν κύρ Μητροφάνην· ὅθεν καὶ εἰς δῆλωσιν ἐστρώθη καὶ ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδῃκι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐν ἔτει ἀχλὺβ' μηνὶ νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος α'»¹.

Ὁ Μακάριος κατ' Ἰούνιον τοῦ 1636² διετέλει σύνεδρον Συνοδικὸν τοῦ Πατριαρχείου Κων/λεως μέλος ὡς τεκμηριοῦται ἐκ τοῦ κατὰ τὸν μῆνα τοῦ ἔτους τούτου σιγιλλιώδους γράμματος, καθ' ὃ ὑπογράφει καὶ οὗτος, δι' οὗ ἐπαναφέρεται τὸ ἐν Νάξῳ μοναστήριον «τοῦ φωτοδότου Ἰησοῦ Χριστοῦ» εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας Βενιαμίν (1632-1637) μεθ' ὅλης τῆς κτηματικῆς αὐτοῦ περιουσίας, ἐξ ἧς πρὸς καιρὸν εἶχεν ἀποσπασθῇ τῆς ἐποπτείας καὶ κυριότητός του.

Παραμείνας δ' ὡς τοιοῦτος μέχρι τῆς 7ης Ἀπριλίου 1637 μετετέθη εἰς τὴν Ἱ. μητρόπολιν Παροναξίας³, ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ καθαιρεθέντος Βενιαμίν, διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ὁποίου ἀσφαλῶς θὰ ἐνήργησε πρὸς ἴδιον βεβαίως ὄφελος, ἣν τελικῶς καὶ ἐπέτυχε,

δεσπότη ὄντας ἔρχη καινούργιος αὐτὸ ψάλλομεν». (ἐκ σημειώματος ἀποκειμένου εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ πρωτοπ. Ἱ. Σπ. Ράμφου)).

Ἦχος πλάγιος πρῶτου

Ἀναλήψεως ἡμέρα, τοῦ πανιέρου μητροπολίτου, καταλλήλους ἐναγκαλλόμενος, ψάλλομεν ἀδελφοί, καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς, σχετικῶς αὐτῷ προσκυνήσωμεν, καὶ οὕτω βοησωμεν. Χριστὸς ἀνέδειξεν αὐτόν, ὁ τοῦτον πρότερον δοξάσας, αὐτὸς καὶ νῦν δόξασον, χαρὰν χαριζόμενος.

1) Νομικὴ Συναγωγή, ἐνθ' ἀνωτ., φύλ. 303β. Κῶδιξ ὑπομνημάτων Α', σ. 239. (Οἰκουμ. Πατρ.).

2) Ἐμ. μ. ν. Κ. α. ρ. π. α. θ. ἰ. ο. υ. (θανόντος μητροπολίτου Μεσημβρίας), Ὁ Κῶδιξ Α' τῆς μητροπόλεως Παροναξίας, «Γρηγόριος Παλαμᾶς», ἔτ. 1935, τεύχ. Γ', σ. 247, 326.

3) Γενναδίου μητροπολίτου Ἡλίουπόλεως (Ἀραμπατζόγλου), Φωτίσιος Βιβλιοθήκη, Κων/πολις 1933, Μέρος Α', σ. 210. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», τ. Β' σ. 635. Κ. Σάθα, ἐνθ' ἀν., Γ', σ. 572.

λαμβανομένου ὑπ' ὅψιν ὅτι εἰσέτι διετέλει Συνοδικὸς τῶν Πατριαρχείων σύνεδρος, διαδεξάμενος τοῦτον εἰς τὴν ὥς εἵρηται ἐπαρχίαν¹.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Γ'

1637; - 1643

Μετατεθέντος τοῦ Μακαρίου εἰς τὴν Μητρόπολιν Παροναξίας φρονοῦμεν ὅτι διάδοχος τούτου θὰ ἐγένετο ὁ Μελέτιος, περὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἕτερον γνωρίζομεν, εἰμὴ ὅτι ἀπέθανε τῷ αχμγ' (= 1643).

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Α'

1643 - 1654

Θανόντος τοῦ Μελετίου, διάδοχος τούτου τῇ 31 Μαρτίου² 1643 ἐξελέγη ὁ Διονύσιος κατὰ τὸ κατωτέρω παρατιθέμενον ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, ἔχον οὕτως:

«Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Μήλου Διονυσίου.

Ἐπειδὴ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμώλου ἀπροστατεύτου μεινάσης, ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κυρ-Μελετίου ἀποθανόντος, προτροπῇ τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Παρθενίου εἰσήλθομεν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῷ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ, καὶ ἐποιήσαμεν ψήφους κανονικὰς διὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν αὐτὴν, ἐν αἷς πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανοσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κυρ-Διονύσιον, δεύτερον τὸν ἱερομόναχον κυρ-Γρηγόριον καὶ τρίτον τὸν ἱερομόναχον κυρ-Ματθαῖον. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφησαν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

«Μαρτίῳ λα', Ἰνδικτιῶνος ΙΑ', ἐν ἔτει σωτηρίῳ 'αχμγ' ».

Τούτου ἀντιμῆνσιον καθιερωθὲν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Μήλου καὶ Κιμώλου Διονυσίου τὸν Ἰούνιον 1653» εὑρίσκεται εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου κ. Ἰωάννου Ράμφου³.

1) Μηνᾶ Χαμουδοπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 695.

2) Κ. Σάθα, ἐνθ' ἀνωτ., τ. Γ', σ. 576.

3) Ἰωάννου Ράμφου (πρωτοπρεσβυτέρου), Κιμωλιακά, Ἐν Ἀθήναις, τ. Β', 1972, σ. 268.

Ἀτυχῶς ὡς ἱεράρχης ἐπεδείξατο διαγωγὴν ἐπίμεμπτον καὶ περιπεσὼν εἰς κανονικὰ παραπτώματα καθηρέθη κατὰ Μάϊον τοῦ 1654 ἐπὶ τῆς β' πατριαρχείας (1654 - 1655) τοῦ πατριάρχου Παΐσιου, κατὰ τὴν ἀκόλουθον καθαιρετικὴν ἀπόφασιν δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Τ. Γριτσοπούλου εἰς τὸ «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου» (ἐτ. Ζ' 1952, τευχ. 3ον σ. 217 - 218).

«Παῖσιος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Πολλὰ μὲν εἰσι καὶ ἄλλα ἀναιρετικὰ τῆς πνευματικῆς χάριτος, τῆς ὅπως ὅποτε ἐν βαθμοῖς ἱερατικοῖς ἐνσημανθείσης τε καὶ ἐγχα-
ραχθείσης ταῖς ψυχαῖς τῶν φθασάντων τῆς τοιαύτης πνευματικῆς ἀξίας τε καὶ ἐξουσίας εὐμοιρῆσαι τῇ πανσθενεῖ ἐπικλήσει τοῦ Παν-
αγίου Πνεύματος, ταυτὶ δὲ καὶ πάντων ἀναιρετικώτατα τῆς ἐν ψυχῇ ἱερατικῆς χάριτος τὸ παρανόμως διοικεῖν ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἀνόμως διεξάγειν τὰ ἐμπιστευόμενα λογικὰ τοῦ Χριστοῦ ποίμνια, κατα-
φρονητικῶς δηλονότι διακεῖσθαι, τῷ τε ἐπαγγέλματι καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ νόμοις καὶ τὸ ἀπειθῶς φέρεσθαι πρὸς τε τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἱερὰν τῶν ἀρχιερέων Σύνοδον καὶ μὴ συμπάσχειν, ὡς μέλος οἰκεῖον, τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μόνῃ τῇ βουλῇ καὶ θελήσει συζῆν τῇ οἰκείᾳ, τῶν ἀπ' ἐκείνης ἀτάκτων ὁρμῶν ἐμπιπλάμενος. Φαίνεται τοίνυν καὶ τῷ ὅπως ὅποτε κρίμασιν ἀρρήτοις χρηματίσαντι ἀρχιεπισκόπῳ Μήλου Διονυσίῳ, ἀμφοτέρω ταῦτα εὐρίσκεσθαι μετὰ πολλῆς τῆς κυρίας καὶ τὸ μὲν ἐξαγγέλλειν καὶ διηγεῖσθαι τὰς ἀθεμιτογαμίας, αἰμο-
μιξίας τε καὶ παρανόμους συναφείας, ἃς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μήλου πεποιηκῶς φαίνεται ἀπὸ τῆς ἐκεῖθεν εἰς ἡμᾶς πεμφθείσης ἐνυπο-
γράφου καὶ ἐμμαρτύρου ἀναφορᾶς τῶν τε ἱερέων καὶ ἀρχόντων τῆς πολιτείας ἐκείνης, ἣτις καὶ ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριοτήτος συνοδι-
κῶς προκαθημένης, συνεδριάζόντων αὐτῇ καὶ τῶν ἱερωτάτων ἀρ-
χιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν ἀνε-
γνώσθη τε καὶ ἐπιστώθη διὰ μαρτυρίας τῶν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς

1) Πρβλ. Κ. Σάθας, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 589. Νομικὴ Συναγωγή, Βιβλίον Α'. σ. 128.

Μήλου Φιλοθέου ιερομονάχου Ξιφέα, Νικοδήμου Τζούκου, Νικοδήμου Τραγάνη, Νικοδήμου Μαμούνη, Κωνσταντίνου Ἰακουμῆ καὶ Μιχαὲλ Σμυρναίου, ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἀδόλῳ διανοίᾳ μαρτυρησάντων, ἐν βάρει φρικτοῦ καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ, δι' ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου, βεβαίαν εἶναι τὴν ἀναφορὰν καὶ ἐκτὸς παντὸς πάθους καὶ μίσους, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν, ἕωμεν εἰπεῖν τὰς ἐμπαθεῖς αὐτοῦ καὶ ἡδονικὰς αἰσχροουργίας, ὡς ἄλλος ἄσωτος υἱὸς τῷ βορβόρῳ τῶν χοίρων συγκυλιόμενος· τὴν δὲ πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις ἀναισχυντίαν αὐτοῦ καὶ ἀπειθείαν καὶ τὴν κατ' αὐτῆς τελείαν ἀπολάκτισιν, τίς ἂν καὶ λόγος προσφυῶς ἐξαγγεῖλαιτο; ἰδιορρύθμου θελήσαντος εἶναι, ὥστε οὐ μόνον τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίκαια ἀπενήνατο ἀπολογεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς πατριαρχικοῖς ἐξάρχοις παρ' αὐτῷ παραγεγονόσι, μυρίας τὰς ἐπιβουλάς ἐτεχνεύετο καὶ ἐρραδιούργει, οὔτε ζητείαν πατριαρχικὴν διδόντι, οὔτε χαράτζιον βασιλικόν, οὔτε βοήθειαν, οὔτ' ἄλλ' οὐδέν, τοῦ συνοδικοῦ τόμου ρητῶς διακελευομένου τὸν μὴ ἀπολογούμενον τῶν ἀρχιερέων τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίκαια καθαιρεῖσθαι ἀνυποστόλως. Τοῦτου χάριν ἡ μετριότης ἡμῶν συνοδικῶς δι' ὠμοφόρου καὶ ἐπιτραχηλίου, διὰ τε τὰς παρανομίας αὐτοῦ, ἀθεμιτογαμίας καὶ αἰσχροουργίας καὶ τὴν πρὸς τὴν Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀπειθείαν καὶ ἀνυποταξίαν καὶ καταφρόνησιν τῶν πατριαρχικῶν συνοδικῶν γραμμάτων ἐκάθηρε καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας τε καὶ χάριτος γεγύμνωκε καὶ ξένον καὶ ἀλλότριον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου ἀποκατέστησεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐν τάξει ἰδιώτου διάγειν, Διόνυσιον μοναχὸν ἀποκαλούμενον, μακρὰν ἀπέχοντα τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὡς νομίμως καὶ δικαίως καθαιρεθέντα καὶ ἀποδιωχθέντα, χειροτονηθισμένου ἐτέρου ἀρχιεπισκόπου Μήλου ἐν αὐτῇ, ὡς ἀπροστατεύτου καὶ ἀποιμάντου, μηδενὸς τολμῶντος τῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν βοηθῆσαι αὐτῷ ἢ συνδραμεῖν ἐπὶ βλάβῃ καὶ ζημίᾳ τῆς ἐπαρχίας, ἐν ἐπιτιμίᾳ ἀργίας καὶ ἀφορισμοῦ. "Ὅθεν εἰς διηνεκὴ τὴν ἔνδειξιν ἐγράφη ἡ κατ' αὐτοῦ ἐκφωνηθεῖσα νόμιμος καθαιρέσις καὶ κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας κώδικι.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχνδ' ἐν μηνὶ Ματίῳ, Ἰνδικτιῶνος ζ'».

Ι Ε Ρ Ο Θ Ε Ο Σ

1654, 1655

Καθαιρεθέντος τοῦ Διονυσίου εἰς διαδοχὴν τούτου ἐξελέγη κατὰ τὸ ἔτος 1654¹ ὁ «ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς» Ἱερόθεος, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τῆς ἐκλογῆς του, διαλαμβάνοντος τὰ ἑξῆς:

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Μήλου καὶ Κιμώλου Ἱεροθέου:

«Ἐπειδὴ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμώλου γνησίου δίχα ἀρχιερέως ἐναπομεινάσης, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος Διονυσίου καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος, ὡς ἀντικρὺ φαίνεται ἐν τῇ καθαιρέσει αὐτοῦ κατ' εἶδος καὶ ὀνομαστὶ τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ, ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς, προτροπῇ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Παΐσιου, εἰσῆλθομεν ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου τοῦ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ καὶ ψήφους κανονικὰς ποιησάμενοι δι' αὐτὴν πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανοσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κύρ Ἱερόθεον, δεύτερον δὲ τὸν ἱερομόναχον κύρ Μακάριον καὶ τρίτον τὸν ἱερομόναχον κύρ Μελχισεδέκ· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφησαν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ κατεστρώθησαν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ α'χνδ', Μαίῳ, Ἰνδικτιῶνος ζ' ».

Ἐπὶ πατριάρχου Κων/λεως Ραφαήλ (1603 - 1608) ἐξεδόθη σιγilliῶδες πατριαρχικὸν γράμμα καθορίζον τὰ ἐπὶ τοῦ ἐν Κιμῳῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ δικαιώματα τοῦ κτίτορος ἱερέως Ἰωάννου Ράφου, ὡς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἱερομονάχου Ἀθανασίου, τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ ὁποῖου καθορίζει βραδύτερον καὶ ὁ ἱστορούμενος ἀρχιεπίσκοπος Ἱερόθεος διὰ τοῦ ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1655 γράμματος αὐτοῦ καταχωρισθέντος εἰς τὰ «Κιμωλιακὰ» τ. Β' σ. 269.

1) Νομικὴ Συναγωγὴ. φ. 109 β. Κ. Σ 4 θ α, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 589. Τ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἀν., σ. 459.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Β΄

1667

διὰ τὸν ὁποῖον στερούμεθα εἰδήσεων.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, καὶ ἐνδεικτικῶς τῷ 1671 χρονογραφεῖται ἀρχιερεὺς Μήλου ὁ ἐκ Χίου καταγόμενος

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Α΄

Τὴν πληροφορίαν ταύτην, περὶ ὑπάρξεως δηλ. ἀρχιερέως ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀρυόμεθα ἐξ ἐπιγραφῶν δύο εἰκόνων. α) τοῦ ἐν Μήλῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Παναγίας Θαλασσίτρας¹ καὶ β) τοῦ ἐν Κιμῶλῳ τοιούτου τῆς Ἀγίας Ματρώνης, τοῦ ὁποίου φέρεται καὶ ὡς πιθανὸς κτίτωρ².

Κατὰ τὸ ἔτος 1671 Ἀρχιεπίσκοπος «Μύλου καὶ Κιμύλου» εἶναι ὁ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Οὗτος ἐκ Κιμῶλου καταγόμενος, προήρχετο ἐκ τῆς ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῶν «Λογοθετῶν». Παρὰ τῇ οἰκογενεῖα τοῦ ἐλληνοδιδασκάλου Φραγκούλη Γ. Λογοθέτου ὑπάρχει σφραγὶς τοῦ χρονολογούμενη ἀπὸ τοῦ 1671, μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν «Ὁ ταπεινὸς ἀρχιεπίσκοπος Μήλου Γεράσιμος». Τὴν ὑπογραφὴν τοῦ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1700, φέρει πατριαρχικὸν σιγιλλῶδες γράμμα τοῦ



Σφραγὶς τοῦ ἐπισκόπου Γερασίου πατριάρχου Κων/λεως Καλλινίκου τοῦ Β΄ περὶ τοῦ μονυδρίου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῆς παρὰ τὴν Κίμωλον νησίδος³.

1) Ἰω σ ή φ Χ α τ ζ η δ ά κ η, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 203. Ζ α φ ε ι ρ. Β ά ο υ, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 632. Ἰω ά ν. Ρ ά μ φ ο υ, Κιμωλιακά, Β' σ. 224.

2) Ἰω ά ν. Ρ ά μ φ ο υ ἐνθ' ἀν., σ. 259.

3) Αὐτόθι, σ. 265 κ. ἐ.

Πρὸς τὸν Γεράσιμον τὸ 1702 ὁ πατριάρχης Γαβριήλ Γ' ἀπηύθυνεν ἐγκυκλίον περὶ τῶν κατὰ τῶν λατίνων ἀγωνιζομένων ὁρθοδόξων¹.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΟΔΙΝΟΣ

1674, 1675 1698

Τοῦτον γνωρίζομεν ἐξ ἐγγράφου του, ὑπὸ χρονολογίαν Φεβρουαρίου 20 αχοδ' (=1674), τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου περιστρέφεται περὶ τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς ἐν Παλαιᾷ Χώρᾳ Μήλου Πορτιανῆς, εἰς δ' ὑπογράφει ὡς «Ὁ ἐν τῷ Κυρίῳ ταπεινὸς ἀρχιεπίσκοπος Μήλου Γεράσιμος»². Ἐξ ἄλλου εἰς τὸ ἀπὸ 22ας Μαΐου 1675 ἐγγραφον ὑπογράφει ὡς «ἀρχιεπίσκοπος Μήλου Γεράσιμος καὶ Ἐπίτροπος»³. Ἀλλὰ καὶ εἰς τρίτον τοιοῦτο, εἰς δ' ἀναφέρεται ὡς «ἀρχιεπίσκοπος Μήλου καὶ Κιμῶλου Γεράσιμος Μοδινὸς» ὑπὸ χρονολογίαν 20 Σεπτεμβρίου 1698⁴ ὑπεμφαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀρχιερεὺς τῆς ἐκκλ. ἐπαρχίας Μήλου καὶ Κιμῶλου ἦτο ὁ Γεράσιμος, ὡς καὶ εἰς «κόπιαν» ὑφ' ἡμερομηνίαν 20 Νοεμβρίου 1691⁵.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατιθεμένων πληροφοριῶν περὶ τῶν δύο ὡς ἄνω καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀρχιερέων ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γεράσιμος» προκύπτει τὸ ἐρώτημα: ἄρά γε πρόκειται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἢ περὶ δύο κεχωρισμένως;

Καθ' ἡμᾶς πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἀσχέτως τῆς διαφορᾶς τοῦ ἐπωνύμου τούτων, τοσούτω μᾶλλον καθ' ὅσον οὐχὶ σπανίως εἰς τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν εὐρίσκομεν ἀρχιερεῖς φέροντας δύο ἐπίθετα τοῦ τε πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς· πιθάνον λοιπὸν τοιοῦτόν τι νὰ συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Γεράσιμον Μοδινὸν καὶ συνώνυμόν του Λογοθέτην, ἐὰν μάλιστα ληφθῇ

1) Γ ε ρ. Κ ο ν ι δ ἄ ρ η, Ἑκκλ. Ἱστ. Ἑλλάδος, τ. Β', σ. 196.

2) Ζ α φ ε ι ρ. Β ἄ ο υ, Ναοὶ καὶ ναῦδρια τῆς Μήλου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 452 - 454, ὅπου παρατίθεται ὁλόκληρον τὸ ἐγγραφον τοῦτο.

3) Αὐτόθι, σ. 511.

4) Αὐτόθι, σ. 457, 458.

5) Αὐτόθι, σ. 514.

ὑπ' ὅψιν ὅτι κατὰ τὴν ἱστορουμένην περίοδον ἐν Κιμῳλῳ ὑφίστατο οἰκογένεια Μοδινου¹.

Ἀδιαφόρως ὁμως, ἐὰν ὁ ἐν προκειμένῳ συλλογισμὸς ἡμῶν οὗτος δύναται νὰ εὐσταθήσῃ ἱστορικῶς, περὶ ταύτισμοῦ δηλ. τῶν δύο τούτων ἀρχιερέων εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Γεράσιμος Λογοθέτης ἐμφανίζεται ὡς Ἀρχιερατεῦων τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1671, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς φερύσσης τὴν χρονολογίαν ταύτην σφραγιδὸς του, μέχρι τοῦ 1703 ὅτε καὶ ἀπέθανεν, ὁ δ' ἕτερος Γεράσιμος Μοδινὸς ἐμφανίζεται ὡς τριούτος κατὰ τὰ ἔτη 1674, 1675, 1698, συνηγορεῖ, φρονοῦμεν, ὑπὲρ τῆς ὡς ἄνω ἐκτιθεμένης ἀπόψεως ἡμῶν· διότι, πῶς ἐξηγεῖται εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1671 - 1703 ἀρχιερατικὴν ζωὴν τοῦ Γερασίου Λογοθέτου² νὰ παρεμβάλλεται ὁ συνώνυμός του Γεράσιμος Μοδινός, ἐφ' ὅσον οὐδεμίαν ἱστορικὴ ἄχρι σήμερον πληροφορία μᾶς ἐπιβεβαιοῖ περὶ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἀναστολῆς διὰ παραιτήσεως, καθαιρέσεως ἢ θανάτου ἐκ τῆς ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ταύτῃ ποιμαντορίας τοῦ Γερασίου Λογοθέτου, ὅστις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα φέρεται καὶ ὡς κτίτωρ τοῦ ἐν Κιμῳλῳ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῆς ἀναγραφῆς εἰς τὴν ἐν τῷ ξυλογλύπτῳ τέμπλῳ τούτου ἱερὰν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ὡς Ζωοδόχου Πηγῆς τῆς φράσεως «Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Γερασίου ἀρχιερέως, ἐπισκόπου Μήλου καὶ Κιμῳλου»³, εἰς ἣν ἀριστερᾷ ταύτης εἰκονίζεται οὗτος ὡς ἀρχιερεὺς φέρων μανδύαν καὶ ὠμοφόριον.

5. ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΙΗ' ΑΙΩΝΟΣ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐντοπίου ἀρχιερέως Μήλου καὶ Κιμῳλου Γερασίου, διάδοχός του ἐξελέγη τῇ 3 Φεβρουαρίου 1703 ὁ

Ν Ε Ο Φ Υ Τ Ο Σ Β'

1703⁴ - 1713

Οὗτος, πρὶν ἢ ἀναχθῇ εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην, ἐχρημάτισεν

1) Ἰωάν. Ράμφου, Κιμωλιακά, Β', ἐνθ' ἄνωτ., σ. 224.

2) Αὐτόθι, σ. 221.

3) Αὐτόθι, σ. 222.

4) Ζαφ. Βάου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 481. Ἰωάν. Ράμφου, Κιμωλιακά, ἔτους 1933, σ. 34. Περ. Ζερλέντη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 158 κ. ἐ. Κώδιξ ὑπομνημάτων Γ', σ. 59.

ἀδελφὸς τῆς ἐν Πάτμῳ Ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὡς πληροφορούμεθα ἐξ ἀποσπάσματος τοῦ κώδικος (Μαύρη Μάνα) αὐτῆς ἀναφέροντος τὰ ἐξῆς: «1703 μηνὶ Ἰουλίῳ σήμερον ὁ συνάδελφος ἡμῶν πανοσιολογιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Μήλου καὶ Κιμῆλου κύριος Νεόφυτος πακτώνει τὸ μετόχιον ὅπερ ἔχομεν ἐν τῇ νήσῳ Μήλῳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ ὡς καθὼ εἶναι καὶ εὐρίσκεται...»¹.

Ἀτυχῶς στερούμεθα ἐτέρων περὶ αὐτοῦ πληροφοριῶν καὶ διὰ τὴν ἀρχιερατικὴν εἰσέτι ἐν τῇ ὑφ' ἱστορήσιν ἐπαρχίᾳ ζωνῇ του. Τοῦτο μόνον εἶναι γνωστόν, ὅτι ἀπέθανεν ἐν Μήλῳ κατ' ἄλλους μὲν κατὰ Φεβρουάριον, κατ' ἄλλους δὲ τῇ 6ῃ Αὐγούστου 1713, καὶ τούτου πάντως διάδοχος ὑπῆρξεν ὁ

Γ Α Β Ρ Ι Η Λ

1713

Ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτοῦ στερούμεθα εἰδήσεων.

Δ Ι Ο Ν Υ Σ Ι Ο Σ Γ'

1717, 1718

ὑπογράφων εἰς ἔγγραφον τῆς συνελεύσεως τῶν ἐν Μήλῳ ἐπιτρόπων τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Πορτιανῆς, ὑφ' ἡμερομηνίαν 28ης Ἀπριλίου 1717².

Μετὰ τοῦτον, εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀρχιερέων Μήλου καὶ Κιμῶλου ἔχομεν τὸν

Γ Ρ Η Γ Ο Ρ Ι Ο Ν Β'

1721³

καὶ εἶτα τὸν

Α Κ Α Κ Ι Ο Ν

τὸν ὁποῖον ὁ Β. Μυστακίδης εὐρίσκει τῷ 1722 μητροπολίτην Τραπεζοῦντος· ὅμως εἰς τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῆς ἐπαρχίας ταύτης κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀναγράφεται ὡς ἀρχιερεὺς αὐτῆς

1) Ζ α φ. Β ἄ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 481.

2) Ἰ ω σ ῆ φ Χ α τ ζ η δ ἄ κ η, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 264 - 266.

3) Β. Μ υ σ τ α κ ῖ δ ο υ, Ἑπισκοπικοὶ κατάλογοι (ἐπιμελεῖα Γερασ. Κονιδάρη), «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν», τ. ΙΒ', σ. 220.

οὐχὶ ὁ Ἀκάκιος, ἀλλ' ἕτερος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀνανίας, ἐπισκοπεύσας ἐν αὐτῇ ἀπὸ τοῦ 1722 - 1736 εἰς διαδοχὴν τοῦ Παΐσιου 1706 - 1722¹. περὶ τοῦ Ἀκακίου οὐδαμὸθεν ἄλλοθεν ποθεν ἔχομεν σχετικὴν πληροφορίαν.

Γ Α Β Ρ Ι Η Λ Β'² ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ

1724 - 1735

οὗτινος τὸ ὄνομα γνωρίζομεν ἐξ ὑπογραφῆς του εἰς ἀπολυτήριον γράμμα τοῦ ἐκ Κιμώλου ἱερέως Ἀντωνίου Λογοθέτου, ὑφ' ἡμερομηνίαν 20 Μαΐου 1727, τὸ ὁποῖον, καίτοι στερεῖται ἱστορικότητος, ἐν τούτοις ὅμως τὸ παραθέτομεν λόγῳ τῆς καλλιπεείας τοῦ περιεχομένου:

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος ἀπολυτικῷ Γράμματος δηλοποιεῖ τοῖς ἀπανταχοῦ χριστιανοῖς, ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς ὅτι ὁ παρὼν ἐν ἱερεῦσιν εὐλαβέστατος κατὰ πνεῦμα, παπᾶ Ἀντώνης Λογοθέτης, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐνταῦθα πόρον ζωῆς, ἐζήτησεν ἐξ ἡμῶν ὅπως μετὰ γνώμης καὶ εἰδήσεως ἡμετέρας ἀπέλθῃ ἀλλαχόθι πρὸς ὀρθοδόξους χριστιανούς, διὸ καὶ δέδομεν αὐτῷ ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν τοῦ ἀπελθεῖν καὶ ἀποδημῆσαι ὅπου ἂν βούλοιο συγχωροῦντες κάκειῖσε τὰ τῆς ἱερωσύνης ἀνήκοντα ἐκτελεῖν ἀκωλύτως, ὡς ἱερεὶ ἀξίῳ καὶ κατὰ πάντα θεοσεβεῖ καὶ τιμίῳ. Ὅθεν εἰς πίστωσιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι πρεσβυτέρῳ, κυρίῳ παπᾶ Ἀντῶνῃ, υἱῷ κατὰ Πνεῦμα ἀγαπητῷ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος.

Ἐν ἔτει αψκζ', ἐν μηνὶ Μαΐῳ κ', Ἰνδικτιῶνος Ε'.

† Ὁ πρῶην Ναυπλίου καὶ Πρόεδρος Μήλου καὶ Κημήλου
Γ α β ρ ι η λ

Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐτέρου ἐγγράφου ὑπὸ χρονολογίαν 9 Μαρτίου 1731 πληροφοροῦμεθα περὶ τῆς ἀρχιερατείας τούτου ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ταύτῃ, ἐν ἀρχῇ τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται ὡς «Ὁ Πρόεδρος Μήλου Γαβριὴλ ἐπιβεβαιοῦν»³.

1) Νικολ. Τζιράκης, Τραπεζοῦς, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. ΙΑ' σ. 836.

2) Ζαφ. Βάου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 459.

3) Ἰωσήφ Χατζηδάκης, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 267 - 268.

Ὑπὸ τούτου, ὡς καὶ τοῦ προκατόχου του Νεοφύτου (1700 - 1713), ἐδωρήθησαν εἰς τὸν ἐν Μήλῳ ἱερὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πορτιανῆς ἀρχιερατικὰ ἄμφια, ὑπὸ μὲν τοῦ Γαβριὴλ Ταταράκη «σάκκος, στιχᾶρι, ἐπιτραχήλιον, ὑπογονάτιον, περιζώνιον, ὑπομάνικα διὰ μαγκάνου μὲ μαργαριτάρι διὰ μνημόσυνα αὐτοῦ»¹, ὑπὸ δὲ τοῦ Νεοφύτου «σάκκος, δύο ὠμοφόρια, δύο ἐπιγονάτια καὶ ἐν ἐπιτραχήλιον μαγγάνου...»².

Κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1724 ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Συνοδικοῦ συνέδρου εὕρισκόμενος ἐν Κων/λει ὑπέγραψε σιγίλλιον γράμμα ἐπὶ πατριάρχου Κων/λεως Ἱερεμίου τοῦ Γ' κατὰ τὴν α' αὐτοῦ πατριαρχεῖαν (1716 - 1726) περὶ τῆς ἐν Μήλῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Καπούλη³.

Ὁ Γαβριὴλ κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Μήλου ἐκ διακεκριμένης οἰκογενείας τῶν «Ταταράκη». Ἀτυχῶς, εἰδήσεις περὶ τῶν σπουδῶν καὶ ἄλλων περιστατικῶν τῆς προαρχιερατικῆς αὐτοῦ ζωῆς καὶ ἐξελιξεως δὲν ἔχομεν. Γνωστὸν εἶναι, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1720 κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς διαδοχὴν τοῦ Μελετιίου Α' (1720) ἐξελέγη μητροπολίτης Ναυπλίου καὶ Ἀργους.

Ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὁμῶς ταύτῃ διακονία ἦτο μικρά, διότι ἀσθενῶν ἡτήσατο παρὰ τοῦ Πατριαρχείου Κων/λεως μετάρθαι διὰ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ ἐπαρχίαν⁴, ἔστω καὶ ὑποδεεστέραν εἰς ἱεραρχικὴν σειρὰν ἐν τῷ Συνταγματικῷ τῆς ἐν Κων/λει Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἡ αἵτησίς του ἱκανοποιήθη, διότι κατὰ τὸ ἔτος 1724 τοῦ ἀνετέθη προεδρικῶς ἡ διαποιμάνσεις τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμῶλου, ὡς πληροφορούμεθα παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ὑπογράφοντος εἰς ἔγγραφα ὡς «Ὁ πρῶν μητροπολίτης Ναυπλίας νῦν πρόεδρος ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμῆλου Γαβριὴλ Ταταράκης» ἢ ὡς ἀλλαχοῦ ἀναφέρεται ὡς «Πανιερώτατος πρῶν μητροπολίτης Ναυπλίας νῦν δὲ πρόεδρος τῆς παρούσης ἀρχιεπισκοπῆς κύρ Γαβριὴλ ὁ Ταταράκης»⁵.

1) Ἰωσὴφ Χατζηδάκη, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 274.

2) Ἐπακολουθοῦν καὶ ἄλλα ἄμφια. Αὐτόθι σ. 275.

3) Διον. Ζακυθινόυ, Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, «Ἑλληνικά», ἔτ. 1929, τ. Β' σ. 428 - 431.

4) Ἰωσὴφ Χατζηδάκη, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 305 ὅπου σ. 1.

5) Ἰωσὴφ Χατζηδάκη, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 268.

Τούτου διασώζεται διαθήκη ὑπὸ χρονολογίαν 22 Νοεμβρίου 1731, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ ἔτος 1735, καθ' ὃ φέρεται ὡς ἀποθανόντων ὁ Γαβριήλ, παρέδωκεν «ὁ εὐγενὴς αὐθέντης Γιαννάκης Ταταράκης» συγγενὴς ἀσφαλῶς, ἴσως καὶ ἀδελφὸς τοῦ ὡς εἴρηται ἀρχιερέως, εἰς τὸν «νοτάριον καὶ καντζηλιέρην» τῆς Μήλου «Τζάνεν Κιτριανόν» διὰ «νὰ βαλθῇ εἰς φύλαξιν τῆς κοινῆς μας καγγελαρίας»¹. Λόγῳ τοῦ διαφέροντος αὐτῆς ἀναδημοσιεύοντες ἐκ τῆς Ἱστορίας τῆς νήσου Μήλου τοῦ Ἰωσήφ Χατζηδάκη, (σ. 303), καταχωροῦμεν αὐτὴν ἐν συνεχείᾳ.

«1735. Εἰς δόξαν θεοῦ, ἀμὴν

» Ἐπαραστάθῃ ἐνώπιον ἐμοῦ νοταρίου καὶ καντζηλιέρῃ ὁ εὐγενὴς αὐθέντης Γιαννάκης Ταταράκης, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔφερε τὴν παροῦσαν διαθήκην θέλοντας νὰ βαλθῇ εἰς φύλαξιν τῆς κοινῆς μας καγγελαρίας, τὴν ὁποίαν βλέποντας γερὴν εἰς ὅλα τὰ μέρη καὶ ἀξιωμαρτύρητον καὶ μάλιστα γενομένην ὑπὸ χειρὸς τοῦ πρὸ ἐμοῦ καντζηλιέρῃ κυρίου Τζάννε Κιτριανοῦ καὶ εἰς μῆκος κόλλας μιᾶς θέτω αὐτὴν ὡς ἔπεται καὶ ἀκολουθεῖ.

» Ὁ πρῶην μητροπολίτης Ναυπλίας νῦν δὲ πρόεδρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμώλου Γαβριήλ Ταταράκης βεβαιοῖ:»

«Εἰς δόξαν θεοῦ ἀμὴν 1731 Νοεμβρίου 22 ἐν τῇ Μήλῳ.

» Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀρχιεπίμην τῆς Ἀγίας ἡμῶν Καθολικῆς ἐκκλησίας μᾶς ἐφανερώσεν εἰς τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ὅτι, οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν, οὔτε τὴν ὥραν, ἐν ἣ μέλλομεν ἀποδημῆσαι ἐκ τούτου τοῦ προσκαίρου κόσμου καὶ πρὸς θεὸν ἐνδημῆσαι. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ πανιερώτατος ἅγιος Πρόεδρος κύριος Γαβριήλ, ὡς δεύτερος ποιμένας αὐτοῦ συλλογισθεὶς τὸν αὐτὸν τρόπον ἠθέλησε νὰ διορθωθῇ ὄντας ἀσθενημένος καὶ ἔκραξεν ἐμένα τὸν ὑπογραφόμενον νοτάριον καὶ καντζηλιέρην εἰς τὸ κελλίῳ του, τὸν ὁποῖον εὗρηκα νοῦν τε καὶ φρεσὶν ὑγιῇ. Ὅθεν ἄρχισε νὰ μοῦ λέγῃ ὅτι ὡς χριστομίμητον πρῶτον ἀφίνει τῶν ἁγίων κληρικῶν καὶ ἱερέων τὴν ἀγάπην καὶ εἰρήνην καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συγχώρησιν παρακαλῶντας νὰ τοῦ ἐνθυμοῦνται εἰς τὰς ἀγίας των εὐχάς. Ἐπειτα ὅλων τῶν προεστῶν καὶ τοῦ λαοῦ ἅπαντος τὴν ἐν Χριστῷ συγχώρησιν παρα-

1) Αὐτόθι σ. 303 - 305. Πρβλ. Ζαφ. Βάου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 77.

καλῶντας νὰ τοῦ δώσουν τὴν ἰδίαν. Ἐπειτα λέγει ἂν ἡ ὥρα ἔφθασε νὰ ἀποδημήσῃ ἐκ τῶν προσκαίρων εἰς τὰ αἰώνια ὁ εὐσπλαγχνος Θεὸς νὰ παρίδῃ τὰς ἁμαρτίας του καὶ νὰ τὸν ἀναπαύσῃ εἰς κόλπους Ἀβραάμ, τὸ δὲ ταπεινὸν τοῦ σώμα θέλει νὰ ἐνταφιασθῇ εἰς τὸν ναὸν τῆς κυρίας Πορτιανῆς, εἰς τὸν ὅποιον ἀφίνει τὴν ἀρχιερατικὴν του στολὴν τὴν καλυτέραν διὰ νὰ εἶναι χρεῶσται οἱ κατὰ καιροὺς αὐθέντες ἐπίτροποι νὰ λέγουν τῶν ἐφημερίων των νὰ τὸν μνημονεύουν παρρησίᾳ, ἡ ὁποία ἀρχιερατικὴ στολὴ νὰ εἶναι πάντοτε εἰς χεῖρας τῶν αὐθεντῶν ἐπιτρόπων διὰ νὰ μὴν εἰμπορῇ νὰ ἀποξενωθῇ ποτε οὔτε ἀπὸ τὸν κατὰ καιρὸν ἀρχιερέα, οὔτε ἀπὸ ἄλλον τινά, ἐπεὶδὴ καὶ διὰ τὰ αὐτὰ ἔκαμεν ἡ ἐκκλησία τὰ ἔξοδα τῆς θανῆς του. Ἐπειτα ἀφίνει τοῦ Ραλάκη Μοδινοῦ τὸ εὐαγγέλιόν του τὸ ἀργυροχρυσωμένον διὰ νὰ τὸν μνημονεύῃ καὶ τοῦ αἰδεσιμωτάτου οἰκονόμου αὐθέντη Μοδινοῦ τὸ περιζώνιόν του. Ἐπειτα δὲ ἀφίνει τοῦ παναγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὡς παλαιοῦ του εὐεργέτου καὶ ὑπερασπιστοῦ μίαν τριτζανέλαν πηχῶν δέκα καὶ δέκα φλουριά διὰ νὰ τὸν μνημονεύῃ· ἂν καλὰ καὶ τὸ χρέος μου ἐζήτη πολὺ περισσότερα, ἀμὴ ἡ δύναμίς μου εὐρέθῃ ὀλίγη ἀπὸ τὴν δαπάνην τῆς μακρᾶς μου ἀσθενείας· παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἀγίους μου συναδέλφους νὰ μὲ συγχωρέσουν καὶ μάλιστα νὰ λυπηθοῦν τὴν ἀπορίαν μου, ὅτι ἂν εἶχα τὴν δύναμιν, ἤθελα κάμει τὸ χρέος μου. Ἐπειτα λέγει ὅτι ἀπέκτησεν ἀπὸ γονικόν του μούλκι τὸ χωράφι τοῦ Καλοζαγάρη, τὸ ὅποιον ἀφίνει νὰ εἶναι τῆς ἀνεψιᾶς του τοῦ Μαρουλακιοῦ καὶ λοιπὰ χωράφια του ἀφίνει εἰς τῆς ἀδελφῆς του καὶ ἀνεψιᾶς του, καθὼς καὶ λίγα πρόβατα καὶ 4 μουλάρια.

» Ὁ πρῶν μνητροπολίτης Ναυπλίας
νῦν πρόεδρος ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμῆλου

» Γαβριὴλ Ταταράκης

» Νοτάριος Τζάνες Κιτριανός».

Εἰς ἓνα τῶν τελευταίων ἐπισκόπων πιθανῶς ἀπευθύνεται πατριαρχικὸν ἐπιτίμιον ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κων/πόλεως Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Καισαρείας (1716-1726, 1732-1733), κατ' αἵτησιν τοῦ κατοίκου Μήλου Γεωργίου Ντανασῆ, τοῦ ὁποίου ἡ θυγάτηρ Τωμαζίνα, ὑπανδρευμένη μετὰ τοῦ Νικολάου Κυριάκου, ἀπέθανεν ἄτεκνος, ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ κληρονόμος

ἐκείνης καὶ ὑποπτεύων τὸν γαμβρόν του μήπως κατεκράτησε μέρος τῆς προικὸς τῆς Τωμαζίνας, ἐζήτησε τὴν ἔκδοσιν ἐπιτίμιου. "Ὅθεν τὸ Πατριαρχεῖον ὑποχρεοῖ τὸν Νικόλαον Κυριάκου νὰ ἐπιστρέψῃ ὅσα ἔλαβεν ὡς προίκα εἰς τὸν πατέρα τῆς ἀποθανούσης συζύγου του, ἐὰν θελήσῃ νὰ συνάψῃ νέον γάμον, ἐνῶ ἂν δὲν νυμφευθῇ ἐκ νέου θὰ ἐλάμβανε μέρος ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Τωμαζίνας. Τὸ ἐπιτίμιον συνεχίζει ὡς ἐξῆς: ἐὰν δὲ ὁ Νικολὸς Κυριάκος διεκράτησε καὶ ἔκρυψεν ἀπὸ τῆς περιουσίας καὶ προικὸς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Τωμαζίνας, ἢ φορέματα ἢ ρουχικά, ἢ μαργαριτάριον, ἢ ἀσημικόν, ἢ μαλαγματικόν, ἢ ἄλλο τι πολὺ ἢ ὀλίγον, ἢ ὕλην τοῦ ὀσπιτίου μετέλλαξε, καὶ ἐδολιεύσατο εἰς ἐκείνην, ἐὰν μὴ φανερώσῃ καὶ ἐπιστρέψῃ πάντα εἰς τὸ μέσον, καὶ ὅσα δένδρα ἔκοψε τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, παρὰ γνώμην ἐκείνης δι' αἰσχροκέρδειαν αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ἐπιστρέψῃ τὴν ζημίαν εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐκέρδισαν αὐτὸς τε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Τωμαζίνα ἐπὶ ζωῆς αὐτῶν, ἢ ἀμπέλια, ἢ χωράφια, ἢ ἄσπρα, ἢ ρουχικά, ἢ ἀσημικόν, ἢ μαλαγματικόν, ἐὰν μὴ φανερώσῃ καὶ ἀποδῷ τὸν λογαριασμὸν ὅλου τοῦ κέρδους ὅπως διανεμηθῇ εἰς τὸ μέσον κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν καὶ τάξιν, καὶ ὡς τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ, ἀλλ' ἀδικήσῃ κατὰ τι τὸν Γεώργιον Ντανασῆν, ἀφωρισμένος, εἴη κ.λ.π.¹

Α Ν Θ Ι Μ Ο Σ

πρὸ τοῦ 1744 - 1747

Ἐὰν μετὰ τὸν κατὰ τὸ 1735 θάνατον τοῦ Γαβριὴλ Ταταράκη, καθ' ὃ φέρεται ὅτι ἐξεδήμησεν οὗτος πρὸς Κύριον, ἐπληρώθη ἡ ὑφ' ἱστορήσιν ἐπαρχία διὰ κανονικοῦ καὶ νομίμου ἀρχιερέως δὲν ἔχομεν πληροφορίας· φαίνεται ὅμως ὡς πιθανὴ ἡ ἐκδοχή, ὅτι εἰς διαδοχὴν τούτου ἐξελέγη ὁ "Ανθιμος, ὅστις παραμείνας ἐν αὐτῇ ἐπ' ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα παρητήθη προφανῶς κατὰ τὸ ἔτος 1747, καθ' ὅσον τὸ ἐπόμενον ἔτος μετετέθη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Τζίας καὶ Θερμίων.

Κατὰ τὸ ἔτος δηλ. 1748 ὁ Μ. πρωτοσύγκελλος τῶν Πατριαρχείων Κων/λεως Μωϋσῆς ἐπὶ τῆς γ' πατριαρχείας (1744 - 1748)

1) Βλ. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τ. ΛΑ' (1911), σ. 245-246.

τοῦ Παΐσιου, ἐξελέγη ἀρχιεπίσκοπος «Τζίας καὶ Θερμίων» εἰς διαδοχὴν τοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀποθανόντος Μακαρίου. Ὁ οὐ-
τωσὶ ὅμως ἐκλεγείς Μωϋσῆς δὲν ἐπέζησεν ἐπὶ πολὺ ἅτε θανών¹,
μὴ προφθάσας τοιουτοτρόπως νὰ μεταβῇ εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ
ἐπαρχίαν ἐπὶ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων του, πρᾶγμα τὸ ὅποϊον
ἠνάγκασε τὴν Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἵνα προβῇ εἰς ἐκλογὴν
νέου ἀρχιερέως· καὶ ὡς τοιοῦτος προεκρίθη ὁ πρῶν «Μήλου ἢ
Μηλέας» Ἀνθιμος «θανόντος τοῦ Μακαρίου»², ὅστις ὡς φαίνεται
καὶ ἐξ αὐτῆς παρητήθη, διότι τῷ 1753 εὐρίσκομεν τοῦτον καὶ αὖθις
ὡς «πρῶν» ἢ κατὰ κυριολεξίαν ὡς «πρσπρῶν», ὡς δείκνυται ἐκ
τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Νύσσης Νικοδήμου, διότι
ὑπογράφει ὡς «πρῶν Μήλου Ἀνθιμος» τὸ ἀπὸ Μαρτίου 1753
ὁ σχετικὸν ὑπόμνημα³, καὶ οὐχὶ ὡς «πρῶν Τζίας καὶ Θερμίων», ἐφ'
ὅσον προηγήθη ἡ παραίτησις αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μήλου καὶ
Κιμῶλου.

Α Ν Α Ν Ι Α Σ

1747

περὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἕτερον γνωρίζομεν, εἰμὴ ὅτι παρητήθη τοῦ
θρόνου τούτου τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1747⁴, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ
τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου τοῦ Νεοφύτου ἀντὶ τοῦ
«παραιτηθέντος Ἀνανίου»⁵· πάντως ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ «πρῶν»
εὐρίσκομεν τοῦτον ὑπογράφοντα εἰς τὴν πρώτην καθαίρεσιν τοῦ
πατριάρχου Κυρίλλου Ε' τοῦ Καρακάλλου (α' πατριαρχεῖα 1748 -
1751, β' 1752 - 1757), λαβοῦσαν χώραν κατ' Ἰανουάριον τοῦ αψνζ'

1) Πλείονα περὶ αὐτοῦ ὅρα «Ἱ. Σύνδεσμον», ἔτ. 1916, ἀριθμ. φύλ. 265, σ. 14.

2) Ἀ θ η ν α γ ὀ ρ α μ η τ ρ ο π ο λ ί τ ο υ π ρ. Π α ρ α μ υ θ ί α ς κ.λ.π.
(Ἐλευθερίου), Ὁ θεσμός τῶν συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμένικῳ Πατριαρχείῳ, «Ἐπε-
τηρίς Ἐταιρείας Βυζ. Σπουδῶν», τ. Θ', σ. 264. 1932,

3) Κ. Ρ ἄ λ λ η, Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἱερικίου
κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ αὐτοκεφάλου αὐτῆς. Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας
Ἀθηνῶν, 7, 1932, σ. 56 ὑποσ. 8.

4) Πατριαρχικὸς κῶδιξ Δ', σ. 105.

5) Πατριαρχικὸς κῶδιξ ὑπομνημάτων Δ', σ. 104.

(=1757)¹, ὡς καὶ εἰς «Τὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Παρθενίου² καὶ Συνόδου καὶ τοῦ Κλήρου καὶ ἀρχόντων κοινὸν ἐνυπόγραφον καὶ ἐμμέριον γράμμα»³.

Τοῦτου παραιτηθέντος, εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ ἐκλέγεται κατὰ τὴν 23ην Ὀκτωβρίου 1747

ΝΕΟΦΥΤΟΣ⁴ Γ'

1747 - 1753

ὅστις ἀρχιερατεύσας ἐν αὐτῇ ἐφ' ἐξαετίαν ἀπέθανε τῷ 1753.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ Γ'

1753 - 1755

Διάδοχος τοῦ Νεοφύτου ἐξελέγη κατὰ τὴν 4ην Σεπτεμβρίου 1753, κατὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς του,⁵ ὁ Μακάριος, ὅστις, παραμείνας ἐν Μήλῳ ἐπὶ διετίαν περίπου, μετετέθη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1755 εἰς τὴν Ἱ. μητρόπολιν Μελενίκου (Σιδηροκάστρου) ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος τῷ αὐτῷ ἔτει Φιλαρέτου.

Περὶ τοῦ Μακαρίου γνωρίζομεν, ὅτι, ὅτε εἰσέτι εὕρισκετο ἐν ζωῇ ὑπογράφει εἰς σιγγιλιῶδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ε' (β' πατριαρχεία 1752 - 1757) περὶ τῆς μονῆς τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Μπαπιώτῃ τῆς Ἱερᾶς μητροπόλεως Πατρῶν⁶.

Τοῦτου μετατεθέντος⁷, ἀρχιεπίσκοπος Μήλου καὶ Κιμῶλου, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους (1755) ἐξελέγη ὁ

1) Εὐαγγέλου Σαβράμη, Ἡ πρώτη καθάρσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ε' τοῦ Καρακάλλου, «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν», τ. Ι', σ. 186.

2) Οὗτος ἐ χρημάτισε πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἀπὸ τοῦ 1737 - 1766.

3) Κ. Δελγιάννη, Καλλινίκου Γ' πατριάρχου Κων/λεως, Ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλα ἔγγραφα. Ἐκ τῶν κωδίκων τῆς Βιβλιοθήκης Ζαγοράς, «Θεολογία», ἔτ. 1929-1930, τ. Ζ', σ. 179.

4) Πατριαρχικὸς Κώδιξ ὑπομνημάτων Δ', σ. 104.

5) Αὐτόθι, σ. 170.

6) Δ. Ζακυθινόυ, ἔθν' ἀνωτ., σ. 432 κ. ἐ.

7) Πατριαρχικὸς κώδιξ Δ', σ. 186, ἐν ᾧ καταχωρεῖται καὶ τὸ ὑπόμνημα τῆς μεταθέσεως τοῦ Μήλου Μακαρίου εἰς τὴν Ἱ. μητρόπολιν Μελενίκου.

Σ Υ Μ Ε Ω Ν

1755 - 1757

οὔτινος ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ διακονία ἦτο μικρά (20 μῆνες), διότι κατὰ τὸ ἔτος 1757 ἔχομεν ἐπὶ διαδοχῇ τοῦτου ἀρχιερέα ὑπὸ τὸ ὄνομα

Γ Ρ Η Γ Ο Ρ Ι Ο Σ Γ'

1757 - 1795

ἐκλεγείς ὡς τοιοῦτος κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1757¹, ὃν εὐρίσκομεν εἰς γράμμα, ὑπὸ χρονολογίαν 27 Μαρτίου 1760, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ ὑπόθεσιν τοῦ ἐν Κιμῶλῳ ἱερέως «Ἰωσήφ τοῦ Ἱερωνύμου Ἰωάννου Κυπριανοῦ...» κατακεχωρισμένον εἰς τὰ «Κιμωλιακά» τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου κ. Ἰωάν. Ράμφου τ. Β' σ. 287-288. Ἐξ ἄλλου ὑπογράφει τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπισκόπου Κυδωνίας Κρήτης Γερασίου (1760 - 1776) κατὰ Μάρτιον τοῦ 1780, ὡς καὶ ἔγγραφον ὑπὸ χρονολογίαν 22 Μαΐου 1781².

Σημειωτέον ὅτι, κατὰ τὸ ἔτος 1775, ἐξ αἰτίας διευθετήσεως ὑποθέσεώς τινος ἀφορώσης τὴν ἐν Πάτμῳ ἱεράν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τὸ ἐν Μήλῳ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιδεριανοῦ εἰς σχετικὸν περὶ αὐτῆς ἔγγραφον συνταχθὲν τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 1775 ὑπογράφει καὶ ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα

Π Α Ν Τ Ε Λ Ε Η Μ Ω Ν

ὡς «Παντελεήμων ἀρχιεπίσκοπος βεβαιῶν»³, χωρὶς ὅμως νὰ διασαφηνίζηται ἐὰν πρόκειται περὶ ποιμενάρχου τῆς ὑπ' ὅψιν ἐπαρχίας ἢ περὶ ἄλλου τινὸς ἴσως παρεπιδημοῦντος ἢ ἐφησυχάζοντος αὐτόσε.

Ἀνεξαρτήτως τούτου, μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Γρηγορίου κατὰ τὸ ἔτος 1795 (Σεπτέμβριος) ἐξελέγη ὁ

1) Πατριαρχικὸς κώδιξ Δ', σ. 215.

2) Ἰωάν. Ράμφου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 287, 292. Ἰωσήφ Χατζηδάκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 303.

3) Ζαφ. Βάου, σ. 115.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ¹ Δ'

1795

Μετά τὸν θάνατον δηλ. τοῦ Γρηγορίου, οἱ ἐν Κων/λει ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς, προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ ἀπὸ Δέρκων, πατριάρχου Κων/λεως Γερασίου Γ' (1794 - 1797) συνελθόντες εἰς τὸν αὐτόθι ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου ἐξέλεξαν ὡς ἀρχιεπίσκοπον Μήλου καὶ Κιμῶλου «τὸν ὀσιώτατον ἀρχιμανδρίτην κὺρ Διονύσιον ἀντὶ τοῦ τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος ἀρχιερέως Γρηγορίου», τῆς ἐκλογῆς τούτου γενομένης, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1795². Καὶ τούτου ἡ ποιμαντορία δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, ἅτε παραιτηθέντος ἴσως πρὸ τοῦ ἔτους 1797· πάντως, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ «πρώην» εὐρίσκομεν τοῦτον ἐφησυχάζοντα ἐν Ἀγίῳ Ὁρει εἰς τὴν αὐτόθι ἰ. μονὴν τῆς Σίμωνος Πέτρας. Κατὰ τὸ ἔτος 1830 μετέβη εἰς Βουκουρέστιον ἐπὶ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων τοῦ κατὰ τὴν 2αν Φεβρουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους θανόντος ἡγουμένου τοῦ αὐτόθι μετοχίου Μιχαὴλ Βόδα τῆς ὡς εἴρηται ἱερᾶς μονῆς Σίμωνος Πέτρας³.

6. ΕΝΩΣΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1797 εὐρίσκομεν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ «πρώην» ἕτερον ἀρχιερέα Μήλου καὶ Κιμῶλου, καλούμενον

ΔΑΝΙΗΛ

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὡς πρωθιεράρχου τῆς ἐπαρχίας ταύτης καθίσταται γνωστὸν ἐκ τοῦ ἀπὸ Ἰουνίου «ἐπινεμήσεως ιε΄» τοῦ ἔτους 1797 πατριαρχικοῦ γράμματος ἐπὶ πατριάρχου Κων/λεως Γρηγορίου τοῦ Ε' (α' πατριαρχεία 1797 - 1798) περὶ ἐνώσεως

1) Κῶδιξ ὑπομνημάτων Θ', σ. 81.

2) Β. Μυστακίδου, Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρούτσεσμε, «Παρνασσός», ἔτ. 1887, τ. ΙΑ', σ. 515.

3) Ὁ Γεώργιος Παπαδόπουλος εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Ἡ σύγχρονος ἱεραρχία τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», ἐν Ἀθήναις, 1895, τ. Α', σ. 362, ὑποσ. 95, ἀναγράφει ἀντὶ τοῦ «Διονυσιου» «Νικόδημον» ἐφησυχάζοντα εἰς τὴν αὐτήν, ὡς ἀνεφέραμεν, μονὴν τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ ἀποθανόντα τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς Βλαχίαν, εἰς ἣν εἶχεν ἀποσταλῆ ὑπ' αὐτῆς δι' ὑπηρεσίας της.

τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Σίφνου καὶ Μήλου εἰς μίαν, ἀνυψωθεῖσαν καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῆς μητροπόλεως, ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς παρούσης ἐργασίας ἀνεφέρθη, κατὰ τὴν ἀκόλουθον περικοπὴν: «Ἡ μετριότης ἡμῶν ἔγνω τὰς δύο ἀρχιεπισκοπὰς, τὴν τε Μύλου καὶ Κιμύλου καὶ τὴν Σίφνου καὶ Μυκόνου, σὺν τοῖς λοιποῖς αὐτοῖς νήσοις ἐνώσαι εἰς ἐπαρχίαν μίαν καὶ τιμῆσαι αὐτὴν εἰς μητρόπολιν. Τοῦ γὰρ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Μύλου καὶ Κιμύλου συναδελφοῦ ἡμῶν ἀγαπητοῦ κύρ Δανιὴλ παραίτησιν οἰκειοθελῇ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου...»¹. Ἐτέρας περὶ τοῦτου πληροφορίας δὲν ἔχομεν, εἰμὴ ὅτι παρητήθη τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης μεσοῦντος τοῦ ἔτους 1797, ὅτε ἐξελέγη ὁ ἐπόμενος

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ² ΗΛΙΑΔΗΣ

1797 - 1843

Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Ἀστυπάλαιαν κατὰ τὸ ἔτος 1770 μαθητεύσας ἀκολούθως κατὰ τὰ ἔτη 1784 - 1786 εἰς τὴν περίπυστον Πατριάδα Σχολήν, ἔχων ὡς διδάσκαλον αὐτοῦ Δανιὴλ τὸν Κεραμέα³. Εἰσελθὼν ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου ἐξελέγη κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1797 ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου, εἰς διαδοχὴν τοῦ κατὰ τὴν 30ὴν Μαρτίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἀποθανόντος Ἰωσήφ Γρυπάρη, ὄντος ἀδελφοῦ τῆς αὐτόθι ἱερᾶς μονῆς Βρύσεως· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διετέλει ἐν χρεῖα καὶ ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Μήλου καὶ Κιμύλου, διὰ τοῦτο, κατ' Ἰούνιον τοῦ διαληφθέντος ἔτους, ὁ πατριάρχης Κων/λεως Γρηγόριος Ε' διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος ἥνωσε τὰς δύο ταύτας ἀρχιεπισκοπὰς εἰς μίαν, ἀνυψωθεῖσαν, ὡς εἴπομεν, καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῆς μητροπόλεως, ὑφ' ἣν ὑπῆχθησαν καὶ αἱ νῆσοι Κίμωλος, Σέριφος, Φολέγανδρος, Σίκινος, Μύκονος, Ἴος, Ἀνάφη, Ἀμοργός, Ἀστυπάλαια, Ἡράκλεια καὶ τινες ἄλλαι νησίδες.

Κατὰ τὸ ἔτος ὡη' (=1808) εὐρίσκομεν τοῦτον ἐν Κων/λει

1) Σ. Συμεωνίδου, ἐνθ' ἄνωτ., ἀριθ. φύλ. 364, σ. 3. Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοί πίνακες, σ. 677.

2) Βασιλείου μητροπολίτου πρ. Λήμνου (Ἀτέση), Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον ἐν Ἀθήναις, 1948, τ. Α', σ. 303.

3) Σ. Συμεωνίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 3.

ἀποτελοῦντα μέλος τῆς αὐτόθι Ἱ. Συνόδου τῶν Πατριαρχείων ἐπὶ πατριάρχου Κων/λεως Γρηγορίου τοῦ Ε' (β' πατριαρχεία 1806 - 1808) ὡς πιστοῦται ἐκ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ «Ὁ Σίφνου Καλλινικός» εἰς πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα, δι' οὗ ἀπεφασίζετο, ὅπως τὰ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Καρύστου, δύο ἐνοριακὰ μοναστήρια, «τὸ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου κατὰ τοὺς Μύλους καὶ τὸ τῆς Ἀγίας Τριάδος εἰς τὰ Στύρα», ὑπαχθοῦν ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον «δεσποτεῖαν καὶ κυριότητα» τοῦ οἰκείου αὐτῆς ἱεράρχου Νεοφύτου¹ Γυαλινᾶ.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 1817 διατελεῖ Συνοδικὸς ἐπὶ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ΣΤ' (1813 - 1818) ὑπογράφων εἰς ἕτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα περὶ τῆς ἐν Σύρῳ ἐκκλησίας ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Τριάδος τιμωμένης, ἐχούσης ἀνάγκην «ἀνακαινίσεως καὶ ἄλλων ἀναγκασιῶν εἰς καλλωπισμόν»².

Σὺν πᾶσι τούτοις ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὡς ἄνωτέρω ιδιότητα, φέρεται ὑπογράψας κατ' Ἰανουάριον μὲν τοῦ 1818 εἰς τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Κισσάμου (Κρήτης) Μελχισεδέκ³ Δεσποτάκη (1818-1821), κατ' Ἀπρίλιον δὲ τοῦ 1819, ἔχων πρὸς τοῦτο καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἀγκύρας Μεθοδίου, εἰς ὅμοιον τῆς ἐκλογῆς τοῦ Κνωσσοῦ (Κρήτης) Νεοφύτου⁴ Φυτικάκη (1819 - 1821), ἵνα ἐπακολουθήσῃ κατὰ Μάϊον τοῦ 1823 ἡ ὑπογραφή του εἰς παρόμοιον τοῦ ἀπὸ Ἀγκύρας πατριάρχου Ἀντιοχείας Μεθοδίου (1823 - 1850), ἐκ Νάξου καταγομένου⁵.

Ἀλλὰ πέραν τούτων, ὑπὸ τὴν αὐτὴν καὶ πάλιν ιδιότητα ὑπέγραψε καὶ οὗτος, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων, ἀφοριστικὸν ἔγγραφον κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου, τοῦ Σούτσου⁶ καὶ ἄλλων μετασχόντων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, εἰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς

1) "Ὁρα «Ἱερὸν Σύνδεσμον» ἔτ. 1916, ἀριθ. φύλ. 266, σ. 6.

2) Φιλαρέτου Βιτάλη (ἀρχιμ.), 'Ὁ τελευταῖος Ἱεράρχης Σίφνου. Μήλου καὶ αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, Ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 10.

3) Γερμανοῦ μητροπολίτου Σάρδεων, Ἐπισκοπικοὶ καταλογοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Κρήτης, Δωδεκανήσου καὶ λοιπῶν Ἑλληνικῶν νήσων, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» ΛΔ', σ. 429.

4) Αὐτόθι, ἔτ. 1935, σ. 145. Ν. Τωμαδάκη, Εἰδήσεις καὶ ἔγγραφα τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν», τ. Γ', σ. 210, 224.

5) Φιλαρέτου Βιτάλη, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 11.

6) Φιλαρέτου Βιτάλη, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 11.

ἐνάρξεως ταύτης, ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Πατριαρχείων, διωρίσθη πατριαρχικὸς ἑξαρχος διὰ τὰς Σποράδας νήσους· περιοδεύων δὲ κατ' αὐτάς συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐγκλεισθεὶς ἐπὶ διετίαν εἰς τὰς φυλακὰς Εὐρίπου¹ (Χαλκίδος) ἐκ τῶν ὁποίων ἀπολυθεὶς ἐπέστρεψε καὶ αὖθις εἰς Κων/λιν.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω πιστοῦται, ὁ Καλλίνικος καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀποκλεισθεὶς παρέμενεν ἐν Κων/λει, τὴν δὲ ἀντιπροσώπευσιν αὐτοῦ, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ καὶ τὴν ἐκπροσώπησιν ἐν τῇ διοικήσει της, εἶχεν ἀναλάβει ὁ ἐκ Σίφνου καταγόμενος ἐπίσκοπος Λαμψάκου Ἀρσένιος, εἶτα ὁ ἐξ Ἀνδρου προερχόμενος ἀρχιμ. Λεόντιος Καμπάνης, καὶ τέλος οἱ ἀρχιερεῖς πρ. Μοσχονησίων Βαρθολομαῖος Πειρούνης καὶ πρ. Δημητριάδος Ἀθανάσιος Κασαβέτης δι' ἅλλας τοῦ συμπλέγματος τῆς μητροπόλεως ταύτης. Εἰς τὰς νήσους, ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἐκτὸς τοῦ πρώτου, οἱ ὑπόλοιποι διωρίσθησαν ὡς τοιοῦτοι ὑπὸ τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπουσία τοῦ Καλλινίκου ἐκ τῆς ἐπαρχίας του, ἔστω καὶ ἀκουσίως, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων Μήλου καὶ Κιμῶλου ἵνα δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὸ «Μινιστέριον τῆς Ὀρησκειᾶς» ἐπὶ τῇ τύποις δικαίᾳ καὶ εὐλογοφανεῖ αὐτῶν αἰτιολογίᾳ, παρακαλέσωσι τοῦτο, ὅπως ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν ἕτερον ἀρχιερέα, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον «αἱ δειναὶ περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας διατελεῖ τὸ ἔθνος» ἐπιβάλλουν «ἵνα ὁ ἐπίσκοπος, ὡς πνευματικὸς ποιμὴν, εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ ποιμνίου του». Τοῦτο ἀπήντησεν ὅτι «πρὶν ἢ κανονισθῶσιν αἱ σχέσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν μεταξὺ Πατριαρχείου καὶ Ἑλλάδος, δὲν δύναται νὰ τελεσθῇ ἀρχιερατικὴ χειροτονία»².

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐλευθέρου κράτους, ὁ Καλλίνικος κατῆλθε κατὰ τὸ ἔτος 1830 εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἀναλαβὼν καὶ αὖθις τὴν ποιμαντορίαν αὐτῆς. Ἐν συνεχείᾳ ὑπέγραψεν ἐν Ναυπλίῳ τὴν 15ην Ἰουλίου 1833 τὸ

1) Σ. Συμεωνίδου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 3.

2) Ἰωάν. Ράμφου (πρωτοπρεσβυτέρου), Τὸ μινιστέριον τῆς Ὀρησκειᾶς πρὸς τῆς συστάσεως τῆς Ἱ. Συνόδου, «Ἐκκλησία», ἔτ. 1936, ἀριθ. φύλ. 1 - 2, σ. 9. Φίλαρετου Βιτάλη, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 17.

πρωτόκολλον τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, διορισθεὶς διὰ τοῦ ἀπὸ 21 Νοεμβρίου (3 Δεκεμβρίου) 1833 Διατάγματος «περὶ διορισμοῦ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ βασιλείου», ὡς Μήλου, κατὰ τὴν κάτωθι περικοπὴν: «ὁ μέχρι τοῦδε Σίφνου Σ. μητροπολίτης Κ. Καλλίνικος»¹. Τοῦτου ἡ φήμη ἀναγεγραμμένη εἰς τὸ πρῶτον φύλλον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ὁδηγητρίας Κιμώλου (1785) ἔχει ὡς κατωτέρω, τηρουμένης καὶ τῆς ἀνορθογραφίας:

«φίμι τοῦ ἀρχιερέος.

Καλινίκου τοῦ πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου σεβασμιοτάτου καὶ θεοπροβλίτου μητροπολίτου τῆς ἁγιοτάτης μιτροπολεος σίφνου καὶ κιμίλου ηπερτίμου καὶ ἐξάρχου εγεου πελαγου ημον δὲ αυθεντος (;) καὶ δεσπότου πολα τὰ ετη».

Οὗτος διετήρησεν ἰσοβίως τὸν τίτλον τοῦ μητροπολίτου μετὰ τὸν κατὰ τὸ ἔτος 1833 ὑποβιβασμὸν τῆς ἀπὸ τοῦ 1797 φερούσης τὴν προσωυμίαν καὶ τὸν τίτλον τῆς μητροπόλεως, δυνάμει τοῦ ἀπὸ 20 Νοεμβρίου (2 Δεκεμβρίου) 1833 Διατάγματος «περὶ προσωρινῆς διαιρέσεως τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ βασιλείου»². Ὁ Καλλίνικος ὑπογράφει εἰς ἐγκυκλίους καὶ ἐγγραφα ἄλλοτε μὲν ὡς Σίφνου, ἄλλοτε δ' ὡς Μήλου· κατὰ καιροὺς ἀπέστελλεν ἐγγράφους ὁδηγίας πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, τὰ περιεχόμενον τῶν ὁποίων διασαφηνίζει τὴν ἱστορίαν τῶν νήσων τῆς ἐπαρχίας του καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τῶν Μήλου καὶ Κιμώλου τοιούτων³.

Διαποιμάνας τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔξ (46) ἔτη, ἀπέθανε τῇ 21ῃ Ἀπριλίου 1843, ταφεὶς εἰς τὴν ἰ. μονὴν Βρύσεως Σίφνου. Ἡ ἐπισκοπὴ Σίφνου - Μήλου ὑπῆχθη τελικῶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852, διὰ τοῦ Σ' Νόμου «περὶ ἐπισκοπῶν καὶ περὶ τοῦ ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους τελοῦντος κλήρου», εἰς τὴν τότε

1) Δ. Ματαράγκα, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 71.

2) Διον. Ματαράγκα, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 69.

3) Κων. Δυοβουνιώτου, Ἐγκύκλιοι καὶ ἐγγραφα ἀποκείμενα ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Κιμώλου, «Ἐκκλησία», ἔτ. 1935, ἀριθ. φύλ. 16 - 17, σ. 128 - 132, καὶ ἀνάτυπον.

λεγομένην ἀρχιεπισκοπὴν, ἤδη δὲ μητρόπολιν Σύρου, Τήνου, Ἀνδρου, Κέας καὶ Μήλου¹.

7. ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ

Πρῶτος προκαθήμενος τῆς ἡνωμένης πλέον ἐπισκοπῆς καὶ εἴτα μητροπόλεως Σύρου - Μήλου ὑπῆρξεν ὁ

ΔΑΝΙΗΛ² ΚΟΝΤΟΥΔΗΣ

1842 - 1862

Ὁ κατὰ κόσμον Δημήτριος Κοντούδης ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Βασιλεώνικον Χίου περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Νεαρώτατος κατὰ τὴν ἡλικίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐτόθι ἰ. μονὴν τὴν ἐπονομαζομένην «Νέαν Μονήν», ὑπὸ τὸν προηγούμενον Ἀνθιμόν, ἐν ᾗ ἐχειροθετήθη εἰς μοναχόν, λαβὼν τὸ ὄνομα Δανιήλ, ἵνα ἐν συνεχείᾳ χειροτονηθῇ εἰς διάκονον ὑπὸ τοῦ μετὰ ταῦτα ἐθνομάρτυρος μητροπολίτου Χίου Πλάτωνος Φραγκιάδου ἢ Φραγκιᾶ (1817 - 1822), ὅστις ἀπέστειλε τοῦτον εἰς Κων/λιν πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς.

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1822 ἀποτυχοῦσα ἐν Χίῳ Ἐπανάστασις ὥς θλιβερόν αὐτῆς ἐπιστέγασμα εἶχε τὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπαγχονισμόν τοῦ μητροπολίτου αὐτῆς Πλάτωνος³, δι' ὃ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Κων/λεως εἰς διαδοχὴν τοῦ ἐθνομάρτυρος τούτου ἀρχιερέως ἐξέλεξε τὸν Δανιήλ κατὰ τὸ ἔτος 1824 ἐπὶ ἀναλήψει τῆς ποιμαντορίας τῶν οὕτως χειμαζομένων κατοίκων τῆς νήσου ταύτης.

Ἄλλ' ἢ παραμονή του ἐν αὐτῇ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, διότι

1) Β. Ἀτέση, Ἐπιτομος Ἐπισκοπικῆ Ἱστορίας κ.λ.π., ἐνθ' ἄνωτ., τ. Α', σ. 304. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ θεσμός τῶν Ἐπισκοπικῶν Ἐπιτροπῶν ἐν τῇ αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», ἔτ. 1953, σ. 47. Φιλ. Βιτάλη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 23. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ μητροπολίτης Τήνου Γαβριήλ, ἐν Ἀθήναις, 1957, σ. 46, ὑποσ. 36.

2) Οἱ ἀπὸ τοῦ Δανιήλ καὶ ἐντεῦθεν μέχρι σήμερον παρατιθέμενοι μητροπολίται ἔχουν καὶ τὴν φήμην τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἀρχιεπισκοπῆς Μήλου μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς αὐτοτελείας της.

3) Βασιλείου μητροπολίτου π. Λήμνου (Ἀτέση), Οἱ Ἐθνομάρτυρες ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1821 - 1869, Ἀθήναι 1971, σ. 29.

κατὰ τὸ ἔτος 1827, μετὰ τὴν δευτέραν καὶ πάλιν ἐν αὐτῇ ἀποτυχίαν ἐπαναστάσεως, ἠναγκάσθη μετ' ἄλλων αὐτοῦ συμπολιτῶν, ἵνα μεταβῇ εἰς Ἑρμούπολιν Σύρου, ἔνθα ἐδημιουργήθη ἀξιόλογος Χιακὴ παροικία, τὴν πνευματικὴν τῆς ὁποίας ἐξυπηρετήσιν εἶχεν ἀναλάβει ὁ Δανιήλ, μέχρις οὗ, κατὰ τὸ ἔτος 1833 παρευρεθεὶς εἰς Ναύπλιον ὑπέγραψε τὸ πρῶτόκολλον τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν 16ην Ἰουλίου, ὅτε καὶ αὖθις ἐπέστρεψεν εἰς Ἑρμούπολιν Σύρου· αὐτόθι δ' εὐρισκόμενος ἔλαβε τὰ διοριστήρια γράμματα περὶ καταστάσεώς του εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Καρύστου διαβεβαιώσας ἀπαντητικῶς τὴν Ἱ. Σύνοδον, ὅτι ἀναλαμβάνει «εὐέλπιδι» τὸ ἔργον τῆς διαποιμάνσεως τῶν κατοίκων ταύτης, τὸ ὁποῖον καὶ ὄντως ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας, ὡς πιστοῦται καὶ ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τῆς Ἱ. Συνόδου πρὸς αὐτὸν γραμμάτων, δι' ὧν ἐκφράζεται τούτῳ ἡ ἄκρα αὐτῆς εὐαρέσκεια¹, διὰ τὴν λυσιτελῆ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς ἐκπεραίωσιν.

Τὴν ἐπιτυχὴ δὲ τούτου ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Καρυστίας ποιμαντορίαν ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἡ Ἱ. Σύνοδος ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπως, κατὰ τὸ ἔτος 1842, μεταθέσῃ τοῦτον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Κυκλάδων, δηλ. Σύρου, ἐν ἣ εἰργάσθη μετὰ τοῦ αὐτοῦ, ὡς καὶ πρότερον ζήλου, καταλαβὼν οὕτω περίλαμπρον θέσιν ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἠνώθησαν τῇ ἐπαρχίᾳ του, ἐκτὸς τῆς Παροναξίας οὐσης ἠνωμένης ἀπὸ τοῦ 1841, αἱ ἐπισκοπαὶ Θήρας, Μήλου καὶ Κύθνου, αἵτινες προηγουμένως ἦσαν αὐτοτελεῖς· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἀπεσπάρσθησαν, τῷ 1852, αἱ ἐπαρχίαι Ἀνδρου - Κέας, Παροναξίας καὶ Θήρας, ἀνυψωθεῖσαι εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐπισκοπῶν.

Ὁ Δανιήλ ἐσχέτιζετο διὰ φιλίας μετὰ πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν προσωπικοτήτων, δηλ. πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, ὑπουργῶν, πρεσβευτῶν, μεθ' ὧν εἶχε συχνοτάτην ἀλληλογραφίαν.

Καὶ ἡ συμμετοχὴ τούτου εἰς τὰ γενικώτερα ἐκκλησιαστικὰ

1) Βασιλείου Ἀτέση, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία κ.λ.π., ἐνθ' ἄνωτ., σ. 70, 73.

ζητήματα ἦτο ἐπωφελής, διότι κατ' ἐπανάληψιν ἐχρημάτισε συνοδικός¹· μετέσχε πολλῶν ἐπιτροπῶν πρὸς ἐπίλυσιν σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, χωρὶς οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ ἀμβλύνεται τὸ διαφέρον του ὑπὲρ τοῦ ποιμαντικοῦ αὐτοῦ ἔργου, τὰ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἀξιολογώτατον. Οὕτω δὲ ἀξιεπαίνως πολιτευθεὶς ὁ Δανιὴλ ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀρχιερέως Χίου, Καρύστου καὶ Κυκλάδων, ἀπέθανεν ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου κατὰ τὸ ἔτος 1862 ταφείς εἰς τὸ περὶ τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου νεκροταφεῖον. Τοιουτοτρόπως ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον μία ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐθνικὴ προσωπικότης καταλαβοῦσα ἰδιάζουσαν καὶ διακεκριμένην θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τε Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοιαύτης διὰ τὰς προσφερθείσας πρὸς αὐτάς καὶ τῷ Ἑθνει ἡμῶν πολυτιμοτάτας ὑπηρεσίας. Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἐξαίρετος αὕτη ἐκκλησιαστικὴ μορφή ὠδήγησε τὸν χαράσσοντα τὰς γραμμὰς ταύτας, ἵνα ἀσχοληθῇ διεξοδικῶς περὶ τὸν διαπρεπῆ τοῦτον ἱεράρχην καὶ νὰ ἐξάρῃ τὴν προσωπογραφίαν του δι' εἰδικῆς μονογραφίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κοντούδης», ἐν ᾗ λεπτομερέστερον, ὥς καὶ εἰς ἄλλας περὶ αὐτοῦ ἐργασίας, ἐκτίθενται τὰ κατ' αὐτόν².

Τοῦτου διάδοχος μετὰ τετραετίαν ἀνεδείχθη ἕτερος διαπρεπὴς ἐκκλησιαστικὸς ἀνὴρ, ὁ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

1866 - 1875

Ὁ Ἀλέξανδρος Λυκουῦργος, υἱὸς τοῦ ἐθνικοῦ τοῦ 1821

1) Βασιλείου μητροπολίτου π.ρ. Λήμνου (Ἀτέση), Οἱ κατὰ τὰ ἔτη 1833 - 1900 διατελέσαντες ὡς συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1958, σ. 10, 11, 14, 16, 17.

2) Βασιλείου μητροπολίτου π.ρ. Λήμνου (Ἀτέση), Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κοντούδης, Ἀθῆναι 1954, σ. 3 - 51. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία κ.λ.π., ἐνθ' ἀνωτ., τ. Α', σ. 68 - 73, 274 - 275. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος, ἐν Ἀθήναις, 1965, σ. 31 - 41. Τοῦ ἰδίου, Αἱ ἀπόψεις τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κοντούδη περὶ γάμου, διαζυγίου καὶ μικτῶν γάμων, «Ἐκκλησία», ἔτ. 1952, σ. 308 κ. ἐ. Τοῦ ἰδίου, Ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κοντούδη, αὐτόθι, ἔτ. 1954, σ. 207 κ. ἐ. Τοῦ αὐτοῦ, Πτυχαὶ τῆς ποιμαντορικῆς ζωῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κοντούδη, «Ἐνορία», ἔτ. 1953, σ. 30 κ. ἐ.

ἥρωος Σάμου Γεωργίου Λογοθέτου, ἐξέχουσα καὶ διακεκριμένη φυσιογνωμία τῆς τε θύραθεν καὶ ἐκκλησιαστικῆς παιδείας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐγεννήθη ἐν Χώρα Σάμου τῇ 4ῃ Νοεμβρίου 1827· μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν ἐν αὐτῇ τῶν τε στοιχειωδῶν καὶ κλασσικῶν αὐτοῦ μαθήσεων ἐνεγράφη εἰς τὰς Θεολογικὴν καὶ Νομικὴν Σχολὰς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ ὧν ἀποφοιτήσας τῷ 1852 ἀπεστάλη εἰς Γερμανίαν πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς, παραμείνας ἐν αὐτῇ ἐφ' ἐξατίαν, φοιτήσας εἰς τὰ αὐτόθι Πανεπιστήμια Λειψίας, Χάλλης καὶ Βερολίνου. Ἀριστα ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένος, ἀρχομένου τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1858, ἐπέστρεψεν εἰς Ἑλλάδα· μετὰ διετίαν ἐκλέγεται ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἵνα τῷ 1860 χειροτονηθῇ διάκονος καὶ πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου τοῦ Β' (1845 - 1872), ἅτε ἀνήκων εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτικὴν ἀδελφότητα, ἐξ ἧς λαβὼν ἀπολυτήριον ἐνεγράφη ὡς ἀδελφὸς τῆς ἐν Μυκόνῳ ἰ. μονῆς τῆς Τουρλιανῆς. Τῷ 1864 ἐκλέγεται τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἰδίας, ὡς εἴρηται, Σχολῆς διδασκων Ὁμιλητικὴν, Συμβολικὴν, Ἱστορίαν δογμάτων καὶ Ἐγκυκλοπαιδείαν τῆς Θεολογίας.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Συνόδου, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ὡς κληρικὸς καὶ ἐπιστῆμων ἀποτελεῖ τιμὴν δι' αὐτήν, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς τῆς 30ῆς Ἰουλίου 1865, ἐξέλεξε τοῦτον ἀρχιεπίσκοπον Σύρου καὶ Τήνου, τῆς εἰς ἀρχιερέα χειροτονίας του ἀναβληθείσης ἐπ' ἀρκετόν, λόγῳ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ δημιουργηθέντος θορύβου, ὅτι οὗτος δὲν εἶχετο στερρῶς τῶν δογματικῶν τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἀρχῶν καὶ ἀληθειῶν, μετὰ τὴν πρόφασιν καὶ αἰτιολογίαν, ὅτι διδασκων ὡς καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ, κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1861, τὸ κεφάλαιον περὶ θεοπνευστίας τῆς Ἀγ. Γράφῃς εἶπεν ὅτι «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ περιέχεται ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ καὶ ὅτι ἅπανα ἡ Ἀγία Γράφῃ δὲν εἶναι λόγος Θεοῦ, τοὔτέστι διήρσεσεν αὐτὴν εἰς θεόπνευστον καὶ μὴ θεόπνευστον»¹. Τὴν κατηγορίαν ἀπέκρουσεν ὑποβαλὼν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὸν ἀπὸ 11ης

1) Βασιλείου Ἀτέση, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία κ.λ.π., ἐνθ' ἄνωτ., τ. Α', σ. 276.

Ἰουνίου 1866 λίβελλον, δι' οὗ ὁμολογεῖ ὅτι ἡ Ἀγ. Γραφή εἶναι θεόπνευστος¹.

Ἐν τοσούτῳ ὅμως ἡ εἰς ἀρχιερέα χειροτονία του ἀνεβάλλετο ἐξ ἀφορμῆς δημιουργίας διαφωνιῶν μεταξὺ τοῦ Προέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου Θεοφίλου Βλαχοπαπαδοπούλου, ἐναντιουμένου τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐξ ἀφορμῆς, ὡς φρονῶ, τοῦ ὡς εἴρηται περιστατικοῦ, τῶν δὲ μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐμμενόντων εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μεγάλου μηνύματος ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπακολουθήσῃ ἡ εἰς ἀρχιερέα χειροτονία του. Τέλος, κατόπιν πολλῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων παρασκηνιακῶν συζητήσεων καὶ ἐνεργειῶν, μὲ ὑποχώρησιν τοῦ Θεοφίλου πρὸ τῆς ζωνταῆς ἀντιδράσεως τῶν συνοδικῶν συνέδρων Ἀργολίδος Γερασίμου Παγώνη, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Φιλοθέου Χατζῆ, Καρυστίας Μακαρίου Καλλιάρχου καὶ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας Ἀνθίμου Ὀλυμπίου, ἐτελέσθη τῇ 12ῃ Ἰουλίου 1866 ἡ εἰς ἀρχιερέα χειροτονία τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀναλαβὼν τὴν διαποίμανσιν τῆς ὑφ' ἱστορήσιν ἀρχιεπισκοπῆς ἐπεδείξατο ἰκανότητος οὐ τὰς τυχοῦσας. Τῷ 1869 ὡς Συνοδικὸς ἀποσταλεῖς ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου εἰς Ἀγγλίαν ἵνα τελέσῃ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Λίβερπουλ ὀρθοδόξου ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου², ἦλθεν εἰς συζητήσεις μετ' ἐπιφανῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, περὶ ἐνώσεως τῶν δύο τούτων Ἐκκλησιῶν. Αὐτόθι δ' εὕρισκόμενος εἰς Ὀξφόρδην μὲν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Θεολογίας, εἰς Καϊμπριτζ δὲ τοιοῦτος τῆς Νομικῆς. Τῷ 1872 ἀπεστάλη ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐν Κων/λει Σύνοδον, τὴν ἀνακηρύξασαν τὴν βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν ὡς σχισματικὴν, καὶ κατ' Αὐγούστον τοῦ 1875 μετέσχεν εἰς τὸ ἐν Βόννῃ τῆς Γερμανίας συνέδριον τῶν Παλαιοκαθολικῶν, τὸ ὁποῖον ἡσυχολήθη μὲ τὸ ζήτημα τοῦ filioque σχετικῶς μὲ τὴν ἐνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἀτυχῶς ὁ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1875 ἐπισυμβὰς θάνατος αὐτοῦ, εἰς ἡλικίαν μόλις 49 ἐτῶν, ἀνέκοψε τὴν δραστηριότητα τοῦ-

1) Αὐτόθι, σ. 278.

2) Οὗτος ἐτέλεσε τῇ 15ῃ Ἰουλίου 1873 καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Κιμῳλῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Παναγίας Ὁδηγητρίας, «Κιμωλιακά», τ. Β', σ. 229 - 338.

του, ἡ δὲ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐστερήθη ἐπιφανεστάτης ιεραρχικῆς φυσιογνωμίας¹.

Ὁ Ἀλέξανδρος διεκρίθη ὡς ρήτωρ ἐκδῶσας εἰς βιβλία τὰ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα κηρύγματα καὶ ὡς συγγραφεὺς ιδρύσας μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Μοσχάτου (†1864) τοῦ κατόπιν ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱερομνήμων»².

Ἐν τῷ μεταξὺ τὴν διοίκησιν τῆς οὐτωςὲ χηρευσάσης ἀρχιεπισκοπῆς ἀνέλαβεν ἐκκλησιαστικὴ ἐξ ἱερέων ἐπιτροπὴ, μέχρις οὗ κατὰ τὸ ἔτος 1882 ὡς διάδοχος αὐτοῦ ἐξελέγη ὁ

ΜΕΘΟΔΙΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

1882 - 1903

Οὗτος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1833. Λίαν ἐνωρὶς εἰσελθὼν εἰς τὴν κατ' Αἴγιον ἱερὰν μονὴν τῶν Ταξιάρχων ἐγένετο μοναχός, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀδελφὸς αὐτῆς, ἐξ ἧς μετὰ πάροδον ἐτῶν, τῇ ἀδείᾳ καὶ εὐλογίᾳ ταύτης, ἀπεχώρησε πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν τευ εἰς τε τὴν κλασσικὴν καὶ τὴν ἀνωτάτην παιδείαν, ἐγγραφεὶς εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας διωρίσθη ἱεροκέρυξ παρὰ τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Σύρου καὶ ἐν συνεχείᾳ διευθυντὴς τῆς ἐν Ἑρμουπόλει Ἱερατικῆς Σχολῆς παραμείνας ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην μέχρι τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1882 ἀναδείξεώς του ὡς ἀρχιερέως τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Καὶ ὡς ὑπεύθυνος πλέον ποιμενάρχης εἰργάσθη ποικιλοτρόπως, ἐνδιαφερθεὶς ἰδίως ὑπὲρ τοῦ κλήρου χάριν τοῦ ὁποίου ἱδρυσεν ἱερατικὸν ταμεῖον πρὸς περίθαλψιν τῶν ἐξ αὐτοῦ («ἐγγηρασάντων» ἢ ἐξ ἄλλων περιστατικῶν «ἀνικάνων» νὰ ἱεουργοῦν ἱερέων.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 - 1887 ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Σύρου ἐξέδιδε περιοδικὸν κατὰ Σάββατον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκκλησιαστής»³, περιέχον ὕλην ἠθικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὰς εἰδήσεις.

1) Β. Ἀτέση, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 275 - 278. Ἰωάν. Κων/δου, Ἀλέξανδρος ὁ Λυκοῦργος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαιδεία», τ. Β', σ. 112 - 113. Λεωνίδου Φιλίπιδου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς νήσου Τήνου, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν μελετῶν», τ. Γ', 1963, σ. 133 κ. ἐ.

2) Ἰωάν. Κων/δου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 113.

3) «Θεολογία», τ. 39 (1968), σ. 640. Μὲ τὸν Μεθόδιον σχετίζεται ὑπόθεσις,

Τούτου ἀρχιερατεύοντος, βάσει τοῦ ΒΧΔ' νόμου ἡ ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη ὑπεβιβάσθη εἰς ἐπισκοπὴν, τοῦ Μεθοδίου διατηρήσαντος τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιεπισκόπου μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπισυμβάντος τῇ 27ῃ Ἀπριλίου 1903¹.

Τὸν Μεθόδιον ἀποθανόντα διεδέξατο ὁ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΛΕΒΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

1907 - 1929

Οὗτος ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγίος Νικόλαος Καλαβρύτων τῷ 1865, ἐν ᾧ παρηκολούθησε τὰ πρῶτα αὐτοῦ γράμματα. Μετὰ τινὰ ἔτη εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ἱερὰν μονὴν τοῦ Μ. Σπηλαίου γενόμενος μοναχός, ἐν ᾗ ἐπεράτωσε καὶ τὰ μαθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου χειροτονηθεὶς διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἀργολίδος Νικάνδρου Δελούκα (1882-1912), μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν γυμνασιακῶν αὐτοῦ ἐν Ναυπλίῳ σπουδῶν, ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας μετέβη εἰς Γερμανίαν πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς ἀκροασάμενος θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις Λειψίας καὶ Ἐρλάγγης, ὅπου καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας· ἐπιστρέψας δ' εἶτα εἰς Ἑλλάδα διωρίσθη ἐπὶ μικρὸν ἀρχιεγγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀναλαβὼν συγχρόνως καὶ τὴν θρησκευτικὴν τῶν βασιλοπαίδων

καὶ τοῦτ' αὐτὸ καταθλιπτικὴ περιπέτεια τῶν κατοίκων τῆς Μῆλου, ἔχουσα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς οὕτω:

Κατὰ παράδοσιν, ἀρχιερεὺς Μῆλου ἀγνώστου ὀνόματος καὶ ἐποχῆς, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας τῆς νήσου Ζεφυρίας, τόσον πολὺ ἠγανάκτησε κατ' αὐτῶν, ὥστε τοὺς κατηράσθη· ἔκτοτε δ' οὗτοι διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐπῆρειαν τῆς ἀρχιερατικῆς ταύτης κατάρας, τὴν ὅποιαν διέβλεπον νὰ τοὺς ἀκολουθῇ εἰς πᾶσαν τῆς ζωῆς αὐτῶν ἔκβασιν. Ἐν περιοδείᾳ δ' ὁ Μεθόδιος εὐρισκόμενος εἰς Μῆλον παρεκλήθη ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὅπως δι' ἐπιτελέσεως ἁγιαστικῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν πράξεων ἀρθῇ ὁ ἀφορισμὸς καὶ ἡ κατὰρα προκατόχου τοῦ ἐπὶ ψυχικῇ τούτων ἀνακουφίσει· καὶ ὅντως οὗτος εἰσακούσας καὶ ἀποδεχθεὶς τὴν παράκλησιν τῶν ἐνδεδυμένων τὰ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀρχιερατικὰ αὐτοῦ ἄμφια, γονυκλινῆς παρεκάλεσε τὸν Θεὸν ἐπὶ τούτῳ, καὶ τοιουτοτρόπως ἤρε τὴν ἀφοριστικὴν ἐκείνην κατὰραν τοῦ ἀνωνύμου προκατόχου του, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πλήρη τούτων ψυχικὴν ἀνακουφίσιν ἐκ τῆς ἐπαράτου ταύτης παραδόσεως. (Μῆλος) ἔτ. 1927 ἀρ. φ. 95, 98.

1) Β. Ἀτ. ἑσ. η, ἐνθ' ἀνωτ., τ. Α'. σ. 278 - 279.

διαπαιδαγώγησιν, εἴτα δ' ἱεροκέρυξ τοῦ στόλου, παραμείνας ὡς τοιοῦτος μέχρι τῆς 10ης Ἰουλίου 1907, ὅτε ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τῆς ὑφ' ἱστορήσιν ἐπαρχίας.

Ἐννέα περίπου μῆνες παρῆλθον ἀπὸ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν λαχοῦσαν ἐπαρχίαν του, ὅτε, ἄνευ οὐδεμιᾶς τῆς Ἱ. Συνόδου γνώσεως, ἐπεζητήθη ὑπὸ τῆς πολιτείας ἡ ἰδρυσις ἐν Τήνῳ αὐτοτελοῦς ἀρχιεπισκοπῆς. Ἡ ἐνέργεια ἀπέτυχε λόγῳ ἀμέσου ἀντιδράσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀνεξαρτήτως τούτων, ὁ Ἀθανάσιος, διακεκριμένη ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία, ἀναλαβὼν τὴν διαποίμανσιν τῆς ἐπαρχίας Σύρου εἰργάσθη εὐσυνειδήτως καὶ ἀποδοτικῶς εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀποστολῆς του, με ἀποτέλεσμα νὰ καταλάβῃ ἐπιφανῆ θέσιν μεταξὺ τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ κατορθώσῃ ν' ἀποφύγῃ καὶ οὗτος περιπετείας κατὰ τὴν δίνην τῶν ἐσωτερικῶν, ἀπὸ τοῦ 1916 καὶ ἐντεῦθεν, τῆς χώρας ἡμῶν ἀνωμαλιῶν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1908 ἐξέδιδε περιοδικὸν ἐν Σύρῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστιανικὸς Κόσμος».

Ὁ Ἀθανάσιος, λόγῳ μορφώσεως καὶ πείρας, κατ' ἐπανάληψιν μετέσχεν ἐπιτροπῶν, ὡς τῆς κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1925 μικτῆς ἐξ ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν τοιαύτης, πρὸς μελέτην καὶ παρασκευὴν τῶν ἐνώπιον τῆς Διορθοδόξου Συνόδου τετησομένων θεμάτων, ἐπὶ τῷ τέλει ρυθμίσεως σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, κατὰ τὰς συζητήσεις τῶν ὁποίων ἡ γνώμη του, ἀπόρροια ἱστορικῆς γνώσεως καὶ ἐνημερότητος, ἐδέσποζε τῶν ἀποφάσεων τούτων. Πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὑπῆρχε βαθεῖα ἐκτίμησις ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν κύκλων. Οὕτω δὲ πολιτευθεὶς ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῇ 16ῃ Μαρτίου 1929¹, εἰς διαδοχὴν τοῦ ὁποίου, κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐξελέγη ὁ ἀπὸ Σικάγου Ἀμερικῆς

ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

1930 - 1960

Ὁ κατὰ κόσμον Χριστόδουλος Ἰωαννίδης ἐγεννήθη τῇ 5ῃ Αὐγούστου 1886 ἐν Μαυρατζαίοις Σάμου, ἐν οἷς διήκουσε τὰ πρῶτα αὐτοῦ μαθήματα, ἵνα συμπληρώσῃ ταῦτα εἰς τὴν σχολὴν τῆς ἐν

1) Β. Ἀτέση, ἐνθ' ἄνωτ., τ. Β', σ. 276 - 278.

Ἀγίῳ Ὁρει ἰ. μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, εἰς ἣν μετέβη κατὰ τὸ ἔτος 1902 καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν ἐν Καρυαῖς Ἀθωνιάδα τοιαύτην. Ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ δοκίμου μοναχοῦ χειραγωγούμενος ὑπὸ τοῦ προηγουμένου Ἀγαθαγγέλου Βατοπεδινοῦ, ἔμεινεν ἐπὶ τετραετίαν χειροθετηθεὶς εἰς μοναχὸν καὶ μετονομασθεὶς εἰς Φιλάρετον τῷ 1906, ἵνα τὸ ἐπόμενον ἔτος χειροτονηθῇ εἰς διάκονον ὑπὸ τοῦ ἐφησυχάζοντος τότε ἐν Ἀγίῳ Ὁρει πρ. Κάσου καὶ Καρπάθου Νείλου.

Καὶ ἀφοῦ ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Κων/λει Μ. τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ τὸ Πυθυχόρειον Γυμνάσιον Σάμου ἐνεγράφη ἀκολούθως εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, παρακολουθήσας καὶ μαθήματα ἐν τῇ Νομικῇ τοιαύτῃ.

Τῷ 1919 προεκρίθη ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου ὡς ὑπότροφος αὐτοῦ διὰ σπουδᾶς εἰς Ἀμερικὴν, φοιτήσας εἰς τὴν Ἐπισκοπελιανὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Γουϊσκουσίν, τῆς ὁποίας τυγχάνει ἐπίτιμος διδάκτωρ, εἰδικευθεὶς εἰς τὰ μαθήματα τῆς Κοινωνιολογίας, Ποιμαντικῆς καὶ Ἑσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς. Τῷ 1920 ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ροδοστόλου Ἀλεξάνδρου Δήμογλου, τοῦ μετὰ ταῦτα ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς καὶ εἴτα μητροπολίτου Κερκύρας καὶ Παξῶν καὶ προχειρισθεὶς εἰς ἀρχιμανδρίτην διωρίσθη εἰς ἐφημεριακὰς θέσεις καὶ διευθυντὴς τοῦ Σεμιναρίου «Ἁγίος Ἀθανάσιος», ἵνα τῷ 1923 ἐκλεγῇ ἐπίσκοπος Σικάγου, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ὁποίου ἐργασθεὶς ἐκκλησιαστικῶς, κοινωνικῶς, ἐθνικῶς, προσέφερε σπουδαιοτάτας ὑπηρεσίας εἰς τὸν τότε χειμαζόμενον ἐξ ἀντιθέσεων, διχογνωμιῶν καὶ διχασμῶν Ἑλληνισμόν τῆς Ἀμερικῆς καὶ παρὰ τὴν ὑπόδειξιν πολλῶν τούτου παραγόντων, ὅπως διαδεχθῇ τὸν εἰς τὴν μητρόπολιν Κερκύρας καὶ Παξῶν μετατεθέντα ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς Ἀλέξανδρον Δήμογλου, οὗτος προετίμησε τὴν ἑνταξίν του εἰς τὴν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν ἐκλεγείς τῷ 1930 μητροπολίτης Σύρου καὶ ἐργασθεὶς ὡς τοιοῦτος λίαν ἐπιτυχῶς εἰς τοὺς θρησκευτικόν, κοινωνικόν, ἐκκλησιαστικόν καὶ ἐκπολιτιστικόν τομέα διὰ τῆς ἰδρύσεως εὐαγῶν ἰδρυμάτων. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ καθιερώθησαν ἐν Σύρῳ ἑορταὶ ἐπὶ ἀναμνήσει τῆς εὐρέσεως τῆς ἱερᾶς εἰκόνης τοῦ Ἀγίου Δημητρίου καὶ ἐν Μήλῳ διὰ τὰς ἐν αὐτῇ κατακόμβας.

Γενικῶς ὁ Φιλάρετος, εὐγενὴς τοὺς τρόπους, καλοκάγαθος, ἀνώτερος εἰς εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ ἄλλας ὠραίας ἀρχάς, ἐπεσκόπευσεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ ὀλόκληρον τριακονταετίαν θεαρέστως καὶ θεοφιλῶς τυχὼν πλήρους ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀναγνωρίσεως διὰ τὴν ποιμαντορικὴν αὐτοῦ δραστηριότητα καὶ ἀποστολὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας του· ἀσθενήσας δὲ σοβαρῶς ἠναγκάσθη ἵνα ὑποβάλῃ τὴν ἐκ τοῦ θρόνου τῦτου παράιτησίν του τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 1960, γενομένην ἀποδεκτὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 14ης Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους¹, ἐκφρασθεῖσης τούτω παρ' αὐτῆς πλήρους εὐαρεσκείας τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν λυσιτελῆ παρ' αὐτοῦ συμβολὴν εἰς τὰ ἀπασχολοῦντα ταύτην σοβαρὰ προβλήματα.

Τῆς οὕτωςι δὲ χρευσάσης ἐπαρχίας τοποτηρητῆς ὠρίσθη ὁ Θήρας Γαβριὴλ Καλοκαιρινὸς παραμεινας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1965, ὅτε, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 16ης Νοεμβρίου ἐξελέγη διάδοχος τοῦ Φιλάρετου ὁ

ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΣΤΕΚΑΣ

1965

Ὁ Δωρόθεος ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Μυκόνῳ τῷ 1913, ἐν ᾗ διήκουσε τὰ πρῶτα αὐτοῦ γράμματα, τὰ ὅποια συνεπλήρωσε διὰ τῆς φοιτήσεώς του εἰς τὸ Γυμνάσιον Σύρου, ἵνα ἐν συνεχείᾳ παρακολουθήσῃ ἀνωτέρας σπουδὰς εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ αὐτόθι Πανεπιστημίου, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1937. Ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν αὐτῇ σπουδῶν του ἐχειροτονήθη εἰς διάκονον ὑπὸ τοῦ Σύρου Φιλάρετου, ἵνα μετὰ τριετίαν, ἥτοι τῷ 1940, προχειρισθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀρχιερέως εἰς πρεσβύτερον, εἰς ὃν ἀπενεμήθη καὶ τὸ ὀφίκιον τοῦ ἀρχιμανδρίτου, ἐπὶ τοποθετήσῃ αὐτοῦ εἰς τὴν δευτέραν θέσιν τοῦ ἱεροκλήρυκος παρὰ τῇ ἰ. μητροπόλει Σύρου κ.λ.π.

Ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην εἰργάσθη λίαν ἀποδοτικῶς, ἰδιαι-

1) Β. Ἀττίση, ἐνθ' ἀνωτ., τ. Β', σ. 278 - 280, τ. Γ', σ. 311 - 313. «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», τ. Α', σ. 1067.

τέρως δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ξενικῆς κατοχῆς (1941 - 1944), ἐκκλησιαστικῶς, κηρυκτικῶς, κοινωνικῶς καὶ ἔθνικῶς μὲ ἀποτέλεσμα, λόγῳ τοῦ ἔθνικοῦ τῶν κηρυγμάτων του παλμοῦ νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν δυσμένειαν τῶν Ἰταλῶν κατακτητῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων δι' αὐτὸν συνεπειῶν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἱεράρχου ἡγούμενος τῆς ἐν Μυκόνῳ ἰ. μονῆς τῆς Τουρλιανῆς, ἡ ὁποία ἀπέβη δι' αὐτὸν ἀφετηρία γονίμου ἔθνικῆς δράσεως, δι' ἣν ἀπενεμήθησαν αὐτῷ τὰ εὖσημα τῆς ἀναγνωρίσεως ταύτης. Παραλλήλως ἱδρύσεν ἐν αὐτῇ καὶ ὀρφανοτροφεῖον.

Ἡ ἐν ἀδροτάταις γραμμαῖς σκιαγραφία τῆς ἐκκλησιαστικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἔθνικῆς αὐτοῦ δραστηριότητος ἤγαγε τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 16ης Νοεμβρίου 1965, εἰς τὴν ἐκλογὴν του ὡς μητροπολίτου τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ ἐπαρχίας, τῆς εἰς ἀρχιερέα χειροτονίας του γενομένης ἐν τῷ καθεδρικῷ τῆς Ἑρμοπόλεως Σύρου ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τὴν 21ην τοῦ ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους, εἰς ἣν ἐργάζεται μετ' ἀξιεπαίνου δραστηριότητος, ἀποβλεπούσης εἰς θρησκευτικόν, κοινωνικὸν καὶ ἐκπολιτιστικὸν ἐπανευαγγελισμόν τῶν κατοίκων ταύτης, οἵτινες λόγῳ τῆς ἱστορικότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ συμπλέγματος τῶν νήσων τῆς μητροπόλεως αὐτοῦ, ἥτις διὰ μέσου περιπύστου ἱστορίας διεδραμάτισε σπουδαίοντα ρόλον εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς καὶ πορείας αὐτῶν, προσβλέπουν πρὸς αὐτὸν μὲ ἐμπιστοσύνην καὶ ἐγκαύχησιν, διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀρχιερατείας του συνεχίζεται λίαν ἐπιτυχῶς ἡ πολυσχιδῆς καὶ θαυμαστὴ δρᾶσις ἀειμνήστων διακεκριμένων καὶ ἐξόχων προκατόχων του¹.

Ο ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

1) Β. Ἀτέση, ἐνθ' ἀνωτ., τ. Γ', σ. 313 - 315. «Ἐκκλησία» ἔτ. 1965, ἀριθμ. φύλ. 35, σ. 585 - 586. «Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἑργουλοπαιδεία» (Συμπλήρωμα), τ. ΙΒ', σ. 682.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΡΜΟΝ ΛΙΜΝΗΣ ΤΗΣ ΚΙΜΩΛΟΥ

Τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ νεκροταφείου τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Κιμώλου εἰς τὸν γραφικὸν ὄρμον Λίμνη ἢ Ἑλληνικὰ ἤρχισε τὸ 1953 ὁ καθ. κ. Ν. Κοντολέων¹, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐξερευνήσῃ τὸν ὅλον χῶρον. Ἀνέσκαψε κυρίως τοὺς τάφους τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς καὶ ὀλίγους σχετικῶς τῶν ἀπὸ τοῦ 4ου π.Χ.αἰ. καὶ ἐξῆς χρόνων.

Τὸ νεκροταφεῖον κεῖται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν παραλίαν καὶ τὰ θαλάσσιον κῦμα πολλάκις ἔφερεν εἰς φῶς τάφους καὶ κατὰ καιροὺς κατέστρεψέ τινας ἐξ αὐτῶν. (Βλ. σχέδ. 2). Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν τυχαίων τούτων ἀποκαλύψεων ἐγένετο ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν ὡς ἄνω περιοχὴν εἰς τρεῖς διαφόρους περιόδους μὲ τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα²:

1964: Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν γεωμετρικῶν τάφων, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ΒΔ τῶν ἐλληνιστικῶν καὶ Ν-ΝΔ τῶν ἀρχαϊκῶν καὶ κλασσικῶν, ἡρευνήθη εἰς ἀκόμη τάφος. Οὗτος ἀπετελεῖτο ἐκ μιᾶς στρογγυλῆς περίπου κοιλότητος, διαμ. 1μ., λαξευμένης ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ μαλακοῦ πετρώματος καὶ ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ ἀμμώδους ἐδάφους εἰς βάθος μέχρι 0,75 μ. Ἐντὸς αὐτῆς ἦτο τοποθετημένος ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ κεκλιμένος πρὸς Δ. μέγας ἀμφορεὺς ἄνευ κοσμήσεως ἢ γανώματος (εἰκ. 1). Τὸ στόμιον αὐτοῦ ἐφράσσετο διὰ πωρίνης κυκλικῆς πλακός, διαμ. 0,42 μ. καὶ πᾶχ. 0,08 μ., ἡ ὁποία εἶχεν ἐσωτερικῶς κατὰ τὴν περιφέρειαν ἐξηρημένην ταινίαν πρὸς στερέωσιν ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ἀγγείου (εἰκ. 2-3). Ἐντὸς τοῦ ἀμφορέως εὐρέθησαν μελανὰ χρώματα ἐκ τῆς καύσεως τοῦ νεκροῦ, ἐπὶ τῆς πρὸς Β. λαβῆς αὐτοῦ κυάθιον μετὰ μελανοῦ γανώματος πλὴν στενῆς ἐξηρημένης ταινίας ἐπὶ τῆς κοιλίας, ὕψ. 0,043 μ., διαμ. χείλ. 0,06 μ., ἐπὶ δὲ τοῦ σώματος τοῦ ἀμφο-

1) Κιμωλιακὰ Β' (1972), σελ. 9 κ. ἐξ.

2) Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον 20, 1965, Β' 3, σ. 514 - 515, αὐτόθι 21, 1966, Β' 2, σ. 387 κ. ἐξ., αὐτόθι 25, 1970, Β' 2, σ. 433 ἐξ.

ρέως μικρὸς ὠρειδῆς πρωτοκορινθιακὸς ἀρύβαλλος ὕψ. 0,063 μ. (εἰκ. 5, ἀριστερά). Οὗτος φέρει εἰς τὸν ὦμον ἀγκιστρα, ἐπὶ τῆς κυλίας λεπτὰς ἐπαλλήλους γραμμὰς καὶ πρὸς τὴν βάσιν ταινίας. Ὁ ἀμφορεὺς ἦτο ἐκ πηλοῦ ἀνοικτοῦ χρώματος καὶ εἶχε τὰ χεῖλη νεύοντα πρὸς τὰ ἔξω, μικρὰς καθέτους ταινιωτὰς λαβὰς ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ σῶμα ὠρειδῆς, ὕψ. 0,65 μ., διαμ. χεῖλ. 0,39 μ. (εἰκ. 6). Μετὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ ἀμφορέως ἐφάνη ὑπ' αὐτὸν ἄλλος πρωτοκορινθιακὸς ἐπίσης ἀρύβαλλος, σχεδὸν ἀπίοσχημος, ὕψ. 0,07 μ. Οὗτος φέρει ἐπὶ μὲν τοῦ ἄνω μέρους τοῦ σώματος λεπτὰς ἐπαλλήλους γραμμὰς, εἰς δὲ τὸ κάτω διπλὴν σειρὰν στιγμῶν καὶ πρὸς τὴν βάσιν πλατεῖαν ταινίαν καὶ ἀκτῖνας (εἰκ. 5 δεξιά). Μετὰ τοῦ ἀρυβάλλου εἶχεν ἑναποτεθῆ μικρὸν κυάθιον ἀγάνωτον, ὕψ. 0,04 μ. καὶ διαμ. χεῖλ. 0,06 μ. (εἰκ. 4 ἀριστερὰ καὶ εἰκ. 7 δεξιά). Παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ τάφου, περὶ τὰ 0,20 μ. ἀπὸ τοῦ ἀμφορέως εὐρέθη εὐρύστομος οἰνοχόη, σώζουσα ἔχνη γανώματος, ὕψ. 0,10 μ. (εἰκ. 7 ἀριστερὰ καὶ εἰκ. 15). Ὁ ἀμφορεὺς καὶ ἡ οἰνοχόη εἶναι ἔργα ἐντοπίου ἐργαστηρίου, τὰ ὅποῖον δὲν θὰ παρήγαγε μόνον ἀκόσμητα ἀγγεῖα, ὥς θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω, ἐνῶ οἱ δύο ἀρύβαλλοι εἶναι ἔργα τοῦ κορινθιακοῦ ἐργαστηρίου, ἐνὸς τῶν καλυτέρων κατὰ τοὺς πρωτῆους ἀρχαϊκοὺς χρόνους. Τούτου τὰ ἔργα ἦσαν πολὺ διαδεδομένα καὶ περιζήτητα. Ἐπειδὴ εἶναι γνωστὴ ἡ τυπολογικὴ τῶν ἐξέλιξις, ἡ εὕρεσις τῶν εἰς τάφον ἢ εἰς ἄλλον χῶρον ἀρκεῖ διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ μνημείου, ὥς καὶ τῶν ἐν αὐτῷ λοιπῶν κτερισμάτων. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τοῦ τάφου τῆς Κιμῶλου ὁ νεώτερος τῶν δύο ἀρυβάλλων συμφώνως πρὸς τὸν ὅποῖον χρονολογεῖται καὶ ὁ τάφος ἀνήκει εἰς τὸ δευτερὸν τέταρτον τοῦ 7ου π.Χ. αἰ.¹ Πρὸς τὸν ὠρειδῆ ἀρύβαλλον, ὁ ὅποιος εὐρίσκειται εἰς τὴν μεταβατικὴν περίοδον, ὁμοιότητα παρουσιάζει εἰς ἄλλος ἐκ Περαχώρας, ὅστις τοποθετεῖται μεταξὺ τῶν ὑστάτων δειγμάτων τοῦ τύπου². Εἰς τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους ἀνήκει καὶ ὁ μετὰ μελανοῦ γανώματος κύαθος, πρὸς τὸν ὅποῖον εἶναι

1) Πρβλ. CV Oxford πίν. 1, 13 καὶ τὸ ὀλίγον νεώτερον Perachora II, πίν. 2,31; τὸ ὅποῖον τοποθετεῖται εἰς τὰ μέσα τοῦ αἵωνος.

2) Perachora II, πίν. 2,23 καὶ Délos X, πίν. XXI, 137.

σχετικοί οἱ κύαθοι ἐκ τάφων τοῦ Φαλήρου¹. Διὰ τὸ σχῆμα τοῦ ἄλλου κυάθου μὲ τὰ κεκαμμένα χεῖλη βλ. O. Rubensohn *Das Delion von Paros*, πίν. 14, 10 καὶ *Délos XV*, πίν. 32, 95.

Πλὴν τοῦ ὥς ἄνω τάφου, ἐκαθαρίσθησαν δύο ἀκόμῃ τάφοι εἰς μικράν ἀπόστασιν πρὸς Ν. Ἦσαν ἀπλοῖ λάκκοι, ἐσκαμμένοι ἐντὸς τοῦ μαλακοῦ ἀμμώδους ἐδάφους (εἰκ. 8 δεξιὰ) διαστάσεων ὁ μὲν βορειότερος 0,56 × 0,46 μ., ὁ δὲ νοτιώτερος 1,20 × 1 μ. Βάθος τοῦ πρώτου 0,66 μ., τοῦ δὲ δευτέρου 0,40 μ. Ἐντὸς ἀμφοτέρων ἐσημειώθησαν ἔχνη πυρᾶς καὶ εἰς τὰ χρώματα εὐρέθησαν γεωμετρικὰ ὄστρακα.

Ἐπίσης μικρὰ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα διενηργήθη περὶ τὰ 200 - 300 μ. βορειότερον, κατὰ τὰ βορειοδυτικὰ ἀκρωτήριον τῆς περιοχῆς, ἐναντι τῆς νησίδος Ἀγ. Ἀνδρέας, εἰς θέσιν Ἑλληνικὰ (εἰκ. 10, 13). Ἡ νησίς παλαιότερον ἐκαλεῖτο Δασκαλειό, ὥς καὶ πλεῖσται παρόμοιαι τοποθεσίαι ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς νήσους κυρίως. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην εἶχε κατασκευασθῇ «σκάλα» διὰ τὴν φόρτωσιν ὀρυκτοῦ καὶ κατὰ τὴν ἰσπεδῶσιν τοῦ ἄνω μέρους τοῦ ὑψώματος ἀπεκαλύφθησαν καὶ κατεστράφησαν τάφοι, ὡς ὁ εἰς τὴν εἰκ. 11 εἰκονιζόμενος. Οὗτος ἦτο ὁ καλύτερον σωζόμενος, κιβωτιόσχημος, διαστ. 2 × 0,50 μ. ἐπενδεδυμένος κατὰ τὰ πλάγια τοιχώματα διὰ καθέτως τοποθετημένων πλακῶν ἐντοπίου λίθου. Ὡς ἦτο φυσικόν, ἐσυλήθη καὶ εἰς τὰ πέριξ χρώματα εἶχε διασκορπισθῇ πλῆθος ὀστράκων, τὰ ὅποια συγκολληθέντα ἔδωσαν πυξίδα ἐγχωρίου ἐργαστηρίου, μὲ ταινίας γανώματος περὶ τὸ χεῖλος, ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ κατὰ τὴν βάσιν, ἀρχαϊκῶν πιθανώτατα χρόνων, ὕψ. 0,15 μ. Πέριξ τοῦ τάφου τούτου ὑπῆρχον λείψανα ἀρκετῶν ἄλλων τάφων καταστραφέντων. Εἰς τὸν χώρον περισυνελέγησαν πολλὰ ὄστρακα ἀρχαϊκά, κλασσικὰ ὡς καὶ τινα μυκηναϊκὰ (εἰκ. 12 καὶ πίν. 6,1, εἰς Κιμωλιακὰ Β'), τὰ ὅποια ὅμως δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ, ἐὰν πρσερχωνται ἀπὸ παλαιότερας ταφάς².

Ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος τοῦ ὑψώματος, κάτωθι τῶν ἀπορριφθέντων κατὰ τὴν ἰσπεδῶσιν χωμάτων, εὐρέθησαν ἄλ-

1) R. Young, *AJA* 1942, σ. 37, εἰκ. 22, 71. IB καὶ σελ. 41, εἰκ. 23, 74. IB.

2) Πβ. *AM* 1954 - 55, σ. 154 καὶ *BSA* 1956, σ. 11-12.

λοι πέντε τάφοι. Οὔτοι εἶχον ὀρθογώνιον σχῆμα καὶ εἶχον λαξευ-
θῆ ἑντὸς τοῦ μαλακοῦ πετρώματος (εἰκ. 14). Διαστ. αὐτῶν:
1,15 × 0,54 μ., 1,20 × 0,70 μ., 1,05 × 0,60 μ., 2,05 × 1 μ.,
καὶ 2,25 × 1,20 μ. Τούτων οἱ τρεῖς ἦσαν τελείως συλημένοι,
περιέχοντες ὀλίγα μόνον ὄστρακα, Ὁ τάφος 4 δὲν εἶχε πλήρως
συληθῆ, διότι εἰς βάθ. 0,65 μ. εὐρέθησαν ὄστρακα, ὅστ᾽, ἔχνη
πυρᾶς καὶ μία μελαμβαφῆς κοτύλη αὐστηροῦ ρυθμοῦ. Εἰς βαθύ-
τερον στρῶμα περισυνελέγη μέγας κρατῆρ ἑντοπίου ἐργαστηρίου
εἰς τεμάχια, ὕψ. 0,37 μ. (εἰκ. 16 καὶ πίν. 6, 2, εἰς Κιμωλιακὰ Β').
Φέρει ἐπὶ τοῦ ὤμου ὁμάδας κυματοειδῶν γραμμῶν καὶ μίαν εὐ-
θειῶν· τὸ κάτω σῶμα καλύπτεται ὑπὸ γανώματος, πλὴν ἐξερρη-
μένων ζωνῶν, ὅπου ὀριζόντιαι ταινίαι. Γάνωμα μετὰ μεταλλικῆς
λάμψεως, πηλὸς κεραμόφαιος ἀκάθαρτος.

Αἱ ὁμάδες κυματοειδῶν γραμμῶν εἶναι συνήθεις διακόσμησις
εἰς κυκλαδικὰ ἀγγεῖα καὶ κυρίως σκύφους ὑστερογεωμετρικῶν
χρόνων, ὅπως π.χ. εἰς τὰ παραδείγματα Σίφνου¹, ΑΙ Μίνα²,
Ταρσοῦ³ καὶ Εὐβοίας⁴. Ἡ διάλυσις τῶν διακοσμητικῶν στοι-
χείων τοῦ ὤμου τοποθετεῖ τὸ ἀγγεῖον εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ
7ου π.Χ. αἰ., ὅπως καὶ ἐν ὄστρακον ἐκ Θάσου⁵. Περαιτέρω ἐξέ-
λιξις τοῦ διακοσμητικοῦ τούτου θέματος παρατηρεῖται εἰς ὄστρα-
κα σκύφων πάλιν ἐκ Ταρσοῦ, χρονολογούμενα κατὰ τὴν χρονι-
κὴν περίοδον 640-615 π.Χ.⁶

Β. τοῦ τάφου 4 ὑπῆρχε μέγας τάφος 5, ὅπου εἰς βάθος 1 μ.
εὐρέθησαν κεκαυμένα ὅστ᾽, ἔχνη πυρᾶς καὶ εἰς ἀμφορεὺς εἰς τε-
μάχια. Περὶ τὰ 13,70 μ. Α τῆς ὁμάδος τῶν τάφων τούτων ἀνε-
σκάφη εἰς, ἔκτος, τάφος, διαστ.- 1,30 × 1,60 μ. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐ-
ρέθησαν εἰς βάθ. 0,50 μ. τμήματα μεγάλου ἀμφορέως ἀνευ γα-
νώματος. Παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ τάφου εἰς βάθος
0,70 μ. ἀπεκαλύφθη μικρὸν ὀρθογώνιον ὄρυγμα (δεικνύον ὅτι ὁ

1) BSA 1949, σ. 42, πίν. 14, 24.

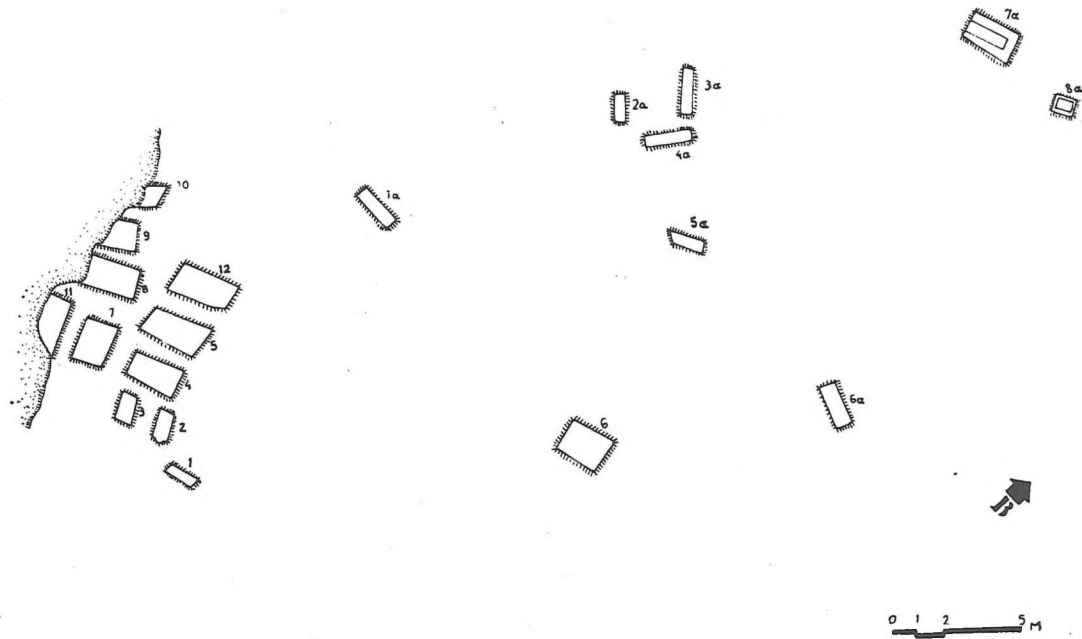
2) Anatolian Studies 9 (1969) πίν. XXV, 20-22, σ. 165, εἰκ. 1, 20, 23 καὶ σ.
166 - 167.

3) Tarsus III, πίν. 95, 1375.

4) BSA 1957, πίν. 1 β, 16.

5) Etudes Thasiennes VII, πίν. XI, 45.

6) Tarsus III, πίν. 95, 1378-1379.



Σχέδ. 1. Λακκοειδεῖς τάφοι τοῦ νεκροταφείου τῆς Λίμνης

τάφος περιεῖχε δύο διαφορετικὰς ταφάς). Ἐντὸς τοῦ ὀρύγματος ὑπῆρχον τμήματα ἑτέρου μεγάλου ἀγγείου, ὡς καὶ πολλὰ ὄστρακα μελαμβαφῇ.

1965: Συνεχίσθη καὶ ἐπερατώθη ἡ ἀνασκαφὴ ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν δυτικὴν κλιτῦν τοῦ ὑψώματος κατὰ τὸ βορειοδυτικὸν ἀκρωτήριον τοῦ ὄρμου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡρευνήθη εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὑψώματος. Ἐπίσης ἐγένετο μικρὰ ἔρευνα καὶ εἰς τὴν βορείαν κλιτῦν τοῦ λόφου.

Εἰς τὴν δυτικὴν κλιτῦν, πλὴν τῶν πέντε περυσινῶν τάφων ἀπεκαλύφθησαν ἕτεροι ἕξ τάφοι (σχέδ. 1). Ἦσαν καὶ οὗτοι λακκοειδεῖς καὶ εἶχον λαξευθῇ ἐντὸς τοῦ μαλακοῦ πετρώματος. Μόνον οἱ δύο τούτων ἐσώζοντο ὁλόκληροι, διότι οἱ ὑπόλοιποι τέσσαρες, εὐρισκόμενοι πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, ἀπεκόπησαν κατὰ τὴν διάνοξιν τῆς ὁδοῦ (εἰκ. 14). Οἱ ὁλόκληροι εἶχον διαστάσεις: ὁ τάφος 7 μῆκ. 1,80 μ., πλάτ. 1,27 μ., βάθ. 0,80 μ., ὁ τάφος 12 μῆκ. 2,30 μ., πλάτ. 1 μ., βάθ. 0,85 μ. Εἰς ὅλους τοὺς τάφους, πλὴν τοῦ 12, ὑπῆρχε στρῶμα πυρᾶς, τὸ ὁποῖον ὅμως εἰς τοὺς πλείστους εὐρέθη τετραγυμένον. Εἰς τοὺς τάφους 4-5, πέραν τῶν περυσινῶν κτερισμάτων, ἀνευρέθησαν ἀνὰ δύο ἀκόμη μελαμβαφεῖς κοτύλαι. Ὁ τάφος 7 ἔδωκε τὰ περισσότερα κτερίσματα. Εἰς αὐτὸν ἐσώζετο εἰς βάθος 0,50 μ. ἀδιατάρακτον στρῶμα πυρᾶς, πάχ. 0,10 μ., τὸ ὁποῖον κατελάμβανεν ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ τάφου. Παρὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν εἶχεν ἑναποτεθῇ εἰς ὀξυπύθμενος ἀμφορεὺς μὲ τὰ στόμιον πρὸς τὰ κάτω. Εἰς τὸ στρῶμα ἐπίσης τῆς πυρᾶς περισυνελέγησαν ὄστρακα, τὰ ὁποῖα συγκολληθέντα ἀπετέλεσαν δύο κώθωνας καὶ μίαν οἶνοχόην, ὡς καὶ μία χαλκῇ σπλεγγίς. Τέλος, ὑπεράνω τοῦ στρώματος τῆς πυρᾶς εὐρέθη μία μελαμβαφῆς τρίλοβος οἶνοχόη. Οἱ ὑπόλοιποι τάφοι περιεῖχον ἐλάχιστα ὄστρακα, μόνον δὲ εἰς τὸν 12 εὐρέθη μία κοτύλη μελαμβαφῆς.

Γενικῶς τὰ ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα συνεκολλήθησαν καὶ περισυνελέγησαν ἐκ τῶν τάφων τῆς δυτικῆς κλιτύς εἶναι:

Τάφος 4: 1) Ὁ κρατῆρ, ὁ περιγραφεὶς ἀνωτέρω εἰς τὴν σελ. 84 καὶ εἰκονιζόμενος εἰς εἰκ. 16 καὶ Κιμωλιακὰ Β', πίν. 6, 2.

2) Ἀττικὴ μελαμβαφῆς κοτύλη, αὐστηροῦ ρυθμοῦ, ὕψ. 0,08 μ. διάμ. χεῖλ. 0,098 μ., καὶ βάσεως 0,063 μ. (εἰκ. 17 δεξιὰ).

Σχετική ή υπ' ἀριθ. P 5145 τῆς Ἀγορᾶς, Agora XII, Br. Sparkes-L. Talcott, 342, σ. 259, πίν. 16 καὶ εἰκ. 4, 470-460 π.Χ.

2) Δύο κοτύλαι ἐντοπίου ἐργαστηρίου, ὕψ. 0,073 μ., διαμ. χεῖλ. 0,10 μ. καὶ βάσ. 0,053 μ. ἡ μία (εἰκ. 18 ἀριστερά) καὶ ἡ ἄλλη ὕψ. 0,083 μ., διαμ. χεῖλ. 0,10 μ. καὶ βάσ. 0,055 μ. (εἰκ. 19 ἀριστερά). Εἰς ἀμφοτέρας, λόγῳ τῆς ὀπτήσεως τὸ γάνωμα καστανέρυθρον ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καλύπτει ἀκαννίστως τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου ἀφ' ἧν ἀκάλυπτον τὸ κάτω μέρος κυρίως. Τὸ πρῶτον τῶν δύο ὡς ἄνω ἀγγείων εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ υπ' ἀριθ. P 2752 τῆς Ἀγορᾶς, ἔ.ἀ. 357, σ. 260, πίν. 17, 500-480 π.Χ., τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς μίαν παραλλαγὴν τῶν κυρίων τύπων τῆς κοτύλης, κορινθιακοῦ καὶ ἀττικοῦ. Τὸ δεῦτερον σχετίζεται πρὸς τὸ υπ' ἀριθ. P 17677 τῆς Ἀγορᾶς, ἔ.ἀ. 339, σ. 259, πίν. 16 περὶ τὸ 480 π.Χ., ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ υπ' ἀριθ. P 15979 ἔ.ἀ. 313, πίν. 14, τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ κορινθιακοῦ τύπου.

3) Δύο μελαμβραφεῖς ἀττικαὶ κύλικες (εἰκ. 20, σχέδ. 3). Ἡ πρώτη ἔχει χεῖλος ἐκπεφρασμένον καὶ χαμηλὸν κωνικὸν πόδα πλατυνόμενον πρὸς τὰ ἔξω, καλύπτεται δὲ διὰ γανώματος μελανερύθρου. Ἔχει ὕψ. 0,077 μ., διάμ. χεῖλ. 0,135 μ. καὶ βάσ. 0,067 μ. Πρόκειται περὶ βαθείας κύλικος (κύλιξ-σκύφος), τῆς ὁποίας τὸ σχῆμα παρουσιάζει ὁμοιότητα πρὸς τὸ τῆς κύλικος T 1218 ἐκ τοῦ βορείου νεκροταφείου τῆς Κορίνθου, Corinth XIII, σ. 157, εἰκ. 20, 275, 4, -485-475 π.Χ.

Ἡ δευτέρα φέρει χαμηλὴν δακτυλιδεῖδῃ βάσιν, τὸ δὲ κέντρον τῆς κάτω ἐπιφανείας εἶναι ἐξηρημένον καὶ φέρει μελανὺς κύκλους. Ἔχει ὕψ. 0,04 μ., διάμ. χεῖλ. 0,12 μ., βάσ. 0,06 μ. Αὐτὴ παρουσιάζει ὁμοιότητα πρὸς τὴν υπ' ἀριθ. P 24587 τῆς Ἀγορᾶς, ἔ.ἀ. 446, πίν. 21, σελ. 266, 500-480 π.Χ.

Ἀμφότεραι αἱ κύλικες εἶναι ἐλλιπεῖς κατὰ τὴν μίαν τῶν λαβῶν καὶ τμήματα τοῦ χείλους καὶ τοῦ σώματος.

4) Ὁξυπύθμενος ἀμφορεὺς ἀγάνωτος, ἐντοπίου ἐργαστηρίου, ὕψ. 0,62 μ. (εἰκ. 21).

5) Δύο τεμάχια χαλκοῦ ἐγχειριδίου, σωζ. μῆκος (ἀμφότερα) 0,057 καὶ 0,022-0,015 μ. πλάτους.

6) Τεμάχια χαλκῆς σπλεγγίδος.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω εὐρημάτων συμπεραίνεται ὅτι ὁ τάφος αὐτός δύναται νὰ χρονολογηθῇ εἰς τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ 5ου π.Χ. αἰ. Ὁ ὑπ' ἀριθ. 1 κρατῆρ δυνατόν νὰ ἐτοποθετήθῃ ἐντὸς τοῦ τάφου ὡς παλαιὸν πολύτιμον ἀντικείμενον, ἂν καὶ δὲν ἀποκλείεται ὁ τάφος νὰ ἐχρησιμοποιήθῃ καὶ διὰ δευτέραν φοράν, ἴσως ἐν εἴδει οἰκογενειακοῦ τάφου.

Τάφος 5: Δύο κοτύλαι ἐντοπίου ἐργαστηρίου. Ἡ μία (εἰκ. 18 δεξιὰ) καλύπτεται δι' ἐρυθροῦ γανώματος καὶ ἔχει ὕψος 0,077 μ. διάμ. χεῖλ. 0,093 μ. καὶ βάσ. 0,053 μ. Ἡ ἄλλη (εἰκ. 19 δεξιὰ) καλύπτεται διὰ καστανομέλανος γανώματος καὶ ἔχει ὕψος 0,07 μ., διάμ. χεῖλ. 0,095 καὶ βάσ. 0,05 μ. Εἰς ἀμφοτέρας τὸ γάνωμα καλύπτει ἀκανονίστως τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν, ἀφῆνον εἰς μὲν τὴν πρώτην τὸ κάτω μόνον μέρος, εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὸ πλεῖστον τοῦ ἀγείου ἀπὸ τοῦ μέσου περίπου. Ἡ πρώτη μὲ τὰ αὐστηρά, σχεδὸν κάθετα τοιχώματα, ἐνθυμίζει ἀγγεῖα τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου αἰ. ὡς τὴν P 15985 τῆς Ἀγορᾶς, ἐ. ἄ. 341, πίν. 16, σελ. 259; 500-480 π.Χ., ἡ δὲ δευτέρα, μὲ τὸ πλέον καμπυλούμενον σχῆμα τοιχωμάτων, τὴν P 2752 τῆς Ἀγορᾶς, ἐ. ἄ. 357, πίν. 17, σελ. 260, 500-480 π.Χ., ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μίαν παραλλαγὴν τοῦ κυρίου τύπου τῆς κοτύλης, κορινθιακοῦ ἢ ἀττικοῦ.

Τάφος 6 : Λαιμός, ὄμος καὶ τὸ ἄνω μέρος τῆς κοιλίας μεγάλου ἀγανώτου ἀμφορέως, σωζ. ὕψ. 0,365 μ. (εἰκ. 22). Ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ φέρει ἐμπέστον διακόσμησιν ἐκ δύο γραμμῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει κυματοειδὴς γραμμή. Ἐπὶ τοῦ κάτω μέρους τοῦ λαιμοῦ σώζονται δύο μικραὶ προσπεφυκυῖαι λαβαί. Ὁ πηλὸς εἶναι ὡχροκάστανος ἀκάθαρος.

Τάφος 7 : 1) Τρίλοβος μελανόμορφος οἶνοχόη, ὕψ. 0,16 μ. (εἰκ. 23 καὶ Κιμωλιακὰ Β', πίν. 6,3α-β). Φέρει παράστασιν σφιγγὸς ἐπὶ κίονος, ἐκατέρωθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἀνὰ μία καθημένη ἐπὶ δίφρου ἀνδρική ἱματιοφόρος μορφή, κρατοῦσα πιθανῶς κέρας. Ἡ σφιγξ παρίσταται βαδίζουσα πρὸς δεξιὰ καὶ φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χαμηλὸν κάλυμμα ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκφύονται δύο πλατεῖαι γραμμαὶ (ταινίαι;). Εἰς τὸ πεδῖον ἀριστερὰ τοῦ κίονος, ὀριζόντιον ἄνθος διαλελυμένον. Τὸ θέμα τῆς παραστάσεως ταύτης εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον συνήθη εἰς τὰ πρόχειρα ἔργα τῶν ὑστεροαρχαϊκῶν χρό-

νων¹. Περισσότερον σχετική φαίνεται να είναι ή παράστασις ἐπὶ μιᾷ ληκύθου τοῦ ζωγράφου τοῦ Αἰμῶνος ἀπὸ τὴν Κόρινθον².

2) Ὁξυπύθμενος ἀμφορεὺς ἀγάνωτος, ἐντοπίου ἐργαστηρίου. Πηλὸς ἀνοικτὸς ὠχροκάστανος ἀκάθαρτος. Ἐλλείπει τὸ κάτω τμήμα τοῦ ἀγγείου. Σωζ. ὕψ. 0,69 μ., διάμ. χεῖλ. 0,133, μ. (εἰκ. 24).

3) Δύο κώθωνες μόνωτοι. Ἐπὶ τοῦ ὧμου φέρουν διακόσμησιν ἐκ σειρᾶς σιγμοειδῶν ὁ εἷς, ἀπλῶν γραμμῶν ὁ ἕτερος. Ὑψ. 0,045 μ. καὶ διάμ. στομ. 0,085 μ. ὁ πρῶτος, ὕψ. 0,055 μ. καὶ διάμ. 0,082 μ. ὁ δεύτερος (εἰκ. 25). Τοῦ πρώτου ἐλλείπει ή βάσις, τοῦ δευτέρου ή βάσις ἔχει διάμετρον 0,104 μ. Ἀμφότεροι συγκεκολλημένοι καὶ συμπεπληρωμένοι.

4) Χαλκῇ στλεγγίς εἰς τεμάχια, σωζ. διαστ. 0,09 × 0,025 μ.

Τάφος 12 : 1) Κοτύλη ἐντοπίου ἐργαστηρίου, μετ' ἐρυθροῦ γανώματος λόγῳ ὀπτήσεως (εἰκ. 17 ἀριστερὰ). Συγκεκολλημένη καὶ ἐν μέρει ἐλλιπής. Ὑψ. 0,08 μ., διάμ. χεῖλ. 0,10 μ., βάσ. 0,062 μ. Συγγενῆς ὡς πρὸς τὸ σχῆμα πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1 μελαμβαφῇ κοτύλην τοῦ τάφου 4³.

2) Δύο μυκηναϊκὰ ὄστρακα διαστ. 0,217 × 0,162 καὶ 0,115 × 0,082 μ. (εἰκ. 12 ἄνω ἀριστερὰ καὶ μέσον κάτω).

3) Βάσις ἐπίπεδος καὶ τμήμα σώματος μεγάλου ἀγανώτου ἀγγείου. Πηλοῦ κεραμευθροῦ. Σωζ. ὕψ. 0,205 μ. διάμ. 0,12 μ. Ἐπίσης εἰς τὰ χῶματα τοῦ πέριξ τῶν τάφων χώρου περισυνελέγησαν:

1) Τμήμα κύλικος μικροκαλλιτεχνῶν, φέρον παράστασιν λέοντος κατὰ κάπρου, διαστ. 0,057 × 0,032 μ.

2) Τμήμα μετὰ ποδὸς ἐρυθρομόρφου κύλικος φερούσης ἐσωτερικῶς εἰς τὸ κέντρον παράστασιν γυμνοῦ ὀκλαζόντος ἀνδρός. Σώζ. ὕψ. 0,053 μ., σωζ. διάμ. 0,085 μ. (εἰκ. 30). Πρόκειται ἀθλητὴς ἢ κωμαστής. Ὑστερσαρχαϊκῶν χρόνων.

Πλὴν τῆς δυτικῆς κλιτύος ἡρευνήθη εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὑψώματος, ὅπου ἐκαθαρίσθησαν πέντε ἀκόμη λακκοειδεῖς τάφοι. (Σχέδ. 1,1α-5α). Οὗτοι, ὡς εἶχον, ἦσαν

1) C. Haspels, Attic Black-Figured Lekythoi σ. 130, σημ. 3.

2) Corinth XIII, The North Cemetery, πλν. 42, τάφ. 294, 3.

3) Βλ. ἀνωτέρω σελ. 87.

ἡμικατεστραμμένοι, διότι ἔλειπε τὸ μεγαλύτερον τμήμα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους, ἐφ' ὅσον, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ὁ λόφος εἶχεν ἰσοπεδωθῇ διὰ μηχανικῶν μέσων (εἰκ. 26). Εἰς ἓνα μάλιστα τούτων εἶχε ἀπομείνει μόνον τὸ κατώτατον μέρος, ὅπου ὅμως διεσφύζοντο καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν ἱκανὰ ἔχνη πυρᾶς, εἰς τὸ στρῶμα τῆς ὁποίας περισυνελέγη ἓν εἰδώλιον προγᾶστορος δαίμονος (*Dickbauchdämon*)¹, ὕψ. 0,07 μ. (πίν. 31). Οἱ τάφοι οὗτοι εἶχον μῆκος 1,70 - 1,20 μ. καὶ πλάτ. 0,80 - 0,40 μ. Ἐντὸς αὐτῶν δὲν εὐρέθησαν οὔτε ὄστρακα οὔτε ὀστᾶ, ἀσφαλῶς λόγῳ τῆς προηγηθείσης συλῆσεως.

Τέλος ἡ ἔρευνα ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὴν βορείαν κλιτῦν τοῦ λόφου, ὅπου ἐκαθαρίσθησαν δύο ἀκόμη λακκοειδεῖς τάφοι (σχέδ. 1,7α-8α). διαστ. $2 \times 1,20$ μ. καὶ $0,88 \times 0,55$ μ. Εἰς τὸν πυθμένα τῶν τάφων εἶχε λαξευθῇ ἀβαθὺς λάκκος, βάθ. 0,20-0,25, μ. (εἰκ. 27). Καὶ οἱ τάφοι οὗτοι εὐρέθησαν συλημένοι.

Περὶ συνελέγησαν ἐπίσης ἐκ τῶν χωμάτων τῆς πυρᾶς τοῦ τάφου 6α, ἥτοι εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν τμήμα τοῦ ἄνω μέρους τοῦ ὑψώματος, πολλὰ τμήματα σιδηροῦ σκύφου ἢ πυξίδος, κυρίως ἐκ τῆς βάσεως. Σωζ. ὕψ. τοῦ μεγαλυτέρου 0,038 μ. σωζ. διάμ. 0,037 μ.

Ὅμοίως ἐκ τῶν χωμάτων περὶ τοῦ τάφου 1α (δυτικὸν τμήμα τοῦ ἄνω μέρους τοῦ λόφου).

1) Τμήμα πινακίου μυκηναϊκοῦ, σῶζοντος καὶ χεῖλος. Πηλὸς κεραμέυθος ἀκάθαρτος (ἐντοπίου ἐργαστηρίου) διαστ. $0,10 \times 0,07$ μ. (εἰκ. 12 ἀριστερά).

2) Τμήμα ἀρχαϊκοῦ πινακίου μετὰ ὁμάδων ἐλευθέρων καλῶν ἐπὶ τοῦ χεῖλους. Πηλὸς κεραμόχρους. Σωζ. διάμ. 0,16 μ., σωζ. ὕψ. 0,09 μ.

3) Τμήμα χεῖλους ἀττικῆς μελαμβανοῦς κοτύλης μετὰ τῆς λαβῆς, μᾶλλον ὑστεροαρχαϊκῶν χρόνων. Σωζ. ὕψ. 0,057 μ., μῆκος σωζ. 0,086 μ.

Ἐκ τῶν εὐρημάτων αὐτῶν διαπιστώνεται ὅτι εἰς τὸ ὕψωμα τοῦ ἀκρωτηρίου Ἑλληνικὰ ἐξετείνετο τὸ νεκροταφεῖον τῶν ἀρχαϊ-

1) O. Rubensohn, Das Delion von Paros, σ. 141.

κῶν χρόνων, ἴσως δὲ καὶ τὸ παλαιότερον μυκηναϊκόν, ἐνῶ τὰ γεωμετρικὸν ἔκειτο χαμηλότερον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὄρμου καὶ εἰς τὴν θέσιν Λίμνη.

1969 : Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν χειμερινῶν τρικυμιῶν ἡνοίγησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἕτεροι ἐξ τάφοι, περὶ τὰ 50 μ. ΝΔ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1964 ἀνασκαφέντων γεωμετρικῶν τάφων.

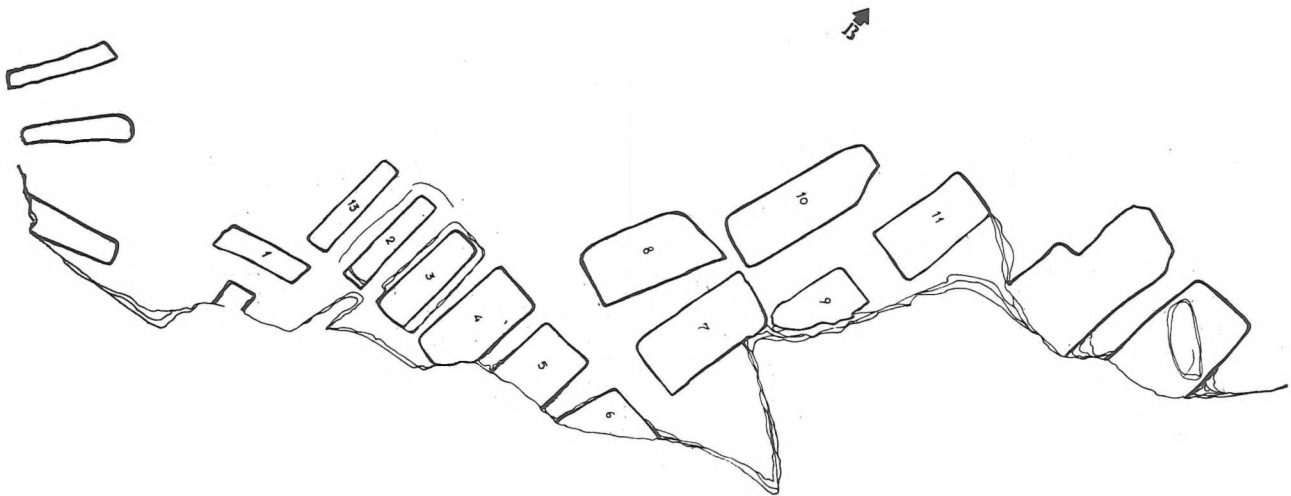
Εἰς ἓνα ἐξ αὐτῶν (σχέδ. 2, τάφ. 7) περισυνελέγησαν ὑπὸ τοῦ φύλακος ἀρχαιοτήτων πέντε κοτύλαι μελαμβαφεῖς· αἱ τέσσαρες ἦσαν ἀνὰ μία εἰς ἐκάστην γωνίαν τοῦ τάφου καὶ ἡ πέμπτη πρὸς τὸ νότιον τμήμα τοῦ τάφου. Ὑπὸ τὰς κοτύλας εἰς βάθος 0,60 μ. ἤρχιζε στρῶμα πυρᾶς, τὸ ὁποῖον εἶχε πάχος 0,20 - 0,30 μ. Ἐντὸς αὐτοῦ περισυνελέγη εἰδῶλιον ἀνακεκλιμένου πωγωνοφόρου ἀνδρὸς (εἰκ. 28). Ἐχει τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος γυμνόν, ἐνῶ τὸ κάτω καλύπτεται ὑπὸ ἱματίου. Σώζονται ἱκανὰ ἔχνη λευκοῦ καὶ ἰώδους χρώματος. Ἐπιφάνεια εἰς πλεῖστα σημεῖα διαβεβρωμένη. Ὑψ. 0,145 μ., μῆκ. 0,155 μ. Ὁ τύπος τοῦ εἰδωλίου, μὲ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κορμοῦ καὶ τῆς κεφαλῆς, τὰς ἀποτόμους γωνίας τοῦ περιγράμματος, παράλληλον ἔχει τὸν ἀνακεκλιμένον τοῦ Λούβρου S 1650, ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται εἰς τοὺς περὶ τὰ 460 - 450 π.Χ. χρόνους¹. Ὁμοίως καὶ αἱ κοτύλαι εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοποθετοῦνται² (εἰκ. 33, 34 καὶ 35). Ἐχουν ὕψος 0,07 - 0,075 μ., διάμ. χεῖλ. 0,09 - 0,085 μ. καὶ βάσ. 0,055 - 0,006 μ., εἶναι ἐντοπίου ἐργαστηρίου καὶ καλύπτονται διὰ καστανομέλανος γανώματος, ὅχι καλῆς ποιότητος.

Ἐκ τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀναμοχλευθῇ καὶ εἶχον ἐν μέρει παρασυρθῇ ὑπὸ τῆς θαλάσσης περισυνελέγησαν ἐντὸς ἄλλου τάφου (σχέδ. 2, τάφ. 1) α) εἷς λύχνος ἀγάνωτος ὕστεροελληνιστικὸς μῆκ. 0,08 μ., ὕψ. 0,043 μ. (εἰκ. 32)³, β) εἷς ρόδαξ πῆλινος ἐπίχρυσος διαμ. 0.02 μ. (εἰκ. 29), γ) μία κοτύλη ἀττικὴ με-

1) S. Mollard - Besques, Musée du Louvre, Figurines et reliefs, πίν. LXVII, C 71. Διὰ τὰ εἰδῶλια ἀνακεκλιμένων μορφῶν γενικώτερον βλ. Corinth XV, II, σ. 105-106.

2) Πβ. Agora XII, πίν. 16, 342, 343, καὶ πίν. 17, 361 καὶ σελ. 259-260.

3) Πβ. R.H. Howland, The Athenian Agora, IV, πίν. 20 καὶ 46, τύπ. 43 B καὶ τὸν νεώτερον R. Eilmann, Olympia Bericht, IV, σ. 89, 65.



Σχέδ. 2. Κιβωτιόσχημοι τάφοι παρά την παραλία της Λίμνης

λαμβαφής, (εἰκ. 51 δεξιά), ὕψ. 0,08 μ., διαμ. 0,095 μ. καὶ βάσ. 0,055 μ. τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου π.Χ. αἰ.¹. Ἐπίσης ἐντὸς τρίτου τάφου (σχέδ. 2, τάφ. 4) εὐρέθησαν δύο μεγάλα ἀγγεῖα εἰς τεμάχια, ἥτοι εἰς μέγας ἀμφορεὺς ἀγάνωτος καὶ εἰς κρατὴρ ἀγάνωτος μετ' ἐγγχαράκτου διακοσμήσεως κατὰ ζώνας ἐκ κυματοειδοῦς γραμμῆς. Τέλος, ὑπεράνω τοῦ αὐτοῦ τάφου περισυνελέγη, πιθανώτατα ἀπορριφθὲν ὑπὸ τῶν κυμάτων, τμῆμα ἐπιτυμβίου μνημείου, ἥτοι ἡ πλαγία πλάξ ναῖσκοσχήμου μαρμαρίνου μνημείου μετὰ παραστάδος, ὕψ. 1,54 μ., πλάτ., 0,58 μ. καὶ πάχ. 0,12 μ.

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1969 ἐγένετο σύντομος σωστικὴ ἀνασκαφή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκαθαρίσθησαν οἱ ἀνωτέρω τάφοι καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡρευνήθησαν ἑπτὰ ἄλλοι τάφοι. Ὅλοι οἱ τάφοι ἦσαν συνολικῶς δέκα τρεῖς, λακκοειδεῖς, ἐσκαμμένοι ἐντὸς τοῦ μαλακοῦ εὐθρύπτου βράχου, μῆκ. 1,80 - 2,10 μ. καὶ πλάτ. ἀπὸ 0,30 - 0,35 μ. μέχρι 1 - 1,10 μ. Εἶχον λαξευθῇ εἰς παραλλήλους σειράς, μὲ φορὰν ἀπὸ Β-ΒΑ πρὸς Ν-ΝΔ. Εἰς τινας ἐκ τῶν πλησιεστέρων πρὸς τὴν θάλασσαν εἶχεν ἀποκοπῇ τὸ πρὸς αὐτὴν τμῆμα. Πέραν τούτων ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον παρασυρθῇ ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν κυμάτων (εἰκ. 36 - 39).

Ἐκ τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον καλύψει πάλιν τοὺς ἀνοηγέντας πρῶτους τάφους, περισυνελέγησαν τμήματα μεγαρικῶν σκύφων, ἐκ τῶν ὁποίων συνεκολλήθη μέρος τοῦ χείλους μετὰ σώματος σκύφου, φέροντος διακόσμησιν φολιδωτοῦ καὶ ἀστερίσκων, διαμ. χεῖλ. 0,115 μ. (εἰκ. 40), ἀγάνωτον σκυφίδιον μετὰ κοίλων τοιχωμάτων, ὕψ. 0,028 μ. καὶ διαμ. 0,052 μ., ὡς καὶ δύο μικραὶ ὀλπαι, ἐντοπίου ἐργαστηρίου, ὕψ. μετὰ τῆς λαβῆς 0,115 μ. καὶ 0,105 μ. Καλύπτονται ὑπὸ καστανερύθρου γανώματος, τὸ ὁποῖον ἀφήνει ἀκάλυπτον τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀγγείου (εἰκ. 41). Ὁ σχετικῶς ἀνεπτυγμένος λαϊμὸς μετὰ τοῦ ὠοειδοῦς σώματος ἐπὶ εὐρείας βάσεως, ἐνθυμίζουσιν τὸ σχῆμα τῆς ὑπ' ἀριθ. Ρ 23909 ὀλπης τῆς Ἀγορᾶς, χρονολογουμένης εἰς τὰς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 5ου π.Χ. αἰ.².

Ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐρευνηθέντων τάφων, οἱ τρεῖς μόνον εὐρέθησαν

1) Πβ. Agora XII, πίν. 16, 349 καὶ σελ. 260.

2) Πβ. αὐτόθι πίν. 13, 281 καὶ σελ. 255.

ἀδιατάρακτοι (οἱ ὑπ' ἀριθ. 8,10,11). Εἰς αὐτοὺς, εἰ ὁποῖοι εἶχον βάθος ἀπὸ 0,90 μ. - 1 μ. ἡ ταφή εἶχε λάβει χώραν ὡς ἐξῆς :

Ὁ νεκρὸς ἐκαίετο εἰς τὸν πυθμένα τοῦ σκαφέντος λάκκου καὶ εἰς τὸ στρώμα τῆς πυρᾶς, τὸ ὁποῖον εἶχε πάχος 0,15-0,35 μ. ἐρρίπτοντο τὰ κτερίσματα· κατόπιν ἡ πυρὰ ἐκαλύπτετο διὰ στρώματος χώματος καὶ εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐτςποθετεῖτο, πρὸ τῆς τελικῆς ἐπαναχώσεως τοῦ τάφου, ἀνὰ μία κοτύλη μελαμβαφῆς εἰς ἐκάστην γωνίαν, ὡς εἰς τὸν τάφον 11 (εἰκ. 42).

Εἰς τὸν τάφον 8 αἱ κοτύλαι ἦσαν δύο καὶ εἰς τὰς δύο γωνίας μιᾶς τῶν στενῶν πλευρῶν (εἰκ. 43). Εἰς τὸν τάφον 11, εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν κοτυλῶν παρετηρήθη ὅτι εἶχον θραυσθῇ καὶ ἄλλα ἀγγεῖα κατὰ τὰ μέσον τοῦ τάφου (εἰκ. 42, 44). Εἰς τὸν τάφον 10 ἡ διαδικασία τῆς ταφῆς ἦτο ἡ αὐτή, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν εὑρέθησαν κοτύλαι εἰς τὰς γωνίας, ἀλλ' εἰς ἐπίπεδον ὑπερκείμενον τῆς πυρᾶς κατὰ 0,50 μ. εὑρέθη μία μελαμβαφῆς μεταγενεστέρα ἀττικῇ κοτύλῃ τοποθετημένη ἐπὶ πλακοειδοῦς λίθου.

Ἡ συνήθεια τῆς τοποθετήσεως ἀγγείων (κοτυλῶν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν) εἰς τὰς γωνίας τοῦ τάφου (τάφοι 8, 11, καὶ 7) εἶναι ἰδιόρρυθμος καὶ ἐξ ὅσων γνωρίζω δὲν ἔχει παρατηρηθῇ ἄλλαχοῦ.

Οἱ ἀνασκαφέντες τάφοι, συμφώνως πρὸς τὰ εὐρήματά των, ἀνάγονται χρονολογικῶς εἰς τοὺς 5ον καὶ 4ον π.Χ. αἱ.

Τὰ εὐρήματα κατὰ τάφον ἔχουν λεπτομερέστερον ὡς ἐξῆς:

Τάφος 8 : Πλὴν τῶν προαναφερθεισῶν δύο κοτυλῶν, ὕψ. 0,09 - 0,095 καὶ διαμ. χεῖλ. 0,09 - 0,085 μ., τῆς ἀρχῆς τοῦ 4ου π.Χ. αἱ.¹ (εἰκ. 46) εὑρέθησαν ἐντὸς τῆς πυρᾶς (εἰκ. 45) μία ἀττικὴ μελαμβαφῆς ὀλπη, ὕψ. μετὰ τῆς λαβῆς 0,13 μ. συγγενικῇ πρὸς τὴν P 16135 τῆς Ἀγορᾶς χρονολογουμένης περὶ τὸ 375 π.Χ.² (εἰκ. 47 δεξιὰ), μία ἄλλη ἐπίσης ἀττικῇ, μελαμβαφῆς ὑψηλὴ εὐρύστομος ὀλπη, ὕψ. μετὰ τῆς λαβῆς 0,16 μ., σύγχρονος πρὸς τὴν προηγουμένην³ (εἰκ. 47 ἀριστερά) καὶ μία κορινθιακὴ ὑστέρων χρόνων πυξίς μετὰ καλύμματος, ὕψ. 0,165 μ. (εἰκ. 48).

1) Πβ. αὐτόθι πίν. 16, 349 καὶ σελ. 260.

2) Πβ. αὐτόθι, πίν. 13, 282 καὶ σελ. 255.

3) Πβ. αὐτόθι πίν. 13, 274 καὶ σελ. 255.

Ἐπὶ τοῦ ὧμου φέρει κόσμησιν φύλλων κισσιῦ καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας σταγόνας ἐρυθροῦ χρώματος. Παρόμοιαι πυξίδες χρονολογῶνται εἰς τοὺς περὶ τὸ 400 π.Χ. χρόνους¹, ὥστε ἡ μία χρονολόγησις τοῦ τάφου εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. εἶναι πιθανή.

Τάφος 10 : Οὗτος ἦτο ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος εἶχε μικρὴν πρόχειρον τοιχάριον ἐξ ἀργῶν λίθων κατὰ τὴν βρεϊάν ἐσωτερικὴν πλευράν.

Πλὴν τῆς ἀναφερθείσης κατύλης, ὕψ. 0,10 μ. καὶ διαμ. 0,095 μ., τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 4ου π.Χ. αἰ.² (εἰκ. 50 δεξιὰ), ἡ ὁποία εὐρέθη εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον, ὑπῆρχεν εἰς τὸ στῆθος τῆς πυρᾶς, κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν μία ἀττική μελαμβαφῆς κατύλη ἐνσφηνωμένη μεταξὺ μικρῶν λίθων, ὕψ. 0,10 μ. καὶ διαμ. 0,115 μ., τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου π.Χ. αἰ.³ (εἰκ. 51 ἀριστερά), μία ἐρυθρὰ ὄλη, ἐντοπίου ἐργαστηρίου, ὕψ. 0,115 μ., ἡ ὁποία δύναται νὰ τοποθετηθῇ εἰς τοὺς περὶ τὸ 400 π.Χ. χρόνους⁴ (εἰκ. 35 δεξιὰ) καὶ πρὸς τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν εἰς ἀμφορίσκος παρὰ τὰ ὑπολείμματα τοῦ κρανίου. Ὁ ἀμφορίσκος ἔφερε διακόσμησιν ἐκ μελανῶν ταινιῶν καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας εἶχε δύο μικρὰς ἀποφύσεις ἐν εἵδει λαβῶν. Ἀνατολικώτερον εὐρέθη μικρὰ μελαμβαφῆς ἀττικὴ ὄλη ὕψ. 0,105 μ., ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν πρώτην τοῦ τάφου⁵ (εἰκ. 52 ἀριστερά), ἐν μελαμβαφῆς ἀττικῶν ληνύθιων εἰς τεμάχια, (εἰκ. 52 δεξιὰ) ὕψ. 0,11 μ., διαμ. βάσ. 0,05 μ.⁶ ὡς καὶ ἐν γυναικεῖον εἰδώλιον. Τοῦτο φέρει χιτῶνα καὶ ἱμάτιον ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς πόλον. Διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ παρὰ τὸν μηρὸν πτηνόν, ἡ δὲ ἀριστερὰ κάμπτεται ὑπὸ τὸ στῆθος. Σῶζει ἱκανὰ ἔχνη λευκοῦ καὶ ἰώδους (εἰκ. 53), ὕψ. 0,185 μ. Μετ' αὐτῶν περισυνελέγη καὶ μία κορινθιακὴ πυξὶς παρκομία πρὸς τὴν τοῦ τάφου 8, ἄνευ ὅμως καλύμματος, ἐλλιπὴς τὴν μίαν λαβὴν καὶ τμήματα τοῦ σώματος, ὕψους μετὰ τῶν λαβῶν 0,125 μ.

1) H. Payne, Necrocorinthia, σ. 331, Σ. Καρούζου, ΑΔ 15, 1933-35, σ. 48 καὶ εἰκ. 28 σελ. 46, ὡς καὶ εἰκ. 3 σελ. 18.

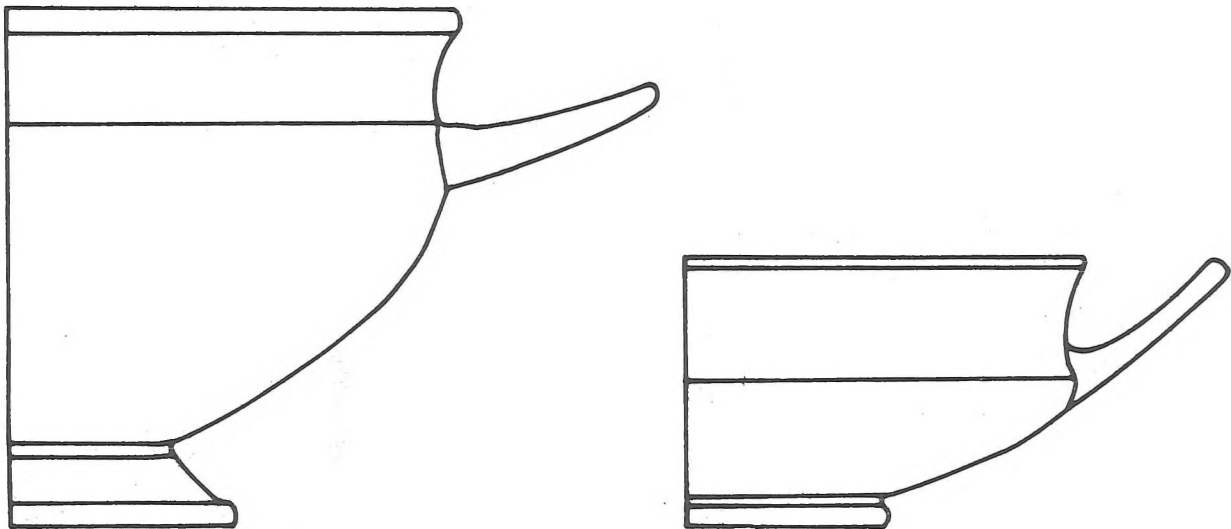
2) Agora XII, πίν. 17, 353 σελ. 260.

3) Πβ. αὐτόθι, πίν. 16, 349, σελ. 260, ἔσως ὀλίγον νεώτερον.

4) Πβ. αὐτόθι πίν. 13, 281, -282· ἡ ὄλη εὐρίσκεται εἰς μίαν ἐνδιάμεσον φάσιν.

5) Βλ. ἀνωτέρω σελ. 94.

6) Πβ. Agora XII περίπτου τὸ 1126, πίν. 38 καὶ σελ. 315.



Σχέδ. 3. Μελαμβαφεῖς ἀττικαὶ κύλικες.

(είκ. 49). Ὁ τάφος χρονολογεῖται περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 4ου π.Χ. αἰ.

Τάφος 11 : Ὁ τάφος οὗτος ἔδωκε τὰς τέσσαρας εἰς τὰς γωνίας τοποθετημένας ἀκεραίας κοτύλας ἀττικὰς μελαμβαφεῖς τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 4ου π.Χ. αἰ.¹ (είκ. 54-55), ὕψ. 0,08 - 0,085 μ., διάμ. χεῖλ. 0,08 - 0,085 μ., ἓνα μεγάλον ἀμφορέα ἀγάνωτον εἰς τεμάχια καὶ μίαν τρίλοβον μελαμβαφῇ μικρὰν οἶνοχόην ὕψους μετὰ τῆς λαβῆς 0,165 μ.² (είκ. 57).

Εἰς τὸ στρῶμα τῆς πυρᾶς καὶ εἰς βάθ. 0.90 μ. ἔκειτο ἐν χαλκοῦν ἐργαλεῖον καὶ δύο ἀβαθεῖς σκύφοι μετ' ἐμπιέστου διακοσμήσεως εἰς τὰ ἐσωτερικόν, ὕψ. 0,065 μ., διάμ. χεῖλ. 0,12 μ. βάσ. 0,07 μ. Ἡ διακόσμησις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀποτελεῖται εἰς τὸν ἓνα (είκ. 56 ἀριστερά) ἀπὸ τέσσαρα ἀνθέμια συνδεδεμένα διὰ τόξων πέριξ τοῦ κεντρικοῦ κύκλου, εἰς δὲ τὸν δεύτερον (είκ. 56 δεξιὰ) ἀπὸ τέσσαρα ἀνθέμια σταυροειδῶς τεθειμένα. Ἐξωτερικῶς ἡ ἐπιφάνεια καλύπτεται διὰ γανώματος καστανοῦ, κατὰ τόπους ἐξιτήλου· ἡ κάτω ἐπιφάνεια ἐξηρημένη φέρει μελανοὺς κύκλους πέριξ κεντρικῆς στιγμῆς. Ἐλλείπουν τμήματα τοῦ σώματος καὶ τοῦ χεῖλους. Χρονολογικῶς τοποθετοῦνται εἰς τὸν πρώτον 4ον π.Χ. αἰ.³ (είκ. 58 ἀριστερά).

Τέλος ἐκ τῆς ἐπιχώσεως τῶν εἰς ὑψηλότεραν ἐπιφάνειαν κειμένων τάφων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐρευνηθῇ, περισυνελέγη μία μόνωτος ἀγάνωτος χύτρα, ὕψ. 0,225 διαμ. χεῖλ. 0,24 μ. (είκ. 59) καὶ μία μελαμβαφῆς ἀττικὴ κοτύλη ἀκεραία, ὕψ. 0,12 μ., διαμ. 0,115 μ. (είκ. 50 ἀριστερά). Ἡ κοτύλη ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 4ου π.Χ. αἰ.⁴.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Κιμώλου δὲν πρέπει νὰ ᾔτο εἰς μικρὸς ἀσήμεντος λιμὴν, ὥς θὰ ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ, εὐρισκόμενος ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἰσχυρᾶς γείτονος Μήλου. Ἀντιθέτως θὰ εἶχε τὴν ἰδικήν του ζώην καὶ

1) Αὐτόθι πβ. τὸ ὥσως ὀλίγον νεώτερον πίν. 16, 350 καὶ σελ. 260.

2) Αὐτόθι πβ. πίν. 6, 121 καὶ σελ. 245.

3) Αὐτόθι πβ. πίν. 24, 556 καὶ σελ. 275.

4) Αὐτόθι πβ. πίν. 17, 351-352 καὶ σελ. 260. Ἡ κοτύλη ἀνήκει μᾶλλον εἰς μίαν ἐνδιάμεσον φάσιν.

κίνησιν. Ὡς ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ Κίμωλος εἶχε δύο λιμένες, ὅπερ δὲν ἀποκλείεται: ὁ εἷς ἦτο ἐντὸς τοῦ μυχοῦ εἰς τὸν ὄρμον τῆς Λίμνης καὶ ἴσως ὁ ἄλλος ὀπισθεν τῶν Ἑλληνικῶν, ἦτοι ΒΔ τῆς νησίδος τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου, ἡ ὁποία ἐνουμένη πρὸς τὴν ξηράν θὰ ἐσχημάτιζε δεῦτερον ὄρμον.

Ἐκ τῶν ταφικῶν εὐρημάτων φαίνεται ὅτι εἶχεν ἀναπτύξει σχέσεις μὲ τὰς μεγάλας ἐμπορικὰς πόλεις τῆς ἐποχῆς, τὴν Κόρινθον καὶ τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ ἡ γειτονικὴ κεραμεικὴ τῶν μεγάλων κυκλαδικῶν κέντρων δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Κιμῶλους· π.χ. τὸ ἐργαστήριον τῆς Πάρου ἐπέδρασεν ἐμφανῶς εἰς τὰ γεωμετρικὰ ἀγγεῖα τῆς Κιμῶλου¹, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἐν οὐχὶ εὐκατάφρόνητον σύνολον ἀγγείων, χαρακτηριστικὸν ὡς δεῖγμα τέχνης εἰς τὰς νοτίους Κυκλάδας.

Ἡ περαιτέρω ἀνασκαφὴ τοῦ χώρου θὰ πλουτίσῃ ἀναμφιβόλως ἔτι περισσότερον τὰς σχετικῶς πτωχὰς γνώσεις μας περὶ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Κιμῶλου.

Μύκονος, 1972

ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

1) Κιμωλιακά Β' (1972), σελ. 12 κ. ἐξ.



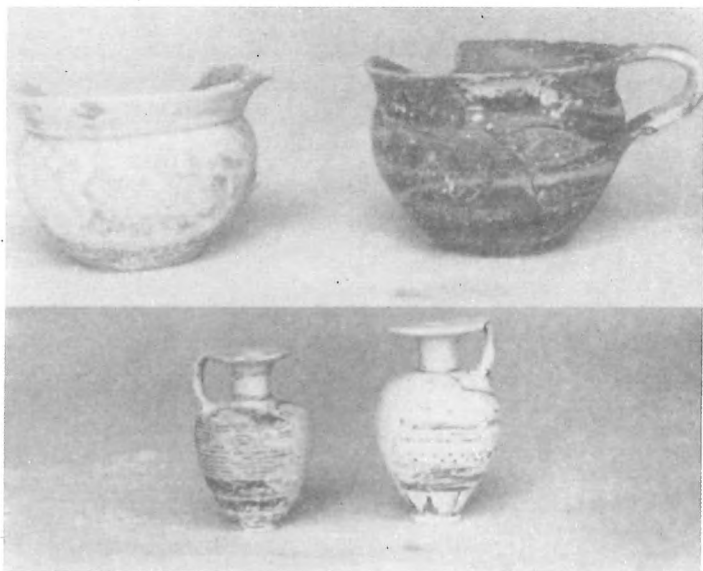
Εικ. 1. Γεωμετρική ταφή. 2α φάσις



Εικ. 2. Γεωμετρική ταφή. 1η φάσις



Εικ. 3. Γεωμετρική ταφή. 1η φάσις



Εικ. 4. Κυάθια. — Εικ. 5. Πρωτοκορινθιακοί ἀρύβαλλοι



Εικ. 6. Ἀμφορεύς



Είχ. 7. Γεωμετρική ταφή. 3η φάσις



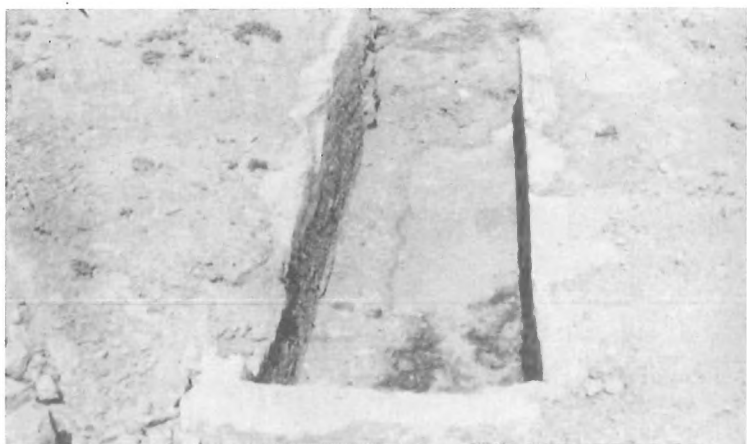
Είχ. 8. Οἱ τρεῖς γεωμετρικοὶ τάφοι ἀπὸ Δ.



Είχ. 9. Λακκοειδεῖς τάφοι



Εικ. 10. Ἡ νησίς τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου



Εικ. 11. Κιβωτιόσχημος ἀρχαῖος τάφος



Εικ. 12. Μυκηναϊκά ὑστρακά



Εικ. 13. "Αποψις τοῦ λόφου «Ἑλληνικά» ἀπὸ Β.Δ.



Εικ. 14. "Αποψις τοῦ λόφου ἀπὸ Δ.



Εικ. 15.
Γεωμετρική
οίνοχόη



Εικ. 16.
Υπογεωμε-
τρικός
κρατήρ



Εικ. 17-18.
Μελαμβαφεῖς
κοτύλαι



Εικ. 19.

Μελαμβαφεῖς
κοτύλαι



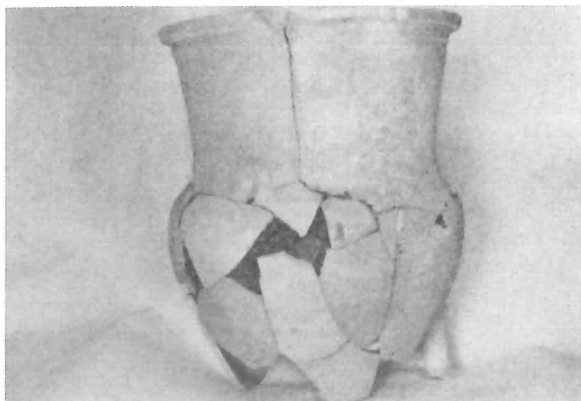
Εικ. 20.

Μελαμβαφεῖς
κύλικες



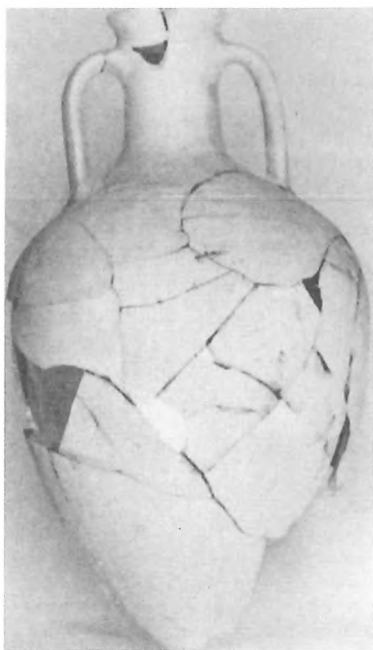
Εικ. 21.

Ὁξυπύθμενος
ἀμφορεύς



Εικ. 22.

Ἄνω μέρος
ἀμφορέως



Εικ. 23.

Μελανόμορφος οἰνόχότη

Εικ. 24.

Ὀξυπύθμενος ἀμφορεύς



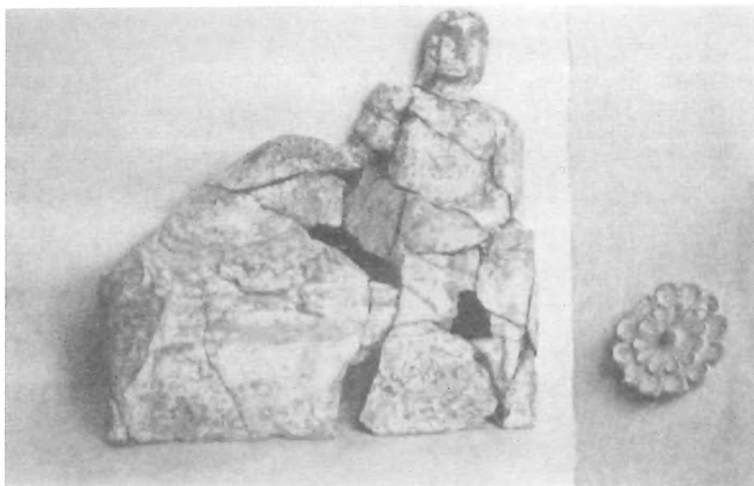
Εικ. 25. Κώθωνες



Είχ. 26. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λόφου

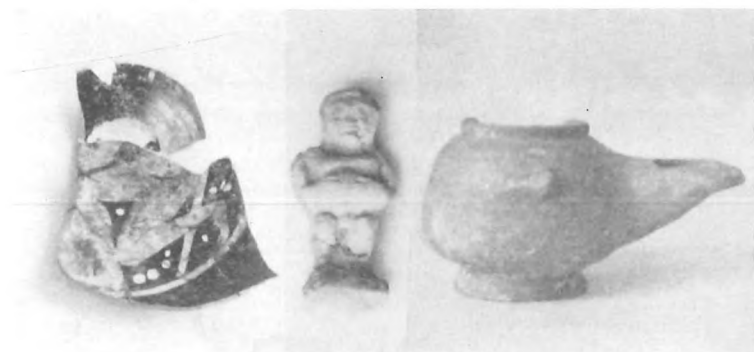


Είχ. 27. Λαγκοειδῆς τάφος



Εικ. 28. Πήλινον ειδώλιον.

Εικ. 29. Ρόδαξ



Εικ. 30. Ἐρυθρόμορφος κύλιξ. — Εικ. 31. Πήλινον ειδώλιον. — Εικ. 32. Λύχνος



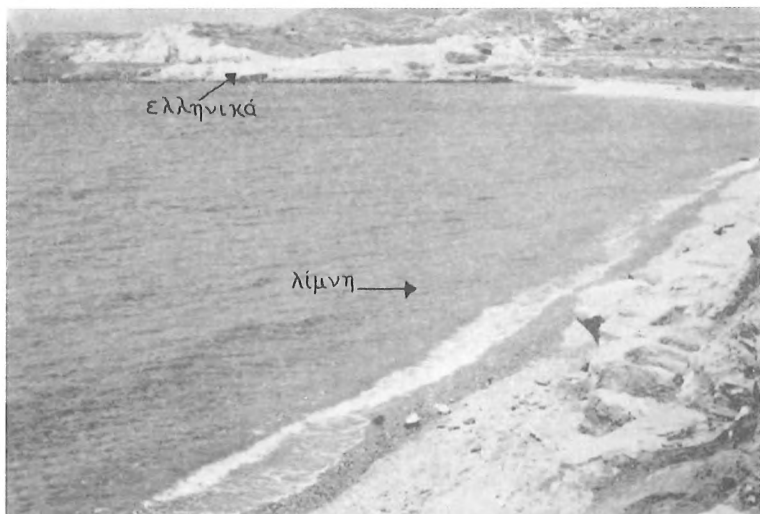
Εικ. 33. Μελαμβαφεῖς κοτύλαι



Εικ. 34. Κοτύλαι έντοπίου έργαστηρίου



Εικ. 35. Μελαμβαφής κοτύλη και όλπη



Εικ. 36. "Αποψις του όρμου από ΝΑ.



Εικ. 37. Συστάς τάφων εις θέσιν «Λίμνη»



Εικ. 38. Συστάς τάφων εις θέσιν «Λίμνη»



Εικ. 39. Συστάς τάφων εις θέσιν «Λίμνη»



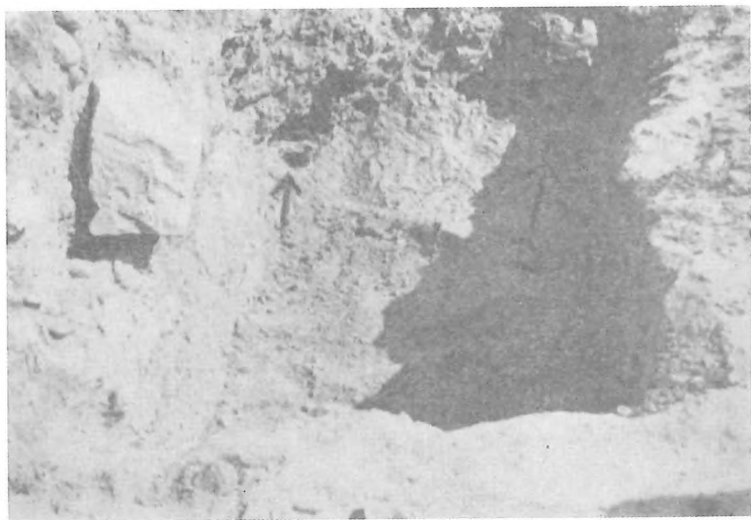
Εικ. 40. Μεγαρικός σκύφος



Εικ. 41. Μελαμβαφεῖς ὕλπαι



Εικ. 42. Τάφος 4ου π. Χ. αλ.



Εικ. 43. Τάφος 4ου π. Χ. αλ.



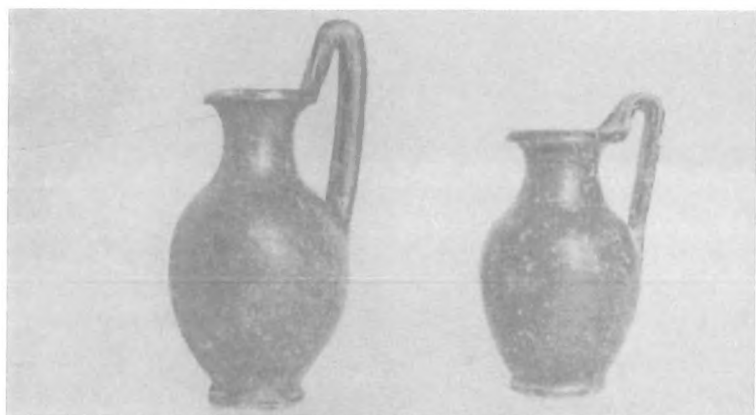
Ειχ. 44. Τάφος 4ου π.Χ. αί.



Ειχ. 45. Τάφος 4ου π.Χ. αί.



Εικ. 46. Κοτύλαι 4ου π.Χ. αί.



Εικ. 47. Όλπαι 4ου π.Χ. αί.



Εικ. 48. Κορινθιακή πυξίς



Εικ. 49. Κορινθιακή πυξίς



Εικ. 50-51. Κοτύλαι 4ου π.Χ. αί.



Εικ. 52. Ἀττικά μελαμβαφή ἀγγεῖα

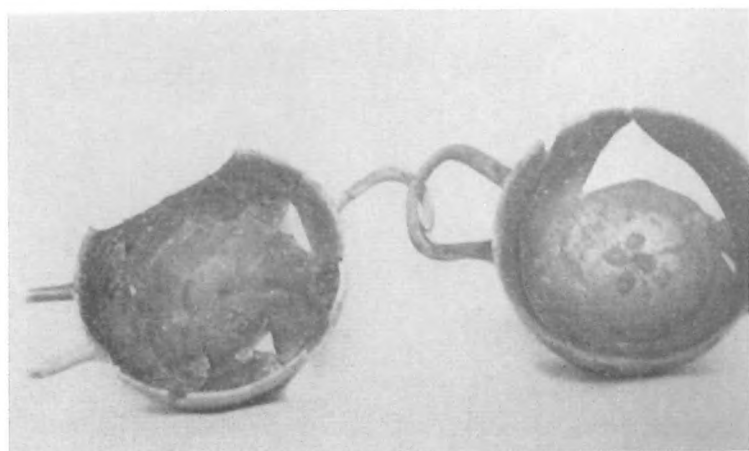


Εικ. 53.

Πήλινον γυναικεῖον εἰδώλιον



Εικ. 54-55. Ἀττικά μελαμβαφεῖς κοτύλαι



Εικ. 56. Σκύφοι μετ' ἐμπιέστου διακοσμήσεως



Εικ. 57. Τρίλοβος οίνοχόη



Εικ. 58. Ἀβαθῆς σκύφος καὶ ἀμφορίσκος



Εικ. 59. Μόνωτος χύτρα

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΚ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ

ΤΟΥ ΚΙΜΩΛΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΜΑΡΚΟΥ ΒΕΝΤΟΥΡΗ

Ὁ ἐκ Κιμώλου διδάσκαλος Μᾶρκος Εὐθυμίου Βεντούρης (1829-1876) κατέλιπεν εἰς τοὺς κληρονόμους του χειρόγραφόν του, τιτλοφορούμενον «Κατάστιχον τῶν ἀξιωμανημονεύτων συμβεβηκότων τῶν ἡμερῶν μου». Τοῦτο εἶναι χαρτῶν, διαστ. ὕψ. 14 ἐκ. καὶ πλάτ. 10 ἐκ., μὲ στάχωσιν ἐκ χαρτονίου, ἀποτελούμενον ἐκ σελ. ἡριθμημένων 166, ὡς καὶ ἐκ σελ. 14, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχει ὁ πίναξ τῶν περιεχομένων.

Ὁ χαρακτηρισμὸς «κατάστιχον» δὲν ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου, διότι ἐν τῇ πραγματικότητι τοῦτο εἶναι ἡμερολόγιον, περιλαμβάνον κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν σημειώσεις περὶ γεγονότων σχετικῶν ἰδίᾳ πρὸς τὴν οἰκογενειακὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ζωὴν τοῦ συντάκτου του, ὡς καὶ μερικὰς εἰδήσεις γενικωτέρου διαφέροντος, αἱ ὁποῖαι μετὰ τῶν ἄλλων εἶναι ἡριθμημέναι ἀπὸ 1 - 285.

Μεταξὺ τῶν εἰδήσεων τούτων συγκαταλέγονται καὶ τινες ἀφορῶσαι εἰς τὸν λαϊκὸν βίον γενικώτερον, αἱ ὁποῖαι εἶναι μὲν ἐν πολλοῖς καὶ ἄλλοθεν γνωσταί, δὲν παύουν ὅμως νὰ ἔχουν ἀξίαν λόγῳ καὶ τοῦ χρόνου κατὰ τὸν ὁποῖον κατεγράφησαν (1858 - 1876). Αὗται ἀναφέρονται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα τοῦ Βεντούρη Κίμωλον, τινὲς ὅμως αὐτῶν καὶ εἰς τὴν Μῆλον ὅπου οὗτος ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς διδάσκαλος. Ἐνίοτε μάλιστα δὲν δύναται τις εὐκόλως νὰ διακρίνῃ τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην νῆσον, καὶ τοῦτο ἐπεὶ αὕτη δὲν σημειώνεται ὑπὸ τοῦ συλλογέως. Ὅπως δὲποτε μεταξὺ τῶν ἐθίμων καὶ γενικωτέρων ἀντιλήψεων τῶν κατοίκων τῶν δύο γειτονικῶν νήσων δὲν πρέπει νὰ ἀναμένῃ κανεὶς διαφοράς, σημαντικὰς τοῦλάχιστον, λόγῳ τῆς συχνῆς ἐπικοινωνίας των.

Εἰς τὴν συλλογὴν λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου παρεκινήθη ὁ Βεντούρης ἐκ σχετικῆς ἐγκυκλίου τοῦ Ὑπουργείου

Ἑκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Ὡς ὁ ἴδιος σημειώνει (σ. 27) «συνεπεία τῆς ἀπὸ 22 Μαρτίου 1857 καὶ ὑπ' ἀρ. 1837 ἐγκυκλίου τοῦ Ὑπουργ. τῶν Ἑκκλ. κλπ. συλλογὴ λέξεων, φράσεων, παροιμιῶν κλπ. παρὰ τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Ἐναρξίς τῇ 4 Μαΐου 1858»¹.

Τὰς ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Βεντούρη λαογραφικὰς εἰδήσεις παραθέτω κατωτέρω μετὰ τῶν ἀναγκαίων παρατηρήσεων².

Παραδόσεις. «Μαΐου 8. Ἐρτὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Μετέβην εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ εἰς Χάλακα μετὰ τῆς συζύγου μου, τοῦ υἱοῦ μου Ἐλευθερίου καὶ τῆς μικρᾶς μου Ἐργίνης. Παρετήρησα πάλιν μετὰ περιεργείας τὴν διερρηγμένην κάνναν τοῦ πιστολίου καὶ τινὰ ἄλλα σίδηρα μεθ' ἐνὸς τεμαχίου ὑφάσματος, ἀναγόμενα εἰς τὴν εἰς θαῦμα ἀποδιδομένην περίστασιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν λησται θέλοντες νὰ ἐκβιάσωσι καὶ κακοποιήσωσι τοὺς ἐν τῷ ναϊδίῳ καταφυγόντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ἀφῆρσαν πέτρην τινὰ ἐκ τῆς κυρτῆς λιθοκτίστου ὀροφῆς αὐτοῦ καὶ ὁ τολμήσας νὰ πυροβολήσῃ κατὰ τῶν ἐν τῷ ναῶ εἰσαγαγῶν τὴν χεῖρα ἐντὸς αὐτοῦ ἔπαθε κατὰ τὴν χεῖρα ἐκ τῆς ἐκρήξεως καὶ διαρρήξεως τοῦ πιστολίου πεσόντος ἐντὸς τοῦ ναοῦ, χωρὶς νὰ πάθωσιν τι οἱ ἐν αὐτῷ. Ὅθεν οἱ διασωθέντες ἀνήρτησαν τὰ σημεῖα ταῦτα τοῦ συμβεβηκότος εἰς μνημόσυνον αἰώνιον. Ὀνομάζει δὲ ἡ παράδοσις τὸν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἅγιον καὶ Σιδερειανόν, ὡς σιδηρώσαντα δῆθεν τὰς θύρας κατὰ τῶν προσπαθούντων νὰ ἀνοίξωσιν αὐτάς ἢ θραύσωσι ληστῶν» (σ. 121-122, ἀρ. 241).

1) Περὶ τῆς ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ἡμερομηνίαν καὶ χρονολογίαν ἐγκυκλίου ταύτης ἰδὲ Πέτρον Ἰ. Κλάδο, Ἑκκλησιαστικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ, ἦτοι νόμοι, διατάγματα, ἐγκύκλιοι, ὁδηγίαι κλπ., Ἀθήναι 1860, σ. 449-451. Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη ἀπεστάλη εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ἐκδηλωθέντος ἐνδιαφέροντος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ πνευματικοῦ κόσμου πρὸς τὸν ἐκ παραδόσεως λαϊκὸν πολιτισμὸν (ἰδὲ Γ. Κ. Σπυρίδακη, Ἡ ἐπιστημονικὴ θεμελίωσις τῶν λαογραφικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι, Ἐπιστ. Ἐπετ. Φιλ. Σχολ. Παν. Ἀθ. 16 [1965-66], σ. 487).

2) Τὸ χειρόγραφον ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν μου ὁ αἰδεσιμολογιώτατος πρωτοπρεσβύτερος κ. Ἰω. Ράμφος, τὸν ὁποῖον καὶ εὐχαριστῶ. Τινὰ τῶν σφαλμάτων τοῦ χειρογράφου, ἰδίᾳ τὰ ὀρθογραφικά, διορθώνονται σιωπηρῶς.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Βεντούρη εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐν Μήλῳ, ἐγένετο τὸ 1872, ὡς σημειώνει ὁ ἴδιος. Τὰ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν ληστῶν (πειρατῶν) ἐναντίον τῶν Μηλίων πανηγυριστῶν καὶ τὸ συντελεσθὲν θαῦμα ἀναφέρονται οὕτω τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ, δοθέντος ὅτι αἱ λοιπαὶ καταγραφαὶ τῆς ἐν λόγῳ παραδόσεως εἶναι μεταγενέστεραι. Κατὰ τὰ ἄλλα ὁ τύπος τῆς διηγήσεως ἐντάσσεται εἰς γενικωτέρας περὶ πειρατῶν νεοελληνικὰς παραδόσεις¹.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν σημερινὴν Κίμωλον (χωρίον) λέγεται ὅτι σκοπεύοντες οἱ κάτοικοι τῆς νήσου «νὰ οἰκοδομήσωσι τὸ χωρίον εἰς τὴν θέσιν Παλαιόκαστρον, ὅπου καὶ νῦν ἔτι σώζονται τὰ θεμέλια, ἐμποδίσθησαν ὑπ' ἀνωτέρας δυνάμεως, διότι τὰ τῆς οἰκοδομῆς ἐργαλεῖα ἀφαιρούμενα ἀφ' ἐσπέρας εὐρίσκοντο ἐνθα ἡ νῦν ἔκτισται κώμη, δι' ὃ πολλάκις ἐπαναληφθὲν ὑπεχώρησαν εἰς τὴν ἀνωτέραν δυνάμιν» (σ. 48, ἀρ. 98).

Παραδόσεις, ὡς ἡ ἀνωτέρω, περὶ θαυμαστῆς μεταφορᾶς, τῶν ἐργαλείων ἐργατῶν, ἐπιχειρούντων νὰ οἰκοδομήσουν ναόν, μοναστήριον ἢ φρούριον, προκειμένου οὕτω νὰ ὑποδηλωθῇ ὅτι εἰς τὸν τόπον μεταγωγῆς τῶν ἐργαλείων πρέπει νὰ ἀνεγερθῇ τὸ οἰκοδόμημα, εἶναι εὐρύτερον διαδεδομένα. Οὕτω κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας τῆς Καλαμιωτίσσης ἐν Ἀνάφῃ ἡ Παναγία, ὡς διηγοῦνται, μετέφερε κατὰ τὴν νύκτα τὰ ἐργαλεῖα τῶν εἰς ἄλλον τόπον σκοποῦντων νὰ οἰκοδομήσουν τὸν ναόν τῆς ἐργατῶν².

Ὅμοιως κατὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ χωρίου Ἀετὸς τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας εἷς τινὰ ἄλλον τρόπον ἤρπασεν αἰτὸς τὰ ἐργα-

1) Ἰδὲ Στεφ. Δ. Ἡμέλλου, Ἡ περὶ πειρατῶν λαϊκὴ παράδοσις, ἐν Ἀθήναις 1968, σ. 53 καὶ 58, ἐνθα καὶ ἡ βιβλιογραφία. Πρβλ. καὶ Κιμωλιακὰ 2 (1972), σ. 110.

2) Ἰδὲ Π. Γ. Ζερλέντου, Τὸ ἐν τῇ νήσῳ Ἀνάφῃ Πατριαρχικὸν Σταυροπηγιακὸν μοναστήριον Παναγίας τῆς Καλαμιωτίσσης, Δελτ. Ἰστ. Ἐθν. Ἐταιρ. 7 (1910-18), σ. 489, πρβλ. Στεφ. Δ. Ἡμέλλου, Λαογραφικὴ ἀποστολὴ εἰς Θήραν καὶ Ἀνάφην, Ἐπετ. Κέντρ. Ἑρευν. Ἑλλην. Λαογρ. 18-19 (1965-66), ἐν Ἀθήναις 1967, σ. 232.

λεῖα τῶν οἰκοδόμων καὶ τὰ μετέφερεν εἰς ἣν θέσιν εὐρίσκεται σήμερον τὸ χωρίον¹.

Συναφῆς παράδοσις ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ εἰς Μανταμαῶδον Λέσβου. Καὶ ἐνταῦθα δηλ. κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς μετεκινήθησαν θαυμαστῶς τὰ ἐργαλεῖα τῶν οἰκοδόμων εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν τοῦ ναοῦ ἐξ ἄλλης θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐπεχείρησαν νὰ τὸν ἀνεγείρουν².

«Στοιχειό. Πάντα τόπον ἢ κοινὴ ἰδέα νομίζει κατεχόμενον ὑπὸ ὄντος τινὸς τοὺς μὲν εὐνοοῦντος τοὺς δὲ οὐ. Οὕτω πολλάκις οἱ χωρικοὶ διανυκτερεύοντες εἰς σπήλαια, ἂν συμβῇ τινι ἐξ αὐτῶν νὰ μὴ δύνανται νὰ κοιμηθῇ ἐν αὐτῷ ἢ ἄλλο τι νὰ αἰσθανθῇ, λέγει ὅτι δὲν τὸν ἐδέχθη τὸ στοιχειὸ τῆς σπηλιάς» (σ. 51-52, ἀρ. 105).

Αἱ περὶ στοιχειῶν αὐται δοξασίαι εἶναι κοινόταται εἰς πάντας τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους³.

Βραχεὰ τινὰ ἀναφέρει ὁ Βεντούρης καὶ περὶ τῶν Νεράϊδων, τῶν πασιγνώστων τούτων νεοελληνικῶν δαιμονίων, γράφων: «Πίζηλος τόπος καὶ πίζηλα, ἐκ τοῦ ἐπίζηλος, τόπος δηλ. ἐνθα ἡδύναντό τις νὰ πάθῃ ἐκ τῶν Εὐμενίδων, Καλῶν κυράδων λεγομένων» (σ. 51, ἀρ. 105).

Μίζηλα, τά, καλοῦνται ἐν Θήρᾳ στοιχειωμένοι τόποι, ἐνθα συγ-

1) Ἰδὲ Αἰτωλοακαρνανικὴ καὶ Εὐρυτανικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια 1 (1964), σ. 242. Πρβλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, Ἐκθεσις λαογραφικῆς ἀποστολῆς εἰς Ἀετὸν Ξηρομέρου Αἰτωλοακαρνανίας, Ἐπετ. Κέντρ. Ἑρεύν. Ἑλλην. Λαογρ. 20-21 (1967-68), ἐν Ἀθήναις 1969, σ. 344, σημ. 1.

2) Ἰδὲ περ. Ἐπικάιρα, ἀρ. 196 (1972), σ. 65. Ἐξ ἄλλου εὐρύτερον διαδεδομένοι ἀπαντοῦν παραδόσεις, κατὰ τὰς ὁποίας εἰκὼν ἀγίου μετακινεῖται θαυμαστῶς ἐγκαθισταμένη κατ' ἰδίαν ἐκλογὴν εἰς τόπον, ἐνθα κτίζεται ἐκκλησία ἢ μονὴ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγίου (Ἰδὲ Λαογρ. 6 [1917-18], σ. 293, Κιμωλιακὰ 2, σ. 201, Κέντρον Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας (ἐφεξῆς ΚΛ), χφ. 1372, σ. 327 [Σπάρτη], χφ. 1446Α', σ. 311 [Λέσβος], χφ. 2276, σ. 44-45 [Μεγανήσι Λευκάδος], χφ. 2279, σ. 61-62 [Λέρος], χφ. 2301, σ. 333 [Βαθύλακος Καρδίτης], σ. 379 [Σμόκοβο Καρδίτης], χφ. 2342, σ. 306 καὶ 416 [Νάξος], χφ. 2382, σ. 399 [Καλέντζιον Ἰωαννίνων], χφ. 2431, σ. 19 καὶ 33 [Κύπρος]).

3) Ἰδὲ ἐκτενῶς Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις 1, 1904, σ. 250, ἀρ. 447 κέξ., 2, 1904, σ. 1051 κέξ.

κεντρώνονται Νεράϊδες καὶ στοιχειὰ ἰδίᾳ κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὸ μεσονύκτιον¹, ἀπόζηλο μέρος δὲ εἶναι στοιχειωμένος, ἡσκιωμένος τόπος, δαιμονοστάσι, ὅπου συναθροίζονται ἐπίσης δαιμονικά, Νεράϊδες². Πίζηλα, τά, καλοῦνται ἐν Τήνῳ καὶ αὐτὰ τὰ ἐξωτικά, τὰ φαντάσματα³, ἐν δὲ τῷ Πόντῳ (Σταυρίν) 'πιζήαλα ἢ 'πίζηλα, τά, ὀνομάζονται οἱ Καλικάντζαροι⁴. Τὸ δὲ ὄνομα Καλὲς κυράδες χρησιμοποιοῦμενον, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, εὐφημιστικῶς⁵ παρὰ τὸ 'Ανεραΐδες⁶ εἶναι ἐν ἐκ τῶν πολλῶν διὰ τῶν ὁποίων τὰ δαιμόνια ταῦτα προσαγορεύονται⁷.

Παροιμίαι. Παροιμίαι ἀναφέρονται αἱ ἀκόλουθοι μετὰ σχετικῶν εἰς αὐτὰς ἐρμηνειῶν τοῦ συλλογέως.

1. «Εἶπεν ὁ γάδαρος τὸν πετεινὸ κεφάλαι.

Δηλ. ν' ἀποδίδῃ τις εἰς ἄλλον ὅ,τι ἀνήκει εἰς αὐτόν· τοῦτο λέγουσι καὶ ἄλλως: βγάλ' τὸ μαντήλι σου καὶ κτύπα μου» (σ. 54-55, ἀρ. 123).

Ἡ πρώτη τῶν ἀνωτέρω παροιμιῶν εἶναι κοινοτάτη⁸, λεγομένη γενικῶς ἐπὶ τῶν ἀποδιδόντων εἰς ἄλλους ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱ ἴδιοι εἰς μείζονα βαθμόν. Ἡ δευτέρα, φερομένη

1) Κέντρον Συντάξεως Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης (ἐφεξῆς Ἱστ. Λεξ.), χφ. 115α, σ. 36.

2) Πέτρου Βλαστοῦ, Συνώνυμα καὶ συγγενικά, Ἀθήνα 1931, σ. 490.

3) J. C. Lawson, Modern greek folklore and ancient greek religion, Cambridge 1910, σ. 70.

4) Ἀρχεῖον Πόντου 21 (1956), σ. 102.

5) Ἰδὲ Ν. Γ. Πολίτου, Τὰ ὀνόματα τῶν Νεράϊδων καὶ τῶν Ἀνασκελᾶδων, Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς 5 (1918), σ. 26.

6) Ἰδὲ Ἱ. Κ. Βογιατζίδου, Κίμωλος. Ἱστορικαὶ ἐρευναι περὶ τῆς νήσου, Ἀθηνᾶ 35 (1923), σ. 111-112 (=Κιμωλιακά 1, 1970, σ. 93).

7) Ἰδὲ Ν. Γ. Πολίτην, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 17-30.

8) Ἰδὲ μόνον ἐνδεικτικῶς: Εἰρ. Παπαδάκη, Λόγια τοῦ Στειακοῦ λαοῦ, Ἀθήνα 1938, σ. 183, Γεωργ. Ν. Καζαβῆ, Νισύρου λαογραφικά, 1940, σ. 153, ἀρ. 87, Νίκ. Πέρδικα, Σκύρος 2, Ἀθῆναι 1943, σ. 53, ἀρ. 997, Ἱ. Κ. Βογιατζίδου, Γλώσσα καὶ λαογραφία τῆς νήσου Ἀνδρου 2, Ἀνδριακά Χρονικά 5 (1956), σ. 158, Λαογρ. 12 (1938-48), σ. 236, ἀρ. 35 (Κύπρος), 20 (1962), σ. 127, ἀρ. 6 (Ρόδος).

συνήθως ὑπὸ τὴν μορφήν «βγάλ' τὴ σκούφια σου καὶ χτύπα με»¹, λέγεται ἐπὶ τῶν κατηγορούντων ἄλλους ἐνῶ οἱ ἴδιοι εἶναι περισσότερον ἄξιοι μομφῆς. Ἐκ τοῦ νοήματος τούτου τῆς παροιμίας ἐξηγεῖται καὶ ἡ συγγένεια αὐτῆς πρὸς τὴν πρώτην ὡς ἄνω, τὴν ὁποίαν συγγένειαν ὀρθῶς ἐπισημαίνει ὁ συλλογεύς.

2. «Θεριοῦ γλῶσσα σὲ φάγη (;) καὶ μὴ ἀνθρωπίνη.

Δηλ. καλύτερα νὰ σὲ φάγη θηρίον παρὰ νὰ πέσης εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων. Κυρίως δὲ λέγουσι τοῦτο, ὅταν τις εὐδοκιμῶν βασκαίνεται, δηλ. ἐκπίπτῃ ἐκ τῆς προτέρας του εὐδαιμονίας ἐνεκα τοῦ φθόνου τῶν ἀνθρώπων καὶ οἶονεὶ τρώγεται ἀπὸ τὸν κόσμον» (σ. 54, ἀρ. 123).

Ἡ παροιμία αὕτη φέρεται ἐπίσης εὐρέως διαδεδομένη εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ ποικίλας παραλλαγάς. Οὕτως ἐν Πυλάρῳ Κεφαλληνίας ἀπαντᾷ:

«κάλλιο γλῶσσα φιδινῇ
παρὰ γλῶσσ' ἀθροπινῇ»²

ἐν Ρόδῳ «κάλλιο νὰ σὲ φάῃ τοῦ φιδιοῦ ἢ γλῶσσα παρὰ τῶν ἀνθρώπων(ν)»³, ἐν Ἀνατ. Θράκῃ «τοῦ φιδιοῦ ἢ γλῶσσα νὰ σὲ φάγῃ, τ' ἀνθρωποῦ νὰ μὴ σὲ φάγῃ»⁴, ἐν Ἀμοργῷ «κάλλιο νὰ σὲ φάῃ θεριοῦ γλῶσσα, παρ' ἀνθρωπινῇ»⁵ κ.ά.⁶

3. «Βισέκτου ρίζα φύττει καὶ μὴ βίσεκτο χρόνος...» (σ. 142, ἀρ. 267);

Ἡ παροιμία ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν φυτεύσεως τῆς

1) Ἰδὲ δείγματος χάριν: Λαογρ. 3 (1911-12), σ. 226 (Σέρραι), Ν. Γ. Κυριαζῆ, Κυπριακαὶ παροιμίαι, 1940, σ. 247, Ἰ. Κ. Βογιατζίδου, Γλῶσσα καὶ λαογραφία τῆς νήσου Ἀνδρου 3, Ἀνδριακὰ Χρονικὰ 6 (1957), σ. 47 καὶ 157, Εὐάγγ. Κ. Φραγκάκι, Συμβολὴ στὰ λαογραφικὰ τῆς Κρήτης, Ἀθήνα 1949, σ. 157, Μικρασ. Χρον. 7 (1957), σ. 425, ἀρ. 119.

2) Δημ. Σ. Λουκάτου, Κεφαλονίτικα γωμικά, Ἀθήναι 1952, σ. 203.

3) Γερ. Δρακίδου, Ροδιακὰ, 1937, σ. 188.

4) Ἐλπ. Σταμούλη-Σαραντῆ, Ἀπὸ τὴν Ἀνατ. Θράκῃ 1, 1956, σ. 278.

5) ΚΛ, χφ. 357 Δ', σ. 102, πρβλ. καὶ χφ. 357 Ε', σ. 85, χφ. 357 Στ', σ. 1 (συλλ. Ἐμμ. Ἰωαννίδου, 1876).

6) Πρβλ. ΚΛ, χφ. 1105, σ. 247 (Ἀνατ. Κρήτη), χφ. 1106, σ. 37 (Κεφαλληνία), χφ. 1545, σ. 213 (Νάξος), χφ. 2009, σ. 26 (Λευκάς), χφ. 2230, σ. 47 (Εὐβοία) κ. ἄ.

ἀμπέλου¹ κατὰ τὸ δίσεκτον ἔτος, θεωρούμενον, ὡς γνωστόν, παν-
ελληνίως ὡς μὴ αἴσιον. Παραλλαγαί τινες τῆς παροιμίας ταύτης
ἀπαντοῦν εἰς τὰς νήσους καὶ δὴ εἰς Μῆλον «δίσεχτο χρόνο φύτευε
καὶ μὴ δισέχτου βέργα»², Ἀμοργὸν «δίσοχτο χρόνον φύτευγε καὶ
μὴ δισέχτου κλήμα»³ καὶ Κρήτην

«σὰν εἶν' ὁ χρόνος δίσεφτος, γάμοι νὰ μὴ γενοῦνε,
ἀμπέλια δὲ φυτεύγουνται, γιὰτὶ κατσιποδιοῦνε»⁴.

**Λατρευτικὰ καὶ ἄλλα ἔθιμα περιοδικῶς τελούμενα ἢ κατὰ
περίστασιν.** «Ἐν Κιμῳλῳ συνηθίζουσι νὰ κάμνωσι ψωμία στίνα δ-
που ἔνεστι μὲ σταυρὸν ἄνωθεν ἐκ ζύμης, ἀ λέγουσι χριστόψωμα, τη-
ρουμένου ἐνὸς ἐξ αὐτῶν πάντοτε ἐν τῇ τραπέζῃ (οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ)
μέχρι τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὅτε καὶ παύει ἡ συνήθεια καὶ ὅτε πᾶς
γεωργὸς ἐκ τοῦ σταυροῦ ὃν ἔφθημεν εἰπόντες τοῦ χριστοψώμου
εἰς τεμάχια κοπτομένου διανέμει μετ' ἀχύρων ἐν τῇ φάτνῃ τοῖς
βουσί πρόσπαθῶν ν' ἀπομακρυνθῇ ἀμέσως, φρονῶν ὅτι τὸ ἐσπέ-
ρας ἐκεῖνο καὶ μόνον οἱ βόες (καὶ ἄλλα ζῷα) ὀμιλοῦσι καὶ ὦν τὴν
ὀμιλίαν ἂν ἀκούσῃ θέλει βωβαθῇ. Τὸ δ' ἐσπέρας τῶν Χριστουγέν-
νων συνηθίζουσι ν' ἀνάπτωσιν εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ ἑκάστος φωτί-
αν διαρκῆ πρὸς ἀποδίωξιν τῶν Καλικάζιάρων, ἥτοι κακῶν ὄντων»
(σ. 53-54, ἀρ. 121).

Τὸ ζύμωμα τοῦ χριστόψωμου ἀποτελεῖ κοινὸν ἔθιμον οὐ μό-
νον εἰς τὴν ὑπαιθρον ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀστικά κέντρα⁵, ἡ δὲ
διανομὴ εἰς τοὺς βοῦς τεμαχίων ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν νύκτα τῆς
παραμονῆς τοῦ νέου ἔτους ὡς καὶ ἡ δοξασία ὅτι κατ' αὐτὴν τὰ
ζῷα ταῦτα ὀμιλοῦν εἶναι γνωστὰ καὶ εἰς ἄλλους ἐλληνικοὺς τό-
πους, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐνίοτε εἰς τὴν περίπτωσιν ἰδίᾳ τῆς
ὀμιλίας τῶν ζῶων ἀναφέρονται ἀντὶ τῆς παραμονῆς τῆς πρῶ-

1) Περὶ τῶν κατὰ τὴν φύτευσιν τῆς ἀμπέλου ἰδὲ σ. 15-16 τῆς παρούσης μελέτης.

2) ΚΛ, χφ. 2339, σ. 25.

3) ΚΛ, χφ. 1357Δ', σ. 129.

4) Εὐαγγ. Κ. Φραγκάκι, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 13.

5) Ἰδὲ σχετικῶς Γ. Κ. Σπυριδάκης, Τὰ Χριστοῦγεννα εἰς τὸν λαόν, Παρνασσός 1 (1959), σ. 430-432.

της τοῦ ἔτους ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἢ τῶν Φώτων¹. Τέλος ἡ ἀφή τῆς πυρᾶς κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων πρὸς ἀποδιώξιν τῶν γνωστῶν δαιμονίων τοῦ Δωδεκαημέρου, τῶν Καλικάτζάρων², ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν πολλῶν μέτρων τὰ ὁποῖα λαμβάνονται κατ' αὐτῶν, τῆς πυρᾶς ἐχούσης κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν δύναμιν ἀποτρεπτικὴν τῶν δαιμόνων³.

«Οἱ ἄνθρωποι λογιζόμενοι οἱ μὲν εὐτυχεῖς οἱ δὲ δυστυχεῖς καὶ ὡς δυνάμενοι νὰ μεταδώσουν καὶ εἰς ἄλλους τὴν ιδιότητά των ταύτην παρατηροῦνται κυρίως ταύτην τὴν ἐποχὴν. Διὰ τοῦτο τῇ α' Ἰανουαρίου οἱ ἔμποροι κυρίως καλοῦσιν εἰς τὰ ἐργαστήριά των οὓς νομίζουσιν εὐτυχεῖς καὶ ὅτι κάμνουν καλὰ σφετέ, δηλ. καλὴν ἀρχὴν, καὶ διὰ μικρᾶς δοσοληψίας ἀποκοτοῦσι τὸ καλὸν ποδαρικό, δι' οὗ εὐνοοῦσι τὴν ἀρχὴν ἣν ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς ὁ λογιζόμενος εὐτυχῆς ἄνθρωπος πρῶτος πατήσας τὸ ἐργαστήριον καὶ ἀφείς λε-

1) Ἰδὲ Ἰ. Σ. Ράμφοῦ—Κ. Ι. Παπαδοπούλου, Λαογραφικὰ καὶ ἀνέκδοτα τῆς Κιμῶλου, Κιμωλιακὰ 2 (1972), σ. 345-347 (ἀναφέρεται ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ὡς ἡμέρα διανομῆς εἰς τοὺς βοῦς τοῦ χριστόψωμου καὶ ὀμιλίας αὐτῶν), Γ. Κ. Σπυριδάκης, Ἐκθεσίς λαογραφικῆς ἀποστολῆς εἰς Κίμωλον, Ἑπετ. Λαογρ. Ἀρχείου 15-16 (1962-63), ἐν Ἀθῆναις 1964, σ. 314 (=Κιμωλιακὰ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 35) (ἀναφέρεται περὶ τῆς παρασκευῆς τοῦ χριστόψωμου τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ περὶ τῆς διανομῆς τεμαχίων εἰς τοὺς βοῦς τὴν παραμονὴν τοῦ νέου ἔτους, καθ' ἣν καὶ ὀμιλοῦν. Ὁμοίως πῶς ἀπαντᾷ τὸ ἔθιμον καὶ ἐν Μήλῳ [ΚΛ, χφ. 2304, σ. 226 καὶ 360-361]). Ἰδὲ ἐτι Κ. Σπυριδάκης, Ἐθιμα λαϊκῆς λατρείας καὶ δοξασίαι ἐκ Κατσιδονίου Σητείας, Ἑπετ. Ἐταιρ. Κρητ. Σπουδῶν 3 (1940), σ. 418 (συνομιλία βοῶν κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων), Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, Κρητικὰ ἔθιμα καὶ κάλαντα τῶν Φώτων, Κρητικὴ Ἑστία 20 (1969), σ. 129 καὶ ΚΛ, χφ. 2449, σ. 105 (Ἰκαρία) (ἀναφέρονται ὁμοια πρὸς τὰ ἀμέσως ἀνωτέρω), Ν. Κονομή, Κυπριακαὶ παραδόσεις, Λαογρ. 15 (1953), σ. 414 (συνομιλία βοῶν κατὰ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τοῦ ἁγίου Βασιλείου), ΚΛ, χφ. 2449, σ. 370 (Ἰκαρία) (ἀναφέρονται ὁμοια πρὸς τὰ ἀνωτέρω). Ὅτι οἱ βόες δύνανται κατὰ τὰς λαϊκὰς δοξασίας νὰ ὀμιλοῦν κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων γράφει καὶ ὁ Eugen Fehrle, Feste und Volksbräuche im Jahreslauf europäischer Völker, Kassel 1955, σ. 33.

2) Ἰδὲ ἐκτενέστερον εἰς Ἰ. Κ. Βογιατζίδου, Κίμωλος, Ἀθηνᾶ 35, σ. 112 (=Κιμωλιακὰ 1, σ. 94).

3) Ἰδὲ Γ. Α. Μέγα, Ἑλληνικαὶ ἐορταὶ καὶ ἔθιμα λαϊκῆς λατρείας, Ἀθῆναι 1957, σ. 40.

πτά ἀντὶ πράγματος ἢ ποσοῦ κλπ. οἱ δὲ λοιποὶ καταφεύγουσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ αὐτὸ φρονοῦντες ὅτι εἰ μὲν καλὸς καὶ εὐτυχὴς ὁ πρῶτος, ἔσονται καὶ οὗτοι εὐτυχεῖς, ἄλλως τε τούναντίον. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἂν τυχαίως συμβῇ τινι εὐχάριστον, χαίρει προσδοκῶν τοιαῦτα δι' ὅλου τοῦ ἔτους, ἂν δὲ τούναντίον τάναντία» (σ. 55-56, ἀρ. 126).

Ἡ συνήθεια τοῦ ποδαρικοῦ σκοποῦσα τὴν ἐξασφάλισιν τῆς καλοχρονιαῆς ἀπαντᾷ εὐρύτατα διαδεδομένη εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους¹.

«Κατὰ τὴν α' τοῦ παρόντος μηνὸς (ἐνν. Μαρτίου) συνηθίζεται ἐν γένει εἰς τοὺς νέους καὶ τὰ παιδιὰ κυρίως, ἵνα μὴ μαυρίζωσιν ἐκ τοῦ ἡλίου νὰ φέρωσιν ἐν τῷ λαιμῷ καὶ ταῖς χερσὶ τὸν λεγόμενον Μάρτιον, νῆμα δίχρουν πλὴν μαύρου (καίοντες δὲ τὴν Λαμπράν)» (σ. 60-61, ἀρ. 142).

Ἡ ἀνωτέρω συνήθεια ἀπαντᾷ μόνον εἰς τοὺς Ἑλληνας, μαρτυρουμένη κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους καὶ μέχρι σήμερον, ὥς καὶ εἰς τινὰς ἄλλους γειτονικοὺς πρὸς αὐτοὺς λαοὺς, παραλαβόντας ὅμως αὐτὴν ἐκ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ κοινότερος λόγος τῆς συνηθείας, τὸν ὁποῖον προβάλλει ὁ λαός, εἶναι ἡ προφύλαξις ἀπὸ τῆς ἐπηρεείας τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τοῦ Μαρτίου, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται καυστικώταται, αὕτη ὅμως, ὥς φαίνεται, ἔχει βαθύτερον μαγικὸν περιεχόμενον².

«Τὸ δὲ γάλα τῆς Ἀναλήψεως εἶχεν ἐπὶ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας τὴν ἐξῆς ἱστορίαν. Τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως τὸ γάλα οἱ ποιμένες δὲν τὸ ἐτυροκόμουν, δὲν τὸ ἔκαμνον δηλ. τυρί, ἀλλὰ φέροντές το εἰς τὸ χωρίον τὸ διένεμον δωρεὰν εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἀπόρους» (σ. 139-140, ἀρ. 264).

Τὸ ἔθιμον τῆς δωρεὰν διανομῆς ὑπὰ τῶν ποιμένων τοῦ γάλακτος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ διαδεδομένον, διατηρούμενον ζωηρῶς ἐνίοτε ἀκόμη καὶ σήμερον. Τὸ ἔθιμον φαίνεται παλαιόν, πρὸς ἐξήγησιν δὲ τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ

1) Ἰδὲ Γ. Α. Μέγα, Ἑλληνικαὶ ἑορταί, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 58-59, τοῦ αὐτοῦ, Ζητήματα Ἑλληνικῆς Λαογραφίας (ἐφεξῆς ΖΕΛ) 3, σ. 48-49.

2) Ἰδὲ ἐκτενῶς Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα 2, ἐν Ἀθήναις 1921, σ. 209-217.

κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἑορταζομένην ὑπὸ τῶν ποιμένων ὡς ποιμενικὴν ἑορτήν, λέγεται ὅτι «αὐτὸ γίνεται, γιὰ νὰ πληθύνουν τὰ ζουλοπρόβατα καὶ γι' αὐτὸ ἡ γιορτὴ πῆρε τὴν ὀνομασία: τσῆ πληθερῆς» ἐν Νάξω¹, ὅτι «τὰ γάλα τσῆ πληθερῆς τὸ πῆζαμενε γιὰ δόσμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἐπῆεν ὁ Χριστὸς στὰ οὐράνια»², ὅτι «τὸ κάνομε γιὰ τὶς ψυχὲς τῶν ἀπεθαμένων, καὶ γιὰ τὴν προόδεψι τῶν ζώων εἶναι καλὸν»³ κλπ. Ἐν Νάξῳ παλαιότερον ἔτηρεῖτο τὸ ἔθιμον αὐστηρῶς. Διηγοῦνται μάλιστα ὅτι «μιὰ φορὰ ἕνας ἠπηξενε γάλα τσῆς πληθερῆς γιὰ τὸν ἑαυτὸν του κ' ἐγίνηκεν αἷμα»⁴. Εἰς τὰ Τελώνια τῆς Λέσβου «τῆς Ἀναλήψεως οἱ τζομπανοὶ μοιράζ'νε στὰ σπίτια γάλα. Ἄν περισσέψῃ, πρέπει νὰ τὸ χύσῃ κάτω»⁵.

«Τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τοῦ μηνὸς Αὐγούστου καὶ τὰς τρεῖς τελευταίας αὐτοῦ θεωροῦντες ἀποφράδας καλοῦσι «δρίμες», ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις πολλῶν ἐργασιῶν ἀπέχοντες. Οὕτω π.χ. δὲν πλύνουν αἱ γυναῖκες, φοβούμεναι μήπως λειώσουν τὰ φορέματα κτλ.» (σ. 127, ἀρ. 249)⁶.

Τὰ περὶ δριμῶν ὡς ἄνω τυγχάνουν πανελληνίως γνωστά. Σημειωτέον ὅτι καθ' ἃ πιστεύει ὁ λαὸς ὑπάρχουν δρίμες καὶ κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον⁷.

«Οἱ γεωργοὶ συνηθίζουσι πρὶν ἄρξωνται τῆς σπορᾶς, μετὰ τὴν πρώτην βροχὴν ἀπὸ τοῦ 7βρίου καὶ ἐξῆς, νὰ φέρωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἕκαστος ἀνὰ μίαν πήραν (κάσουλαν, δηλ. πήραν ἀπὸ τοῦ δέρματος τοῦ προβάτου σχηματιζομένην, τὴν ὁποίαν ἐκδέρου-

1) Ἰδὲ Γ. Δ. Ζευγώλη, Ποιμενικὰ τῆς ὁρεινῆς Νάξου, Λαογρ. 15 (1953-54), σ. 105, πρβλ. Ἰστ. Λεξ. χφ. 447, σ. 241-242, ΚΛ, χφ. 2342, σ. 331.

2) ΚΛ, χφ. 2303, σ. 144 (Νάξος).

3) ΚΛ, χφ. 2277Α', σ. 163 (Σαμονίβα Σουλίου).

4) ΚΛ, χφ. 2303, σ. 144.

5) Γ. Α. Μέγα, ΖΕΛ 3, σ. 131. Ἰδὲ περὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἔθιμου εἰς ἄλλους τόπους Λαογρ. 12 (1938-48), σ. 289 (Σίφνος), ΚΛ, χφ. 2340, σ. 368 (Κέα), χφ. 2194, σ. 330 (Ἰθάκη), χφ. 2293, σ. 106 (Ξηρόμερον Ἀκαρνανίας), χφ. 1908Β', σ. 126 (Καστάνιανη Κονίτσας), χφ. 2302, σ. 489 (Πετροβούνι Ἰωαννίνων).

6) Πρβλ. καὶ Ἱ. Κ. Βογιατζίδου, Γλωσσάριον τῆς Κιμῶλου, Κιμωλιακὰ 1, σ. 315.

7) Ἰδὲ προχείρως Γ. Α. Μέγα, Ἑλληνικαὶ ἑορταί, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 133 καὶ 229.

σι σώαν ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ) πλήρη σμιγοῦ καὶ εἰ δυνατόν μεθ' ἑνὸς ροδίου ἐντός. Ταύτας μενούσας καθ' ὅλην τὴν λειτουργίαν ἀγιάζει μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκων καὶ τὰς ἀρμολίους εὐχάς. Τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην διέρχονται εὐθυμοῦντες οἱ ἐνοριῖται ἐκάστης ἐνορίας μετὰ τοῦ ἱερέως των μεταβαίνοντες ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν συσσωματωμένοι (σ. 81-82, ἀρ. 182)¹.

Ἀναφέρονται περαιτέρω λιτανεῖαι πρὸς πρόκλησιν βροχῆς μετὰ ἀπὸ παρατεταμένην ἀνομβρίαν. Τὸ ἀρνητικὸν ἐνίοτε ἀποτέλεσμα αὐτῶν ἀποδίδεται εἰς ἔλλειψιν θείας ἀνταποκρίσεως διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων. Τοιαῦται λιτανεῖαι ἔλαβον χώραν κατὰ τὰ ἔτη 1858 (σ. 8, ἀρ. 31), 1864 (σ. 67, ἀρ. 158), 1869 (σ. 90, ἀρ. 202) καὶ 1870 (σ. 92-93, ἀρ. 206 καὶ σ. 97, ἀρ. 215).

Μαντική. «Χθὲς 25 9βρίου (ἐνν. 1875) ἤκούσθη συνάθροισις εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὁδηγητρίας² ἐπὶ τῷ συμβάντι δακρύσεως τῆς εἰκόνης τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, κειμένης ἀριστερὰ τοῦ εἰσιόντος εἰς τὸ τμῆμα τοῦ ἁγίου Προδρόμου ἐπὶ τῶν τέμπλων. Μεταβάς κἀγὼ κατόπιν εἶδον μὲν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δακρύσεως, τὰ σημεῖα δηλ., ὅχι ὅμως καὶ ἐπ' αὐτοφῶρῳ, ἦτοι τὴν κίνησιν τῶν δακρύων. Ἐβεβαιώθην ὅτι τὰ δάκρυα αὐτὰ ἐσπογγίσθησαν ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἐτελέσθησαν ἀρκεταὶ παρακλήσεις. Τὸ φαινόμενον μέχρι τοῦδε θεωρεῖται ὡς θαῦμα, προμηνῦον σπουδαῖον τι» (σ. 147, ἀρ. 274).

Τὸ γεγονός αἰφνιδίου δακρύσματος εἰκόνης ἀναφέρεται ὅτι συνέβη μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, θεωρεῖται δὲ πανταχοῦ σχεδὸν προμῆνυμα μέλλοντος συνήθως νὰ συμβῇ κακοῦ. Οὕτως, ὡς πιστεύεται ἐν Ἀνατολικῇ Κρήτῃ, «ὅτι-να κλαίῃ ἡ εἰκόνα, τότε θὰ νὰ ῥθῃ πόλεμος»³. Ἐν Ἀθήναις «ἀναλόγως τῆς ἐκφράσεως τῶν ἁγίων εἰς τὰς εἰκόνας καταλαμβάνουν, ἐὰν πρόκειται νὰ συμβῇ κάτι εὐχάριστον ἢ δυσάρεστον. Βλέπουν τὰς εἰκόνας νὰ φωτίζονται, νὰ χαμογελοῦν, νὰ δακρύ-

1) Περὶ τῆς γεωργικῆς ταύτης συνηθείας, καλουμένης συνήθως φκολόημα, ἀκολόημα ἰδὲ ἔτι Ἰ. Κ. Βογιατζίδου, Ἡ Κίμωλος, Ἀθηνᾶ 35, σ. 120 (=Κιμωλιακά 1, σ. 103, αὐτόθι, σ. 210), Γ. Κ. Σπυριδάκη ν, Ἐπετ. Λαογρ. Ἀρχεῖον 15-16 (1962-63), σ. 317 (=Κιμωλιακά 2, σ. 38).

2) Πρόκειται περὶ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Κιμῶλου.

3) ΚΑ, χφ. 1105, σ. 293.

ζουν κτλ)¹. Ἐν Σμύρνῃ ἦτο ἐπίσης γνωστὴ ἀὴ εἰκονομαντεία καὶ ἰδίως ὁ τρόπος τοῦ τριγμοῦ τῶν εἰκόνων ἢ τῆς ἰδρώσεως αὐτῶν (δάκρυσε ἡ εἰκόνα)»². Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἑρμιονίδος «ἂν κλαίῃ ἡ εἰκόνα, εἶναι καὶ τοῦτο κακὸν καὶ φανερώνει παράλειψιν θρησκευτικῶν καθηκόντων ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν κλαίῃ ἡ εἰκόνα κάποιος ἐκκλησίας, τοῦτο θεωρεῖται θαῦμα καὶ ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἅγιος ποὺ παριστᾷ ἡ εἰκὼν λυπᾶται διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων καὶ κλαίει»³. Ἐν Ξηροχωρίῳ Πατρῶν δοξάζεται ὅτι ὅταν ἡ εἰκὼν δακρύζῃ, «κάτι κακὸ θὰ συμβῇ στὸν κόσμος»⁴. Κατὰ τοὺς Λεσβίους «ἂν κλαίῃ ἡ εἰκόνα, συμφορὰ γενικὴ, μεγάλη, μᾶς προλέγει»⁵. Ἐν Λητῇ Λαγκαδᾶ Θεσσαλονίκης πιστεύεται ὅτι «ὅταν ἡ εἰκόνα... εἶναι δακρυσμένη... θὰ δείξῃ κάποιο θαῦμα. Κάτι τὸ σημαντικὸ θὰ συμβῇ»⁶. Τέλος κατὰ τοὺς κατοίκους Καλεντζίου Ἰωαννίνων «ὄντας δακρύζ' ἡ εἰκόνα, εἶναι κακόν»⁷, ἐνῶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ ἐν Μανταμάδῳ Λέσβου εὐρίσκουν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου «πολλὲς φορὲς νὰ ἰδρῶνῃ καὶ νὰ κλαίῃ»⁸.

Τὸ θαυμαστὸν τοῦτο σημεῖον τοῦ δακρύσματος εἰκόνας ἐπίστευον ὅτι προαγγέλλει κακὰ καὶ οἱ Βυζαντινοί. Οὕτω κατὰ τὸν Νικήταν Χωνιάτην εἰκὼν τοῦ Παύλου «τῆς Ἀνδρονίκου καταστροφῆς ἐγγιζούσης τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστάλαττε δάκρυον», ὅπερ πληροφορηθεὶς οὗτος «εἴρηκεν ἐπ' αὐτῷ ἄρα δακρύειν εἰκέναι τὸν Πῦλον καὶ κακὸν αὐτῷ χερίστον προσημαίνειν τὸ ἀγγελλούμενον»⁹. Ὡσαύτως κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Εὐστάθιον ἐπικειμένης τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης «εδάκρυον ἅγιοι ἐν εἰκονίσμασι...»¹⁰.

1) ΚΛ, χφ. 1473, σ. 145.

2) ΚΛ, χφ. 1473, σ. 203.

3) ΚΛ, χφ. 1898, σ. 194.

4) ΚΛ, χφ. 1968, σ. 30.

5) ΚΛ, χφ. 2295, σ. 176 (Πλαγιά).

6) ΚΛ, χφ. 2440, σ. 29.

7) ΚΛ, χφ. 2382, σ. 229.

8) ΚΛ, χφ. 3637, σ. 326.

9) Χρον. δι' ἡγ., σ. 461, p. 226-227 (Bonn.).

10) Ἰδὲ τὸ χωρίον, πληρέστερον μάλιστα, παρὰ Φαίδ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ λαογραφικά 2, 1950, σ. 23.

Τὸ θέμα ὁμῶς τοῦτο ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὴν ἀρχαίαν γραμματεῖαν, ἰδίᾳ εἰς τὴν λατινικὴν, ἀναφερομένου ὅτι εἰς ἀναλόγους τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεις, ἦτοι δεινῶν ἐπικειμένων, ἐδάκρυζον ἀγάλματα ἢ γενικώτερον ὁμοιώματα θεῶν¹. Οὕτω μεταξὺ ἄλλων διοσημειῶν ἐξεχύθησάν ποτε «δάκρυα τοῦ Ἀπόλλωνος. ἐκλαυσε γὰρ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ὥστε τοὺς Ρωμαίους κατακόφαι τε τὸ βρέτας καὶ καταποντῶσαι ἐκ συμβουλῆς μάντεων ψηφίσασθαι»². Ὑπὸ Λατίνων συγγραφέων ἀναφέρεται ἔτι ὅτι «Lanuvini simulacrum Iunonis Sospitae lacrimasse»³, «cumis in arce Apollo triduum ac tris noctes lacrimavit»⁴, «Apollinis simulacrum lacrimavit per quadriduum»⁵.

Ὡς παράδοξον φαινόμενον χαρακτηρίζει ὁ Βεντούρης πείρεργον βροντὴν ἀκουσθεῖσαν εἰς τὴν Ψάθην Κιμῶλου τὴν 29ην Ἰουλίου 1864, ἡ ὁποία ἦτο προμήνυμα καύσωνος. Ὡς γράφει «συνεστιωμένων ἡμῶν τοῦ Μάρκου Εὐθ. Βεντούρη μετὰ τῆς συζύγου καὶ τέκνων του, τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκ. Ἀφεντάκη ὁμοίως, τοῦ Δ. Οἰκ. Ἀφεντάκη ὁμοίως καὶ τοῦ Ἀναστασίου Ν. Βενιέρη, ἐπὶ τῆς ἄμμου εἰς τὴν θέσιν Ψάθη, ἠκούσθη αἶφνης ἄνωθεν σχεδὸν βροντὴ ἠχηρὰ καὶ διαρκὴς ἄνευ νέφους. Ἐντρομος γενόμενος ἐγὼ ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ καὶ πόθεν ἡ βροντὴ ἐξετάζων, ἔμαθον παρὰ μιᾶς κόρης, καὶ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμούς διέκρινα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ὡς κάποιου πυροβόλου μόλις ἐκπυρσοκροτήσαντος καὶ κατὰ διάφορα σχήματα διαλυθέντος, ἀπ' Ἀνατολῶν δὲ τῆς

1) Τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς γενικωτέρας πίστεως κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα ὅτι εἰς τὰ ὁμοιώματα ταῦτα κατοικεῖ ζῶν αὐτὸς οὗτος ὁ θεός, ὅστις δύναται οὕτω δι' αὐτῶν νὰ θαυματουργῇ, νὰ προσημαίνῃ τι εἰς τοὺς ἀνθρώπους κτλ. Σημεῖα προαγγελτικὰ γεγονότων ἀναφέρονται ἢ ἀνάφλεξις, ἢ πτώσις, τὸ ἱδρῶμα τῶν ὁμοιωμάτων τῶν θεῶν κ.ἄ.

2) Δίω ν. Κασσ. 24, 84, 2 (Loeb).

3) Λίβ. 40, 19, 2 (Loeb). Πρβλ. J u l. O b s e q u e n s, Liber prodigiorum 6 (Loeb).

4) Λίβ. 43, 13, 4.

5) O b s e q u e n s 28. Διὰ τὰς ὡς ἄνω διοσημείας πρβλ. καὶ L u d w i g W ü l k e r, Die geschichtliche Entwicklung des Prodigienwesens bei den Römern. Studien zur Geschichte und Überlieferung der Staatsprodigien, Leipzig 1903, σ. 14.

Πολύβου δμίχλην τινά υποκόκκινον. Ὁ κύριος Ἀναστάσιος Βενιέρης εἶπεν ὅτι ὅμοιόν τι συνέβη καὶ ἐν Γαλατσίῳ, ὅθεν ἦλθε, καὶ ὅτι ἦτο προμήνυμα ἢ ἀποτέλεσμα ζέστης, Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡμέρας τινὰς πρὸ τούτου ἐπνεύσε ζέφυρος τοσοῦτον θερμός, ὥστε ὁ ἀὴρ τῶν οἰκιῶν ἦτο πολὺ δροσερώτερος τοῦ τῆς ἀτμοσφαίρας» (σ. 68-69. ἀρ. 169).

«Τὴν προτεραίαν ἐσπέραν τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης οἱ ἄγαμοι νέοι καὶ νέαι μεταχειρίζονται τὴν ἐξῆς μαντεῖαν. Ἐκαστος νέος φροντίζει νὰ λάβῃ κατὰ τὸν ἐσπερινὸν καὶ κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἄρτου μέρος ἢ καὶ ὀλόκληρον σφραγιῖδα εἰ δυνατόν ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ ἄρτου τεθειμένων. Τὸ δὲ ἐσπέρας κατακλινόμενος ἵνα κοιμηθῇ θέτει ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν του τὴν σφραγιῖδα, τὴν ὁποῖαν ἔλαβε, λέγων συγχρόνως τὰ ἐξῆς: «Ἄγια μου Κατερίνα μου, ντετόρου θυγατέρα, ποῦ πέρασες τὴν ἔρημον, τὴν Αἴγυπτον, τὴν κολυμβήθραν τοῦ γιालοῦ· ἐκεῖ 'ν' κ' ἐμέν' ἢ μοῖρά μου καὶ λούζεται, κτενίζεται, καὶ σταυρογορδελιάζεται· περικαλῶ σε μοῖρά μου μήτε νὰ φᾶς, μήτε νὰ πιῆς, μόνον νὰ καρτερεύσῃς καὶ νὰ ἴλθῃς νὰ μοῦ πῆς». Ὅποιον νέον ἢ νέαν λοιπὸν ἴδωσι κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, αὐτὰς θὰ εἶναι ὁ μέλλων σύζυγος» (σ. 148-149, ἀρ. 275).

Τὰ ἀνωτέρω κατεγράφησαν, ὡς σημειώνεται εἰς τὸ χειρόγραφον, τὸ ἔτος 1875 καὶ οὕτως ἀποτελοῦν ταῦτα τὴν πρώτην χρονικῶς εἰδησιν, τὴν ὁποῖαν μέχρι τοῦδε κατέχουμεν, περὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ περιγραφομένου εἴδους τῆς ὀνειρομαντείας ἐν Κιμῶλῳ, ἢ ὁποῖα ὅμως μὲ μερικὰς διαφορὰς δὲν εἶναι ἄγνωστος καὶ ἄλλαχοῦ¹.

Λαϊκὸν δίκαιον. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν καὶ τινες εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ λαϊκὸν δίκαιον. Αὗται ἀφοροῦν εἰδικώτερον

1) Τὰ περὶ ἀσκήσεως τῆς ὀνειρομαντείας ἐν Κιμῶλῳ μετὰ παραλλαγῆς τῆς ἐπικλήσεως τῶν νέων πρὸς τὴν ἁγίαν Αἰκατερίνην ἰδὲ εἰς Γ. Κ. Σπυριδάκη, Λαογραφικὰ τῆς Κιμῶλου, Κιμωλιακά 2, σ. 36-37 (= τοῦ αὐτοῦ, Ἐκθεσίς, ἔθ' ἄνωτ., σ. 316-317). Τὸ ἔθιμον ὑπὸ παραλλαγὴν ἀπαντᾷ καὶ ἐν Μήλῳ, περὶ τοῦ ὁποίου ἰδὲ ἰδίᾳ Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα 3, 1931, σ. 112. Αὐτόθι, σ. 105 κέξ. γενικώτερον περὶ μαγικῶν τελετῶν πρὸς πρόκλησιν μαντικῶν ὀνείρων περὶ γάμου.

εἰς συνεταρισμοὺς (κολληγιάς)¹ μεταξὺ τοῦ Βεντούρη καὶ συμπολιτῶν του εἶναι δὲ αἱ ἀκόλουθοι:

«Κατὰ τὸν Αὐγούστου τοῦ 1859 ἐστήσαμεν κολληγιὰν μὲ τὸν Ἀνδρέα Ραβιόλη ἡμεῖς μὲν μὲ ἀγελάδα ἐκεῖνος δὲ μὲ γαδούραν (ἐμοιράσθη) (σ. 62, ἀρ. 145).

—1864 Αὐγούστου 9. Ἐμοιράσθη ἡ πρώτη κολληγιὰ μὲ τὸν Ἀνδρέαν Ραβιόλην καὶ ἀνενεώθη μὲ γαδάραν ἡμῶν ἀγελάδα δὲ ἐκείνου (σ. 69, ἀρ. 162).

—Ἐν ὀνόματι τοῦ Ὑψίστου. 1864 Μαρτίου πρώτη. Ἐστήσαμεν κολληγιὰν μὲ τὸν Νικόλαον Ἰω. Πετράκη, γαμβρὸν τοῦ Βαβαρέτου, ἡμεῖς μὲν μὲ ἀγελάδα ἐκεῖνος δὲ μὲ γαδάραν. Διάρκεια τῆς κολληγιᾶς συνεφωνήθη τρία ἔτη (ἐμοιράσθη) (σ. 67, ἀρ. 159).

—1870 Αὐγούστου 15. Ἐμοιράσαμεν τὴν κολληγιὰν μὲ τὸν Ἀνδρέαν Ραβιόλην καὶ ἐτελείωσεν αὕτη μετ' αὐτοῦ (σ. 98, ἀρ. 218).

—1870 Αὐγούστου 16. Ἐν ὀνόματι τοῦ παντὸς ἀγαθοῦ δοτῆρος Θεοῦ ἐστήσαμεν κολληγιὰν μετὰ τοῦ κυρίου Δημητρίου Ζ. Βορδώνου (Καραβανᾶ) ἡμεῖς μὲν μὲ ἀγελάδα, γαιδάραν καὶ πωλάριον θηλυκόν, ἐκεῖνος δὲ μὲ δαμαλίδα, πωλάραν νέαν, καὶ ἐλάβομεν 4 δρχ. διὰ τὸ ἰδικόν μας πωλάριον (σ. 99, ἀρ. 219).

—Ἰουλίου 20 (ἐνν. 1875). Ἐστήσαμεν κολληγιὰν μὲ τὸν Κανέλλη δόντες αὐτῷ ἐν ἀρνίον θηλυκὸν ἀγορασθὲν ἀντὶ τεσσάρων δρχ.» (σ. 144, ἀρ. 270).

Ἀλληλοβοήθεια. Ἀναφερόμενος ὁ Βεντούρης εἰς τὰ ἐθιζόμενα κατὰ τὴν φύτευσιν τῆς ἀμπέλου γράφει ὅτι αὕτη «γίνεται ἐν εἵδει πανηγύρεως· πολλοὶ δηλ. συναγόμενοι φυτεύουν τὴν ἀμπελον δωρεάν, καὶ μόνον τρώγουσιν ἀπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου. Γίνεται δὲ συνήθως ἡ ἐργασία αὕτη ἐν καιρῷ ἐλαφρᾶς ἐορτῆς καὶ προσέχουν νὰ μὴν εἶναι βίσεκτος ὁ χρόνος, ὅτε καὶ λέγουσι τὸ ἐξῆς γνωμικὸν «βίσεκτου ρίζα φύτευε καὶ μὴ βίσεκτο χρόνος» (σ. 141-142, ἀρ. 267).

Τοιαύτη ἀλληλοβοήθεια κατὰ τὴν φύτευσιν τῆς ἀμπέλου συνηθίζετο πολλαχοῦ, ὑπαγορευομένη ἐκ τῆς ἀνάγκης προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν εἰς τὰς ὀλιγομελεῖς ἰδίᾳ οἰκογενείας κατὰ τὸ ἐπίπο-

1) Εἰς τὸ ἰδιῶμα τῆς Κιμῶλου ἔχομεν κολληά, ἡ, καὶ κόλληας, ὁ, ἰδὲ Ἰ. Κ. Βογιαντζίδου, Γλωσσάριον, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 232.

νον καὶ πολλὰς ἐργατικὰς χεῖρας ἀπαιτοῦν τοῦτο ἔργον. Οὕτως ἐν Κύπρῳ τὸ φύτευμα τῆς ἀμπέλου πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπετέλει εἶδος διασκεδάσεως, παρευρίσκοντο δὲ συγγενεῖς καὶ φίλοι, διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς αὐτό¹. Ὁμοίως ἐν Λευκάδι ἐβοήθουν κατὰ τὴν φύτευσιν οἱ ὁμοχώριοι τοῦ ἰδιοκτῆτου², ἐν δὲ τῇ Μήλῳ, ὡς παραδίδεται, «τὰ παλαιὰ χρόνια στὰ φύτευμα τοῦ ἀμπελιοῦ ἐπηγαίνανε πολλοὶ καὶ ἐβοηθοῦσαν». Ὅταν ἐπηγαίνανε, ἐκρατοῦσαν καὶ παντιέρα³.

Γέννησις, γάμος, τελευτή. Ὁ Βεντούρης παρέχει πενιχρὰς εἰδήσεις σχετικὰς πρὸς τὰ κατὰ τὴν γέννησιν, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτὴν ἔθιμα. Αὗται ἔχουν ὡς ἐξῆς:

α'. «Λοχοῦ=ἡ λεχώ» (σ. 52, ἀρ. 108). «Δράκος. Οὕτως ὀνομάζουν τὸ μικρὸν παιδί ἅμα γεννηθέν, μέχρις ὅτου βαπτισθὲν λάβῃ ὄνομα» (σ. 53, ἀρ. 116). Δράκον ἢ Δρακούλην, Δρακοῦ ἢ Δρακούλαν ὀνομάζουν προσωρινῶς τὰ ἀβάπτιστα νήπια εἰς πολλοὺς ἑλληνικοὺς τόπους, ἵνα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποτραπῇ, ὡς πιστεύεται, ἐπήρεια κακοποιῶν πνευμάτων ἐπ' αὐτά⁴.

β'. «Ὅταν ὁ εἷς ἢ καὶ οἱ δύο σύζυγοι εἶναι χηρευμένοι, συνερχόμενοι εἰς γάμον δεύτερον σημαίνονται, κρούουσι δηλ. τοὺς κώδωνας τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῷ γάμῳ αὐτῶν, ὅχι βεβαίως πρὸς τιμὴν οὔτε πρὸς εὐχαρίστησιν αὐτῶν ἀλλὰ πρὸς ἀστειότητά τινα, φροντίζοντες ὅμως οἱ κρούοντες νὰ μείνωσιν ἀόρατοι καὶ ἄγνωστοι» (σ. 151, ἀρ. 280). Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ διαπομπεύσεως γάμου θεωρουμένου ὡς «ἀταίριαστου». Ἀνάλογα διὰ τὴν ὥς ἄνω

1) Ἀ. Παναρέτου, Τὸ ἀμπελοφύτευμα στὴν Πάφο, Κυπρ. Χρον. 1 (1923), σ. 139-141.

2) Πανταζή Κοντομίχη, Λαογραφικὰ τῆς Λευκάδος. Ἀγροτικὲς ἐργασίαι, Ἑπτανησιακὸ Ἡμερολόγιο 2 (1962), σ. 171.

3) ΚΑ, χφ. 2304, σ. 287. Πρβλ. ἔτι διὰ σχετικὰς εἰδήσεις ἐξ ἄλλων ἑλληνικῶν τόπων ΚΑ, χφ. 2263, σ. 65 (Πυλ Κῶ), χφ. 2433, σ. 8-9 (Κύπρος), χφ. 3507, σ. 51 (Ἀνατ. Θράκη). Τὰ περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς φυτεύσεως κατὰ τὸ δίσκετον ἔτος, θεωρούμενον γενικώτερον ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς μὴ αἴσιον, ἰδὲ ἄνωτ. τῆς μελέτης σ. 6-7.

4) Ἰδὲ σχετικῶς Δημ. Β. Οἰκονομίδου, Ὀνομα καὶ ὀνοματοθεσία εἰς τὰς λαϊκὰς δοξασίας καὶ συνηθείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, Λαογρ. 20 (1962), σ. 455-456.

περίπτωσιν συνέβαινον μέχρι πρό τινων ἐτῶν καὶ ἐν Νάξῳ¹. γ'. «Ξόδι. Φράσις «ἐκαμαν τὸ ξόδι του», ἐκαμαν δηλ. τὰ πρὸς τὴν ἀποβίωσιν συνήθη, οἷον μοιρολογήματα, κόλλυβα κλπ. Συνήθως λέγεται τοῦτο ἐπὶ τῶν ἐκτὸς τῆς πατρίδος ἀποθησκόκωντων, ἤτοι πνιγομένων» (σ. 65, ἀρ. 155)². «Συνηθίζεται ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν κολλύβων τὸ ἐξῆς: Παιδιά φέροντα τὰ κόλλυβα τεθειμένα ἐπὶ δίσκου, ὅταν μάλιστα ὁ ἀποθανὼν εἶναι κάπως ἐπίσημος, κρᾶζουσι καθ' ὁδὸν «συχωρᾶτε», μέχρις ὅτου ἀπὸ τῆς οἰκίας φθάσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐναποθέτουσιν αὐτά» (σ. 150, ἀρ. 277)³.

«Υπάρχει ἔθιμον ἐν τῇ πατρίδι μου, ὅταν φαίνεται ὅτι ψυχολογία τις καὶ δὲν ξεψυχῇ, φέρουσι ζυγὸν τῶν βοῶν καὶ βάλλουσιν αὐτὸν παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ψυχορραγοῦντος, φοβούμενοι μὴ τύχῃ καὶ ἐκαυσέ ποτε τοιοῦτον ζυγὸν συντετριμμένον, διότι ἂν τοῦτο συνέβη, δὲν ἐξέρχεται ποτὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὶν ἢ τεθῇ ἐπ' αὐτοῦ ζυγός» (σ. 63, ἀρ. 150).

Τὴν ἀνωτέρω ἐθιμικὴν ἐνέργειαν ἀναφέρει ἐκ Κιμῶλου καὶ ὁ Ἰω. Βογιατζίδης⁴, αὕτη ὅμως μὲ ἀσημάντους ἐνίστε ἀποκλίσεις εἶναι εὐρύτερον διαδεδομένη ἰδίᾳ εἰς τὰς νήσους⁵.

Λέξεις καὶ φράσεις. α'. Ἐκ τοῦ γεωργικοῦ βίου: «χέρισον, ἀντὶ χέρσον· χωράφι ἀκαλλιέργητον (σ. 52, ἀρ. 110).

ἀνδράλικας, ἀνδράλικοι· αἱ σχηματίζουσαι τὴν περιφέρειαν τοῦ ἀλωνίου πέτραι (σ. 52, ἀρ. 111).⁶

1) Ἰστ. Λεξ. χφ. 440, σ. 103.

2) Διὰ τὸ «ξόδι» (ἐκ τῆς λ. ἐξοδος) ἰδὲ σχετικῶς Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα 3, σ. 333-334.

3) Περὶ τῶν κολλύβων ἰδὲ Ν. Γ. Πολίτην, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 349 κέξ.

4) Ἰ. Κ. Βογιατζίδου, Κιμῶλος, Ἀθηνᾶ 35 (1923), σ. 121 (=Κιμωλιακά 1, σ. 103).

5) Ἰδὲ Γ. Α. Μέγα, ΖΕΛ 1, σ. 104 (Ἀἴμνος, Λέσβος, Κιμῶλος, Σκύρος, Σέριφος), ΚΛ, χφ. 1479Γ', σ. 151 (Ἀγία Ἄννα Εὐβοίας), χφ. 2339, σ. 134 (Μῆλος), Ἀρχ. Θρακ. Γλωσσ. Λαογρ. Θησ. 3 (1936-37), σ. 80 (Αἶνος). Εἰς τὴν κλίνην ἐξ ἄλλου ἐτοιμοθανάτου γυναικός, τῆς ὁποίας παρετίνατο ἡ ἀγωνία, προσεκόμιζον παλαιότερον ἐν Κιμῶλι πρὸς τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω σκοπὸν σκάφην, ἐπειδὴ ἐπίστευον ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη θὰ ἐχρησιμοποίησέ ποτε σκάφην εἰς περίοδον ἐμμήνου ρύσεως (κατὰ πληροφορίαν τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου κ. Ἰω. Ράμφου).

6) Ἰδὲ καὶ Ἰ. Κ. Βογιατζίδου, Γλωσσάριον, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 288.

βουκέντρι· ράβδος μακρά παρὰ τῶν γεωργούντων κυρίως φερομένη καὶ εἰς τὴν ἄκραν ὀξύ τι σιδηροῦν ἔχουσα, νύμα λεγόμενον, δι' οὗ κεντῶσι τοὺς ἀροτριῶντας βόας (σ. 52, ἀρ. 112).

παραστήνω· οὕτω λέγουσιν οἱ γεωργοὶ ὅταν ἀρχίζωσι νὰ ἀνοίγωσιν αὐλάκια εἰς τὰ ἄκρα τοῦ χωραφίου (σ. 52, ἀρ. 110)¹.

ἄγανα· οἱ γένεις τοῦ στάχυος, ἰδίως τῆς κριθῆς· ὅθεν ἀγανοκόπημα, τὸ μετὰ τὸ λίχνισμα τῶν ἀχύρων ἀλώνισμα τῆς κριθῆς, ἵνα κοπῶσι τ' ἄγανα ταῦτα ὅσον εἶναι δυνατὸν βαθύτερα (σ. 30, ἀρ. 53)².

κόνδαλα... τὰ μετὰ τὸ λίχνισμα τῶν γεννημάτων περιέχοντα καὶ που κριθᾶς ἐξογκώματα τῆς καλάμης τῶν ἀσταχύων. Διαφέρουσι δὲ τῶν ἀχύρων, τούτων μὲν σχηματιζομένων ἐκ τῆς καλάμης τῶν γεννημάτων, ἐκεῖνα δὲ ἀπὸ τοὺς ρόζους τῆς καλάμης (παρὰ Μηλίους σκύβαλα) (σ. 27, ἀρ. 40)³.

ἄλοργος (παρὰ Μηλίους)· κόσκινον· λέγουσιν ὅτι εἶναι τὸ παρ' ἄλλοις λεγόμενον ἀραιολόγος (σ. 28, ἀρ. 41)⁴.

ρογός... τετράγωνος οἰκοδομή, ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῶν γεωργῶν κατασκευαζομένη, ἐνθα τίθεται ὁ καρπὸς ὁ πρὸς ψωμίον χρησιμεύων... (σ. 28, ἀρ. 44)⁵.

καθερνῶ, καὶ καθέρα τὸ ὄνομα=καθαρίζω· ἀμφοτέρα λέγονται ἐπὶ τῆς ἀμπέλου, ὅταν πρὸ τοῦ κλαδεύματος καθαρίζουν τὴν ἀφαιροῦντες τὰ περιττὰ (σ. 56-57, ἀρ. 128)⁶.

κλαδεύω καὶ κλάδια· καὶ ταῦτα ἐπὶ τῆς ἀμπέλου, ὅταν ἀφίνωμεν τὰ ἀναγκαῖα μάτια εἰς τὰ κλήματα (σ. 59, ἀρ. 129)⁷.

1) 'Ιδὲ 'Ι. Κ. Βογιατζίδου, Κίμωλος, 'Αθηνᾶ 35, σ. 120 (=Κιμωλιακά 1, σ. 102), τοῦ αὐτοῦ, Γλωσσάριον, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 278.

2) 'Ιδὲ καὶ 'Ιστ. Λεξ. 'Ακαδ. 'Αθηνῶν λ. ἄγανο.

3) Κόνταλα (ἐκ τοῦ κόνδυλος) ἐν Μήλῳ ('Ιστ. Λεξ. χφ. 770, σ. 19 καὶ 66), Θήρᾳ ('Ιστ. Λεξ. χφ. 676, σ. 14), Σίφνῳ ('Ιστ. Λεξ. χφ. 590, σ. 84), Πάρῳ ('Ιστ. Λεξ. χφ. 367, σ. 18) κ. ἄ. π.

4) 'Ιδὲ 'Ιστ. Λεξ. 'Ακαδ. 'Αθηνῶν λ. ἀραιολόγος.

5) 'Ιδὲ καὶ 'Ι. Κ. Βογιατζίδου, Γλωσσάριον, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 281.

6) 'Ιδὲ καὶ ἐνθ' ἀνωτ., σ. 219.

7) 'Ιδὲ καὶ ἐνθ' ἀνωτ., σ. 230.

ρῶγα· πλὴν τῆς σταφυλῆς ἐλέγετο καὶ ὁ μισθός» (σ. 63, ἀρ. 148).

β'. Ἐκ τοῦ ποιμενικοῦ βίου: «ἀργούδελο· λέγεται τὸ πρόβατον, ὅταν δὲν ἔχη, δηλ. δὲν γεννήσῃ ἀρνίον (σ. 139, ἀρ. 263)¹.

χαρχή· πρῶτον τὸ τρόχημα τῆς μυλοπέτρας πρὸς εὐκόλον τομῆν τῶν ἀλεσμάτων, καὶ δεύτερον τὸ χάρισμα τῶν ψιλῶν ζώων διὰ τομῆς κυρίως ἐπὶ τοῦ ὠτὸς γινόμενον... (σ. 58, ἀρ. 135)².

λιόθος· τὰ ἐπὶ τῆς ράχεως τῶν αἰγῶν, ὅταν μάλιστα εἶναι ἀδύναται, φυόμενα συνήθως ἐξογκώματα, τὰ ὁποῖα θλιβόμενα ἐκπέμπουσιν ὕλην ἐν εἴδει σκωλήκων (σ. 151, ἀρ. 279)³.

μιτᾶτον· ἰδιαιτέρος τόπος παρὰ τῇ μάνδρᾳ, ἐν ᾗ ἀμέλγουσι. Σπήλαιον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ οἰκοδόμημα, ὅπου φυλάττουσι τὰ πρὸς κατασκευὴν τοῦ τυροῦ χρειώδη, οἷον τὰ καζάνια, τὰ τυροβολία κλπ.» (σ. 52, ἀρ. 109)⁴.

γ'. Ποικίλαι: «ἀγκαθός· ἡ κάτω γωνία τῆς οἰκοδομῆς, ὅλη δὲ ἐν γένει ἡ γωνία, ἀγκωνή, καντούνι οὕτω λέγεται καὶ ἔξωθεν (σ. 56, ἀρ. 127)⁵.

αὐκλα· τὸ μέρος τοῦ δώματος ὅθεν καταπίπτουσι τὰ ὕδατα (σ. 49, ἀρ. 101)⁶.

νιχύτης· ὀχετός, αὐλάκι πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων ἢ ἀκαθαρσιῶν (σ. 49, ἀρ. 100)⁷.

ἀνέπλαος· ἑκτασις μεγάλη. Φράσις «ἐπῆραν τὰ κατσίκια τ' ἀνέπλαος=ἐξηπλώθησαν καὶ διεσπάρησαν, κοζὰ ἀνέπλαος=τόση ἑκτασις, μεγάλη δηλ. (σ. 63, ἀρ. 149)⁸.

1) Ἰδὲ Ἰστ. Λεξ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν λ. ἀργουδέλλα, πρβλ. καὶ Ἰ. Κ. Βογιατζίδην, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 178.

2) Πρβλ. καὶ Ἰ. Κ. Βογιατζίδην, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 306.

3) Εἰς νεωτέραν συλλογὴν γλωσσικοῦ ὕλικου ἀπαντᾷ ὑπὸ τὸν συνήθη τύπον γιόθος Ἰστ. Λεξ. χφ. 829, σ. 116) ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἱονθός. Διὰ πλεονα ἰδὲ Γ. Δ. Ζευγώλην, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 103.

4) Ἰδὲ Ἰ. Κ. Βογιατζίδην, Κιμωλιακά 1, σ. 106.

5) Ἰδὲ Ἰστ. Λεξ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν λ. ἀγκαθός.

6) Ἰδὲ Ἰ. Κ. Βογιατζίδου, Γλωσσάριον, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 181 καὶ 314.

7) Νιχύτης καὶ ἐν Σίφνῳ (Ἰστ. Λεξ. χφ. 589, σ. 31).

8) Ἰδὲ Ἰστ. Λεξ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν λ. ἀνάπλαος.

βεδοῦρι· ἀγγεῖον πήλινον μὲ ἀνοικτὸν στόμα οὐχὶ ἐπίμηκες καὶ μὲ χερούλιον ἄνωθεν ὥς τὸ τοῦ καλαθίου πρὸς μεταφορὰν φαγητοῦ χρησιμεῦον (σ. 56, ἀρ. 127)¹.

καζίκι· ὁ δαυλὸς τῆς ἐλαίας, ὅστις χώνεται εἰς τὴν γῆν πρὸς σχηματισμὸν ἐλαιοδένδρου (σ. 58-59, ἀρ. 136)².

κατουρύκι καὶ καταβολάδι· αἱ χωνόμεναι εἰς τὴν γῆν ἀμπελόβεργαι χωρὶς νὰ κοπῶσι ἀπὸ τὴν μάνναν πρὸς σχηματισμὸν νέου ἐκ τούτων κλήματος (σ. 59, ἀρ. 137)³.

μρυκτερό· ὁ χοῖρος. Ἡ κοινὴ γλῶσσα ὅλα τὰ προξενοῦντα κακὴν ἐντύπωσιν ὀνόματα μετατρέπει ἐπὶ τὸ κρεῖττον. Οὕτω τὸν μὲν γάδαρον λέγει κτῆμα, τὸ δὲ βόδι πρᾶγμα καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ζῷα. Τὰ κέρατα, γαρύφαλλα. Ἄλλα δὲ ὅπου δὲν δύναται νὰ μετατρέψῃ λέγει μὲ τὴν προσθήκην τοῦ «μὲ συμπάθιον», ἢ «μὲ συγχώρουν» καὶ πάντα ἐν γένει. Οὕτω ἐὰν εἴπῃ κέρατα, λέγει μὲ συμπάθιο· ἐὰν εἴπῃ πέντε, ἐπίσης, διότι καὶ τοῦτο κακὸν θεωρεῖται, ἐπειδὴ ἐκ τῶν πέντε δακτύλων σχηματίζονται φάσκελα (σ. 59-60, ἀρ. 139)⁴.

...κρατητήρα ...εἶδος λιθίων, τὰ ὁποῖα ἐκβάλλουν πρωτῶς καὶ αἱ συκέαι καὶ οἱ ἔρινεοὶ (ὀρνοί), θεωρούμενα ὅτι κρατοῦν τῶν μὲν συκεῶν τὰ λίθια, τὰ κατόπιν γινόμενα σῦκα, τῶν δὲ ἔρινεῶν τὸν καρπὸν, ὅστις λέγεται ἐπίσης ἔρινεὸς (ὀρνός), χρησιμεύων εἰς τὸ νὰ διατηρῇ τὰ λίθια τῶν συκεῶν ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ πίπτωσι, καὶ νὰ γίνωσιν ἐπομένως σῦκα (σ. 138-139, ἀρ. 263)⁵.

φώλιο· τὸ αὐγὸν τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχῃ ἡ κόττα, διὰ νὰ φωτοκῆσῃ (σ. 64, ἀρ. 151)⁶.

στειλιάρι· τὸ ξύλον τῆς ἀξίνης, ὃ κρατοῦντες σκάπτουσι» (σ. 64, ἀρ. 151).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Δ. ΗΜΕΛΛΟΣ

1) 'Ιδὲ 'Ιστ. Λεξ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν λ. βεδούρι.

2) 'Ιδὲ καὶ 'Ι. Κ. Βογιατζίδην, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 218.

3) 'Ιδὲ καὶ 'Ιστ. Λεξ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν λ. ἀπώρυγα.

4) 'Ιδὲ ἐνθ' ἄνωτ. λ. ἀγριομουχτερό.

5) Πρβλ. καὶ 'Ι. Κ. Βογιατζίδην, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 236.

6) 'Ιδὲ ἐνθ' ἄνωτ., σ. 305.

ΙΗΣΟΥ·Ι·ΤΑΙ ΕΙΣ ΚΙΜΩΛΟΝ

Δύο ἱεραπόστολοι, μέλη τῆς Συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰάκωβος Πορτιερῆς καὶ ὁ Βερτράνδος Μαρτίνος, παρέμειναν εἰς τὴν Κίμωλον περίπου δύο μῆνας, ἀπὸ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 25 Δεκεμβρίου, τοῦ 1705. Καὶ εἰς τὸ βραχὺ τοῦτο χρονικὸν διάστημα αὐτοὶ οἱ δύο «εὐαγγελικοὶ ὑπηρέται» ἐπετέλεσαν ἔργα.... θαυμαστά: Μὲ μόνην δύνανμιν τὸν λόγον, τὰ «πάνσοφα καὶ μελίρρυτα λόγια» τους, κατῴρθωσαν νὰ φέρουν εἰς τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν τοὺς τάχα βλασφημους καὶ ἐπιόρκους Κιμωλίους, νὰ ἀφανίσουν ἀπὸ τὴν μικρὰν νῆσον τὴν νόσον τῆς ἀμαρτίας, νὰ σώσουν μὲ τὰ «ὀρθόδοξα διδάγματα» τους παραστρατημένας ψυχάς, νὰ θεραπεύσουν δωρεάν, μὲ «ἐκλεκτὰ» φάρμακα, σοβαρὰς σωματικὰς ἀσθενείας! Εὐγνωμονῶν ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος καὶ λαὸς τῆς Κιμῶλου διὰ τὰς τόσας καὶ τοσαύτας εὐεργεσίας ἐφωδίασε τοὺς δύο ἱεραποστόλους, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσουν δι' ἄλλους τόπους, μὲ τὸ ἀκόλουθον πιστοποιητικόν¹:

1705 μηνὸς Δεκεμβρίῳ 25. Ἐν τῇ νήσῳ Κιμούλῳ.

Ἐμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ἱερεῖς καὶ ἐπιτρόποι καὶ γέροντες καὶ ὅλη ἡ κοινότης, μικροὶ καὶ μεγάλοι, τοῦ παρόντος νησιῦ λέμεν, ὅπως ἐπειδὴ ἡ ἄπειρος καὶ δημιουργικὴ οἰκονομία τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, ὅπου ἐπρόβλεψεν εἰς τοῦτα τὰ μέρη τοῦ Ἀρτζιπελάγου τοὺς δύο αἰνδεσιμωτάτους πατέρες τῆς Ἑταιρίας τοῦ Ἰησοῦ Ἰάκωβον Πορτιερῆν καὶ Βερτράνδον Μαρτίνον διὰ διδασκάλους καὶ κήρυκες παναρίστους τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡς ἀστέρες πολύφωτοι τοῦ νοητοῦ στερεώματος νὰ περιπατοῦν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, νὰ σπινθοβολοῦν πανταχόθεν τὰς διαυγέστα-

1) Τὸ πιστοποιητικὸν τοῦτο ἀντέγραψα ἐκ παλαιοῦ ἀντιγράφου γενομένου τὴν 28 Ἀπριλίου 1706 ὑπὸ Ἱερωνύμου Μοδινού. Κάτοχος τοῦ ἀντιγράφου τούτου ἦτο ὁ μακαρίτης ἐξάδελφός μου Μανώλης Φλ. Κατσουρός, ὁ ἐξαίρετος ἐν Σύρῳ δικηγόρος, ποῦ εἰς τὴν ἱεράν σκιάν του ἀφιερώνεται τὸ μικρὸν τοῦτο μελέτημα.

τες λάμπεις των τοῦ θειοτάτου φωτός τῆς ἀληθείας θεογνωσίας, δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀγαθὴ Του ἐνέργεια τοὺς ἐξαπέστειλε πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ καὶ χρειάζομενος ἦτον ὁ ἐρχομός των διὰ νὰ ἀφανίσουν τὸ σκότος τῆς ἀφεγγῆς ἀθεογνωσίας καὶ τὴν βλαβερὴν νόσον τῆς ἀμαρτίας, τοὺς ὄρκους καὶ τὰς βλασφημίας, ὅπου εἰς τοῦτό μας τὸ νησί ἐπολιτεύοντον, οἱ ὅποιοι μὲ τὰ πάνσοφα καὶ μελίρρυτα λόγια, ὅπου μὲ εὐαγγελικὰς ῥήσεις καὶ ἀποστολικούς φθόγγους ἡ θεοκίνητος γλῶσσά τους, ὡς παναρμόνιον ὄργανον ὀρθοδόξως, φιλαληθῆς καὶ εἰρηνικῶς φθέγγεται, φέρουν τὴν προσοχὴν ὀρεκτικὴν εἰς τὰ ἀφτιατῶν ἀκροατῶν, ἐγκαρδιώνοντας καθένα νὰ δεχθῇ καὶ νὰ καρποφορηθῇ μετὰ πάσης χαρᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καθὼς δύο μῆνες ἐδοκιμάσαμεν καὶ μὲ καθαρὴν στόχασιν ὀφθαλμοφανῶς εἶδαμεν τὸν κόπον καὶ προθυμίαν, ὅπου μὲ θεϊκὸν ζῆλον καὶ θαυμαστὴν ἐπιμέλειαν ἐκοπίαζαν νὰ συχναῖζον τὰς διδασχὰς τοὺς μὲ τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα, μὲ τὰς συνομιλίας καὶ διδασκαλίας εἰς τὰ παιδιὰ εἰς ὅσον ὅπου μὲ πολλὴν παρηγορίαν καὶ ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν μας ἐκαρποφορηθήκαμεν τὰ ὀρθόδοξα καὶ σωτηριωδέστατα διδάγματα. Τὰ παιδιὰ μας ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ ἐλάβασιν πολλὴν προκοπὴν μὲ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ὅπου καθημερούσιον ἐκοπίαζαν νὰ τοὺς ἐρμηνεύουν τὰ μυστήρια τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ εἰς τὰς πρᾶξεις τῆς εὐσεβείας. Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο τὸ ψυχωφελὲς ὄφελον ἐλάβαμεν ἀπὸ λόγου τως, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς σωματικὰς μας ἀσθένειας βοηθοὶ πατέρες καὶ σπλαχνικοὶ εὐεργέτες ἀνεφανίστησαν εἰς τοῦ λόγου μας ἐπισκέβοντάς μας μὲ παρηγορικὰ λόγια καὶ ἰατρούοντας τὰς ἀσθένειάς μας ἀδωροδοκῆτως μὲ ἐκλεκτὰ ἱατρικὰ, μὴν στέργοντας ἄλλον μισθὸν ἀπὸ λόγου μας παρὰ μόνον νὰ ἀγαπηθοῦμεν μὲ τὸν Θεὸν διὰ μέσου τῆς Ἀγίας Ἐξομολογήσεως. Οἱ διδασχὰς των πάντα ἦτον ἐναντίον εἰς τὰς παρανομίας καὶ ὅχι ποτὲ ἐναντίον εἰς τὸ ρίτο μας, μάλιστα ὅπου μὲ κάθε λογῆς τρόπον μᾶς ἐδίδαξαν πόσον ψηφοῦσιν καὶ ἀγαποῦσιν τὸ γένος τῶν Ρωμαίων εἰς ὅσον ὅπου ἐμεῖς παρακινημένοι ἀπὸ τὸ ψῆφος καὶ τὴν εὐλάβειαν ὅπου τοὺς προσφέρνομεν ἐσπουδάξαμεν ὅλοι νὰ ἐξομολογηθῶμε στοῦ λόγου τοὺς καὶ στοχαζόμενοι τῶν ἡθῶν τὴν διόρθωσιν τῆς βλασφημίας καὶ τοὺς ὄρκους τὴν ἐξολόθρευσιν καὶ ἐτέρων ἀμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν εὐχαριστῶντας καὶ δοξολογῶντας τὸ ἔλεος καὶ

τὴν οἰκονομίαν τοῦ παναγάθου Θεοῦ, ὅπου μᾶς ἤξιώσεν νὰ δεχθῶ-
μεν τοιούτους εὐαγγελικοὺς ὑπηρέτες, μὲ θερμὲς παρακάλεσες
ἐζητήσαμεν τοὺς νὰ σταθοῦσιν ἀκόμα ὀλίγον νὰ περιχαροῦμεν
τὴν πρὸς ἡμᾶς χριστιανικὴν τοὺς ἀγάπην, τὴν εἰρηνοποιᾶν πολι-
τείαν καὶ τὲς εὐσεβὲς τῶν πράξεις· ἀμὴ αὐτοὶ μὴ στεργόμενοι· ἐπει-
δὴ καὶ ἡ βία τῶς εἶναι νὰ ὑπάσιν ἀλλόθεν διὰ νὰ διδάξουν τὸν λό-
γον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν συνήθειάν τοὺς, ὅθεν ἡμεῖς εἰς χάριν εὐχα-
ριστίας καὶ τῆς ἀγάπης ὅπου μᾶς βιάζει νὰ τοὺς τιμῇσωμεν, πρέ-
πον εἶναι νὰ τοὺς συντροφιάσωμεν μὲ τὲς παρόντες μας πιστὲς καὶ
καθαρὲς μαρτυρίες, ὅπου ἰδιοχειρὸς μας ἐδῶ θέλομεν βεβαιώσῃν,
γενόμενον τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ κατ'ἐκτελέσειν μας πούμπλικου
καὶ τὰ ἐξῆς.

Ὁ οἰκονόμος Κιμώλου
παπᾶ Μαθιοῦ Ἰωάννης
ιερεὺς σακελάριος

Χωροπίσκοπος Λογοθέτης
παπᾶ-Γεώργης Ράφος
παπᾶ-Ἀγγελοῦ Ἀθηναῖος
πρωτοπαπᾶς Ναδάλες

Φραγκῖσκος Μοδινὸς
κι' ἐπίτροπος
Μιχαλέτος Γλυκοφρύ-
δης κ' ἐπίτροπος
Μιχελάκις Στρατηγὸς
Γεώργης Λογοθέτης
Κωνσταντῆς Μοδινὸς
Ματθαῖος Μοδινός,
κόνσολος Βένετος.

παπᾶ-Ἀγγελέτος Ράφος - Ἀντώνιος Μοδινὸς - Γεώργης
Ἰω. Μάλλη

παπᾶ-Ἀντώνης Ἀφεντάκης - Φιλιππῆς Χρυσούλης - Ἀντώνης
Ζαχαρίας

Νικολὸς ἱερεὺς Λογοθέτης - Ἀλεξανδρῆς Μαγέρης - Νικολὸς
Ἰω. Ἀντώνη Κωνσταντῆ

παπᾶ-Ἰωάννης Πατινιώτης - Ἀνεγνώστης Γλυκοφρύδης,
Βασίλης Πρεζάνης
παπᾶ-Ἀντώνης Ἀντιβάχης - Μάριος Λιγνὸς - Μανόλης Ρόδος
παπᾶ-Μιχάλης Ράφος - Γεώργης Χαλκίόπουλος - Γεώργης
Καντζὸς

παπᾶ Μᾶρκος Σαλιβαράς - Τζώρτζης Ἀρμακόλας - Νικολά-
κις Λογοθέτης

ἐκανοὺς πνευματικοὺς καθοδηγητάς, εἶναι ἀπολύτως σύμφωνος πρὸς τὴν ἀπλὴν γραμμὴν ἐνεργείας τὴν καθορισθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἰησοῦτικῆς Ἑταιρείας διὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου¹.

Δηλαδή: Ἡ συνωρίς τῶν ἱεραποστόλων μὲ τὰ συχνὰ κηρύγματα της, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, μὲ τὴν διαρκῆ διδασκαλίαν τῶν «ιδίων ἀληθειῶν», ποὺ ἐκηρύσσοντο ἰδιαιτέρως διὰ κάθε κοινωνικὴν τάξιν, μὲ τὰς συγκεντρώσεις τῶν μικρῶν παιδιῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἐξηγοῦντο αἱ θρησκευτικαὶ ἀληθιαι, μὲ ὑποκριτικὰς ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ τῆς ὀρθοδόξου δογματικῆς διδασκαλίας καὶ μὲ τὴν δαψιλῆ παροχὴν ἱατρικῆς περιθάλψεως καὶ φαρμακευτικῆς βοήθειας, προσεπάθησε νὰ κατακτήσῃ τὰ πνεύματα καὶ νὰ διαφθείρῃ τὰς συνειδήσεις τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων τῆς νήσου.

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα· εἶχε πράγματι ἡ διδασκαλία τῶν δύο ἱεραποστόλων ἀγαθὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν Κιμωλίων καὶ μάλιστα τόσῃ, ὥστε νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν νῆσον των «ἡ βλαβερὴ νόσος τῆς ἁμαρτίας»;

Νομίζω ὅτι οἱ δύο ἱεραπόστολοι ἐπαινοῦνται δι' ἐπιτεύγματα, μὲ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Κιμῶλιοι καὶ πρὸ τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἱεραποστόλων καὶ μετὰ ταύτην καὶ σήμερον καὶ πάντοτε — ὅπως καὶ οἱ κάτοικοι καὶ τῶν ἄλλων Κυκλάδων — διεκρίνοντο διὰ τὴν εὐσέβειαν, τὴν πραότητα, τὸ φιλήσυχον καὶ φιλόνομον, γενικῶς διὰ τὴν ἡμερότητα τοῦ χαρακτῆρος, καὶ ἀσφαλῶς δὲν ἐπερίμεναν ποτὲ νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ ξένους ψυχικὴν εὐγένειαν καὶ ἀγνότητα, τὴν ὁποίαν ἔχουν ἐκ κληρονομίας, τὴν ὁποίαν κανένας ποτὲ δὲν ἔθεσε σοβαρῶς ὑπὸ ἀμφισβήτησιν.

Ἡ ὥς ἄνω πιστοποιήσις εἶναι εὐλογον νὰ γεννήσῃ πολλὰς ἀμφιβολίας ὥς πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ διαλαμβανόμενα, ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι μὲ ὁμοίαν σχεδὸν πιστοποιήσιν² εἶχαν ἐφοδιάσει τὴν 17

1. Βλπ. Λεωνίδου Ἰ. Φιλιππίδου, Ἡ ἐν Τήνῳ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπὶ Ἑνετοκρατίας, «Ἐκκλ. Φάρος», τ. ΚΔ' (1925), σ. 413 ἐξ.

2. Π. Γρηγορίου, Σχέσεις καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων, ἐφημ. «Ἡ Καθολικὴ», ἀρ. φ. 834 (6.6.1952). Ἡ πιστοποιήσις τῶν Σιφνίων, ἐν γαλλικῇ μεταφράσει, φυλάσσεται εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ Γενικὸν Ἡγουμενεῖον τοῦ Τάγματος τοῦ Ἰησοῦ.

Σεπτεμβρίου τοῦ 1700 οἱ Σίφνιοι τοὺς δύο ἰησουῖτας ἱερομονάχους, τὸν Jacques — Xavier Portier (δηλαδὴ τὸν Ἰάκωβον Πορτιερῆν) καὶ τὸν Jean Luchon, ποὺ ἐπὶ 2 μῆνας ὡς «εὐαγγελικοὶ ὑπηρέτες» [dignes ministres de l' Évangile], ἐδίδασκον, κατὰ τὴν πιστοποίησιν, εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰ σταυροδρόμια καὶ εἰς τὰ σπίτια τῆς Σίφνου, ποὺ ἐπεσκέπτοντο καὶ ἐξωμολογοῦσαν τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀρρώστους καὶ ποὺ εἶχαν τὸ σπίτι τοὺς πάντοτε ἀνοιχτὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐμοίραζαν «avec bonté d'excellents remèdes» [ἀδωροδοκῆτως ἐκλεκτὰ ἱατρικὰ]. Ἡ ὁμοιότης τοῦ περιεχομένου τῶν δύο πιστοποιητικῶν, τῶν Σιφνίων καὶ τῶν Κίμωλίων, ὁμοιότης σχεδὸν ἀπόλυτος, εὐλόγως γεννᾷ τὴν ὑπόψιν ὅτι τὰ πιστοποιητικὰ συνετάσσοντο ὑπὸ τῶν ἱεραποστολῶν καὶ ὑπεγράφοντο ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν νήσων κατόπιν βίας, ἡ ὁποία ἤσκειτο ὑπὸ τῶν ἐκεῖ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος διάτριβόντων Μαλτέζων καὶ ἄλλων Εὐρωπαϊῶν θηριωδεστάτων κουρσάρων¹, οἱ ὅποιοι εἶχαν φιλικώτατας σχέσεις καὶ μὲ τοὺς ἰησουῖτας καὶ μὲ τοὺς καπουκίνους ἱερομονάχους, ποὺ μὲ ὑπερβάλλοντα ζῆλον, ἀλλὰ ματαίως, ἐπεδίωκαν, εἰς τοὺς χαλεποὺς διὰ τοὺς Ἑλληνας ἐκείνους καιροὺς, τὴν μεταθρήσκευσιν τῶν νησιωτῶν².

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΦΛ. ΚΑΤΣΟΥΡΟΣ

1) Βλπ. Ἀντωνίου Μηλιαράκη, Κίμωλος, Ἀθήνησιν 1901, σ. 27 [Κίμωλιακὰ Α', ἐν Ἀθήναις 1970 — ἐκδ. κληροδοτήματος Γ. Οἰκονόμου Νικ. Ἀφεντάκη, ἐπιμελεῖα Ἰ. Ράμφου — σ. 27], Ἐμμ. Καρπαθίου, Ἡ Λατινικὴ προπαγάνδα καὶ αἱ Κυκλάδες κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἐκδ. Ἰωάν. Σπ. Ράμφου, ἐν Ἀθήναις 1936, σ. 11-12 καὶ Π. Ζερλέντου, Ἱστορικὰ Σημειώματα ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἐν Νάξῳ καπουκίνων, ἐν Ἐρμούπολει 1922, σ. 18. — Διὰ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν ἰησουητῶν καὶ τῶν ἄλλων καθολικῶν μισσιοναρίων εἰς τὸν ἐλληνικὸν χώρον βλπ. Ἀποστ. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη, τ. Γ' 1968, σ. 392-471.

2) Βλ. Lettres édifiantes et Curieuses, écrites des Missions Étrangères, Nouvelle édition, Mémoires du Lévent, t. I., Paris MDCCLXXX, σελ. 321 ἐξ., ἐνθα γίνεται μνεία περὶ τῆς δραστηριότητος τῆς Συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἀποστολῶν τῆς εἰς τὴν νῆσον Κίμωλον καὶ ἄλλας Κυκλάδας καὶ περὶ τοῦ Ἰησουῖτου πατρὸς Jacques - Xavier Portier καὶ τοῦ συντρόφου του.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΙΜΩΛΟΥ¹ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1700

ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ JUSTINIANI²

Κρίνομεν σκόπιμον νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν ἐνταῦθα τὴν περὶ τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας Κιμώλου ἔκθεσιν τοῦ Ἀντωνίου Justiniani ὑπὸ χρονολογίαν 1700, παρέχουσιν ἱκανὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα περὶ τοῦ δυτικοῦ ἐν τῇ νήσῳ ναοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. (Σημείωσις ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως).

Ἡ Κίμωλος εἶναι μικρὰ νῆσος ἔχουσα περίμετρον δέκα ὀκτὼ μιλίων³, τελεῖ δὲ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου⁴, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ μικροῦ στενοῦ ἀποστάσεως ἐνὸς μόνου μιλίου⁵.

Εἰς ἀπόστασιν μόλις ἐνὸς μιλίου ἀπὸ τῆς θαλάσσης⁶ ὑπάρχει

1. Ἐν τῷ Ἱταλικῷ χειρογράφῳ ἡ νῆσος καλεῖται Ἀρτζαντιέρα (Argentiera).

2. Βλ. Ἀρχιμανδρίτου Ἐμμανουὴλ Ἱ. Καρπαθίου (νῦν Μητροπολίτου Μεσημβρίας), Ἡ λατινικὴ προπαγάνδα καὶ αἱ Κυκλάδες κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, Ἀθῆναι, 1936 σελ. 11-17.—(Ἐκδοσις Ἰωάν. Σπ. Ράμφου).

3. Κατὰ τὰς νεωτέρας γεωγραφικὰς ἐρεῦνας, αἱ διαστάσεις τῆς Κιμώλου ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: ἀπὸ Β πρὸς Ν ἀπόστασις 5 μιλίων 3 1/3 μιλίων ἀπὸ Α πρὸς Δ. 15 μίλια τὸ ἀνάπτυγμα τῆς ἀκτογραμμῆς. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς ἐπιφανείας τῆς νήσου ἐν προβολῇ ἔχει ἑκτασιν 33 τ.χ. (Ἰδε, Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν, ἐν λέξει Κίμωλος).

4. Ἐννοεῖται τῆς λατινικῆς Ἐπισκοπῆς. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι Κιμώλου ἐξηρτῶντο ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μήλου, τῆς Μήλου καὶ Κιμώλου ἀποτελούσης μίαν ἐπαρχίαν ἐκκλησιαστικὴν.

5. Τὸ στενὸν τοῦτο εἶναι ὁ πορθμὸς Πολώνια κατὰ τὸ ΝΔ τῆς νήσου ἄκρον, ἀνοίγματος ὀλίγον τι πλέον τοῦ ἡμίσεως μιλίου.

6. Ἐννοεῖται ὁ ὁρμος τῆς Ψάθης, ἥτις εἶναι σήμερον τὸ ἐπίνειον τῆς καμοπόλεως Κιμώλου. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχουσι σήμερον ἀρκετὰ κατοικίαι, θεωρεῖται δὲ ὡς τόπος παραθερισμοῦ. Ἀλλοτε ὁ ὁρμος ἐκαλεῖτο «τοῦ ἁγίου Νικολάου» ἐξ ὑπάρχοντος ἀκόμη καὶ μέχρι σήμερον ὁμωνύμου μικροῦ ναοῦ.

ἐν καὶ μόνον φρούριον μὲ περιτείχισμα χωρὶς ἄλλα χωρία. Ἐν τῷ φρουρίῳ ὑπάρχουσι δέκα ὁκτὼ Ἑλληνικοὶ ἐνοριακοὶ ναοί¹, ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ ἄλλοι ἐξήκοντα τρεῖς ἐξοχικοί, ὅλοι δὲ κτητορικοί². Ἐξῶθι τοῦ φρουρίου τούτου, πλησίον τοῦ τείχους, εὐρίσκεται ἡ λατινικὴ ἐκκλησία. Ὑπάρχουσι δὲ πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς τὸν λατινικὸν ρυθμὸν, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά δέκα πέντε τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὸ πλεῖστον ξένοι³. Τινὲς ἐξ αὐτῶν εἶναι κορσάροι, διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐνταῦθα σταθεράν διαμονήν, ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Τούρκου· ὅταν δὲ ἀποκτήσωσι τέκνα, ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὸν ρυθμὸν τῆς Ἑλληνίδος μητρὸς των καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοσοῦτου χρόνου⁴ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ αὐξηθῇ ὁ λατινικὸς ρυθμὸς. Οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῆς νήσου εἶναι ὅλοι Ἑλληνες, ὁκτακόσιοι τὸν ἀριθμὸν⁵.

Ἡ λατινικὴ ἐκκλησία, τιμωμένη* ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας τοῦ Ροζαρίου⁶, ὠκοδομήθη περίπου ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Monsignor Sera, ἐπισκόπου Μήλου, διὰ τῶν ἐλεῶν τῶν κορσάρων, πρὸς πνευματικὴν αὐτῶν παραμυθίαν, ἐπίσης δὲ καὶ ἄλλων χρι-

1. Σήμερον ὑπάρχει εἰς καὶ μόνος ἐνοριακὸς ναὸς, ὁ τῆς Παναγίας Ὁδηγητρίας, σῆμασμα τῆς Κιμῶλου καὶ ἀντικείμενον ἐξαιρέτου φροντίδος τῶν ἀπανταχοῦ Κιμωλίων. Ὁ ναὸς πανηγυρίζει τῇ 21ῃ Νοεμβρίου.

2. De juris Patronatus Laico. Σφύζονται ἀκόμη τινὲς ἐξ αὐτῶν.

3. Νῦν οὐδεὶς λατίνος τὸ δόγμα κατοικεῖ ἐν τῇ νήσῳ. Ὡς ἀναφέρει ὁ περιηγητὴς Sonnini ἤδη κατὰ τὸ 1778, ὅτε ἐπεσκέφθη τὴν νήσον, ὑπῆρχε μόνον μία οἰκογένεια, ἡ τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Paul Brest, διωρισμένου ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ 1738.

4. Ἡ νήσος Κίμωλος κατελήρθη ὑπὸ τῶν Φράγκων μετὰ τὴν κατὰλυσιν τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν λεγομένων Σταυροφόρων τῷ 1204. Κατὰ τὸ 1207 ὁ Μᾶρκος Σανούδος ἤνωσε τὴν Κίμωλον μὲ τὸ «Δουκάτον τῆς Νάξου». Ὑπὸ τῶν Τούρκων κατελήφθη τῷ 1537.

5. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928, ἡ νήσος ἔχει σήμερον 1959 κατοίκους.

6. Ἰταλιστὴ Rosario. Εἶναι τρόπος προσευχῆς παρὰ Λατίνους. Ἀρχίζει μὲ τὸ «Πιστεύω», ἐν «Πάτερ ἡμῶν», καὶ τρία «Χαῖρε Μαρία». Ἐπειτα, ὁ προσευχόμενος ἐπαναλαμβάνει δέκα πέντε φορὰς τὸ «Πάτερ ἡμῶν», δέκα δὲ φορὰς τὸ «Χαῖρε Μαρία». Συγχρόνως ὑποχρεοῦται νὰ ἀναμιμῆσκει τὰ μυστήρια τοῦ βίου, τοῦ θανάτου, καὶ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ προσευχὴ τοῦ ροζαρίου κλείει μὲ τὸ «Δόξα Πατρὶ». Ῥοζάριον ἐπίσης καλεῖται καὶ κάποιον κομβολόγιον, τὸ ὁποῖον οἱ παπισταὶ μεταχειρίζονται κατὰ τὴν προσευχὴν ταύτην, καὶ θεωρεῖται «ιερόν ἀντικείμενον», ἅτε ὃν ἡγιασμένον μὲ εἰδικὴν Εὐχὴν.

στιανῶν, οἱ ὅποιοι καταπλέουσιν εἰς τὴν νῆσον συχνότερον ἔνεκα τῶν εὐκολιῶν, τὰς ὁποίας παρέχει ὁ λιμὴν τῆς Κιμῶλου¹. Ἡ ἐκκλησία αὕτη εἶναι μικρά, μήκους μόνον δέκα τριῶν βημάτων καὶ πλάτους ἑπτὰ· οὕσα ἐστεγασμένη διὰ θόλου κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν κατεσκευασμένου ἐκ πέτρας, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο ἥμισυ ἐκ πλίνθων, ἔχει τὴν μεγαλυτέραν Ἀγίαν Τράπεζαν κατέναντι τῆς εἰσόδου. Ἡ Ἀγία Τράπεζα αὕτη στερεῖται ὑποχρεώσεως λειτουργίας², ἐπίσης δὲ τοῦ δικαιώματος λειτουργίας ὑπὲρ τῶν νεκρῶν³. Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐκκλησίᾳ καὶ δύο ἄλλαι Ἀγίαι Τράπεζαι μικραί, καλῶς διατηρούμεναι, ἀφιερωμένοι δὲ ἡ μὲν μία εἰς τὸν Μιχαὴλ Ἀρχάγγελον, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὸν Ἅγιον Ἀντώνιον τῆς Παδούης καὶ ἔχουσαι τὰ ἀναγκαιῶντα εἰς αὐτὰς ἐφόδια. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης δύο μνήματα καὶ ἐν ἄλλο διὰ τὰ βρέφη.

Δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα ἰδιαιτερον Σκευοφυλάκιον καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἐφημέριος πρὸς ἀσφάλειαν φυλάττει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ σκεύη καὶ τὰ ἡγιασμένα ἔλαια. Ἡ ἐκκλησία στερεῖται Ἐξομολογητηρίου καὶ ἱερᾶς Κολυμβήθρας, διὸ ἐν δοθείσῃ περιστάσει γίνεται χρῆσις φορητῆς Κόγχης⁴ καὶ ἀπλοῦ ὕδατος. Ἐδῶκα ὅμως ἐντολὴν νὰ ἐφοδιάζηται ἡ ἐκκλησία κατ' ἔτος μὲ Βαπτιστήριον ὕδωρ, καθὼς ὀρίζει τὸ Ρωμαϊκὸν Τυπικόν⁵.

1. Περὶ τοῦ εὐλιμένου τῆς νήσου Κιμῶλου, ἴδε ὅσα γράφει ὁ Χρυσόστομος Νεαμονιτάκης ἐν «Κιμωλιακοῖς» Ἰωάννου Ῥάμφου, Ἀθῆναι. 1933, ἐν σελ. 7 8. 16. 19. 22.

2. Obligho di messe. Νοεῖται τὸ παρὰ τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τινι μέτρῳ καὶ παρ' ἡμῖν, ἐν ἰσχύϊ ἔθος, καθ' ὃ ἀφιερώνει κἄτι εἰς χρῆμα ἢ εἰς εἶδος ὁ χριστιανὸς εἰς κἄποιαν ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ὑποχρεοῦται ἀπέναντι τοῦ ἀφιερώματος νὰ κάμνῃ ὠρισμένας λειτουργίας κατ' ἔτος ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀφιερωτοῦ ἢ τοῦ ὑπὲρ οὗ ἐγένετο ἡ ἀφιέρωσις.

3. Privileggio per gli defonti. Κατὰ τὴν 3ην Νοεμβρίου ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία ἄγει τὴν ἡμέραν τῶν ψυχῶν. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὅλαι αἱ λατινικαὶ ἐκκλησίαι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ τελέσωσι λειτουργίας ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων. Κατὰ τὰς ἄλλας ὅμως ἡμέρας τοῦ ἔτους, μόνον ἐκεῖναι αἱ ἐκκλησίαι προσφέρουσι τοιαύτας λειτουργίας, ὅσαι ἔχουσι τὸ προνόμιον ἀπὸ τὸν Πάπαν. Αἱ τοιαῦται προνομιοῦχοι ἐκκλησίαι φέρουσι δηλωτικὴν ἐπιγραφὴν περὶ τοῦ προνομίου των τούτου ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης.

4. Δοχεῖον κωνοειδές, πῆλινον ἢ μετ' ἀλλινον, χρησιμοποιοῦμενον διὰ τὸ δι' ἐπιχύσεως Βάπτισμα παρὰ τοῖς Λατίνοις.

5. Οἱ Λατῖνοι, ὡς γνωστόν, τελοῦσι τὸ Βάπτισμά των δι' ἐπιχύσεως ἢ ραντισμοῦ.

Τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην Ἱερὰ Ἀμφια καὶ Σκεὺς εἶναι τὰ ἐξῆς:

Ἐν Ἀγίον Δισκοπότηρον χαλκοῦν, ἐπίχρυσον, μετὰ τοῦ Ποτηρίου καὶ Δισκάριον Ἀργυροῦν.

Τρία φελόνια διαφόρων χρωμάτων μετὰ τῶν συμπληρωμάτων αὐτῶν.

Δύο στιχάρια μέσης καταστάσεως μὲ τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ λειτουργοῦντος ἱερέως καλύμματα καὶ ζῶνας.

Ἐν βιβλίον Λειτουργίας.

Δύο θῆκαι μὲ τὰ τετράγωνα καλύμματα τοῦ Ἀγίου Δισκοποτήρου καὶ μὲ τὰ ἀντιμήνια. Ἐκ τούτων ἡ μία εἶναι ἐσχισμένη, ἐπειδὴ εἶναι ἀρκετὰ παλαιά, καὶ τρυπημένη.

Τέσσαρες ταινίαι μάλλιναι κροσσωταί.

Τέσσαρες σκέπαι τοῦ Ἀγίου Δισκοποτήρου διαφόρων χρωμάτων.

Τρεῖς μικροὶ μανδῦαι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἀπὸ δαμασκηνόν καὶ οἱ δύο ἀπὸ ἰνδικόν ὕφασμα.

Δύο στέφανοι ἀργυροὶ μικρᾶς ἀξίας.

Μία λαμπὰς ἐξ ὀρειχάλκου.

Ἐν θυμιατήριον ἐξ ὀρειχάλκου.

Εἷς κώδων μετρίου μεγέθους καὶ

Ἐν ὄργανον σιδηροῦν πρὸς κατασκευὴν ὠστιῶν.

Ἐλλείπει ὁ φαίνδλης¹ καὶ τὸ ἐπιδεικτήριον τῆς ἱερᾶς ὠστίας σκεῦος², περὶ τῶν ὁποίων καὶ ἱκετεύω τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ Ἱεροῦ Συνεδρίου νὰ ἐφοδιάσῃ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ἵνα χρησιμοποιοῖ αὐτὰ κατὰ τὰς μεγαλυτέρας ἐορτὰς τοῦ ἔτους καὶ τὰς Λιτανείας τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου, εἰς τὰς ὁποίας μετέχουσι μετ' ἀφοσιώσεως καὶ οἱ ἐνταῦθα Ἕλληνες³.

1. Piviale. Μανδύας ὁ ὁποῖος καλύπτει ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ τελούντος ἐσπερινόν, κηδείας, δεήσεις πρὸς κενотаφίαν, καὶ κατ' ἄλλας ἐπισήμους Δοξολογίας.

2. Ostensorio. Ἱερὸν παρὰ Λατίνοις Σκεῦος, ἔργον χρυσοχοϊκῆς τέχνης, καὶ προωρισμένον νὰ δεικνύηται δι' αὐτοῦ ἡ «Ἱερὰ Ὡστια», ὅταν αὕτη ἐκτίθεται εἰς τοὺς πιστοὺς πρὸς προσκύνησιν.

3. Ὅπου ὁ σεβασμιώτατος Justiniani κάμνει χρῆσιν τῆς λέξεως Ἕλλην ἔννοει τὸν ὀρθόδοξον. Ἀξία σημειώσεως ἡ περιφίλautos παρατήρησις. Δὲν γνωρίζω δι'

Μοὶ παρουσιάσθη ἐν Σημειωματάριον βαπτισθέντων καὶ ἐν ἄλλο τῶν γάμων, τὰ ὅποια ἀρχίζουσιν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1662 μέχρι τοῦ παρόντος.

Ἡ προρρηθεῖσα ἐκκλησία δὲν ἔχει ἄλλην ἀκίνητον περιουρίαν, παρὰ δύο μικροὺς ἀγροὺς ἐλαχίστης ἀξίας. Ὑπάρχουσιν ὁμοίως ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ἕξ ἄλλοι ἀγροὶ καλυτέρας ποιότητος, ἀγορασθέντες δαπάνῃ τοῦ Ἱεροῦ Συνεδρίου ὑπὸ τοῦ Monsignor Della—Rocca, τελευταίου Ἐπισκόπου τῆς Σίφνου¹, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ· τούτων δὲ οἱ τρεῖς καλύτεροι ἐδόθησαν ὡς ἐνέχυρα ἀντὶ ἐβδομήκοντα ριαλίων ὑπὸ τοῦ Monsignor Camili, διευθυντοῦ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας Σίφνου, πρὸς τὸν Ἐπίτροπον τοῦ Ἑλλήνος Ἐπισκόπου², τὸν διαμένοντα ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ Κιμῶλῳ, ὅστις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καρπούται αὐτοὺς ἐπὶ σημαντικῇ ζημίᾳ τῆς ἐκκλησίας ταύτης. Διὰ τοῦτο, ἐὰν δὲν ἐξευρεθῇ ὁ τρόπος νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐνεχυριασμοῦ τὰ εἰρημμένα κτήματα, ὑπάρχει φόβος, μήπως σὺν τῇ πα-

ἄλλας νήσους, ὅπου ὑπάρχουσι Λατῖνοι, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν Νάξον παρετήρησα κατὰ τὴν αὐτόθι διαμονήν μου ὅτι ἐξακολουθεῖ ἡ συρροὴ τῶν ἡμετέρων εἰς τὸν λατινικὸν ναὸν κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς τῶν Λατίνων καὶ σήμερον. Ἀκολουθοῦσι μάλιστα ἄθροοι καὶ εἰς τὰς λιτανεῖας των, ὥστε οἱ ὀρθόδοξοι προσδίδουν τὴν ἀπὸ τοῦ πλήθους μεγαλοπρέπειαν εἰς τὰς τελετὰς τῶν Λατίνων. Τοῦτο εἶναι ἀληθὲς γεγονός. Δὲν συμμερίζομαι ὅμως τὴν ἐξήγησιν τοῦ Monsignor Justiniani, ἡ ὁποία τοῦ εἶναι προσφιλῆς καὶ κάπως ἐναβρυντικῇ. Οἱ Ὀρθόδοξοι τρέχουν ὅχι ἐξ ἀφοσιώσεως καὶ εὐλαβείας εἰς τὰς λατινικὰς τελετὰς, ἀλλὰ πρῶτον ἐκ τῆς φυσικῆς εἰς τὸν Ἑλληνα περιεργείας, ἔπειτα διότι δὲν ἔχομεν τὸν τυφλὸν καὶ ἐμπαθεῖ φανατισμὸν τῶν Λατίνων, καὶ τρίτον ἄλλοι μὲν, ἵνα τιμῇσιν τοὺς συμπολίτας τοῦ λατινικοῦ δόγματος, ἄλλοι δέ, λυποῦμαι πού τὸ λέγω αὐτό, διὰ νὰ χλευάσουν καὶ νὰ πειράξουν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, με γοητεύει ὁ ζῆλος τοῦ Λατίνου κληρικοῦ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας του.

1. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου ἡ ἐν Σίφνῳ Παπικὴ ἐκκλησία ἐτέθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου Μήλου. Οὗτος διετήρει καὶ ἐν Κιμῶλῳ καὶ ἐν Σίφνῳ «βικαρίους» αὐτοῦ. Οὕτως ἐξηγεῖται πῶς ὁ Tournefort, περιηγηθεὶς τὰς νήσους κατὰ τὸ 1700, σημειώνει ἐν τῷ Ταξιδίῳ του ὅτι ἡ Μῆλος εἶχε δύο Ἐπισκόπους, τὸν Ἑλληνα καὶ τὸν Λατίνον, καὶ ὅτι ὁ Λατίνος ἦτο συγχρόνως ἐπίσκοπος Κιμῶλου καὶ Σίφνου.

2. Ἐννοεῖ τὸν ὀρθόδοξον ἀρχιεπίσκοπον Μήλου, φέροντα τὸν τίτλον «Ἀρχιεπίσκοπος Μήλου καὶ Κιμῶλου»· ἐνίοτε ἀπαντᾷ καὶ με μόνην τὴν προσηγορίαν «Ἀρχιεπίσκοπος Μήλου». Μετ' ἐπανειλημμένας διωικητικὰς διακυμάνσεις ἡ Κίμωλος ὑπάγεται σήμερον εἰς τὴν Μητρόπολιν Σύρου.

ρόδω τοῦ χρόνου ἀποξενωθῶσι [καὶ οἱ πόροι τῆς ἐκκλησίας χωρήσωσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον], ὅπως ἡ πεῖρα κηθίστησι φανερὸν εἰς ἄλλας νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους¹.

Θεωρῶ ὅμως ἀπαραίτητον νὰ ἀναφέρω ὅτι θὰ ἀπέβαινον ἐπ' ὠφελεία τοῦ Ἱεροῦ Συνεδρίου, ἐὰν ἀπαλλασσόμενοι τοῦ ἐνεχυριασμοῦ οἱ εἰρημένοι ἀγροὶ μετὰ καὶ τῶν ἄλλων τριῶν τοιούτων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν Ταμεῖον² Σίφνου, κειμένων δὲ ἐν τῇ νήσῳ Κιμῳῶ, προσηρτῶντο κατ' ἐντολὴν τῶν Ὑμετέρων Σεβασμιότητων εἰς τὴν προειρημένην ἐκκλησίαν Κιμῳῶλου, διότι ὁ ἐφημέριος τῆς αὐτῆς νήσου θὰ ἐπῆρκει νὰ διατραφῇ μὲ τὴν χρῆσιν τῶν ἐξ τούτων ἀγρῶν, οἵτινες δύνανται νὰ ἀποφέρωσι κατ' ἔτος εἰσόδημα τριάκοντα ριαλιῶν³, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης δαπάνης ἢ ἄλλης φροντίδος τοῦ Ἱεροῦ Συνεδρίου. Τοῦτο δέ, τοσοῦτο μᾶλλον, ὅσον ὁ ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας Σίφνου θὰ δύναται νὰ ζῇ ἀξιοπρεπῶς³ μὲ τὰ εἰσοδήματα, τὰ ὅποια θὰ ἀποκομίζῃ ἀπὸ τὰ κτήματα τὰ ὅποια ἔχει τό γε νῦν ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐπὶ τῆς νήσου Σίφνου, ἐπηυξημένα διὰ τριῶν ἄλλων ἐσχάτως κτηθέντων διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ἐνὸς ἀγροῦ, κειμένου μὲν ἐν τῇ νήσῳ Ἀνδρῶ, ἀνήκοντος δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν Σίφνου, τῆς ἀνταλλαγῆς ταύτης γενομένης κατόπιν ἀδείας τῶν Ὑμετέρων Σεβασμιότητων, καθὼς θέλει λεχθῇ ἐν τῇ Ἐκθέσει μου περὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἀνδρῶ. Ἀνατίθημι τὸ ὅλον ζήτημα εἰς τὴν ἐξειδικασμένην σύνεσιν τῶν Ὑμετέρων Σεβασμιότητων.

1. Θαυμάζω τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τῶν Παπικῶν Κληρικῶν καὶ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν Νάξῳ διεξάγεται, ἄδικως μάλιστα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀγῶν μεταξὺ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πιστῶν της περὶ κυριότητος μεγάλης κτηματικῆς περιουσίας ἀνηκούσης εἰς τοὺς Λατίνους Νάξου. Πρὸ διετίας περίπου αἱ Οὐρσουλῖναι Νάξου ἠγόρασαν κτῆμα ἀξίας 400.000 δραχμῶν· καὶ ἄλλα κτήματα ἔχει ἡ ἐν Νάξῳ Λατινικὴ Ἐκκλησία. Καὶ τὰ καλλιεργοῦν δραστηριώτατα. Ἡμεῖς κατορθώνομεν ὁλονὲν νὰ ἀπογυμνῶμεν τὴν Ἐκκλησίαν μας ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά της!!

2. Mensa.— Παρὰ τοῖς Λατίνοις, κατ' ἐπαρχίας, ὑπάρχουσι δύο Ταμεῖα: τὸ Ταμεῖον τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ τὸ Ταμεῖον τοῦ ναοῦ. Καὶ τὰ δύο στεγάζονται εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν Μέγαρον. Πρόσοδοι ἀμφοτέρων εἶναι τὰ εἰσοδήματα τῶν διαφόρων κτημάτων αὐτῶν, ὅποια σχεδὸν παντοῦ ἔχουν αἱ Λατινικαὶ Ἐπισκοπαὶ καὶ ναοί. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, τὰ τῆς συντηρήσεως τοῦ Κλήρου κανονίζει τὸ Βατικανόν.

3. Ἀξιοπαρατήρητος ἡ πρακτικὴ μέριμνα τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἐπισκόπου ὑπὲρ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου.

Ἱερουργεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπὸ τὴν ιδιότητα Ἐφημερίου¹ ἐν τῇ εἰρημένῃ Ἐκκλησίᾳ Κιμώλου κάποιος Don Giorgio Vattismeno, καταγόμενος ἐκ τῆς νήσου Σύρου, ἡλικίας τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἄνευ ἱκανότητος «μισσιοναρίου». Εἶναι ἤδη τρία ἔτη ἄφ' ὅτου οὗτος ὑπηρετεῖ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην δυνάμει ἐγγράφου ἀδείας τοῦ Monsignor Camili, Ἐπισκόπου Μήλου, ἐπὶ ἐτησίῳ μισθῷ εἴκοσι ρωμαϊκῶν σκούδων², ὥς εἶναι ὀρισμένον ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Συνεδρίου εἰς πάντα «μισσιονάριον» τῶν μερῶν τούτων τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ παραπονεῖται ὅτι ποτὲ δὲν ἔχει λάβει τὸν μισθὸν τοῦτον, καίτοι ἀναφέρεται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Monsignor Venier, Ἐπισκόπου Τήνου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνατεθῇ ἡ διανομὴ τῶν μισθοδοσιῶν διὰ τοὺς ρηθέντας «μισσιοναρίους», διεσπαρμένους ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους³. Τὸ αὐτὸ παράπονόν μοι ἐγένετο καὶ παρ' ἄλλων λειτουργῶν⁴, οἱ ὅποιοι παραπονοῦνται λέγοντες ὅτι ὑφίστανται ὑπεξαίρεσιν ἀπὸ τὸ ὅλον τῆς μισθοδοσίας, ἥτις ἔχει ὀρισθῇ εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Συνεδρίου. Τοῦτο δὲ διότι ἀντὶ ρωμαϊκῶν σκούδων ἐπληρώθησαν μετὰ μόχθου βενετικὰ ριάλια⁵, τὰ ὁποῖα εἶναι κατὰ δύο «Ἰουλίους»⁶ ὀλιγώτερα τοῦ ρωμαϊκοῦ σκούδου. Ὅθεν, ἀντὶ νὰ λάβωσιν εἴκοσι σκούδα, ἐπληρώνοντο μόνον δέκα ἕξ, μισθὸς πολὺ γλίσχρος ἢ ὥστε νὰ συντηρηθοῦν λειτουργοί, πρὸ πάντων εἰς τὰς

1. Curato.

2. Τὸ σκούδον ἦτο ἰσοδύναμον πρὸς τὸ Ὄθωμανικὸν γρόσιον. Γρόσιον, ρεάλι, πιάστρον καὶ σκούδον ἦσαν νομίσματα ἰσοδύναμα· ἰσοδυνάμουν δὲ πρὸς ἑκατὸν εἴκοσι ἄσπρα, τοῦ ἄσπρου ἰσοδυναμοῦντος μὲ τέσσαρες φόλαις. Ἡ φόλα ἦτο τὸ ἐλάχιστον τῶν νομισμάτων. (Ἴδε Νησιωτικὴν Ἐπετηρίδα, Π. Ζερλέντη καὶ Φλώρου Κατσουροῦ, Ἔτος Α', τεύχος Β' Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου, 1918 Σελ. 168).

3. Ἀποκαλυπτικὴ ὁμολογία τοῦ Monsignor Justiniani διὰ τὸ προσηλυτιστικὸν δίκτυον τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ἀνὰ τὰς ἀτυχεῖς νήσους μας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἀρχιπέλαγος νοεῖται τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἀπὸ Ἐνετοκρατίας ὀνομασίαν αὐτοῦ.

4. Operarii. Κατὰ τὸ Ἰταλικόν, κυρίως ἐργατῶν. Χαρακτηριστικὴ ἀντίληψις τοῦ ἔργου τῶν «μισσιοναρίων».

5. Ριάλιον, Ρεάλιον, καὶ κοινότερον Ρεάλι. Ἴδε τὴν ἄνωθι ὑπ' ἀριθ. 2 σημ.

6. Giulio: Νόμισμα Ἰταλικὸν κυκλοφοροῦν ἐν Ῥώμῃ καὶ Τοσκάνῃ, ἰσοδυναμοῦν μὲ ἕξ γαλλικὰ σόλδια.

Ἀποστολὰς ἐκεῖνας, ὅπου αἱ ἐκκλησίαι δὲν ἔχουν ἀκίνητα. Ἐπὶ τούτοις, νομίζω ἀρμόδιον, ὅτι τὸ Ἱερὸν Συνέδριον θὰ ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τοὺς λογαριασμοὺς ἀπὸ τοὺς ἐν Βενετία διαμένοντας κληρονόμους τοῦ προρρηθέντος Monsignor Venier, τί ἔχει λάβει καὶ τί ἔχει ἐξοδεύσει, διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἀποστολῶν τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιεπελάγους, καὶ νὰ ἐπιφορτίσῃ διὰ τὸ μέλλον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐλάμβανε τὴν διανομὴν τῶν μισθοδοσιῶν, νὰ μὴ ἀναβάλλῃ ἐπὶ μακρὸν νὰ διανέμῃ πιστῶς ὁλόκληρον τὸν μισθὸν τὸν ὠρισμένον ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Συνεδρίου διὰ τοὺς «μισσιοναρίους», ἵνα μὴ ἡ θεία ὑπηρεσία παραμελῇται ἐκ τῆς καθυστερήσεως τῶν εἰθισμένων ἀποδοχῶν τῶν ὀφειλομένων εἰς τοὺς ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου¹.

Ὁ προμνημονευθεὶς ἐφημέριος κατηγορήθη ὅτι ἔχει σχέσεις, καίτοι ἐντίμους, μετὰ γυναικός, ἥτις ὑπηρετεῖ αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ με σκανδαλισμὸν τῶν ἐνταῦθα ὀλίγων «καθολικῶν». Διὰ τοῦτο κάποιος ἀπλοῦς «πατήρ» Καπουκῖνος², ὁ ὁποῖος ἐτιτλοφορεῖτο βικάριος Μήλου καὶ Κιμῶλου, ἀπηγόρευσεν αὐτῷ τὴν τέλεσιν τῶν Μυστηρίων καὶ τὴν ἱεουργίαν τῆς Θείας Λειτουργίας ἐν Κιμῶλῳ. Ὅθεν εἶχον σκεφθῇ νὰ στερήσω αὐτὸν τῆς διακονίας ταύτης καὶ νὰ ἀναθέσω αὐτὴν εἰς ἄλλον ἱερέα ἐντιμότερον καὶ ἡλικιωμένον, ἀλλ' ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἐπισκέψεως τῆς νήσου ταύτης μοι παρουσιάσθησαν παρὰ τῶν προ-

1. Ἀξιοσημείωτος ὁ ζῆλος τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου διὰ τὴν διακονίαν τῶν προσηλυτιστῶν «μισσιοναρίων».

2. Εἰς τὴν μελέτην αὐτοῦ περὶ Κιμῶλου ὁ Χρυσόστομος Νεαμονιτάκις («Κιμωλιακὰ», Ἰωάννου Σπ. Ῥάμφου, σελ. 15) κάμνει λόγον περὶ ὑπάρξεως ἐν Κιμῶλῳ Μοναστηρίου Καπουκῖνων στηριζόμενος εἰς τὸν περιηγητὴν Sonnini (1778). Ἀναφέρει δὲ ὅτι ὁ περιηγητὴς οὗτος εὔρε τῷ 1778 εἰς τοιαύτην ἐρήμῳσιν τὸ Μοναστήριον, ἕνεκα τῆς ἀναχωρήσεως τῶν μοναχῶν, ὥστε παρέλαβε μαζὺ τοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν πῖνακα μεγάλης ἀξίας, παριστῶντα θαῦμά τι ἐν Ἀλγερίῳ, ἵνα σώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς. Περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιοῦτου Μοναστηρίου δὲν κάμνει ἐν τῇ παρουσίᾳ Ἐκθέσει τοῦ κανόνα λόγον ὁ Monsignor Justiniani. Ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἐν Κιμῶλῳ Μοναστήριον τῶν Καπουκῖνων ἰδρύθη μετὰ τὸ 1700, ἔτος τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Λατίνου ἱεράρχου εἰς Κιμῶλον. Ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὸ ναῖδριον τῆς Παναγίας τοῦ Ροζαρίου μετέπεσεν εἰς μονύδριον ἢ καὶ ὁ Sonnini δὲν ἐξεφράσθη ἀκριβῶς. Πιθανὸν νὰ ἔγινε καὶ παρανόησις τοῦ Sonnini.

κρίτων τῆς νήσου¹ καὶ μερικῶν ἐκ τῶν ἐδῶ Λατίνων γραπταὶ μαρτυρίαι περὶ τοῦ ἐντίμου βίου αὐτοῦ καὶ τῆς θρησκευτικῆς του ζωῆς, καὶ ὅτι εἶναι εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς διαγωγῆς του, διὸ καὶ παρητήθη ἀπὸ τῆς σκέψέως μου. Συνεβούλεσα ὅμως αὐτὸν συγχρόνως νὰ ζῇ ἱεροπρεπέστερον καὶ νὰ ἄρῃ ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ τὴν ἀφορμὴν, ἣτις ἠδύνατο νὰ προκαλῇ σκάνδαλον εἰς τὸν κόσμον, νὰ ἀσκῇ δὲ πράξεις οἰκοδομητικὰς, (νὰ κάμνῃ σχολεῖον) καὶ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν τόσον εἰς τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων², ὅσον καὶ τῶν Λατίνων. Ὑπεσχέθη νὰ ἐκτελέσῃ ὅλα ταῦτα μετὰ πάσης ἐπιμελείας³.

Ἡ ἐκκλησία Κιμώλου⁴ δὲν ἔχει οἶκημα πρὸς κατοικίαν τοῦ ἐφημερίου. Διὰ τοῦτο εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ἐπαιτῇ⁵ αὐτὴν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ὁ ἐφημέριος τελεῖ ὅλας τὰς πανηγύρεις τοῦ ἔτους καὶ τὰς ἐντεταλμένας ἑορτάς· ὅταν δὲ καταπλεύσωσι τὰ χριστιανικὰ πλοῖα⁶ προτρέπει τὸ πλήρωμα αὐτῶν νὰ ἀκούωσι τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, φροντίζει δὲ νὰ εἰσπράττῃ παρ' αὐτῶν μικρὰν «ἐλεημοσύνην», ἵνα συντηρῇται ἐν περιπτώσει καθυστερήσεως ἢ ἀνεπαρκείας τῆς μισθοδοσίας του.

† Ο ΜΕΣΗΜΒΡΙΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

1. Οἱ σύγχρονοι ἐν ταῖς νήσοις Λατῖνοι δύνανται νὰ παραδειγματισθῶσιν ἀπὸ τὸ ἀφαντίστον ἥθος τῶν Κιμωλίων ἀπέναντι τῶν «φράγκων» ἱερέων.

2. Ὡραία ἀναταπόδοσις τῶν Λατίνων Κληρικῶν διὰ τὴν ὑποστήριξιν των ὑπὸ τῶν Κιμωλίων· ἀνάπτυξις προπαγανδιστικῆς δράσεως.

3. Εἰς βάρος τῶν Ὁρθοδόξων! Τίς οἶδε πόσα σκάνδαλα νὰ προῦκάλεσεν ὁ ζῆλος καὶ ἡ «ἐπιμέλεια» τοῦ μετανοήσαντος Λατίνου ἐφημερίου!

4. Αὕτη ἔχει χαρακτηρησθῇ ὡς διατηρητέον ἱστορικὸν μνημεῖον. Ἴδε «Κιμωλιακά» Β', (1972) σ. 257.

5. Θαυμάζω τὸν πόνον τοῦ Λατίνου ἱεράρχου διὰ τὴν μὴ ἀξιοπρεπῆ παράστασιν ἐνὸς ἐφημερίου.

6. Ἐκτὸς τῶν πειρατικῶν πλοίων κατέπλεον εἰς Κίμωλον καὶ πολεμικὰ σκάφη, ἰδίως Γαλλικὰ. Ὑπῆρχε μάλιστα ἐν τῇ νήσῳ παραμένον εἰδικὸς πλοηγὸς τῶν πολεμικῶν Γαλλικῶν πλοίων. («Κιμωλιακά», Ἰωάν. Ράμφου, (1933) σελ. 15).

ΧΛΩΡΙΣ ΚΙΜΩΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΝ ΝΗΣΙΔΩΝ

Ὁ ἀείμνηστος Σπ. Μαλακατές, καταγόμενος ἐκ Πανόρμου τῆς Τήνου, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1899, ἀπέθανε δὲ τὸ 1951. Ἐσπούδασε Φυσικὰς ἐπιστήμας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, εἶτα δὲ μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ παρηκολούθησε μαθήματα Βοτανικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου. Τὸ 1929 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Συστηματικῆς Βοτανικῆς ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν. Καθ' ὅλην τὴν εὐδόκιμον ὑπερκοσασετὴ ἐπιστημονικὴν του σταδιοδρομίαν ἡσχολήθη σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μετὰ τὴν χλωρίδα τῶν Κυκλάδων, δημοσιεύσας σχετικὰς ἐργασίας.

Ἐκ τῶν πρώτων βοτανικῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀειμνήστου Σπ. Μαλακατέ ὑπῆρξεν ἡ σχετικὴ μετὰ τὴν Κίμωλον καὶ τὰς πέριξ νήσους, τὴν ὁποίαν δις ἐπεσκέφθη βοτανολογῶν. Ἡ μελέτη τοῦ Σπ. Μαλακατέ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Τυπογραφείῳ τὸ 1928 καὶ ταυτοχρόνως εἰς τὸ περιοδικὸν «Νέα Ἑστία».

Ἄν καὶ ἡ μελέτη ἐδημοσιεύθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν, δὲν παύει ὁμως νὰ παρουσιάζῃ ἐνδιαφέρον, δεδομένου ὅτι οὐδεμία νεωτέρα εἰδικὴ βοτανικὴ ἐργασία διὰ τὰς νήσους ταύτας ἐγένετο ἔκτοτε. Ἐκτιμῶντες τὴν μνήμην τοῦ διαπρεποῦς Κυκλαδίου βοτανικοῦ, ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ὅπως συμπεριλάβωμεν ταύτην εἰς τὸν παρόντα τόμον τῶν Κιμωλιακῶν. (Σημ. ἐπιμ. τῆς ἐκδόσεως).

Εἰσαγωγή

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν I τῆς χλωρίδος τῆς νήσου Κέας¹, ὡς καὶ II τῆς χλωρίδος τῆς νήσου Σερίφου², προβαίνομεν νῦν ὡς ἔχομεν προαναγγεῖλει εἰς τὴν δημοσίευσιν III τῆς χλωρίδος τῆς νήσου Κιμώλου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νησίδων, τῶν ὁποίων ἡ χλωρίς μέχρι τοῦδε παρ' οὐδενὸς βοτανικοῦ εἶχεν ἐρευνηθῇ καὶ ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστος.

Ὁ Tournefort³, ὅστις ἐπεσκέφθη τὸ ἔτος 1700 τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἀναφέρει οὐδὲν φυτὸν τῆς Κιμώλου παρὰ μόνον ὅτι κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρέμεινεν ἡ νῆσος ἀκαλλιέργητος.

1. Die Flora von Kéa Repertorium Fedde S. 193/193, 1928.

2. Εἰς τὸ περιοδικὸν «Ν. Ἑστία», Δεκέμβριος 1928.

3. Relation d' un Voyage du Levant V. 1, p. 57.

Βραδύτερον ἐπιφυλασσόμεθα ὅπως μετὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην τῆς χλωρίδος τῆς νήσου Ἄνδρου, ἣτις ἐπίσης παραμένει ἀνεξερευνήτος, καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῆς μελέτης καὶ ἄλλων νήσων τῶν Κυκλάδων, προβῶμεν εἰς τὴν δημοσίευσιν γενικῶς περὶ τῆς χλωρίδος τῶν Κυκλάδων, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἄλλοι θὰ ἐξετάσουν καὶ ἄλλα τμήματα τῆς Ἑλλάδος ἀνεξερευνήτα, ἰδίως τῶν νέων χωρῶν, καὶ καταστῇ οὕτως ὁλόκληρος ἡ χλωρίς τῆς Ἑλλάδος γνωστή.

Κίμωλος

Ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ νῆσος ἦτο μονόπολις¹, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ σήμερον πλὴν τῆς κωμοπόλεως τοῦ Κάστρου δὲν ἔχει χωρία· πᾶσα ἡ ἔξω τοῦ Κάστρου ὑπαιθρος χώρα καλουμένη ὄξω Μερεᾶ ἢ ὄξοχή ὑπὸ τριῶν ὁδῶν κυρίως διατέμενεται· ἡ πρώτη φέρει ἀπὸ τοῦ Κάστρου πρὸς Β. πρὸς τὸ βουνὸν τὸν Σκλάβον, ἡ δευτέρα ΒΑ. πρὸς τὸν ὄρμον Ἄγ. Μηνᾶν καὶ ἡ τρίτη πρὸς Δ. πρὸς τὰ Ληνικά.

Πολλαχοῦ τῆς νήσου συναντᾷ τις, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Κυκλάδων, μονήρεις ἀγροτικούς οἰκίσκους, ὅπου διαμένουσιν οἱ ἐκ τοῦ Κάστρου κατὰ τὸν χρόνον τῶν γεωργικῶν τῶν ἐργασιῶν, τοὺς καλουμένους ἐνταῦθα θεμωνιές, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐπανέρχωνται καθ' ἐκάστην ἐσπέραν εἰς τὸ Κάστρον ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920 ὁ συνοικισμὸς τοῦ Κάστρου περιελάμβανε 457 οἰκογενείας, ἐξ ὧν 879 ἄρρενας καὶ 980 θήλειες· καὶ κατέχει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἐντὸς τῆς ὠχυρωμένης πόλεως ἔκτασιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν ἐκτὸς αὐτῆς χώρον τὸν πρὸς Β. καὶ Α. ἐκτεινόμενον.

Ὁ ἐκτὸς τοῦ Κάστρου συνοικισμὸς ἀπὸ τοῦ 1828 διακρίνεται ὡς ἡ νέα πόλις.

Γεωργικὸς βίος

Ἡ Κίμωλος εἶναι νῆσος ὀρεινή, πολὺ ὀλίγας πεδινὰς ἐκτά-

1. Κλαυδίου Πτολεμαίου 3, 7, 11, Κιμωλὶς νῆσος ἐν ἡ πόλις.

σεις ἔχουσα. Αὐται κεῖνται πρὸς μεσημβρίαν καὶ δυσμᾶς, διὰ τοῦτο ἐπίπεδοι ἄγροί (σκιόπατα χωράφια) ὑπάρχουν ὀλίγοι, πᾶσαι δὲ αἱ κλιτύες τῶν βουνῶν τῆς καὶ τῶν μέχρι τῆς θαλάσσης διακλαδώσεων αὐτῶν, χωματώδεις ὅσαι εἶναι, διασκευάζονται κλιμακωτῶς, ἐγειρομένου τοιχίσκου πρὸ ἐκάστης βαθμίδος τῆς κλίμακος, ἵνα συγκρατῇται τοῦ ἐπικλινοῦς ἑδάφους τὸ χῶμα. Τῆς μεθόδου ταύτης γίνεται χρῆσις πανταχοῦ εἰς ὁμοίας περιστάσεις, ὅπου τὰ ρέματα (χείμαρροι) ἐκ τῶν βουνῶν κατερχόμενα προσχώνουσι τὸ ἑδαφος καὶ σχηματίζονται οἱ ἀμμουδάρες, ἥτοι ἀμμώδεις καλλιεργήσιμοι γαῖαι.

Ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Χαϊρεδὶν Βαρβαρόσα τὸ 1537 ἕως τὸ 1828 ἡ γεωργία παρέλυσεν καὶ κατὰ τὸν Tournefort μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὸ 1700 ἡ νῆσος ἔμεινεν ἀκαλλιέργητος, διότι μόνον εἰς τὰ πέριξ τοῦ Κάστρου ἐκαλλιεργήθη κριθὴ καὶ βάμβαξ, τόσον δὲ ὀλίγοι ἀμπελῶνες ἦσαν, ὥστε μόλις αἱ σταφυλαὶ ἐπέρχουν πρὸς βρῶσιν¹.

Ἀπὸ τοῦ 1828 καὶ ἔπειτα ἐπεδόθησαν εἰς ἐντατικωτέραν καλλιέργειαν οἱ κάτοικοι καὶ κατὰ τὸν στατιστικὸν πίνακα τοῦ 1918 ἔχομεν ἐτησίαν παραγωγὴν 400 χιλ. ὀκ. σίτου καὶ κριθῆς (μῖγμα) γέννημα ἢ σμιγὸς καλούμενον, 27 χιλ. ὀκ. σίτου, 72 χιλ. ὀκ. κριθῆς, 28 χιλ. ὀκ. φασιόλων, 2 χιλ. ὀκ. κουκιῶν, 4,5 χιλ. ὀκ. ρεβιθιῶν, 4 χιλ. ὀκ. βάμβακος, 2 χιλ. ὀκ. σησαμιοῦ, 6 χιλ. ὀκ. σύκων.

Τὰς ἀγριελαίας ἤρχισαν νὰ ἐνοφθαλμίζωσι (καλαμαρίσματα) καὶ οὕτως ἐπληθύνθησαν αἱ ἐλαῖαι, καὶ αὐταὶ ὅμως δυστυχῶς ἐν μέρει εἶναι προσβεβλημέναι ἀπὸ καρκίνωσιν καὶ βαμβακίασιν (προερχομένην ἀπὸ τὸ ἡμίπτερον ἔντομον τὴν ψύλλαν, *Psylla* ἢ *Euphyllura Oleae*).

Οἱ Κιμῶλιοι σήμερον ἐφήρμοσαν τὴν μερικὴν καλλιέργειαν, τὰ χειμωνικὰ καὶ καλοκαιρινὰ, ἐναλλασσομένης τῆς καλλιεργείας

1. Κατὰ τὴν πρώτην μου περιοδεῖαν ἐν τῇ νήσῳ τὸ ἔτος 1925 παρατήρησα εἰς μικρὰν κλίμακα προσβεβλημένους τοὺς ἀμπελῶνας ἀπὸ περονόσπορον, εἰς τὴν δευτέραν μου περιοδεῖαν κατὰ Μάιον τοῦ 1928 δυστυχῶς ὁ περονόσπορος εἶχε προσβάλει ἀνεξαιρέτως ὅλους τοὺς ἀμπελῶνας καὶ τοῦτο διότι προληπτικὴ θεραπεία, χρῆσις φαρμάκων, ψεκαστῆρων κτλ. εἶνε ἐντελῶς ἀγνωστα πλὴν τοῦ θειοφίματος.

κατ' ἔτος ἐπὶ ἑκατέρων, οὕτως ὥστε ὅταν τὸ χειμωνικὸν καλλιεργῇται, τὸ καλοκαιρινὸν ἀναπαύεται καὶ τὰνάπαλιν.

Καλοκαιρινὰ εἶναι ὁ βάμβαξ, ὄσπρια κτλ. Χειμωνικὰ ὁ σῖτος, κριθή, σμιγὸς κτλ.

Κτηνοτροφία

Λόγῳ τῆς ξηρότητος τοῦ ἐδάφους μόνον μικρὰ κτήνη διατρέφονται, πρόβατα καὶ αἰγες· ὁ στατιστικὸς πίναξ τοῦ 1918 μᾶς δίδει τοὺς ἐξῆς ἀριθμούς: 1200 πρόβατα, 1000 αἰγας, 70 βοῦς, 80 ἀγελάδας, 200 ἀροτριῶντας βοῦς, 350 ὄνους, 10 χιλ. κατοικίδια πτηνά.

Γεωγραφικὴ θέσις τῆς Κιμώλου

Ἡ Κίμωλος κεῖται ὑπὸ βόρειον πλάτος 36° 47' καὶ ἀνατολικὸν μῆκος 24° 35', κατέχει τὴν βορειοτάτην θέσιν τοῦ συγκροτήματος τῶν περὶ τὴν Μῆλον νήσων, ΒΑ. τῆς Μήλου καὶ τῆς ὁποίας τὸ πλησιέστερον σημεῖον ἀπέχει 960 μέτρα, ἡ ἀπόστασις λιμένος ἀπὸ λιμένα (Ψάθης - Ἀδάμαντος) εἶναι 14 $\frac{2}{3}$ μίλια.

Ἡ Κίμωλος ἔχει σχῆμα ἐλλειψοειδές, περίμετρον 14 μιλ., ἐμβαδὸν 40 τ. χιλ., ἥτοι 40.000 στρεμμάτων.

Κατακόρυφος διαμελισμὸς τῆς νήσου

Ἡ Κίμωλος εἶναι ὄρεινὴ καὶ πετρώδης χώρα. Τὰ κυριώτερα βουνὰ εἶναι πρὸς Β. τὸ Παλαιόκαστρο 397 μ., ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχουν ἀρχαῖα ἐρείπια· μεσημβρινώτερον τούτου ὑψοῦται ὁ Σκλάβος 325 μ., μεμονωμένα βουνὰ πρὸς Β. ΒΑ. εἶναι ὁ Κέδρος 177 μ. καὶ τὰ Σιδεροκάψια σχηματίζοντα χερσονόδῃ προέκτασιν τῆς νήσου, πρὸς Α. ἡ Πεταλίδα 291 μ., πρὸς Ν.Α. τὸ Ξαπλοβούνι 100 μ.

Αἱ ὄμαλαι πρὸς τὴν θάλασσαν κλιτύες των εἶνε πλήρεις φυτικῆς γῆς καὶ καλλιεργημέναι ἐντατικῶς.

Πετρογραφικῶς ἡ Κίμωλος ὥς ἡφαιστειογενῆς παρέχει ποικίλαν πετρωμάτων, ἐν συνόλῳ ἀποτελεῖται ἐκ πυριγενῶν τόφων κισσηριομιγῶν καὶ ἀσβεστολιθικῶν τραπεζῶν, μόνον κατὰ

τὸ ΒΑ. τμήμα ἀπὸ Βλυχάδας μέχρι τῆς κορυφῆς τῶν Πεταλιῶν καὶ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδηροκάψια, πλὴν μικροῦ τμήματος τοῦ καλουμένου Πράσα, (ὅπου ἱαματικὰ λουτρά) ἔναντι τοῦ Πρασονησιοῦ, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνώτερα πλειοκαινικὰ ἀνδεσιτικά καὶ βασαλτικὰ λατυποπαγῇ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἐπαναπαύονται ἐπὶ βασαλτικῶν καὶ ἀνδεσιτικῶν πετρωμάτων.

Ἐπίσης παρὰ τὴν θέσιν Ξαπλοβούνι καὶ Ἑῤῖ Ἀπόστολοι παρουσιάζονται μεταξὺ τῶν κισσηριόμιγῶν τόφφων δύο μικραὶ ἐμφανίσεις αὐτῶν, ἄνω πλειοκαινικῶν πλαγιολιπαρικῶν καὶ ὀξύνων δακτιῶν, καὶ τέλος δύο μικραὶ κοιλάδες εἰς τὸ Δ. μέρος ἔναντι τῆς νηϊδος Ἑῤῖ. Ἀνδρέας καὶ εἰς τὸ Ν. μέρος ἀπὸ τὸν Πηλό—Καλαμίτσι καὶ παρὰ τὴν θέσιν Ἑλιώνας, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀλουβιακοῦ σχηματισμοῦ.

Ὅριζόντιος διαμελισμὸς

Λιμένων ἀσφαλῶν στερεῖται ἡ Κίμωλος· τὸ σημερινὸν ἐπίγειον αὐτῆς εἶναι ἡ Ψάθη πρὸς ΝΔ. τῆς νήσου ἔναντι τῆς Πολυαίου, ἀσφαλῆς μὲν ἀπὸ τοὺς Βορείους ἀνέμους, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀπὸ τὸν σιρόκον, ὁπότε χρησιμοποιεῖται ὁ ἀσφαλέστερος ὅρμος τοῦ Ἑῤῖ. Μηνᾶ.

Κλίμα

Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶναι τὸ νησιωτικὸν λεγόμενον εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν. Ἡ νῆσος οὐδαμοῦ ἔχει ὕδατα ρέοντα, ἐξ οὗ ἡ ἔλλειψις βατράχων καὶ ὕδροχελωνῶν.

Ἡ ὕδρευσις τῶν κατοίκων καὶ κήπων γίνεται διὰ φρεάτων ἢ ὀμβροδεκτῶν (κοινῶς βρουδεκτῶν), ὅπου συλλέγεται ὀμβριον ὕδωρ.

Πολύαιγος, Πόλυβος ἢ Ὑπόληβος

Ἡ εὐφορία τῆς νήσου ταύτης ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ περιηγητοῦ Sonnini, ἀναφέροντος τὰς ἐλαίας αὐτῆς, τοὺς δημητριακοὺς καρπούς, τὸν βάμβακα κτλ., μέχρι σήμερον δὲ ἀκόμη εἶναι ἄριστος ὁ ἐκεῖ παραγόμενος οἶνος· ἔχει ἔκτασιν 18, 5 τ.

χιλ. Πετρογραφικῶς ἐξεταζομένη ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τόφφων κισσηριομιγῶν μὲ ὀλίγας ἀσβεστολιθικάς τραπέζας πλὴν τοῦ κέντρου τῆς νήσου, ὅπου αἱ κορυφαὶ Ψῆλὸ βουνὸ 330 μ. καὶ Στρογγυλὸ 370 μ. ἀποτελεῖται ἐκ πλαγιολιπαρικῶν καὶ ὀξύνων δακικῶν.

Ἡ νῆσος αὕτη παραμένει σήμερον ἀκατοίκητος καὶ σχεδὸν ἀνεκμετάλλευτος, παρέχουσα μόνον καύσιμον ὕλην εἰς τοὺς Κιμωλίους.

Ἐρημόμηλος ἢ Ἀντίμηλος

Νῆσος βραχύδης ἀκατοίκητος ἡφαιστειογενῆς ἀποτελεῖται τὸ πλεῖστον ἐκ δακικῶν καὶ ἀνδесиτοδακικῶν, μόνον κατὰ τὸ Β. μέρος τῆς νήσου τὸ καὶ ὑψηλότερον σημεῖον αὐτῆς 643 μ. ἀποτελεῖται ἐξ ἀνδесиτῶν ἀνάλογος ἐμφάνις ἐξ ἀνδесиτῶν παρουσιάζεται καὶ παρὰ τὴν θέσιν Ἀγριόκαστρο εἰς τὸ Ν. μέρος τῆς νήσου. 435 Ἡ παρακειμένη εἰκὼν (1) ληφθεῖσα παρ' ἐμοῦ κατὰ τὴν πρώτην μου ἐπίσκεψιν τῆς νήσου τὸ ἔτος 1925* παριστᾷ τὸν παλαιὸν κρατῆρα ἡφαιστείου εἰς ὕψος 643 μ., ὅστις σήμερον ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἓνα ὀμβροδέκτην.

Ἡ εἰκὼν 2 δεικνύει τὴν νησιῶδα τοῦ Ἀγ. Γεωργίου.



* Ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος φωτογραφία ἐδημοσιεύθη μὲν εἰς τὴν μελέτην, ἀλλὰ διὰ λόγους τεχνικοὺς δὲν ἀναδημοσιεύεται ἐνταῦθα. (Σημ. ἐπιμελ. ἐκδόσεως).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Boissier Edm, Flora Orientalis Vol I-V Genevae et Basil 1881 et sup. 1883.

Halacsy, Conspectus Florae Graecae (1901-1904).

Sonnini, Voyage en Grèce V, 2, 1870, p. 225.

Olivier, Voyage dans l'empire Ottoman V. 2, 1794, p. 201.

R.A. Sonder, Zur Geologie und Petrographie der Inselgruppe von Milos 1924.

Tournefort, Relation d'un voyage du Levant, V. I, 1700, p. 57.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΚΙΜΩΛΩ, ΠΟΛΥΑΙΓΩ, Κ.Τ.Λ. ΑΥΤΟΦΥΤΩΝ ΑΓΓΕΙΩΔΩΝ ΦΥΤΩΝ

ΣΠΕΡΜΑΤΟΦΥΤΑ (ΦΑΝΕΡΟΓΑΜΑ)

Α'. ΑΓΓΕΙΟΣΠΕΡΜΑ

I. Δικοτυλήδονα.

Οικογένεια Βατραχιίδαι Ranunculaceae

Clematis cirrhosa L. Κληματίς ή έλικοφόρος, κοινώς κα-
ραμπελοῦ, (Κίμωλος, Πολύαιγος).

Anemone coronaria L. Άνεμώνη ή στεφανωτική (Θεο-
φράστου) κοινώς άνεμόνα (Κίμωλος, Πολύαιγος).

Ranunculus muricatus L. Βατράχιον τὸ άπαλόκεντρον.
Κίμωλος.

R. confusus C. et G. Βατρ. τὸ συγκεχυμένον. Κίμωλος.

R. Tripartitus DC. Βατρ. τὸ τριμερές. Κίμωλος.

Nigella damascena L. Νιγγέλη ή δαμασκήνή. Κίμωλος.

Delphinium eriocarpum Bois. Δελφίνιον τὸ έριόκαρπον.
Κίμωλος.

Delph. eriocarpum Bois. Var. *transiens*. Δελφίνιον τὸ
έριόκαρπον, ποικιλία τὸ παροδικόν. Κίμωλος.

Οίκου. Μυκωνίδαι Papaveraceae

Papaver Rhoeas L. Μήκων ή Ροιάς (Διοσκουρίδου), κοινώς
παπαροῦνα, κουτσουνάδα. Κίμωλος.

Pap. Rhoeas L. var. *multicaule* Haussk. Μήκων ή Ροιάς,
ποικιλία ή πολύκαυλος. Κίμωλος.

Pap. Rhoeas L. var. *b. erraticum* Jord. Μήκων ή Ροιάς,
ποικιλία ή διεσπαρμένη. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Pap. Rhoeas L. var. *oblongatum* Boiss. Μήκ. ή Ροιάς,
ποικιλία ή έπιμήκης. Πολύαιγος.

Glaucium corniculatum (L) Curt. Γλαύκιον τὸ κερατιο-
φόρον. Πολύαιγος.

Gl. flavum Cr. *tupicum*. Γλ. τὸ ξανθόν, ποικιλία τυπικόν.
Κίμωλος.

Οἶκος. Καπνῖδαι Fumariaceae

Fumaria officinalis L. Καπνία ἡ φαρμακευτική. Κίμωλος.
Fum. major. Bad. Καπν. ἡ μείζων, Κίμωλος.

Οἶκος. Σταυρανθῆ Cruciferae

Cakile maritima Scop. a. typica. Κακίλη ἡ παραθαλασσία, ποικιλία τυπική. Κίμωλος.

Matthiola sinuata L. Ματθαιολία ἡ κολπωτή, κοινῶς πουλιά. Κίμωλος - Πολύαιγος.

Neslia paniculata Desv. Νεσλία ἡ φοβήεσσα, κοινῶς πι-κροπόριχο. Κίμωλος.

Coronopus procumbens Gil. Κορονόπυς ὁ κατακλινής. Κίμωλος.

Sinapis arvensis L. Σίναπι τὸ ἀρουραῖον. Κίμωλος.

Rapistrum orientale D. C. Ράπιστρον τὸ ἀνατολικόν. Κίμωλος.

R. Linneanum Bois et R. Ραπ. τὸ Λινναίειον. Κίμωλος.

Brassica cretica Lam. var. *aegaea* Heldr-Hal. Κράμβη ἡ κρητική. Πολύαιγος.

Erysimum graecum Bois. Ἐρύσιμον τὸ ἐλληνικόν. Κίμωλος.

Sisymbrium polyceratium L. Σισύμβριον τὸ πολυκεράτιον. Κίμωλος.

Sis. orientale L. var. *macroloma* Pomel. Σισύμ. τὸ ἀνατολικόν, ποικιλία κοινῶς γλυκοπόριχο. Κίμωλος—Πολύαιγος.

Sis. officinalis Scop. Σισύμ. τὸ φαρμακευτικόν. Κίμωλος.

Eruca sativa Lamk. Ἐρούκη ἡ σπχρτή, κοινῶς ρόκα. Κίμωλος.

Wilckia flexuosa Set Sm. Βιλκία ἡ πολυκαμπής. Κίμωλος.

Biscutella didyma L. v. a. *ciliata* D. C. Βισκουτέλλη ἡ δίδυμος, ποικιλία ἡ βλεφαριδωτή. Κίμωλος.

Lepidium draba L. Λεπίδιον ἡ δράβη. Κίμωλος.

Lep. spinosum L. Λεπ. τὸ ἀκανθῶδες, κοινῶς κάρδαμος. Κίμωλος.

Capsella bursa pastoris (L.) Mönch. var. γ. *gracilis* Dren. Καφέλλα ἡ ποιμενοπήρα, ποικιλία ἡ λεπτοφυής. Κίμωλος.

Raphanus raphanistrum L. Ραφανὶς ἡ ἀγρία (Διοσκουρίδου). Κίμωλος.

Οἶκος. Καππαριδίδαι Capparidaceae

Capparis rupestris S. et Sm. Καππαρίς ἡ κρημόφιλος, κοινῶς καππαριά. Κίμωλος, Πολύαιγος, Ἐρημόμηλος.

Οἶκος. Ρεζεδίδαι Resedaceae

Reseda lutea L. Ρεζεδὰ τὸ κίτρινον. Πολύαιγος.

Res. luteola L. Ρεζ. τὸ κιτρινωπόν. Κίμωλος.

Res. alba L. Ρεζ. τὸ λευκόν, κοινῶς χοιμελιά. Κίμωλος.

Οἶκος. Κιστίδαι Cistaceae

Cistus creticus L. Κίστος ὁ κρητικός. Κίμωλος.

Cist. incanus L. Κίστος ὁ πολιάς. Κίμωλος.

Cist. salvifolius L. Κίστος ὁ ἐλελισφακόφυλλος. Κίμωλος, Πολύαιγος, Ἐρημόμηλος, κοινῶς ἀλάδανος, ἀλαδανιά.

Fumana thymifolia L. Κιστίδιον τὸ θυμόφυλλον. Πολύαιγος.

Fum. thymifolia L. var. *viridis* Ten. Κιστίδιον τὸ θυμόφυλλον, ποικιλία τὸ πράσινον. Κίμωλος.

Fum. arabica (L) Bois. Κιστ. τὸ ἀραβικόν. Κίμωλος.

Οἶκος. Σιλενίδαι Silenaceae

Agrostema githago L. Ἀγρόστεμμα τὸ γιθῶδες, κοινῶς μαυροκοῦκι. Κίμωλος.

Silène gallica L. Σιληνὴ ἡ γαλατική. Κίμωλος.

Sil. italica L. Σιλ. ἡ ἰταλική. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Sil. venosa Gilib. Σιλ. ἡ φλεβώδης, κοινῶς στρούθουλα. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Sil. italica L. var. *cythinia* Heldr. Σιλ. ἡ ἰταλική, ποικιλία ἡ κύθνια. Κίμωλος.

Dianthus diffusus S. Sm. Διάνθος ὁ εὐρύς. Κίμωλος.

Tunica velutina Guss. Τουνική ἡ βελουδίνη. Πολύαιγος.

Velezia quadridentata Sibth. Βελέζεια ἡ τετραόδους. Κίμωλος.

Οἶκος. Ἀλσινίδαι Alsiniaceae

Spergularia salina Presl. Σπεργουλαρία ἡ ἀλόφιλος. Κίμωλος.

Sperg. salina V. *heterosperma* (Guss) Heldr. Σπεργ. ἡ ἀλόφιλος, ποικιλία ἡ ἑτερόσπερμος. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Sperg. salina V. *typica*. Σπεργ. ἡ ἀλόφιλος, ποικιλία ἡ τυπική. Κίμωλος.

Stellaria média L. Στελλαρία ἡ μέση. Κίμωλος.

Alsine tenuifolia L. v. b. *brachypetala* Fenzl. Ἀλσίνη ἡ λεπτόφυλλος, ποικιλία ἡ βραχυπέταλος. Κίμωλος.

Arenaria leptoclados Guss. v. b. *viscidula* Rouy. Ἀρεναρία ἡ ψαμμόχορτον, ἡ λεπτόκλαδος, ποικιλία ἡ κολλώδης. Κίμωλος.

Cerastium viscosum L. Κεράστιον τὸ γλοιῶδες. Κίμωλος.

Cer. illyricum Ard. Κερ. τὸ ἰλλυρικόν. Κίμωλος.

Οἶκοι. Λινίδαι *Linaceae*

Linum gallicum L. Λίνον τὸ γαλατικόν. Κίμωλος.

Lin. strictum L. var. *spicatum* Lam. Λίνον τὸ συνεσφιγμένον, ποικιλία τὸ σταχυῶδες. Πολύαιγος.

Lin. angustifolium Huds. Λίν. τὸ στενόφυλλον. Κίμωλος.

Οἶκοι. Μαλαχίδαι *Malvaceae*

Malva silvestris L. Μαλάχη ἡ ἀγρία, κοινῶς ἀμολόχα. Κίμωλος.

Mal. ambigua Guss. Μαλ. ἡ ἀμφίβολος. Κίμωλος.

Οἶκοι. Ὑπερικίδαι *Hypericaceae*

Hypericum crispum. L. Ὑπερικόν τὸ οὖλον, κοινῶς ἀγροῦδουρας. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Οἶκοι. Γερανιίδαι *Geraniaceae*

Erodium chium willd. Ἐρώδιον τὸ χῖον. Κίμωλος.

Er. moschatum (L.) Herit. Ἐρώδ. τὸ μόσχοσμον. Κίμωλος.

Geranium molle L. Γεράνιον τὸ ἀπαλόν, κοινῶς πηρουνιές. Κίμωλος.

Οἶκοι. Ὁξαλιδίδαι *Oxalidaceae*

Oxalis acetosella L. Ὁξάλις ἡ ὀξύχυμος¹. Κίμωλος.

Οἶκοι. Ρυτίδαι *Rutaceae*

Ruta chalepensis L. var. *bracteosa* DC. Ρυτή ἡ χαλέ-

1. Ὁ χληρότατον ζιζάνιον, εἰς ἀμπελῶνας, καλλιεργήσιμους γαίαις, ἀπανταχοῦ.

πειος, ποικιλία ἢ στεγαστή, κοινῶς ἀπήγανος. Κίμωλος, "Αγ. Γεώργιος.

Οἶκος. Τερεβινθίδαι Terebinthaceae

Pistacia lentiscus L. Πιστακία ἢ σχοῖνος, κοινῶς σχοῖ-
νος. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Οἶκος. Ραμνίδαι Ramnaceae

Rhamnus oleoides L. Ράμνος ἢ ἐλαιοειδής. Κίμωλος.

Rham. oleoides L. var. *obovata forma integra*. Ράμνος
ἢ ἐλαιώδης, ποικιλία ἢ ἀντωειδής. Κίμωλος.

Rham. oleoides L. *typica*. Ραμ. ἢ ἐλαιοειδής ἢ τυπική.
Κίμωλος.

Rham. graeca Bois. et Reut. var. *microphylla*. Ραμ.
ἢ ἑλληνική, ποικιλία ἢ μικρόφυλλος, κοινῶς κοντιλιά. Κίμωλος.

Οἶκος. Ψυχανθῆ Rapilionaceae

Spartium junceum L. Σπάρτιον τὸ σχοινοειδές, κοινῶς
σπάрта. Κίμωλος.

Genista acanthoclada DC. Γενίστη ἢ ἀκανθόκλαδος, κοι-
νῶς ἀγρίοσκουπα. Κίμωλος, Πολύαιγος, Ἐρημόμηλος.

Calycotome villosa (Vahl) Link. Καλυκοτόμη ἢ μακρό-
θριξ, κοινῶς ἀσπάλαθρο. Κίμωλος, Πολύαιγος, Ἐρημόμηλος.

Lupinus micranthus Guss. Λούπινος ὁ μικρανθής.

Ononis diffusa Ten. Ὀνωνίς ἢ εὐρεῖα. Κίμωλος.

Trigonella Ballancae Bois. Τριγονέλλα ἢ τοῦ Βαλάνσα.
Κίμωλος.

Trig. scipata Sibth. Τριγ. ἢ σταχυώδης. Πολύαιγος.

Faba bulgaris Wild. Κύαμος ὁ κοινός, κοινῶς φάβα. Κί-
μωλος.

Medicago disciformis DC. Μηδικὴ ἢ δισκόμορφος. Κίμω-
λος.

Med. truncatula Gaertn. Μηδ. ἢ ὑποκορυφότομος. Πο-
λύαιγος.

Med. truncatula Gaertn var. *tribuloides*. Μηδ. ἢ ὑπο-
κορυφότομος, ποικιλία τριβολοειδής. Κίμωλος.

Med. hispida Gaertn. var. *lappacea* Desv. Μηδ. ἢ τρα-
χεῖα, ποικ. ἢ προσκολλητική. Κίμωλος.

Med. tuberculata Wild. Μηδ. ἡ φυματοσειδής. Κίμωλος.

Med. rugosa Desr. Μηδ. ἡ ρυτιδώδης. Κίμωλος.

Med. arborea L. Μηδική ἡ δενδρώδης (διασωζομένη μόνον εἰς τὰς ἀπροσίτους νησίδας «Τρεῖς κασσέλες» καὶ «Πρασονῆσι»).

Trifolium angustifolium L. Τριφύλιον τὸ στενόφυλλον, κοινῶς γατάκια. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Trif. arvense L. Τριφ. τὸ ἀρουραῖον. Κίμωλος.

Trif. stellatum L. Τριφ. τὸ ἀστεροειδές. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Trif. lappaceum L. v. *brevidens* Hal. *Flora Cycladum* in *insula Cimolo*. Κίμωλος. Τριφ. τὸ προσκολλητικὸν ποικιλία.

Trif. uniflorum L. Τριφ. τὸ μονανθές. Κίμωλος.

Trif. scabrum L. Τριφ. τὸ σκληρόν. Πολύαιγος.

Trif. tomentosum L. Τριφ. τὸ γναφαλώδες. Πολύαιγος, Κίμωλος.

Trif. agrarium L. v. *thionanthum* Haussk. Τριφ. τὸ ἀγροτικόν, ποικιλία τὸ θειόχρουν. Κίμωλος.

Trif. lappaceum L. Τριφ. τὸ προσκολλητικόν. Κίμωλος.

Trif. angustifolium L. v. *intermedium* Gib. et. v. Τριφ. τὸ στενόφυλλον, ποικιλία τὸ διάμεσον. Κίμωλος.

Trif. spumosum L. Τριφ. τὸ ἀφρώδες. Κίμωλος.

Anthyllis Hermanniae L. Ἀνθυλλίς ἡ τοῦ Ἑρμάννου, κοινῶς ἀγριόσκουπα καὶ ἀγριοθύμαρο. Κίμωλος, Πολύαιγος, Ἐρημόμηλος.

Hymenocarpus circinatus L. Savi. Ὑμενόκαρπος ὁ κερκινωτός. Κίμωλος.

Lotus angustissimus L. Λωτὸς ὁ στενότατος. Πολύαιγος.

Lot. ornithopoides L. Λωτ. ὁ ὀρνιθοποδιοειδής. Κίμωλος.

Lot. pusillus Viv. Λωτ. ὁ βραχύς. Κίμωλος.

Lot. cytisoides L. Λωτ. ὁ κυτισοειδής. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Astragalus Sprunerii Bois. Ἀστράγαλος ὁ Σπρουνέριος. Πολύαιγος.

Coronilla scorpioides L. Κορονίλα ἡ σκορπιοειδής. Κίμωλος.

Scorpiurus subvillosa L. Σκορπίουρος ὁ ὑπομακρόθριξ. Κίμωλος.

Scor. sulcata L. Σκορ. ὁ αὐλακωτός. Κίμωλος.

Onobrychis aequidentata L. et Lam. Ὀνοβρυχίς ἡ ἰσόδους. Κίμωλος.

Onob. caput. galli (L) Lam. Ὀν. ἡ ἀλεκτοροκέφαλος. Πολύαιγος.

Lathyrus clymenum L. Λάθυρος ὁ κλύμενος. Κίμωλος.

Lath. clymenum L. var. *articulatus* Λάθ. ὁ κλύμενος, ποικιλία ὁ ἀρθρωτός. Κίμωλος.

Lath. cicera L. Λάθ. ὁ ἐρεβινθοειδής. Κίμωλος.

Lat. aphaca L. Λάθ. ἡ ἀφάκη. Κίμωλος.

Vicia sativa L. Βικία ἡ ἡμερος. Κίμωλος.

Vic. striata M. B. Βικ. ἡ ραβδωτή. Κίμωλος.

Vic. lutea L. var. *hirta* Bald. Βικ. ἡ κιτρίνη, ποικιλία ἡ δασεῖα. Κίμωλος.

Vic. bithynica L. Βικ. ἡ βιθυνίς. Κίμωλος.

Vic. bengalensis L. Βικ. ἡ βεγγάλειος. Κίμωλος.

Vic. eriocarpa Haussk. Βικ. ἡ ἐριόκαρπος. Κίμωλος.

Vic. tenuifolia L. Βικ. ἡ λεπτόφυλλος, κοινῶς καβαλεροῦ. Κίμωλος.

Vic. microphylla Urv. Βικ. ἡ μικρόφυλλος. Κίμωλος.

Melilotus messanensis All. Μελίλωτος ὁ μεσσήνιος. Κίμωλος.

Mel. sulcatus Desf. Μελ. ὁ αὐλακωτός. Κίμωλος.

Psoralea bituminosa L. Ψωραλέα ἡ ἀσφαλτώδης. Κίμωλος.

Cicer arietinum L. Ἐρέβινθος ὁ τράγειος, κοινῶς ρεβιθιά. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Tetragonolobus purpureus Moench. Τετραγονόλοβος ὁ πορφυροῦς. Κίμωλος.

Pisum sativum L. Πίσον τὸ ἡμερον, κοινῶς μπιζέλι. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Ornithopus compressus L. Ὀρνιθόπους ὁ συμπεπιεσμένος. Κίμωλος.

Οἶκος. Ἀμυγδαλίδαι *Amygdalaceae*

Amygdalus communis. Ἀμυγδαλῇ ἡ κοινή, κοινῶς μυγδαλιά. Κίμωλος.

Amygd. communis var. a. *amara* (Tourn. pro specie) DC. Ἀμυγ. ἡ κοινή, ποικιλία ἡ πικρά, κοινῶς πικραμυγδαλιά. Κίμωλος.

Amyg. communis var. b. *dulcis* DC. Ἀμυγ. ἡ κοινή ποικιλία ἡ γλυκεῖα. Κίμωλος.

Οἶκογ. Μηλίδαι Pomaceae

Pyrus amygdaliformis Will. Ἀπία ἡ ἀμυγδαλοειδής, κοινῶς ἀγριάπηθος. Κίμωλος.

Οἶκογ. Ροδίδαι Rosaceae

Poterium polygamum W. et K. Ποτήριον τὸ πολύγαμον. Κίμωλος.

Pot. spinosum L. Ποτήρ. τὸ ἀκανθῶδες, κοινῶς ἄστοιβή (τῶν ἀρχαίων στοιβή). Κίμωλος, Πολύαιγος, Ἐρημόμηλος.

Pot. sanguisorba L. Ποτήρ. τὸ αἱματόχρουν. Κίμωλος.

Οἶκογ. Μυρτίδαι Myrtaceae

Myrtus communis L. Μύρτος ἡ κοινή, κοινῶς βάρβα. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Οἶκογ. Κολοκυνθίδαι Cucurbitaceae

Ecballium elaterium (L) Ric. Ἐκβάλλιον τὸ ἐλατήριον, κοινῶς πικραγγουριά. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Bryonia dioica Jack. Βρυωνία ἡ δίοικος. Κίμωλος.

Bryon. cretica L. Βρ. ἡ κρητική. Κίμωλος.

Οἶκογ. Λυθρίδαι Lythraceae

Lythrum hyssopifolium L. Λύθρον τὸ ὑσσώποφυλλον. Κίμωλος.

Lyth. flexuosum Lag. Λύθ. τὸ πολυκαμπές. Κίμωλος.

Οἶκογ. Παρωνυχίδαι Paronychiaceae

Paronychia macrocephala Bois. Παρωνυχία ἡ μακροσέπαλος. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Polycarpon tetraphyllum. L. var. b. *floribundum*. Πολύκαρπον τὸ τετράφυλλον, ποικιλία τὸ πολυανθές. Κίμωλος.

Polyc. tetr. L. var. γ. *diphyllum* Cav. Πολύκ. τὸ τετρ., ποικιλία τὸ δίφυλλον. Κίμωλος.

Οἶκος. Ὀλισθηρίδαι Portulaceae

Portulaca oleracea L. Ὀλισθηρίς ἡ λαχανηρά, κοινῶς σαλάτα. Κίμωλος.

Οἶκος. Παχύφυλλα Crassulaceae

Cotyledon tuberosa L. Κοτυληδὼν ἡ κονδυλόρριζος, κοινῶς σκιαδάκια. Κίμωλος.

Sedum altissimum Poir. Σέδον τὸ ὕψιστον. Κίμωλος.

Sed. litoreum Guss. Σέδ. τὸ παράκτιον. Κίμωλος.

Sed. rubens L. Σέδ. τὸ ὑπέρυθρον. Κίμωλος.

Οἶκος. Μεσημβριανθίδαι Mesembrianthemaceae

Mesembrianthemum nodiflorum L. Μεσημβριάνθεμον τὸ γονυανθές. Κίμωλος.

Οἶκος. Σκιαδοφόρα Umbelliferae

Lagoecia cuminoides L. Λαγοικία ἡ κυμινοειδής, κοινῶς κοιλόχορτο. Κίμωλος.

Daucus maximus Desf. Δαῦκος ὁ μέγιστος, κοινῶς σταφυλίνικας. Κίμωλος.

Dauc. carota L. Δ. ὁ καρωτός, κοινῶς σταφυλίνικας. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Dauc. guttatus Sibth. Δ. ὁ ἐπίστικτος. Κίμωλος.

Torilis nodosa L. Τοριλὶς ἡ γονατώδης. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Tordylium apulum L. Τορδύλιον τὸ ἄπουλον, κοινῶς ψωμάκια. Κίμωλος.

Scandix australis L. Σκάνδιξ ὁ νότιος, κοινῶς σκαγκάκια. Κίμωλος.

Sc. pecten Veneris L. Σκ. τὸ κτένιον τῆς Ἀφροδίτης. Κίμωλος.

Crithmum maritimum L. Κρίθμον τὸ παραθαλάσσιον, κοινῶς κρίταμα. Κίμωλος.

Bupleurum trichopodium Bois. et. Sprun. Βούπλευρον τὸ τριχόποdon. Κίμωλος.

Bulb. glumaceum. Sibth. Βούπλ. τὸ ἀχυρῶδες. Κίμωλος.

Foeniculum capilaceum Gilib. Μάραθρον τὸ τριχοειδές. Κίμωλος.

Oropanax hispidus Griseb. Ὀποπάναξ ὁ τραχύτριχος. Κίμωλος.

Thapsia garganica L. Θαψία ἡ γαργανική, κοινῶς θαψιά. Κίμωλος.

Kundmannia sicula L. Κουτμανία ἡ σικελική. Κίμωλος.

Smyrniolus olusatrum L. Σμύρνιον τὸ μελανολάχανον. Κίμωλος.

Bifora testiculata L. Δίπορος ἡ ὀρχιοφόρος. Πολύαιγος.

Fryngium campestre S. Ἑρύγγιον τὸ πεδινόν, κοινῶς μωσχάγκαθο. Πολύαιγος.

Οἶκος. Αἰγοκληματίδαι Caprifoliaceae

Lonicera etrusca Santi var. γ. *adenantha* Haussk. Λονικερία ἡ τυρρινική. ποικιλία ἡ ἀδενανθής. Κίμωλος.

Οἶκος. Ρουβιῖδαι Rubiaceae

Galium murale (L) All. Γάλιον τὸ ἐπιτοίχιον, κοινῶς μελόχορτο.

Gal. aparine L. Γάλ. ἡ ἀπαρίνη (βοτάνη). Κίμωλος.

Gal. saccharatum. All. Γάλ. τὸ σακχαρωτόν. Κίμωλος.

Vallantia hispida L. Οὐαλλαντία ἡ τραχύθριξ. Πολύαιγος.

Crucianella latifolia L. Κρουκιανέλλη ἡ πλατύφυλλος. Πολύαιγος.

Οἶκος. Σύνθετα Compositae

Corymbiferae. Κορυμβοφόρα.

Senecio coronopifolius Desf. Σενέκιον τὸ κορωνοποδόφυλλον. Κίμωλος.

Sen. bicolor Bois. Σέν. τὸ δίχρουν. Κίμωλος.

Anthemis cretia (L) Nym. Ἀνθεμὶς ἡ κρητική. Κίμωλος.

Inula viscosa L. Ἰνούλη ἡ ἰξώδης, κοινῶς ἄγρια κονυζὰ φυλῖθρα. Κίμωλος.

Matricaria chamomilla L. Ματρικαρία τὸ χαμαίμηλον. Κίμωλος.

Helichrysum italicum Roth. Ἑλίχρυσον τὸ ἰταλικόν, κοινῶς καλομιθιά, καλοκοιμιθιά. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Hel. siculum Bois. Ἑλίχ. τὸ σικελικόν. Πολύαιγος.

Chrysanthemum segetum L. Χρυσάνθεμον τὸ τῶν σπαρ-
τῶν, κοινῶς μαντελίδα ἄσπρη. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Chr. coronarium L. Χρυσ. τὸ στεφανωτόν, κοινῶς μαντε-
λίδα κίτρινη. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Phagnalon graecum Bois. Φάγναλον τὸ ἐλληνικόν. Κί-
μωλος, Πολύαιγος.

Pallenis spinosa (L) Cass. Παλλενίς ἡ ἀκανθώδης. Κίμω-
λος, Πολύαιγος.

Evax pygmaea L. Εὐακία ἡ πυγμαία. Κίμωλος.

Calendula aegyptiaca Desf. Καλενδούλη ἡ αἰγυπτιακή.
Κίμωλος.

Artemisia arborescens L. Ἀρτεμισία ἡ δενδρώδης, κοι-
νῶς ἀψιθιά. Κίμωλος.

Κοναροειδῆ, Cynareae

Picnemon acarna L. Πυκνάκανθος ἡ ἀκάρνη, κοινῶς ἄ-
σπράγκαθο. Κίμωλος.

Notobasis syriaca (L) Cass. Νωτόβασις ἡ συριακή. Κί-
μωλος.

Onopordon elatum S. Sm. Ὀνόπορδον τὸ ἐξέχον. Πολύαι-
γος.

On. Sibthorpiatum Bois. Ὀν. τὸ Σιπθοριανόν. Κίμωλος.

Carlina lanata L. Καρλίνα ἡ ἐριοφόρος. Κίμωλος, Πο-
λύαιγος.

Car. gummifera Less. Καρ. ἡ κομμιοφόρος, κοινῶς μαστι-
χάγκαθο. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Cent. spinosa L. var. *tomentosa* Hal. Κεν. τὸ ἀκανθῶδες,
ποικιλία τὸ γναφαλῶδες. Πολύαιγος.

Crupina crupinastrum Mor. Κρυπίνη τὸ κρουπίναστρον.
Κίμωλος, Πολύαιγος.

Carthamus lanatus L. Κάρθαμος ὁ ἐριοφόρος, Πολύαιγος.

Cart. lanatus var. *b. creticus* L. Κάρθ. ὁ ἐριοφόρος ποι-
κιλία ὁ κρητικός. Κίμωλος.

Hypochaeris radicata L. Ὑποχοιρίς ἡ ριζώδης. Κίμωλος.

Hyp. radicata L. var. *b. neapolitana* D. C. Ὑπ. ἡ ριζώ-
δης, ποικιλία ἡ τῆς Νεαπόλεως. Κίμωλος.

Hyp. cretensis ch. B. Ὑπ. ἡ κρητική. Πολύαιγος.

Hymenonema graecum DC. Ὑμενόνημα τὸ ἐλληνικόν, κοινῶς χοιροβοσκός. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Κιχώριώδη Cichoraceae

Sonchus Nymani Tin et Guss. Σόγχος ὁ τοῦ Νυμανίου, κοινῶς τσόχος. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Sonch. oleraceus L. Σόγχος ὁ ἐλαιώδης, κοινῶς τσόχος. Κίμωλος.

Sonch. tenerrimus L. Σόγ. ὁ λεπτόβλαστος. Κίμωλος.

Picridium picroides L. Πικρίδιον τὸ πικροειδές, κοινῶς γαλατσίδα. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Crepis neglecta L. Κρητὶς ἡ ἐκλεκτή. Κίμωλος.

Cr. multiflora Sibth. Κρ. ἡ πολυανθής. Πολύαιγος.

Cr. foetida L. Κρ. ἡ δύσοσμος. Πολύαιγος.

Cr. bulbosa L. Κρ. ἡ βολβώδης. Πολύαιγος.

Cr. Dioscoridis L. Κρ. ἡ τοῦ Διοσκουρίδου. Κίμωλος.

Tragopogon porrifolius L. Τραγοπώγων ὁ πρασσόφυλλος, κοινῶς ἥλιος, βουρτσάκι. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Urospermum picroides (L) Desf. Οὐρόσπερμα τὸ πικροειδές, κοινῶς ἀγριότσος. Κίμωλος.

Cichorium intybus L. Κιχώριον τὸ ἔντυβον. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Hedypnois rhagadioloides L. Ἡδυπνοῖς ἡ ραγαδιολοειδής. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Hed. cretica L. Ἡδ. ἡ κρητική. Κίμωλος.

Podospermum laciniatum DC. Ποδόσπερμον τὸ λακιστόν. Κίμωλος.

Rhagadiolus stellatus L. Ραγαδιόλος ὁ ἀστρωτός. Κίμωλος.

Rh. stellatus L. v. *edulis*. Gaertn. Ραγ. ὁ ἀστρωτός, ποικ. ὁ ἐδώδιμος. Κίμωλος.

Filago gallica L. Φιλάγινον τὸ γαλατικόν. Κίμωλος.

Fil. spathulata Pres. Φιλ. τὸ σπαθοειδές. Κίμωλος.

Fil. spathulata Pres. v. *prostrata* Parl. Φιλ. τὸ σπαθοειδές, ποικιλία τὸ ἐπίγειον. Κίμωλος.

Fil. eriocephala Guss. Φιλ. τὸ ἐριοκέφαλον. Πολύαιγος.

Fil. germanica v. *eriocephala*. Φιλ. τὸ γερμανικόν, ποικιλία τὸ ἐριοκέφαλον. Κίμωλος.

Tolpis umbellata Bertol. Τολύπιον τὸ σκιαδιοφόρον. Κίμωλος.

Tol. virgata Bert. Τολ. τὸ ραβδωτόν. Κίμωλος.

Ἔτερα Κυναροειδῆ

Car. graeca. Heldr. et. Sart. Καρ. ἡ ἑλληνική. Κίμωλος.

Atractylis cancellata L. Ἀτρακτυλὶς ἡ κιγκλιδωτή. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Carduus pycnocephalus L. Κάρδος ἡ πυκνοκέφαλος. Πόλυβος.

Centaurea mixta DC. Κενταύριον τὸ ἀνάμικτον, κοινῶς ἀλιβάρβαρα. Κίμωλος.

Cent. raphanina S. Sm. Κεν. τὸ ραφάνινον. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Cent. solstitialis L. Κεν. τὸ θερινόν. Πολύαιγος.

Cent. melitensis L. Κεν. τὸ μελιταῖον. Πολύ σπανιώτατον φυτὸν τῆς Ἑλ. χλωρίδος. Πολύαιγος.

Cent. spinosa L. Κεν. τὸ ἀκανθῶδες. Πολύαιγος.

Οἶκος. Ἑλαιῖδαι Oleaceae

Olea europaea L. var. a. *oleaster* Hoffn. Ἑλαία ἡ εὐρωπαϊκὴ, ποικιλία ὁ κότινος, κοινῶς ἀγριελιά, ἀσβιράγριλιας. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Olea europaea L. var. b. *sativa* Hoffn. Ἑλ. ἡ εὐρωπαϊκὴ, ποικιλία ἡ ἡμερος, κοινῶς ἐλιά. Κίμωλος.

Phillyrea media L. Φιλλυρέα ἡ μέση, κοινῶς φίλικι. Κίμωλος.

Οἶκος. Γεντιανίδαι Gentianaceae

Erythraea pulchella (LW) Fries. Ἐρυθραία ἡ χαρίεσσα. Κίμωλος.

Eryt. tenuifolia Hoffn et Link (*E. latifolia* Bois) (*E. latifolia* var. *tenuiflora* Griseb). Ἐρυθ. ἡ πλατύφυλλος. Κίμωλος.

Οἶκος. Κομβόλβουλίδαι Convolvulaceae

Convolvulus althaeoides L. Κομβόλβουλος ὁ ἀλθαιοειδής, κοινῶς περιπλοκάδι. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Conv. arvensis L. Κομβ. ὁ ἀρουραῖος, κοινῶς ἀγριοπεριπλοκάδι. Κίμωλος.

Conv. oleaefolius DC. Κομ. ὁ ἐλαιόφυλλος. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Conv. arvensis. L. var. *angustifolius*. Κομ. ὁ ἀρουραῖος, ποικιλία ὁ στενόφυλλος. Πολύαιγος.

Cuscuta epithymum L. Κουσκούτη ἡ ἐπίθυμος. Κίμωλος.

Οἶκογ. Ἀποκυνίδαι Apocynaceae

Nerium oleander L. Νήριον τὸ κοινόν, κοινῶς φυλλάδες. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Arbutus unedo L. Ἀρβουτος ἡ γνησία, κοινῶς κουμαριά. Πολύαιγος.

Arb. Andrachne L. Ἀρβ. ἡ Ἀνδράχνη, κοινῶς ἀγριοκουμαριά. Πολύαιγος.

Οἶκογ. Βοραγινίδαι Boraginaceae

Heliotropium europaeum L. Ἡλιοτρόπιον τὸ εὐρωπαϊόν. Κίμωλος.

Hel. villosum Wild. Ἡλιοτρ. τὸ τανύτριχον, κοινῶς λιόδρομος. Κίμωλος.

Hel. supinum L. Ἡλ. τὸ ὕπτιον. Κίμωλος.

Anchusa hybrida Ten. Ἀγχουσα ἡ νόθος. Πολύαιγος.

Anch. hybrida Ten. var. *setigera* Ἀγχ. ἡ νόθος, ποικιλία ἡ λάσιος. Κίμωλος.

Anch. italica Retz. Ἀγχ. ἡ ἰταλική, κοινῶς βιδόγλωσσα (βοιδόγλωσσα). Κίμωλος.

Borrago officinalis L. Βοράγινον τὸ φαρμακευτικόν, κοινῶς μπουράζινα, πουράζινα. Κίμωλος.

Echium plantagineum L. Ἐχίον τὸ ἀρνογλωσσοειδές. Κίμωλος.

Ech. diffusum (L) S. Sm. Ἐχ. τὸ εὐρύ. Κίμωλος.

Alkanna tinctoria (L) Tausch. Ἀλκάννα ἡ βαφικὴ, κοινῶς βαφόρριζα. Κίμωλος.

Οἶκογ. Σολανίδαι Solanaceae

Hyoscyamus albus L. Ὑοσκύαμος ὁ λευκός, κοινῶς δυσκύαμος. Κίμωλος.

Solanum nigrum L. Σολανόν τὸ μέλαν, κοινῶς Στρύχνος. Κίμωλος.

Mandragora officinarum L. Μανδραγόρας ὁ φαρμακευτικός, κοινῶς καλάνθρωπος. Ἀγ. Γεώργιος.

Οἶκος. Σκροφουλαριῖδαι Scrofulariaceae

Verbascum sinuatum L. Οὐέρβασκον τὸ κολπῶδες, κοινῶς μελισσανδροῦ, φλῶμος. Κίμωλος.

Scrofularia lucida L. Σκροφουλαρία ἡ στιλπνή. Κίμωλος.

Scr. lucida L. var. *a. glauca* S. Sm. Σκρ. ἡ στιλπνή, ποικιλία ἡ γλαυκή. Κίμωλος.

Antirrhinum orontium L. Ἀντίρρινον τὸ ὀρόντιον, κοινῶς κοκοράκια. Κίμωλος.

Linaria Sieberi Reichb. Λιναρία ἡ Σιβέρειος. Κίμωλος.

Parentucellia latifolia Car. Παρεντουσελλία ἡ πλατύφυλλος. Κίμωλος.

Veronica cymbalaria Bodard. Βερονίκη τὸ κυμβάλιον. Κίμωλος.

Bellardia trixago All. Βελλαρδία ἡ τριχίτων. Κίμωλος.

Οἶκος. Ὀραβαγχιδῖδαι Orobanchaceae

Orobanche Muteli Schultz. Ὀροβάγχχη ἡ Μουτέλιος. Κίμωλος.

Οἶκος. Ἀγνίδαι Verbenaceae

Vitex agnus castus L. Ἄγνος ὁ αἰδήμων, κοινῶς λυγαριές. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Οἶκος. Ἀκανθίδαι Acanthaceae

Acanthus spinosus L. Ἀκανθος ἡ ἀκανθώδης, κοινῶς σπρινιές. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Οἶκος. Χειλανθῆ Labiatae

Teucrium polium L. Τεύκριον τὸ πολιόν, κοινῶς τῆς ἀγάπης τὸ βοτάνι. Κίμωλος.

Teuc. divaricatum Sieb. *typicum*. Τεύκ. τὸ διασκελιστόν, ποικιλία τυπικόν. Κίμωλος.

Teuc. divaricatum Sieb. Τεύκ. τὸ διασκελιστικόν. Πολύαιγος.

Teuc. divaricatum Sieb. var. *b. graecum* Celak. Τεύκ. τὸ διασκειλιστόν, ποικιλία τὸ ἑλληνικόν.

Teuc. brevifolium Schreb. Τεύκ. τὸ βραχύφυλλον. Πολύ-
αιγος.

Salvia verbenaca L. Ἑλελίσφακος ὁ περιστερεωνοειδῆς ἢ οὐερβενώδης, κοινῶς ἀγριοβασιλικός. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Prasium majus L. Πράσιον τὸ μεῖζον, κοινῶς τσάι. Κίμω-
λος.

Ballota acetabulosa (L) Benth. Βαλλωτὴ ἢ κρατηροφό-
ρος, κοινῶς λουμίνια. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Marrubium vulgare L. Μαρρούβιον τὸ κοινόν. Κίμωλος.

Melissa officinalis L. Μέλισσα ἢ φαρμακευτική, κοινῶς
μελλισσόχορτο. Κίμωλος.

Micromeria graeca (L) Benth. Μικρομερία ἢ ἑλληνική.
Κίμωλος, Πολύαιγος.

Satureia thymbra L. Σατουρεῖα ἢ θύμβρη, κοινῶς θρούμπι.
Κίμωλος.

Thymra capitata L. Θύμβρον τὸ κεφαλωτόν, κοινῶς θυ-
μάρι. Κίμωλος, Πολύαιγος, Ἐρημόμηλος.

Phlomis fruticosa L. Φλωμὶς ἢ θαμνώδης, κοινῶς πιπι-
λιά. Κίμωλος.

Lavandula stoechas L. Λαβαντούλη ἢ στοιχᾶς (Διοσκου-
ρίδου). Κίμωλος.

Mentha longifolia Huds. Μίνθη ἢ μακρόφυλλος. Κίμωλος.

Men. pulegium L. var. *tomentella* Hoffn et Link. Μίνθη
ἢ πολιά, ποικιλία ἢ γναφαλώδης, κοινῶς φλησκοῦνι. Κίμωλος.

Men. piperita L. Μίνθη ἢ πιπερώδης, κοινῶς δυόσμος.
Κίμωλος.

Οἶκος. Πριμουλίδαι Primulaceae

Anagallis coerulea L. Ἀναγάλλις ἢ κυανῇ. Κίμωλος, Πο-
λύαιγος.

An. arvensis L. Ἀν. ἢ ἀρουραία, κοινῶς σκουλαρικάκια.
Πολύαιγος.

Cyclamen neapolitanum Ten. Κυκλάμινον τὸ τῆς Νεαπό-
λεως, κοινῶς λουλουδιές, τσιμπουκάκια. Κίμωλος.

Οἶκος. Πλουμβαγινίδαι Plumbaginaceae

- Statice sinuata* L. Στατική ἡ κολπώδης, κοινῶς προβάτσα.
 Κίμωλος.
St. ocimifolia Poir. Στατ. ἡ ὠκιμόφυλλος. Κίμωλος.
St. graeca Poir. Στ. ἡ ἑλληνική. Πολύαιγος.
St. virgata.

Οἶκος. Πλανταγινίδαι Plantaginaceae

- Plantago psyllium* L. Πλαντάγινον τὸ ψύλλιον. Πολύαιγος.
Plant. coronopus L. Πλαντ. ὁ κορωνόπους (Διοσκουρίδου).
 Κίμωλος, Πολύαιγος.
Plant. lagopus L. Πλαντ. ὁ λαγόπους (Διοσκουρίδου).
 Κίμωλος, Πολύαιγος.
Plant. lanceolata L. Πλαντ. τὸ λογχοειδές. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Οἶκος. Χηνοποδιίδαι Chenopodiaceae

- Chenopodium opulifolium* Schard. Χηνοπόδιον σφενδαμνόφυλλον. Κίμωλος.
Chen. urbicum L. Χην. τὸ ἀστικόν, κοινῶς βρωμοῦσα. Κίμωλος.
Chen. murale L. Χην. τὸ ἐπιτείχιον, κοινῶς βρωμοῦσα, βρωμόχορτο. Κίμωλος.
Chen. album L. Χην. τὸ λευκόν. Κίμωλος, Πολύαιγος.
Artiplex halimus L. Ἄτριπλαξ ὁ ἄλιμος. Κίμωλος.
Atr. hastata L. Ἄτρ. ὁ δορύμορφος. Κίμωλος.
Atr. hastata L. var. *salina* Bois. Ἄτρ. ὁ δορύμορφος, ποικιλία ὁ ἀλόφιλος. Κίμωλος.
Beta perrenis L. Βέτη ἡ τεῦτλον τὸ πολυετές, κοινῶς ἀγριόσεσκλα. Κίμωλος.
Salsola Kali L. Σαλσόλη τὸ κάλι. Κίμωλος.
Salicornia fruticosa L. Σαλικορνία ἡ θαμνώδης. Κίμωλος.

Οἶκος. Ἀμαραντίδαι Amaranthaceae

- Amaranthus blitum* L. Ἀμάραντος τὸ βλίτον, κοινῶς βλίτα. Κίμωλος.

Οἶκογ. Πολυγονίδαι Polygonaceae

Rumex tuberosus L. Ρούμηξ ἢ λάπαθον τὸ κονδυλόρριζον, κοινῶς ξυνάκι. Κίμωλος.

Rum. bucephalophorus L. Ρουμ. ὁ βουκεφαλοφόρος. Κίμωλος.

Rum. pulcher. L. var. γ. *anodon* Haussk. Ρούμ. ὁ εὐπρεπής, ποικιλία ὁ νωδός, κοινῶς ἀγριολάπαθα. Κίμωλος.

Rum. pulcher. var. β. *macrodon* Haussk. Ρούμ. ὁ εὐπρεπής, ποικιλία ὁ μακρόδους, κοινῶς ἀγριολάπαθο. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Polygonum maritimum L. Πολύγονον τὸ παραθαλάσσιον. Κίμωλος.

Σανταλίδαι Santalaceae

Thesium humile Vahl. Θήσειον τὸ ταπεινόν. Κίμωλος.

Thes. humile Vahl. var. β. *graecum* Zucc. Θήσ. τὸ ταπεινόν, ποικιλία τὸ ἑλληνικόν. Κίμωλος.

Οἶκογ. Θυμελαΐδαι Thymeleaceae

Thymelaea tartonraira L. Θυμελαία ἡ ταρτονράϊος. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Thym. hirsuta L. Θυμ. ἡ τριχωτή. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Οἶκογ. Θηλιγονίδαι Theligonaceae

Theligonum cynocrambe L. Θηλύγονον ἡ κυνοκράμβη. Κίμωλος.

Οἶκογ. Ποταμογειτονίδαι Potamogetonaceae

Zostera marina L. Ζωστήρ ὁ θαλάσσιος, κοινῶς φύκια. Ἀπανταχοῦ.

Potamogeton fluitans Roth. Ποταμογεΐτων ὁ ἐπιπλέων, κοινῶς πλεμονόχορτο, ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς Ἐρμηομήλου, 643 μ. ὕψος εἰς τὸν ὀμβροδέκτην τοῦ κρατῆρος (βλ. εἰκόνα 1).

Οἶκογ. Εὐφορβίδαι Euphorbiaceae

Euphorbia helioscopia L. Εὐφόρβια ἡ ἡλιοσκόπιος (Διοσκουρίδου). Κίμωλος.

Eup. chamaesyce L. var. β. *canescens*. Bois. Εὐ. ἡ χαμαισύκη, ποικιλία. Κίμωλος.

Crozophora tinctoria Juss. Κροσσοφόρα ἢ βαφική. Κίμωλος.

Οὐρτικίδαι Urticaceae

Parietaria cretica L. Τοιχόφιλος ἢ Παριετάρια ἢ κρητικὴ. Κίμωλος.

Par. *Judeica* var. *lancifolia* L. Παρ. ἢ Ἰουδαϊκὴ ποικιλία ἢ λογχόφυλλος. Κίμωλος.

Urtica urens L. Οὐρτική ἢ Κνίδη ἢ καυστική, κοινῶς ἡμερὴ τσουκνίδα. Κίμωλος.

Urt. *pilulifera* L. Οὐρ. ἢ σφαιριοφόρος, κοινῶς ἄγρια τσουκνίδα. Κίμωλος.

Οἶκογ. Κυπελλοφόρα Cupulliferae

Quercus coccifera L. Δρυς ἢ κοκκοφόρος, κοινῶς κατσοπρίναρο. Πολύαιγος.

II Μονοκοτυλήδονα

Οἶκογ. Ἰριδίδαι Iridaceae

Gynandris sisyrinchium (L) Parl. Γυνανδρίρις τὸ σισυρύγιον, κοινῶς κρινάκια. Κίμωλος.

Οἶκογ. Ἀσπαραγίδαι Asparagaceae

Asparagus acutifolius L. Ἀσπάραγος ὁ ὀξύφυλλος, κοινῶς ἀγκαραθιά, σπαραγγιά. Κίμωλος.

Asp. *aphyllus* L. Ἀσπ. ὁ ἄφυλλος. Πολύαιγος.

Οἶκογ. Λιλιϊδαι Liliaceae*

Aspodelus microcarpus Viv. Ἀσφόδελος ὁ μικρόκαρπος, κοινῶς σπερδούκλια, ἀκάρонаς. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Asp. *tenuifolius* Cav. Ἀσφ. ὁ λεπτόφυλλος, κοινῶς ἀκάρонаς. Κίμωλος.

Ornithogalum narbonense L. Ὀρνιθόγαλον τὸ ναρβώνιον. Πολύαιγος, Κίμωλος.

Orn. *nanum* S. Sm. var. *longipes* Bois. Ὀρν. τὸ νᾶνον, ποικιλία τὸ μακρόπουν, κοινῶς πρᾶσάκι. Κίμωλος.

Urginea maritima (L) Baker. Οὐργινία ἢ παραθαλασσία, κοινῶς ἀσκέλες, κουβαρασκέλες. Κίμωλος, Πολύαιγος.

* Προφανῶς ἐκ παραδρομῆς ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀναφέρει τὸ γένος *Crocus* (ζαφορά), τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ εἰς Κίμωλον. (Σημ. ἐπιμελ. ἐκδόσεως).

Leopoldia comosa Parl. Λεοπολδεία ἡ εὐκοσμος. Κίμωλος.

Allium neapolitanum Cyr. Ἀλλίων ἡ σκόροδον τῆς Νεαπόλεως, κοινῶς πρασάκια. Κίμωλος, Πολύαιγος, Τρεῖς κασσέλες.

Al. ampeloprasum L. Ἀλ. τὸ ἀμπελοπράσον, κοινῶς πρασάκια.

Al. pallens L. *typicum*.

Muscari pulchellum H. et. S. var. *amoenum* Heldr. Μούσαρι τὸ εὐπρεπές, ποικιλία τὸ χαρίεν. Κίμωλος.

Musc. kernerii Narch. Μούσκ. τὸ τοῦ Κέρνερι. Κίμωλος.

Musc. commutatum Guss. Μούσκ. τὸ μεταβλητόν, κοινῶς βορβοί. Κίμωλος.

Οἶκογ. Ἰουγκίδαι Juncaceae

Juncus bufonius L. Ἰοῦγκος ἢ Σχῳῖνος ὁ φρύνιος. Κίμωλος.

J. acutus L. Ἰοῦγ. ὁ ὀξύς. Κίμωλος.

J. maritimus Lam. Ἰοῦγ. ὁ παραθαλάσσιος. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Οἶκογ. Ἀροῖδαι Araceae

Arisarum vulgare Targ. Ἀρίσαρον τὸ κοινόν, κοινῶς κορακάκια. Κίμωλος.

Οἶκογ. Κυπερίδαι Cyperaceae

Cyperus rotundus L. Κύπειρος ὁ στρογγύλος, κοινῶς κύπερι. Κίμωλος.

Eleocharis palustris L. Br. Ἐλεοχαρίς ἡ τελματώδης. Κίμωλος.

Scirpus maritimus L. Σκίρπος ὁ παραθαλάσσιος. Κίμωλος.

Holoschoenus vulgaris Link. var. β. *romanus* L. Ὀλόσχοινος ὁ κοινός, ποικιλία ὁ ρωμαϊκός. Κίμωλος.

Hol. vulgaris. Link. var. γ. *australis* L. Ὀλ. ὁ κοινός, ποικιλία ὁ νότιος. Κίμωλος.

Οἶκογ. Ἀγρωστίδαι Gramineae

Andropogon distachyon L. Ἀνδροπόγων τὸ δίσταχυ. Κίμωλος.

Gastridium lendigerum (L) Gaud. Γαστρίδιον τὸ κονιδοφόρον. Κίμωλος.

Cynodon dactylon (L) Pers. Κυνόδων ὁ δάκτυλος, κοινῶς ἄγλωσσος. Κίμωλος.

Cynosurus echinatus L. Κυνόσουρα ἡ ἐχινώδης. Κίμωλος.

Cyn. elegans Desf. Κυν. ἡ κομφή. Κίμωλος.

Phleum arenarium L. Φλεῖον τὸ ἀμμόφιλον. Κίμωλος.

Stipa tortilis Desf. Στύπη ἡ στρεπτή. Κίμωλος.

Lagurus ovatus L. Λαγοῦρος ὁ ὠσειδής. Κίμωλος.

Avenastrum australe Parl. *Avena Sibthorpii* Nym. (τὸ φυτὸν τοῦτο συνέλεξε τὸ πρῶτον ἐν Κιμῶλι ὁ Sibthorp). Ἀβέναστρον τὸ νότιον. Κίμωλος.

Avena barbata Brot. Ἀβένη ἡ παγωνώδης. Κίμωλος.

Avena sterilis L. Ἀβ. ἡ στεῖρα, κοινῶς ἀγριάλουπας. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Aira capillaris Host. Αἶρα ἡ τριχοειδής. Κίμωλος.

Koeleria phleoides Pers. Κοιλέρια ἡ φλειοειδής. Κίμωλος.

Dactylis glomerata L. Δακτυλὶς ἡ σφαιρωτή. Κίμωλος.

Dact. glomerata L. var. a. typica. Δακτ. ἡ σφαιρωτή, ποικιλία ἡ τυπική. Κίμωλος.

Dact. glomerata L. var. b. *hispanica* Roth. Δακτ. ἡ σφαιρωτή, ποικιλία ἡ ἰσπανική. Κίμωλος.

Phalaris minor Retz. Φάλαρις ἡ ἐλάσσων. Κίμωλος.

Ph. paradoxa L. Φάλ. ἡ παράδοξος. Κίμωλος.

Ph. paradoxa L. var. *praemorsa* Coss. et Dur. Φάλ. ἡ παράδοξος, ποικιλία ἡ ἀπότρωκτος. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Vulpia Broteri Bois, Βουλπία ἡ τοῦ Βροτέρει. Πολύαιγος.

Orysopsis miliacea (L) Rihter. Ὀρύζοφις ἡ κεγχροειδής, κοινῶς φρίσσεσ. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Orys. coerulescens (Desf) Richter. Ὀρ. ἡ κυανίζουσα, κοινῶς φρίσσεσ. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Bromus scoparius L. Βρόμος ὁ σαροφόρος. Κίμωλος.

Br. rubens L. Βρ. ὁ ὑπέρυθρος. Πολύαιγος.

Br. sterilis L. Βρ. ὁ στεῖρος. Κίμωλος.

Br. intermedius Guss. Βρ. ὁ ἀνάμεσος. Κίμωλος.

Br. madritensis L. Βρ. ὁ μαδρίτιος. Κίμωλος.

Crypsis aculeata L. Κρυψὶς ἡ κεντρώδης. Κίμωλος.

Hordeum maritimum With. Κριθή ή παραθαλασσία. Κίμωλος.

Hord. murinum L. Κριθή ή τοῦ μυός (μυοκριθή). Κίμωλος.

Hord. bulbosum L. Κριθή ή βολβώδης. Κίμωλος.

Hord. bulgare L. Κρ. ή κοινή. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Scleropoa rigida (L) Griseb. Σκληροπόα ή στερρά. Κίμωλος.

Schismus arabicus Nees. Σχιστή ή άραβική. Κίμωλος.

Polypogon maritimum Willd. Πολυπόγων ό παραθαλάσσιος. Κίμωλος.

Pol. monspeliense Desf. Πολ. ό μονσπελιανός. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Briza maxima L. Βρίζα ή μεγίστη. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Aegilops comosa Sibth. Αίγίλωψ ό κομήτης. Κίμωλος.

Aeg. ovata L. var. *biuncialis* Vis. Αίγ. ό ώσειδής, ποικιλ. ό διδακτυλιαῖος. Πολύαιγος.

Melica minuta L. Μελίκη ή μικρά. Κίμωλος.

Arundo Plinii Turra. Κάλαμος ό τοῦ Πλινίου, κοινῶς καλάμια. Κίμωλος.

Haynaldia villosa Schur. Χαῦναλδία ή μακρόθριξ. Κίμωλος.

Agropyrum elongatum Pal. Ἀγρόπυρος ό επιμήκης. Κίμωλος.

Echinaria capitata Desf. Ἐχινάρια ή κεφαλωτή. Πολύαιγος.

Poa annua L. Πόα ή έτησία. Πολύαιγος.

Poa annua L. var. *remotiflora*. Πόα ή έτησία, ποικιλία ή άραιανθής. Κίμωλος.

Lolium rigidum Gaud. Λόλιον τὸ στερρόν, κοινῶς άγριόρα, γῦρα. Πολύαιγος.

Lol. rigidum Gaud. var. *strictum*. Λόλ. τὸ στερρόν, ποικιλία τὸ συνεσφιγμένον. Κίμωλος.

Lol. Gautini Parl. Λόλ. τοῦ Γαουτίνι. Κίμωλος.

Lol. temulentum L. var. *a. typicum*. Λόλ. τὸ μεθῦον, ποικιλία τὸ τυπικόν. Κίμωλος.

Brachypodium distachyon (L) R. et Sch. Βραχυπόδιον τὸ δίσταχυ. Κίμωλος.

Br. ramosum R. Schult. Βραχ. τὸ πολύκλαδον. Πολύαιγος.

Secale cereale L. Σίκαλις ἡ δημητριακή. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Β'. ΓΥΜΝΟΣΠΕΡΜΑ

Κωνοφόρα Coniferae

Juniperus macrocarpa S. et. S. Ἰουνίπερος ὁ μακρόκαρπος, κοινῶς φίδες. Κίμωλος, Πολύαιγος.

Jun. phoenicea L. Ἰουν. ἡ φοινικική. Πολύαιγος.

ΣΠΟΡΙΟΦΥΤΑ (ΚΡΥΠΤΟΓΑΜΑ)

Πολυποδιῖδαι Polypodiaceae

Ceterach officinarum Wild. Ζεδερᾶχ τῶν φαρμακοποιῶν. Κίμωλος.

Gymnogramme leptophylla Desv. Γυμνογραμμὴ ἡ λεπτόφυλλος. Κίμωλος.

ΣΠ. ΜΑΛΑΚΑΤΕΣ

Ἀρχιμανδρίτου
ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΑΠ. ΒΙΤΑΛΗ
Πρωτοσυγκελ. Ἱεροκλήρυκος Ἱ. Μ. Νικοπόλεως

Ἡ ΕΝ ΣΙΦΝΩ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ
ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΕΠΙΚΕΚΛΗΜΕΝΗ «ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ»

(Ἱστορικὴ συμβολή)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐκ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ἰδίαν εἶχον εὐλάβειαν - οὐ μὴν καὶ ἀδυναμίαν - πρὸς τὴν ἐν Σίφνῳ, πάλαι ποτὲ διαλάμψασαν, σεβασμίαν Μονὴν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἐπικεκλημένην κοινῶς «Παναγία τοῦ Βουνοῦ», ἐν ᾗ πλειστακίς με ὠδήγησεν, ὥς εὐλαβῇ προσκυνητὴν, ἡ εὐσεβὴς καὶ φιλακόλουθος ἀείμνηστος προμμάμη μου.

Πολλάκις, μικρὸς παῖς, θαυμάζων καὶ ἀπορῶν, ἐζήτουν - ὥς καλῶς ἐνθυμοῦμαι - πληροφορίας περὶ τῆς ἱστορίας τῆς περικαλλοῦς ταύτης ἱερᾶς Μονῆς, ἀλλ' ἐλάχιστα ἐγνώριζον περὶ αὐτῆς τόσον ἢ προμνησθεῖσα, ὅσον καὶ ἡ ἐν αὐτῇ τότε διαμένουσα, εὐλαβείας ἔνεκεν, ἀείμνηστος «κυρὰ Χατζίνα».

Κατὰ τὴν πρώτην μου ἐν αὐτῇ ἐπίσκεψιν, ὥς ταπεινὸς Ἀρχιμανδρίτης καὶ Ἱεροκλήρυξ τῆς Ἐκκλησίας, ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1956, τελέσας μάλιστα, τότε, αὐτόθι καὶ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν*, εὗρον τὴν εὐκαιρίαν καί, ἀναγνούς, ἀντέγραψα ὅσας ἐπιγραφὰς διασφύζονται ἐπὶ τοῦ τέμπλου, τῶν ἱερῶν εἰκόνων, τῶν κανδηλῶν, τῶν λειψανοθηκῶν καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ὅπου ὑπῆρχον τοιαῦται, χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ μάθω ἕτερόν τι, διότι οὐδὲν - ὥς μοι εἶπον δύο γέροντες ἐν αὐτῇ δίκῃν φυλάκων διαμένοντες - ὑφίστατο εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Μονῆς, τε-

* Τότε εἰς τὸ «Βιβλίον εὐλαβῶν προσκυνητῶν τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ (Σίφνου) 1956-1964», ἐν σελ. 10, ταῦτα ἐγράψαμεν·

«Εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ τῆς Μεγαλόχαρης Παναγίας τοῦ Βουνοῦ

λούσης ἀπὸ χρόνων ἱκανῶν ἐν ἀργία, ἄνευ τοῦτέστι μοναχικῆς ἀδελφότητος καὶ μοναστικῆς, ὡς ἐκ τούτου, διοικήσεως.

Πρὸ διετίας που ὁ λίαν μοι ἀγαπητὸς καὶ παμφίλτατος Πρωτοπρεσβύτερος π. Ἰωάννης Σπ. Ράμφορ, διακεκριμένος καὶ λόγιος ἐκ Κιμῶλου Κληρικός, εἰς δημοσίευμα αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκλεκτῇ ἐφημερίδι τοῦ Σιφνίου Νικολάου Σταφυλοπάτη «Σιφναϊκὴ Φωνή» (Ἰαν. 1971), παρέσχεν ἀξιόλογα στοιχεῖα, ἐξ οὗ ἀφορμηθεὶς, ὠδηγήθην εἰς τὴν τὰ μάλιστα εὐχάριστον εἰδησιν ὅτι οὗτος, φιλόπονος ὡς εἶναι καὶ ἱστοριοδίφης ἄριστος, μεταβὰς εἰς τὴν Σίφνον, κατ' Αὐγουστον τοῦ ἔτους 1936, συνέλεξε καὶ κατέχει πλείονα, ἐπίσημα δὲ καὶ αὐθεντικά, στοιχεῖα περὶ τῆς ὑπ' ὄψιν ἱερᾶς Μονῆς. Ταῦτα δ' ἀσμένως ἔθεσεν οὗτος εἰς τὴν διάθεσίν μου προκειμένου νὰ ἐπεξεργασθῶ αὐτὰ ἐπιστημονικῶς, καὶ οὕτως, εἴτα, παρουσιάσω μίαν συστηματικὴν οἶονει ἔκθεσιν περὶ τῶν κατὰ τὴν περίπτωτον ταύτην Μονὴν τῆς ἡγαπημένης ἡμῶν γενετείρας.

Αὕτη, μετὰ τοῦ γράφοντος, ὀφείλομεν, τῷ ὄντι, ἀπέραντον εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν αἰδεσιμολογιώτατον Πρωτοπρεσβύτερον

ἡσθάνθημεν συγκίνησιν βαθυτάτην καὶ χαρὰν πολλὴν ἀπὸ τὸ ὑπέροχον τοῦτο σιφνιακὸν Προσκύνημα, τὸ ὁποῖον φιλοστόργως διατηρεῖ εἰς ἀρίστην κατάστασιν ἡ εὐσέβεια τῶν συμπολιτῶν μου, τῶν μακρὰν καὶ ἐγγύς, ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένην πρωτοβουλίαν τοῦ ἐν Ἀθήναις Συνδέσμου τῶν Σιφνίων, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ ἐδρίσκει τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἀνακούφισιν, ἀναλαμβάνει δὲ δυνάμεις πνευματικὰς διὰ τὸν μέγαν τῆς ζωῆς ἀγῶνα. Διόπερ ἐν τῇ τελεσθεύσει σήμερον αὐτόθι Θεία Λειτουργία παρ' ἡμῶν ἐδεήθημεν θερμῶς εἰς τὸν Κύριον, ὅπως πρεσβείαις τῆς παναχράντου Μητρὸς Του σκέπη καὶ φρουρῇ διὰ παντὸς τὴν ἱερὰν ταύτην Κιβωτὸν καὶ ἐπευλογῇ δαυιλῶς πάντας τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς φιλοτίμως καὶ εὐσεβοφρόνως ἐργαζομένους.

Ἐν τῇ Μονῇ Παναγίας τοῦ Βουνοῦ Σίφνου

τῇ 19 Σεπτεμβρίου 1956

† Ἀρχ. Φιλάρετος Βιτάλης

Ἱεροκλήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Πρεβέζης

Συνυπογράφουν δὲ μετ' ἐμοῦ καὶ οἱ συμπροσκυνηταὶ μου τότε: Ἀπόστολος Βιτάλης, ἱεροψάλτης, Σταυροῦλα Βιτάλη, Κωνστίνος καὶ Μάρκος Βιτάλης, Ἀργυρῶ Δρακάκη, Χρηστίνα Ἀρμελενίου, Μιχαὴλ Κούκιας, Μαργαρίτα Π. Κουλούρη.

π. Ἰωάννην Ράμφον, διὰ τὴν ἐπιμελῆ συλλογὴν καὶ διαφύλαξιν τῶν ὑπ' ὄψιν ἱστορικῶν εἰδήσεων, ἔρρανισθεισῶν ἐκ τῶν τριῶν ἐπισήμων κωδίκων τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς. Ἄνευ τούτων ἡ ἱστορία αὐτῆς θὰ παρέμενεν ἐν πολλοῖς ἄγνωστος, ἐν ᾧ τό γε νῦν, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἐπαρκῶς διαφωτιζόμεθα εἰς πλεῖστα σημεῖα, λαμβάνοντες ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς σχετικὰς ἡμῶν ἀπορίας.

Χάριν τῆς ἱστορίας ἀναφέρω ὧδε, ὅτι ὁ εἰς ἐκ τῶν τριῶν κωδίκων ἀνευρέθη ἐσχάτως κατόπιν φιλοτίμων προσπαθειῶν τοῦ ἐξαίρετου Δικηγόρου κ. Κωστῆ Θ. Σπεράντισα, γενικοῦ Γραμματέως τοῦ ἐν Ἀθήναις Συνδέσμου τῶν Σιφνίων. Ὁ ἐν αὐτῷ διατελέσας ποτὲ Πρόεδρος κ. Τρ. Ἀποστολιάδης κατεῖχεν αὐτόν, ὃν καὶ παρέδωκεν ἤδη, κατόπιν ἐγγράφου παρακλήσεως, εἰς τὸ Διοικ. Συμβούλιον, οὗτινος ὁ ἀξιότιμος κ. γενικὸς Γραμματεὺς εὐηρεστήθη καὶ ἔθεσεν αὐτόν εἰς τὴν διάθεσίν μου χάριν καὶ αὐτοπροσώπου διερευνήσεως τῶν ἐν αὐτῷ πολλὰ δ' ἠρύσθημεν ἐξ αὐτοῦ, καίπερ τὰ πλεῖστα εἶχεν, ὥς προείπομεν, πρὸ ἐτῶν ἐξ αὐτοῦ ἀντιγράψει ὁ αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. π. Ἰωάννης Ράμφος.

Χάριτας ὀφείλω, πρὸς τούτοις, καὶ εἰς τὸ πάνσεπτον Οἴκου-μενικὸν Πατριαρχεῖον, ὡς καὶ τὸν ἐν αὐτῷ διακεκριμένον καὶ ἐνθουσιώδη Ἐπίσκοπον Ἅγιον Σκοπέλου Κύριον Ἀλέξανδρον, διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς παρακλήσεώς μου καὶ ἀποστολὴν μοι τοῦ περὶ τῆς διαληφθείσης Μονῆς πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλίου.

Πέποιθα, ὅτι καὶ ἡ ἀπέρिटτος αὕτη ἐργασία μου συμβάλλει εἰς τὴν καθ' ὅλου περισπουδαστον ἱστορίαν τῆς προσφιλεστάτης Σίφνου, ἐφ' ᾗ ἐπικαλοῦμαι τῆς Θεομήτορος τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν χάριν ἐπὶ πάντας τοὺς τὸ ἀγαθὸν ἐν αὐτῇ ἐργαζομένους καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς σεμνώματος εὐλαβῶς καὶ φιλοπόνως ἐπιδιώκοντας Σιφνίους, μάλιστα δὲ τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν ἐν Ἀθήναις εὐεργετικώτατον Σύνδεσμον αὐτῶν.

† Ἀρχ. Φ.Α.Β

Α' ΠΗΓΑΙ

1. Ὁ κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1936 ἐπισκεφθεὶς τὴν φωτόλουστον Σίφνον αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος ἐκ Κιμῶλου π. Ἰωάννης Ράμφος εὗρεν ἐν αὐτῇ τρεῖς κώδικας τῆς ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ, ἐν τῷ ἐν αὐτῇ ἀρχεῖῳ τὸν πρῶτον (ὑπὸ στοιχ. Α') ἀποκείμενον, τοὺς δ' ἑτέρους δύο (ὑπὸ στοιχ. Β' καὶ Γ') ἐν τῷ τῆς Κοινότητος Ἀπολλωνίας ἀρχεῖῳ, τότε, φυλασσομένους.

2. Ὁ ἐξ αὐτῶν κώδιξ Α' ἐμφανίζεται ὑπὸ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα:

Χαρτ. 0,32 X 0,21 φφ. 132, 19 αἱ.

Οὗτος φέρων δερματίνην στάχωσιν, ἡριθμῆθη παρὰ τοῦ ὡς εἴρηται ἱστοριοδίδου εἰς σελίδας 264. Ἐν τελευταίᾳ δὲ σ. τοῦ ὑπ' ὄψιν κώδικος ὁ ἀείμνηστος Σίφνιος Ἰάκωβος Δραγάτσης, λυκειάρχης - ἀρχαιολόγος, ταῦτα σημειοῖ. «τῇ 27 Αὐγούστου 1900 ὑπ' ἐμοῦ μετρηθέντα εὗρέθησαν ἑκατὸν τριάκοντα ἑξ (136) φύλλα, ἥτοι λείπουσι φύλλα τριάκοντα ἑξ (36) ἑξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου δὲ ἀποκοπείσης καὶ τῆς ἐν ἀρχῇ σφραγίδος καὶ τοῦ συνέχοντος δεσμοῦ. Ἰάκωβος Χ. Δραγάτσης.»

Παλαιότερον, δι' ἑτέρας χειρός, εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα, τὰ ἐξῆς ἐγράφησαν: «ἑκατὸν ἑβδομήκοντα φύλλα».

Κατὰ συνέπειαν, διὰ τὴν παρατηρουμένην ἐκ 38 φύλλων διαφοράν, δημιουργεῖται εὐθὺς ἀπορία, ἐπιλυομένη ἐκ τῶν κατὰ τὴν σελ. 12 ἀναγραφόμενων. «Κατὰ τὴν 13ην Αὐγούστου 1899 ἦλθεν ὁ σύγγραφεὺς Εὐστράτιος Ἰ. Δράκος Μοσχονήσιος ἵνα ἱστορίαν συγγραφή τῆς μονῆς τῆς παναγίας τοῦ βουνοῦ ἐν Σίφνῳ». Καί, ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὸ κάτωθεν μέρος τῆς 13 σελίδος, προστίθεται, ὅτι οὗτος «ἀφαιρέσας πολλὰ τῶν φύλλων ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος βιβλίου ὁ ἱερόσυλος!! καὶ ἤκιστα Μοσχονήσιος δειχθεὶς. Ἰάκωβος Χ. Δραγάτσης, ἐν Σίφνῳ τῇ 27 Αὐγούστου 1900».

Ἐσχάτως, ἐπὶ τῇ παραδόσει τοῦ κώδικος, ὁ κατέχων αὐτὸν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τέως Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου τῶν Σιφνίων κ.

Τριαντ. Μ. Ἀποστολιάδης ἀνέγραψε τὰ ἐξῆς, ἐν σελ. 127· «Ἀπὸ τοῦ 1900 ὁπότε κατεμετρήθησαν ὑπὸ Ἰακ. Δραγάτση τὰ φύλλα μέχρι τοῦ 1960 ὁπότε κατεμετρήθησαν ὑπ' ἐμοῦ, ἐλλείπουν ἑτερα τέσσαρα φύλλα». Ὡς φαίνεται, ὁ κώδιξ οὗτος, ἐν τῇ Μονῇ πάλαι ἀποκείμενος, ἦτο εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς ἐπισκέπτου - προσκυνητοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἀναγράφονται τῇδε ἀκκέϊσε ἐν αὐτῷ πλεῖστα ὀνόματα, βέβηλός τις δ' ἐπέφερε καὶ τὴν νέαν ταύτην ὑπεξαίρεσιν τῶν 4 φφ.



Εἰκὼν τῆς Παναγίας τοῦ «Βουνοῦ» (ἐπικεκλημένη «Μαχαιροῦσα»)

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δερματίνου καλύμματος τοῦ ὑπ' ὄψιν κώδικος καὶ ἐπὶ τῆς σταχώσεως σημειοῦνται τ' ἀκόλουθα: «Κώδιξ τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν ἐνδόξων Εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῇ νήσῳ Σίφνῳ ὀνομαζομένης τοῦ Βουνοῦ, ἐν ᾧ

καταγράφονται τὰ τίμια ὀνόματα τῶν συν-
τρεξάντων καὶ ἐλεησάντων εἰς ἀπαρτισμὸν
τῆς νεοδμήτου ταύτης μονῆς, ἵνα μνημονεύ-
ωνται ἀκαταπαύστως ἐν αὐτῷ κατὰ πάσας
τὰς ἱεράς τελετὰς καὶ ἀκολουθίας», ἅτινα αὐτο-
λεξεῖ, διὰ κεφαλαίων ἐρυθρῶν βυζαντινῶν γραμμάτων, ἀναγρά-
φονται καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν πρώτην σελίδα—πλὴν μετὰ πολλῶν
σφαλμάτων—οὐ μὴν καὶ εἰς τὴν σελίδα 3, ἀνωθεν τῆς ὁποίας πα-
ρατίθεται καὶ ὠραῖον κόσμημα.

3. Οἱ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Κοινότητος Ἀπολλωνίας φυλασ-
σόμενοι (;) κώδικες εἶναι καὶ οὗτοι χαρτῶοι, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος, (ὑπὸ
τὰ στοιχ. Β') ἀποτελεῖται ἐκ φφ. 400, ἀριθμηθέντων ὑπὸ τοῦ αὐ-
τοῦ ἀκαταπονήτου ἐρευνητοῦ. Ὁ ἕτερος (ὑπὸ στοιχ. Γ'), μὴ ἡ-
ριθμημένος, φέρει στάχωμα. Ἐπιγράφονται δ' ὁ μὲν «1815, Ἰα-
νουαρίου 2, Σίφνος· κὼδιξ τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῆς ὑ-
περαγίας Θεοτόκου τῶν εἰσοδίων τῆς Θεο-
τόκου ἐπονομαζομένης τοῦ βουνοῦ, ἐν ᾧ
καταγράφονται ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν
Χριστιανῶν ἀφιερωθέντα, κινητά τε καὶ
ἀκίνητα, ἱερὰ ἄμφια, χωράφια, ἄμπελοι, δέν-
δρα, καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος ὅσα ὁ καθ' εἰς τῶν
Χριστιανῶν προαιρεῖται τῇ βοηθείᾳ τῆς
ὑπεραγίας Θεοτόκου, Ἡς ταῖς πρεσβείαις
φύλαττε πάντας. Γεράσιμος Μοναχὸς Ἀβρα-
νόπουλος χτήτορας», ὁ δὲ «1813 Κὼδιξ τῆς ἱε-
ρᾶς καὶ σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς ὑπερα-
γίας Θεοτόκου τῶν ἐνδόξων εἰσοδίων τῆς
ἐν τῷ βουνῷ κειμένης».

4. Τὰ ἐν τῇ διαληφθείσῃ ἱερᾷ Μονῇ καὶ ἐν τῷ ἡγουμενείῳ
αὐτῆς ἀποκείμενα καὶ ἄχρι τοῦδε διασφζόμενα αὐτόθι βιβλία
τῶν εὐλαβῶν αὐτῆς Προσκυνητῶν, ἅτινα προϋνόησεν, ὀρθῶς, ὁ
τῶν ἐν Ἀθήναις Σιφνίων Σύνδεσμος, καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν
αὐτῶν, πρὸς ἀναγραφὴν τῶν ἰδίων - εἰς ἀνάμνησιν - ὀνομάτων,
ἐνθυμήσεων, ἐντυπώσεων κλπ. ἐντὸς πάντως τοῦ πλαισίου τῆς
εὐλαβείας καὶ κοσμιότητος, καὶ οὕτως ἀποφευχθῇ ἡ ἀπαράδεκτος,
ἐξ ἀπόψεως θρησκευτικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς, ἀναγραφή, τῇδε

κακεῖσε, ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν κελλίων, ἐπὶ τῶν δοκῶν, ἐρμαρίων κτλ. τῶν διαφόρων ὀνομάτων - ἐν οἷς καὶ ἄγγλων τουριστῶν, ὡς αἶδομεν προσφάτως - προκαλοῦσα εὐλόγως τὴν ἀγανάκτησιν!...

5. Τέλος, ὁ παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ Κωνσταντινουπόλεως διασφζόμενος Κ ὤ δι ξ Ι Β' Πα τ ρ ι α ρ χ ι κ ῶ ν Σ ι γ ι λ λ ί ω ν τοῦ ἐν αὐτῷ Ἀρχιεπισκοπάρχου, ἐν σελ. 280 - 281, ἐνθα καταχωρεῖται τό, κατὰ τὸ ἔτος 1816, ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Στ', τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ἐκδοθὲν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιωδὲς γράμμα «περὶ τῆς ἐν Σίφνῳ Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Θεοτόκου», τοῦ Βουνοῦ.

Β' ΙΔΡΥΣΙΣ

1. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σταχώματος, τοῦ ἐν τῇ κοινότητι Ἀπολλωνίας Σίφνου Κώδικος Β' τῆς ἱερᾶς Μονῆς, ἀνέγραψεν ὁ ἱδρυτὴς αὐτῆς καὶ κτήτωρ Γεράσιμος Μοναχὸς - κατὰ κόσμον Γεώργιος Ἀβρανόπουλος - ταύτην τὴν ἱστορικὴν ἐνθύμησιν·

«1813 Ἰουλίου 14 ἔβαλα θεμέλιο ἐδῶ στὸ μοναστηράκι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου».

2. Βεβαίως, εἰς τὴν ἐξαισίαν ταύτην ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοποθεσίαν, κειμένην Ν.Α. τῆς νήσου¹, κάτωθεν τῆς ὁποίας ἐκτείνε-

1. «Ἐμπρὸς εἰς τὸν θεατὴν ἀπλοῦται τὸ ἐξαισίον Αἰγαῖον, ἀπὸ τὴν γαλανὴν ἀπεραντασύνην τοῦ ὁποίου ἀναδύονται διάφοροι Κυκλάδες, ἐγγύτατα μὲν ἡ μικρὰ νῆσος Κιτριάνη, ὀλίγον δὲ ἀπώτερα καὶ εἰς τὸ βάθος ἡ Πάρος, ἡ Σίκινος, ἡ Φολέγανδρος κλπ. Διὰ τοῦτο, ὁ τέως βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος, ὅταν ταξιδεύων ἀνὰ τὰς Κυκλάδας προσωρμίσθῃ εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Πλατὺ - Γιωλοῦ καὶ ἀνῆλθεν ἔως αὐτήν, ἐσημείωσεν εἰς τὸν Κώδικα αὐτῆς - ὑπογράφων ὡς δοῦξ τῆς Ὑδρκης - ὅτι εἶναι «ἡ ὠραιότερα τοποθεσία τῶν Κυκλάδων» (Ἐπὶ λέξει ὡς ἀνεγράψαμεν ἐκ τοῦ κώδ. Α', σελ. 45: «Que of the most beoutiful Spofs on the Cyklades 23-4-1927. V. C. Schott o Comor»).

Εἰς τὴν «Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ» εὐρίσκετο συμπτωματικῶς καὶ ὁ τ. Βασιλεὺς τῆς Ἱταλίας Βίκτωρ Ἐμμανουήλ, ταξιδεύων ingognito ἀνὰ τὰς Κυκλάδας ὡς Διάδοχος ὅτε ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὁ πατὴρ του Οὐμβέρτος καὶ ἡ Ἱταλικὴ Κυβέρνησις τὸν ἐκάλεσεν ἐπειγόντως, ὅπως ἀναλάβῃ τὰ βασιλικά του καθήκοντα. Ταῦτα γράφει ὁ διάσημος καὶ πολὺς τὴν τρίχα σίφνιος κ. Θεοδόσιος Κ. Σπεράντσας (ἐν «Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖᾳ» τοῦ Ἀθ. Μαρτίνου, τόμ. 3ος, στ. 1025). Πρβλ. καὶ ὅσα διαλαμβάνει εἰς τὴν ὥραιαν καὶ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαν διατριβὴν αὐτοῦ «Τοπωνύμια τῆς Σίφνου» ὁ ἀξιότιμος σίφνιος Μ. Φιλιππάκης, ἐν «Σιφν. Φωνῇ»

ται βαθυκύανος ὁ ὄρμος τοῦ Πλατὺ Γιαλοῦ μετὰ τῆς νησίδος Κι-
τριανῆς, ἀνατολικῶς δ' αὐτῆς ὑπάρχοντος τοῦ δευτέρου περιλα-



Ἡ ἱ. Μονὴ Παναγίας τοῦ «Βουνοῦ»

λήτου καὶ θαυμασίου Προσκυνήματος Παναγίας τῆς Θαυματο-
βρύτου Χρυσοπηγῆς¹, προϋπῆρχεν, ἀπὸ τῶν μέσων ἤδη τοῦ ΙΖ'
αἰῶνος ναῦδιον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς θείων Εἰσοδίων τῆς
Θεοτόκου, ἰδιοκτησίας τῆς οἰκογενείας Ἀντωνίου Κουλούρη,
ῆς ὁ ἀπόγονος Ἰωάννης Κουλούρης, Ἱερεύς, προσέφερε τοῦτο
εἰς τὸν ὡς εἴρηται Μοναχὸν Γεράσιμον διὰ τοῦ παρὰ πόδας, δεόν-
τως κεκυρωμένου, ἀφιερωτικοῦ ἐγγράφου·

τοῦ Ν. Σταφυλοπάτη, ἔτ. Ζ' (1971) ἀριθ. φύλ. 79, σελ. 5. Σχετικῶς δὲ πρὸς τὴν προ-
σωνυμίαν γράφει: «Θέσις ἐπὶ ὄρους, γνωστοῦ ἄλλοτε ὡς «Βουνὶ» (τὸ) ἀργότερα δὲ ὡς
«Βουνάκι» (τὸ)· ὁ τύπος βουνὶ εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ ἤδη χρησιμοποιουμένου «βουνό»,
ἀκόμη ἀρχαιότερος ὁ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶμενος «βουνοί» (οἱ)». Ἐπίσης εἰς τὴν ἐφημ.
«Σιφναϊκὰ Νέα» τῆς Ἀδελφότητος τῶν ἐν Ἀθήναις Σιφνίων «Ὁ Ἅγιος Συμεών»,
ἔτ. Γ' (1949), ἀριθ. φύλ. 25, παρατίθεται ὡραία φωτογραφία τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς
τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ, κάτωθεν τῆς ὁποίας ἀναγράφεται ἡ ἐξῆς χαρακτηριστικὴ
δῆλσις: «Ἀπὸ τῆς πιδὸς ὡραιότερες καὶ πιδὸς ἀγαπημένες το-
ποθεσίαις τοῦ νησιοῦ μας».

1. Ἐπιθι: Σπεράντσα Θεοδ., Κυκλαδικὲς ἱστορίαι· ἡ Παναγία ἡ Χρυσοπηγή
τῆς Σίφνου, ἔκδ. Συνδέσμου Σιφνίων, Ἀθήναι 1949, σελ. 1 + 80.

«Ἴσον τοῦ πρωτοτύπου
Ἐν Σίφνῳ 1813 Ἰουλίου 6

† Ὁ Σίφνου Καλλίνικος¹ ἐπιβεβαιοῖ.

Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι ἔχοντας ὁ παπα - Ἰωάννης Κουλούρης προικοδοτημένην μίαν ἐκκλησίαν εἰς τὸ βουνόν, τιμωμένην εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν Εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, μὲ τὴν τοποθεσίαν της ὅλην καὶ μὲ τὰ προαυλίᾳ της, ὁμοῦ καὶ ἐν χωράφῳ ἐκεῖ πλησίον, τὰ ὁποῖα αὐτὰ ὅλα, ἐκκλησία καὶ προαυλία καὶ χωράφι, οἰκεία βουλῇ καὶ θελήσει καὶ αὐτοπροαιρέτῳ γνώμῃ, χωρὶς κανένα ἰντερέσον, διὰ τε σωματικὴν ὑγείαν καὶ ψυχικὴν του σωτηρίαν, παραδίδει αὐτὰ ὅλα σήμερον πρὸς τὸν κύρ Γεώργιον Ἀβρανόπουλον μὲ τὸ νὰ ἔχη σκοπὸν ὁ ρηθεὶς Γεώργιος νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τοῦ βουνοῦ νὰ κατοικήσῃ καὶ νὰ τὸ οἰκοδομήσῃ μοναστήριον.

Ἀπὸ τοῦ νῦν λοιπὸν καὶ εἰς τὸ ἔξης ἀποξενοῦται ὁ ρηθεὶς παπα κύρ Ἰωάννης μὲ εὐχαρίστησίν του ἀπὸ τὴν διαληφθεῖσαν ἐκκλησίαν καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, χωρὶς νὰ ἔχη καμμίαν πρωτεκτιόνα οὔτε ὁ ρηθεὶς παπα - Ἰωάννης οὔτε οἱ κληρονόμοι καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀλλὰ θέλει εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ κτῆσιν τοῦ διαληφθέντος Γεωργίου καὶ κατὰ διαδοχὴν τοῦ μετ' αὐτοῦ κατοικοῦντος εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τοῦ Βουνοῦ χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ οὔτε συγγενῆς οὔτε ξένος εἰς τὸ παραμικρόν.

Διὸ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν γράμμα ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν καντζηλαρίᾳ ἐπιβεβαιούμενον τῇ ὑπογραφῇ τοῦ πανιερωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότης κυρίου κύρ Καλλίνικου καὶ μετὰ πάντων τῶν προκρίτων τῆς νήσου εἰς ἔνδειξιν παντὸς καιροῦ.

Παπα - Ἰωάννης Κουλούρης
στέργω καὶ βεβαιῶ

Κωνσταντῖνος Μάτσας μάρτυς

Νικόλαος Ἀγας μάρτυς

Κωνσταντῖνος Σακελλαρίου Μανός (;) μάρτυς

1. Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμανδρίτου, Ὁ τελευταῖος ἱεράρχης τῆς Σίφνου - Μήλου καὶ αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, ἐν Ἀθῆναις 1963, σελ. 1 + 36.

Νικόλαος Βαλέτας μάρτυς
 Κωνσταντῖνος Τζωρτζάκος μάρτυς
 Κωνσταντῖνός Μανός (;) μάρτυς
 Κωνσταντῖνος Μπάος μάρτυς
 Ζαννῆς Ἰω. Καμπάνης μάρτυς
 Ζαννῆς Ἀλεξ. Καμπάνης μάρτυς
 Νικόλαος Πρατικὸς μάρτυς
 Ἰωάννης Μανός (;) μάρτυς»^{1.})

Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ παραχωρητηρίου γράμματος ὁ εὐλαβὴς Σίφνιος Ἱερεὺς Ἰωάννης Κουλούρης - πρόγονος τοῦ σήμερον ἐν Πρεβέζῃ θεοφιλῶς ἱερατεύοντος Πρωτοπρεσβυτέρου καὶ Θεολόγου Ἀντωνίου Νικ. Κουλούρη, Σιφνίου - ἀποξενοῦται παντελῶς ἐκ τοῦ ἰδιοκτήτου αὐτοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ, μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, καθόσον ζωηρῶς ἐπιθυμεῖ, ὅπως οὗτος καταστῇ «Μοναστήριον», ὅπερ «θέλει εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ κτῆσιν τοῦ διαληφθέντος Γεωργίου καὶ κατὰ διαδοχὴν τοῦ μετ' αὐτοῦ κατοικοῦντος εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τοῦ Βουνοῦ χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ οὔτε συγγενῆς οὔτε ξένος εἰς τὸ παρὰ μικρόν».

3. Κατόπιν τούτου ὁ Γεράσιμος (Γεώργιος κατὰ κόσμον), Πελοποννήσιος τὴν καταγωγὴν², ἀνέλαβεν, ἰδίῳις τὸ πλεῖστον ἀναλώμασι καὶ ταῖς συνδρομαῖς τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν, ἐντοπίων

1. Κ ὦ δ ι ξ Γ' τῆς Ι. Μονῆς ταύτης, σελ. 14, Ἰωάννου Ράμφοι, Πρωτοπρεσβυτέρου, Ἡ ἱερὰ Μονὴ τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ, ἐν ἐφ. «Σιφν. Φωνή», ἔτ. Ζ' (1971) ἀρ. φ. 73, σ. 5.

2. Ὁ φίλος καὶ συγχωριανὸς (Πεταλιανὸς) Γεώργιος Θεολόγος εἰς σχετικὸν αὐτοῦ ἄρθρον «Τὸ Μοναστήρι τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ» (ἐν ἐφ. «Σιφν. Νέα», ἔτ. Δ' (1950), ἀρ. φ. 40) τὸν θεωρεῖ, ἄγνωστον ποῦ στηριζόμενος, Κεφαλλῆνα, ὅπερ βεβαίως ἥκιστα εἶναι ὀρθόν. Ἐπίσης καὶ ὁ λόγιος διδασκαλὸς τῆς Σίφνου Ἀντώνιος Τροῦλλος εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα Τουριστικὸν ὁδηγὸν τῆς Σίφνου, Γεωγραφία - Ἱστορία - Λαογραφία - Ξενάγησις, Ἀθήνα 1961, σελ. 126 - 128, γράφει τ' ἀκόλουθα.

«Στὴν ἴδια θέσι τῆς σημερινῆς ἐκκλησιᾶς, χωρὶς τὰ γύρω κελλιά καὶ κτήσματα προυπῆρχε ἓνα φτωχικὸ ἐξωκκλησίσι μ' ἓνα μόνο κελλί.

Σὲ κεῖνο τὸ μικρὸ ἐκκλησιάκι ὑπῆρχε καὶ τὸ ἐπικαλούμενον σήμερα εἰκόνημα «Πα-

καὶ ξένων, τὸν πολύμοχθον ὄντως ἀγῶνα τῆς ἀνεγέρσεως τῶν τε πέριξ κελλίων καὶ τοῦ νέου - κατ' ἐπέκτασιν τοῦ παλαιοῦ ναυίδιου - μεγάλου Ναοῦ, διαστ. 10,20X7,75 μ., ρυθμοῦ βυζαντινοῦ μετὰ

ναγίας τῆς Μαχαιρούσας» μὲ τὴν ἐπιγραφή «ΔΗΛΑ ΧΙΡΟΣ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΥ ΓΑΒΡΕ-ΤΟΥ ΜΟΣΚΟΠΟΛΙΤΗΣ 1756», ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ μοναστήρι Βατοπεδίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους....

Ἰδρυτὴς τῆς σημερινῆς ἐκκλησιᾶς φέρεται ὁ ἐκ Πελοποννήσου Γεράσιμος Ἀβραμόπουλος, (σ.σ. τὸ ὄρθον Ἀβρανόπουλος), κατὰ τὸ 1800 (SIC), βοσκὸς κατ' ἀρχὰς στῇ Σίφνῳ, ἱερομόναχος στὸ βουνὸ συνέχεια καὶ μετὰ θάνατον ἁγίος(!)

Αὐτὸς δταν ἀκόμη ἔβασκε στῇ περιοχῇ Κοντοῦ εἶδε στὸν ὑπνὸ του τὴν Παναγιὰ νὰ τοῦ ὑποδεικνύει θαλάσσινὸ σημεῖο κοντὰ στὸ ἀκρωτήρι τοῦ Πλατῦ - Γιαλοῦ «Καμινάκι» καὶ νὰ τοῦ λέει: «Γεράσιμε, νὰ μὲ παραλάβῃς ἀπὸ τὴ θάλασσα ποὺ μὲ περιδέρνει καὶ νὰ μὲ μεταφέρῃς σὲ κεῖνο τὸ βουνό, γιατί εἰμαι ἡ «Παναγιὰ τοῦ Βουνοῦ».

Ἐγινε τότε λοιπὸν ἡ ἀνεύρεση, ἡ μεταφορὰ τῆς εἰκόνης καὶ ὁ Γεράσιμος ἱερομόναχος εἰς τὸ Βουνό.

Ἡ εἰκόνα αὕτῃ διατηρεῖται μέχρι σήμερα. Εἶναι πολὺ μεγάλη, κατὰμυρῃ στὸ χρῶμα καὶ ὀνομάζεται «Κανάλα».

Ὁ Γεράσιμος τότε παίρνοντας τὴ σημερινὴ «Μαχαιρούσα» μαζί του, ἔκανε ἓνα μακρινὸ ταξίδι διὰ νὰ μαζέψῃ χρήματα καὶ ν' ἀνακαινίσῃ τὴ μικρὴ ἐκκλησιὰ. Ἔτσι γύρισε παντοῦ. Στὴν Κων/πολὶ ὅμως κάποιος τοῦρκος θέλοντας νὰ τὸν εἰρωνευθῇ, τὸν ρώτησε τί τάχα συμβόλιζε αὐτὸ τὸ «ξύλο» ποὺ κρατοῦσε στὰ χέρια τοῦ. Στὴν ἀπάντησιν τοῦ καλογῆρου πὼς εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς «Παναγιᾶς τοῦ Βουνοῦ τῆς Σίφνου» ἐκεῖνος εἶπε — Ἐγὼ θὰ τὴ μαχαίρωσω στὸ μάγουλο κι ἂν τύχῃ καὶ τρέξει αἷμα, θὰ πιστέψω στὴν Παναγιὰ σας καὶ θὰ βαπτισθῶ χριστιανός.

Καὶ ὦ τοῦ θαύματος! Τὸ μάγουλο τῆς Παναγιᾶς μάτωσε κι ὁ τοῦρκος μ' ὀλόκληρῃ τὴν οἰκογένειά του βαπτίσθησαν χριστιανοὶ καὶ ἔδωσαν πάρα πολλὰ χρήματα στὸν ἱερομόναχο Γεράσιμο, ποὺ χαρούμενος γύρισε στῇ Σίφνῳ καὶ ἄρχισε ἀμέσως τὴν ἀνακαινιστὴ τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Βουνοῦ». Ταῦτ' ἀναμφισβητήτως στηρίζονται, ἐν πολλοῖς, εἰς εὐσεβεῖς παραδόσεις καθ' ὅσον ἱστορικὴν τεκμηρίωσιν δὲν ἔχουν, ὅπερ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ γραφόμενα τοῦ λογοτέχνου Γ. Θεοδότου: «Ἐπαίρνε (ὁ Γεράσιμος) - γράφει εἰς τ' ἀνωτέρω ἄρθρον αὐτοῦ - τ' ἅγια λείψανα ποὺ βρίσκονται στὸ Μοναστήρι καὶ τὴ μικρὴ εἰκόνα τῆς Παναγιᾶς τῆς σφαγμένης καὶ ἔκανε ταξείδια καὶ ἔξω ἀπ' τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰσέπραττε χρήματα. Εἶχε μάλιστα γνωστὸ τότε κάποιον ἡγεμόνα Ἰωάννη(!) ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχε σφραγίσῃ τὰ χαρτιά του καὶ ἔτσι εἶχε πλήρη ἐλευθερίαν νὰ πάῃ ὅπου ᾔθελε καὶ νὰ συνάξῃ λεφτά. Κάποτε, διηγοῦνται, πὼς ἐπέστρεφε ἀπὸ τὴν Ὀδησσὸ τῆς Ρωσσίας ὁ καπετάνιος τοῦ καραβιοῦ τοῦπε πὼς θὰ τὸν πνίξῃ γιὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὰ λεφτά τῆς Παναγιᾶς καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχε μαζί του. Μόλις ὅμως ἀποπειράθηκε νὰ κάμῃ αὐτὴ τὴν κακὴν πράξιν ἔγινε μεγάλη τρικυμία. Τὸ καράβι χωρίστηκε στὰ δυὸ καὶ μείνανε ὅλοι στῇ θάλασσᾳ. Ὁ Γεράσιμος πιάστηκε ἀπὸ ἓνα μαδερὶ καὶ κατάρωψε νὰ φθάσῃ σ' ἓνα ἀκατολίκιο νησί. Ἐμείνε ἐκεῖ τέσσερις μέρες νηστικός, βρεγμένος νὰ κλαίῃ ποὺ ἔχασε τὰ λείψανα καὶ τὸ κουτί μὲ τὰ λεφτά. Ἀλλὰ ἔγινε τὸ θαῦμα. Ἡ θάλασσα ἔφερε

τρούλλων, ἑνὸς μεγάλου καὶ τεσσάρων περίξ αὐτοῦ μικρῶν, περιλαμβάνοντος νῦν τρία κλίτη, ἦτοι· τὸ μεσαῖον, ὅπερ παρέμεινεν ὀφειλετικῶς καὶ κατὰ χρέος ἱερὸν πρὸς τιμὴν τῶν ὑπερενδόξων Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, οὕτινος τὸ τέμπλον, ἀρχαιότερόν ὡς εἰκὸς τῶν λοιπῶν, φέρει ἀναγλύφους κληματίδας· τὸ ἀριστερόν, πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, φέρον εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ τέμπλου τὴν χαρακτηριστικὴν ἐπιγραφὴν, «παρακλήσιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης οἰκοδομηθὲν ἐκ θεμελίων διὰ δαπάνης τοῦ κτίτωρος τῆς Μονῆς Γερασίου· Ἀβρανοπούλου Πελοποννησίου, αἰγι' (=1813), ἰουλίου 13», καὶ τὸ δεξιόν, πρὸς τιμὴν τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ ἐν Μύροις, συνωδὰ τῇ ἄνωθεν τῆς νοτίου πύλης ἐπιγραφῇ· «διὰ δαπά(ν)ης τοῦ αὐτοῦ κτίτορος ὠκοδομήθη καὶ τὸ παρακλήσιον τοῦτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἰστορήθη αἰγι' (=1813) διὰ χειρὸς κάμου Ἀποστόλου Σ(γ)ουρδαίου, Σίφνιου»¹.

Δέον δὲ νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὴν ἀνακαίνισιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Παρεκκλησίων ὑλικά (λ.χ. κίονας, κιονόκρανα, δωρικοῦ ρυθμοῦ καὶ διάφορα ἕτερα μάρμαρα) ἐξ ἀρχαίας τινὸς

τὰ χαμένα στὸ ξερονήσι ποὺ ἦταν ξορισμένος ὁ Γεράσιμος. Ἐχάρηκε τόσο πολὺ. Καὶ γιὰ καλὴ του τύχη περνοῦσε ἕνα καράβι ἀνοιχτά, τοῦ ἔδωσε σημεῖο καὶ πῆγε καὶ τὸν πῆρε καὶ τὸν ἔφερε στὸν Πλατὺ - Γιαλό. Ὁ πλοίαρχος μάλιστα, ἀληθινὸς χριστιανός, τοῦδωσε καὶ ἀρκετὰ χρήματα γιὰ τὸ σκοπὸ του».

1. Εἶναι συγκινητικὸν τὸ φαινόμενον, ὅτι οἱ εὐσεβεῖς ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Ἑλλάδος προσφέρουν ἐκάστοτε μεθ' ἰλαρότητος (Β' Κορινθ. θ' 7) διὰ τε τὴν ἀνέγερσιν καὶ τὴν διακόσμησην ἱερῶν Ναῶν. Ἰδιαιτέρως ὅμως τοῦτο παρατηρεῖται ἀνεκάθεν ἐν Σίφνῳ, ἥτις διὰ τοῦτο εἶναι κεκοσμημένη διὰ πλείστων ὥραιων Ναῶν (ἐνοριακῶν, παρεκκλησιῶν, ἐξοχικῶν ναϊδίων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 400 περ., εἰς ἀρίστην εὐρισκομέναν κατὰστασιν καὶ πανηγυριζόντων ἀπάντων λαμπρῶς παρ' «εἰδικῶν» ἑορταστῶν, οἵτινες ἐναλλάσσονται κατ' ἔτος καὶ δαπανοῦν ἀφειδῶς. Τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἔθιμον οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, οὐδ' εἰς τὰς πέριξ τῆς Σίφνου Κυκλάδας ἀπηντήσαμεν. Ἐντεῦθεν κατέχομεν τὰ σῆηπτρα ἐν προκειμένῳ. Καὶ ὀφείλομεν πάσῃ θυσίᾳ νὰ διατηρήσωμεν τὴν ὥραιότητην καὶ τὰ μάλιστα ψυχωφελῇ παράδοσιν (δρα ἡμέτερα σχετικὰ δημοσιεύματα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὰ θρησκευτικὰ πανηγύρια τῆς Σίφνου» καὶ «Τὰ ἱερὰ μας Προσκυνήματα, Περὶ τὸν ἑορτασμὸν τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς Σίφνου, ἐκ Κυκλαδικῶν Φῶς» τοῦ Ἰω. Τερζοπούλου, ἔτ. 1957, 1965, 1967).

οικοδομῆς εὐρίσκομένης προφανῶς εἰς τὴν περιοχὴν ἣ ἐγγὺς ταύτης ἐν ἐρειπιώδει καταστάσει.

4. Περί τῆς τοιαύτης ἀνεγέρσεως - ιδρύσεως τῆς ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἐνισχύσεως αὐτῆς ποιοῦνται λόγον ἐκτενῆ καὶ τὰ ἐξῆς ἐπίσημα γράμματα·

«Καρλάτο: Ἀλεξάνδρου Καλλιμέρη Βοβ. ἐλέω Θεοῦ
αὐθέντης καὶ ἡγεμῶν πάσης μολδαβίας.

Πιστοποιεῖται διὰ τοῦ παρόντος αὐθεντικοῦ ἡμῶν χρυσοβούλου περὶ τῆς κατὰ τὴν νῆσον Σίφνον ἐκκλησίας, τοῦ βουνοῦ ὀνομαζομένης, ὅπου πανηγυρίζονται τὰ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων Εἰσόδια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ὅτι κατὰ τὴν πρὸς τὴν αὐθεντίαν μας παράστασιν τοῦ ὀσιωτάτου ἐν μοναχοῖς κύρ Γερασίμου Ἀβρανοπούλου μὲ τὸ νᾶ [.....] ἡ ἐκκλησία αὕτη παλαιότητι καὶ τὰ τοίχη της σεσαθρωμένα διόλου, αὐτὸς ὑπὸ θεοῦ ζήλου κινούμενος μὲ ἰδιά του ἔξοδα, καὶ μὲ τὴν ὁποιανδήποτε βοήθειαν, ὅπου ἡμπόρεσε νὰ συνάξῃ ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανοὺς, τὴν ἀνοικοδόμησεν ἐκ νέου. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐξήρκεσαν πρὸς τελειοποίησιν αὐτῆς, μῆτε ὅσα αὐτὸς ἐξ ἰδίων του κατέβαλε· δοὺς ὅ,τι καὶ ἄν ἐκτῆτο· μῆτε καὶ ὅσα ἐλέη ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ἐσύναξεν· εὐρέθη βιασμένος νὰ ὑποπέσῃ εἰς βαρύτατον χρέος, καὶ μ' ὅλον τοῦτο πάλιν τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγκαιότατα σκευὴ εἰσέτι δὲν ἡμπόρεσε νὰ τὰ ἀποπληρώσῃ ὅλα πρὸς καλοπισμὸν αὐτῆς καὶ εὐπρέπειαν μᾶς ἐπαρεκάλεσεν ὅτι καθὼς ἄλλοι θεῖοι καὶ ἱεροὶ Ναοὶ ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων εὐρίσκονται μὲ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον βοήθειαν ἐλέους ἐκ ταύτης τῆς αὐθεντίας οὕτω καὶ ἡ παροῦσα ἐκκλησία νὰ ἐλεηθῇ μὲ ὅ,τι λογῆς βοήθειαν, ὥστε νὰ ἡμπορέσῃ νὰ εὐκολυνθῇ εἰς τινὰ τῶν ἐξόδων της, ἐν τῇ περιωρισμένη καταστάσει εἰς ἣν εὐρίσκεται. Ὅθεν πληροφορηθέντες ἡ αὐθεντία μας ἐπὶ τῆς ἀληθείας τῆς παραστάσεως ταύτης καὶ εὐδοκοῦντες τοῦ νὰ προσφέρωμεν περὶ τὴν εἰρημένην ἱεράν ἐκκλησίαν βοήθειαν ἐν κατὰ δύναμιν διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς περιωρισμένης καταστάσεώς της ἐν ἣ εὐρίσκεται, καὶ πρὸς περισσότερον ἔπαινον τῆς γῆς τῆς πατρίδος ταύτης ἐξ ἧς ὠφελοῦνται καὶ ἄλλοι πολλοὶ θεῖοι ναοὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἐλεῶν. Ἰδοὺ διὰ τοῦ παρόντος αὐθεντικοῦ ἡμῶν

χρυσοβούλλου ἀποφασίζομεν καὶ διορίζομεν τοῦ νὰ λαμβάνῃ ἡ εἰρημένη ἐκκλησία, ἀνὰ διακόσια πεντήκοντα γρόσια ἔλεος τὸν κάθε χρόνον ἐκ τῶν αὐθεντικῶν βαμμάτων, τὰ ὅποια ἄσπρα εἶτε πωλημένα, εἶτε κραδίντζα(;) ἤθελον εἶναι τὰ βάμματα νὰ δίδωνται ἀπαρασαλεύτως διὰ τὸν καθ' ἕκαστον χρόνον εἰς τοὺς ἐπιτρόπους, ὅπου ἤθελον φανερωθῇ ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησίας διωρισμένοι νὰ τὰ παραλάβουν, καὶ νὰ τὰ στείλουν ἐκεῖσε πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἐξόδων τῆς ἐκκλησίας. Ἀξιοῦμεν λοιπὸν ἡ αὐθεντία μας καὶ ἄλλους ἀδελφοὺς ἐκλαμπροτάτους αὐθέντας, οἵτινες ἐκ τῆς θείας προνοίας ἤθελον διωρισθῇ κατόπιν μας εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς τζάρας ταύτης, νὰ μὴ παρεκτρέψουν τὸ ἔλεος τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὸ ἐπικυρώσουν, καὶ νὰ τὸ προσαυξήσουν, διὰ τὴν αἰώνιον μνήμην τῆς αὐθεντίας των. Ἐγράφθη εἰς τὸν θρόνον τῆς αὐθεντίας μας ἐν πόλει Ἰασίῳ ἐν τῇ [.....] ἡμῶν αὐθεντία τῆς Μολδαυίας.

ἐν τετάρτῳ ἔτει 1816 Ἰουλίου 6

ὑπὸ Γεωργίου λασκάρεως Γραμματικοῦ
τοῦ Πελοποννησίου».

Ἐν συνεχείᾳ σημειοῦται, ὅτι ἐτέθη ἡ αὐθεντικὴ ἐρυθρὰ σφραγίς¹.

Λίαν ἀξιοσημείωτον τυγχάνει, ὅτι ὁ Μοναχὸς Γεράσιμος δὲν περιωρίσθη εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ἀλλ' ἔσπευσεν - ἀσφαλῶς πρὸς τοῦτο ἐφωδιασμένος διὰ συστατικῶν γραμμάτων τοῦ εἰρημένου φίλου καὶ συμπατριώτου αὐτοῦ Γεωργίου Λασκάρεως, Γραμματικοῦ, - εἰς τὸ Βουκουρέστιον, πρὸς τὸν ἐν αὐτῷ ἐδρεύοντα Ἡγεμόνα τῆς Οὐγγροβλαχίας Γεώργιον Καρατζᾶν, παρὰ τοῦ ὁποῖου ἐπέτυχε (1817) τὴν ἐκδοσιν ἐτέρου χρυσοβούλλου, διατυπώσαντος καὶ τούτου τὴν ἀξίωσιν, ὅπως ἕκαστος διάδοχος, κατὰ σειράν, υἱοθετῇ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἐπὶ βοηθείᾳ τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου. Τοιουτοτρόπως, τῷ 1820, ὁ ἡγεμὼν Ἰωάννης Σοῦτσος ἐξέδωκεν ἕτερον ὅμοιον χρυσόβουλλον, οὕτως·

α' «Ἴσον τοῦ πρωτοτύπου.

Ἰωάννης Γεωργίου Καρατζῆς Βδας Β: ἐλέω Θεοῦ
αὐθέντης καὶ ἡγεμῶν πάσης Οὐγγροβλαχίας.

Ἐδώσαμεν τὸ παρὸν ἡμῶν αὐθεντικὸν χρυσόβουλλον, τῇ κατὰ νῆσον Σίφνον ἱερᾷ καὶ θεῖᾳ ἐκκλησίᾳ τοῦ βουνοῦ ὀνομαζομένη ὅπου πανηγυρίζονται τὰ Εἰσόδια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου διὰ νὰ λαμβάνη ἔλεος τὸν καθ' ἕκαστον χρόνον, ἀπὸ αὐτὴν τὴν τζάραν γρόσια 250. Ἀπὸ τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ Καρβασσαρᾶν τοῦ Βάμματος. καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἄλλα γρόσια 250, τὰ ὅποια νὰ δίδωνται ἀπὸ τοὺς ἀγοραστὰς ἐξ ἰδίων τους, ἐκτὸς τῶν ἄσπρων τῆς καμάρας ἀρχομένης τῆς δόσεως ἀπὸ τὸν ἐλευσόμενον χρόνον περὶ ἧς ἐκκλησίας ἐπληροφορήθημεν, ὅτι οὕσα παλαιοτάτη, καὶ τὰ τοίχη της σεσαθρωμένα, ὁ ὁσιώτατος ἐν μοναχοῖς κύρ Γεράσιμος Ἀβρανόπουλος, ἐξ ἰδίων του ἐξόδων παρακινήθεις θεῖῳ ζήλῳ, καὶ μὲ ὀλίγην τινὰ βοήθειαν, ὅπου ἐσύναξεν ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, τὴν ἀνοικοδόμησεν ἐκ νέου. μὴ ἐξαρκοῦντα ὅμως πρὸς τελειοποίησιν αὐτῆς, μήτε τὰ ἐξ ἰδίων του καταβληθέντα, μήτε τὰ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν συναχθέντα, ἐβιάσθη νὰ ὑποπέσῃ καὶ εἰς βαρύτατον χρέος, καὶ εἰσέτι δὲν ἠμπόρεσεν νὰ ἀποπληρώσῃ ἄλλα πρὸς εὐπρέπειαν καὶ καλλωπισμὸν αὐτῆς. Κατὰ τὴν παράκλησιν ὅπου μᾶς ἔκαμε διὰ νὰ μεθέξῃ καὶ αὐτὴ ἡ ἐκκλησία ὁμοίως, καθὼς καὶ ἄλλοι θεῖοι ναοὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μέρη, μὲ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον βοήθειαν, ἀπὸ τὰ ἱερέα(;) τῆς αὐθεντικῆς μας τζάρας, διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς περιωρισμένης καταστάσεως ἐν ἣ εὐρίσκεται, καὶ πληροφορηθέντες ἐπὶ τῆς ἀληθείας τῆς παραστάσεως ταύτης, ἠὺδοκήσαμεν καὶ ἐβοηθήσαμεν, τόσον πρὸς στερέωσιν αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς αὐθεντίας μας μνημόσυνον, ὅσον καὶ περὶ τῆς διὰ τῶν δεήσεων αὐτῶν θείας βοηθείας τῆς πατρίδος ταύτης. Ὅθεν προσδιορίζομεν τὸ ἀνωτέρω ἔλεος, καὶ διὰ τοῦ παρόντος αὐθεντικοῦ ἡμῶν χρυσοβούλλου ἀποφασίζομεν διὰ νὰ φυλάττηται ἀπαρασχλεύτως. Ἀξιοῦμεν λοιπὸν καὶ ἄλλους συναδέλφους ἐκλαμπροτάτους αὐθέντας, ὅπου ἤθελον ἀξιώθῃ κατόπιν μας μὲ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς τῆς χριστιανικῆς τζάρας, νὰ ἀνανεώσουν καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσουν αὐτὰ τὰ ἑλέη ὅπου νὰ ἐπικυρώνωνται, καὶ τῶν αὐθεντιῶν των αἱ εὐεργεσίαι. Ἐπεκυρώσαμεν δὲ τὸ παρὸν αὐθεντικὸν μας χρυσόβουλλον μὲ τὴν ἡμε-

τέραν αὐθεντικὴν ὑπογραφὴν καὶ βοῦλλαν, καὶ μετὰ τὴν πίστιν τῶν φιλάτων τέκνων τῆς αὐθεντίας μας Γεωργίου Καρατζᾶ Β.δα Β., Κωνσταντίνου Καρατζᾶ Βδα Β. ἐπιμαρτυρούντων καὶ πάντων τῶν εὐγενεστάτων καὶ πιστῶν ἀρχόντων βουλευφόρων τοῦ αὐθεντικοῦ μας διβανίου, κύρ ράδου Γολέσκου μεγάλου πένου (;), κύρ Γρηγορίου πραγκοβέτου, μεγάλου σπαθάρη, Κύρ Κωστάκη Βλαχούτζη, μεγάλου πδ:, Κύρ Ἰσαὰκ ραλέτου, μεγάλου βορνίκου ἄνω τζάρας, κύρ πάρπου(;) βακαρέσκου μεγάλου βα(;) κύρ Εὐστρατίου Κρετζουλέσκου μεγάλου βορ(νίκου) τῶν Κοινοτήτων, κύρ Μιχαλάκη μάνου μεγάλου λογοθέτου τῆς ἄνω τζάρας, κύρ Γρηγορίου σπαλτάν μεγάλου βορνίκου τῆς κάτω τζάρας, κύρ Κωνσταντίνου Καλλιάρχη μεγάλου βορνίκου τρίτου, κύρ Νικολάου Γολέσκου μεγάλου λογοθέτου τῶν ἐθίμων, κύρ Ἀλεξάνδρου φιλιππέσκου μεγάλου λογοθέτου τῆς κάτω τζάρας, κύρ Ἀθανασίου χριστοπούλου μεγάλου λογοθέτου τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων. Τετέλεσται δὲ τὸ παρὸν χρυσόβουλλον δι' ἐπιστασίας τοῦ ἐντίμου καὶ πιστοῦ ἀρχοντος τῆς αὐθεντίας μας κύρ Μιχαλάκη μάνου μεγάλου λογοθέτου τῆς ἄνω τζάρας καὶ ἐγράφη ἐν τῷ πέμπτῳ χρόνῳ τῆς πρώτης αὐθεντίας μας, ἐν πόλει τοῦ θρόνου ἡμῶν Βουκουρεστίῳ, ἐν ἔτει 1817 Ἰανουαρίου 24 διὰ Νικολάου λογοθέτου τοῦ διβανίου,

(αὐθεντικὴ ὑπογραφὴ καὶ σφραγὶς ἐρυθρὰ)

Μιχαλάκης μάνου

μέγας λογοθέτης

ἀπεράσθη εἰς τὸν Κώδικα τοῦ διβανίου

ραδουκάνου σερδάρη»¹.

β' «Ἰωάννης Ἀλέξανδρος Νικολάου Σοῦτσος

ἐλέφ Θεοῦ αὐθέντης καὶ ἡγεμῶν πάσης Οὐγγροβλαχίας.

Ἐδώσαμεν τὸ παρὸν αὐθεντικὸν μας χρυσόβουλλον τῇ θείᾳ καὶ Ἱερᾷ Μονῇ τῇ ὀνομαζομένῃ τοῦ Βουνοῦ ἀπὸ τὴν νῆσον Σίφνον ὁποῦ σεμνύνεται καὶ ἐορτάζεται ἡ μνήμη τῶν ἐνδόξων εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, διὰ νὰ λάμ-

1. Ἐνθ' ἄνωτ. Κῶδ. Γ', σ. 7-8.

βάνη κατ' ἔτος ἔλεος ἀπὸ αὐτὴν τὴν τζάραν δηλ. ἀπὸ τὸν Καρ-
 βασαραν τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ βάμματος γρόσ(ια) 250 καὶ ἀπὸ
 τὰς ὀκτας ἄλλα γρόσ(ια) 250 ἅπερ καὶ δίδουν οἱ ἀγορασταὶ τῆς
 αὐτῶν τῶν χουσμετίων ἐξ ἰδίων ἐκτὸς τῶν γροσίων τῆς καμάρας.
 περὶ ἧς ἀγίας μονῆς ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἐρείπιον παλαιὸν ὄν,
 ὁ ὅσιος ἐν μοναχοῖς κύρ γεράσιμος Ἀβρανόπουλος ἰδίους αὐτοῦ ἀνα-
 λώμασι παρακινηθεὶς ἐκ θείου ζήλου καὶ ὀλίγη τινὶ βοήθειᾳ συ-
 ναχθείσῃ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀνεκαίνισεν ἐκ θεμε-
 λίων. Εἰς ἀπαρτισμὸν ὅμως αὐτῆς μὴ ἐξαρκοῦντα μήτε τὰ παρ'
 αὐτοῦ καταβληθέντα δοὺς τὰ ὅσα εἶχε, μήτε τὰ συναχθέντα ἐκ
 τοῦ ἐλέους τῶν Χριστιανῶν, ὑπέπεσε καὶ εἰς ὄγκον χρέους καὶ τὰ
 ἔνδον τῆς ἐκκλησίας ἀναγκαῖα εἰσέτι, δὲν ἐκαλλιεργήθησαν ὅλα
 πρὸς εὐπρέπειαν αὐτῆς. Καθ' ἣν μᾶς ἔκαμε παράκλησιν, ὡς καὶ
 ἄλλας ἱεράς μονὰς ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μέρη εὐρίσκονται ἐλεημένα με
 βοήθειαν ἐκ τῶν αὐθεντικῶν ἱεροδίων τῆς τζάρας οὕτω νὰ μετέχῃ
 καὶ αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία με βοήθειαν τινα διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν ἐν
 στενοχωρίᾳ κατάστασιν. Καὶ βεβαιωθέντες ἡ αὐθεντία μας περὶ
 αὐτῶν τῶν ὄντι εὐδοκήσαμεν διὰ νὰ βοηθήσωμεν τόσαν πρὸς ἐνί-
 σχυσιν τῆς ἐκκλησίας καὶ μνημόσυνον ἡμῶν, ὅσον καὶ πρὸς θεϊ-
 κῆς βοήθειας τῆς πατρίδος ταύτης διὰ τῶν δεήσεων αὐτῶν. διότι
 αὐτὸ τὸ ἔλεος εἶχεν αὐτὴ ἡ ἐκκλησία καὶ παρὰ τοῦ προκατόχου
 μας, ὡς ἐκ τοῦ κατὰ 1817 Ἰανουαρίου 24 αὐθεντικοῦ του χρυ-
 σοβούλλου ἐβεβαιώθημεν. Ὅθεν ἀξιωθέντες καὶ ἡμεῖς παρὰ κυ-
 ρίου Θεοῦ με τὴν τρίτην αὐθεντίαν ταύτης τῆς ὀρθοδόξου τζάρας
 ρουμουνιάσκας, εὐσπλαχνίσθημεν καὶ ἀνεκαίνισαμεν, ἐπικυρώσαν-
 τες τὸ ρηθὲν αὐτὸ ἔλεος, ἀποφασίσαντες διὰ νὰ φυλάττηται ἀπα-
 ρασαλεύτως. ἀξιοῦμεν λοιπὸν καὶ ἄλλους μεταγενεστέρους συνα-
 δέλφους ἡμῶν αὐθέντας νὰ εὐδοκήσουν εἰς τὸ νὰ ἀνακαινίσουν καὶ
 νὰ ἐπικυρώσουν αὐτὸ τὸ ἔλεος, διὰ νὰ φυλάττωνται κατὰ τοῦτων
 ἐλέη παρ' ἄλλων αὐθεντῶν. Ἐπεκυρώσαμεν δὲ τὸ παρὸν χρυσό-
 βουλλον τῇ ἰδίᾳ ἡμῶν ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι καὶ τῇ πίστει τῶν
 παμφιλτάτων ἡμῶν υἱῶν Νικολάου β(οε)βόδα, γεωργίου β(οε)
 βόδα, ἰωάννου βοεβόδα, σκαρλάτου βοεβόδα, δημητρίου βοεβό-
 δα, γρηγορίου βοεβόδα, συνεπιμαρτυρούντων καὶ τῶν τιμιωτά-
 των καὶ εὐγενεστάτων καὶ πιστῶν ἀρχόντων βελίτζιδων βουλη-
 κοφόρων τῆς αὐθεντίας μας κύρ γρηγορίου πρανκοβάνου πρῶην

μεγάλου πάνου, κύρ γρηγορίου παλιάνου, μεγάλου βορνίκου τῆς ἄνω τζάρας, κύρ γρηγορίου φιλιππέσκου, μεγάλου βηστιάρη, κύρ κωνσταντίνου σαμουρκάση, μεγάλου βορνίκου τῆς κάτω τζάρας, κύρ γεωργίου σλατάνου, μεγάλου λογοθέτου τῆς ἄνω τζάρας, κύρ κωνσταντίνου φιλιππέσκου, μεγάλου βορνίκου, κύρ γρηγορίου Ράλη, μεγάλου βορνίκου, κύρ νικολάου βακαρέσκου, μεγάλου βορνίκου τῶν κοινοτήτων(;), κύρ κωνσταντίνου γολέσκου, μεγάλου λογοθέτου τῆς κάτω τζάρας, κύρ Ἰακωβάκη Ρίζου, μεγάλου ποστελνίκου, κύρ δημητρίου χρυσοσκουλέου, μεγάλου λογοθέτου τῶν ἐθίμων, κύρ μανολάκη παλιάνου, μεγάλου βορνίκου τῆς πολιτείας, κύρ ἀλεξάνδρου χαρίτσιος, μεγάλου καμινάρη, κύρ δημητράκη κιπάκη, μεγάλου κομίδου. Ἐπιστατοῦντος κύρ Γεωργίου σλατνιάνου, μεγάλου λογοθέτου τῆς ἄνω τζάρας, ἐγράφη τὸ παρὸν χρυσόβουλλον ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1820 κατὰ μῆνα Ἰανουαρίου 22 παρὰ κυρήττζα λογοθέτου τοῦ διβανίου.

(αὐθεντικὴ ὑπογραφή καὶ σφραγίς)

Γεώργιος σλατνιάνος

μέγας λογοθέτης.

Ἐπεράσθη εἰς τὸν κώδικα τοῦ διβανίου»¹.

5. Ἰδρύσας οὕτως ὁ ἐν μοναχοῖς ὀσιώτατος Γεράσιμος τὴν περίπυστον ταύτην «κ τ η τ ο ρ ι κ ῆ ν» - ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ «ἐ π ί σ κ ε ψ ι ν καὶ κ τ ῆ σ ι ν» Μονήν, ὑπὲρ ἧς καὶ ἐπίσημον, κατ' ἔτος, χορηγίαν ἐπέτυχε παρὰ τῶν Ἡγεμόνων τῆς Μολδαυίας καὶ Οὐγγροβλαχίας, τῇ μεσιτείᾳ προφανῶς καὶ θερμῇ βοηθείᾳ τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ Γεωργίου Λασκάρεως καὶ ἐτέρων ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων, τοῦτον τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμόν, ἢ ἄλλως καλούμενον «κ τ η τ ο ρ ι κ ὸ ν τ υ π ι κ ὸ ν» αὐτῆς συνέταξε καὶ καθιέρωσε.

α) Θέλω ἐγὼ ὁ κτήτωρ Γεράσιμος μοναχὸς νὰ διάγωσιν οἱ πατέρες ἐν ἐναρέτῳ πόλιτείᾳ καὶ νὰ εἶναι ἀναμέσον των ἀγάπη κατὰ Θεόν. Κεφάλαιον δὲ τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ ἀγάπη.

Β) Νὰ συντρέχωσιν ὅλοι εἰς αὕξησιν τοῦ μοναστηρίου

1. Κ ὠ δ ι ξ Α', σελ. 11-12.

καὶ ἂν τις ἤθελεν φανῇ ἐναντίος εἰς τοῦτο νὰ διώκηται.

Γ) Νὰ ζῶσι ζῶν κοινοβίου, ὡς ταύτης οὔσης εὐαρέστου τῷ Κυρίῳ καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης συγγραφεὺς τῆς κλίμακος παραγγέλλει.

Δ') νὰ κάμνωσιν ἡγούμενον τὸν δοκιμώτερον καὶ ἀξιότερον διὰ νὰ οἰκονομῇ τὸ μοναστήριον μὲ φόβον Θεοῦ.

Ε') νὰ γίνηται κόλλυβον κάθε παρασκευὴν βράδῳ διὰ νὰ μνημονεύωνται οἱ κτήτορες καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ κάθε Σάββατον νὰ γίνηται ἀπαρασαλεύτως λειτουργία δι' αὐτούς.

ΣΤ') νὰ διαβάζωσι τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας ἀκαταπαύστως.

Ζ') κανένας ἀπὸ τοὺς πατέρας νὰ μὴν ἔχῃ φιλίας ἐρωτικὰς μῆτε μὲ καλογραφίας μῆτε μὲ κοσμικοὺς καὶ ἂν τις ἤθελε φωραθῇ ὅτι εἶνε τοιοῦτος νὰ διώκηται ἀπὸ τὸ μοναστήριον χωρὶς νὰ δύναται τίνα νὰ τὸν διαφεντεύσῃ.

Η') γυναῖκα νὰ μὴν κατοικήσῃ ποτὲ εἰς τὸ μοναστήριον μῆτε νὰ ἐμβαλῇ παρεκτὸς τῶν προσκυνητῶν.

Αὐτὰ θέλω ἐγὼ ὁ κτήτωρ Γεράσιμος νὰ φυλαχθῶσιν ἀπαρασαλεύτως ἀπὸ τοὺς μετὰ ταῦτα πατέρας καὶ ὅποιος τὰ ἀναιρέσει ἅς ἔχῃ νὰ δώσῃ ἀπολογίαν εἰς τὸν φοβερὸν κριτὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.

(σφραγὶς κὺρ Γερασίου)

ταπεινὸς καὶ ἐλάχιστος Γεράσιμος
μοναχὸς Ἀβρανόπουλος¹.)

6. Ἑτεραι πληροφορίες, σχετικαὶ πρὸς τὴν ἰδρυσιν καὶ ὀργάνωσιν οὐ μὴν καὶ εὐρυθμον καὶ κανονικὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως λειτουργίαν τῆς Μονῆς ταύτης καταχωροῦνται εἰς τὸν αὐτὸν Κώδικα, αἱ ἐξῆς·

«Ζήλω θεῖω κινούμενος ὁ ἐκ λακεδαιμονίας τῆς Πελοποννήσου καταγόμενος Γεώργιος Ἀβραμόπουλος², πραγματευόμενος πρότερον ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ, ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ νὰ κατοικήσῃ, εἰς τὸ βουνόν, ὅπου ἔκειτο εἰς μικρὸς ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τελοῦντος τοῦ παππᾶ Ἰωάννου Κουλούρη,

1. Κ Ὡ δ ι ξ, αὐτόθι, σελ. 11, Ἰ. Ρ ἄ μ φ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ.

2. Τὸ ὄρθον Ἀβρανόπουλος. Κατ' ἑλλην ἐκδοχὴν ἤτο Κορίνθιος.

μετά τινος περιοχῆς. Μὴ δυνάμενος τοιγαροῦν ὁ εἰρημένος Γε-
ώργιος νὰ ἡσυχάσῃ ἐκεῖ, ἔχων μόνον ἓνα μικρὸν ναόν, ἔκρινε εὐ-
λογον νὰ οἰκοδομήσῃ μοναστήριον καὶ κελλία, δι' ἀνάπαυσιν ἰδι-
κὴν του καὶ τῶν ὄσων πατέρων ἤθελον προστάξει (sic) ἐκεῖ νὰ
μονάζωσιν. κινηθεὶς λοιπὸν πρῶτος ἡγόρασε¹ τὴν εἰρημένην
τοποθεσίαν μετὰ τοῦ ναοῦ παρὰ τοῦ εἰρημένου παπᾶ Ἰωάννου
Κουλούρη, διὰ πωλητικοῦ γράμματος κατησφαλισμένου καὶ μὲ
βούλαν τοῦ κοινοῦ τῆς σίφνου, ὡς ἔμπροσθεν φαίνεται καταγε-
γραμμένον, ἔπειτα ἔκαμε ἀρχὴν νὰ οἰκοδομῇ τὰ τεῖχη τοῦ μονα-
στηρίου καὶ κελλία ἐξοδεύοντας τὴν ἰδικὴν του περιουσίαν καὶ
μὴ ἀρκεσάσης ταύτης δι' ἀπαρτισμόν, ἐπρόσταξεν² εἰς τὰ φιλ-
ελεήμονα σπλάγγχνα τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν. "Οθεν καὶ ἐκατήν-
τησεν εἰς κωνσταντινούπολιν, ὅπου τὸ ἔκαμε καὶ σταυροπήγιον,
ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἐξ Ἀδριανουπόλεως παναγιωτάτου
καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Κυρίλλου, ὡς γίνε-
ται γνωστὸν ἐκ τοῦ σιγιλλίου γράμματος. Κακεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς
τὰς δύο θεοσώστους ἐπαρχίας: μπόγδανίας³ τε καὶ Βλαχίας, καὶ
μὲ χρυσόβουλλα τῶν τε ἡγεμονευόντων, καθὼς φαίνεται ἔμπρο-
σθεν, καταγεγραμμένα τὰ ἴσα, ἔκαμε τὴν δυνατὴν βοήθειαν. Καὶ
ἐπιστρέψας ἐνταῦθα, ἤρξατο πάλιν νὰ οἰκοδομῇ ἐκ θεμελίων τὴν
ἐκκλησίαν καὶ ἄλλα κελλία. "Ως κ τ ή τ ω ρ λοιπὸν θέλει νὰ διοι-
κῇται τὸ εἰρημένον μοναστήριον, κατὰ τοὺς κάτωθεν καταγεγραμ-
μένους κανόνας, ὅστις, ἀφ' οὗ ἔβαλε τὸ θεμέλιον ἐκουρεύθη καὶ
καλόγερος, ἐπονομασθεὶς Γεράσιμος μοναχός⁴.»

7. Τέλος ὁ εὐλαβέστατος οὗτος κ τ ή τ ω ρ ἅμα καὶ κ τ ή-

1. Τοῦτο ἔρχεται ἀσφαλῶς εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πρόσθεν καταχωρηθέντα, ὅτι
δήλον ὅτι δωρεὰν προσεφέρθη τὸ τε ναῖδιον καὶ ἡ περιοχὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν Γ. Ἀβρανό-
πουλον. Πιθανώτατα οὗτος νὰ ἔδωκε πρὸς τὸν ἱερέα Ἰω. Κουλούρη, χάριν συντάξεως
τοῦ «πωλητικοῦ γράμματος», συμβολικὸν τι ποσόν, καὶ οὐχὶ ἀπάσας τὴν ἀξίαν αὐτοῦ
εἰς δ ὁ ἐκχωρητὴς συνεφώνησε (χωρὶς (νὰ ἔχη) κανένα ἰντερέσον διὰ τὴν σωματικὴν
ὕγιαν καὶ ψυχικὴν του σωτηρίαν» ἐφ' ὅσον προέβλεψεν ὅτι θὰ ἐγίνετο τοιαύτη πολυσή-
μαντος ἀξιοποίησις τοῦ, ὑπὸ κατάρρευσιν ἄλλως τε εὐρισκομένου, ναΐδου τῆς Παναγίας.

2. Τὸ ὁρθὸν θὰ ᾗτο «π ρ ο σ έ τ ρ ε ξ ε ν», ἣν ἔννοιαν ἔμπερικλύει καὶ τὸ προη-
γουμένως λεχθὲν «προστάξει».

3. Οὕτως ὀνομάζει προφανῶς τὴν Μολδαυίαν.

4. Κ ῶ δ ι ξ, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 9.

τ ω ρ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς Γεράσιμος προϋνόησε καὶ περαιτέρω δι' αὐτὴν συντάξας ταύτην αὐτοῦ τὴν διαθήκην·

«Ἰσο ἀπαράλακτο τοῦ πρωτοτύπου.

εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπερευλογημένον.

Ὁ πρωτόπλαστος Ἀδάμ, χειρὶ Θεοῦ πλασθεὶς, ἐβλήθη εἰς τὸν παράδεισον¹, ὅλλὰ φθόνῳ τοῦ διαβόλου παρακούσας τὴν ἐντολὴν τοῦ ἰδίου πλάστου ἐξεβλήθη. Δι' ὃ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐξ ἐκείνου θνητοὶ γεγόναμεν² [.....] ὥρα θανάτου διαδέχεται. Διὸ λέγει· γρηγορεῖτε διότι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν ἐνίοις δὲ καὶ δεδήλωκε ὡς ἐν τῷ Ἑσαΐα εἴρηται «τάξον περὶ τοῦ οἴκου σου, ἀποθνήσκεις γάρ σοι καὶ οὐ ζήσεις»³. Τούτου χάριν καὶ γὰρ φοβούμενος τὸ ἄωρον τοῦ θανάτου, ἐρρωμένας ἔχων τὰς φρένας, τὴν παροῦσαν μου τελευταίαν διάταξά διαθήκην, ἐπειδὴ εὐρίσκομαι εἰς τόπους μακρυνοὺς δι' ὑποθέσεις τοῦ Μοναστηρίου μου ἥδη χρόνους ἔξ. Καὶ δὴ κατὰ πρῶτον συγχωρῶ τοῖς ἀδελφοῖς μου χριστιανοῖς τοῖς γνωστοῖς μου καὶ τοῖς μή, ἐπομένως καὶ γὰρ παρακαλῶ ἅπαξ ἅπαντας καὶ τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Σίφνῳ νὰ μὲ συγχωρήσωσιν εἰς ὅσα ἐκείνοις ἔπταισα λαϊκὸς ὢν καὶ μοναχὸς ἐπάνω εἰς τὴν ὁποῖαν νῆσον καὶ ζήλῳ θείῳ κινούμενος ἔκτισα τὸ ἱερὸν Μοναστήριον τῶν ἐνδόξων Εἰσοδίων καὶ κοινῶς ὀνομαζόμενον Παναγία τοῦ Βουνοῦ, καθὼς ἐμπεριέχει καὶ μαρτυρεῖ κατὰ τὸ τῆς θεοφιλίας τῆς νήσου Κανζελαρίας γράμμα τῇ σφραγίδι καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν ἐγκρίτων τοῦ τόπου [.....] καὶ τὸ σιγιλλιῶδες γράμμα τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ὁ κῶδιξ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου εἰς τὸ ὁποῖον μοναστήριον δὲν ἔχει νὰ πρετεντέρῃ⁴ κανεὶς ἄλλος ὀβολοῦ ὡς ἄνω ὁποῦ ἐκτίσθη δι' ἰδίων μου ἐξόδων καὶ ἐλεημοσύνης τῶν χριστιανῶν μετὰ κόπων μου ἀπειρῶν καὶ ἀγώνων. Ἐπειδὴ ὁμως εἰσέτι μένει ἄτε-

1. Γεν. α' 26 - 28, β' 7.

2. Αὐτόθι γ' 14. Σοφ. Σολομ. β' 24. Β' Κορινθ. δ' 11 κ.ά.

3. Ματθ. κδ' 42 πρβλ. Α' Θεσ. ε' 2, Β' Πέτρ. γ' 10. ἐν δὲ Ἑσ. λγ' 1 «Τάδε λέγει Κύριος· τάξιαι περὶ τοῦ οἴκου σου, ἀποθνήσκεις γὰρ σὺ καὶ οὐ ζήσῃ».

4. Δὲν ἔχει ν' ἀπαιτήσῃ - ἀξιώσῃ τις (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ Pretend = ἀξιῶ, ἀπαιτῶ καὶ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ Prétendre = ἀπαιτῶ).

λές και χρειάζονται ικανά έξοδα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν μοναστη-
 ρίων ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου καὶ εὐρέθη
 εἰς χριστιανὸς καὶ ἀφιέρωθη ὅλως ψυχῇ καὶ σώματι διὰ νὰ μεί-
 νῃ διάδοχος. "Οθεν ἀποκαθιστῶν αὐτὸν ὀνομαζόμενον Δημήτριον
 Γεωργίου ἐξ Ἀγράφων τέλειον καὶ πληρεξούσιον διάδοχόν μου διὰ
 νὰ ἐξοικονομῇ τὰ εἰς τὸ Μοναστήριον χρειωδέστατα ὧτινι τρόπῳ ἡ
 χάρις τῆς Θεοτόκου ἤθελεν ἐμπνεύσει κατὰ τὴν θέλησίν του διὰ
 νὰ μὴν ἐρειπωθῇ τὸ μετὰ πολλῶν κόπων ἀνεγερθὲν ἐκ θεμελίων
 αὐτὸ μοναστήριον μέχρι τοιαύτης καταστάσεως οἷα φαίνεται τὴν
 σήμερον καθὼς καὶ τὸ ιδιόχειρον αὐτοῦ εἰς τὸν κώδικα τοῦ ἱεροῦ
 μοναστηρίου κείμενον προδηλωτικὸν πιστοποιεῖ τὴν προσήλωσιν
 καὶ ἀφοσίωσιν αὐτοῦ εἰς τὸ μοναστήριον, ὅτι ζῶντος μου λογίζε-
 ται διάδοχος τέλειος κατὰ δὲ τὸν θάνατόν μου ὅπου εὐρεθῶ θέλει
 διαδεχθῇ ἅπαντα τὰ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου κειμήλια ὅσον τὰ παρ'
 ἐμοὶ εὐρισκόμενα δηλαδὴ τὰ ἅγια λείψανα, τὴν σφραγίδα τοῦ ἱε-
 ροῦ μοναστηρίου καὶ ὅποια ἄλλη κατάστασις ἤθελέ μοι εὐρεθῇ
 τόσον καὶ ὅταν πηγαίνῃ εἰς τὸ μοναστήριον ἐπιφέρων [.....]
 ἐμοῦ τὰ εἰς τὸ μοναστήριον εὐρισκόμενα ἱερὰ κειμήλια κινητὰ τε
 καὶ ἀκίνητα καὶ κτήματα ἀγορασθέντα διὰ χρημάτων μου. Ἐ-
 πειδὴ ὅμως καὶ ὁ προρρηθεὶς διάδοχός μου εἶναι ἄπειρος τῶν μονα-
 στηριακῶν ὑποθέσεων, τοῦ μοναστηριακοῦ βίου καὶ τῆς ἐκκλη-
 σιαστικῆς τυπικῆς ἀκολουθίας ἐνέπνευσεν ἡ θεία Χάρις καὶ ἀπε-
 φάσισε διὰ λόγου καὶ ἀποφάσεως ἐθελοβουλήτου καὶ ὁ πανοσιώ-
 τατος ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης κύριος Ἰγνάτιος ἐκ τῆς νήσου τοῦ
 Ἀγίου Εὐστρατίου νὰ συναποδημήσῃ εἰς τὸ μοναστήριον ἥτοι
 μὲν ἐμοῦ ζῶντος καὶ ἀποθανόντος μου μετὰ τοῦ ρηθέντος διαδό-
 χου μου ὡς ἀδελφός. καὶ ὅσα εἶπον περὶ τοῦ διαδόχου μου τὰ αὐ-
 τὰ λέγω καὶ περὶ τοῦ ἁγίου ἀρχιμανδρίτου ἂν κατεβῇ εἰς τὸ μονα-
 στήριον θέλει ἔχει τὴν διαδοχὴν τοῦ μοναστηρίου, τῶν κειμη-
 λίων καὶ ἄλλων κινητῶν μέχρι τελευταίας του ἀναπνοῆς καὶ τὴν
 ἡγουμενείαν οἰκονομεῖν. Αὐτὰ εἰς τὸ κρεῖττον καὶ θεοφιλέστερον
 ἕως οὗ λάβῃ πεῖραν ικανὴν τῶν μοναστηριακῶν ὑποθέσεων καὶ
 ἀκολουθίας ἐκκλησιαστικῆς ὁ προρρηθεὶς Δημήτριος Γεωργίου,
 ὁ ὁποῖος μετὰ χαρᾶς πνευματικῆς προθύμου ψυχῆς ηὐδόκησε καὶ
 προετίμησεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν προρρηθέντα ἅγιον ἀρχιμανδρίτην
 καθὼς καὶ γὰρ προτιμῶ αὐτὸν καὶ ζῶν καὶ μετὰ θάνατόν μου, τοὺς

ὁποίους καὶ συνιστῶ ἐὰν ἀποθάνω πρὸς τὸν εὐγενῆ ἐκεῖ ἐπίτροπόν μου κύριον Ἰωάννην Λυμβαῖον καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Χριστιανούς διὰ τὰ παραδεχθῶσιν αὐτοὺς εὐλαβῶς καὶ περιχαρῶς. Εἰ δὲ εὐρεθῇ τις ἐνάντιος τῆς παρούσης μου διαταγῆς καὶ εὐχαρίστου μου διαθήκης τῶν ιδίων μου κτημάτων καὶ ἐλεημοσυνῶν οἰκοδομηθέντων καὶ ἀγορασθέντων, θέλει δώσει ἀπολογίαὶν ἔμπροσθεν τοῦ ἀδεκάστου καὶ παντεπόπτου κριτοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ φρικτῇ παρουσίᾳ ὅτε κρινῇ τὰ πάντα καὶ ἀποδώσει¹ ἐνὶ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ².

Γ'. ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ

1. Καθ' ἃ προελέχθη, ὁ μοναχὸς Γεράσιμος, ἀνήσυχον πνεῦμα, ἐπιποθῶν ὅπως κατοχυρώσῃ παντοιοτρόπως καὶ διασφάλισῃ τὰ δίκαια τῆς παρ' αὐτοῦ ἰδρυθείσης κτητορικῆς Μονῆς ἐναντιπάσης ἐξωθεν, καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἐπιτοπίου Μητροπολίτου Σίφνου, ἐπεμβάσεως, ἐπεδιώξε νὰ μὴ ἀποτελῇ αὕτη ἐνοριακὴν Μονὴν αὐτῷ - ὡς οἰκείῳ ἱεράρχῃ - ὑποκειμένην, ἀλλὰ σταυροπηγιακὴν³, πρὸς ἄμεσον καὶ ἀπ' εὐθείας πνευματικὴν ἐξάρτησιν

1. Ἰωάνν. ε' 22, ιβ' 48, Πράξ. ιζ' 31, Ρωμ. β' 6, 16 κ.ά.

2. Κ ὦ δ ι ξ Α' ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 25 - 28, Ρ ἀ μ φ ο υ, ἐνθ' ἀνωτ. Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι δι' ἑτέρας χειρός, ἐν σελ. 2 τοῦ ὑπ' ὕψιν Α' Κῶδ. ἐγράφη ὁ πολυχρονισμὸς τοῦ Γερασίμου Μοναχοῦ οὕτως· «Πολυχρόνιον ποιήσσει κύριος ὁ Θεὸς τὸν πανοσιώτατον κύρ Γεράσιμον τὸν τῆς Μονῆς ταύτης κτήτορα».

3. Τοιαῦται ἦσαν καὶ ἑτεραί δύο περιφανεῖς ἱεραὶ Μοναὶ τῆς Σίφνου, ἡ τοῦ Γενοσείου τῆς Θεοτόκου, Βρύσεως καὶ ἡ τοῦ Προφήτου Ἡλίου, ἐν θέσει «Υψηλοῦ τῶν βουνῶν», περὶ ὧν ἐπιθι: Β ι τ ἄ λ η Φιλαρέτου, Ἀρχιμανδρίτου, Ἀνέκδοτον Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε' περὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς Βρύσεως Σίφνου, ἐν «Κυκλαδικὰ» Ἑρμουπόλεως, τόμ. Α', ἔτ. 1956, τοῦ αὐτοῦ, Βρύσεως Μονῆ (Σίφνου), ἐν «Θρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἑγκυκλοπαιδεῖα», τόμ. 3ος, στ. 1053 - 54, τοῦ αὐτοῦ, Προφήτης Ἠλίας, Ὑψηλὸς - Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, Μοναχοῦ (δύο ἀρχαῖα Μοναστήρια τῆς Σίφνου), Ἀθῆναι 1965, Ρ(ἀ μ φ ο υ) Ι(ω ἀ ν ὁ υ), Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Παΐσιου Α' (1654) καὶ ἄλλα ἐγγράφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν Σίφνῳ Ἱ. Μονὴν τοῦ Προφήτου Ἡλίου, ἐν ἐφημ. «Σίφνος» τοῦ Ἀπ. Καλογήρου, ἔτ. 1940, Σ υ ν ο δ ι ν ο ῦ Πολυκάρπου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας(†), Ἡ ἱερά Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλίου ἐν Σίφνῳ, ἐν ἐφ. «Σίφνος», ἔτ. 1939, Σ υ μ ε ω ν ῖ δ η Σ., Ἡ κυρία Βρυσιανὴ ἡγουν συμβολή εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Σίφνῳ Ἱ. Μονῆς τοῦ Γενοσίου τῆς Θεοτόκου, Ἀθῆναι 1966.

αὐτῆς ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐντεῦθεν προῆλθεν εἰς σχετικὰς ἐνεργείας, καὶ ἐφοδιασθεὶς δι' ἐπισήμου συστατηρίου γράμματος τοῦ - συγκατανεύσαντος εἰς τοῦτο προφανῶς - Μητροπολίτου Σίφνου Καλλινίκου, καὶ συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς, μεθ' ὧν ἐν τῷ μεταξὺ ἐγνωρίσθη καὶ συνεδέθη, πατέρας προηγούμενον Φιλάρετον καὶ ἱερομόναχον Νικόδημον, ἀπῆλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν.

Αὐτόθι ἐπεσκέφθησαν πρωτίστως τὸν πολλὰ ἰσχύοντα παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, ὡς πρωτόθρονον αὐτοῦ ἱεράρχην καὶ συνοδικόν, Μητροπολίτην Καισαρείας Φιλόθεον, Σίφνιον τὴν καταγωγὴν, ἀσμένως ἀκούσαντα τὸ ἐν λόγῳ αἵτημα, καὶ τὴν ἐν λόγῳ ἀντιπροσωπεῖαν ὁδηγήσαντα ἐνώπιον τοῦ διαπρεποῦς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ΣΤ'¹, παρ' οὗ θερμῶς

1. Περὶ τοῦ Φιλοθέου ὅρα ἡμετέραν [μονογραφίαν: Φιλόθεος ὁ Σίφνιος, Μητροπολίτης Καισαρείας - Καππαδοκίας (1750 - 1816); ἐν Ἀθήναις 1958. Περὶ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου ΣΤ' γράφομεν ὧδε τὰ ἐξῆς: Οὗτος ἐξ Ἀδριανουπόλεως ὁρμώμενος (1775), καὶ μητροπολίτης γενόμενος Ἰκονίου, εἶτα δὲ καταστάς Ἀδριανουπόλεως, ἐπατριάρχευσεν ἐν Κ/πόλει μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1813 - 1820, ὅτε «ἐκβληθεὶς τοῦ Θρόνου ἐπανῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν ὅπου ἐφυσύχασε.» Μετὰ δὲ τὴν ἐκρηξίν τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀπαχθεὶς παρὰ τῶν τούρκων «ὠδηγήθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως, εἰς τὴν θύραν τῆς ὁποίας εἶχον θέσει πρότερον τὸν ἐπάρατον βρόγχον. Ἐκεῖ δὲ γονυπετήσας ὁ μάρτυς καὶ προσευχόμενος ἐν κατανύξει, παρέδωκεν ἑαυτὸν τοῖς δημοῖς. Μόλις ὅμως οὗτοι ἀνετίναξαν αὐτὸν ἐν τῇ κρεμάθρᾳ, διαρραγέντος τοῦ βρόχου, τὸ ἱερὸν λείψανον ἔπεσεν ἐκτάδην· ἕτερος βρόχος ἰσχυρότερος ἀντικατέστησε τὸν πρῶτον· ἀλλὰ καὶ οὗτος διερράγη ἅμα κρεμασθέντος τοῦ λειψάνου. Τρίτος, τέλος βρόχος ἀντικατέστησε καὶ τὸν δεύτερον· καὶ κατὰ τινὰς μὲν καὶ οὗτος διερράγη. Διαβιβασθείσης δὲ τῆς εἰδήσεως ταύτης εἰς τὸν σατράπην, οὗτος παρήγγειλλεν, ἂν ζῇ ὁ Πατριάρχης, ν' ἀποκτείνωσιν αὐτὸν διὰ παντὸς τρόπου καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἐν τῷ τόπῳ. Κατ' ἄλλας ὅμως πληροφορίας ὁ τρίτος βρόχος ἦτο στερεώτατος. Τὸ λείψανον ἔμεινε κρεμώμενον, κατὰ τὸ παρὰ τοῖς Τούρκοις σῶνθη, ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας· ἔπειτα ἐρρίφθη εἰς παραρρέοντα ποταμόν, ὅστις παρέσυρεν αὐτὸ μέχρι τῆς ἐπαρχίας τοῦ Διδυμοτείχου. Ἐκεῖ δὲ εὐρὼν αὐτὸ χριστιανὸς καὶ ἀναγνώρισας, ἔθαψε προσωρινῶς εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκίαν» (ἔπιθι: Β ο β ο λ ι ν η Κ., 'Η Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας, 1453 - 1953, Ἀθῆναι, σελ. 119 - 120, Γ ο ὁ δ α Ἀν., Βίοι παρόλλοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεψάντων ἀνδρῶν, τόμ. Α' Κ λ ῆ ρ ο ς, ἐν Ἀθήναις 1869, Πα πα δ ο π ο ὐ λ ο υ Χρυσοστόμου, ('Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν (†), 'Η Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ 1900ῃ ἐπετεῖῳ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου, 50 - 1954, ἐν Ἀθήναις 1954, σελ. 133).

ἐξητήσατο τὴν ἔκδοσιν πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλίου πρὸς ἀνακήρυξιν καὶ ἀναγνώρισιν τῆς ἐν Σίφων ἱερᾶς Μονῆς τῶν Εἰσοδιῶν τῆς Θεοτόκου, ἐπιλεγομένης τοῦ Βουνοῦ, ὡς Σταυροπηγίου, τοῦθόπερ καὶ ἐγένετο.

2. Τό, πάνυ λόγου ἄξιον, ἀνέκδοτον δ' ἄχρι τοῦδε, σιγίλλιον τοῦτο, ἀντιγραφέν, καθ' ἡμετέραν παράκλησιν¹, καὶ σταλὲν μοι παρὰ τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, αὐτολεξεῖ ἔχει οὕτω.

1. Εἶχον ἐγκαίρως ἐπισημάνει τοῦτο εἰς τὸ τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου περιοδ. «Ὁρθοδοξία» (ἔτ. ΔΕ' 1960, σελ. 146) ἐνθ' ὃ νῦν Μητροπολίτης Μιλήτου Αἰμιλιανὸς (Τσακόπουλος) ἐδημοσίευσεν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Πατριαρχικά σιγίλλια ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου». Παρεκάλεσα ὅθεν τὸν ἐξαίρετον ἱεράρχην καὶ ἡμέτερον ἐν αὐτῷ ἐκλεκτὸν φίλον, Θεοφ. Ἐπίσκοπον Σκοπέλου κ. Ἀλ. ἐξ. α. ν. δ. ρ. ο. ν, ἵνα μεριμνήσῃ δέοντως διὰ τὴν ἀποστολὴν ἐν ἀντιγράφῳ τοῦ ὡς εἴρηται σιγιλλίου, ὅπερ καὶ μοι ἀπεστάλη μετὰ τῶν ἐξῆς ἐπιστολῶν:

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ

Τῷ Θεοφιλεστάτῳ Ἐπισκόπῳ Σκοπέλου κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ

Εἰς Μέγα Ρεῦμα

Θεοφιλέστατε,

Ἡ, ἀπὸ τῆς 5ης τοῦ τρέχοντος μηνὸς Μαΐου, πρὸς τὴν Α.Θ.Π., τὸν Προσκυνητὸν ἡμῶν Πατέρα καὶ Δεσπότην, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Ἀθηναγόραν, αἰτήσεις τῆς Ὑμετέρας Θεοφιλίας, δι' ἧς Αὐτὴ διαβιβάζει θερμὴν παράκλησιν τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου κ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Πρωτοσυγκελλεύοντος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, ὅπως ἀποσταλῇ αὐτῷ ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ εὐρισκομένου Σιγιλλιώδους Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Γράμματος, περὶ τῆς ἐν Σίφων Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Θεοτόκου, παρεπέμφθη εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ ἀποστολὴν τοῦ ἀναφερομένου ἐν αὐτῇ ἐγγράφου.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς αἰτήσεως τῆς Ὑμετέρας Θεοφιλίας, γνωρίζω Αὐτῇ, κατὰ σεπτὴν ἐντολήν, ὅτι πάνυ εὐχαρίστως ἀποστέλλεται, ἐγκλειστως ὡδε, τῷ εἰρημένῳ, Ἀρχιμανδρίτῃ, ἀντίγραφον τοῦ ζητουμένου παρ' αὐτοῦ ἐγγράφου, ὡς καὶ φωτοτυπία αὐτοῦ, καθότι λέξεις τινὲς τοῦ κειμένου διαληφθέντος γράμματος δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀναγνωσθῶσιν.....

Ἐπὶ δὲ τούτοις διατελῶ μετὰ σεβασμοῦ.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 17ῃ Μαΐου 1972.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Οἴκ. Νικόλαος Πετροπέλλης.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ

ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων μέλλει τῷ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτῳ Πατριαρχικῷ Ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, ὅτι δὲ τὴν περὶ τῶν εὐαγῶν οἰκων, καὶ Ἱερῶν Μοναστηρίων γενναίαν φροντίδα καταβάλλεσθαι προσήκει, καὶ ἔστιν ὅτε ἀμφισβητήσκειν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀναγκαῖα τοῖς εὐσεβέσιν ὁ πρὸς Θεὸν ὕμνος, καὶ αἱ τῶν θείων καὶ Ἱερῶν μυστηρίων τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως τελεταὶ τῶν ἀναγκαίων ἄρα καὶ τὰ Ἱερὰ ταῦτα καταγώγια. Ἐνθεν τοι καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χ(ριστο)ῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἐκ παντὸς τρόπου τούτων ἐπιμελεῖται, καὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν κηδεταί, καὶ πολλὰ τούτων ὡς ἔκπαλαι εἴθισται καὶ νενόμισται τῶν σταυροπηγιακῶν ἀξιοῦσα προνομίῳν ὑπὸ τὴν Πατριαρχικὴν πρόνοιαν καὶ ἐπίσκεψιν διατηρεῖ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπιδαφιλεύηται διὰ Πατριαρχικῶν καὶ Συνοδικῶν αὐτῆς σιγίλλιδων γραμμάτων, ὅπως μένωσιν ἀπώτερα πάσης περιπετείας, καὶ ἀνεπίβατα, καθ' ἃ δὴ τοῦτ' αὐτὸ γίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ

Τῷ Πανοσιολογιωτάτῳ Ἀρχιμανδρίτῃ κυρίῳ Φιλαρέτῳ Βιτάλῃ, Πρωτοσυγκελλεύοντι
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Εἰς Πρέβεζαν

Πανοσιολογιώτατε,

Κατὰ σεπτὴν ἐντολὴν τῆς Α.Θ.Π., τοῦ προσκυνητοῦ ἡμῶν Πατρὸς καὶ Δεσπότη, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου, ἀποστέλλω, ἐγκλιεστῶς ὤδε, τῇ ὑμετέρᾳ Πανοσιολογιότητι, πᾶν εὐχαρίστως, ἀντίγραφον καὶ φωτοτυπίαν τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1816 ἐκδοθέντος Σιγίλλιδῶδους Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Γράμματος, περὶ τῆς ἐν Σίφνῳ Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Θεοτόκου, ὅπερ ἐζητήθη, κατὰ παράκλησιν αὐτῆς, διαβιβασθεῖσαν πρὸς τὴν Α.Θ.Π., δι' αἰτήσεως τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Σικοπέλου κ. Ἀλεξάνδρου.

Ἐπὶ δὲ τούτοις διαβιβάζω ὑμῖν τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Πατριάρχου, ὡς καὶ τὰ πατρικὰ συγχαρητήρια Αὐτοῦ διὰ τὰς ἐπιδόσεις καὶ μελέτας ὑμῶν καὶ ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων, διατελῶ μετὰ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 17ῃ Μαΐου 1972.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Οἰκ. Νικ. Πετροπέλλης.

Ἐνεφανίσθη γὰρ τῇ ἡμῶν μετριότητι συνοδικῶς προκαθημένη παρὰ τῶν ἐπίτηδες ἐνταῦθα παραγενομένων ὁσιωτάτων π(ατέ)-ρων, τοῦ τε προηγουμένου κύρ Φιλαρέτου, τοῦ Ἱερομονάχου κύρ Νικοδήμου, καὶ τοῦ κύρ Γερασίου μοναχοῦ γράμμα συστατήριον, κατὰ τὸ παρεληλυθὸς αἰεὶ σωτήριον ἔτος ἐκδοθὲν ἐνσεσημασμένον τῇ ἰδιοχείρῳ ὑπογραφῇ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως Ἱερωτάτου μητροπολίτου Σίφνου Καλλινίκου, ἐν ᾧ δηλοῦται σαφῶς, ὡς ὁ διαληφθεὶς κύρ Γεράσιμος Ἀβρανόπουλος τὴν ἐπωνυμίαν πρὸ χρόνων γενόμενος ἐν τῇ Σίφνῳ κάτοικος, ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα κόσμιος, τίμιος, καὶ θεοσεβής, καὶ φύσει πρὸς τὸ ἡσυχαστικὸν ἀποναίων, κατιδὼν πρόσφορον λίαν καὶ ἀρμόδιον τὸν ἔξω τῆς χώρας ἱκανῶς ἀπέχοντα, καὶ ὑπερανέχοντα τόπον, ἐν ᾧ κεῖται ἐκ παλαιοῦ Ἱερὰ τις Ἐκκλησία, σεμνυνομένη ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐνδόξων Εἰσοδίων τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τοῦ βουνοῦ ἐπιλεγομένη, μήτε εὐπορίαν ἔχουσα, μήτε πρόσδοτον τινά, περικλεής ὅμως καὶ περὶδοξος διὰ τὰ καθ' ἑκάστην τελεσιουργούμενα ἐξάίσια θαύματα τῆς Ἱερᾶς εἰκόνης, ζῆλον ἔνθεον ἀπεδείξατο: καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας πόνοις ἀτρύτοις προσεκλήσατο, καταβαλὼν, βοηθείας τε φιλοκάλων τινῶν, ἐπιτυχῆς πρὸς τοῦτο γενόμενος καὶ ἐκ δανείων τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρώσας, ἡγειρεν ἐκ βάρθρων Ἱερὸν μοναστήριον, συμπεριλαβὼν καὶ τὴν Ἱερὰν Ἐκκλησίαν καὶ ἐπισκευασάμενος, ὡς εἰκός, καὶ εἴτι ἄλλο πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ θεοφιλοῦς ἔργου συντεῖνον διεπραξάμενος τῇ θεῇ συναντιλήψει καὶ χάριτι τοῦ τὰ πάντα τῇ τὰ τοιαῦτα συνδιευθυνούσῃ, ἀπέδειξεν αὐτὸ σεβάσμιον καταγώγιον, πρόσφορον ἅμα καὶ ἔτοιμον τοῖς τὸν ἀπράγμονα καὶ ἡσύχιον βίον ἐλομένοις. Θεῷ καὶ τοῖς θεοῖς ἀπερὶσπᾶστος σχολάζειν, καὶ ἐμφιλοσοφεῖν, καὶ τὸν τῆς ἀσκήσεως δρόμον συνδιαθέειν αὐτῷ προασκουμένοις. Τούτων γοῦν διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἀρχιερατικοῦ γράμματος γνωστῶν ἡμῖν καθεστῶτων, θάτερος τῶν λοιπῶν, ἥτοι ὁ προηγούμενος κύρ Φιλάρετος, φέρων ἀκολούθως ἐνεφάνισε γράμμα πωλήσεως μετὰ χοτζετίου τῆς Ἱερᾶς Βασιλικῆς κρίσεως ἐξ ὧν δείκνυται ὡς ἐξ ἰδίας αὐτοῦ καταβολῆς, διατρίβων ἐν Σάμῳ τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἡγόρασεν ἐν ὁσπῆτιον μεθ' ἱκανῆς περιοχῆς παρὰ τινος μανουήλ κυριακοῦ Γαρουφαλῇ κείμενον εἰς χωρίον Μιτιλινιούς, τοῦτο δὲ προὑβάλετο, ὡς προσθήκαις τισὶ καὶ περιποιήσεσιν ἐπαυξήσας

ἀπέδειξε μετόχιον τοῦ ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ Ὁρει τοῦ Ἀθωνος Ἱεροῦ μοναστηρίου τοῦ παντοκράτορος, ὡς μέλος τότε μοναστηριακὸν αὐτοῦ ὑπάρχων οἰκοδομησάμενος ἐντὸς τοῦ μοναστηρι(ακ)οῦ μετοχίου καὶ Ἐκκλησίαν, καὶ καθιερώσας αὐτὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ ἐξικανοῦντος τοῦ ιδιοκτῆτου αὐτοῦ, ὑπέπεσε καὶ εἰς χρέος ἐπέκεινα τῶν 5000: γρο(σίων): καὶ οὐδεμιᾶς προστασίας, καὶ πραγματικῆς βοηθείας ἠξίωται παρὰ τῶν συμμοναστηριακῶν αὐτοῦ παντοκρατορινῶν π(ατέ)ρων, προὔβάλετο τὴν ἀπ' αὐτῶν καὶ τοῦ μοναστηρίου αὐτῶν ἀπαλλοτρίωσιν, καὶ ἐλευθέραν ἄδειαν, προσελθεῖν ὅπου ἂν ἀλλαχοῦ βούλοιο· καὶ διοικεῖσαι τὰ τοῦ μετοχίου αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀρεστὸν αὐτῷ τρόπον· οἱ δὲ πάνυ προχείρως καὶ εὐχαρίστως ἐπινεύσαντες τῷ προβλήματι ἐπέδωκαν αὐτῷ ἀπολυτικὸν καὶ ἐξοφλητικὸν γράμμα ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον μοναστηριακόν, ὅπερ καὶ πρὸς μείζονα πίστῳσιν καὶ πληροφορίαν τῶν λεγομένων ἐνεφάνισεν ἡμῖν, προσθεὶς ὅτι οἰκεία βουλῇ ἀναθέμενος τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἱερὸν νεόδμητον μοναστήριον τὸ ἐν τῇ σίφνῳ, ὅλη τε ψυχῇ καὶ διανοίᾳ προσηλωθεὶς ἀκαχεῖ τὸν ὑπόλοιπον τοῦ βίου διανύσας ἀμετακλήτως θέμενος, ἀνέθετο κατὰ τοὺς περὶ συνταγῆς θείου καὶ Ἱεροῦς Κανόνας καὶ τὸ μετόχιον ἐκεῖνο, μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ Ἱερᾶς Ἐκκλησίας καὶ ὅλης τῆς περιοχῆς, καθὼς ἐστὶ καὶ εὐρίσκεται· μετὰ γοῦν τὰς ἐγγράφους καὶ ἀπὸ ζώσης φωνῆς, ταύτας ἀγγελίας καὶ ἀποδείξεις, ἐξητήσαντο θερμῶς καὶ ὁμοφώνως οἱ τε οἱ δύο οὗτοι καὶ ὁ ἕτερος συμμοναστηριακὸς αὐτῶν ἐπιχορηγηθῆναι αὐτῷ τε τῷ Ἱερῷ μοναστηρίῳ καὶ τῷ προσηλωθέντι αὐτῷ μετοχίῳ τὸ γερὰρδον προνόμιον τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος, ἐπὶ τῷ διοικεῖσθαι καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἡμέτερα πατριαρχικὰ σταυροπήγια, καὶ ἀπολαμβάνειν τῇ ἁμεσον προστασίᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὕτω τε ἀστεμφῶς καὶ ἀκραδάντως ἐριρεισμένον, μένει ἀνώτερον οἰασοῦν κακώσεως καὶ περιπετείας, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ σωτηρίαν ψυχῆς τῶν ἐν αὐτῷ διαθλούντων τὸ μοναστικὸν στάδιον· καὶ δὴ τὴν αἵτησιν αὐτῶν ὡς εὐλογον καὶ δικαίαν, καὶ τῷ Ἱερῷ μοναστηρίῳ ὠφελεῖ καὶ εὐσταθεῖ περιποιητικὴν, εὐμενῶς προσηκάμενοι καὶ ἀγασάμενοι ἀμφοτέρους τοῦ θεοφιλοῦς ἔνεκα ζήλου, καὶ τῆς

περὶ τὰ θεάρεστα καὶ σωτηριώδη σπουδῆς, γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς κτλ. (Ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν), ἀποφαινόμεθα, ἵνα τὸ εἰρημένον Ἱερὸν καὶ σεβάσμιον μοναστήριον τὸ κείμενον ἐν τῇ νήσῳ Σίφνῳ, καὶ σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐνδόξων εἰσοδίων τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου μετὰ τοῦ προσηλωθέντος αὐτῷ Μετοχίῳ, τοῦ ἐν Σάμῳ κειμένου τῆς νήσου κατὰ χωρίον Μιτιλινίου, ὡς εἴρηται καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀνοικοδομηθείσης Ἱερᾶς Ἐκκλησίας τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος, μετὰ τῶν λοιπῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἤδη ὄντων, καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων τῇ θείᾳ εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι, ὑπάρχει καὶ λέγεται ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, ἐστὶ ἂν ὕδωρ τε νάη καὶ δένδρα μακρὰ τεθήλη, καὶ γινώσκεται παρὰ πάντων Ἡμέτερον πατριαρχικὸν σταυροπηγικόν, ἀδούλωτον, ἐλεύθερον, ἀσύδοτον, ἀκαταπάτητον, ἀκαταζήτητον καὶ ὅλως ἀνεόχλητον καὶ ἀνεπηρέαστον παρὰ παντὸς προσώπου Ἱερωμένου καὶ λαϊκοῦ, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενον, εἰ μὴ μόνον τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγίῳ(τάτῳ) πατριαρχ(ικῷ) ἀποστ(ολικῷ) καὶ οἰκουμ(ενικῷ) θρόνῳ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνου προστατευόμενον τε καὶ ἀνακρινόμενον καὶ μηδεὶς μηδὲν ὀφείλον παρέχειν, εἰ μὴ μόνον πρὸς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χ(ριστοῦ) μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ λόγῳ ὑποταγῆς ὀρισθὲν αὐτῷ ἐτήσιον γρό(σια): 25: ἐπὶ τῷ λαμβάνειν τὴν συνήθη ἐνδεικτικὴν τῆς παραλαβῆς ἀπόδειξιν, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ ἀενάως καὶ τοῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ ὀνόματος, καθὼς καὶ τῶν μετὰ ταῦτα διαδόχων ἡμῶν ἐν πάσαις ταῖς Ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, ὡς νενόμισται διοικῆται δὲ καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ σταυροπήγια, μηδενὸς ἔχοντος ἄδειαν κατεπεμβαίνειν αὐτοῦ, ἢ ἐνόχλησιν τινὰ καὶ ἐπῆρειαν προξενεῖν τοῖς ἐν αὐτῷ ἀσκουμένοις Ὀσιωτάτοις πατράσιν, ἢ ἀπαίτησιν προβάλλειν αὐτοῖς, ἢ τῶν πραγμάτων τε καὶ κτημάτων, εἰσοδημάτων τε καὶ ἀφιερωμάτων ὅλως ἐφάπτεσθαι, ἢ ἰδιοποιεῖσθαι πολὺ ἢ ὀλίγον ἐξ αὐτῶν· οἱ δὲ αὐτῷ συνασκούμενοι ὀσιώτατοι π(ατέ)ρες ὀφείλουσι διάγειν ἀμέμπτως καὶ ἀνεπιλήπτως κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναστικοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, συντρέχειν τε μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ, καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω, αὐξή-

σεως τῆς μετανοίας αὐτῶν, πειθαρχεῖν τε καὶ ὑποτάσσεσθαι τῷ Ἡγουμένῳ, ὡς κεφαλῆς τόπον ἐπέχοντο· καὶ ἐπειδὴν ἐν στερήσει γένωνται ἡγουμένου, ἐκλέγειν ἀφ' ἑαυτῶν κοινῇ γνώμῃ τὸν ἄξιον καὶ διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς ἀναγγέλλειν πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χ(ριστο)ῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ γίνεσθαι διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος τὴν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ. Ἐν χρεῖα δὲ χειροτονίας γενόμενοι ἔχωσι προσκαλεῖν, ὃν ἂν βούλωνται τῶν ἐκεῖ πλησιοχώρων ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν τὰς χειροτονίας αὐτῶν μετὰ πάσης τῆς ὀφειλομένης κανονικῆς παρατηρήσεως· ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς· ὅς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων κλπ.

αἰωίς' κατὰ μῆνα ἀπρίλλιον
ἐπινεμήσεως δ'·

† Κ Ὑ ρ ι λ λ ο ς (ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης).

Ὁ Καισαρείας Φιλόθεος

Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος

Ὁ Κυζικίου Κωνσταντίος

Ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος

Ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος

Ὁ Δέρκων Γρηγόριος

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός».

3. Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλίου διαπιστοῦμεν τὰ ἐξῆς ἀξιοσημεῖωτα.

α' Ὁ μοναχὸς Γεράσιμος, ὁ καὶ ἰδρυτὴς καὶ κτήτωρ τῆς περὶ οὗ ὁ λόγος σεβασμίας Μονῆς, χαρακτηρίζεται, ὡς «ἀνὴρ τὰ τε ἅλλα κόσμιος, τίμιος καὶ θεοσεβής, καὶ φύσει πρὸς τὸ ἡσυχαστικὸν ἀποναίων» ἐξ οὗ καὶ «ζῆλον ἐνθεὸν ἀπεδείξατο, καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας πόνοις ἀτρώτοις προσεκτέσαστο καταβαλὼν... ἡγείρεν ἐκ βάρθρων Ἰερὸν μοναστήριον».

β' Τοῦτο ὀνομάζεται καὶ ἐπισήμως ἀναγνωρίζεται πατριαρ-

χικόν. Καὶ εἶναι ἀξιόλογος μονή, «εὐκλεῆς καὶ περίδο-
ξος διὰ τὰ καθ' ἐκάστην τελεσιουργούμενα
ἐξαίσια θαύματα τῆς ἱερᾶς Εἰκόνοσ».

γ' Κέκτηται μετόχιον ἱερόν, τοῦ Ἀγίου
Σπυρίδωνος, κείμενον ἐν τῇ κωμοπόλει τῶν
Μυτιληνίων Σάμου, ἀφιερωθὲν εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν
τοῦ Βουνοῦ παρὰ τοῦ ἐν αὐτῇ μονάσαντος καὶ κτήτορος αὐτοῦ
Φιλαρέτου, προηγούμενου.

δ' Δι' ἀποφάσεως πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς «τὸ εἰρη-
μένον Ἱερόν καὶ σεβασμιον μοναστήριον
(τοῦτο) τὸ κείμενον ἐν τῇ νήσῳ Σίφνῳ, καὶ σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνό-
ματι τῶν ἐνδόξων εἰσοδίων τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεο-
τόκου μετὰ τοῦ προσηλωθέντος αὐτῷ Μετοχίου, τοῦ ἐν Σάμῳ
κειμένου τῆς νήσου κατὰ χωρίον Μιτιλινιούς, ὡς εἴρηται καὶ τῆς
ἐν αὐτῷ ἀνοικοδομηθείσης Ἱερᾶς Ἐκκλησίας τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς
ἡμῶν Σπυρίδωνος, μετὰ τε τῶν λοιπῶν πραγμάτων καὶ κτημά-
των καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε
ἤδη ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων τῇ θείᾳ εὐδοκίᾳ
καὶ χάριτι, ὑπάρχει καὶ λέγεται ἀπὸ τοῦ νῦν
καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον... καὶ γινώ-
σκεται παρὰ πάντων Ἡμέτερον πατριαρχι-
κὸν σταυροπηγιακόν, ἀδούλωτον, ἐλεύθε-
ρον, ἀσύδοτον, ἀκαταπάτητον, ἀκαταζήτη-
τον καὶ ὅλως ἀνενόχλητον καὶ ἀνεπηρέα-
στον παρὰ παντὸς προσώπου Ἱερωμένου
καὶ λαϊκοῦ, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενον,
εἰ μὴ μόνον τῷ καθ' Ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατρι-
αρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ Θρό-
νῳ....».

ε' Ἡ κατηγορηματικὴ καὶ κατὰ πάντα κανονικὴ καὶ δικαία ἀξι-
ωσις τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἀγίας Ἐκκλησίας, ὅπως τοῦτο
εἰς τὸ διηνεκὲς παραμένῃ «ἀδούλωτον», «μηδενὸς ἔχοντος
ἄδειαν κατεπεμβάλλειν αὐτοῦ, ἢ ἀπαίτησιν
προβάλλειν αὐτοῖς ἢ τῶν πραγμάτων τε καὶ
κτημάτων, εἰσοδημάτων τε καὶ ἀφιερωμά-

των ὅλως ἐφάπτεσθαι, ἢ ἰδιοποιεῖσθαι πολλὸν ἢ ὀλίγον ἐξ αὐτῶν».

ς' Τέλος, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ, μετέπειτα ἐθνομάρτυρος, Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ΣΤ', πρῶτον βλέπομεν ὑπογράφοντα ἐν τῷ σιγίλλῳ τὸν διαπρεπῆ Σίφνιον Μητροπολίτην Καισαρείας Φιλόθεον, δύο διασήμεους ἐπίσης ἀρχιερεῖς- ἐθνομάρτυρας κατόπιν- τοὺς Νικομηδείας Ἀθανάσιον καὶ Δέρκων Γρηγόριον, τελευταῖον δὲ τὸν ἐθνεγέρτην ἱεράρχην Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανόν.

4. Τὸ ἐν λόγῳ σιγίλλιον ὡσαύτως λόγον ποιεῖται καὶ περὶ τῆς κανονικῆς αὐτοῦ διοικήσεως, διότι ὡς ἐκπαλαι ἰσχύει παρὰ τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ, «πάντων τῶν Μοναστηρίων ἡ πρόνοια καὶ φροντίς, ἔτι δὲ καὶ κρίσις καὶ κατάκρισις καὶ ἀθώωσις, τῷ οἰκείῳ Πατριάρχῃ ἀπόκειται», ἐφ' ὅσον βεβαίως πρόκειται περὶ πατριαρχικῶν καὶ σταυροπηγιακῶν τοιούτων, μήπω καταργηθέντων. Ἀλλως τὴν ἀρμοδιότητα, ἐξ ἀπόψεως κανονικῆς καὶ νομικῆς, κέκτηται ἀναμφισβητήτως ὁ οἰκεῖος καὶ μόνον ἐπίσκοπος. Ἡ τάξις δ' αὕτη οὐδέποτε ἡλλοιώθη οὐδὲ δύναται νὰ ἡλλοιωθῇ, ἔστω ἂν κατὰ καιροὺς φαίνεται κρατοῦσα ἡ βίαια, διότι «Ἡ Ἐκκλησία...ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων θεμελιῷ τὸ ἀναπαλλοτρίωτον εἰς τὸ διηνεκὲς καὶ τῶν Μοναστηρίων αὐτῆς», ὅπερ κατασφαλίζεται ἀπαρασαλεύτως διὰ τῶν ἱερῶν καὶ θεοπνεύστων Κανόνων, ἐν οἷς ὁ κδ' τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπιτάττει σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς· «Τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα μοναστήρια, κατὰ γνῶμην ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διηνεκὲς μοναστήρια, καὶ τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς πράγματα φυλάττεσθαι, καὶ μηκέτι γίνεσθαι ταῦτα κοσμικὰ καταγῶγια· τοὺς δὲ συγχωροῦντας τοῦτο γίνεσθαι, ὑποκεῖσθαι τοῖς ἐκ τῶν κανόνων ἐπιτιμίαις», τοῦθ' ὅπερ ὁ Ἀριστηνὸς οὕτως ἐρμηνεύει· «Μοναστήριον ἐπισκόπου γνῶμη παγὲν, μενέτω ἀμεταποίητον· καὶ ὅ,τι τούτῳ ἀνήκει, ἤτω ἀνεκποίητον, ὁ δ' ἄλλως ἐπιχειρῶν, οὐκ ἀνεύθυνος...ὡς θεῖου δικαίου ὄν, ὀφείλει μένειν ἀμεταποίητον, καὶ μὴ κοσμικῶν καταγῶγιον γίνεσθαι.... Τὸν δὲ ἀθετοῦντα ταῦτα, τοῖς ἐκ τῶν κανόνων ἔνοχον εἶναι ἐπιτιμίαις»· ὁ δὲ Βαλσαμὼν ὡς ἐξῆς ἐπεξηγεῖ· «Ἐπεὶ δὲ φησι, τοὺς συγχωροῦντας κοινοῦσθαι τὰ μοναστήρια, ὑποκεῖσθαι

τοῖς τῶν κανόνων ἐπιτιμίοις, ἐρωτήσῃ τις ποῖα ταῦτά εἰσι. Γίνωσκε οὖν ὅτι ὁ ἱγ' κανὼν τῆς Ζ' Συνόδου φησί, τοὺς τὰ ἱερὰ κοινοῦντας, καὶ μὴ ἀποκαθιστῶντας αὐτὰ εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα, ἱερωμένους μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δέ, ἢ μοναχοὺς, ἀφορίζεσθαι»¹.

1. "Επιθι: Ἀλιβιζάτου Ἀμ. Οἱ ἱεροὶ Κανόνες, ἐν Ἀθήναις 1949, σελ. 57, Πη δ ἄλιον τῆς Νοητῆς νηὲς τῆς Μιᾶς, Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας ἦτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι Κανόνες...ἐρμηνεύμενοι παρὰ Ἀγαπίου Ἱερομονάχου καὶ Νικοδήμου Μοναχοῦ, ἐν Λειψία 1800, σελ. 137, Ράλλη καὶ Πουτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, τόμ. Β' Ἀθήνησιν 1852, σελ. 271 - 273. Παρ' ἡμῖν ἀτυχῶς - ἀτυχέστατα - ὡς μὴ ὤφειλε, καθ' ὃ χώρα καὶ κοιτὶς τῆς Ὁρθοδοξίας, πολλὰ καὶ πλεῖστα ἀντικανονικά, ἀμέτρων θρήνων ἄξια συνετελέσθησαν, εὐθὺς ἅμα τῇ θεόθεν ἀπελευθερώσει ἐκ τῆς ζοφερᾶς τουρκοκρατίας, καὶ ἀποκαταστάσει τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, σχετικῶς πρὸς τὰς γεραρὰς καὶ τὰς σεβασμίας Μονάς, αἵτινες «κατεδικάσθησαν εἰς ἀπάνθρωπον καὶ ἐθνοφθόρον μαρasmus» οὐ μὴν καὶ εἰς διάλυσιν καὶ ἀπάνθρωπον καταστροφὴν! καίπερ προσήνεγκαν ὑψίστας ὑπηρεσίας εἰς τοῦτο καὶ τὴν ἀγιωτάτην ἡμῶν Ὁρθοδόξον, ἀφ' οὗ ὑπῆρξαν τῶ ὄντι «ἡ κρητὶς τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἔθνους κατὰ τὴν περιόδον τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, τὸ μοναδικὸν πνευματικὸν κέντρον τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας, ἔλαβον ὡς γέρας διὰ τὴν ἀπαράμιλλον συμβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν διατήρησιν τῆς πίστεως καὶ τῶν Παραδόσεων τοῦ Γένους ἀλωβήτων κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς υπερτετρακοσιετοῦς δουλείας τὴν ἀπορφάνισιν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῶν» καὶ τὴν βαρβαρικὴν ἐπιδρομὴν τῶν εὐεργετηθέντων, ἐξ οὗ δι' ἀντικανονικῶν καὶ ἀντορθόδοξον νομοθετημάτων καὶ διαταγμάτων υπερτετρακόσια ἰ. Μοναὶ κατεστράφησαν (δρα: Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμανδρίτου, Ὁ Ἑλληνορθόδοξος Μοναχισμὸς καὶ ἡ Παλιγγενεσία τοῦ Ἔθνους, ἐν Ἀθήναις 1972, σελ. 13 - 54, Παναγιωτάκου Π., Σύστημα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἰσχὺν αὐτοῦ, τόμ. Δ', Τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν, ἐν Ἀθήναις 1957, σελ. 514 ἐξ. 546). Ὁ πολὺς Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, ὁ ἐξ Οἰκονόμων, εἰς τὰ Σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, τόμ. Β': Τριακονταετηρὶς ἐκκλησιαστικῆς ἡ συνταγματικῆς ἱστορικῆς τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἐκκλ. συμβεβηκότων, Ἀθήνησι 1958, σελ. 231 ἐξ., καὶ ὁ διάσημος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Δωρόθεος, ὁ ἀπὸ Λαρίσης εἰς τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ: Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀναπαλλοτριώτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, σελ. 24 ἐξ., διεκτραγωδοῦν τὰ γεγονότα κατὰ τὰ ἔτη 1833, 1834 εἰς βάρος τῶν ὀρθόδοξων ἱερῶν Μοναστηρίων - τὰ παπικὰ τότε παρέμειναν παντελῶς ἄθικτα! - ὁ δ' ἕτερος ἐξ αὐτῶν δικαίως τὰ γινόμενα θλιβερά καὶ αὐτόχρημα ἐκκλησιαστικὰ χαρακτηρίζει ὡς μελανὴν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους! (πρβλ. καὶ ἕτερον ἡμέτερον ἔργον: Ἡ ἱερὰ Μονὴ Ζαλόγγου, ἐν Ἀθήναις 1959, σελ. 79 ἐξ.).

Δ' ΧΑΡΑΚΤΗΡ - ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ

1. Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἡ διαληφθεῖσα ἱερὰ Μονὴ ἦτο ἀνδρῶα, συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν καὶ τὴν, ἣν φιλοτιμῶς κατέβαλε, προσπάθειαν τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς. Μετέπειτα ὅμως, διὰ τὴν ἔλλειψιν προφανῶς ἀνδρῶν, ἀδελφῶν καὶ πατέρων, προσήλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ Μοναχαί¹. Τίνες καὶ ποῖαι καὶ πῶς, ἐλλείψει στοιχείων, οὐδὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν. Ἐκ τῶν ὧσων ἡμεῖς ἔχομεν ὑπ' ὄψει, τοῦτον τὸν πίνακα ἀδελφότητος τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς παρουσιάζομεν ὧδε.

2. α' Πρῶτος Μοναχὸς καὶ Ἡγούμενος ἀναφέρεται βεβαίως, καὶ ἐν τῷ Μοναχολογίῳ τῆς Μονῆς ἀναγράφεται, ὁ ρηθεὶς Γ ε ρ α - σ ι μ ο ς, ἐκ Λακεδαιμονίας τῆς Πελοποννήσου, κατ' ἰδίαν ὁμολογίαν, ὁρμώμενος, ἀνὴρ τὰ μάλιστα εὐσεβής, εὐφυής, γράμματα ἱκανὰ εἰδώς, καὶ δὴ ἐκκλησιαστικά, ὡς πιστοῦται ἐκ τῆς ὅλης αὐτοῦ ἐναρέτου καὶ θεοφιλοῦς πολιτείας καὶ θαυμαστῆς δραστηριότητος, δολοφονηθεὶς - κατὰ τὴν παράδοσιν - ἐν ᾧ διέτριβεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἢ εἰς τὴν Λαμίαν, κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς, ὅπωςδὴποτε ὅμως μετὰ τὸν Ἰούλιον 1837, καθόσον τότε συναντῶμεν αὐτὸν συνυπογράφοντα εἰς ἐν βεβαιωτικὸν γράμμα ἐν τοῖς ἐφεξῆς δημοσιευόμενον².

1. Ὁ Henry Hauttecoeur γράφων περὶ τῆς νήσου Σίφνου (ἐκδοσις Συνδέσμου τῶν ἐν Ἀθήναις Σιφνίων) ἐν σελ. 37 - 38 ἀναφέρει τὰ ἐξῆς. «Ἄνωθεν τοῦ ὄρου τοῦ Πλατῦ - Γιαλοῦ καὶ εἰς θέσιν τερπνοτάτην κεῖται τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ. Τοῦτο ἔχει ὡραιότατην θέαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν τῆς θαλάσσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν τοῦ ἐλαιῶνος τοῦ Πλατῦ Αἰγιαλοῦ. Πέριξ δὲ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ὑπάρχουσι δωμάτια ἔχοντα πάντα τὰ ἀπαιτούμενα, ὅπως καταστήσωσιν εὐχάριστον τὴν διαμονὴν τῶν ἐκεῖσε χάριν ἀναψυχῆς πορευομένων. Ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ τῷ ὑπάρχουσιν καλὸ γράμματα τινες. Ἡ ἐκκλησία, πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁποίας ἐχρησιμοποιήθη καὶ τὸ ὑλικὸν ἀρχαίου τινος δωρικοῦ ναοῦ, κέχρηται θαυματουργὸν τινα εἰκόνα. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἔχει τὴν δύναμιν νὰ παρέχῃ τέκνα εἰς τὰς στεῖρας γυναῖκας αἱ ὁποῖαι ἔρχονται ἀθρόα ἵνα ἐκτεύσωσιν τὴν Παναγίαν».

2. Κατὰ τὸν Θεολόγον Γ., ἐδολοφονήθη εἰς τὴν Λαμίαν. Καὶ τὸν «σκότωσαν καὶ τοῦ πῆραν καὶ τὴν Παναγιά. Ἀλλὰ στὸ σπῆτι ποῦ τὴν πῆγαν πέθαναν ὅλοι καὶ μείνανε τὰ κλειδιά στὴν πόρτα. Κι ἔγινε τότε μεγάλο ἄκουσμα. Τῷμαθε μάλιστα κι' ὁ δικός μας Χρυσόγελος, ποῦ ἦταν τότε στὰ πράγματα, κι' ἐφρόντισε κι' ἔφερε τὴν εἰκόνα τῆς Παναγιῆς στὸ μοναστήρι, ποῦ βρίσκεται μέχρι σήμερα ἐκεῖ» (ἐνθ' ἄνωτ.).

β' Φιλάρετος, ὁ Ἱερομόναχος καὶ Προηγούμενος, τέως Ἀγιορείτης - Παντοκρατορινὸς - ἐκ Μυτιληνῶν Σάμου προερχόμενος, ὁ ἀφιερῶσας τὸ αὐτόθι Μετόχιον αὐτοῦ, τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ μετάνοιαν, τὴν Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ.

γ' Νικόδημος, ὁ Ἱερομόναχος.

δ' Δημήτριος Γεωργίου, ἐξ Ἀγράφων καταγόμενος, ὃν ὁ κτήτωρ καὶ ἡγούμενος κατέστησεν, ὡς εἶδομεν, τέλειον αὐτοῦ κληρονόμον καὶ διάδοχον, ὅστις καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπεμψε τοῦτο τὸ γράμμα.

«Ἐνθ' ἂν εὕρω σε ἐνταῦθα καὶ κρινῶ σε¹ λέγει τὸ λόγιον τὸ ἱερὸν, βλέπων τὸν ἑμαυτὸν, συμπεπληγμένον ὄντα τῇ ματαιότητι τοῦ πολυωδύνου βίου τούτου, τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη ὅπου ζῶ κατ' ἔλεον Θεοῦ καὶ ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ διαπεράσῃ κανεὶς αὐτὸν ἄνευ πολλῶν ἁμαρτιῶν, καὶν τε πολλοῦς, καὶν τε ὀλίγου διαρεύσῃ χρόνους, διὰ τὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἀτέλειαν, καὶ φοβούμενος μήπως μὲ εὕρῃ ὁ ἀδέκαστος κριτὴς γυμνότερον πάσης ἀρετῆς ἐκκλησιαστικῆς νὰ μὲ διορίσῃ εἰς τὴν ἐξ ἀριστερῶν μερίδα, ἐκουσίᾳ βουλῇ καὶ γνώμῃ προσκολοῦμαι τοῦντεῦθεν εἰς τὸν σωτήριον καὶ εὐδὶον λιμένα τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν παντίμων εἰσοδίῳ τῆς κυρίας Θεοτόκου τοῦ κειμένου ἐν τῇ νήσῳ σίφνῳ πρὸς τὸ βουνὸν καὶ κτισθέντος ὑπὸ τοῦ ἐν μοναχοῖς ὀσιωτάτου γερασίου τοῦ πελοποννησίου διὰ νὰ διατελέσω ἐν αὐτῷ τοῦ λοιποῦ μέχρι τῆς τελευταίας μου ἀναπνοῆς, ἐξιλεώμενος τὸ θεῖον ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ συνεργῶν μετ' αὐτοῦ πρὸς πάντα τὰ συμφέροντα τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ, ὅστις ἰδὼν τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ ζῆλον μου, μὲ ἐδέχθη ἀνοικταῖς ἀγκάλαις, ἀποκαθιστῶν με δεύτερον κτήτορα μετ' αὐτὸν τῆς μονῆς, καὶ διάδοχον μετὰ θάνατόν του, νὰ πολιτεύωμαι δὲ πρὸς τοὺς ἡνωμένους πατέρας ἀδελφικώτατα κατὰ τὴν ἐν εὐαγγελίοις παραγγελομένην ἡμῖν ἀγάπην, ἔτι δὲ ἐγγυῶμαι τῷ εἰρημένῳ κτήτορι νὰ ἐγκαταλίπω μετὰ θάνατον κληρονομίαν εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον, ὅ,τι ἔχω κερδισμένον ἐξ ἰδίων ἰδρώτων διατάττω δὲ ἀρώμενος ἵνα οὐδεὶς τῶν συγγενῶν μου οὐδὲ τῶν

1. Πρβλ. Ψαλμ. θ' 9, Ἰεζ. ιη' 30. κα' 30. κδ' 14 κ.ά.

οἰκείων τολμήσῃ ἐνοχλήσαι τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον μηδὲ ὀβολοῦ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα τόσον ζῶντος ἐμοῦ, τόσον καὶ μετὰ τὴν τελευτήν μου, καὶ νὰ δουλεύω ὅπου τὸ καλέσῃ ἡ χρεία πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἱεροῦ καταγωγίου τούτου ὡς ἴδιος κτήτωρ. Οὕτω γεγόνασι δύο ἀπαράλλακτα ἐνυπόγραφα πρὸς ἡμᾶς γράμματα, καὶ τὸ μὲν ἐν ἐνσφράγιστον μὲ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἐδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δημητρίου γεωργίου, καὶ ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ κτίτορος γερασίμου, τὸ δὲ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἐγράφη τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χειρὶ ἐν τῷ κώδικι τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ ἄρχοντος Γλουτζάρη νικολάου ἐπιτρόπου τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τούτου.

Δημήτριος γεωργίου βεβαιῶ

Νικόλαος Γλουτζάρης

1825 Μαΐου 21

ἐπίτροπος μαρτυρῶ¹.

Βουκουρέστι

ε' Ἰγνάτιος, Ἀρχιμανδρίτης, ἐξ Ἀγίου Εὐστρατίου καταγόμενος, περὶ οὗ ἔφθημεν εἰπόντες ἐν τῇ πρόσθεν διαθήκῃ τοῦ Ἡγουμένου Γερασίμου Μοναχοῦ.

ς' Νικόλαος, Ἀσλάνογλου ἐπωνυμούμενος, περὶ οὗ, τῇ 23 Δεκεμβρίου 1825, ὁ Γεράσιμος ἐκ Βουκουρεστίου, ἐνθα εὕρισκετο χάριν διενεργείας ἐράνου, ὦν ἐν ταύτῳ καὶ ἀποκεκλεισμένος συνεπεῖα τῆς Ἐθνεγερσίας, ἔγραφε.

«Τὴν σεβασμίαν μοι καὶ παμπόθητον αἰδεσιμολογιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενος ἀκριβῶς προσκυνῶ.

† Δεόμεθα ἐκτενῶς τοῦ δι' ἡμᾶς γεννηθέντος ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν ὅπως περιφρουρῇ αὐτὴν ἐν ἁκρᾷ ὑγείᾳ καὶ ἀδιαπτῶτῳ πανευτυχίᾳ μεθ' ὅλων ἐφίεται ἀγαθῶν καταθυμιῶν. Τὸ παρόν μου ἀδελφικὸν μ' ὅλον ὁποῦ κατὰ χρέος ἔπρεπε νὰ στείλω πρὸ πολλοῦ, πλὴν ἂν καὶ ἡργοπόρησε δὲν ἡμβλήθη ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη τὴν ὁποίαν εἴχομεν καὶ εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἀνενώσαμεν αὐτὴν εἰς Κων/πολιν. Ὅθεν ἐπ' αὐτῆς ἐστηριζόμεθα καὶ ἤδη ἐρωτῶ τὰ τῆς ἐφετῆς μοι ὑγείας τῆς καὶ ἐπομένως τῇ εἰδοποιῶ ὅτι καὶ γὰρ διατρίβω ἤδη ἱκανοὺς χρόνους εἰς αὐτὰ τὰ μέρη, καταγινόμενος νὰ κάμω βοήθειαν τινα διὰ τὸ πτωχὸν νεό-

1. Κ ᾨ δ ι ξ Α', φ. 11β καὶ 12 α. ῃ σελ. 22 - 23.

κτιστον μοναστήριον διὰ νὰ μὴν προλάβῃ τὸ κοινὸν ποτήριον τοῦ θανάτου, καὶ μείνῃ ἀειζῶς τὸ θεάρεστον ἔργον μου. πλὴν τὰ περιστατικὰ τοῦ καιροῦ ἀναγκάζουσι καθ' ἓνα διὰ τὰ ἴδια καὶ δυσκόλως γίνεται βοήθεια. Ἐν τούτοις ὁ μακαρίτης καὶ ἀειμνηστος συνάδελφος κύριος νικόλαος Ἀσλάνογλους ὃν ἀφιερωμένος ὅλως διόλου εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ζῶν ἐκήρυττε καὶ ἐν τῷ θανάτῳ ἀφῆκεν ὅλην τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ μοναστήριον διὰ νὰ σκεπασθῇ ἡ ἐκκλησία καθὼς καὶ οἱ ἀνεψιοὶ του ὡμολόγησαν καὶ μαρτυροῦσι σὺν αὐτοῖς καὶ τὸ προσκλητικόν του γράμμα φανερώτατα φωνάζει ὅτι καὶ ζῶν καὶ τεθνηκῶς ἀφιερῶθη εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἀπαρᾶται ἐάν τις τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἤθελεν ἀντίσταθῇ καὶ ἐμποδίσῃ τὰ εἰς τὸ μοναστήριον ἀφιέντα καὶ ἤθελε τελειώσει αὐτὴ ἢ ὑπόθεσις καθὼς καὶ ὁ ἄρχων Καμινάρης ἐπεμελήθη καὶ ὡμολόγησεν εἰς τὰ πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους γράμματά του, πλὴν ἐκεῖνοι οἱ ἄρχοντες μερικὰ ἄσπρα τοῦ μακαρίτου ἐπειδὴ ἔδωκαν ἔγγραφον καὶ ἰδιόχειρον γράμμα ὅτι ἐπιτροπικῶς συνάξουσι κατ' ἔτος ἄσπρα αὐτοῦ καὶ ὑπεσχέθησαν ἐν αὐτῷ ὅτι θέλουσι μετρήσει αὐτὰ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ μοναστήριον ἄσπρα ἢ παρὰ ζῶντος αὐτοῦ ἢ μετὰ θάνατον ἢ οὕτινος χεῖρας ἤθελεν ἀφήσει. τὸ [.....] καὶ ἤθελαν ἀναλάβουσι τὸ γράμμα ἀπὸ μέρους τοῦ μοναστηρίου ὡς συγκληρονόμων, ὅθεν ἐπειδὴ ζητοῦσι τώρα τὸ γράμμα ὀφείλω λόγῳ δὲν θέλουσι νὰ πληρώσωσι τὰ ἄσπρα διόλου ὅπου τοῖς ἔδειξα τὸ προσηλωτικὸν καὶ ὡς ἡγέτης τοῦ μοναστηρίου ἐζήτησα τὰ ἄσπρα καὶ οὕτω γίνεται ἐμπόδιον αὐτῆς τῆς βοηθείας. ὡς τούτοις ἔχει σὸς λόγος, ὅτι ἐὰν τις μὲ διαθήκην λέγει ἅς γείνη ἄφησα(;) τὸ γράμμα καὶ ἀπὸ ποῖος θέλουσι παραλάβῃ καὶ ἐὰν δὲν ἐπρόφθασεν ἢ δὲν ἠθέλησεν νὰ κάμῃ διαθήκην ὡσάν ὅπου ἔλθῃ τὸ προσηλωτικόν, διὰ τοῦτο ἔγινε χρεῖα νὰ ἐμποδισθῇ ἐνταῦθα [.....] μ' ὅλον ὅπου ἐβιάζομην νὰ προφθάσῃ εἰς τὸ μοναστήριον διὰ νὰ οἰκονομήσω ὅπως ἡμπορέσω τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανῶν, ὅπου νὰ μὴν χαλῶσι τὰ μετὰ πολλῶν ἐξόδων καὶ κόπων [.....] ἐχάρην δὲ ὅτι ὁ μακαρίτης εἰς τὸν θάνατόν του ἔσχε πνευματικὸν πατέρα τὴν (σὴν) αἰδεσιμολογιότητα, ἄνθρωπον καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ χριστιανόν, εἰδότα τὰς ἐνθέας ἐντολάς, καὶ τὸ τῆς πνευματικῆς διαγωγῆς μέγα μυστήριον. καὶ ὅσα ἂν ἤμουν ζῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ μακαρίτου, θέλω ἀποδώσῃ αὐτὰ ἐν καιρῷ ἐτάσεως ἐμ-

προσθεν τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ, καθὼς ἐξ ὅσων ἄλλων λογισμοῦς δέχεται πνευματικοὺς [...] ἔτι καὶ ἡ χάρις τῆς θεοτόκου συνηργεῖται εἰς τοῦτο διὰ νὰ εὑρεθῇ τοιοῦτος χριστιανὸς καὶ ἀπροσωπόληπτος πνευματικὸς πατὴρ θεόφρων, εὐλαβὴς καὶ ἔχων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔμπροσθέν του, ὁποῦ διὰ τῆς ἀληθείας μεσιτείας νὰ γίνῃ συνεργὸς καὶ κτήτωρ τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ ναοῦ τῆς. διὰ τοῦτο τὴν παρακαλῶ μὲ πρῶτον νὰ μοι ἀποταθῇ δι' ὅλα αὐτὰ ὡς φιλόθεος καὶ πνευματικὸς πατὴρ τοὺς ἐσχάτους λογισμοὺς τοῦ μακαρίτου τοὺς ὁποίους ὠμολόγιζε καὶ ὑπεσχέθη ἔμπροσθεν αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ τέτοιος ἄνδρας ἀφήνω τὸ ἐνυπόγραφον γράμμα ὁμοῦ μὲ τὸ προσηλωτικόν του τὸ ἐσφραγισμένον τῇ σφραγίδι τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, καὶ πόση ἦτο ἡ χρηματικὴ του περιουσία, καὶ ἂν ἡ διὰ σημειώματος ἢ διαθήκης του διέταξεν αὐτὰ ἢ διὰ στόμασι (sic) τοῦ πνευματικοῦ τούτου πατρός, ἢ διὰ συγγενῶν καὶ δι' ὅλα αὐτὰ θέλουσι ὑποχρεωθῇ τὸ πτωχὸν μοναστήριον νὰ εἶναι ἄμωμον καὶ βοηθὸν εἰς τὸν τίμιον οἶκον τῆς ἐπειδὴ δὲν ἐθεμελιώθη μὲ ἄλλον σκοπὸν, ἀλλὰ νὰ εἶναι οἶκος Θεοῦ, καταφυγὴ τῶν πτωχῶν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς βοηθούς του, τὴν ὁποίαν βοήθειαν θέλετε κάμῃ εἰς τὴν Θεοτόκον. καὶ ἐγὼ δὴ τὸ γράμμα στέλλεται ἐπὶ τούτῳ δέομαι μὲ πρῶτον νὰ ἀποταθῇτε διὰ τοῦ ἰδίου ἀνθρώπου χωρὶς νὰ θέλετε ἔξοδὰ τίνα, ἐπειδὴ ἐπλήρωσα καὶ τὰ τοῦ γράμματος ἔξοδα, μὲ τὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ μὴ γίνῃ παρακαλῶ δευτέρου γράμματος καὶ ἐξόδων. καὶ ταῦτα μὲν ἀδελφικῶς, τὰ δὲ ἔτη αὐτῇ εἶεν θεόθεν ὅτι πλεῖστα καὶ γενναίοφρονα.

1825 τῇ 23 δεκεμβρίου

ἐν βουκουρεστίῳ»¹.

ζ' Γ α β ρ ι ῆ λ Α. Ἑγγλέσης, περὶ οὗ τάδε ἀναγιγνώσκομεν·

«Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ

ἐν Σίφνῳ τῇ 13 Ἰουλίου 1837.

Δηλοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος Γαβριὴλ Α. Ἑγγλέσης ὅτι ἐλθὼν

1. Κ ὦ δ ι ξ Α', σελ. 219 - 221. Εἶναι λίαν δυσανάγνωστος ἡ γραφή, ἐντεῦθεν καὶ ἐδεινοπαθήσαμεν κυριολεκτικῶς, ὅπως ἀναγνώσωμεν καὶ ἀντιγράψωμεν τὸ ἕτερον ἡμῖς, ἐφ' ὅσον ἔνεκα τῆς μεγάλης δυσκολίας εἶχε τελικῶς παραιτηθῇ τῆς ἀντιγραφῆς αὐτοῦ ὁ ἀγαπητὸς πατὴρ Ἰωάννης, ἀντιγράφας μετὰ κόπου τὸ α' μέρος τῆς ἐπιστολῆς.

ἀπὸ Σῦρον εἰς τὴν πατρίδα μου 1837 ἔτος κατὰ μῆνα Ἰούλιον καὶ καταβάς εἰς τὸ ἐν τῷ βουνῷ κείμενον νεόδμητον Μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τῷ Εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου σεμνυνόμενον, χάριν προσκυνήσεως ἐκεῖ μὲ ἦλθεν εἰς νοῦν ἵνα μονάσω καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Ἀναγγεῖλας τοίνυν τὸν λογισμόν μου τῷ ταύτης κτήτορι Κ. Γερασίμῳ ἐδέχθη αὐτὸ ὡς ἔμπνευσιν τῆς Κυρίας Θεοτόκου καὶ ὑπεσχέθη οὐ μόνον νὰ με δεχθῇ ὡς ἀδελφὸν τῆς Μονῆς ταύτης ἀλλὰ νὰ με ἀποκαταστήσῃ καὶ ἡγούμενον καὶ διάδοχον μετὰ τὴν ἀποβίωσίν του. Ὅθεν ἀπεφάσισα καὶ ἐγὼ εἶτε ἐνδημῶν εἶτε ἀποδημῶν νὰ δηλῶνω διὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον καὶ ὅταν ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα μου νὰ κατοικήσω ἐκεῖ καὶ νὰ ἀφιερῶσω ὅλην μου τὴν περιουσίαν μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου χωρὶς νὰ πρετεντάρῃ τις τῶν συγγενῶν μου τί ἐξ αὐτοῦ. Εἶτε ζῶντος εἶτε μετὰ τὸν θάνατόν μου.

Ἀπὸ τῆς σήμερον λοιπὸν ἀποκαθίσταται παρ' ἐμοῦ τοῦ κτήτορος ἡγούμενος τῆς Μονῆς ταύτης ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ζῇ κοινοβιακῶς ὅπερ καὶ ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐνσφράγιστον τῇ σφραγίδι τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου καὶ ταῖς μαρτυρίαις τῶν εὐγενεστάτων αὐτοῦ ἐπιτρόπων καὶ ἐδόθη τῷ εἰρημένῳ Κ. Γαβριήλ, ὅπερ κατεγράφη καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῇ ἰδίᾳ του χειρὶ δι' ἀσφάλειαν.

1837 Ἰουλίου 13, ἐν Σίφνῳ.

Γεράσιμος Μοναχὸς καὶ κτήτωρ τῆς ἱερᾶς Μονῆς βεβαιοῖ
Γαβριήλ Α. Ἐγγλέσης καὶ Ἠγούμενος τῆς ἱερᾶς Μονῆς
ὑπόσχομαι»¹.

ἡ' Κωνσταντῖνος Ἱερομόναχος, ἀναγραφόμενος, μετὰ τοῦ Μοναχοῦ Γερασίμου, ἐπὶ τῆς θήκης τῶν ἁγίων Λειψάνων.

θ' Ἰωαννίκιος, Ἱεροδιάκονος, ἀναγραφόμενος ἐν τοῖς διπτύχοις τῆς ἱ. Μονῆς μετὰ τὸν τῶν ζώντων.

3. Ἐξ ἄλλου, ἄγνωστον, πότε, ἀντὶ ἀνδρῶν Μοναχῶν, παρούσιάζονται γυναῖκες Μοναχαί. Δυστυχῶς ὀνόματα δὲν διεσώθησαν, πλὴν τῶν κατωτέρω:



Μοναχή Θεοφίλη

α'. Θεοφίλη Μοναχή, ἥς ὁ τάφος τὸ πάλαι ὑπῆρχεν ἔξωθεν τῆς Μονῆς, νῦν δ' ἀνακομιδῆς προφανῶς γενομένης τὰ ὀστέα μετεκομίσθησαν καὶ ἐτάφησαν ἐντὸς τοῦ ἱ. Ναοῦ, κάτωθεν τοῦ Ἀμβωνος, διατηρηθείσης τῆς αὐτῆς μαρμαρίνης πλακός, ἐν ᾗ ἀναγιγνώσκομεν· «Θεοφίλη Μοναχή», ἄνευ ἐτέρας τινὸς ἐνδείξεως. Ἡ ἐν λόγῳ ἦτο σιφνία, ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν, ἐκ Κάστρου, εἶχε δ' ὡς βρέφος βαπτισθῆ παρὰ τοῦ μοναχοῦ Γερασίμου. Ταύτης διασφύζεται, ἐν τῷ Ἡγουμενείῳ τῆς Μονῆς, καὶ ἐν ἐλαιογραφίᾳ ἀρίστη, ἡ προσωπογραφία.

β'. Φλώρα (ἐν τοῖς «Διπτύχοις» τῆς Μονῆς ἀναγράφεται Φλουρέτα) Μοναχή, Καμινάρη ἐπωνυμουμένη. Ἦτο ἀνεψιὰ

τοῦ αἰοδίδιμου μεγάλου σιφνίου Διδασκάλου - Φιλοσόφου - Συγγραφέως Ἀποστολίου Μακράκη.

γ'. Μαρία Μοναχὴ (Ἀναστασίου Καλλίνικα) ἐκ τῆς γείτονος νήσου Κιμώλου, μεθ' ἧς, ὡς γνωστόν, ἡ Σίφνος ἐκπαλαί διατηρεῖ ἀρρήκτους καὶ ἰσχυροὺς δεσμούς¹.

Περὶ τῆς Κιμωλίου ταύτης Μοναχῆς ἀναγινώσκομεν τ' ἀκόλουθα εἰς τὴν ἔγκριτον ἐφημερίδα «Κίμωλος»².

Μαρία μοναχὴ

Στὰς 7 Φεβρουαρίου (ἔτ. 1969) ἀπεβίωσεν εἰς τὴν Κίμωλον, εἰς ἡλικίαν 92 ἐτῶν ἡ συμπολιτὶς μας μεγάλοςχημος μοναχὴ Μαρία (Ἀναστασίου Καλλίνικα).

Κατὰ τὴν μικράν τῆς ἡλικίαν παρηκολούθει μὲ εὐλάβειαν τοὺς ἀσκητικούς ἀγῶνας τῆς ὁσίας Μεθοδίας³. Ἐχειροτονήθη⁴ μοναχὴ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου μητροπολίτου Σύρου Ἀθανασίου εἰς τὰ 1912. Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς μοναχικῆς τῆς ζωῆς ἐπέρασε εἰς τὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ τῆς Σίφνου, ἔπειτα ἐπέστρεψε εἰς τὴν Κίμωλον καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Ὁδηγητρίας μας⁵ ὅπου διηκόνησε ἐπὶ 30 καὶ πλέον χρόνια. Μετὰ ταῦτ' ἐζήσῃ ἐπὶ μακρὸν διάστημα εἰς

1. Ἐπιθι: Μοῦστακὰ Χ., Ἀποτίκῃσις Σιφνίων εἰς Κίμωλον κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ αἱ παραδόσεις περὶ τῆς Εἰκόνος τῆς Ὁδηγητρίας Κιμώλου, ἐν «Σιφν. Νέα», ἔτ. Ε' (1951), ἀριθ. φ. 49, 51.

2. Ἐκδότης - δ/ντῆς Μ. Σάραδης, ἔτ. 7ον (1969), ἀρ. φ. 73 - 74, σ. 2.

3. Ἐπιθι: Καρπαθίου Ἐμμανουήλ, (νῦν Μητροπολίτου Μεσημβρίας), Μεθοδία Μοναχὴ ἡ ἐν Κιμῶλῳ ἀσκήσασα, ἐν Ἀθήναις 1947. Γερασίου Μικραγιαννανίτου, Μοναχοῦ, Βίος τῆς Ὁσίας Μητρὸς ἡμῶν Μεθοδίας τῆς ἐν Κιμῶλῳ τῇ νήσῳ ἀσκησάσης, ἐκδ. ἐπιμελεῖα Ἰωάννου Ράμφου, Πρωτοπρεσβυτέρου, ἐν Ἀθήναις 1962, παρ' οὗ Κιμωλίου ἐπιφανοῦς Κληρικοῦ ἐγγραφή σχετικὸν ἄρθρον καὶ εἰς τὴν «Θρησκ. καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπ.», τόμ. 8ος, στ. 890 - 891, ὅρα δὲ καὶ τόν, ἐπιμελεῖα αὐτοῦ ἐκδοθέντα Β' τόμον, (σ. 149 - 182), ἐν Ἀθήναις 1972, ὑπὸ τὸν τίτλον «Κιμωλιακά».

4. Δὲν πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ ἑχειροτονίας, ἀλλὰ περὶ μοναχικῆς ἀποκάρσεως συνωδᾷ τῇ κανονικῇ τάξει (ὅρα, Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐκδοσ. «Ἀστέρος», Ἀθῆναι 1970, σελ. 190 - 218).

5. Μικραγιαννανίτου Γερασίου, Μοναχοῦ, Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον τὴν Ὁδηγήτριαν τῆς Κιμώλου, ἐπιμελεῖα Πρωτοπρ. Ἰωάννου Σπ. Ράμφου, ἐν Ἀθήναις 1962. «Κιμωλιακά» Β' (1972), σελ. 87 - 96.



Μοναχή Μαρία

τὸ βουνὸ τοῦ Προφήτη Ἡλία καὶ κατόπιν ἐπανῆλθε καὶ ἀνέλαβε πάλιν τὸ διακόνημά της εἰς τὴν Ὁδηγήτριαν. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔκτισε τὸ παρεκκλήσιον τῆς Ἀγίας Ζώνης πέρα εἰς τοῦ «Ξέβρη» εἰς τὸ ὁποῖον ἔζησε ἓνα μικρὸ διάστημα.

Ὑπῆρξε παράδειγμα ἀγαθῆς μοναχῆς ὅπου καὶ ἂν εὕρισκετο. Ἐδίδασκε τὰς γυναῖκας τῆς νήσου μας ἀπὸ τὴν πλουσίαν γνῶσιν τῆς ζωῆς τῶν Ἀγίων, ποὺ ἐγνώριζε ἀπὸ τὴν συνεχῇ μελέτῃ της. Εἶναι ἡ τελευταία Κιμωλία Μοναχή, ποὺ ἤσκησε εἰς τὴν Κίμωλον, ἔπειτα ἀπὸ μίαν σειρὰν μοναχῶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Ἡ μνήμη της ἂς εἶναι αἰωνία».

δ' Φιλοθέη Μοναχή, ἐν τοῖς «Διπτύχοις» ἀναφερομένη.

ε' Ἐργήνα Μοναχή, ὁμοίως ἐκ τῶν «Διπτύχων» γνωριζομένη.

Ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν Α' κώδικι, καὶ ἐν σ. 7, εὔρον ἀναγεγραμμένα, ἐντὸς πλαισίου, καὶ τὰ ἐξῆς ὀνόματα:

ς' Εὐγενία Μοναχή,

ζ' Μελετία Μοναχή καὶ

η' Θεονύμφη Μοναχή.

Ἄλλ' ἦσαν ἅπαντα ταῦτα τὰ πρόσωπα ἐκ τοῦ τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς μοναχολογίου; Ἐλλείπει ἐτέρας εἰδήσεως μετὰ βεβαιότητος βεβαίως ἀδυνατοῦμεν ν' ἀπαντήσωμεν. Ἡ οὕτως ἐν τούτοις γενομένη ἀναγραφή παρέχει ποιᾶς τινος πιθανότητος.

Τέλος, χρέος εἶναι ὅπως ἀναγραφῶσιν ὧδε καὶ δύο ἔτι ὀνόματα ἐπιβλητικῶν μορφῶν ἀφιερωθείσων εἰς τὴν διακονίαν τῆς ἱερᾶς Μονῆς καίπερ, ὥς νομίζω, ἑστεροῦντο τῆς μοναχικῆς ιδιότητος.



Ἀσπ. Βογιατζῆ, Αἰμ. Βεντούρη, Προσκυνήτριαι

α' Αἰκατερίνα Βεντούρη, προσκυνήτρια τῶν ἁγίων καὶ θεοβαδίστων Τόπων, ἐξ οὗ κοινῶς καλουμένη «Χατζίνα». Κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Καταβατῆς, καὶ ἔζησεν ἐπὶ εἰκοσιεπτα-

ετίαν ὅλην ἐν εὐλαβείᾳ καὶ πίστει καὶ ἀρετῇ εἰς τὴν ἱ. Μονὴν ταύτην.

β' Ἀσπασία Βογιατζῆ, ἐξ Ἀνω Πεταλίου. Αὕτη εἶχε φήμην ἀγίας τῇ ὄντι γυναικὸς ἡξιώθη δὲ καὶ εἶδε ποτὲ ἰδίῳις ὁμ-
μασι τὸν ἐνδοξον Προφήτην Ἥλιαν, ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου τῆς νήσου
ὄρους, οὐτινος τὴν ἱ. Μονὴν, ἐπὶ ὥρας καθημερινῶς πεζοποροῦσα
ἐκ τῆς τοῦ Βουνοῦ, ἐνθα εἶχεν ἐγκαταβιώσει ἄχρι τέλους, ἐπε-
σκέπτετο, ἵνα ἀνάπτη τὴν κανδήλαν αὐτοῦ.

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

1. Ἀγία Λείψανα, συνφδὰ τοῖς Κώδιξι τῆς ἱστο-
ρουμένης ἱερᾶς Μονῆς, ἀναφέρονται ὡς ὑπάρχοντα ἐν αὐτῇ:

α' Ἡ κάτω σιαγὼν τοῦ ἱερομάρτυρος Ἀγίου Χαραλάμπους,
ἐν ἀργυρᾷ θήκῃ, φερούσῃ, μίαν περίεργον ὄντως ἐπιγραφὴν.

Δυστυχῶς κατέστη ἀδύνατος ἡ πιστὴ μετάφρασις τῆς, δίκην
ἱερογλυφικῆς, τοιαύτης γραφῆς. Ἐνομίσαμεν, ἐκ πρώτης ὄψεως,
ὅτι πρόκειται περὶ τῆς παλαιοσλαβονικῆς γλώσσης. Ἀπηυθύνθη-
μεν λοιπὸν εἰς τὸν γνώστην αὐτῆς, καὶ ἄλλων πολλῶν γλωσσῶν,
ἐλλόγιμον κ. Ἰωάννην Λάζαρη, ταγματάρχην, ὅστις πολὺ ἐκο-
πίασε διὰ τὴν ἀποκρυπτογράφησιν τῆς ἐν λόγῳ μυστηριώδους
γραφῆς, πλὴν εἰς μάτην: Ἀπευθυνθεὶς καὶ εἰς σέρβον Θεολόγον
καὶ εἰς καθηγῆτριαν τῆς ρωσικῆς ἐζήτησεν αὐτῶν τὴν βοήθειαν,
πλὴν εἰς μάτην, ὡσαύτως: Ἀγνωστος γλῶσσα ἢ διάλεκτος, ὁλί-
γα καὶ ἀπ' ὅλα, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, δὲν ἡδυνήθημεν νὰ ὑπο-
θέσωμεν περὶ τίνος πρόκειται, μοὶ ἔγραφε, προσθέτων:

Ἐσχηματίσαμεν τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται περὶ ὀνομάτων
τινῶν -ἀφιερωτῶν- ὡς λ.χ. Ἑγουμένου: Παύλου, Πάνου... Στό-
γιαν (ξενικὸν ὄνομα)... Πέτρου... 1816 Λοφτζά (; τῆς Βουλγα-
ρίας ἐκ τῆς γνωστῆς ἐπισκοπῆς;) Τὸ μόνον βέβαιον, συμπεραί-
νομεν ὅτι εἶναι τὸ ἔτος 1816, καθ' ὃ κατεσκευάσθη, προφανῶς,
ἡ λειψανοθήκη ὑπὸ τοῦ τεχνίτου (Mastoro = λατινογενῆς λέξις
γνωστὴ καὶ εἰς τὴν σερβικὴν) Γεωργίου... Προστίθενται δὲ καὶ
τὰ ὀνόματα Κωνσταντίνος καὶ Σεραφεῖμ Ἑγούμενος (βλ. σ. 230).

β' Μία δερματοσκεπὴς ἐρυθροῦ (βυσσινὶ) χρώματος σχήμα-
τος βίβλου, διαστ. 0,36X0,27, λειψανοθήκη, ἐν ᾗ ἀναγιγνώσκομεν
τὰ ὀνόματα τῶν: ὁσιομάρτυρος Ἀγίας Παρασκευῆς, Ἀγίου Αἰ-

μιλιανού, Ἀγίου Χαραλάμπους, Ἀγίου Λεοντίου καὶ τοῦ Νεομάρτυρος Ἀγίου Πολυδώρου (+1794), σὺν τῇ ἐπιγραφῇ· «Ὁ παρὼν θησαυρὸς εἰπάρχι καὶ ἦνε ἐν τῇ νήσῳ Σίφῳ παναγίας τοῦ βουνοῦ



Ἡ σιαγὼν τοῦ Ἀγ. Χαραλάμπους

διὰ ζύλου τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ γερασίου μοναχοῦ ἄβρανοπούλου κτίτορος τῆς μονῆς 1816» καὶ κάτωθεν «δέσεις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Ἀντωνίου προσκυνητοῦ κωνσταντίνου ἱερομονάχου γερασίου μοναχοῦ καὶ τῶν ἐλεούντων αὐτοῦ(ς)» (βλ. σ. 231).

2. Ἰερὰ σκεύη ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ καὶ σήμερον:

α' Ἐν ἁγίῳ Ποτήριον, ἐκ μολύβδου, πολὺ παλαιόν, ἵσως εἶναι τὸ πρῶτον τῆς ἱερᾶς Μονῆς, ἀποκείμενον εἰς ἐρμάριον ἐντὸς τοῦ ἁγίου Βήματος.

β' "Ετερον, τὸ ἐν χρήσει, ἀργυροῦν ἄγ. Ποτήριον, ὅπερ εἶναι «ἀφιέρωμα εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν τῶν εἰσodίων τοῦ Βουνοῦ τῆς Σίφνου Θ.Γ.Ν. Ι.Β., τῇ 15 Ἰανουαρίου 1887», καθ' ἃ ἐν αὐτῷ ἀναγράφεται.

γ' "Εν Εὐαγγέλιον μετὰ ρωσικοῦ ἐπικαλύμματος καὶ πέντε σμάλτων (Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ἐκ τῆς μιᾶς ὀψεως), ἐκδ. α' ἐνετίησιν, ἐν τῷ τυπογραφείῳ Πάνου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων 1811», φυλασσόμενον εἰς τὴν ἐν τῷ Ἡγουμενείῳ βιβλιοθήκῃ.

δ' "Ετερον Εὐαγγέλιον, πανόδετον, ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης πρὸς χρῆσιν ἀποκεῖμενον.



Θήκη ἁγίων Λειψάνων

ε' Τρεῖς σταυροὶ ἁγιασμοῦ, ἐξ ὧν ὁ εἷς σπανίας τέχνης πλὴν ἐλλείπει ἐξ αὐτοῦ τὸ ἄνω στέμμα, ἀργυροῦ (βλ. σ. 242), φυλαττόμενοι εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἡγουμενείου.

ς' Ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης τοῦ Ναοῦ δύο ὠραῖα κηροπήγια (τρικήρια) ὑπάρχουσι φέροντα τὴν ὀνομασίαν τῶν δωρητῶν: «Κων. Ν. Ψαχαρόπουλος 1924» τὸ ἓν καὶ τὸ ἕτερον: «Ἐλένη Κ. Ψαχαροπούλου 1924».

ζ' Ἀντιμήνσια, πλὴν τοῦ ἐν χρήσει καὶ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἀποκειμένου, εὑρηνται δύο ἀξιόλογα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἡγουμενείου, τὰ ἐξῆς:

1) «Θυσιαστήριον θεῖον καὶ ἱερὸν τοῦ τελεῖσθαι ἐν αὐτῷ (τὴν) ἁγίαν θεῖαν ἱερουργίαν ἁγιασθὲν ὑπὸ τῆς Θείας Χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ Πνεύματος ἔχειν τ' ἐξουσίαν τοῦ ἱερουργεῖν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας Χ(ριστο)ῦ τοῦ Θ(εο)ῦ ἡμῶν καθιερωθὲν μὲν παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἀγίου Βερροίας καὶ Ναούσης Κυρίου Δανιὴλ [1767], ἀναλώμασι δὲ τοῦ ἐκ Βερροίας ἱατροῦ κ. Θεοδοσίου. Μνήσθητι Κ(ύρι)ε». Διατηρεῖται τοῦτο εἰς πολλὴν καλὴν κατάστασιν, παριστᾷ δὲ τὴν θεόσωμον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Ταφήν, ἄνωθεν αὐτῆς τὸν Πατέρα σὺν τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι, πέριξ τὰ ἅγια πρόσωπα τῶν: Ἰωσήφ ἀπ' Ἀριμαθαίας, Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τῆς Θεομήτορος, Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, Μαρίας τοῦ Κλεόπα, Μαρίας τοῦ Ἰακώβου, Νικοδήμου καὶ τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς. Κάτωθεν ἐμφανίζεται «ὁ μακαριότατος Ναὸς τοῦ ἁγίου καὶ δεσποτικοῦ Μνήματος» (βλ. σ. 233).

2) «Ἐπιτάφιος Θρῆνος· Ἀντιμήνσιον ἱερὸν τῆς Θείας Λειτουργίας», σὺν τῇ προσθήκῃ· «Μνήσθητι Κύριε ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου Διονυσίου, Ἰωακείμ τῶν Ἱερομονάχων, Νικολάου, Καλῆς, Εὐαθῆς, Ἀναστασίας, Δημητρίου, Ἀναστασίας. Μνήσθητι Κύριε (.) τοῦ Ἐπισκόπου ἡμῶν ἐν χάρισαι ταῖς ἁγίαις σου Ἐκκλησίαις σῶον, ἐντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας».

3) Τὸ ἐν χρήσει, εὐρισκόμενον ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, παρουσιάζεται «χαλκοχαρχθὲν ἐνετίγησι 1811 Αὐγούστου δαπάνη μὲν τοῦ Πανιερωτάτου Ἀγίου Κορίνθου Κυρίου Μακαρίου, νῦν

δὲ δαπάνη τοῦ Γρηγορίου καὶ Ραφαήλου τῶν Μοναχῶν, ἀνακαινισθὲν ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὁρει τοῦ Ἀθῶν.

3. Ἱερὰὶ Εἰκόνες, φορηταί, διασώζονται ἐν τῇ Μονῇ, αἱ ἐξῆς:



Ἀντιμήνσιον τοῦ Βερροίας Δανιὴλ

α' Παναγία, ἡ ἐπονομαζομένη «μαχαιρούσα» (βλ. σ. 188), ὡς φέρουσα τραῦμα ἐκ μαχαίρας εἰς τὴν ἀριστερὰν παρεϊάν, ἀλλ' ἐπιγραφομένη Ἐλεοῦσα (τὸ ὀρθόν: Πορταίτισσα) τῶν Ἰβήρων¹ (καὶ οὐχὶ τοῦ Βατοπεδίου). Ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ αὐτῆς καλύμματος, ἄνωθεν, ἀναγράφεται:

«Μ(ή)τηρ // ἡ ἐλεοῦσα τῶν Ἰβύρων // Θ(εο)ῦ»·
κάτωθεν δέ·

«ΔΗΑ ΧΙΡΟΣ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΥ ΓΑΒΡΕΤΟΥ ΜΟΣΚΟ-
ΠΟΑΙΤΗΣ 1756».

1. Ἐπιθεὶ ἡμέτερον ἔργον: «Παναγία ἡ ὀνομαζομένη Πορταίτισσα τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων, Ἀθῆναι 1969, σελ. 1 + 96.

Πρόκειται περί μιᾶς μικρᾶς εἰκόνης, διαστ. 0,17X14,50, ἐμφανιζούσης βρεφοκρατοῦσαν τὴν Θεοτόκον, καλῆς μεταβυζαντινῆς τέχνης, μᾶλλον κρητικῆς σχολῆς.



Εἰκὼν Παναγίας «Ἀμολύντου»

β' Παναγία, ἐπικεκλημένη «ἡ Ἀμόλυντος», βρεφοκρατοῦσα, ἥτις εἶναι παλαιὰ καὶ καλῆς σχετικῶς τέχνης, ἔργον πιθανῶς τοῦ ἱερέως Ἐμμανουὴλ Σκορδίλη (17 αἰ.) διαστ. 0,56X0,47.

γ' Ὁ Παντοκράτωρ, διαστ. 0,60X0,42, ἥτις φέρει τὴν ἐνδειξιν «Μνήσθητι Κ(ύρι)ε τοῦ δούλου σου Ἀντωνίου Κουλλούρη καὶ τῆς συμβίας αὐτοῦ Ζαμπέτας 1748» (βλ. σ. 236).

δ' Τῶν ἁγίων Ἱερομάρτυρος Βλασίου, ἐπισκόπου Σεβαστείας καὶ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, διαστ. 0,32X0,45, φέρουσα τὴν χρονολογίαν 1750.

ε' Ἑτέρα καλλίστης τέχνης, διαστ. 0,65X0,48, φέρουσα τέσ-

σaras δλοσώμους παραστάσεις ἤτοι ἐξ ἀριστερῶν τὴν Παναγίαν, βρεφοκρατοῦσαν, τοὺς Ἀγίους Ἀναργύρους Κοσμάν καὶ Δαμιανόν - ἐν μέσῳ - καὶ τὴν Ἀγίαν Αἰκατερίναν, ἐκ δεξιῶν, σὺν τῇ ἐπιγραφῇ, κάτωθεν, «δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀντωνίου Κουλούρη καὶ τῆς συμβίας αὐτοῦ μαργαρίτας καὶ μαρίας ἀρχιβαλῆ 1760»¹.

ς' Τρίπτυχον: Μ(ή)τηρ Θ(εο)ῦ - ἡ Ἐλεοῦσα ἀσφαλῶς - διαστ. 0,25X0,20. Τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτῆς δίπτυχα ἐμφανίζουν ἐξ ἑνὸς μὲν τοὺς Ἀγίους Νικόλαον καὶ τὸν Τ. Πρόδρομον, ἐξ ἑτέρου δὲ τοὺς Ἀγίους Χαραλάμπην καὶ Γεώργιον. Κάτωθεν δ' αὐτῆς ὑπάρχει ἡ ἔνδειξις· «(1)765 διὰ χ(ειρὸ)σ ἀγάπιος ἱεροδιάκονος ζωγράφος».

ζ' Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, διαστ. 0,25X0,18, ἔτ. 1851.

η' Ἀγιοὶ Ἀνάργυροι, διαστ. 0,46X0,35 «δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀγγελῆ Λεμπέση σὺν τῇ συζύγῳ καὶ τέκνοις αὐτοῦ 1866».

θ' Ἀγιος Νικόλαος, διαστ. 0,29X0,23, ἔτ. 1877, ἀχρονολόγητοι δὲ

ι' Μεγαλομάρτυρες Ἀγιοὶ Γεώργιος καὶ Δημήτριος, διαστ. 0,33X0,47, μεταβυζαντινῆς τεχνοτροπίας,

ια' Κοίμησις Θεοτόκου, διαστ. 0,30X0,34, μετ' ἀργυροῦ ἐπικαλύμματος καὶ τῆς ἐπιγραφῆς «Δωρητὴς Δημ. Στιβάμης».

ιβ' Θεοτόκος, γλυκοφιλοῦσα, διαστ. 0,30X0,25.

ιγ' Ἀγιος Νικόλαος (ρωσσικῆς τέχνης), διαστ. 0,30X0,26, μετ' ἐπικαλύμματος.

ιδ' Τρεῖς Ἱεράρχαι, διαστ. 1,20X0,77.

ιε' Σταυρὸς καλλιτεχνικώτατος, ἐμφαίνων τὴν θείαν Σταύρωσιν, ἔργον πιθανώτατα τοῦ Ἱερέως Ἐμμ. Σκορδίλη, διαστ. 0,68X0,46.

Αἱ ἐπὶ τοῦ τέμπλου μεγάλαι εἰκόνες, καλῆς τέχνης, ἀδήλου

1. Ὁ Βαλῆς ἦτο ἀξίωμα τουρκικὸν (=ἐπίτροπος τοῦ Σουλτάνου). Ὑπέρτερος τούτου ἦτο ὁ Ἀρχιβαλῆς, ἔχοντες ἀμφότεροι ἔργον νὰ ἐπιμελῶνται τῆς εὐταξίας τῆς πολιτείας. Ὅθεν Βαλῆς=διοικητής, Ἀρχιβαλῆς=γεν. διοικητής, κατέληξε δὲ τελικῶς νὰ παραμείνῃ ὡς ἐπώνυμον εἰς τοὺς κατέχοντας τὸ ἐν λόγῳ ἀξίωμα ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Πράγματι δ' ἡ οἰκογένεια Κουλούρη διατηρεῖ συγγένειαν πρὸς οἰκογενεῖας φερούσας τοῦτο τὸ ἐπώνυμον καὶ σήμερον ἐν Σίφνῳ.



Εἰκὼν τοῦ Παντοκράτορος

ἁγιογράφου, διαστ. 1,10X0,76, πλὴν τῶν: Ἰησοῦ Χριστοῦ, Θεοτόκου, Προδρόμου καὶ τῶν Εἰσοδίων, εἶναι τοῦ Ἁγίου Γερασίμου καὶ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, καθὼς ἐπίσης καὶ τοῦ Μεγλμ. Ἀγ. Γεωργίου (δ. 1,10X0,41) καὶ Ἀγ. Νικολάου (δ. 1,10X0,44).

Τέλος, κάτωθεν τῆς μεγάλης εἰκόνος (βορείας πύλης τοῦ ἁγίου Βήματος) τοῦ ἄρχοντος Μιχαὴλ καὶ τῆς ὁμοίας (νοτίου πύλης) τοῦ ἄρχοντος Γαβριὴλ ἀντιστοιχῶς ἀναγράφονται: «διὰ δαπάνης κ(αὶ) ἐξόδου Μιχαὴλ Σκαμαλάκη κ(αὶ) Κωνσταντίνου προσκυνητοῦ/ διὰ χειρὸς κάμου Ἀποστόλου Σγουρδαίου», «διὰ δαπάνης

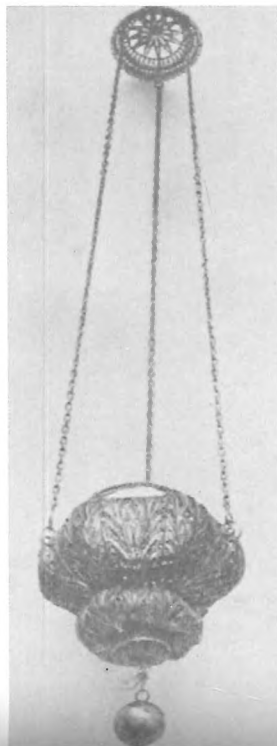
κ(αί) ἐξόδου Γεωργίου Δασκαλάκη. διὰ χειρὸς καὶμοῦ Ἀποστόλου Σ(γ)ουρδαίου, Σιφνίου».

4. Ἱερὰ ἄμφια, οὐχ ὑπάρχουσι νῦν ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, εἰ μὴ μόνον εἰς ἀρχιερατικὸς σάκκος, μετ' ἐρυθροῦ χρυσοκεντήτου ἐπιτραχηλίου καὶ ἐπιμανήκων τοῦ σοφοῦ ἐκ Σίφνου ἀοιδίμου Μητροπολίτου Μεσσηνίας Πολυκάρπου Συνοδινοῦ (ἢ Συναδινοῦ). Ταῦτα, μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν αὐτοῦ (Σεπτεμβρ. 1947), ἀφιερώθησαν τῇ διαληφθείσῃ ἱ. Μονῇ, εὐλαβείας ἔνεκα, παρὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ Θεοδοσίου, Ἰωάννου καὶ Μαρίας Σπεράντσα.

Ὡς ἐπληροφορήθημεν ὁ σάκκος μετεφέρθη παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Προέδρου τοῦ Συνδέσμου τῶν Σιφνίων Ἀνδρ. Σπίθα καὶ ἐναπετέθη πρὸς φύλαξιν εἰς τὸ ἐν Ἀπολλωνίᾳ λαϊκὸν Μουσεῖον, ἐνθα θὰ ἔδει καὶ τὸ ἐπιτραχήλιον καὶ τὰ ἐπιμάνικα νὰ διαφυλαχθῶσιν ἄχρις οὗ ἐν τῇ ἱ. Μονῇ δημιουργηθῇ εἰδικὸν - ἀσφαλὲς σκευοφυλάκιον.

5. Κανδῆλαι ἀργυραῖ, σπανίας τῷ ὄντι τέχνης, ἔχουσιν ἐπίσης αὐτῇ κατὰ καιροὺς ἀφιερωθῇ, ἐξ ὧν διασφύζονται ἐντὸς τοῦ ἱ. Ναοῦ ἑπτὰ καὶ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἡγουμένειου δύο (βλ. σ. 238). Εἰς τὴν πολυκάνδηλον (3 + 1) - κρεμαμένην πρὸ τῆς εἰκόνης (τέμπλου) τῆς Θεοτόκου ἀναγράφεται· «Ἀφιέρωμα Νικ. Ι. Στυλιανοῦ 1880». Εἰς τὴν πρὸ τῆς εἰκόνης τῶν Εἰσοδίων κανδήλαν ἀναγιγνώσκομεν· «Κ.Κ. Τουλῇ 1907». Εἰς τὴν πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς Ἀμολύντου «Ἰωάννης Μανουσαδάκης». Εἰς τὴν ἐπὶ τραπέζης κειμένην, παρὰ τὸ Προσκυνητᾶριον τῆς εἰκόνης Ἑλεούσης τῶν Ἰβήρων (τῆς γνωστῆς ἤδη ὡς «μαχαίρουσας»), «Ἀφιέρωμα τῶν ἀδελφῶν Κ. Ἀμυγδαλάκη τῇ 21 9βρίου 1905». Αὕτη ἡ τελευταία εἶναι πρωτότυπος καὶ ἡ πλέον βαρύτιμος. Τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ αἰδ. Πρωτοπρ. π. Ἰω. Ράμφοῦ, μετὰ τῆς - προφανῶς ἀρμενικῆς δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων - ἐπιγραφῆς «Σπάρθαλ Ἀλατζατζιόγλου χτοῦ Ἀβρινιγόγλου Σαβανιγά, εὐαγγελίστρια-γιε 1862», δὲν ἠδυνήθημεν κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμῶν ἐπίσκεψιν νὰ εὐρώμεν.

6. Βιβλία, τέλος, παλαιά, ἀνευ οὐδενὸς χειρογράφου ἀξίας, ἀναφέρονται τὸ πρῶτον παρὰ τοῦ Ἡγουμένου Γερασίμου: «1827 Ἰουνίου 10: ἰδοὺ σημειῶνω ὅτι πρᾶμα ἔχω ἀγορασμένο διὰ τὸ ἱερὸν μοναστήριον» καὶ ἀναγράφει ἐν συνεχείᾳ διάφορα βιβλία καὶ



Κανθήλαι της μονής Παναγίας του «Βουνού»

ἐνδύματα ἀξίας 409 γροσίων. Εἴτα, ἀκολουθοῦσι τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν εἰς τὸν ὧδε παρατιθέμενον πίνακα, κατάρτισθέντα τῇ 21 Ἰουλίου 1924 ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Δραγάτση, ὅτε οὗτος διέμενεν ἐν τῇ ἱ. Μονῇ, χάριν ἀρχαιολογικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν εἰς τὸ Σωροῦδι (ἀρχαῖος τύμβος).

« Βιβλία παλαιότερα ὑπάρχοντα ἐν τῇ ἱ. Μονῇ τῆς Παναγίας Βουνοῦ:

1) Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ εἰς κοινὴν διάλεκτον, μεταφρασθὲν καὶ ἐπιμελῶς διορθωθὲν παρὰ Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητός (Ἐλλείπουσι φύλλα ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει, δεδεμένον).

2) Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Αὐγουστίνου ἐπισκόπου Ἰππῶνος, Ἐγχειρίδιον εἰς τὴν κοινὴν τῶν Ρωμαίων γλῶσσαν μεθερμηνευθὲν ὑπὸ Νεοφύτου Ροδινοῦ τοῦ Κυπρίου, μετὰ προσημειώσεως Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου Ἀλτινικῆς. Ἐν Ρώμῃ τύποις καὶ δαπάνῃ τοῦ ἱεροῦ Συνεδρίου πρὸς διάδοσιν τῆς πίστεως 1637, ἄδετον.

3) Νεοφύτου τοῦ Ροδινοῦ, Κυπρίου τοῦ Σιναΐτου Πανοπλίας εἰς βιβλία πέντε (ἐλλιπὲς ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει, δεδεμένον).

4) Αἱ ἀναγιγνωσκόμεναι περικοπαὶ τῶν Ἀποστόλων (ἐλλιπὲς ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει, δεδεμένον.)

5) Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας: Ἑρμηνεῖα εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, μεταγλωττισθεῖσα εἰς ἀπλὴν φραῶσιν παρὰ σοφοῦ ἀνωνύμου δαπάνῃ τοῦ κ. Κ. Τσελεχούρη, ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις Γεδεῶν Ἱεροσολυμίτου τοῦ Κυπρίου, ἐν Λιψία τῆς Σαξωνίας παρὰ Ἰω. Γοτλὸς Ἑμμ. Πρεϊκόρ, 1761 (κατεστραμμένον τὸ δέσιμον).

6) Βιβλίον καλούμενον Κυριακοδρόμιον· αἱ διδασκαλαὶ συνελήγησαν παρὰ Ἀγαπίου τοῦ Κρητός, προσετέθη δὲ ἐν τέλει ἡ ἐξήγησις τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου Ταυρομενείας εἰς τὰ 11 ἑωθινὰ Εὐαγγέλια παρὰ τοῦ Ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου τοῦ Κυπρίου. Ἐνετίησιν 1779. Παρὰ Νικ. τῷ Γλυκεῖ. Δεδεμένον.

7) Βιβλίον ἄνευ ἐπιγραφῆς καὶ χρόνου ἐκδ. τῶν ἐν Ἑνετίᾳ παρὰ τῷ Γλυκεῖ, Συναξαριστῆς μετὰ προλόγου Μαξίμου τοῦ ταπεινοῦ Ἐπισκόπου Κυθήρων. Δεδεμένον.

9) Εὐχολόγιον τὸ Μέγα ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κων/

πόλεως τυπογραφείῳ, ἔτει 1803, ἐπὶ Πατριάρχου Καλλινίκου. Δεδεμένον.

10) Tissauros (Θησαυρός). Βιβλίον ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους, περιέχον ὁμιλίαν τοῦ Δαμασκηνοῦ μοναχοῦ, τοῦ ὑποδιακόνου τοῦ Στουδίτου. Τὴν ἐπιγραφὴν τούτου ἐξάγομεν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκάστου τυπογραφικοῦ φύλλου εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος. Δεδεμένον.

11) Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος τοῦ Θαυματουργοῦ, ἔκδοσις τρίτη Βιέννη 1797, παρὰ Μαρίδ. Πούλιου. Δεδεμένον. (Τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου τούτου ἰδιοχείρῳ καταλόγῳ τῶν ἀγορασθέντων ὑπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς μονῆς Γερασίου).

12) Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ἥ μᾶλλον μέρος αὐτῆς, ἐλλειπόντων πολλῶν φύλλων ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει. Ἐφθαρμένον τὸ δέσιμον.

13) Ἑρμηνεία εἰς τὰς ἀναγιγνωσκομένας ἐπιστολάς τῶν Ἀποστόλων, ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους. Κατεστραμμένον τὸ δέσιμον.

14) Ψαλμοὶ μετὰ ἑρμηνείας εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν ἄνευ ὁμοίας ἀρχῆς ἐλλείπουσι δὲ καὶ ἄλλα φύλλα. Δεδεμένον.

15) Μαργαρίται ἦτοι λόγοι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἐτέρων ἁγίων Πατέρων, ἔκδοσις πρώτη ἐν Βενετίᾳ τύποις Πάνου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων 1812. Χαρτόδετον ἐφθαρμένον.

16) Κρητὶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Τετάρτη ἔκδοσις παρὰ Μητᾶ Δομενίκου, Ἀθῆναι, τύποις Μ.Ν. Φιλαδελφέως 1872. Δεδεμένον.

17) Ἡ ἀληθὴς θρησκεία ἐξεταζομένη κατὰ φύσιν καὶ ζωὴν ὑπὸ Ἱεροθέου Μητροπούλου, ἀρχιμανδρίτου ἐξορίστου ἐν τῇ νήσῳ Πάρῳ 1881. Ἀδετον.

18) Ἱστορία τῶν νέων χρόνων, Δ. Πατσοπούλου. Ἀδετον, ἐλλιπὲς ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει.

19) Ἑρμηνεία περικοπῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἄρχεται ἀπὸ σελ. 7 καὶ φθάνει μέχρις 192. Ἀδετον.

20) Τὰ δώδεκα Εὐαγγέλια. Ἀδετον ἀπὸ σελ. 1 - 26.

21) Ὁ ἐπιτάφιος θρῆνος ἔκδ. Γ.Π. Μέμου, ἐν Σύρῳ ἄδετ.

22) " " " " "

23) " " " " "

24) 'Ο ἐπιτάφιος θρῆνος παρ' ἄλλου ἐκδότου· ἔλλειπες τὸ ἐξώφυλλον.

25) » » » » » »

26) Αἱ ἀκολουθίαι τῆς ἀγίας καὶ Μ. Ἑβδομάδος ἐν Πειραιεῖ δαπάνη τοῦ βιβλιοπωλείου «Ὁ Κοραῆς» Α. Γαλανταλῆ. Δεδεμένον.

27) Ἀκολουθίαι τῶν Ἀγίων Παθῶν, ὑπὸ Κ.Κ. Ἀθήνησι τυπογρ. «Ὁ Παλαρῆδης» 1879.

/Τὰ ἐν χρήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἱ. Μονῆς
κατὰ τὰς ἱεουργίας/

28) Ἀπόστολος, ἄνευ δεσίματος· ἄρχεται ἀπὸ σελίδας 67 καὶ τελειώνει εἰς σελίδας 274.

29) Ὅμοιον τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 7. Δεδεμένον ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους.

30) Παρακλητική, Ἑνετίησιν. Τύποις ἑλληνικοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου 1871, Δεδεμένον.

31) Τριώδιον κατανυκτικόν, ἐκδ. τρίτη, ἐν Βενετίᾳ τύποις Φοίνικος, Δεμ.

32) Πεντηκοστάριον, ἐκδ. δ' Βενετίᾳ, τύποις Φοίνικος 1873.

33) Ὁρολόγιον τοῦ Μέγα. ἐκδ. Ἰω. Νικολαΐδης. Τύποις Ἰω. Νικολαΐδου ἐν Ἀθήναις 1906. Δεδεμένον. Δωρεὰ ἱ.Γ. Τσιριγώτου ἐν Κων/πόλει τῆς 11 Ἀπριλ. 1908.

34) Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, ἐκδ. ἕκτη Βενετία, τύποις Φοίνικος 1873. Δεδ.

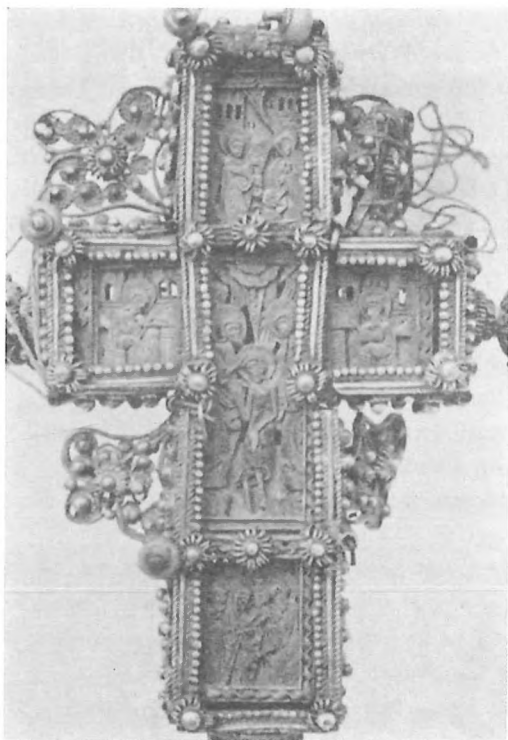
35) Μηναῖον εἰς τεύχη ἑνδεκα ἐκδ. γ' ἐν Βενετίᾳ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου 1873. Δεδεμένον. Ἐλλείπει τὸ τοῦ Ἰουνίου δανεισθὲν ἴσως παρὰ τινος καὶ μὴ ἐπιστραφέν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν «δανεικὸ κι ἀγύριστο» μάλιστα προκειμένου περὶ βιβλίων.

36) Κυριακοδρόμιον Νικηφόρου Θεοτόκη, ἐκδ. ς' εἰς τόμους δύο. Ἐν Ἀθήναις τύποις Ἀντ. Ν. Καστριώτη 1885. Δεδεμένον, δωρεὰ Κων. ἱ. Διαννούλη 1889.

Τὰ ἀπὸ 28 - 35 εἶναι ἐν χρήσει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἱ. Μονῆς. Ὅμοίως καὶ τὰ κατωτέρω καινουργῇ πάντα φυλάττονται εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀνωτέρω.

37) Τὸ μέγα Ὁρολόγιον ὑπὸ ἱ. Νικολαΐδου ἐν Ἀθήναις τύ-

ποις 'Ι. Νικολαΐδου 1906. Δεδεμένον. Δῶρον Ι.Γ. Τσιριγώτου ἐν Κπόλει 1908.



Σταυρὸς Ἀγιασμοῦ

38) Ἀπόστολος, ἔκδ. Ἀντ. Στ. Σεργίου ἐν Ἀθήναις. Δεδεμένον. Ἑλλείπει χρονολογία.

39) Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, ἔκδ. Ἀντ. Στ. Γεωργίου. ἔκδ. δευτέρα, ἐν Ἀθήναις 1895.

40) Τυπικὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. ἔκδ. Ἀν. Κωνσταντινίδης, ἐν Ἀθήναις 1901. Δεδεμένον.

41) Παρακλητικὴ ἔκδ. ζ' Βενετία τύποις Φοίνικος 1900. Δεδεμένον.

42) Πεντηχοστάριον, τύποις Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1902, ἐν Ἀθήναις. Δεδεμένον.

43) Μηναῖον εἰς δώδεκα τεύχη, δεδ., ὧν ἕκαστον περιέχει ἓνα μῆνα, ἐκδότης Π.Π. Παρασκευόπουλος, ἐν Ἀθήναις τύποις Α.Δ. Φέξη 1904.

44) Τριψῆδιον ἐκδ. ἐνάτη. Βενετία τύποις Φοίνικος 1901. Δε-
δεμένον.

Κατέγραψα τὰ ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ βιβλία κατὰ τὴν διαμονὴν μου ἐν τῇ μονῇ χάριν τῶν ἀρχαιολογικῶν μου ἐρευνῶν εἰς τὸ Σω-
ροῦδι, τυχὼν τῆς εὐγενοῦς ξενίας τῆς ἡγουμένης κυρίας Φλώρας
Καμινάρη τῆς μετὰ ἐνθέου ζήλου ρυθμιζούσης τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν
τοῦτο ἐνδιαίτημα.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 21ῇ Ἰουλίου 1924

Ἰάκωβος Χ. Δραγάτσης»¹.

Τώρα, διατί τὰ πλεῖστα τῶν ἀνωτέρω ἐντύπων βιβλίων ἐμ-
φανίζουσι τοιαύτην ὄντως οἰκτρὰν κατάστασιν, καὶ ποῖα ἐκ τούτων
σήμερον διασφύζονται ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ, δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς ὧδε
ν' ἀπαντήσωμεν.

ΣΤ' ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ - ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ

1. Ἐκτὸς τῆς ἱερᾶς Μονῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὴν χώ-
ρου ἐκέκτητο αὕτη καὶ ἀρκετὰ κτήματα, ἐξ ἀγορᾶς ἢ ἀφιερωμά-
των προερχόμενα. Καὶ δὴ:

γ' Μίαν ἄμπελον εἰς Πλατὺ Γιάλόν. Ἡ σχετικὴ ἀγο-
ραπωλησίᾳ ἐγένετο τῷ 1814 διὰ τῆςδε τῆς πράξεως:

«Ἴσον τοῦ πρωτοτύπου, 1814

Φεβρουαρίου 22 Σίφνος.

Τὴν σήμερον μὲ τὸ παρὸν φανερώνω ὁ κύρ Ἀπόστολος τοῦ
ποτὲ Ἰωάννου Φασόλη υἱὸς ὁμοῦ καὶ ἡ συμβία του ἔμπροσθεν
εἰς ἐμένα τὸν γραφέα καὶ εἰς τοὺς κάτωθεν ὑπογεγραμμένους μαρ-
τύρους, καὶ ὁμολογοῦν ὅπως μὲ κάθε τους καλὴν γνώμην καὶ θέ-
λησιν, πουλοῦν καὶ παραδίδουν καὶ αἰωνίως ἀλλοτριώνονται ἀπὸ
αὐτὸ τὸ ἀμπέλι ὅπου ἔχουν ἀγορὰν ἀπὸ τὴν κεράτζαν του Μαρίαν
τοποθετημένον εἰς τὸν Πλατὺ Αἰγιαλόν, εἰς τὸν Κύρ Γεώργιον
Ἀβρανόπουλον κάτοικον εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ, εἰς τὸ

μοναστήρι εἰς τὰ εἰσόδια διὰ ρεάλια διακόσια ἤτοι 200 καὶ μίαν πρόθεσιν εἰς τὸ μοναστήρι εἰς τὸ νὰ μνημονεύωνται πάντοτε καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς καὶ νὰ εἶναι καὶ νὰ ὀνομάζεται τὸ αὐτὸ ἀμπέλι τοῦ κύρ Γεωργίου Ἀβρανοπούλου καὶ νὰ τὸ κἀνῇ ὡς θέλει καὶ βούλεται ὡς πρᾶγμα ἰδικόν του καὶ καλὰ ἀγορασμένον, κανενὸς νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ ἢ νὰ τὸ διαθέσῃ ὡς πρᾶγμα ἰδικόν του. Καὶ διὰ τὸ βέβαιον τῆς ἀληθείας παρακαλοῦν νὰ τὸ ὑπογράψουν καὶ ἀξιόπιστοι μάρτυρες εἰς ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν.

Ἀπόστολος Φασόλης στέργω τὰ ἄνωθεν

Ἀρχων τοῦ εὐαγγελίου πατεντάκης (;) παρακληθεῖς

ἔγραψα καὶ οὕτως μαρτυρῶ¹.

β' Κ τ ἡ μ α ἕτερον, οὕτωςι ἐξασφαλισθὲν διὰ τὴν ἱερὰν Μονήν·

«Διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου καὶ ἐμμαρτύρου γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι ἔχοντας ὁ Φραζέσκος γιασαντώνη πρᾶγμα εἰς πρίντου λουριά ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ ἐκεῖ τρέχοντος νεροῦ κείμενα ἔρημα τὰ ἐπούλησα μὲ γνώμην καὶ τῆς γυναικός του καλίτζας πρὸς τὴν ἱερὰν Μονὴν τοῦ Βουνοῦ διὰ νὰ δουλευθῶσιν παρὰ τοῦ κτήτορος ταύτης κύρ Γερασίου Ἀβρανοπούλου καὶ νὰ γίνωσι κτῆμα ἀναπόσπαστον τῆς εἰρημένης Μονῆς ἐξ οὗ ἔλαβεν ὁ ρηθεὶς Φραζέσκος ὢν ὑπ' ἀνάγκην χρηματικὸν μέρος ἄσπρων καὶ περιπλέον τὸ ἐπαράβλεψε διὰ νὰ περασθῇ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν πρόθεσιν καὶ νὰ μνημονεύεται αἰωνίως ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς. λοιπὸν τὸ εἰρημένον πρᾶγμα εἶναι καὶ λογίζεται κτῆμα τῆς ἱερᾶς μονῆς καὶ νὰ μὴν ἔχῃ ἄδειαν νὰ τὸ ἀποσπάσῃ ἐκ ταύτης οὔτε ὁ ἴδιος Φραζέσκος οὔτε ἡ γυναῖκα του οὔτε κανένα ἀπὸ τὰ παιδιὰ του ἢ συγγενῆς του ἐπ' οἰαδήποτε αἰτία ἢ προφάσει, ἀλλὰ θέλει εἶναι κτῆμα ἀναπόσπαστον τῆς Μονῆς, ὡς ἀφιερωθὲν ταύτῃ μᾶλλον ἢ πουληθὲν· διὸ καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἐνδειξιν καὶ διηνεκῇ ἀσφάλειαν ἐπεράσθη ἐν τῷ κώδικι ὃν ὑπογεγραμμένον ὑπὸ ἀξιοπίστων μαρτύρων.

† ὁ πρῶν λαμψάκου Ἀ ρ σ ε ν ι ο ς βεβαιοῖ

1. Κ ὦ δ ι ξ Β', σ. 14, Ρ ἄ μ φ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 5. Ὁ Ἀπ. Φασόλης πραγματικῶς ἔφερε τὸ ἐπώνυμον Κουλοῦρης.

πρωτόπαπας Σίφνου βεβαιοῖ
Νικόλαος Χρυσόγελος καὶ ἐπιστάτης
Ἐξαμπέλων καὶ Καταβατῆς¹).

γ' Κ τ ἦ μ α ἕτερον, οὕτως ἀφιερωθέν·

«Διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖται ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ τζουάνη Θεο-
λάη ἔχουσα χωράφι εἰς τοῦ Πρίτου κάτωθι τοῦ νεροῦ ἔρημον ἐ-
κουσίᾳ τῆς γνώμῃ, βουλῇ καὶ τοῦ ἀνδρός τῆς τὸ ἀφιέρωσεν εἰς
τὸ ἱερὸν μοναστήριον τῆς παναγίας τοῦ βουνοῦ λαβοῦσα καὶ μέρος
ἄσπρων παρὰ τοῦ κτήτορος κύρ γερασίου Ἀβρανοπούλου, τὸ
δὲ λοιπὸν διὰ ψυχικὴν τῆς σωτηρίαν. "Οθεν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ὑπάρ-
χει κτῆμα τῆς ἱερᾶς Μονῆς χωρὶς νὰ ἔχη μετοχὴν εἰς αὐτὸ μήτε
αὐτὴ μήτε ὁ ἀνδρας τῆς Τζουάνης μήτε τὰ παιδιὰ τῆς μήτε
ἄλλος τις τῶν συγγενῶν ἢ ξένων εἰς οἰαδήποτε αἰτία. "Εχει δὲ
χρέος τὸ Μοναστήριον νὰ περάσῃ εἰς τὴν πρόθεσιν τὰ ὀνόματά
των Τζουάνη μετὰ τῆς συμβίας τό γε τὰ μνημόσυνα αἰωνίως.
Διὸ καὶ τῇ περὶ τούτου ἔνδειξιν κατεγράφη ἐν τῷ κώδικι καὶ
κατησφαλίσθη ταῖς κάτωθεν ὑπογραφαῖς

1819 Φεβρουαρίου κ'.

Μὴ ἡξεύροντας ὁ αὐτάδελφός μου Τζουάνης νὰ γράφῃ
ἐπαρεκάλεσεν ἐμὲ τὸν Γεώργιον καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν ὑπο-
γράφω ὅτι βεβαιοῖ τὰ ἄνωθεν.

Ἀντώνιος Ἀναγνώστης Ἰωάννου μάρτυς.

Ἰωάννης Μιχαῖας (;) μάρτυς.

Γεώργιος Θεολάης ὁ ἀδελφὸς ζοᾶνι μαρτυρῶ καὶ βε-
βαιῶ².

δ' Κ τ ἦ μ α ἕτερον, ὡς ἐξῆς ἀφιερωθέν·

«Δηλοποιεῖται διὰ τοῦ παρόντος ὅτι ἡ Λαμπρὴ ὀνόματι θυ-
γάτηρ τῆς Μαργαρίτας Ταντοῦς ἔλαβε πρᾶγμα προικοδοτισμένον
τῆς εἰς τὰς ἀσύρως μὲ συκαῖς καὶ δύο ἀπιδαις συνορεῦον ἀπὸ τὸ
πάνω μέρος μὲ τὸ τοῦ Νικολοῦ παπαῖ Γιώργη καὶ ἀπὸ τὸ πλάι μὲ
τὸ τῆς ἀδελφῆς τῆς Αἰκατερίνης αὐτὸς καθὼς ὑφίσταται οἰκείᾳ
τῆς βουλῇ καὶ προαιρέσει ὁμοῦ καὶ τῆς μητρὸς τῆς Μαργαρίτας

1. Κ ὦ δ ι ξ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 15.

2. Αὐτόθι, σελ. 16.

τὸ ἀφιερώνει εἰς τὸ ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ διὰ ψυχικὴν τῆς σωτηρίαν διὰ τὰ μνημονεύονται ἀεννάως καὶ τὰ ὀνόματα Ἰωάννης καὶ Ἰωάννης Μαργαρίτα καὶ Λαμπρὴ ἐπὶ συμφωνίᾳ τὰ τὸ καρποτρῶν ἐν ὅσῳ ζῇ ἡ Λαμπρὴ καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσίν τοὺς τὰ μένη ἐλεύθερον τοῦ Μοναστηρίου διὰ τὰ τὸ μεταχειρισθῇ ὡς βούλεται χωρὶς τὰ ἡμπορῇ τινὰς τῶν συγγενῶν ἢ ξένων τὰ τὸ πρετεντέρη ἐφ' οἰαδήποτε αἰτία. Διὸ καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἐνδειξίν εἰς ἀσφάλειαν κατεγράφη ἐν τῷ παρόντι κώδικι καὶ κατησφαλίσθη ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν κάτωθεν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων ἀδεία τῆς εἰρημένης Λαμπρῆς. 1819 Μαρτίου κζ' Σίφνος»¹.

2. Δωρεαί τινες καὶ ἀφιερώσεις πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἱ. Μονὴν ἀναφέρονται καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτως·

α(1) ἡ μαρία σταυρὶ μὲ τὴν καλὴν τῆς γνώμῃ ἀφιερώνει ἓνα χωραφάκι ὅπου ἔχει στίς ἀσύρες στὴν Παναγία τὸ βουνὸ διὰ τὴν εὐχὴν τῆς.

2) ἡ χρυσὴ τις Πανάνας ἀφιερώνει ἓνα ἐλαιόδενδρο στὴν Παναγία τὸ βουνὸ διὰ ψυχικὴν τῆς σωτηρίαν τὸ ὁποῖο εἶνε στὴν ἀλικὶ μέσα στοῦ δ(ρ)ακάκι τὸ πρᾶμα.

3) Ἰωάννης Καρίδης ἀφιερώνει στὴν Παναγία τὸ βουνὸ ἓνα ἐλαιόδενδρο στὸν τίχο τῆς Θεοδωράκενας μένα νέο καλαμάρισμα μέσα στίς βαλέταινας.

4) ἡ μαρία Ζαφαντούλι ἀφιερώνει ἓνα ἐλαιόδενδρο στὶ φανερομένι μέσα στὸ πρᾶμα στὴν Παναγία τὸ βουνὸ τὸ ὁποῖο ἔνε κατ' αὐτὸ στὴν ἐμπατί.

5) Ἡ ἀνεψιὰ τῆς αὐτῆς Μαρίας ὀνομαζομένη προτοπαπα διὰ ἀφιερώνει δύο ἐλαιόδενδρα διὰ ψυχικὴν τῆς σωτηρίαν στὴν Παναγία τὸ Βουνὸ τὰ ὁποῖα εἶνε μέσα στοῦ κάραβου τοῦ πρᾶμα.

6) Στὸ Χριστὸ τοῦ Πλατὶ - γιαιοῦ στοῦ σάρι τὸ πρᾶμα ἔνε ἓνα ἐλαιόδενδρο τῆς παναγίας τοῦ βουνοῦ παλιό.

7) Στοῦ Νικολοῦ τὸ σίφι τὸ πρᾶμα ἓνα ἐλαιόδενδρο τῆς Παναγίας τοῦ βουνοῦ ἔνε ἀφιερωμένο.

8) στὰ συμφνόπουλα στου γιαννάκι τοῦ σακελαρίου τὸ πρᾶμα ἓνα ἐλαιόδενδρο ἀφιερωμένο στὴν Παναγία τὸ βουνό.

1. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 17.

9) στάνεμορδίλι Ἰωάνις κάργιος ἀφιερώνι ἓνα ἐλεόδενδρο στὴν Παναγία τὸ Βουνὸ διὰ τὴν ψυχὴν του».

10) «Ἐδωρήθη παρὰ τῆς Αἰκατερίνης Γ. Πανώριου εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ ἓν ἐλαιόφυτον κείμενον εἰς Πλατὺν γυαλὸν εἰς μνήμην αὐτῆς τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν της, τῇ 1 Νοεμβρίου 1911».

11) «Δίκαιος ἔπαινος καὶ αἰώνιον μνημόσυνον ὀφείλεται εἰς τὴν μακαρίτιδα Ἄνναν Κουκῇ, ἥτις κατόπιν ἐπιμόχθου καὶ συνεχοῦς ἐργασίας ἐν τῇ ξένῃ ἀποβίωσασα, ἀφῆκε τὸ μοναδικὸν της ἀποταμίευμα ἐκ τεσσάρων χιλιάδων δραχμῶν (4.000) ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας τοῦ βουνοῦ, 16-8-27.

Ὁ ἐντολεὺς της

Ν.Π. Βαλλῆς».

12) «Ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ ἡ κ. Μαρία Ἰω. Στάμου (ἐπιλεγομένη τῆς Κρίνας) δύο ἐλαιόδενδρα κληρονομία τῆς μητρὸς της τὸ ἓνα εἰς τὸ λιβάδι τοῦ Καριοῦ καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸν ἅγιον Ἡλίαν τὸ κλεῖσμα εἰς μνημόσυνον αὐτῆς καὶ τῶν γονέων της. Σίφνος τῇ 18 8βρίου 1898.

ζώντων

τεθνεώτων

Μαρίας καὶ Αἰκατερίνης
πρεσβυτέρας

Ἰωάννου Αἰκατερίνης καὶ
τέκνων Νικολάου Ἀντωνίου
Ἱερέως καὶ Νικολάου».

13) «Ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ ἡ Μαργαρίτα Φεῖσα χήρα ἓνα κτῆμα δύο ζευγαριᾶς μὲ 4 ἐλαιόδενδρα εἰς μνημόσυνον αὐτῆς».

14) «Ἐν Παναγίᾳ βουνοῦ σήμερον τὴν 26 7βρίου 1930 ἡ Ἑλισάβετ θυγάτηρ Ἀντων. Κ. Ρωμάνου διὰ τοῦ πατρὸς της Ἀντωνίου καὶ τῆς μητρὸς της Ἑλένης ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἓν κάλυμμα τῆς Ἀγίας Τραπέζης κεντηθὲν ὑπ' αὐτῆς καὶ φέρον ἐπ' αὐτοῦ διὰ κεντήματος τὴν σημειώσιν· «Ἀφιέρωμα Ἑλισάβετ Α. Ρωμάνου ἔτους 1930». Τὸ κάλυμμα περεδόθη εἰς τὴν Ἡγουμένην Καν Φλώραν Καμινάρη».

15) «Ἐν ἔτει 1932 ἐγένετο δαπάναις τῆς κ. Χρυσῆς συζύγου Γ. Βλαστάρδη ἡ ὑποστήριξις τῆς στέγης ἀμφοτέρων τῶν αἰθουσῶν ἐστιατορίου τῆς Μονῆς καὶ τοῦ μαγειρίου καὶ τῶν ἀπο-

θηκῶν διὰ σιδηροδοκῶν. Ἡ γενομένη δαπάνη συνετελέσθη κατὰ τὸν πρακτικὸν τοῦτον τρόπον ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἱ. Μονῆς ἀντὶ τῆς συνήθους δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὴν παρασκευὴν διαφόρων φαγητῶν πρὸς περιποίησιν τῶν προσκυνητῶν κατὰ τὴν πανηγύριν (ἡ ἀνωτέρω ἐπισκευὴ ἐγένετο τῇ ἐποπτείᾳ τοῦ κ.κ. Νικ. Π. Βαλλῆ εὐγενῶς προσφερθέντος)».

16) Κατὰ τὸ ἔτος 1937 ὠκοδομήθη δαπάναις Γεωργίου Ντότσου εἰς μνήμην αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του Αἰκατερίνης, τὸ γένος Ἀλεξ. Πρεζάνη, τὸ πρὸς τὴν τράπεζαν δωμάτιον (κελλίον), τὸ ὁποῖον παρεδόθη εἰς κοινὴν χρῆσιν σήμερον 18 Αὐγούστου 1937 καθ' ἣν ἐτελέσθη λειτουργία καὶ ἀγιασμὸς ἱεουργοῦντος τοῦ αἰδ. Ἐφημερίου Ἐξαμπέλων Νικολάου Σαραντινοῦ, Οἰκονόμου.

Ὁ γράψας κατ' ἐντολὴν δωρητοῦ ἀδελφὸς τῆς συζύγου του:

Νικ. Α. Πρεζάνης».

17) Ἐν ἔτει 1972, ὁ σίφνιος καὶ εὐσεβὴς χριστιανὸς, ἀξιότιμος κ. Φραγκῖσκος Θ ε ο λ ό ρ ο ς, μέγας εὐεργέτης τοῦ Ἱ. Ναοῦ Τιμίου Προδρόμου Ἀνω Πεταλίου, ἐξ εὐλαβείας καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ τὴν Ἱερὰν αὐτῆς Μονὴν τοῦ Βουνοῦ, ἀνέλαβε καὶ ἐδαπάνησε ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας δραχμὰς (50.000) διὰ τὸν ἐλαιοχρωματισμὸν ἐσωτερικῶς καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ Ἱεροῦ Αὐτῆς Ναοῦ.

18) Ὡσαύτως, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὁ ἐκλιπὼν ἐν Ἀθήναις σίφνιος, τέως Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἀείμνηστος Γεώργιος Ἀντ. Δεκαβάλλας, διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ κληροδοτεῖ 40 μετοχὰς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος «τὸ εἰσόδημα τῶν ὁποίων θὰ διατίθεται κατ' ἔτος ἐξ ἴσου διὰ τὴν συντήρησιν τῶν κτισμάτων τῶν ἐν Σίφνῳ ἱερῶν ναῶν καὶ κελλίων τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ καὶ τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοπηγῆς, τόπων λατρείας τοῦ Θεοῦ, ἀναψυχῆς καὶ παραθερισμοῦ τῶν πτωχῶν κατοίκων τῆς Σίφνου.... Ἐκ τῶν τοκομεριδίων τῶν μετοχῶν κλπ. ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα θέλει καταθέτει παρ' αὐτῇ τὸ καθαρὸν προῖον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὡς κάτωθι τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνατίθεται ἡ διοίκησις καὶ διαχείρισις τῶν πόρων τοῦ ἰδρύματος τούτου καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὡς ἄνω σκοποῦ. Ἡ τριμελὴς ἐπιτροπὴ αὕτη θὰ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ἐκάστοτε Ἀρχιε-

ρατικοῦ Ἐπιτρόπου Σίφνου καὶ δύο ἑτέρων μελῶν λαμβανομένων ἐκ τῶν συγγενικῶν μου οἰκογενειῶν.... Κατὰ τὴν πρώτην λειτουργίαν τοῦ ἱδρύματος τούτου ὀρίζω ὡς ἰσόβια μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης τὰς ἀνεψιάς μου Πηνελόπην καὶ Φλώραν θυγατέρας Μιχαήλ Βερνίκου. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει κανονίσει κατ' ἐλευθεραν κρίσιν τὰς λεπτομερείας τῆς λειτουργίας της....»¹.

19) Ἰδιαίτερος ὁμῶς ὦδε ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν καὶ νὰ ἐξάρωμεν ἐξ ἑνὸς μὲν τὸν ποτὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνδεσμον τῶν Σιφνίων ἐπωφελῶς δράσαντα καὶ πολλαχῶς εὐεργετήσαντα τὴν ἱερὰν ταύτην Μονὴν Παναγίας τοῦ Βουνοῦ, ἐξ ἑτέρου δὲ καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸν ἐν Ἀθήναις, πλέον, Σύνδεσμον τῶν Σιφνίων, ὑψίστας ὑπηρεσίας, μετὰ ζήλου ἐπαινετοῦ καὶ ὑψηλοῦ πατριωτισμοῦ, οὐ μὴν καὶ εὐλαβείας, προσενεγκόντα καὶ προσφέροντα συνεχῶς εἰς αὐτήν. Περὶ τούτου εὐγλώττως ὁμιλεῖ ὁ ρηθεὶς Α' Κῶδιξ διὰ μιᾶς, τῆς ἐξῆς, ἐνθυμήσεως·

«Σίφνος Παναγία Βουνοῦ.

Ὁ ὑπογεγραμμένος Νικόλαος Κ. Πρόκος ἐκ τοῦ χωρίου Κάστρου τῆς Σίφνου, σύμβουλος τοῦ ἐν Ἀθήναις Συνδέσμου τῶν Σιφνίων, ἀκολουθῶν τὰ ἐν τῷ παρόντι κώδικι ἱστορικὰ γεγονότα τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς τῶν Εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἐποπτεύων τὴν ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἀθήναις Σιφνίων συντελουμένην ἐργασίαν τοῦ ἀνακαινισμοῦ τοῦ Ναοῦ καὶ τῶν πέριξ ἐξαρτημάτων, κελλίων καὶ τῆς μεγάλης Τραπεζαρίας καταστάσεων ἐκ τῆς πολυχρονίου φθορᾶς καὶ τῆς διαρροῆς τῶν ὑδάτων εἰς τοὺς θόλους τοῦ Ναοῦ ἐτοιμορρόπου, νὰ ἀναφέρω τὸ γεγονός ὅτι ὁ Σύνδεσμος ἡμῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Εὐρυπίδου Γαῖτάνου, τοῦ Ἀντιπροέδρου Ἰακώβου Καρατζᾶ, γενικοῦ Γραμματέως Ἀποστολίου Γκαρῆ, εἰδικοῦ Γραμματέως Ἀντωνίου Ζαμπέλη, ταμίου Ἰωάννου Σπεράντσα καὶ τῶν συμβούλων Ἰωάννου Δραγάτη Ἰατροῦ, κ. Τσιλιμπουνίδη Ἰατροῦ, Νικολάου Ψαράυτη, Ἱερωνύμου Βεντούρη, Λεωνίδου Κρούστη, Χρ. Ἀφεντάκη καὶ Ν. Πρόκου, μόλις ἐκλεγέντος ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως καὶ καταρτισθέντος

1. «Σιφν. Φωνή», ἔτ. Η' (1972), ἀρ. φ. 90,92.

τοῦ προεδρείου ἀμέσως ἐπελήφθημεν τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐπισκευῆς καὶ τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων διὰ τὴν δαπάνην ἣ ὅποια εἶχεν προϋπολογισθῇ ὑπὸ τοῦ προκατόχου συμβουλίου εἰς 40 περίπου χιλιάδας δραχμᾶς. ἀπεφασίσσαμεν λοιπὸν καὶ διοργανώσαμεν χοροεσπερίδα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐν Ἀθήναις ἣ ὅποια μᾶς ἀφῆκε κέρδος τὸ ἥμισυ τοῦ ἀπαιτουμένου σκοποῦ καὶ τὸ ὑπόλοιπον κατελήφθη ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ Συνδέσμου· οὕτως προέβημεν εἰς τὴν ἐπισκευὴν ἥτις διήρκεσε περὶ τοὺς δύο μῆνας ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου μέχρι τέλους Ἰουλίου τοῦ 1927. Συντελεσθείσης ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν μου ἐργασίας τοιαύτης ἥτις προσεφύλαξε τὴν Μοῆν ἀπὸ βεβαίαν καταστροφὴν δαπανηθέντων ἄνω τῶν τεσσάρων χιλιάδων δρχ. (40.000). Καὶ τώρα χάρις εἰς τοὺς εὐσεβεῖς πόθους τοῦ Συμβουλίου μας εἰς τὴν φιλοπάτριδα μέριμνάν του καὶ ἀπάντων τῶν μελῶν αὐτοῦ τοῦ Συνδέσμου τὸ ἱερὸν τοῦτο ἱδρυμα ἐπισκευασθὲν τελείως καὶ καλοπισθὲν φαίνεται ἀπὸ τοὺς ἐν θαλάσῃ περιπλέοντας τὴν νῆσον μας καὶ ἀπὸ τοὺς ἐν ξηρᾷ ὁδοιποροῦντας ὡς καλλιπάρειος, ὡς κυανόλευκος νύμφη, διαλαλούσης τὴν εὐσέβειαν καὶ τὸ φιλοπρόδον τῶν Σιφνίων.

Ἐγγραφον τῇ 18 Ἰουλίου 1927

ὁ Ἐπόπτης

ὑπογραφ. Ν. Π ρ ό κ ο ς».

Ἡ ἐπισκευὴ ἐγένετο δαπάναις τῶν ἀπανταχοῦ Σιφνίων, ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συνδέσμου τῶν Σιφνίων. Ἀπὸ τετραετίας ἐπιδιώξας ὁ Σύνδεσμος νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ ἐν βουνῷ προσκύνημα τῆς Παναγίας, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ κόσμημα τῆς νήσου μας ἤρξατο συλλέγων τὸ πρὸ τοῦτο ἀπαιτούμενον χρήμα. Τὸ ποσὸν συνεπληρώθη διὰ τοῦ κατὰ τὰς Ἀπόκρεω τοῦ 1927 δοθέντος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χοροῦ ἐν Ἀθήναις, ἐπιμελείᾳ τοῦ Συνδέσμου. Ἀτυχῶς ὁμως καὶ διὰ τῆς γενομένης ἐπισκευῆς πολλὰ ἔμειναν ἐπιδεόμενα ἔτι συμπληρώσεως τῆς ἐπισκευῆς, διότι τὸ Προσκύνημα παραμεληθὲν ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν ὑποστῇ ἱκανὴν φθοράν. Κρατεῖ ὁμως πεποίθησις, ὅτι ἡ ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν Σιφνίων πρὸς τὸ Προσκύνημα τοῦτο δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ παρασχη νέα δείγματα γενναιοδωρίας ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου... 12 Αὐγούστου 1927»¹.

1. Κ ῶ δ ι ξ Α', σελ. 27 - 29.

20) Τέλος, ἐν σελ. 40, τοῦ ὑπ' ὄψιν Α' Κώδικος, «ἔτος 1909 Ἰανουαρίου 1», παρατίθεται ὁ ἐξῆς «Κατάλογος ἡσπράξεων τῆς Παναγίας τοῦ βουνοῦ ὑπὸ Εὐγενίας ἡγουμένης καὶ Μιχαήλ Νικηφοράκη Μοναχοῦ.

«εἰς μνημόσυνον ἑόνιον τὸν Ἀδελφὸν ἡμῶν

Ἀντώνιος Βενίος Συμβίας καὶ τέκνον

Ἀντώνιος Καρήδης » καὶ τέκνον

Γεώργιος Κορακῆς Συμβίας καὶ τέκνον

Ἰωάννης Καλόγερος Συμβίας καὶ τέκνον

Ἀπόστολος Συνέλης Συμβίας καὶ ἀδελφός

Κων/τῖνος Βαλαμβᾶνος Συμβίας καὶ τέκνον

Ἀντώνιος Μαστρόκαλος, Πρωθιερεὺς Συμβίας καὶ τέκνον

Γεώργιος Μαστρόκαλος » » »

Ἰωάννης Βουκάκης » » »

Γεώργιος Χρυσίνης, ἱερεὺς » » »

Γεώργιος Βαρεζήνης, Συμβίας

Ἰωάννης Βαστάρδης, Γυνέον καὶ ἀδελφόν.

Κωνσταντῖνος Ποδότας, Συμβίας καὶ τέκνον

Ἰωάννης Ποδότας » » »

Σακελλάριος (Ἐμμ.) Λεμπέσης, Συμβίας καὶ τέκνον

Κωνσταντῖνος Ἀγγελῆς » » »

Αἰκατερίνα Λεμπέση

Ἰωάννης Ἀντ. Δεπάστας » » ἀδελφόν

Χαρίλαος Ψαραύτης, Συμβίας καὶ τέκνου

Ἀντώνιος Δημητριάδης » » »

Γεώργιος Βαλαμβάνος » καὶ τέκνον

Παπᾶ Φρατζέσκος Συμβίας

Γεώργιος Σανάκης » καὶ τέκνον

Γεώργιος Ψαραύτης » καὶ τέκνον

Γεώργιος Πρεζάνης πατὴρ Συμβίας καὶ τέκνον

Γεώργιος Δεπάστας, Συμβίας καὶ τέκνον.

Βατῆς Ψυχηκὸς Συμβίας καὶ τέκνον

Φρατζέσκος Καρλίνος Συμβίας καὶ τέκνον

Μαρία Βαλῆ Γονέον καὶ τέκνου

Γεώργιος Καλαράκης ἱερεὺς καὶ τέκνου

Δημοσθένης Κόστας Συμβίας καὶ τέκνον

Νικόλαος Καλάρης Συμβίας καὶ τέκνον
 Νικόλαος Κοιλίτης καὶ Συμβίας.
 Γεώργιος Σπίθας Συμβίας καὶ τέκνον
 Ἰωάννης Ζαμπέλης καὶ Συμβίας.
 Ληνάρδος Γιοργούλης καὶ Συμβίας.
 Νικόλαος Κότερος (Καζιερης) Συμβίας καὶ τέκνον
 Ἀντώνιος Ποδότας » » »
 Κωνσταντῖνος Γαϊτάνος Συμβίας » »
 Δημήτριος Βέλης Συμβίας » »
 Ἐμμανουὴλ Καπνήσης » » »
 Ἀπόστολος Καραγιάνης » » »
 Ἀντώνιος Ζαμπέλης » » »
 Γεώργιος Σανάκης » » »
 Παπὰ (Ὁ)Νούφριος
 Γεώργιος Ρεφελέας » » »
 Ἀντώνιος Φιλικὸς (Ἱερεὺς) » » »
 Ἰωάννης Εἰήδης » » »
 Παπὰ Βασήλης (Βαλαριστὸς) » » »
 Ἰωάννης Διενῆς »
 Ἀντώνιος Γεροντόπουλος » » »
 Πηνελόπη Σικλάβενα καὶ τοῦ τέκνου
 Φραγκούλης Φραγκουλιάδης καὶ τῆς Συμβίας
 Γεώργιος Τσιριγώτης Συμβίας καὶ τέκνων
 Ἀγγελος Ζαμπέλης μετὰ τῆς Συμβίας
 Μιχαὴλ Ἀποστολιάδης Συμβίας καὶ τέκνων
 Παῦλος Βενιδὸς καὶ οἰκογένεια.
 Ἀντώνιος Κ. Ρωμᾶνος μετὰ τῆς Οἰκογενείας του.
 Ἀντώνιος Γ. Λεμπέσης

25 /4 /1930

Πιπίτσα Λεμπέση
 Φιλίππα Λεμπέση
 Ἀρίσταρχος Α. Καροῦσος
 Ἐλευθέριος Γ. Βενικουᾶς
 Κωνσταντῖνος Ν. Ποδότας.

Στάθης Μιχ. Μάστορας 'Οκτώβρ. 1931. Κατίνα Ντώνου¹.

3. 'Εκ τῶν παρατιθεμένων ὡδε στοιχείων ἐναργῶς κατεδείχθη, ὅτι ἀμέριστον ὑπῆρξεν ἔκπαλαι τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Σιφνίων ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, πρὸς ἣν εὐλαβεῖς προσφορὰς εἰς χρήματα ἢ κτήματα κατὰ καιροὺς προσήνεγκον. 'Εντεῦθεν ἔσχε περιουσιακά τινα στοιχεῖα, ἅτινα ἀγνοοῦμεν ἂν ἢ ποῖα σήμερον διασώζονται. Τοῦτο μόνον γνωρίζομεν ἐκ τοῦ κώδικος Α', ὅτι δηλαδὴ ὑπῆρχε νεώτερος κατάλογος, καταρτισθεὶς ἐν ἔτει 1927, περιλαμβάνων εἴκοσι καὶ ἓν (21) μοναστηριακὰ κτήματα. Τὸν παραθέτομεν ὥς ἔχει χάριν τῆς ἱστορίας.

α' Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διαμονῆς μου ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ χάριν τῆς ἐπισκευῆς τῆς 'Εκκλησίας ὥς μὴ ὑπάρχοντος κτηματολογίου ἐπισήμου ἐθεώρησα καλὸν νὰ καταγράψω τὰ ὑπάρχοντα κτήματα τῆς Μονῆς καὶ τὰ ὅποια νέμονται οἱ διάφοροι ἐπιτήδαιοι χωρὶς νὰ προσφέρωσι τίποτα ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ. τὴν καταγραφὴν ταύτην στηρίζω ἐκ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας πάνυ προθύμως μοὶ παρέσχε ὁ γνωστὸς διὰ τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς τὴν Μονὴν κ. 'Αντώνιος Καργιώτης.

1ον Κτῆμα εἰς Πλατὺ Αἰγιαλὸν τοῦ Γιαννάκη Καμπάνη ὑπάρχει ἓνα ἐλαιόδενδρον.

2. Εἰς τὸν 'Αγιον 'Ιωάννην Πλακιά (Πλατὺ Αἰγιαλὸν) εἰς τὸ κτῆμα Νικηφοράκη ὑπάρχει ἓνα ἐλαιόδενδρον.

3. Εἰς τὴν 'Αλικὴν (Πλατὺ Αἰγιαλὸν) εἰς τὸ κτῆμα Τουλῆ 'Αργύρη κληροδοτηθὲν εἰς τὸν υἱὸν του Γεώργιον 'Αργύρην 1 ἐλαιόδενδρον.

4. Εἰς θέσιν Φανερωμένη Πλατὺ Αἰγιαλοῦ κτῆμα Γεωργίκα ἓνα ἐλαιόδενδρον.

5. Εἰς τὸν Χριστὸν (Πλατὺ Αἰγιαλοῦ) κτῆμα Γ. Ραφελέτου κληροδοτηθὲν εἰς τὸν υἱὸν του 'Αντώνιον Ραφελέτον ἢ Σάρρην καὶ ἀντιπροσωπευόμενον ὑπὸ τοῦ 'Αντωνίου Ξύδη δύο ἐλαιόδενδρα.

6. Εἰς θέσιν Πλατὺ Αἰγιαλοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν ἐλαιόφυτον δωρηθὲν ὑπὸ τῆς μακαρίτισσας Αἰκατερίνης Πανωρίου.

1. Αὐτόθι, σ. 24,31,33,40,51.

7. Εἰς Πλατὺν Αἰγιαλὸν ἐλαιόφυτον παρὰ τὸ κτῆμα Ξάνθυνας ἢ Κώσταρας.

8. Εἰς θέσιν Φανερωμένη κτῆμα ἀγάδενας ἀφιερωθὲν εἰς τὴν Μονὴν ὑπὲρ τὰ 50 ἐλαιόδενδρα.

9. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐλαιόφυτον ὑπὲρ τὰ 10 ἐλαιόδενδρα.

10. Εἰς τὰ Βρυσιανὰ ἓνα ἀμπέλι μὲ ἓνα ἐλαιόδενδρον καὶ ἔτερον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν σπόριμος ἀγρὸς μὲ δύο συκιάς.

11. Εἰς τὴν θέσιν Σαοῦρες βοσκή τὸ κατέχει ὁ Νικ. Μελισσὸς χωρὶς νὰ προσφέρῃ τίποτε ἕως τόσα ἔτη.

12. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν Σαοῦρες βοσκή ἄγνωστος ποῖος τὸ νέμεται.

13. Εἰς τὴν θέσιν Ἀτσαχος ἓνα κτῆμα δύο ζευγαριὲς σπόριμον τὸ κατέχει ἡ Μονή.

14. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν κτῆμα σπόριμον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μονῆς (περίπου 1 ζευγαριά).

15. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν κτῆμα βοσκή κατεχομένη ὑπὸ τῆς Μονῆς (1 ζευγαριά).

16. Εἰς θέσιν Ἀγιος Θωμᾶς βοσκή.

17. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν Ἀγιος Θωμᾶς καὶ Σωτήρα (βοσκή 2 ζευγαριὲς κατέχει ἡ Μονή....)

18. Εἰς θέσιν [.....] κτῆμα βοσκή ἀδέσποτον.

19. Πλησίον τῆς Μονῆς περιβόλιον καὶ ἄμπελος καλιεργούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Καργιώτου.

20. Πλησίον τῆς Μονῆς κτῆμα μὲ 5 ἐλαιόδενδρα εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Μονῆς.

21. Εἰς θέσιν Βρυσιανὰ συνορευόμενον μὲ κτῆμα Μονῆς Βρύσεως εἰς ἀγρὸς σπόριμος.

Διὰ πάντα ταῦτα φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ ἡ δέουσα ἐνέργεια ὅπως ἀναγνωρίσωσιν οἱ νεμόμενοι τὰ κτήματα ταῦτα καὶ οὐδὲν προσφέροντες εἰς τὴν Μονὴν ὡς κυρίαρχον, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ὁποίων θὰ εἶναι αὐτάρκης, διότι ἀπὸ μόνα τὰ ἐλαιόδενδρα τὰ ὁποῖα ἀνέρχονται ἄνω τῶν 80 θὰ ἔχῃ κατὰ διετίαν τοῦλάχιστον περὶ τὰς 400 ὀκάδας ἐλαίου δηλ. πρόσοδον περὶ τὰς 15.000 δραχμὰς

καὶ μὲ τὰ ἄλλα εἰσοδήματά της θὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας της.

Ἐγγραφον τῇ 20 Ἰουλίου 1927

N. Πρόκος¹.

Ζ' ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ - ΔΩΡΗΤΑΙ

1. "Ηκιστα εἶναι εὐχερές, ὅπως ἐνταῦθα, κατ' ἀκρίβειαν καὶ πληρότητα, ἀναφερθῶσιν ὀνομαστί πάντες οἱ παντοιοτρόπως εὐεργετήσαντες καὶ συνδραμόντες τὴν ἱστορουμένην σεβασμίαν Μονὴν τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ Σίφνου².

Βεβαίως ἐξέχουσαν ὅλως θέσιν κατέχει μεταξὺ τῶν μεγάλων

1. Κ τ δ ι ξ Α', σελ. 231 - 233. Διετήρησα, διὰ λόγους προφανεῖς, καίτοι ἐσφαλμένην, εἰς πλεῖστα σημεῖα, τὴν γραφὴν καὶ στίξιν τῶν ὡδε παρατεθέντων διαφόρων κειμένων.

2. Εἰς τὴν ἐφημ. «Σιφναϊκὰ Νέα», ἔτ. Ε' (1951), ἀρ. φ. 52, ἀναγιγνώσκομεν τ' ἀκόλουθα, ἀποτελοῦντα σημείωμα τοῦ ἀειμνήστου Ἀγ. Κ(ο σ μ ῆ):

«Τὸ ἱερὸν τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ προκαλεῖ βαθύτατα συναισθήματα λατρείας ἐκ μέρους τῶν ἀπανταχοῦ Σιφνίων καὶ διὰ τὴν ἱερὰν συγκίνησιν ποὺ προκαλεῖ ὁ ὑποβλητικὸς ἐν τῇ σεμνότητί του Ναὸς καὶ τὰ κελλία του καὶ ἡ γραφικὴ τοποθεσία, τελειοποιεῖται διαρκῶς χάρις εἰς τὰς φροντίδας καὶ τοῦ Συνδέσμου τῶν Σιφνίων, ποὺ ἔχει ἀναλάβει τοῦτο ὑπὸ τὴν φροντίδα του, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἀπανταχοῦ τῆς ὕδρογείου Σιφνίων.

Τελευταίως ἐσημειώθη ἓν ἔργον ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, εἰς μίαν ὁμάδα Σιφνίων διαμενοντων εἰς τὴν Σίφνον καὶ ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν γενικὴν ἐπιδοκιμασίαν.

Ἡ ὁμάς αὕτῃ τῶν ἐκλεκτῶν συμπολιτῶν μας βοηθουμένη καὶ ἀπὸ τὴν ἀξιεπαινον διάθεσιν ἐργατῶν καὶ τεχνικῶν, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν νὰ ἐργασθῶσιν ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν, κατάρθρωσε νὰ ἐπιστρώσῃ κατὰ τρόπον τέλειον τὴν ὁδόν, ἣ μᾶλλον τὸ μονοπάτι ἀπὸ τῆς θέσεως Ἀτσάχοι μέχρι τῆς αὐλῆς τῆς Μονῆς. Αὐτὸ τὸ μονοπάτι μετεβλήθη εἰς εὐρεῖαν καὶ ἰσοπεδωμένην ὁδόν. Ἐπὶ πλεον ἐτοποθέτησε φανόν, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε πρὸ ἐτῶν ὡς ὁδηγὸς τῶν ἐν καιρῷ νυκτὸς μεταβαινόντων εἰς τὴν Μονὴν εἰς θέσιν προσφορωτέραν καὶ διερρύθμισε τὴν ἐν γένει λειτουργίαν του κατὰ τὸν μᾶλλον τέλειον τρόπον. Προέβη δὲ καὶ εἰς ἄλλας τελειοποιήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξελιχθῶσιν εἰς δειδροφύτευσις, εἰς χάραξιν ὁδοῦ πρὸς τὸν Πλατὺ Γιαλὸν καὶ εἰς ἄλλα ἔργα, ἀντάξια τῆς ἀποστολῆς τοῦ ιδρύματος τούτου τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ σέμνωμα καὶ τὸ καλλώπισμα τῆς Σίφνου.

Ἀναγνωρίζοντες καὶ τὴν ἐν γένει πολύτιμον συμβολὴν τοῦ Συνδέσμου ὁ ὁποῖος προσέφερε πολλὰ διὰ τὴν ἐν γένει βελτίωσιν τῶν κατὰ τὴν Μονὴν ταύτην, ὀφειλομένων νὰ συγχαρῶμεν καὶ τοὺς καλοὺς Σιφνίους, οἱ ὅποιοι προσεφέρθησαν νὰ συντελέσουν τὸ καθ' ἑαυτοὺς εἰς τὴν τελειοποίησιν παντὸς ὅ, τι ἀφορᾷ τὴν Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ, συμπαραστάται καὶ συνεργάται τοῦ Συνδέσμου».

αὐτῆς εὐεργετῶν ὁ ἐν Ἀθήναις παλαίμαχος, καὶ εὐεργετικώτατος ἀποδειχθεὶς, Σύνδεσμος τῶν Σιφνίων, ὡς καὶ ἐκεῖνος ὁ ποτὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπρέψας. Συναμφοτέροι προσήνεγκον ὁμολογουμένως πολυτίμους αὐτῇ ὑπηρεσίας, ἐξ ἄκρας εὐλαβείας κινούμενοι πάντοτε, ἐνθέου ζήλου, στοργικοῦ ὑπὲρ αὐτῆς ἐνδιαφέροντος, ἀξίου πάσης ἐξάρσεως καὶ τιμῆς. Ἐντεῦθεν εἶδομεν ἐσχάτως εἰς μὲν τὴν κυρίαν εἴσοδον τῆς ἱερᾶς Μονῆς, κάτωθεν τοῦ κωδωνοστασίου, ἐπὶ μεταλλικῆς πλακῆς, ταῦτα ἀναγραφόμενα: **ΙΕΡΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ. ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΙΦΝΙΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895** (ἔτος ἰδρύσεως Συνδέσμου, βεβαίως), εἰς δὲ τὸν κυρίως Ναόν, ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ, ἐπὶ ἄρτι ἐλαιοχρωματισθέντος πίνακος, τὰ ἐξῆς, μὴ ἀποδίδοντα ἀπολύτως καὶ πλήρως τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, ὡς πᾶς τις δύναται εὐχερῶς νὰ συμπεράνῃ· **«Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΟΥΤΟΣ ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΝΕΚΑΙΝΙΣΘΗ ΕΝ ΕΤΕΙ 1927 καὶ 1972»**, ἐν τῇ α' στήλῃ, **ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ: ΕΝΩΣΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΙΤΩΝ (SIC) ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΙΦΝΙΩΝ, ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ Κ. ΘΕΟΛΟΓΟΣ**, ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ στήλῃ, **ΔΩΡΗΤΑΙ: ANNA ΚΟΥΚΗ, ΝΙΚ. Α. ΛΕΜΠΕΣΗΣ, ΕΥΦΡ. Γ. ΣΑΝΑΚΗ**».

Ἡμεῖς, βάσει τῶν μνημονευθέντων κωδίκων καὶ τῶν ἀδιασείστων ἱστορικῶν ἐνθυμήσεων θ' ἀναφέρωμεν εἰδικῶς ὧδε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τῶν μεγάλων τῆς ἰ. ταύτης Μονῆς εὐεργετῶν, δωρητῶν, ἀφιερωτῶν, εἰς ἐνδειξιν, καὶ ἵνα, ὡςάκις τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία ἐν τῷ πανσέπτῳ αὐτῆς Ναῷ, κατ' ὀφειλὴν ἱεράν, ὑπὲρ μακαρίας αὐτῶν μνήμης καὶ αἰωνίου δόξης, μνημονεύονται, μετὰ τοῦ μάλιστα μοχθήσαντος καὶ ὑπὲρ αὐτῆς κυριολεκτικῶς ἀναλωθέντος, κτίτορος αὐτῆς τε καὶ κτήτορος Γερσίου Μοναχοῦ, σὺν τοῖς λοιποῖς πατράσιν καὶ ταῖς ἀδελφαῖς τῆς Μονῆς, μάλιστα δὲ τῶν Φιλαρέτου, Νικοδήμου, Ἰγνατίου, τῶν Ἱερομονάχων, Δημητρίου, Νικολάου, Γαβριήλ, Θεοφίλης, Φλώρας, Φιλοθέης, Μαρίας Ἐργίνας, Εὐγενίας, Μελετίας, Θεονόμφης τῶν Μοναχῶν.

2. Τὰ τοιαῦτα ὀνόματα τῶν μεγάλων εὐεργετῶν - δωρητῶν τῆς ὑπ' ὄψιν ἱερᾶς Μονῆς εἶναι ταῦτα:

α' α' Ἀνθίου καὶ Βενιαμίν, τῶν Ἀρχιερέων,» ἅτι-

να αναγράφονται που¹, ἄνευ ἐτέρας τινὸς ἐνδείξεως. Κατὰ συνέπειαν, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, μετὰ βεβαιότητος, περὶ ποίων Ἱεραρχῶν πρόκειται, καὶ ὁποίας οὔτοι προσήνεγκον τῇ ἱερᾷ Μονῇ ὑπηρεσίας. Κατ' εἰκασίαν, συμπεραίνομεν, ὅτι μᾶλλον πρόκειται περὶ τοῦ ἐπιλέκτου Μητροπολίτου Μολδοβλαχίας Βενιαμίν, τοῦ εὐλογήσαντος ἐν Ἱασίῳ τὴν εὐλογητὴν ἡμῶν Ἐθνεγερεσίαν (Φεβρουάριος 1821), ὅστις, κατὰ τὰς ἐκεῖ περιοδείας, χάριν ἐράων ὑπὲρ τῆς ἱ. Μονῆς, τοῦ Μοναχοῦ Γερασίμου, θὰ συμπαρέστη αὐτῷ ποικιλοτρόπως, διότι ἄλλως δὲν ἦτο δυνατόν εὐχερῶς ἐν τῇ παροικίᾳ αὐτοῦ νὰ κινηθῇ. Ὁ ἕτερος Ἱεράρχης ἐνδέχεται νὰ ἦτο ὁ ποτὲ Βελιγραδίου Μητροπολίτης (τοῦπικλὴν Λαδόπουλος), ὁ Σίφνιος, ὅστις καὶ ἐκεῖ καὶ εἰς τὰς προτέρας αὐτοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ ἐπισκοπὰς, καὶ ἐν Σίφνῳ διαμένων καὶ ἐφησυχάζων, ἔχων χρήματα πολλά, ἀσφαλῶς θὰ ἐβοήθησε τὴν ἐπαινετὴν προσπάθειαν τοῦ Γερασίμου.

Παρ' αὐτοῖς, θεωροῦμεν ἐπιβεβλημένον, ὅπως προστεθῇ καὶ τὸ τετιμημένον ὄνομα τοῦ Πολυκάρπου Ἀρχιερέως, Μητροπολίτου ποτὲ Γόρτυνος καὶ εἷτα Μεσσηνίας, ἅπαξ καὶ ἱερὰ ἀρχιερατικὰ αὐτοῦ ἄμφια ἀφιερώθησαν, ὡς προελέχθη, εἰς τὴν ἱ. Μονὴν ταύτην.

β' Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Νικολάου, Λουτζου, Εὐφροσύνης, Δόμνης καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν².

γ' Ἰωάννου καὶ τῶν γονέων - οἰκείων αὐτοῦ, μεθ' ὧν καί: Γεωργίου, Κωνσταντίνου, Ράδου, Γρηγορίου, Κωνσταντίνου, Ἰσαάκ, Εὐστρατίου, Μιχαήλ, Γρηγορίου, Κωνσταντίνου, Νικολάου, Ἀλεξάνδρου, καὶ Ἀθανασίου³.

δ' Ἰωάννου καὶ τῶν γονέων - οἰκείων αὐτοῦ, μεθ' ὧν καί: Νικολάου, Γεωργίου, Ἰωάννου, Δημητρίου, Γρηγορίου, Γρηγορίου, Πάρπου, Γρηγορίου, Γρηγορίου, Κωνσταντίνου, Γεωργίου, Γρηγορίου, Νικολάου, Κωνσταντίνου, Ἰακώβου, Δημητρίου, Ἐμμανουήλ, Ἀλεξάνδρου, Δημητρίου καὶ Γεωργίου.

ε' Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, μεθ' ὧν καί:

1. Κῶδ. Α', σ. 9.

2. Αὐτόθι.

3. Κῶδ. Γ', σ. 7-8.

Γεωργίου καὶ πάντων «τῶν συντρεξάντων κουμπανίστων τῆς Μονῆς ζώντων, κεκοιμημένων», ὧν τὰ τίμια ὀνόματα δὲν ἀντεγράφησαν, οἶδεν ὁμῶς ταῦτα ὁ παντεπότης Θεός¹.

ζ' Γεωργίου καὶ Ἀρσενίου («1819 Ἰανουαρίου 10 ἔλαβον διὰ μέσου τοῦ γεωργίου γραμματικοῦ Χατζηανούση ὁποῦ ἔβαλε ὁ κυρ Ἀρσένιος γρ(όσια) 100» ὑπὲρ τῆς ἱ. Μονῆς ταύτης). Ὡσαύτως

ζ' Παύλου· («καὶ ἀπὸ Φεβρουαρίου 10 ἔλαβον μὲ χέρι του τοῦ ἄρχοντος κύρ πάβλου γρ(όσια) 100» ὑπὲρ ἐνισχύσεως τῆς ἱ. Μονῆς)².

η' Ἀννης (δωρητρίας, κατὰ τὸ 1927).

θ' Νικολάου (τοῦ Πρόκου, δωρητοῦ - ἐπιμελητοῦ τῆς ἀνακαινίσεως τῆς ἱ. Μονῆς ταύτης).

ι' Νικολάου (τοῦ Συναδινοῦ, μεγάλου εὐεργέτου, δωρητοῦ, δαπάναις τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη παρὰ τῷ ἡγουμενείῳ (δεξιᾷ) τῆς Μονῆς κελλίον θολωτὸν περικαλλές, (διαστ. 3,20X3,15), ὅπερ πολλοὶ ἐκ παραδόσεως ἐνθυμοῦνται ὡς καλούμενον «κελλί τοῦ καπετὰν Νικόλα· καὶ τῆς Ξεχάσενας». Ὡς γνωστὸν, οὗτος ἔφερε τὸ παρώνυμον «Ξεχάσης»).

ια' Γεωργίου καὶ Αἰκατερίνης (Ντότσου. Ἐπὶ μαρμαρίνης πλακός, ἐντετοιχισμένης εἰς τὸ κελλίον, ἐκτὸς τῆς ἱ. Μονῆς καὶ ἀριστερὰ τῷ μεταβαίνουντι πρὸς τὴν τραπεζαρίαν αὐτῆς, ἀναγράφεται «δωρεὰ εἰς μνήμην Γεωργίου Κ. Ντότσου, Αἰκατερίνης Γ. Ντότσου 1937»).

ιβ' Αἰκατερίνης καὶ Ἀντωνίου (Ραφελέτου), καθ' ὅσον ἐπὶ μαρμαρίνης ὡσαύτως πλακός, ἐντετοιχισμένης εἰς τὸ κωδωνοστάσιον, ἀναγράφεται «ἐπεσκευάσθη δαπάνῃ Αἰκατερίνης Ἀντ. Ραφελέτου, ἐκ Σικάγου 1956»).

ιγ' Ἰωάννου (Σπεράντσα, ὡς ἀφιερῶσαντος εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην Μονὴν ἀρχιερατικὰ ἄμφια τοῦ ἀειμνήστου θεοῦ αὐτοῦ Πολυκάρπου Ἀρχιερέως, οὐ μὴν καὶ ἐνεργήσαντος - καθ' ὃ ταμί-ας τοῦ Συνδέσμου - εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀνακκινισμοῦ τῆς Μονῆς).

1. Κ Ὡ δ. Α', σ. 11 - 12, 14 - 15.

2. Κ Ὡ δ. Γ', σ. 262.

ιδ' Γεωργίου (Δεκαβάλλα, διὰ τὴν πρόσφατον αὐτοῦ δωρεὰν ὑπὲρ τῆς σεβασμίας ταύτης Μονῆς).

3. Σὺν ἅπασι τοῖς ἀνωτέρω ἰδιαιτέρως μνημονευθεῖσι μεγάλοις εὐεργέταις καὶ δωρηταῖς τῆς διαληφθείσης Μονῆς, εἰς τὰ Δίπτυχα τῆς ὁποίας δέον νὰ ᾧσι χρυσοῖς γράμμασι ἀναγεγραμμένοι, προσθετέον καὶ τὰ λοιπὰ προαναφερθέντα ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν καὶ συνδρομητῶν τῆς ὑπ' ὄψιν Μονῆς, ἐξαιρέτως δὲ τοῦ πρώτου κτήτορος Ἱερέως Ἰωάννου (τοῦ Κουλούρη), ὃν ἡ μνήμη θὰ εἶναι ἀσφαλῶς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ἀμάραντος καὶ ὁμισθὸς αὐτῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κατὰ τὸ ἀψευδὲς λόγιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ¹, πρὸς Ὅν διηνεκῶς ὑπὲρ αὐτῶν θὰ πρεσβεύῃ ἡ κεχαριτωμένη Αὐτοῦ Μητηρ καὶ ἀειπάρθενος Θεοτόκος, ὀνόματι τῆς ὁποίας σεμνύνεται ἡ ἱστορουμένη αὐτῆς Μονή, τοῦ Βουνοῦ, πολλῶν θαυμασιῶν ἐν αὐτῇ εἰς πολλοὺς εὐσεβεῖς καὶ πιστοὺς προσκυνητὰς γενομένη, κατὰ καιροὺς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.

Η' ΤΟ ΕΝ ΣΑΜΩ ΙΕΡΟΝ ΜΕΤΟΧΙΟΝ

1. Ἐκ τοῦ ἐν τοῖς πρόσθεν δημοσιευθέντος πατριαρχικοῦ σιγιλλίου πληροφορούμεθα, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον, διότι σύντρεις οἱ ὑπάρχοντες κώδικες τῆς ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ σιγοῦν - ἴσως νὰ ἐγένετο περὶ τούτου λόγος εἰς τὰ ὑποκλαπέντα φύλλα - ὅτι αὕτη κέκτηται ἱερὸν Μετόχιον ἐν τῇ, κατὰ τὴν νῆσον Σάμον, κωμοπόλει τῶν Μυτιληνῶν, τιμώμενον τῷ ὀνόματι τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος, τοῦ θαυματουργοῦ.

2. Ἐπάναγκες θεωροῦμεν, ὅπως καὶ εἰς τὴν παράγραφον ταύτην, ἐκ τοῦ εἰρημένου σιγιλλίου ἀποσπῶντες, παραθέσωμεν τὰ εἰς τὸ Μετόχιον τοῦτο ἀναγραφόμενα·

«Ὁ Προηγούμενος κὺρ Φιλάρετος, φέρων ἀκολούθως ἐνεφάνισε (πρὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου) γράμμα πωλήσεως μετὰ χοτζετίου τῆς Ἱερᾶς Βασιλικῆς κρίσεως ἐξ ὧν δέικνυται ὡς ἐξ ἰδίας αὐτοῦ καταβολῆς, διατρίβων ἐν Σάμῳ τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἠγόρασεν ἐν ὁ-

1. Ματθ. ε' 12 πρβλ. Μάρκ. ι' 30, Λουκ. ζ' 23. η' 8.

σπήτιον μεθ' ἱκανῆς περιοχῆς παρὰ τινος μανουήλ κυριακοῦ Γαρουφαλῇ κείμενον εἰς χωρίον Μιτιλινιούς, τοῦτο δὲ προὔβαλετο, ὡς προσθήκαις τισὶ καὶ περιποιήσεσιν ἐπαυξήσας ἀπέδειξε μετόχιον τοῦ ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἁθωνος Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ παντοκράτορος, ὡς μέλος τότε μοναστηριακὸν αὐτοῦ ὑπάρχων οἰκοδομησάμενος ἐντὸς τοῦ μοναστηρι(ακ)οῦ Μετοχίου καὶ Ἐκκλησί(αν) καὶ καθιερώσας αὐτὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν σφυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ ἐξικανούντων τοῦ ιδιοκτήτου αὐτοῦ, ὑπέπεσε καὶ εἰς χρέος ἐπέκεινα τῶν 5.000, γρο(σίων) καὶ οὐδεμιᾶς προστασίας, καὶ πραγματικῆς βοηθείας ἡξίωται παρὰ τῶν συμμοναστηριακῶν αὐτοῦ παντοκρατορινῶν π(ατέ)ρων, προὔβαλετο τὴν ἀπ' αὐτῶν καὶ τοῦ Μοναστηρίου αὐτῶν ἀπαλλοτριώσιν καὶ ἐλευθέραν ἄδειαν, προσελθεῖν ὅπου ἂν ἀλλαχοῦ βούλοιτο καὶ διοικεῖσαι τὰ τοῦ μετοχίου αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀρεστὸν αὐτῷ τρόπον· οἱ δὲ πάνυ προχείρως καὶ εὐχαρίστως ἐπινεύσαντες τῷ προβλήματι ἐπέδωκαν αὐτῷ ἀπολυτικὸν καὶ ἐξοφλητικὸν γράμμα ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον μοναστηριακόν, ὅπερ καὶ πρὸς μείζονα πίστωσιν καὶ πληροφορίαν τῶν λεγομένων ἐνεφάνισεν ἡμῖν, προσθεὶς ὅτι οἰκεία βουλῇ ἀναθέμενος τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἱερὸν νεόδμητον μοναστήριον τὸ ἐν τῇ Σίφνῳ (τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ) ὅλη τε ψυχῇ καὶ διανοίᾳ προσηλωθεὶς κακεῖ τὸν ὑπόλοιπον τοῦ βίου διανύσας ἀμεταμελήτως προθέμενος, ἀνέθετο κατὰ τοὺς περὶ συνταγῆς θείους καὶ Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὸ μετόχιον ἐκεῖνο, μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ Ἱερᾶς Ἐκκλησίας καὶ ὅλης τῆς περιοχῆς, καθὼς ἐστὶ καὶ εὐρίσκεται... ἀποφαινόμεθα, ἵνα τὸ εἰρημένον Ἱερὸν καὶ σεβάσμιον Μοναστήριον τὸ κείμενον ἐν τῇ νήσῳ Σίφνῳ, καὶ σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἐνδόξων Εἰσοδίων τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου μετὰ τοῦ προσηλωθέντος αὐτῷ Μετοχίου, τοῦ ἐν Σάμῳ κειμένου τῆς νήσου κατὰ χωρίον Μιτιλινιούς, ὡς εἴρηται καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀνοικοδομηθείσης Ἱερᾶς Ἐκκλησίας τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σφυρίδωνος, μετὰ τῶν λοιπῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἤδη ὄντων, καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων τῇ θείᾳ εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι... γινώσκεται παρὰ πάντων Ἡμέτερον πατριαρχικὸν σταυροπηγιακόν, ἀδούλωτον, ἐλεύθε-

ρέαστον ασύδοτον, ἀκαταπάτητον καὶ ὅλως ἀνενόχλητον καὶ ἀνεπὴρέαστον παρὰ παντὸς προσώπου Ἱερωμένου καὶ λαϊκοῦ, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενον, εἰ μὴ μόνον τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγίῳ(τάτῳ) Πατριαρχ(ικῷ) Ἀποστ(ολικῷ) καὶ Οἰκουμ(ενικῷ) Θρόνῳ¹....

3. Ἦθελήσαμεν, ἐξ ἱστορικῆς βεβαίως ἀπόψεως, ὅπως πληροφορηθῶμεν περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τοῦ ἐν λόγῳ «κ τ η - τ ο ρ ι κ ο Ὑ» - τονίζομεν τοῦτο - ἱεροῦ Μετοχίου, ἀφιερωθέντος, ὡς εἶδομεν, τοσοῦτον μάλιστα ἐπισήμως εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν Παναγίας τοῦ Βουνοῦ Σίφνου. Ἐντεῦθεν γράψαντες σχετικῶς, ἠρωτήσαμεν τὰ δέοντα παρὰ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Μυτιληνίων Σάμου, μὴ εὐαρεσθηθέντος νὰ ἀπαντήσῃ, ἡμῖν, δι' οὗς λόγους οὗτος ἔχει ὑπ' ὄψιν!.....

Ἐρευνήσαντες ὅμως ἄλλως, ἐπληροφορήθημεν αὐθεντικῶς καὶ ἐπισήμως, ὅτι ἐν Σάμῳ εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι ὁ «Ἀ - γ ι ο ς Σ π υ ρ ῖ δ ω ν» ἀ ν ή κ ε ι ε ἰ ς τ ᾶ ς Μ ο ν ᾶ ς² τ ῆ ς Σ ῖ φ ν ο υ», κεῖται δ' «ἐντὸς (τῆς) κωμοπόλεως» Μυτιληνίων³.

Θ' Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΙΝ

1. Ὁ βάρδος τῆς Σίφνου καὶ ἐκλεκτὸς ποιητῆς αὐτῆς κ. Θεοδόσιος Κ. Σπεράντσας, ὅστις πολλαχῶς - καὶ κατὰ πρωτότυπον τρόπον - ἐξύμνησε τὴν νῆσον ἐν τῇ περιφήμῳ αὐτοῦ ποιητικῇ συλλογῇ, δὲν παρέλειψεν, ὅπως καὶ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἱερὰν Μονὴν ἐν αὐτῇ συμπεριλάβῃ.

Οὕτως τό, ἐκ στίχων 86 (6) ἀπαρτιζόμενον καὶ ἐκ δεκαπεντασυλλάβων ἀποτελούμενον, ἀριστουργηματικόν, καὶ σπανίας κλασσικῆς τέχνης καὶ ἐμπνεύσεως, ποίημα τοῦ ὡς ἄνω λογιωτάτου Μεγάλου Λογοθέτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ 25ετίαν

1. Κ Ὡ Δ. Πατρ. Ἀρχιεποφ. ἐνθ' ἄνωτ., σ. 280.

2. Ὁ συγγραφεὺς, ὑπηρετήσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς Ἱεροκέρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάμου καὶ Ἰκαρίας, δὲν ἐγνώριζε προφανῶς εἰς ποίαν ἀκριβῶς ἱερὰν Μονὴν τῆς Σίφνου ἀνήκει. Ἀλλ' εἶναι ὄντως βαρυσήμαντος ἡ διασφoζομένη ἐν Μυτιληνιοῖς Σάμου παράδοσις περὶ δικαιοδοσίας καὶ ἰδιοκτησίας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἱ. Ναοῦ Μονῆς τινος τῆς Σίφνου (ἐ π ι θ ι: Ἰ ω ἄ ν ν ο υ (Πάπαλη), Μητροπολίτου Σιδηροκάστρου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον, Σάμος 1967, σελ. 355, ὑποσ. 166).

3. Ἐνθ' ἄνωτ.

δέ που Βασιλικού 'Επιτρόπου τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου καὶ Διευθυν-
τοῦ τῶν ἐπισήμων αὐτῆς περιοδικῶν («'Εκκλησία» κτλ.), ἔχει
ὥς ἐξῆς:

«Μόλις θ' ἀφήσης τὸ στρωτὸ στὸ Θόλο μονοπάτι
μὲ τ' αὐγινὸ λαμπρόφωτο φαντάζεσαι στὸ διαβάτη—
πῶς, Παναγιά μου, νὰ τὴν πῶ τὴν ἄφραστή σου χάρη:
αὐγερινὸ γιὰ μυγδαλιὰ χιονάτη τοῦ Φλεβάρη;

Σὰν παγανὴ στ' ἀκρόνυχο βιγλίζεις τοῦ βουνοῦ
καὶ προβοδᾷς στὰ πέλαγα τὸν ταξιδιάρη ναύτη·
κ' ἔτσι τοῦ παίρνεις τὴν καρδιά καὶ τοῦ πλαντᾷς τὸ νοῦ
ποῦ βλαστημᾷ τὸ μισεμὸ σὰν Χάρο καρδιοκάφτη!

Ἄνοιξη πνέει γύρω σου. Φῶς ἱερό, Χαρά...
Καὶ ξεγελίεσαι πῶς θωρεῖς μιὰν ἄσπρη πεταλοῦδα,
ποῦ λὲς πῶς ἐμαρμάρωσε μ' ὀλάνοιχτα φτερά
καθὼς ἐστριφογύριζε στὶς ἀστιβὲς μ' ἀσπούδα.

Κι ὅποιος σὲ δεῖ δὲν σὲ ξεχνᾷ ποτές του, μὰ ποτές,
καὶ λέει νὰ 'ταν σκουργιαλός, κοντά σου γιὰ νὰ μένη·
καὶ νὰ 'χε ρίζες καὶ ριζὰ στὸ χῶμα σου ριχτές,
νὰ σοῦ τρυγᾷ τὴν ὁμορφιά καὶ νὰ μὴν τὴ χορταίνει!

Καὶ στῆς ἀπάνεμης βραδιᾷς τὴ φεγγαροβολή—
καλόμοιρος ποῦ τοῦ 'λαχε τὸ θάμα νὰ χορτάση!—
πνέει γαλήνη τοῦ Θεοῦ στὴν ἀπλωτὴ σου αὐλή:
θαρρεῖς καὶ βρέχει γιασεμιά καὶ εὐωδιάζει ἡ Πλάση.

Κι ὅπως ἀνάλαφρα φυσᾷ πνοούλα στεριανή,
καὶ βοστρυχιέται στὸ Γιαλὸ τὸ κῦμα παρακάτου,
σύψυχος ἓνα λαχταρᾷς - Θεέ μου, κι ἄς γενῇ! -
ἔτσι νὰ 'ρθῇ γλυκόπνοη κ' ἡ μπόρα τοῦ θανάτου...»¹.

2. Καὶ ἕτεροι, κατὰ καιροὺς, ἐτραγούδησαν τὸ κλέος τῆς δια-
ληφθείσης Μονῆς, ἰδιαίτατα διὰ τῶν καλάνδων. Ἐκ τούτων πα-
ρατίθεμεν κατωτέρω τὰ ἐξῆς δύο:

1. Ἡ Σίφνος μας. Ποιήματα, Ἀθήνα 1949, σελ. 20.

α' Τοῦ Σιφνίου Διδασκάλου κ. Ἀντωνίου Γ. Τρούλλου,

«Στὴν Παναγία τοῦ Βουνοῦ

Ὡ «Παναγιά μου τοῦ Βουνοῦ», ποὺ εἶσαι ὁδηγήτρα
καὶ κυβερνᾷς ἡλιόχαρη τῇ φύσῃ πρωτὶ βράδυ
στὰ πόδια σου τὰ λιόδενδρα ὑψώνουν μύρια φύτρα
καὶ προσευχὴ σοῦ στέλλουने μὲ τῆς ἐλιάς τὸ λάδι...

Δέξου το, Παναγία μου, τοῦ λυτρωμοῦ τὸ δῶρο
καὶ φώτισε τὰ πέλαγα καὶ τῆς ψυχῆς τὰ βάθη
ὁδήγα τὰ πλεούμενα νὰ ξαναβροῦν τὸ δρόμο
καὶ τῶν ἀνθρώπων τίς καρδιές νὰ ζοῦνε δίχως πάθη.

Ἔτσι μονάχα θὰ μποροῦν ν' ἀνοίξουν τὰ πανιά
μιὰ φεγγαρόλουστη βραδιά μὲ ψυχικὴ γαλήνη
κι' ἀπ' τῆς αὐλῆς τὰ δώματα μὲ πίστη στὰ φτερά
νὰ ταξιδέψουνε πλατειά, πὺδ πέρα ἀπ' τὴ σελήνη.

Κι ὅπως τὸ κύμα τοῦ γιалоῦ θὰ νανουρίζῃ τὴ στεριά
καὶ θὰ φυσᾷ ἀνάλαφρα τὸ μυρωδάτ' ἀγέρι
βοήθησέ με «Παναγιά» νὰ βρῶ γλυκεῖα παρηγοριά
σὲ μιᾷς πετζούλας τῇ δροσιᾷ, ποὺ ὕπνο θὰ μοῦ φέρῃ»¹.

β' Τῆς ἀειμνήστου, ἐξ ἄνω Πεταλίου Σίφνου, αὐτοσχεδίου
ποιητρίας Καλλιτσίας Τριανταφύλλου, ἥτις «ἐν Παναγίᾳ Βουνῷ
τῇ 5-9-1946» ἔγραψεν·

Ἡ Παναγία τὸ βουνὸ
εἰς γυνῶσιν φέρει στὸ κοινὸ
πὼς κι' αὐτὴ ἀνάγκη ἔχει,
καὶ παρακαλεῖ καὶ τρέχει.

Νὰ κάμῃ δρόμο καὶ καλὸ
νὰ βγαίνει στὸν Πλατὺ Γιαλὸ
νὰ περνοῦν χωρὶς ἀγῶνα
τὸν μεγάλο ἐλαιῶνα.

1. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημ. «Σίφνος», ἔτ. 41ον, περ. β', ἀρ. φ. 549, σελ. 5.

Πρωτ̃ - πρωτ̃ μὲ τῇ δροσιᾷ
 ὅλοι στὴν ἀκροθαλασσιᾷ
 καὶ νὰ ἐπιστρέφουν πάλι
 στὴν αὐλὴ σου τῇ μεγάλῃ.

Ὅταν ὁ ἥλιος χαϊδευτᾷ
 τὴν πλάση ἀποχαιρετᾷ
 καὶ προβάλλει τὸ φεγγάρι
 ὦ! τι ὁμορφιά! τί χάρι!

Τριγύρω σου τόσα βουνὰ
 πιὸ ὕψηλὰ καὶ πιὸ τρανὰ
 μὰ δὲν ἔχουνε ἀξία
 ὦ! Γλυκειά μου Παναγία.

Ἐνα σεβόμεθα βουνὸ
 ἁγιασμένο φωτεινὸ
 ποῦσαι σὺ θεμελιωμένη
 Παναγιά χαριτωμένη.

Καὶ ποιὸς Σιφνιὸς δὲν νοσταλγεῖ
 τὴν ἁγιασμένη σου τῇ γῇ
 καὶ δὲν χύνει ἓνα δάκρυ
 ἀπ' τῆς ξενιτιᾶς τὴν ἄκρῃ;

Γι' αὐτὸ γλυκειά μου Παναγιά
 δίνε τους πάντα συρμαγιά
 καὶ ὑγεία γιὰ νὰ ζοῦνε
 νᾶρχουντε νὰ προσκυνοῦνε¹.

3. Προσκυνηταί, ὡσαύτως, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς διετύπωσαν ποιητικῶς τὴν ἱκεσίαν αὐτῶν πρὸς τὴν Παναγίαν, ὡς λ.χ. ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν διαληφθέντα Α'. Κώδικα².

1. Κ ὦ δ. Α', σελ. 65.

2. Αὐτόθι, σελ. 44, 57, 61.

Μὲ ὅλη τὴν εὐλάβειαν
κάναμε τὸν σταυρό μας
νὰ εἶσαι Παναγία μου
πάντοτε στὸ πλευρό μας.

Ὡ Παναγία τοῦ Βουνοῦ
γλυκειά, χαριτωμένη
ἄξιωσέ μας ν'ἄρθωμε
ξανά, μὰ εὐτυχισμένοι.»

Τοῦτο τὸ τελευταῖον ἀνέγραψεν εἰς τὸν ρηθέντα κώδικα τὴν 10ην Φεβρ. 1945, ὁμιλος εὐλαβῶν ἐκ τῆς νήσου Μήλου προσκυνητῶν τῆς Μονῆς, ἐξ ὧν ὑπογράφει ἡ Χριστίνα Γ. Γεωργιλαδάκη.

Ἐκ τῆς νήσου Κιμῶλου προσκυνηταὶ εἶχον ἐπισκεφθῇ τὴν ἱερὰν Μονὴν πρότερον (21 Ἰαν. ἐ.ἔ.) αἱ Κατ. Σάρδη, Γαρουφαλιὰ Ρούσσου, καὶ ὁ Σταῦρος Ροῦσσοι.

4. Τέλος, παραθέτω στίχους τῆς ἐξ ἄνω Πεταλίου καταγομένης Μαργαρίτας Π. Κουλούρη, πρὸς τὴν ὁποίαν, ἀπολέσασαν πρὸ ἐτῶν τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν καὶ προστρέξασαν εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐγένετο ἐξαίσιον θαῦμα παρὰ τῆς Θεομήτορος, καὶ ἐχαρίσθη αὐτῇ τὸ τῆς ὑγείας τῶν ὀφθαλμῶν πολύτιμον ὄντως ἀγαθόν.

«Στὴ Χάρη Σου πού ἦλθαμε
μὲ ὅλη τὴν καρδιά μας
νὰ κυβερνᾷς παρακαλῶ
τὰ διαβήματά μας.

Ὅσο πού ζῶ στὴ Χάρη Σου
θάρχωμαι μὲ λατρεία.
Μοῦ γιάτρεψες τὰ μάτια μου
γλυκειά μου Παναγία.

Μαργαρίτα Π. Κουλούρη

10/2/1968»¹.

1. Βιβλίον εὐλαβῶν προσκυνητῶν Παναγίας Βουνοῦ, Σίφνος, 1965έξ., σελ. 44-45.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἐν κατακλείδι τῆς ἡμετέρας ταύτης ταπεινῆς ἐργασίας χρέος ἐπιβεβλημένον θεωρῶ, ὅπως εὐχαριστήσω ἅπαξ ἔτι τόν τε Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Σκοπέλου κ. Ἀλέξανδρον, τὸν αἰδεσιμολογιώτατον Πρωτοπρεσβύτερον π. Ἰωάννην Ράμφον, ὡς καὶ τὸν ἐντιμολογιώτατον Μέγαν Λογοθέτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Θεοδόσιον Κ. Σεράντσαν, διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς πολύτιμον αὐτῶν συμβολήν.

Ὁ τελευταῖος οὗτος, σὺν τοῖς ἄλλοις, εὐηρεστήθη καὶ ἔγραψε τάδε εἰς τὸ «Βιβλίον εὐλαβῶν προσκυνητῶν Παναγίας τοῦ Βουνοῦ», 1965έξ, σελ. 263· «Σήμερον τὴν πρωτῆν, μετὰ προηγουμένην ἐπίσκεψίν μας εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον, (Κοιμητήριον τοῦ Ἀρτεμῶνος) πρὸς προσκύννησιν καὶ ἀνάγνωσιν Τρισαγίου ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς πολυσέβαστης μητέρας μου, ἐπεσκέφθημεν ἐν συνεχείᾳ τὸ σεβάσμιον αὐτὸ προσκύνημα πρὸς λεπτομερειακὴν μελέτην ὑπὸ τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου καὶ Ἱεροκήρυκος Πρεβέζης π. Φιλαρέτου Βιτάλη, πάσης λεπτομερείας διὰ τὰς σφζομένας εἰσέτι παλαιὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἅγια λείψανά της κλπ., πρὸς ἔκδοσιν μιᾶς πλήρους, κατὰ τὸ δυνατόν, μελέτης, σχετικῆς πρὸς τὸ πάνσεπτον αὐτὸ προσκύνημα, καὶ τὴν ὁποῖαν ἐν προσχεδίῳ ἔχει καταρτίσει ὁ τόσον πολυγράφος καὶ ἀριστοπόνος Ἀρχιμανδρίτης. 22 Σεπτεμβρίου 1972».

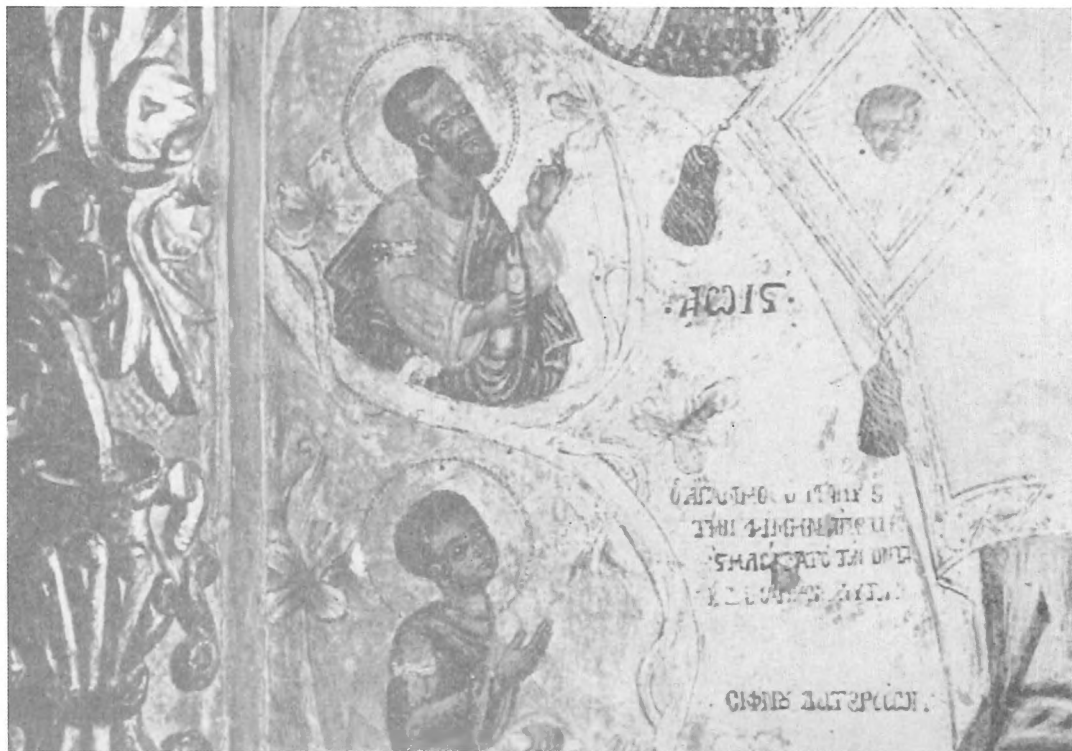
Εὐχαριστήρια, ἅμα καὶ συγχαρητήρια, ἀπευθύνω, ὡσαύτως, καὶ ἐντεῦθεν, εἰς τὸν ἀξιότιμον κ. Εὐάγγελον Παντάζογλου, ὅστις, διὰ τῆς ὀλοπροθύμου ἀποδοχῆς τῆς παρακλήσεώς μου καὶ τῆς θαυμαστῆς ἐπιστημονικῆς δεξιότητος αὐτοῦ, ἔσπευσεν εἰς τὴν ὑπ' ὅσιν ἱερὰν Μοῆν, ἔλαβε καὶ παρουσίασεν εἰς τὴν μετὰ χειρας συγγραφὴν τὰς περὶ αὐτῆς ὥραιότητάς καὶ καλλιτεχνικωτάτας φωτογραφίας. Οὕτως τὸ ἔργον διεκοσμήθη θαυμασίως, καὶ ἐμφανίζει τὴν δυνατὴν τό γε νῦν ἀρτιότητα.

Εὐχαριστίας ἀπείρους ἐκφράζω ἐκ βαθέων καὶ πρὸς τὸ ἀξιότιμον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ κληροδοτήματος Γεωργίου Οἰκονόμου Νικ. Ἀφεντάκη, διὰ τὴν εἰς τὸν Γ' τόμον τῶν - ἀξιεπαίνως παρ' αὐτοῦ ἐκδιδομένων - περισπουδάστων «Κι-

μωλιακῶν» δημοσίευσιν τῆς μελέτης ταύτης, ἣν προσφέρω εἰς τὸν ἀγαπητὸν Σύνδεσμον τῶν ἐν Ἀθήναις Σιφνίων πρὸς ἐπανεκδοσιν καὶ διάθεσιν χάριν τῶν εὐγενῶν πατριωτικῶν αὐτοῦ σκοπῶν.

† Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΑΠ. ΒΙΤΑΛΗΣ





Τοιχογραφία τοῦ Δευτερεύοντος εἰς τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Γουρνιῶν Σίφνου

Ο ΔΕΥΤΕΡΕΥΩΝ ΣΙΦΝΟΥ *

Ἐξετάζων ἀπό τινος τὴν ἱστορίαν τῆς Σίφνου, «τῆς νήσου τῶν πατριαρχῶν¹, τῶν ἐπισκόπων, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ποιητῶν», συνήντησα καὶ τινὰς ζωγράφους.

Ἀθανάσιος ἱεροδιάκονος, περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰ., εἶναι γνωστὸς ἐξ εἰκόνης τῆς Ἀγίας Τριάδος (1759), εὕρισκομένης ὑπεράνω τῆς Ὁραίας Πύλης τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας Καταπολιανῆς τῆς Παροικιαῖς Πάρου². Ὁ Νικόλαος Μελισσός, περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰ., εἶναι γνωστὸς ἐκ φορητῆς εἰκόνης τύπου «Ρίζης τοῦ Ἰεσαί», μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «*χειρ Νικολάου Μελισσοῦ, Σιφνέου: ΑΨΠΔ*» (1784)³. Ὁ Ἀπόστολος Σγουρδαῖος, ζωγράφος ἔργων λαϊκῆς θρησκευτικῆς τέχνης, εἶναι γνωστὸς ἐξ ἐπιγραφῆς εὕρισκομένης εἰς τὸ τέμπλον τῆς παλαιᾶς μονῆς τῆς Παναγίας «τοῦ Βουνοῦ»⁴: *Διὰ δαπάνης τοῦ*

* Ἀναδημοσιεύεται ἐκ τοῦ περ. «Ἐκκλησία», τ. ΚΕ' (1948) σσ. 39-44 μετὰ τινων προσθηκῶν καὶ βελτιώσεων.

1. Τρεῖς Σιφνίους πατριάρχας γνωρίζομεν, τὸν ΚΠόλεως Ἰωαννίκιον Β' (1646 - 1648), (βλ. Φιλ. Βιτάλη, Κυκλοῖται οἱ πατριάρχαι, ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς ΚΠόλεως καὶ ἐξῆς, «Ἐκκλησία», ΔΗ' (1961) σ. 284), τὸν ΚΠόλεως Γρηγόριον Ζ' Ζερβουδάκην († 17 Νοεμβρίου 1924) καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἱεροθεὸν Β' Σταφυλοπάτην († 1 Ἰανουαρίου 1858). Περὶ τοῦ Ἱεροθέου Β' βλ. Χρυσόστομος Παπαδοπούλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀλεξάνδρεια, 1935, σσ. 815 - 830.

2. Ἀναστ. Ὁρλάνδου, Οἱ μεταβυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Πάρου, Ἀρχεῖον τῶν Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος, τ. Ι' (1964), σ. 70, πίν. 34α, β.

3. Ἡ ἀξιοπρόσεκτος αὕτη εἰκὼν μὲ 14 μικρὰ εἰκονίδια πέριξ μὲ σκηνὰς ἐκ τοῦ δωδεκάροτου καὶ τοῦ βίου τῆς Θεοτόκου προέρχεται ἐκ τῆς οἰκογενείας Γρυπάρη, τῶν ἀδελφῶν Ἀριστοδήμου καὶ Νικολάου Γρυπάρη καὶ κατὰ κληρονομίαν περιῆλθεν εἰς τὴν Θεοφανῶ Ζηλήμονος καὶ μετ' αὐτὴν εἰς τὸν ἑγγονόν της ἀκαδημαϊκὸν-καθηγῆτὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γεώργιον Μαριδάκην.

4. Περὶ τῆς μονῆς ταύτης βλ. «Κιμωλιακά» Γ' σσ. 184 ἐξ.

αὐτοῦ κτίτορος¹ ᾠκοδομήθη καὶ τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο τοῦ ἁγ. Νικολάου καὶ ἱστορήθη ΑΩΛΓ' διὰ χειρὸς κάμοῦ Ἀποστόλου Σγουρδαίου». Τέλος ὁ ὁμοίως εἰς ἔργα λαϊκῆς θρησκευτικῆς τέχνης ἐργασθεὶς Δευτερεύων Σίφνου, τὸν ὁποῖον καὶ ἐξετάζω ἐκτενέστερον ἐνταῦθα².

Τὸ ὄνομα τοῦ Δευτερεύοντος πληροφορούμεθα μνημειακῶς ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τὴν κάτωθεν τῆς τοιχογραφίας τῆς ἱερᾶς Προθέσεως τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγ. Νικολάου τῆς ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῶν Γουρνιῶν: «Μνήσθητι Κύριε Ἀγαπίου Ἱερομονάχου καὶ Δευτερεύοντος Σίφνου, τοῦ κτίτορος τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Ἰουλίου 12, 1818»³, ἐπιπροσθέτως δὲ ἀπὸ τὴν διαθήκην του, τῆς ὁποίας εὔρον τυπικῶς ἐπικεκυρωμένον ἀντίγραφον «ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ» τῆς 13ης Σεπτεμβρίου 1829⁴.

Ὁ ἱερομόναχος Ἀγάπιος Πρόκος⁵ ἀνῆκεν εἰς ἱερατικὴν οἰκογένειαν. Ὁ ἴδιος γράφει εἰς τὸ τέλος τῆς διαθήκης του ὅτι ἦτο «πρώην πρωτεκτίκου (πρωτεκδίκου) υἱός». Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀφοῦ τὸ ἀρχαιότερον ἐξ ὧν γνωρίζομεν ἔργον του φέρει χρονολογίαν 1796. Ἀνεψιός του ἦτο ὁ διάκονος Ἀβράμιος, Φιλικός⁶, υἱὸς τῆς ἀδελφῆς του

1. Τοῦ Γερασίμου Ἀβρανοπούλου ἐκ Πελοποννήσου. (Πληροφορία ἐκ τῶν σφωζομένων κωδίκων τῆς μονῆς).

2. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρ. αἰῶνος (1890) ἀκμάζει ὁ Σίφνιος ζωγράφος Κωνσταντῖνος Π. Πανώριος ἀπὸ τὸ χωρίον Κάστρον, ἐνωρὶς ἀποθανών, ἐφάμιλλος τοῦ Γύζη. Ἔργα αὐτοῦ εὐρίσκονται εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Μονάχου. Ὁ πατὴρ τοῦ ζωγράφου τούτου ἐργαζόμενος ὡς μάγειρος εἰς πλουσίαν οἰκογένειαν εἶχε μεθ' αὐτοῦ μικρὸν τὸν Κωνσταντῖνον. Ὁ κύριος ἰδὼν κάποτε παιδικὰς ζωγραφίας τοῦ Κωνσταντῖνου εἰς τὸν τοῖχον τοῦ μαγειρείου διέγνωσε τὸ τάλαντόν του, ἐνδιεφέρθη δι' αὐτόν καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ Μόναχον δαπάναις του ἵνα σπουδάσῃ τὴν ζωγραφικὴν. (Πληροφορία καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαριδάκη, ὡς αὐτὴ τῷ μετεδόθη παρὰ τῆς μητρός του). Βλ. καὶ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ Ἀντ. Κανάρη, ἐν «Σιφναϊκῇ Φωνῇ», ἔτ. Θ' (Αὐγ. 1973).

3. Φαίνεται ὅτι ὁ Δευτερεύων εἶχε κτίσει τὸ παρεκκλήσιον τοῦ ἁγ. Νικολάου τῆς οἰκογενειακῆς των ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου τῶν Γουρνιῶν.

4. Βλ. ταύτην εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος μελετήματος.

5. Ἐφημερὶς «Σιφναϊκῇ Φωνῇ» φ. Ἰουλίου 1968, σ. 2.

6. Οὗτος, κατὰ πληροφορίαν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ ἀπογόνων του, μετασχών τοῦ ἁγῶνος τοῦ 1821 καὶ ἐπιστρέψας εἰς Σίφνον, ἔπαυσεν ἱερουργῶν.

πρεσβυτέρας Μαρίας, συζύγου τοῦ ιερέως Νικολάου Μαγγανάρη, ἄρχοντος τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἄλλους ἀδελφούς ἀναφέρει εἰς τὴν διαθήκην του τὸ Φλουρί, τὸν Νικόλαον καὶ τὸν Ἀγγελέτον¹. Ἀναφέρει ἀκόμη καὶ κάποιον Λαμπαδάριον, ἴσως ἀδελφόν του, διότι αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ τοῦ ἀφήσῃ «νόμιμον μοῖραν» μόνον («ἐνα μανδῆλι», ἐπειδὴ, ὡς γράφει, ἦτο πλούσιος. Εἰς τὴν Σίφνον ἐδιδάχθη τὰ στοιχειώδη γράμματα καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος εἰς τὴν αὐτόθι μονὴν τοῦ Προφήτου Ἑλίου². Ἡ παράδοσις ἐξ ἄλλου ἐν Σίφνῳ τὸν διέσωσε μὲ παρεμφαρμένον ὄνομα. Ἐνα πηγάδι εἰς τὰ Γουρνιά, παρὰ τὴν οἰκογενειακὴν του ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἥτις δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν, διότι δὲν τὴν κληροδοτεῖ διὰ τῆς διαθήκης του, ἀκούεται μέχρι σήμερον ὡς «τὸ πηγάδι τοῦ Δευτεραίου»³. Ἡ ὀνομασία τοῦ ὀφφίκιου του⁴ ἐξετόπισε τὸ ὄνομά του καθ' ὅλον τὸ μετέπειτα διάστημα τῆς ζωῆς του, ὡς συνέβη καὶ δι' ἄλλους κληρικούς. Πότε καὶ ποῦ ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ὁ Ἀγάπιος δὲν ἐξηκριβώσα. Διὰ τὸν τεχνικὸν καταρτισμὸν του μετέβη εἰς Ἀγιον Ὅρος. Μετέβη καὶ εἰς τὴν Κ/πολιν, ὅπου ὑπῆρχε παροικία Σιφνίων.

Κατὰ τὸ 1809 προσκλήθεις εἰς Κίμωλον ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου

1. Βλ. Ἰωάν. Σ. Ῥάμφοῦ, Δύο ἔγγραφα τῆς οἰκογενείας τοῦ Δευτερεύοντος Σίφνου, ἐφημ. «Σίφνος» (1947), φ. 189 καὶ 190.

2. Περὶ τῆς ἐν Σίφνῳ ἱ. μονῆς τοῦ Προφήτου Ἑλίου βλ. Δ. Ζακυθινόῦ Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, «Ἑλληνικά», Β' 1929, σ. 159 κ. ἐξ. Ἰ. Σ. Ρ (Ῥάμφοῦ), Σιγίλλιον, τοῦ πατριάρχου ΚΠόλεως Παΐσιου Α' (1654) καὶ ἄλλα ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν Σίφνῳ ἱ. μονὴν τοῦ Προφήτου Ἑλίου, ἐφημ. «Σίφνος» (1940), φ. 95 καὶ σύντομον ἱστορικὸν σημείωμα Μεσσσηνίας Πολυκάρπου, Ἡ ἱ. μονὴ τοῦ Προφήτου Ἑλίου ἐν Σίφνῳ, «Σίφνος» (1939), φ. 93.

3. Ἡ λαϊκὴ μοῦσα τῆς νήσου τὸ διασφάζει εἰς τὸ δίστιχον:

«Τοῦ Δευτεραίου τὸ νερὸ εἶναι γλυκὸ περίσσια,

κάνει τίς νιὲς σὰν λεῖμονιές, τοὺς νιοὺς σὰν κυπαρίσσια».

4. Τὸ ἐκκλ. ἀξίωμα (ὀφφίκιον) τοῦ δευτερεύοντος, καταλεγόμενον εἰς τὸν εὐώνυμον χορόν, εἶναι τὸ δεύτερον μετὰ τὸν πρωτοπαπᾶν (πρωτοπρεσβύτερον), μετ' αὐτὸ δὲ ἀκολουθεῖ τὸ ὀφφίκιον τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἐκκλησιῶν. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ὀφφίκιων κ.λ.π., «ὁ δευτερεύων, ἀπόντος τοῦ πρωτοπαπᾶ κρατεῖ τὸν τόπον αὐτοῦ». Εὐχολόγιον τὸ μέγα, ἔκδ. 1927, σ. 535.

Ἀντωνίου Β. Σάρδη, ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου τῆς νήσου¹, ἀνέλαβε νὰ ζωγραφίσῃ τὰς εἰκόνας τῆς ἀνακαινιζομένης τότε παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Ὁδηγήτριας. Τὸν Δευτερεύοντα εὕρισκόμεν ἐπίσης ἐργαζόμενον ἐν Κιμῳλῳ εἰς ἄλλας ἐκκλησίας τῆς νήσου κατὰ τὰ ἔτη 1812, 1814, 1825, 1827 καὶ 1829. Πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κατ' αὐτὴν διακοσμεῖ διὰ τῶν εἰκόνων τοῦ τέμπλου καὶ ἀξιολόγων τοιχογραφιῶν τὴν ἐν Σίφνῳ οἰκογενειακὴν του ἐκκλησίαν τῶν Γουρνιῶν². Ἐν Μή-



Ὁ ἐν Σίφνῳ ἱ. ναὸς τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Γουρνιῶν

λῳ οὔτε φορηταὶ εἰκόνες τοῦ Δευτερεύοντος ὑπάρχουν οὔτε τοιχογραφίαι. Εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ταξίδιά του εἰς Σίκινον συλλη-

1. Βλ. «Κιμωλιακά» τ. Β' (1972) σ. 74. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχιερ. ἐπιτρόπων τῆς Κιμῳλου κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν βλέπε ἐν Κ. Ι. Δυοβουνιώτου. Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Κιμῳλου ἐγκύκλιοι καὶ ἐγγραφὰ, Ἀθῆναι 1935, Α' σ. 3.

2. Τὰ Γουρνιά (τοπωνύμιον), διότι εἰς τὸν παρακείμενον ξηροπόδαμον ὑπῆρχον «γοῦρνες», ὅπου αἱ γυναῖκες τῆς νήσου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἐπλυνον κατὰ τὸν χειμῶνα.

φθείς ὑπὸ πειρατῶν ὑπεχρεώθη εἰς τὴν καταβολὴν λύτρων διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ὁ Δευτερεύων ἀπεβίωσεν ἐν Σίφνῳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1829, ὡς τοῦτο ἐμφαίνεται ἐκ τῆς χρονολογίας τῆς δημοσιεύσεως τῆς διαθήκης του. Τὸ ἀντίγραφον αὐτῆς φέρει ἡμερομηνίαν 14 Σεπτεμβρίου 1829.

Ὁ Δευτερεύων Σίφνου εἶναι μία φυσιογνωμία τεχνίτου λαϊκοῦ ἁξία μελέτης, καθ' ὅσον, εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἔζησε, σελαγίζουσιν οἱ τελευταῖοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἀγιογραφικῆς παραδόσεως, οἱ ὅποιοι, καίτοι ἐργαζόμενοι ἐκ προτύπων ὀλίγον ἢ πολὺ ἰταλιζόντων, ἐν τούτοις κατῴρθωσαν νὰ ἀφομοιώσουν τὰ ξένα στοιχεῖα, λόγῳ τῆς μεγάλης των εὐσεβείας, τῆς ἀπλότητος καὶ ἀφελότητος τῆς καρδίας», τὰ ὁποῖα παραδόξως μετουσιώνονται εἰς δύναμιν εἰς τὴν τέχνην. Θὰ ἦτο λίαν ἐνδιαφέρον ἐὰν ἐκ μέρους τῶν εἰδικῶν, ἐγίνετο σχετικὴ ἔρευνα, ὥστε, ἐκτὸς τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ ἔργον του ἀπὸ ἀπόψεως εἰκονογραφικῆς, νὰ καθορισθῇ ὁ τεχνικὸς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον εἰργάσθη, καθ' ὅσον εἰς τὴν ἐποχὴν του εἶχεν ἀτονίσει τελείως σχεδὸν ἡ τεχνικὴ κατάρτισις τῶν ἀγιογράφων¹. Μὲ τὰς πτωχὰς τεχνικὰς του γνώσεις ὁ Δευτερεύων ζωγραφίζει συνθέσεις συμβολικὰς, ἢ προσπάθειά του δὲ αὐτῇ, ἀποσκοποῦσα νὰ φιλοσοφήσῃ καὶ νὰ διδάξῃ, ὑποβοηθεῖται πολλάκις ὑπὸ «θρύλλων», τοὺς ὁποίους γράφει ἐπὶ τῶν συνθέσεών του. Οἱ «θρύλλοι» του δὲ εἶναι ρητὰ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης ἢ ἀξιώματα τῆς λαϊκῆς φιλοσοφίας, συχνὰ δὲ καὶ ἰδικαί του σκέψεις. Οὐδεὶς μέχρι σήμερον ἡσχολήθη μὲ τὰς συνθετικὰς αὐτὰς τῶν τοιχογραφιῶν ἰδίως παραστάσεις του, αἱ ὁποῖαι ἐξετελέσθησαν μὲ ὀλιγωτέραν βίαν. Ἐκεῖ ὅμως ὅπου ὁ Δευτερεύων παρουσιάζεται ὡς εἰκονογράφος κυριολεκτικῶς λαϊκός, εἶναι αἱ παραστάσεις του μὲ σύμβολα λαϊκὰ ὅπως «ὁ ἔρωτας», «ὁ μάταιος χρόνος τοῦ βίου τούτου καὶ αἱ ἑπτὰ ἡλικίαι τοῦ ἀνθρώπου», θέμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον εἰκονογραφικὸν τύπον λίαν προσφιλῇ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν εἰκο-

1. Διὰ τὴν τέχνην τοῦ Δευτερεύοντος ὁ Φώτ. Κόντογλου γράφει: «Τοῦτος ὁ φουκαρᾶς δὲν εἶναι μάστορας μὴδὲ ἔχει ἐπιστήμην στὸ χέρι του, μὰ ὥστόσο πετυχαίνει πολλὰς φορὰς ἰδιότροπα καὶ ἀθῶα σκέδια. . .» Φώτ. Κόντογλου, Ταξίδια, Ἀθήνα 1928, σ. 134.

νογραφίαν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, καὶ «ὁ βίος τοῦ ἀληθινοῦ μοναχοῦ», ἐμπνεύσεις τοῦ ἀπὸ τὴν γνησίως ποιητικὴν λαϊκὴν ψυχὴν. Εἶναι πράγματι συγκινητικὴ ἡ ἀφέλεια τῆς συλλήψεως, ἡ ἀπλουστάτη ἐκτέλεσις, ἡ ὁποία ἀπορρίπτει τὸ περιττόν, ἡ θερμὴ ποιήσις, ἡ ὁποία καὶ ἀντισταθμίζει τὰς τεχνικάς του ἀτελείας. Τὸ δὲ βαθύτατον θρησκευτικὸν συναίσθημα, τὸ ὁποῖον ἀποπνέουν ὅλαι γενικῶς αἱ εἰκόνες τοῦ καὶ τὸν καθιστοῦν μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἰδιοτύπου καλλιτεχνικάς φυσιογνωμίας τῆς θρησκευτικῆς καὶ λαϊκῆς μας τέχνης εἰς τοὺς πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τοὺς μετ' αὐτὴν χρόνους, ἐκδηλοῦται εἰς ὅλον τοῦ τὸ ἔργον. Διότι καὶ αἱ τοιχογραφίαι τοῦ καὶ αἱ εἰκόνες του, αἱ ὁποῖαι ἱστοροῦν σκέψεις καὶ γεγονότα τῆς ζωῆς διακηρύσσουν διδῆγματα τῆς χριστιανικῆς πάντοτε ἡθικῆς.

Τὸ ἀρχαιότερον τῶν σωζομένων ἔργων τοῦ Δευτερεύοντος μὲ τὴν ὑπογραφὴν «*χεῖρ Δευτερεύων Σίφνου*», 1796, εἶναι προτομὴ τοῦ Χριστοῦ ὡς Παντοκράτορος καὶ σφύζεται εἰς τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον. Εἰς τὴν εἰκόνα αὐτὴν (0,60 × 0,57) ὁ Χριστὸς παρίσταται εὐλογῶν διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς κλειστὸν Εὐαγγέλιον, εἰς τὸ περιθώριον τοῦ ὁποίου κυκλοτερῶς εἰς τὸ ἀνοιγμα—δῆθεν—τοῦ Εὐαγγελίου εὐρίσκεται ἡ ἐπιγραφή: «*Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ὁ ἀκολουθῶν*». Ὁ Χριστὸς ἔχει φωτοστέφανον σταυρικὸν μὲ τὸ ἀποκαλυπτικὸν «ὁ Ὡν» καὶ ἐπιγραφὴν «*Ἰησοῦς Χριστὸς Παντοκράτωρ*»¹. Εἰκόνες τοῦ ἐνυπόγραφοι, καθὼς καὶ τέμπλα, δεσποτ. θρόνοι, κουβούκλιον ἐπιταφίου Μ. Παρασκευῆς καὶ κιβώριον ἁγ. Τραπεζῆς μὲ κοσμήματα καὶ πχραστάσεις τοῦ σφύζονται ἐν Κιμῳλφ εἰς τὰς ἀκολουθούς ἐκκλησίας: 1) *Τῆς Ὁδηγητρίας* (1809). Μεγάλῃ εἰκὼν τῆς Δευτέρας Παρουσίας, δώδεκα μικραὶ εἰκόνες τῆς ψηλαφήσεως τοῦ Θωμᾶ, τῶν Μυροφόρων, τοῦ Παραλύτου, τῆς Σαμαρείτιδος, τοῦ Τυφλοῦ, τῶν ἁγίων Πατέρων Α' Οἰκ. Συνόδου, τῆς Μεσοπεντηκοστῆς, τῆς Ὁρθοδοξίας (Ἀναστήλ. εἰκόνων), τῆς Ἀποτομῆς κεφαλῆς Προδρόμου, τῆς Εὐρέ-

1. Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἐκ τῆς συλλογῆς τῆς Χρ. Ἀρχ. Ἐταιρείας, προέρχεται ἐκ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγ. Τριάδος Θεσ/νίκης, καὶ φέρει ἀριθ. ταξινομ. 982. (B.M. 2133). (Γ. Σωτηρίου, Ὁδηγὸς Βυζ. Μουσείου Ἀθηνῶν, σ. 91).

σεως κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τ. Σταυροῦ κ.λ.π., ὡς καὶ Κουβούκλιον τοῦ ἐπιταφίου (1827 Μαΐου ΚΘ'), μὲ παραστάσεις ἐκ τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου. Αἱ εἰκόνες αὐταὶ προέρχονται ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Ὁδηγητρίας, τὴν ὁποῖαν οἱ Κιμῶλιοι μεγαλοπρεπῆ ἐκ θεμελίων ἐπανίδρυσαν ἀπὸ τοῦ 1867-1873¹. 2) Τοῦ Παντοκράτορος εἰς τὴν Ἀπάνω Βάρδια (1829 Ἰανουαρίου λ'). Τέμπλα μὲ εἰκόνας τοῦ δωδεκαόρου, θωράκια κ.λ.π. Χαρακτηριστικαὶ ἐνταῦθα εἶναι δύο εἰκόνες τοῦ τῆς Τιβεριάδος «μὲ βουνὰ καὶ σπίτια κοντὰ στὴ λίμνη Γενησαρέτ»² καὶ τῆς Ἀλύσεως τοῦ Πέτρου. Εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Τιβεριάδος εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς καλῶν τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος σπεύδει πρὸς Αὐτὸν ὄχι κολυμβῶν, ὡς συνηθίζεται εἰς παλαιότερας παραστάσεις, ἀλλὰ μέχρι τῶν γονάτων ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὑπισθεν δ' αὐτοῦ τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν «βαλλόντων τὸ δίκτυον». Ὅπισθεν τοῦ Χριστοῦ παρίσταται ὁ Πέτρος προβαλλόμενος ἐπὶ ἀρχιτεκτονικοῦ βάθους ἐν μέσῳ προβάτων ὑποδηλῶν τὸ «ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσκει τὰ ἀρνία μου»³. 3) Τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος (1814). Εἰκὼν εἰς τὸ βημόθυρον μὲ θέμα τὴν Θεῖαν Αειτουργίαν. Ἡ εἰκὼν αὕτη φέρει κάτω δύο προσωπογραφίας, ἀξιολογωτάτας διὰ τὴν ἐνδυματολογίαν των, τῶν κτιτόρων τῆς ἐκκλησίας μὲ τὰς ἐπιγραφὰς «ὁ πρωτοπαπᾶς» καὶ «ἡ πρωτοπαπαδία»⁴. Τὸ ἀρτοφόριον. 4) Τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (1825). Γραπτὰ κοσμήματα τοῦ τέμπλου. Εἰκὼν τοῦ βημοθύρου, εἰκὼν τῆς ἁγ. Εἰρήνης (ἀντὶ θωρακίου τοῦ τέμπλου) καὶ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἰωάννου Θεολόγου τοῦ τέμπλου ἐνυπόγραφος μὲ χρονολογίαν (1825). 5) Τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ. Γραπτὰ κοσμήματα τοῦ τέμπλου καὶ εἰκόνες προερχόμεναι ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος. 6) Τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους. Εἰκὼν τοῦ ἱεροῦ Νιπτήρος καὶ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου (1809)

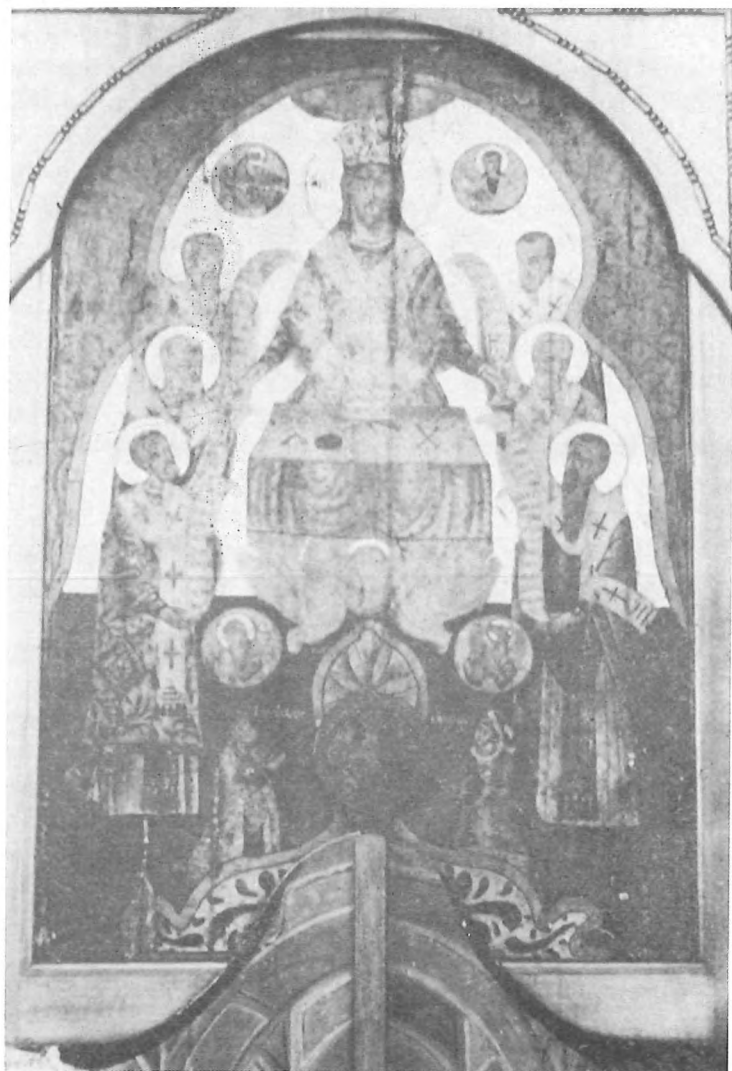
1. «Κιμωλιαχὰ» Β' (1972), σ. 232.

2. Φώτη Κόντογλου, ἐνθ. ἀν., σ. 135.

3. Ἰωάν. ΚΑ' 16.

4. Πρόκειται περὶ τοῦ πρωτοπαπᾶ Κιμῶλου Σαλιβαρᾶ καὶ τῆς πρεσβυτέρας του (πρωτοπαπαδίας), τῶν ὁποίων κατέχω ἔγγραφον (προικοσύμφωνον τῆς θυγατρὸς των Μαργέτας) τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1800.

τοῦ τέμπλου, προερχομένη ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Ὁδηγητρίας, ἐνυπόγραφος. 7) Τοῦ ἁγ. Μηνᾶ (1809). Εἰκὼν ἑνθα



Δευτερεύοντος, Ἡ Θεία Λειτουργία.

Εἰκὼν τοῦ βημοθύρου τοῦ ἐν Κιμῶλι ἱ. ναοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος

ἄνω παράστασις τῶν πειρασμῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ κάτω παράστασις τῆς κλήσεως τοῦ Ζακχαίου, μετὰ τὴν θάλασσαν τῆς Τιβερίδος. Εἰκὼν ὡσαύτως μετὰ παράστασιν «ἡ πόλις Σεβοῦμ»¹ μετὰ τὸν Λῶτ καὶ ἡ Πεντάπολις μετὰ τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν, ἐνυπόγραφος. Ἡ εἰκὼν αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας Ὁδηγητρίας. 8) Τῆς ἁγ. Παρασκευῆς (1809). Εἰκὼν ἐνθα ἄνω εἰκονίζονται οἱ ἅγ. Κων/νος καὶ Ἑλένη καὶ κάτω ἡ ἁγ. Παρασκευὴ καὶ ἡ ἁγ. Μαρίνα. Εἰκὼν ὡσαύτως τῶν Τριῶν παιδῶν ἐν τῇ καμίνῳ καὶ βημόθυρα. 9) Τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγ. Ἐλευθερίου τῆς ἐκκλησίας τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κάστρου εἰκόνες «ὁ Χριστὸς εἰς Ἑμμαοὺς» καὶ «ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ Αἰνέα ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Πέτρου» (1815). 10) Τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Κοσμήματα εἰς τὸ κιβώριον τῆς ἁγ. Τραπεζῆς ὡς καὶ ἡ εἰκὼν καὶ τὰ κοσμήματα τοῦ Θρόνου, προερχομένου ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Ὁδηγητρίας (1825). 11) Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ναϊδιόσχημος ἐπιτάφιος (κουβούκλιον τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου), εὐρισκόμενος εἰς τὸ Βυζ. Μουσεῖον².

1. Ὑπῆρξε μία τῶν πέντε πόλεων (Σόδομα, Γόμορρα, Ἀδαμά, Σεβοῦμ καὶ Ζόαρα) τῆς ἀρχαίας Πενταπόλεως τῆς Παλαιστίνης, τῆς καλουμένης καὶ Σοδομιτικῆς. (Γεν. ι' 19, Δευτ. κθ' 23 καὶ Ὡσηέ ια' 8).

2. Τὸ κουβούκλιον τοῦτο, προερχόμενον ἐκ τῆς συλλογῆς τῆς Χριστ. Ἀρχ. Ἐταιρείας, ἐδωρήθη εἰς αὐτὴν τῷ 1904 ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Φρ. Λογοθέτου, ἰδιοκτῆτου τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας. Φέρει ἀριθ. ταξίν. Βυζ. Μουσείου 1383. Τὸ κουβούκλιον ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν Κιμῳλῳ μέχρι τοῦ 1858 διὰ τὴν περιφορὰν ἐπιταφίου τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως. (Βλ. «Κιμωλιακά» Β' (1972) σσ. 203-204). Παρόμοιον κουβούκλιον εὐρίσκειτο καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου τῆς νήσου. Ἐγγραφον παρ' ἐμοὶ τοῦ μητροπολίτου Σύρου Δανιήλ, ὑπ' ἀριθ. 2141 τῆς 9ης 8βρίου 1860, κατατοπίζει σχετικῶς μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ ἐθίμου τοῦτου, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει εἰς ὅλας τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων, καὶ τὸ ὁποῖον διατηρεῖται εἰσέτι ἐν Κιμῳλῳ, ἐν τῇ γυναικείᾳ μονῇ τῆς Τήνου καὶ εἰς ἄλλας νήσους τῶν Κυκλάδων. (Βλέπε καὶ ἐγκύκλιον Ἱ. Συνόδου τῆς 21 Ἀπριλίου 1865 «περὶ ἀπαγορεύσεως ἐπιταφίου ὕμνου εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου» Σ τ ε φ. Γ ι α ν ν ο π ο ὕ λ ο υ, Συλλογὴ Ἐγκυκλίων Ἱ. Συνόδου κ.λ.π. σελ. 608). Ἐν τούτοις τὸ ἱερὸν τοῦ ἐθίμου διατηρεῖται ἀκόμη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων (βλ. «Νέα Σιών» ΜΒ' 1947 σ. 133), ὅπου εἰς τὸν τάφον τῆς Θεομήτορος ἐν Γεθσημανῇ παρατίθεται κατὰ

Ἐπ' αὐτοῦ σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου τῆς Θεοτόκου, ὡς «ἡ Θεοτόκος προσευχομένη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν, «ἡ μετάστασις τῆς Θεοτόκου, μετὸν Θωμᾶν λαμβάνοντα τὴν ζώνην», «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου», «οἱ Ἀπόστολοι ὑπὸ νεφῶν μεταρσίως αἰρόμενοι». Ὡσαύτως ἐν Κιμῶλφ εἰς τὸ ἀσκητήριον τῆς Ὀσίας Μεθοδίας (εἰς τὸ Μέσα Κάστρον) ὑπῆρχεν εἰκὼν τοῦ Δευτερεύοντος (ΑΩΚΗ' Μαρτίου ΙΕ') «ἡ ἐξομολόγησις» ἐπὶ μουσαμᾶ παριστῶσα τὴν Ὀδηγήτριαν μετὰ πλάσιον ἐζωγραφισμένον ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Ἐκατέρωθεν αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἰδίου πλαισίου ἐν εἴδει τριπτύχου εἰκονίζεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἱερεὺς μετὰ ἐπιτραχήλιον ἐξομολογῶν γυναῖκα, ἡ ὁποία καὶ παρίσταται ἀπέναντι. Ἄνωθεν τοῦ ἱερέως ἡ ἐπιγραφή: «Εἰπέ, τέκνον μου, τὰς ἁμαρτίας σου ἵνα σωθῇς». Ἄνωθεν τῆς γυναικείας μορφῆς γονυπετούσης αἱ λέξεις: «Γυνὴ ἁμαρτωλὸς εἰμί, τίμιε πάτερ». Ἐκ τοῦ στόματος τῆς ἐξομολογουμένης γυναικὸς ἐξέρχονται ὄφεις διὰ τῶν ὁποίων ὁ Δευτερεύων παρέστησε τὰς ἁμαρτίας, τὰς ὁποίας ἐξομολογεῖται ἡ γυνή¹.

Εἰκόνες τοῦ ἐν Σίφνῳ σφύζονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῶν Γουρνιῶν. Οὕτως, αἱ δύο εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ τῶν τέμπλων μετὰ χρονολογίας 1816 καὶ 1819 εἶναι ἔργα τοῦ Δευτερεύοντος, ὡς καὶ ἡ κάτω τῆς ἐτέρας τούτων εἰκὼν (θωράκιον) μετὰ παράστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐκβάλλοντος τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐκ τοῦ Ἱεροῦ, ὡς καὶ τὰ γραπτά

τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως κουβούκλιον, πρὸ τοῦ ὁποίου ψάλλονται ἐπιτάφιοι ὕμνοι πρὸς τὴν Θεοτόκον, χοροστατοῦντος τοῦ Πατριάρχου, ἐν συρροῇ πολλοῦ πλήθους εὐσεβῶν. Ἡ εἰκὼν τῆς Κοιμήσεως, ἡ ὁποία τοποθετεῖται ἐντὸς τοῦ κουβουκλίου, παραμένει ἐν αὐτῷ μέχρι τῆς ἀποδόσεως τῆς ἑορτῆς ἐν Γεθσημανῇ, ὅτε καὶ λιτανεύεται ἐν μεγάλῃ πομπῇ μέχρι τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις μετοχίου τῆς Γεθσημανῆς, κειμένου ἐναντι τοῦ Παναγίου Τάφου, ὅπου καὶ φυλάσσεται καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

1. Τὰ θέματα τοῦ εἰδους αὐτοῦ καὶ ἡ ζωγραφικὴ των διατύψεις εἶναι κυρίως ἀνατολικά (Πόντος, Καππαδοκία). Βλέπε καὶ σχετικὴν εἰκόνα εἰς τὸ τμήμα τῆς βυζ. καὶ μεταβυζαντινῆς λαογραφίας τοῦ Βυζ. Μουσείου ὑπ' ἀριθ. ταξιν. 750. Ἡ «Ἐξομολόγησις» φυλάσσεται ἐν Ἀθήναις παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ Ἑλευθερίου Μ. Βεντούρη, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀνήκει. Εἰκόνες τοῦ ἐπίσης φυλάσσονται καὶ εἰς «προσκυνητάρια» οἰκογενειῶν ἐν Κιμῶλφ (ὡς π.χ. ἀγ. Μοδέστου, Εὐαγγελ. Ἰωάννου,

κοσμήματα τοῦ Θρόνου καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ εἰκὼν (1821). Εἰκόνες τοῦ Δωδεκαόρτου καὶ τῆς Μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου μὲ ἐπιγραφὴν «1799 χεῖρ Δευτερεύων Σίφνου» σφύζονται καὶ εἰς τὴν ἐν Κύθνῳ ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ τῆς Χώρας.



Εἰκὼν Τᾶ Ἐπιλόχεια τῆς Θεοτόκου τοῦ Δευτερεύοντος

ἁγ. Κυριακῆς, Παναγίας «τοῦ πάθους», ἁγ. Σπυρίδωνος) καὶ ἐν Σίφνῳ «Τᾶ ἐπιλόχεια τῆς Θεοτόκου» (διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 26 Δεκεμβρίου) κ.λ.π. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν εἰκόνα παρίσταται ἡ Θεοτόκος κρατοῦσα τὸν Χριστὸν γυμνὸν μέχρι τῆς ὀσφύος εἰς τὴν ἄριστεράν χειρά. Δεξιὰ ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος κρατῶν θυμιατήριον εἰς τὴν δεξιάν, μὲ τὸ ὅποῖον θυμιᾷ τὴν Παναγίαν, καὶ λαμπάδα εἰς τὴν ἄριστεράν χειρά. (Φυλάσσεται παρὰ τῇ οἰκογενεῇ τοῦ ἀειμνήστου ἱερέως Ἀντωνίου Ἱ. Μαστροκάλου).

Σύνολον τοιχογραφικῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία διατηρεῖται ἐν καλῇ καταστάσει, μᾶς παρουσιάζει ὁ Δευτερεύων εἰς τὴν οἰκογενειακὴν τοῦ ἐκκλησίαν τῶν Γουρνιῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ σχηματίσῃ πληρεστέραν ἰδέαν ὡς πρὸς τὰς συνθετικές του ἱκανότητας. Τὸ Καθολικὸν τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἔχει κατακοσμήσει κατὰ τὸ 1823 διὰ τῶν 24 Οἰκῶν τῆς Θεοτόκου. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀγάπην τῆς ἐποχῆς του πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου, οἱ ὅποιοι καὶ σήμερον καὶ πάντοτε ἰδιαιτέρως δονοῦν τὴν ὀρθόδοξον λαϊκὴν ψυχὴν. Εἶναι ἄξιοι ἰδιαιτέρας προσοχῆς δύο συμβο-



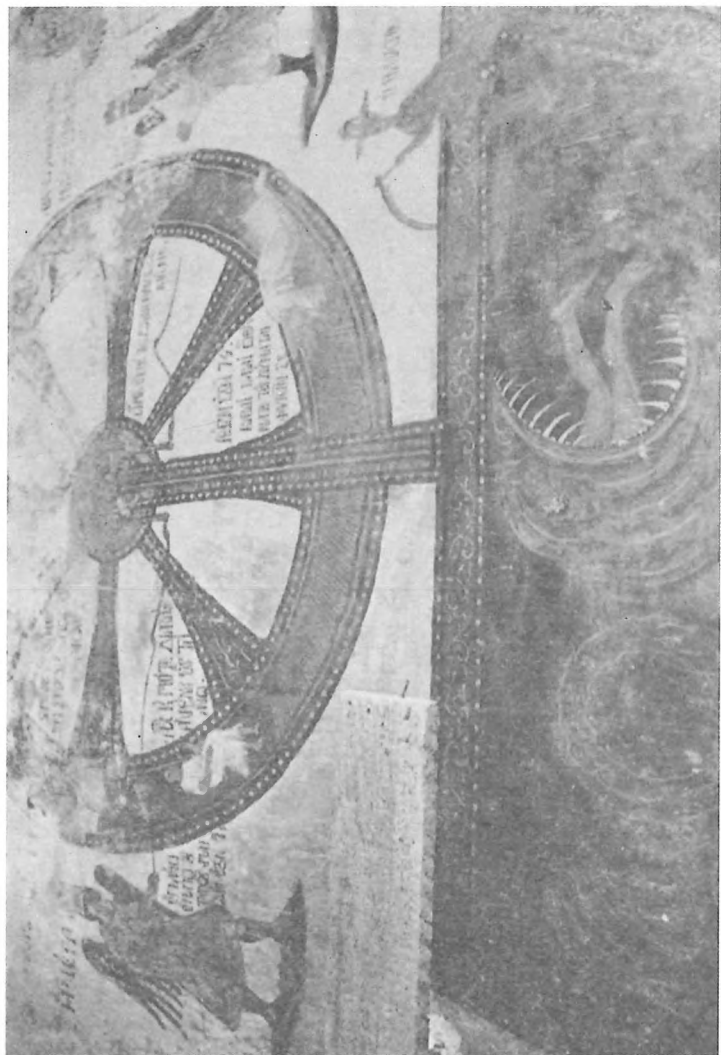
Τοῦ Δευτερεύοντος εἰκὼν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου

λικαὶ παραστάσεις τοῦ εἰς τὸν Β. τοῖχον τοῦ Καθολικοῦ, «ο
μάταιος χρόνος τοῦ βίου τούτου καὶ αἱ ἑπτὰ ἡλικίαι τῶν ἀνθρώ-



Εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τῶν Γουρνιῶν

πων» καὶ «ὁ βίος τοῦ ἀληθινοῦ μοναχοῦ». Εἰς τὴν πρώτην τούτων εἰκονίζεται μέγας τροχός, τὸν ὁποῖον περιστρέφουν διὰ σχοι-



«Ὁ μάλιστα χρόνος τοῦ βίου», τοιχογραφία τοῦ ναοῦ τῶν Γουρνιῶν

νίου δύο μικροὶ ἄγγελοι (ἡ «ἡμέρα» καὶ ἡ «νύξ»), κάτωθεν δὲ τῆς παραστάσεως αὐτῆς εἰκονίζεται «ὁ θάνατος», κατὰ δυτικὰ πρότυπα, κρατῶν δρέπανον καὶ ἀναμένων τὸν 75ετῆ πλέον ἄν-

θρωπον, ὅστις καὶ κραυγάζει περίτρομος: «Βαβαί, βαβαί, ὦ θάνατε, τίς δύναται φυγεῖν σε»¹. Ἡ δευτέρα του τοιχογραφία εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ καὶ ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον τῶν παρεχομένων ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος εἰκόνων περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀληθινοῦ μοναχοῦ². Ἐν αὐτῇ εἰκονίζεται μοναχὸς ἐπὶ σταυροῦ κρατῶν εἰς χειρὰς του πυρσούς, συμβολίζοντας προφανῶς τὴν διὰ τῆς ἀρετῆς διάδοσιν τοῦ εὐαγγελικοῦ φωτός. Κατὰ προέκτασιν τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ σταυροῦ καὶ ἐντὸς τεσσάρων κύκλων ἀναγράφονται ρητά³. Εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ σταυροῦ εἶναι γεγραμμένον τὸ ρητόν: «Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου»· ἐπὶ τῆς κερδίας: «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἡμοῖς ὁ Θεός»· καὶ κατωτέρω: α') «Μὴ ἀπατάσαι, μοναχέ, χορτασίᾳ κοιλίας» καὶ β') «Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς». Δεξιὰ σημειοῦνται «οἱ διαλογισμοί» ἐν εἶδει ὄψεων καὶ ἀριστερὰ «ὁ ἔρωσ τῆς πορνείας» ὡς τοξότης ἰστάμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ «παμφάγου Ἄδου». Παρὰ τὴν βάσιν τοῦ σταυροῦ εἰκονίζεται δαίμων ρίπτων ἀρπάγην εἰς τοὺς πόδας τοῦ μοναχοῦ,

1. Εἰς πολλὰς μονὰς τοῦ ἁγ. Ὁρους, τῶν Μετεώρων (Βαρλαάμ) καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἰδιαιτέρως εἰς κοιμητήρια, ζωγραφίζεται ἡ παράστασις τοῦ Ὁσίου Σισώη τοῦ μεγάλου πρὸ τοῦ ἀνοικτοῦ τάφου τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, κατὰ λαογραφικὰς παραδόσεις, μὲ ἐπιγραμμα, τοῦ ὁποίου τμήμα εἶναι εἰς πεζὸν λόγον καὶ τμήμα εἰς ἑμμετρον, ὅπου ὁ ἀββὰς Σισώης ἐκφράζει τὴν κατάπληξιν του καὶ τὸ δέος πρὸ τοῦ θανάτου διὰ τῶν ἐξῆς στίχων: «Ὁρῶ σε, τάφε, δειλιῶ σου τὴν θέαν καὶ καρδιοστάλακτον δάκρυον χέω, χρέος τὸ κοινόφληκτόν εἰς νοῦν λαμβάνων, πῶς οὖν μέλλω διελθεῖν πέρας τοιοῦτον; Αἶ, αἶ, θάνατε, τίς δύναται φυγεῖν σε;». Βλ. Φ. Κόρυλλου Βίος καὶ ἀσκήσεις τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν ἁγίου Μάρκου τοῦ ἀναχωρητοῦ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, 1947 σ. μβ'. Βλ. καὶ εἰκόνα εὐρισκομένην εἰς τὸ τμήμα τῆς βυζαντ. κλπ. λαογραφίας τοῦ Βυζαντ. Μουσείου ὑπ' ἀριθ. ταξίν. 774. Πρβλ. ὡσαύτως καὶ Γ. Θ. Ζώρας, Ὁ χάρος καὶ ἡ ἀπεικόνισις αὐτοῦ ἐν τῷ στιχουργήματι «Πένθος θανάτου», «Παρνασσός», τ. ΙΒ' (1970), σ. 427.

2. Ἀνάλογα πρὸς τὰ λαϊκὰ αὐτὰ θέματα ὑπάρχουν καὶ ἐν τῇ ἐν ἁγ. Ὁρει μονῇ τοῦ Γρηγορίου (παρεκκλησίον ἁγ. Πάντων, τὸ κοιμητήριον). Βλ. Εὐλόγιου Κορυθαίλου († μητροπολίτου Κορυθαίης), Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Ἀθῶν ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγ. Γρηγορίου, «Γρηγ. Παλαμᾶς, ΣΤ'» (1922), σ. 361 ἐξ.

3. Οὕτως ἄνω: «Ἐμοὶ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου μου». Κάτω: «Στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν». Δεξιὰ τοῦ μοναχοῦ: «Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται» καὶ ἀριστερά: «Ὅστις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ, οὐ δύναται εἶναι μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ».

κάτωθι δὲ τὸ ρητόν: «Οὐ δύναται βαστάζειν ἡ σὰρξ ἀσθενῆς οὔσα», ἐπὶ τῶν ποδῶν του δὲ ἡ ἐπιγραφή: «Ἐτοιμάσατε τοὺς



Εἰκὼν τῆς Παναγίας εἰς τὸ τέμπλον τοῦ ναοῦ τῶν Γουρνιῶν

πόδας ὑμῶν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Εὐαγγελίου». Παρὰ τῷ μοναχῷ δεξιᾷ ὑπάρχει λάβαρον ἐφ' οὗ τὸ ρητόν: «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ

ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ» καὶ τέλος εἰς τὸ κάτω ἄκρον δεξιὰ παρίσταται ἡ ψυχὴ ἐν εἰδει πτηνοῦ καθημένου ἐπὶ δένδρου πνριστῶν-



Δευτερεύωντος, ἡ Παναγία. Νάος Κοιμήσεως Θεοτόκου Γουρνιῶν Σίφου

τος τὸν παράδεισον, κατὰ τὸν συνήθη εἰς τὸ θέμα αὐτὸ τροπῶν. Φέρει χρονολογίαν ΑΩΚΓ'. Παραστατικώτατα ἐνταῦθα ὁ Δευ-

τερεύων ζωγραφίζει τὸν ἀληθῆ μοναχόν, τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας του καὶ τὴν πάλην αὐτοῦ ἐναντίον τῶν παθῶν, ἥτις ἀπεργάζεται τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του.

Εἰς τὴν παράστασιν ταύτην ὁ λαϊκὸς οὗτος ζωγράφος εἶναι ὁ «ἱστορῶν», ἥτοι ὁ τεχνίτης, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ζωγραφικὴν ἀφηγεῖται¹. Ὁ Δευτερεύων καταδεικνύει τὴν προσήλωσιν τοῦ ἀπλοῦ κοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὅτι ἤθελε νὰ «ἀναγινώσκη» ἐπὶ τῶν τοιχογραφιῶν καὶ ἐπὶ τῶν εἰκόνων τοῦ ναοῦ τὰ διάφορα ἠθικὰ παραγγέλματα.

Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἐνέχει ἡ παράστασις τοῦ «Λάβετε φάγετε», ἡ ὁποία εἶναι ἐξωγραφισμένη ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Βήματος. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ προχωροῦν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, μεταδίδοντα «τὸν Ἄρτον» καὶ «τὸν Οἶνον». Οἱ μαθηταὶ προχωροῦν μετὰ δέους πρὸς μετάληψιν τοῦ Ἀχράντου Σώματος καὶ τοῦ Τιμίου Αἵματος τοῦ Κυρίου, ἐκτὸς τοῦ Ἰούδα, ὁ ὁποῖος φέρων μορφὴν διαβόλου ἀποστρέφει αὐτὴν ἀπὸ τῆς θείας Μεταλήψεως. Ὑπὸ τὸν Ἰούδαν σημειοῦται «Σήμερον ὁ Ἰούδας καταλιμπάνει τὸν Διδάσκαλον καὶ παραλαμβάνει τὸν διάβολον». Ζωγραφίζει ἐπίσης τὴν Πλατυτέραν καὶ κάτωθεν αὐτῆς ὀλοσώμους τὸν Χρυσόστομον, Βασίλειον καὶ Γρηγόριον, ὅπου καὶ ἐπιτυγχάνει καλλίτερον ἢ εἰς τὰς συνθέσεις του. Εἰς τὴν κόγχην τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγ. Νικολάου τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ζωγραφίζει τὸν «Ἀναρχον Πατέρα», κάτω πάλιν τὴν παράστασιν τοῦ «Λάβετε φάγετε» καὶ εἰς τὴν πρόθεσιν τὴν «Ἀκραν Ταπείνωσιν». Ἐπίσης ζωγραφίζει ἐντὸς τοῦ ἱ. Βήματος καὶ ἄλλας παραστάσεις μὲ θέματα τὴν «Ραχὴλ κλαίουσαν τὰ τέκνα αὐτῆς», τὸν «Ἀβιμέλεχ καὶ τὸ σπήλαιον Βαρούχ», τὴν ἁγίαν Πελαγίαν ἐξερχομένην σπηλαίου, τὸν Ῥωμανὸν τὸν Μελωδὸν καὶ τοὺς «ἀγίους

1. Ὁ ὅρος ἱστορία = ζωγράφησις, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται ζῶν μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως, καθ' οὓς ζῆ ὁ Δευτερεύων καὶ δεικνύει ἀκριβῶς ὅτι ὁ λαὸς μας ἀντιλαμβάνεται μὲ θετικὰ μέσα τὰ τῆς θρησκείας του, ἀφοῦ καὶ διάφοροι διδασκαλαὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας διατυποῦνται ἀφηγηματικῶς.



‘Ο «Αναρχος Πατήρ», τοιχογραφία τοῦ παρεκκλησίου ἁγίου Νικολάου τῶν Γουρνιῶν

Ἐπτά Παῖδας τῆς Ἐφέσου κοιμωμένους ἐν σπηλαίῳ»¹.

Τειχογραφίας τοῦ Παντοκράτορος εἰς τὸν τροῦλλον μὲ τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστὰς εἶχεν ὁ Δευτερεύων καὶ εἰς τοὺς Ταξιάρχας τῆς Κιμώλου, τὴν ιδιόκτητον ἐκκλησίαν τοῦ Οἰκονόμου Ἀντωνίου Σάρδη, τοῦ Φιλικου², ἀτυχῶς ὅμως αὐταὶ κατεστράφησαν ἐκ τῆς ὑγρασίας, πλὴν τμημάτων τινῶν τῶν Εὐαγγελιστῶν.

Τὸ ἔργον τοῦ Δευτερεύοντος «ὁ ἔρωτας» μὲ τὸ ἄλλο ἔργον τοῦ «ἡ ἱστορία τῆς Σωσάννας», τὸ ὁποῖον καὶ σχετίζεται μὲ τὸ πρῶτον, φυλάσσονται εἰς τὸ τμήμα τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς λαογραφίας τοῦ Βυζ. Μουσείου καὶ εἶναι χαρακτηριστικὰ δείγματα ἐνδιαφερύσης λαϊκῆς ἐμπνεύσεως. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον τούτων ἐπὶ μουσαμᾶ μὲ πλαίσιον ἐξωγραφισμένον, παριστᾷ διὰ καθαρῶς ἡθικoὺς διδασκτικoὺς λόγους τὸν ἔρωτα ἐπὶ κίονος μὲ δύο σάλπιγγας εἰς τὸ στόμα καὶ ἐκατέρωθεν τοὺς στίχους ἰδικῆς τοῦ ἱσως ἐμπνεύσεως:

*Παῖζουσι καὶ χορεύουσι καὶ πῶς πετοῦν νομίζουν
ὄλαις τοῦ κόσμου ταῖς χαραῖς θάρρουσι πῶς κερδίζουν.
Δὲν ξεύρουں πῶς εὐρίσκονται εἰς στόματα θηρίων,
τούτου τοῦ ἔρωτος δηλοῖ τὸ πάθος τὸ ἀχρεῖον.*

Κάτω ἐκατέρωθεν τῆς εἰκόνος παρίστανται δύο θηρία (δράκοντες) ἀπὸ τὸ στόμα ἐκατέρου τῶν ὀπείων ἐξέρχονται εἰς νέος καὶ μία νέα μὲ ὄργανα εἰς τὰς χεῖρας. Φέρει χρονολογίαν ΑΩΚΕ΄. Ν/βρίου Ζ΄.³ Εἰς δὲ τὸ δεύτερον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ κρίσις τοῦ Προφήτου Δανιήλ. Ἱστορία τῆς Σωσάννας ΝΒ΄»⁴ εἰκονογραφεῖ τὴν γνωστὴν περὶ τῆς Σωσάννης διήγησιν⁵. Ὁ Δευτε-

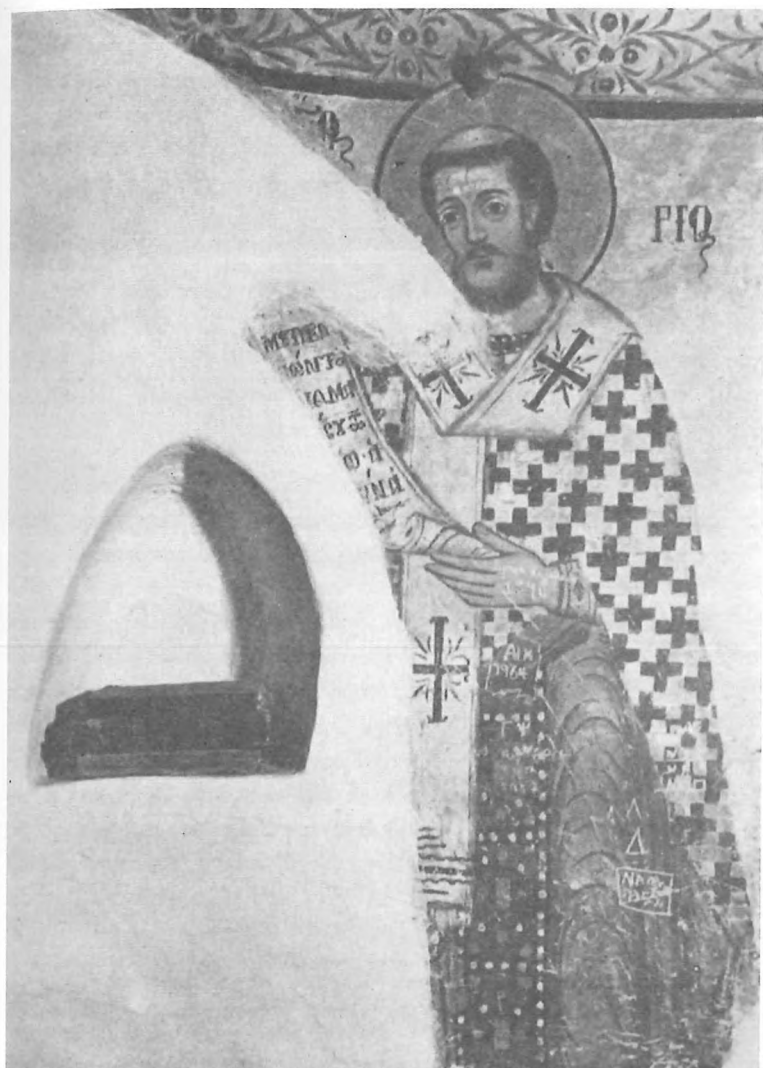
1. Ὡς γνωστόν, ἡ παράδοσις περὶ τῶν 7 παιδων τῆς Ἐφέσου (Ἰαμβλίχου ἢ Διομήδους, Μαρτίνου, Ἰωάννου, Διονυσίου, Ἐξακουστωδιανοῦ, Μαξιμίνου καὶ Ἀντωνίου) ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένη εἰς τὴν Ἀνατολήν, διεσώθη δὲ εἰς τὰ συναξάρια τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλλ. Ἐκκλησίας. Περὶ τῆς διηγήσεως καὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σχετικῶν ἀπομνημονευμάτων περὶ τῶν 7 παιδων ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς τέχνης καὶ τῆς μορφῆς τοῦ σπηλαίου ἐν Ἐφέσῳ ἀφ' ἐτέρου, βλέπε Γ. Σωτηρίου, Τὸ σπήλαιον τῶν ἐπτά παιδων ἐν Ἐφέσῳ. «Ἡμερολόγιον Μεγ. Ἑλλάδος» 1924, σ. 217 - 228, ἐνθα ἐν τέλει καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

2. «Κιμωλιακά» Β' (1972), σ. 215.

3. Ἡ εἰκὼν αὕτη φέρει ἀριθ. ταξιν. 773. Γ. Σωτηρίου, Ὁδηγὸς Βυζ. Μουσείου Ἀθηνῶν, ἐκδ. β', σ. 144.

4. Ἡ εἰκὼν φέρει ἀριθμὸν ταξ. Β. Μουσείου 789.

5. Ἡ διήγησις αὕτη, ὡς γνωστόν, προτάσσεται τοῦ Α' κεφαλαίου τοῦ βιβλίου τοῦ Δανιήλ, κατὰ τοὺς Ο'.



Τοιχογραφία αγίου Γρηγορίου Θεολόγου
(Κόγχη ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Γουρνιῶν Σίφνου)

ρεύων διὰ καθαρῶς ἠθικούς καὶ πάλιν λόγους εἰκονογραφεῖ τὸν Δανιὴλ κρίνοντα τοὺς δύο γέροντας, (στίχ. 52) οἱ ὅποιοι, μετὰ τὴν κρίσιν, παρίστανται κρημνιζόμενοι. Παρίσταται ἡ Σωσάννα μετ' ἄλλων προσώπων, κάτω δὲ εἰκονίζεται «τὸ λουτρόν», εἰς τὸ ὅποιον εἶχε μεταβῇ αὕτη διὰ νὰ λουσθῇ¹. Ἡ εἰκὼν φέρει ὑπογραφήν: «Χεῖρ Δευτερεύων Σίφνου» ἄνευ χρονολογίας².

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εἰς ὅσα γράφω περὶ τοῦ λαϊκοῦ τούτου ζωγράφου Ἀγαπίου Πρόκου, ἱερομονάχου καὶ Δευτερεύοντος Σίφνου, προσθέτω τὴν διαθήκην του³ καὶ δύο ἄλλα ἔγγραφα⁴ συγγενῶν του, τὰ ὁποῖα ὀφείλω εἰς τὴν καλωσύνην τῶν θυγατέρων τοῦ μακαρίτου Σταύρου Πρεζάνη, Σιφνίου ἐλληνοδιδασκάλου.



Σίφνος. Ἀρτεμώνας. 1826: Ἰανουαρίου 15. Ἀρχὴ τῆς Διαθήκης μου καὶ στερνῆς μου παραγγελίας. Ὁ Δευτερεύων.

Ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ.

Τὸ τοῦ θανάτου ἀπαραίτητον χρέος συλλογιζόμενος, ἀποφασίζω καὶ συγχωρῶ ὅλους τοὺς χριστιανούς μικρούς τε καὶ μεγάλους, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, τοὺς μισοῦντας καὶ ἀγαπῶντας ἡμᾶς. Ὁμοίως ζητῶ καὶ ἐγὼ ἀπὸ ὅλους συγχώρησιν, καθὼς καὶ ἐγὼ συγχωρῶ ἅπαντας. Εἰ καὶ ἁμαρτωλὸς εἰμι, περικαλῶ Κύριον τὸν Θεὸν νὰ δίνη ὑγείαν εἰς τὰ ἀδελφία μου, ζωὴν καὶ ἀγάπην ἀδελφικὴν, καὶ ὁμόνοιαν ἀδιάσπαστον, ὁμοίως καὶ εἰς ὅλους τοὺς φίλους ἐπὶ πάσης. Μετὰ ταῦτα διορίζω ὅλην μου τὴν περιουσίαν εἰς ὅλα μου τὰ ἀδελφία. Ἀφήνω τοῦ Φλουριοῦ τὸ ἀμπέλι

1. Ἰδὲ καὶ Ἰππολύτου Ῥώμης, Ἐξηγητικά εἰς τὴν Σωσάνναν, Migne 10, 689 - 697. Τὸ θέμα τοῦτο παρέλαβεν, ὡς γνωστόν, ἡ νεωτέρα ποίησις, ἡ ζωγραφικὴ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ τὸ θέατρον.

2. Βλέπε καὶ ἐφημ. «Σιφναϊκὰ Νέα» (1947) φ. 1 καὶ 2. Αἱ φωτογραφίαι τῶν εἰκόνων παρεχωρήθησαν εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ κ. Εὐαγγέλου Παντάζογλου. Τοῦτον καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ.

3. Ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὴν ἐφημ. «Σιφναϊκὰ Νέα» τῆς 1ης Ἰαν. 1949, ἀριθ. φύλ. 25.

4. Ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν ἐφημ. «Σίφνος» φ. Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 1947.

στοῦ Καλαμπεῶ, καὶ εἰς ὅποιον παιδί ἤθελε τὸ δώσει, νὰ ἔχη χρέος νὰ κάμνη μίαν λειτουργίαν διὰ τὴν ψυχὴν τῶν γονέων του, ἢ πληρωμὴ παρ. 10, εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας. Ἀφήνω καὶ τοῦ Νικολάκη τὸ ἀμπέλι εἰς τὰς Τρεῖς Πηγὰς καθὼς εὐρίσκεται μὲ τὰ σταυλάκια, περὶ ἐν ὧσιν ζῇ ὁ Ἀγγελέτος νὰ παίρνῃ τὴν κοπριά κατὰ τὴν παραγγελίαν τῆς μητρὸς μας καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀγγελέτου μένουν τὰ σταυλάκια τοῦ Νικολάκη πάντῃ ἐλεύθερα καὶ ὅποτα τὰ δώσῃ τοῦ υἱοῦ του τοῦ Γεωργάκη νὰ τὸν διορίσῃ νὰ κάμνη μίαν λειτουργίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας, τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἡ πληρωμὴ παρ. 10. Ἀφήνω καὶ τῆς παπαδιᾶς τὰ ὀσπίτια μου ὅλα καθὼς εὐρίσκονται, νὰ κάνουνε καὶ μίαν ἑορτὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ τὰ χρόνια μου. Καὶ διορίζω νὰ κάθεται μέσα ὁ ἀνεψιός μου Ἀβράμιος, ὁμοῦ μὲ τὴν ἀδελφὴν του Αἰκατερίναν, νὰ κάθεται καὶ ὁ ἀδελφός μου Ἀγγελέτος στὸ σπιτάκι του ἐν ὧσιν ζῇ καὶ νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀβραμίου. Ἀφήνω του καὶ τὰ 200: γρ. κατὰ τὴν διαθήκην τῆς μητρὸς μας, διάφορον δὲν ἔχουν. Ἀφήνω του καὶ ὅσα πανιὰ ἤθελε εὐρεθοῦν μέσα στὰ σεντούκια μου. Ὁμοίως καὶ ροῦχα παμπακερά. Τὰ ἄλλα εἶδη ὅσα εἶναι μέσα στὸν ὄντα καὶ κελάρι καὶ μαγεργεῖον τὰ ἀφήνω τοῦ ὄντα μου, διὰ νὰ εἶναι πάντα εὐτρεπισμένος ἂν θέλῃ ὁ ἅγιος Θεὸς καὶ ἡ Κυρία Παντάνασσα νὰ λάμψῃ τὸ Γένος μας. Καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀβραμίου νὰ μένουν ὅλα, καθὼς εὐρίσκονται, εἰς τοὺς διαδέχους τοῦ Φλουριοῦ, τῆς ἀνεψιᾶς μου μὲ τὴν εὐχὴν μου. Ἀμήν. Στὸ κοινὸν τῆς Σεριφοῦ ἔχω γρόσια 500, καὶ εἰς τὸ χωρίον μας Ἀρτεμῶνα ἄλλα 500. Αὐτὰ τὰ χίλια γρ. μὲ τὸ διάφορόν τους τὰ ἀφιερῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας τῆς Παναγίας καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἀφήνω τὸν Ἀβράμιον νὰ τὰ λάβῃ καὶ νὰ τὴν ψηλώσῃ καθὼς τὸν φωτίσῃ ἡ θεία πρόνοια. Ἐχω καὶ χρέος, ὅμως ἔχω καὶ νὰ λαμβάνω. Λοιπὸν μέσα στὸν μπουσούλα εἶναι ἡ ὁμολογία μου, καὶ τὰ κατὰστιχά μου βουλωμένα, ὅπου ἔχω νὰ δίδω, καὶ ὅπου ἔχω νὰ παίρνω θεόψυχα, ὅσα εἶναι μέσα ὅλα ἀληθινὰ ἐν καθαρῷ συνειδότι καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα νὰ πληρώνουν τὸ χρέος μου. Νὰ δίνουν καὶ τοῦ δεσπότη γρ. 25 καὶ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ γρ. 50 ἥτοι πενήντα, διατί ἐγίνηκα ἐκεῖ διάκος, ἔχω χρέος καὶ περισσότερα, ὅμως δὲν ἔχω τὸν τρόπον. Ἄν θέλετε κάμετέ μου

καὶ κανένα κόλλυβον, ἂν εἶναι τρόπος. Ὁ Λαμπαδάριος, ἂν ζῇ, δώσατέ του ἓνα μανδήλι, περισσότερον δὲν τοῦ χρειάζεται, ἅς τοῦ δίδῃ ὁ Θεὸς ὑγείαν νὰ χαίρεται τὰ ἐδικὰ του. Μόνον τὸν ἀφήνω ἐπιτροπικόν μου, ὁμοίως καὶ τὸν Ἀβράμιον καὶ τοὺς ἀφήνω εἰς τὸ κριτήριον τοῦ ἁγίου Θεοῦ, εἰ μὲν καὶ ἔβγη τὸ χρέος μου καὶ μένουν γρόσια, νὰ τὰ δώσουσι εἰς τὰ ἀδελφία μου, ὅπου λέγομεν, Φλουρί, Νικολάκης, παπαδιά, καὶ Ἀγγελέτος. Ἄν εἶναι κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ἀποθαμμένος, ὅ,τι τοῦ ἀγγίζει νὰ τὸ μοιράζουν τῶν παιδιῶν του. Ὅμοιως καὶ τὰ ρούχα μου τὰ παπαδίστικα, ἂν γένῃ ὁ Γεωργάκης τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ Νικολάκη παπᾶς, νὰ τοῦ τὰ δίνετε ὅλα μὲ τὴν εὐχὴν μου, εἰ δὲ μὴ κάμετε ὅπως γνωρίζετε. Τὸ κοντογούνι τὸ πράσινο τοῦ ἀνεψιοῦ μου Γεωργάκη Πρόκου καὶ τὸ καπνοπούγκι τὸ μαῦρον, διατί εἶναι ἐδικόν του. Τὰ σχέδια ὅλα τῆς τέχνης τοῦ ἀνεψιοῦ μου Ἀβραμίου, διὰ νὰ δουλεύῃ τὴν τέχνην μὲ τὴν εὐχὴν μου. Ἐχῶ χρέος καὶ διὰ τὰ ἄλλα μου ἀνέψια, ὁμοίως καὶ εἰς τοῦ Μανόλη τὰ παιδιὰ, ὅμως κατὰ τὸ παρὸν δὲν ἔχω τὸν τρόπον, ἂν ζήσω κάνω τὸ χρέος μου. Ὅμως ὁ Λαμπαδάριος καὶ ὁ Ἀβράμιος ἔχουν συνείδησιν καὶ ἅς τὰ διορθώσουν, ἀφήνω των καὶ ἐγὼ τὴν εὐχὴν μου καὶ ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ τοὺς κάμῃ μιλλονίστας. Δύο εἰκόνας ὅπου εἶναι μέσα στὸ σεντούκι τὶς ἀφήνω τοῦ Καλιοῦ τῆς παπαδιάς μὲ τὴν εὐχὴν μου. Ἐγὼ κινῶ διὰ Κίμωνλον καὶ μὲ τὸ νὰ εἵμασθε ἄνθρωποι θνητοὶ καὶ βαστοῦμεν τὸν θάνατον. Λοιπὸν καὶ δεῦτερον σᾶς συγχωρῶ ὅλους καὶ νὰ ἔχετε τὴν εὐχὴν μου νὰ μὴν κάμνετε καυγάδες καὶ νὰ συγχύζεσθε διὰ πράγματα ξένα, ὅπου τὰ ἐδικὰ του κανεῖς δὲν τὰ ὀρίζει, μόνον ἂν θέλετε νὰ ἔχετε τὴν εὐχὴν μου μὲ τὸ ὀλίγον εὐχαριστηθῆτε καὶ ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ σᾶς δίδῃ ὑγείαν νὰ χαίρεσθε τὰ ἐδικὰ σας καὶ ἐμένα νὰ ἀξιῶσθῃ τῆς βασιλείας του. Ἀμήν.

1826 Φεβρουαρίου 22. Ἀγάπιος Ἱερομόναχος καὶ Δευτερεύων Σίφνου καὶ πρώην πρωδεκτίκου (πρωτεκδίκου) υἱὸς ἔγραψα τὴν παροῦσαν μου διαθήκην καὶ ὑστερνὴ μου παραγγελίαν διὰ κάθε καιροῦ ἔνδειξιν καὶ βεβαιῶ.

Ὅτι ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ

Ἐν Σίφνῳ τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1829

Τὸ ἀντιπροξενεῖον τῶν Κάτω Χωρῶν
καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Ἀντιπροξένου
Κυρίου Δ. Μυτιληναίου
ὁ Διευθυντὴς αὐτοῦ
Ἰ Λειμβαῖος¹.

A'

1830 Ἰανουαρίου 30. Σίφνος.

Μὲ τὸ νὰ ἔφθασα εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου ἐγὼ ὁ Ἀγγε-
λέτος ἀδελφὸς τοῦ ποτὲ Δευτερεύοντος, ἔτι ἔχων τὰς φρένας
σώας καὶ ἀνελλιπεῖς ἐπροσκάλεσα τὸν ὑπόφαινόμενον καὶ ἔγγρα-
φα τὴν παροῦσαν μου διαθήκην. Ἐν πρώτοις ζητῶ συγχώρησιν
ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανούς. Δεύτερον ἀφήνω τὴν Κατερίνα τὴν
ἀνεψιάν μου καὶ τὸν Ἀβραμίον ἐπιτροπικὸν εἰς ὅλα μου τὰ πρά-
γματα κινητὰ καὶ ἀκίνητα νὰ τὰ κάμουν ὅ,τι θέλω. Νὰ δίδουν τῆς
ἀδελφῆς μου Φλουρέζας ἕνα ἀνάπλι καινούριον, καὶ ἕνα παλαιόν,
καὶ ἕνα μαξελλάρι ἂν θέλετε δώσετε τῆς καὶ 20 γρόσια ὡς ἀδελ-
φή μου ὅπου εἶναι ὅταν τὰ ξεμπερδέψητε ἂν περισεύσουν ἀπὸ
τὰ ἔξοδά μου· δώσατε τοῦ ἀνεψιοῦ Μανόλη τὸ σεντόνι καὶ τὸ
ματαράτσο. Τὸ καζακόπανον νὰ τὸ κάμη ὁ παπᾶς μίαν καζάκαν
διὰ νὰ μοῦ κάμη ἕνα σαρανταλείτουργον. Ὅσα ροῦχα βαμβακερά,
μανδήλια, κάλτζες εἶναι μέσα στὴν κασέλα, ἃς τὰ περιλάβῃ ὁ
διάκος² νὰ τὰ μοιράζῃ εἰς τὰ ἀδέλφια μου. Τὴν ἡμέραν ὅπου θὰ
ἀποθάνω νὰ μοῦ κάνουν κόλλυβα καὶ νὰ σημαίνῃ με δύο καμπά-
νες· ἡ στραποῦντα πού κοιμοῦνται οἱ Σεριφιοὶ νὰ μείνῃ τῆς Φλου-
ρέζας τῆς ἀνεψιάς μου. Τρεῖς πλάκες σαποῦνι εἶναι μέσα στὴν
κασέλαν καὶ ἃς πάρῃ τὴν μιὰ ἡ Καλή, τὴν ἄλλην ἡ Κατερίνα,
τὴν ἄλλην τὸ Φλουρί. Δώσετε καὶ τοῦ γραφέως ἕνα ζευγάρι κάλ-
τζες. Τὸ ταμπακεράκι δώσατε τοῦ Καλιοῦ, καὶ τὸ πεσκέρι καὶ
ὅ,τι θέλει ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν κασέλαν ἃς πάρῃ. Ταῦτα ἀφήνω

1. Περὶ τοῦ Ἰωάννου Λειμβαίου βλέπε τὸ ὑπ' ἀριθ. 148 εἰς μνήμην τοῦ Ἀντωνίου Ζηλήμονος ἐκδοθὲν φύλλον τῆς «Σίφνου» (1944), σ. 30, ὡς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 149, σ. 7, τῆς ἰδίας ἐφημερίδος.

1. Πρόκειται περὶ τοῦ διακόνου Ἀβραμίου Νικ. Μαγγανάρη, ἀνεψιοῦ τοῦ Δευ-
τερεύοντος.

εἰς τὴν Αἰκατερίνα καὶ ἄς τὰ κάμη ὅ,τι θέλει μὲ τὴν εὐχὴ μου. Τὸ μερίδιον ὁποῦ μοῦ ἐγγίξει ἀπὸ τὰ ροῦχα τοῦ ἀδελφοῦ μου Δευτερεύοντος νὰ τὰ παίρνη ὁ λογιώτατος ὁ ἄνδρας τῆς Καλῆς. Ταῦτα παρακαλῶ νὰ εἶναι ἀπαρασάλευτα καὶ καθὼς διορίζω ἔτσι ἄς γίνουν.

‘Ο ‘Αγγελέτος.

‘Εγὼ Νικόλαος Ψαραύτης ἔγραψα μὲ θέλησιν ἰδίαν τοῦ ‘Αγγελέτου.

Εἰς τὴν δευτέραν σελίδα τῆς διαθήκης σημειώνει ὁ διάκονος ‘Αβράμιος τὰ διάφορα ἔξοδα τῆς ταφῆς κλπ. τοῦ ‘Αγγελέτου ὡς ἑξῆς:

Εἰς τὴν ταφὴν τοῦ μακαρίτου ‘Αγγελέτου γρόσ. 1, εἰς ρακὶ γρ. 2, εἰς τὸ πρῶτον κόλυβον γρόσ. 4=20, εἰς ρακὶ γρόσ. 2, εἰς ἓν κοιλὸν σιτάρι γρ. 13=20, εἰς τὸ δεύτερον κόλυβον τῶν ἱερέων γρ. 4, εἰς τὰ σαράντα γρ. 3=20, εἰς ρακὶ γρ. 2, εἰς τὰ ἑξάμηνα τῶν ἱερέων γρ. 3. Σύνολον 41=20. ‘Ο ‘Αβράμιος.

Β’

Εἰς δόξαν Χριστοῦ 1824: ‘Ιανουαρίου 24: Σίφνος.

Τὴν σήμερον ἐσυμφώνησαν τὰ δύο μέρη, ὃ τε ἐντιμότατος ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν παπᾶ Νικόλαος Μαγγανάρης, ὁμοῦ καὶ ἡ πρεσβυτέρα τοῦ μὲ τὸν κύριον ‘Ιωάννη Ντεπάστα, διὰ νὰ κάμουν τὸ παρὸν συνοικέσιον, τὸ νὰ λάβῃ ὁ υἱὸς τοῦ κυρ ‘Ιωάννη ὀνόματι Νικόλαος τὴν θυγατέρα τοῦ ἄρχων τῶν ‘Εκκλησιῶν ὀνόματι Φλουρέζα εἰς γάμον πρῶτον καὶ ἐν πρώτοις ἐπικαλοῦν τὸ ὄνομα τῆς ἀδαιρέτου Τριάδος, Πατρός, Υἱοῦ καὶ ‘Αγίου Πνεύματος, τὴν πρεσβείαν τῆς κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου, τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου, τῶν γονέων τους καὶ τὴν ἐδικὴν τους· ἔπειτα διὰ πρὶκίον δίδει ὁ ἄρχων ὁμοῦ καὶ ἡ πρεσβυτέρα τοῦ τῆς θυγατρὸς τους ἀρχή: Τὴν ἐκκλησίαν τὴν Παναγίαν Γουρνια, καθὼς εὐρίσκεται μὲ ἑνορίες, μὲ λειτουργίες, μὲ ἱερὰ ἄμφια καθὼς εὐρίσκεται καὶ νὰ τρώγουν καὶ οἱ δύο τὴν τρίτην ἰντράδα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀφοῦ ἤθελε καὶ οἱ δύο τους τελευτήσουν νὰ εἶναι πάντῃ ἐλεύθερη ἐδικὴ της, τὰ σπίτια ὅλα ἐν τάξει καθὼς εὐρίσκονται μὲ ὅλα τὰ κόμοδα στέργω νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ κάθεται ἡ κόρη μας Αἰκατερίνα εἰς τὸ πέρα σπίτι ἐν ὅσῳ ζῇ καὶ μετὰ

τὴν ἀποβίωσίν της καὶ αὐτὸ ἐδικόν της, δύο μετερέδια, δύο παπλώματα, τρία ζευγάρια σεντόνια, τέσσερα παιδιοσέντονα, ἑννιά μαξελάρια τοῦ κρεβατιοῦ καὶ τέσσερα τῶν κασελλῶν, τρεῖς κουρτοῦνες, δυὸ κασέλλεξ, ἓνα τραπέζι, ἑννιά καρέγκλες, καὶ ἓνα θρονί. Τέσσερα τραπεζομάντηλα, δυὸ ντουζίνες πετσέτες, μιὰ ντουζίνα μαχαιροπήρουνα, πέντε νιφτικιές, δυὸ βατζέλια μπρούντζινα καὶ ἓνα δύο καθρέπτες καὶ ἕξε κάδρα καὶ ἀπὸ ὅσα γυαλιστὰ ἤθελε εὑρεθοῦν μέσα εἰς τὸ σπίτι νὰ παίρνη τὰ τρίτα ἢ μῆτέρα της, ἓνα χαρανὶ καὶ ἓνα τηγάνι καὶ μιὰ σιάρα, τρία ξυλοβάρελα, δυὸ κουρούπια, ἓνα μάλαγμα, δύο λαιμοὶ μπετόνια μὲ τὰ κρεμαστάργια τῶνε, τὸ ἓνα καρδιά τὸ ἄλλο πεντάγιο. Καὶ ἓνα μιρμίρι καὶ ἓνα ζευγάρι σκολαρίκια καὶ τρία δακτυλίδια. Τὸ περιβολάκι εἰς τὰ Γουρνιά, τὸ χωράφι εἰς τὸν Πλατὺ Γυαλὸ ὁμοίως καὶ τὸ ἐκεῖ πλησίον χωράφι καθὼς εὑρίσκονται ἐλαιόδενδρα καὶ συκιές καὶ τρία κεφάλια κατσίκια καὶ νὰ κἀνῃ μίαν ἑορτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν ἐκκλησίαν της, ὁμοίως καὶ τῶν Βατῶν καὶ δίδει μετρητὰ γρόσια παρικά της γρόσ. 250, δίδει καὶ ὁ ἀδελφός της ὁ ἱεροδιάκονος γρ. 250: γίνονται ὅλα γρ. 500 καὶ ἓνα (δυπανάγο) καὶ μία βελέζια.

Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δίδει ὁ κύριος Ἰωάννης τοῦ υἱοῦ του Νικολάου εἰς τὸ Κάτω Πετάλι εἰς τὰ μεγάλα χωράφια ἢ ἀγορὰ χωράφι καὶ ἀμπέλι καθὼς εὑρίσκονται παρὰ νὰ τρώγῃ ὁ πατέρας του τοῦ ἀμπελιοῦ τὴν ἰντράδα ὅλην εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσίν του πάντῃ ἐλεύθερον ἐδικόν του. Εἰς τὰς Λίμνες τὸ χωράφι μὲ τὸ ἀμπέλι καθὼς εὑρίσκονται. Εἰς τὰ Τραβὰ Βουνιά τὴν ἔξω θεμωνιά καθὼς εὑρίσκονται ὁμοῦ καὶ τὸ ρακιζιὸ μὲ ἀπέξω σταυλάκια ὁμοῦ καὶ ὅλα της τὰ κόμοδα, ἓνα βουτζὶ καὶ ἓνα ξυλοβάρελο μεγάλο. Τρία κουρούπια, ἓνα τραπέζι, ἕξε καρέγκλες, μία κασέλλα, ἓνα πάπλωμα καὶ εἰς μετρητὰ δυόμισυ χιλιάδες γρόσια: ἤτοι γρ. 2,500 καὶ δύο κεφάλια κατζίκια, ἓνα τουφέκι καὶ μία πιστόλα καὶ ἓνα τρομπόνι καὶ ἓνα γιαταγάνι. Ταῦτα πάντα μένουν καὶ τὰ δύο εὐχαριστημένα καὶ ὅσα εἰς τὸ παρὸν ἐπροίκισαν περικαλοῦν νὰ τὰ ὑπογράψουν καὶ μάρτυρες ἀξιόπιστοι εἰς ἀσφάλειαν.

Παπανικόλαος ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν στέργων τὰ ἄνωθεν.

Γεώργιος Τατοφλής ὑπογράφω διὰ τὸν πενθερόν μου Ἰωάννην Δεπάστα ὅτι στέργει τὰ ἄνωθεν.

Ἰωάννης Καμπάνης μάρτυς
 Ἀπόστολος Μάτζας μάρτυς
 Τομάζος Ἀντ. Δεπάστας
 ὁ Σακελλάριος Βερνῆκος
 γραφεὺς καὶ μάρτυς.

Εἰς τὴν 4ην σελίδα τοῦ προικοσυμφώνου τούτου σημειώνει ὁ Νικόλαος Ι. Δεπάστας τὸν ἀκόλουθον κατάλογον τῶν τέκνων του μὲ τὸ ἔτος καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς γεννήσεως ἐκάστου:

- 1825 Ἀπριλίου 9 ἐγεννήθη ὁ υἱός μου Ἰωάννης.
- 1827 Μαρτίου 8 ἐγεννήθη ὁ υἱός μου Ἀπόστολος.
- 1829 Νοεμβρίου 20 ἐγεννήθη ἡ θυγατέρα μου ἡ Μαρία.
- 1832 Ὀκτωβρίου 15 ἐγεννήθη ἡ θυγατέρα μου ἡ Κατερίνα.
- 1835 Ἰανουαρίου 18 ἐγεννήθη ἡ θυγατέρα μου ἡ Καλή.
- 1837 Ἰανουαρίου 10 ἐγεννήθη ὁ υἱός μου Ἀντώνιος.
- 1841 Ἰουλίου 1 ἐγεννήθη ἡ θυγατέρα μου Ἀσπασία.

Πρωτ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΠ. ΡΑΜΦΟΣ

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ ΚΙΜΩΛΙΑΚΑ

Ι. ΠΑΛΑΙΑ ΚΙΜΩΛΙΑΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Διατελέσας ἐπὶ ἡμισυν αἰῶνα περίπου (1901-1946) ἀρχιερατικὸς τῆς Κιμῶλου ἐπίτροπος ὁ ἀείμνηστος πατήρ μου οἰκονόμος Σπυρίδων Ἰω. Ράμφος συνεκέντρωσε πάσης φύσεως ἔγγραφα παλαιὰ καὶ μεταγενέστερα, καταρτίσας συλλογὴν πολύτιμον. Ἐξ αὐτῆς παραλαβὼν, ὡς καὶ ἐξ ἰδιωτῶν ἄλλων¹ καὶ ἐκ τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, ἐκδίδω διὰ τοῦ Γ' τόμου τῶν «Κιμωλιακῶν» μίαν σειρὰν 47 ὅλων ἐγγράφων, ἀναγομένων εἰς τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας, τὴν ἐπαναστατικὴν καὶ τὴν νεωτέραν, μὲ περιεχόμενον σχετιζόμενον πρὸς πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Κοινότητος καὶ τοῦ Ἀγῶνος ἢ καὶ ἀναφερόμενα εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς κατηγορίας, ἱκανοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ δυνάμενα νὰ τὰς διαφωτίσουν. Ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει καὶ δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα οὐκ ὀλίγα, ἢ ἐκδοσις τῶν ὁποίων ὅμως θὰ πραγματοποιηθῇ διὰ τοῦ Δ' τόμου τῶν «Κιμωλιακῶν».

Πρόθεσίς μου εἶναι νὰ φέρω τὸ συγκεντρωθὲν πολύτιμον ὑλικὸν εἰς τὴν δημοσιότητα, διὰ νὰ περισωθῇ καὶ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῶν εἰδικῶν εἰς τὰς διαφόρους μελέτας των, εἴτε εἶναι τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν Κυκλάδων, εἴτε εὐρύτερον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἱστορίαν, τὰ γράμματα καὶ τοὺς θεσμοὺς κατὰ τὴν περίοδον τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ ἐλευθέρου βίου. Διὰ τοῦτο δὲν προβαίνω εἰς ἐξονυχιστικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων καὶ τὴν ἀξιολόγησιν ἐνὸς ἐκάστου. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ ὑπεχρε-

1. Τοῦ Ἐλευθερίου Μάρκου Βεντούρη, ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας (†1941), τῆς οἰκογενείας Σταυρῇ Νικ. Λογοθέτου, δικαστοῦ, τοῦ Ἰωάννου Χαραλάμπους Σαλιβαρᾶ, δημοδιδασκάλου καὶ τοῦ Μάνθου Ἰακώβου Σάρδη, ἀπογόνου τοῦ σκευοφύλακος Ἰωσήφ Κυπριανοῦ.

ούμην νά προβῶ εἰς μεθοδικήν κατάταξιν αὐτῶν, εἰς ἐπιλογὴν ἱσως τῶν πλέον σημαντικῶν καὶ εἰς τὴν λεπτομερεῆ παρουσίασιν των μὲ ἀνάλογον ὑπομνηματισμὸν καὶ συσχέτισιν πρὸς τὰ ἤδη γνωστά. Ἐπροτίμησα λοιπὸν τὴν παρουσίασιν τοῦ ὕλικου, διὰ νὰ μὴ μένῃ ἀνέκδοτος. Τοῦτο καλύπτει χρόνον μακρὸν (1707 - 1912).

Τὰ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά πρόσωπα σχετιζόμενα ἔγγραφα (ἀριθ. 1 - 31) ἔχουν ποικίλον περιεχόμενον καὶ συχνὰ σύμμεικτον. Τὰ προεπαναστατικά ἔγγραφα (1 - 10) διαφωτίζουν τὸν θρησκευτικὸν βίον καὶ τὴν ἀντίστοιχον δρᾶσιν τῶν ἀφιερωμένων εἰς τὴν θρησκείαν προσώπων. Ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ κληρικῶν μαρτυρεῖται ὅτι ἡ μικρὰ Κίμωνος κατάρθρωσε νὰ συντηρῇ 15 - 20 ἱερεῖς, προῖσταμένους ἰδίων οἰκογενειακῶν ναῶν, ὅπωςδὴποτε μὲ περιωρισμένου ἀριθμοῦ πλήρωμα. Κατέχουν τὰ κυριώτερα ἀξιώματα τῆς πρώτης καὶ δευτέρας πεντάδος τῶν γνωστῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁφικίων, περιβάλλονται μὲ τὴν γενικὴν ἐκτίμησιν τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ὑπογραφή των εἴτε ὡς ἀπλῶν κληρικῶν, εἴτε μὲ πρόσθετον πολιτικὸν ἀξίωμα ἐπιτρόπου τοῦ κοινοῦ, προσδίδει ἰδιαίτερον βάρος εἰς τὴν σύνταξιν ἐνὸς ἐγγράφου. Γενικῶς ἡ ὑπογραφή τῶν κληρικῶν εἰς οἰασδὴποτε μορφῆς ἔγγραφα τοῦ παρελθόντος, διὰ μικρὰ μάλιστα μέρη, σημαίνει παρουσίαν καὶ ὁροθετεῖ μίαν ἐποχὴν.

Τὰ ἀξίωμα τοῦ οἰκονόμου κατέχουν σχεδὸν κατὰ κανόνα κληρικοὶ σημαίνοντες καὶ μετέχοντες τῆς διοικήσεως τῶν ναῶν. Τὰ ὑπ' ἀριθ. 1, 3, 7, 9, 10 ἔγγραφα εἰς τὰ ἔτη 1707 - 1795 ἀναφερόμενα, δηλαδὴ εἰς ὁλόκληρον τὸν ΙΗ' αἰῶνα, πλήσσουν διπλοῦν στόχον. Ἐν ἀρχῇ τὰ ἔγγραφα ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἐντιμότητος καὶ τοῦ ἡθους τοῦ κατ' ἐξοχὴν αἵροντος τὸ βάρος τῆς διοικήσεως οἰκονόμου τῆς νήσου. Δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἀλλὰ σειρᾶς ὁλοκλήρου ἐν διαδοχῇ ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος ἐνὸς αἰῶνος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα ἐκάστοτε ἀντιμετωπίζον καὶ ὠρισμένων κύκλων τὴν ἀντίδρασιν, ἐκδηλουμένην διὰ κατηγοριῶν πρὸς τὰς προῖσταμένας ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς, τὸν ἀρχιερέα καὶ τὸν πατριάρχη, ἀλλὰ καὶ τὸν κατακτητὴν. Αἱ κατηγορίαι δὲν εἶναι πάντοτε σαφεῖς, πιστοῦται ὅμως ἐκ τῶν λεγομένων ὅτι ἐθεωροῦντο πρόσωπα ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν μὲ κουρσάρους καὶ χρηματιζόμενα, τοιοῦτου

εἶδους δὲ κατηγορίαι πρὸς τὸν κατακτητὴν ἀπέβαινον ἄκρως ἐπικίνδυνοι καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν τῶν ἀξιωματούχων μάλιστα τῆς Ἐκκλησίας.

Γέροντες καὶ κληρικοὶ συλλήβδην ὑπογεγραμμένοι σπεύδουν νὰ παρουσιάσουν μὲ τὰ καλύτερα λόγια τοὺς θεωρηθέντας ὑπόπτους καὶ τοὺς ἐξουσιοδοτοῦν νὰ μεταβοῦν εἰς βασιλεύουσαν καὶ νὰ ἐνεργήσουν πλησίον τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ καπουδᾶν πασᾶ διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῆς φορολογίας καὶ δι' ἄλλας ὑποθέσεις τοῦ κοινοῦ. Διερωτᾶται ὅμως κανεὶς, ἂν εἶναι σύμπτωσις ἡ ὑπαρξὶς τῶν δύο θεμάτων, ἂν τὸ βάρος ἔχῃ ἡ ἐξουσιοδότησις διὰ τὴν ἀποστολὴν ἢ πρώτη εἶναι ἡ ὑποβοήθησις τῶν κατηγορηθέντων. Καὶ τέλος, ἂν ἡ ἀποστολὴ ὑπῆρξεν εὖρημα διὰ νὰ ἐξαρθῇ ἡ δρᾶσις τῶν προσώπων καὶ θεμελιωθῇ ἡ παρουσίας αὐτῶν χωρὶς νὰ προκαλέσῃ τὴν καχυποψίαν τῶν κατακτητῶν. Ὅπως δὲ καὶ καθ' ἑαυτὰ τὰ τμήματα τῶν ἐγγράφων, ποὺ ἀναθέτουν ἀποστολὴν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ εἰς ἀξιωματούχους τῆς Ἐκκλησίας, καίτοι ἔχουν πανομοιότυπον ἐν πολλοῖς διατύπωσιν, προσφέρουν ὅψεις τοῦ δημοσίου βίου τῆς Κιμῶλου κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα καὶ προσφέρουν εἰς τὸν μελετητὴν χρήσιμον πηγὴν ἐρεύνης σοβαρῶν θεμάτων.

Δύο ἔγγραφα (ἀριθ. 2, 6) ἀναφέρονται εἰς τὴν λατινικὴν προπαγάνδαν ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ ἰδιαιτέρως τὴν Κίμωλον, τὸ ἕτερον ἐξ αὐτῶν μάλιστα περιγράφει ἐπεισόδιον μαρτυροῦν ἀθλιότητα ὀργάνων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Χειροτονητήριον καὶ ἀπολυτήριον τοῦ ἔτους 1727 (ἔγγραφα 4, 5) μᾶς δίδουν τὸν τύπον συντάξεως τοιούτων ἐγγράφων καὶ συγχρόνως εἰδήσεις περὶ προσώπων. Τὰ ὑπ' ἀριθ. 11 ἔγγραφον τοῦ 1822 συνδέει τὴν Κίμωλον μὲ τὸν Ἀγῶνα τοῦ ἔθνους διὰ τῆς μεταδόσεως διαταγῆς τῆς ἡγεσίας αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς νήσου, περὶ εἰδικῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων κατὰ τὰς ἱεράς ἀκολουθίας, ὑπὲρ εὐδοξείας τοῦ Ἀγῶνος. Κάτι παρόμοιον ἐπαναλαμβάνεται μετὰ 75 ὁλόκληρα ἔτη, ὅποτε ἐζητεῖτο ἡ θεία ἐνίσχυσις δι' εἰδικῶν πανδήμων δεήσεων εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα κατὰ τὸ κρίσιμον καί—φεῦ—ἀτυχὲς ἔτος 1897 (ἔγγραφον 19). Τὰ λοιπὰ ἔγγραφα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κύκλου (11 - 31) ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ εἰς τὰς ἐπαφὰς τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως τῆς ἐπαρχίας Σύρου, Τήνου, Μή-

λου μὲ τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν ἐπίτροπον Κιμῶλου, ὡς καὶ ἐν μέρει εἰς σταδιοδρομίαν προσώπων ἐκκλησιαστικῶν ἐκ Κιμῶλου ἢ ἐν Κιμῶλῳ.

Κοινοτικὰ χαρακτηρίζομεν τὰ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 32 - 44 ἔγγραφα τοῦ δευτέρου κύκλου, ἀναφερόμενα εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1715 - 1832 χρονικὸν διάστημα ἐνὸς καὶ πλέον αἰῶνος. Εἰδικώτερον τὰ ἐν λόγῳ ἔγγραφα μέχρι μὲν τοῦ ἀριθμοῦ 40 εἶναι προεπαναστατικὰ καὶ ἀφοροῦν εἰς τὸν καθ' ὅλου βίον τῆς Κοινότητος, ἐφεξῆς δὲ (ἀριθ. 41 - 44) εἶναι μετεπαναστατικά, ἀφορῶντα εἰς θέματα παιδείας καὶ ἀστυνομίας τῆς νήσου. Ἐκ τῆς πρώτης ομάδος τῶν κοινοτικῶν ἐγγράφων τὸ πρῶτον (ἀριθ. 32) εἶναι σπουδαῖον. Τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὸν καπουδὰν πασᾶ καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ναυτολογίαν τῶν Κιμωλίων καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς κατατάξεως Νησιωτῶν εἰς τὸν ἐνετικὸν στόλον. Τοῦ καπουδὰν πασᾶ ὀρισμὸς εἶναι καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 33 ἔγγραφο τοῦ ἔτους 1746 καὶ μαρτυρεῖ τὴν ἀνάμειξιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ ἀρεστῶν εἰς τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν. Οἰκονομικά, φορολογικὰ καὶ διοικητικὰ θέματα περιέχουν τὰ ἔγγραφα 34 - 37 καὶ 39, τὰ δὲ λοιπὰ (38 καὶ 40) ἀφοροῦν εἰς ἐπαφὰς τῆς Κοινότητος πρὸς τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τρεχόντων ζητημάτων. Ἄν μὴ τι ἄλλο, τὸ θέμα τῆς φορολογίας, ἢ ἐξόφλησις τῶν δοσιμάτων, ἢ σύναψις δανείων, ὁ δεκατισμὸς καὶ τὰ συναφῆ προβλήματα τῆς κοινότητος ἐν συνδυασμῷ πάντοτε πρὸς τὰς σχέσεις μὲ τὸν κατακτητὴν καὶ τὰς συμφωνίας μὲ δανειοδότας, διαφωτίζονται ἐπαρκῶς διὰ τῶν ἐγγράφων τόσον ὡς πρὸς ὅσα σημεῖα εἶναι κοινὰ μὲ τὰς ἄλλας νήσους τοῦ συμπλέγματος τῶν Κυκλάδων, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀποκλειστικῶς εἰς Κίμωλον συμβαίνοντα καὶ καθ' ἑαυτὰ καὶ ἐν σχέσει μὲ τὰ πρωταγωνιστοῦντα εἰς τὰ ζητήματα πρόσωπα μέχρι τοῦ ἔτους 1820.

Τέλος 3 ἔγγραφα (ἀριθ. 45 - 47) ἀναφέρονται εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν Ἀγῶνα τοῦ ἔθνους καὶ δὴ εἰς γεγονότα τοῦ 1822 κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, τῶν ὁποίων σχετικὰς περιγραφὰς λαμβάνουν οἱ Κιμῶλιοι παρὰ τῶν ὀργάνων τῆς νεοτεύκτου διοικήσεως τοῦ Ἀγῶνος. Ἄν τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν προσφέρουν νέα στοιχεῖα διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη εἰς τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων, πάντως μᾶς παρέ-

χουν τὸ μέτρον τῆς συλλήψεως καὶ μεταδόσεως σοβαρῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος πρὸς ἀπομεμάκρυσμένας τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου ἐπαρχίας, μετὰ συναφῶν κρίσεων καὶ συμβουλῶν διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ Ἀγῶνος.

Πάντων τῶν ἐγγράφων ἔγινε σιωπηρῶς ἀποκατάστασις τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῆς στίξεως. Συνήθως οἱ γραφεῖς εἶναι ἐντελῶς ἀγράμματοι καὶ μόλις κατορθώνουν—ὁσάκις τὸ κατορθώνουν—να ἐκφράσουν ἐκεῖνο ποῦ θέλουν. Τὰ ἔγγραφα τῆς προεπαναστατικῆς περιόδου ἔχουν ἰδικὴν των φυσιογνωμίαν, τῆς ὁποίας ἰδέαν τινὰ λαμβάνει ἐν προκειμένῳ ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὰς παρατιθεμένας ἐν φωτοτυπίᾳ εἰκόνας τῶν ὑπ' ἀριθ. 1, 3, 4, 7, 33 καὶ 35 ἐκδιδομένων ἐγγράφων, ὡς τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν διὰ τὴν ἱκανότητα τῶν γραφέων καὶ τὴν πεῖραν τῶν μετεχόντων διὰ τῆς ὑπογραφῆς των. Αἱ λέξεις σχεδὸν κατὰ κανόνα ἢ οὐδόλως τονίζονται ἢ ἐλάχιστα ἢ καὶ συχνὰ παρατονίζονται. Αἱ συντομογραφίαι παραδόξως εἶναι συχναὶ καὶ ἀκολουθοῦν τὰ συνήθως παραδεδομένα, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦνται μόνον εἰς τὰς καταλήξεις (ων, -ας, -ον, -ην, -ης, -ες, -ος). Τῶν φωνηέντων ὑπάρχει πλήρης σύγχυσις εἰς ὅλας τὰς θέσεις. Ἀπὸ τῶν ἄρθρων καὶ τῶν καταλήξεων μέχρι τῶν προθέσεων, τῶν ριζῶν, τῶν θεμάτων καὶ τῶν συνθέσεων γίνεται ἀδιακρίτως χρῆσις τῶν διαφόρων ι, ο, ε. Ἐνιαχοῦ εὐρίσκομεν καλλιγράφους γραφεῖς μὴ γνωρίζοντας μὲν νὰ κλίνουν καὶ ὀρθογράφουν, ἀλλὰ δυναμένους νὰ χωρίζουν τὰς λέξεις μετὰξὺ των, νὰ καθορογράφουν καὶ ἀποχωρίζουν τοὺς ἀποτελοῦντας τὰς συλλαβάς καὶ λέξεις φθόγγους καὶ πρὸ πάντων νὰ διατυπώνουν μὲ λιτότητα καὶ σαφήνειαν πλήρη διανοήματα.

Εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν κειμένων οὐδὲν μετεβλήθη ἐκ τῆς διατυπώσεως πάσης φράσεως τοῦ γραφέως ἢ τοῦ ὑπογράφοντος. Κατὰ κανόνα ὁ γράφων δὲν ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸν λαλοῦντα. Ὁ τελευταῖος εἶναι ἀφελὴς καὶ ἀνύποπτος εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ λόγου καὶ ἀπεικονίζει διὰ τῆς ζώσης λαλιᾶς τὸ γνήσιον λαϊκὸν γλωσσικὸν συναίσθημα. Ὁ γράφων καὶ ἀγράμματος νὰ εἶναι ἔχει διάφορον θέσιν ἀπέναντι τοῦ γραπτοῦ λόγου, προσέχει, φιλοτεχνεῖ, προσπαθεῖ νὰ ὑπερβῇ ἑαυτόν, ἀκολουθεῖ γλωσσικὴν συνείδησιν λογίου καὶ βελτιώνει τὸν προφορικὸν λόγον, ἔστω

καὶ ἂν γνωρίζῃ πολὺ ὀλίγα γράμματα. Ἐν τούτοις οὐχὶ σπανίως ὀλίγα κατορθώνει καὶ τὰ γραπτὰ του εἶναι μνημεῖα παρεμφερῆ πρὸς τὸν προφορικὸν λόγον. Ὁ εἰδικὸς γλωσσολόγος, ὅπως καὶ ὁ λαογράφος, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἱστορικοῦ κέρδους ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων, ἔχει νὰ συναγάγῃ πολλὰ καὶ χρήσιμα, τῶν ὁποίων καὶ ἀπλῇ ἐπισήμανσις εἶναι περιττὴ ἐνταῦθα. Ἄς μνημονευθοῦν ὅμως δείγματατος χάριν σημεῖα τινὰ, ποὺ προσφέρουν ἐπικουρίαν γραπτῇν πλεον εἰς τὸν γλωσσολόγον ποὺ μελετᾷ τὰ μνημεῖα τοῦ λόγου ἐκ τῆς προφορικῆς λαλιᾶς τοῦ συγχρόνου του. Εἰς τὴν αὖξιν τῶν ρημάτων καίτοι ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον ὁ κανὼν εἰς τὴν Κιμωλιακὴν διάλεκτον εἶναι νὰ ἐπικρατῇ ἡ χρονική: ἤκαμε, ἤγρᾱψε, ἤβαλε, ἤκραξε κλπ.¹ Ἀξιοπρόσεκτος εἶναι ὁ τύπος τοῦ γ' πληθυντικοῦ τοῦ Παρατατικοῦ καὶ Ἀορίστου: ἐτρώγασι, ἐπίνασι, ἐγράφασι, ἐλέγασι, εἴπασι, ἐβγάλασι, ἐμιλήσασι κλπ.² Κοντὰ εἰς τοὺς πανελληνίους τύπους τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης εἰς τὴν κλίσειν τῶν ὀνομάτων ἀνευρίσκομεν καὶ τοῦ ιδιώματος τῆς Κιμώλου, π.χ. τῶν ἀφεντάδων=τῶν ἀφεντάδω κλπ. Λέξεις κλιταὶ παραμένουν ἐξ ἀγνοίας ἄκλιτοι, π.χ. τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχων δραγουμάνου. Ὁ τζιτακισμὸς εὐρίσκεται συχνὰ ἐν χρήσει, οἷον ἔτζι, κατζιλιέρης, Βενετζιᾶνοι, ἤτζον (=ἤτην). Λέξεις βυζαντινὰς συναντᾷ τις ἐλαχίστας, π.χ. χάριν, χωρεπίσκοπος κλπ. Βεβαίως γνωστὰς εἶναι ὁ ἐκ μεταθέσεως ἀναγραμματισμὸς κρουστάρικα =κουρσάρικα. Συνήθης εἰς πολλὰ μέρη εἶναι ἡ σύνταξις τοῦ ἀρσενικοῦ τῆς μετοχῆς μὲ θηλυκοῦ γένους οὐσιαστικὸν τὴν παρὼν μαρτυρία. Αἱ δὲ τουρκικαὶ λέξεις δὲν εἶναι ὀλίγαι καὶ μεταφέρονται εἰς τὰ κείμενα ἐκ τῆς καθημερινῆς χρήσεως, πρὸς δῆλωσιν ἀξιομάτων, τίτλων, ὅρων, ἀντικειμένων καὶ ιδιοτήτων. Πολὺ ὀλίγαι εἶναι αἱ ἐκ τῆς ἐνετικῆς λέξεις.

Κατὰ ταῦτα, τὰ ἐκιδιδόμενα περαιτέρω παλαιὰ Κιμωλιακὰ

1. Ἱ. Κ. Βογιατζίδου, Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Κιμωλίων, «Ἀθηνᾶ», τ. ΑΒ' (1923-24), σ. 146 («Κιμωλιακά», τ. Α', σ. 130).

2. Αὐτόθι, σ. 151 («Κιμωλιακά» Α' 136) ὁ Βογιατζίδης κλίνει τὸν ἐνεργητικὸν Ἀόριστον τῶν βαρυτόνων ρημάτων μὲ κατάληξιν γ' πληθ. -σαν(ε) οὕτω π.χ. χύνω, ἤχυσαν(ε), ὅπως Παρατατικοῦ ἤχυναν(ε).

ἔγγραφα ἐν τῷ συνόλῳ των περικλείουν ἱστορικόν, γλωσσικόν καὶ λαογραφικόν ἐνδιαφέρον γενικώτερον καὶ ἀσφαλῶς καὶ εἰδικώτερον τοπικόν. Καὶ μόνον ἡ παρακολούθησις τῶν οἰκογενειακῶν ὀνομάτων τῆς νήσου εἶναι σύνδεσις μὲ τὰ παρελθόν αὐτῆς. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ ὀλιγώτερον. Ἄς ἔλθωμεν ἤδη ἐπὶ τὰ ἔγγραφα. Τούτων προτάσσεται βραχεῖα περίληψις μετὰ τῶν στοιχείων τῆς μορφῆς αὐτῶν καὶ ὅπου εἶναι ἀνάγκη προστίθενται εἰς τὸ τέλος ἐκάστου σύντομα σχόλια. Ὅπου δὲν σημειοῦται ἄλλως, τὰ ἔγγραφα ἀπόκεινται παρ' ἐμοί.

*

1. Κίμωλος, 25 Μαΐου 1707. Βεβαιωτικὸν γράμμα τῶν ἱερέων καὶ γερόντων τῆς νήσου Κιμῶλου, περὶ τοῦ ἤθους τοῦ κατηγορηθέντος πρὸς τὸν ἀρχιερέα τοῦ τόπου οἰκονόμου Νικολάου Λογοθέτου. Πρῶτος ἐπικυροῖ τὸ ἔγγραφον ὁ ἀρχιερεὺς, μετὰ τῆς ὑπογραφῆς θέτων καὶ εὐδιάκριτον τὴν σφραγίδα τοῦ κυκλικήν, διαμέτρου 0,02 μ. Ἐντὸς τοῦ κύκλου, εἰς τὸ κέντρον ΝΕΟΦΗΤΟΣ, εἰς τὸ πεδίον γράμματα τουρκικά. Γύρω εἰς τὴν περιφέρειαν: † Ο ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΙΜΥΛΟΥ ΑΨΑ' ΦΕΥΡΟΥ. Πρωτότυπον ἔγγραφον, δίφυλλον, διαστ. 0,29X0,20 μ.

Στὰ 1707 μηνὸς Μαγίου 25 - Κίμουλος

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν γράμματος ὁμολογοῦμεν ἐμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ἱερεῖς καὶ γέροντες καὶ ὅλος ὁ ραγιαῖς τῆς νήσου Κιμῆλου καὶ φανερώνομεν εἰς πᾶσαν δικαίαν κρίσιν

5 ὅτι ἐπειδὴ καὶ ὁ καντζιλιέρης παπα-Φραγκούλης Μαγέρης ἔγραψε τοῦ ἀρχιερέου μας κυρίου κυρίου κυρ-Νεοφύτου πῶς ἔχει νὰ δείξῃ τῆς πανιερότης στου ἐγκλήματα φανερά καὶ ὄχι κρυφά, ὅπου ἔχει ὁ οἰκονόμος μας παπα-κυρ-Νικόλαος Λογοθέτης. Ὅθεν ὁμολογοῦμεν ἅπαντες κοινῶς καὶ μαρτυροῦμεν ἐνώπιον Θεοῦ

10 καὶ ἀνθρώπων ὅτι ὁ ἄνω εἰρημένος οἰκονόμος παπα-κυρ-Νικόλαος εἶναι καλὸς καὶ τιμημένος καὶ γνωρίζοντές στον τὸν ἐμαρτυροῦμεν εἰς κάθε ἀφέντη, ὁ ὅποιος ποτέ του δὲν ἐστάθη ἐνάντιος εἰς στὰ πράματα τοῦ κόσμου, οὐδὲ εἰς ἄλλην καμμίαν ὑπόθεσιν.

Καὶ εἰς βεβαίωσιν ἐγίνη τὸ παρὸν ἡμῶν γράμμα διὰ τῆς βε-

15 βαιώσεως τοῦ πανιερωτάτου ἡμῶν ἀφεντὸς καὶ δεσπότη κυρίου

κυρ-Νεοφύτου καὶ διὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν ἀπογραφῆς, διὰ νὰ φαίνεται εἰς κάθε καιρόν, καὶ τὰ ἐξῆς:

† Ὁ Μήλου καὶ Κιμῆλου Νεόφυτος βεβαιοῖ

- | | | |
|----|--------------------------------|-----------------------------------|
| | Ἰωάννης Σακελλάριος | Παπα-Διονύσιος Κωτῆς |
| 20 | Παπα-Φραγκούλης Λογοθέτης | Παπα-Μᾶρκος Σαλιβαρᾶς |
| | Παπα-Γεώργης Ράφος | καὶ ἐπίτροπος |
| | Παπα-Παρθ. Ναδάλες | Μιχελέτος Γλυκοφρύδης |
| | Παπα... Ἀθηναῖος | καὶ ἐπίτροπος |
| | Παπα-Ἰωάννης Ροῦσος | Ἀντώνιος Μοδινὸς |
| 25 | Παπα-Ἀντώνης Ἀντιβάχης | Τζώρτζης Ἀρμακόλας |
| | Παπα-Ἰωάννης Πατινιώτης | Γιώργης Λογοθέτης |
| | Παπα-Γερώνυμος Βενιέρης | Γιάννης Κυπριώτης μαρτυρῶ |
| | Παπα-Ἀγγελέτος Ράφος | τὰ ἄνωθεν |
| | Παπα-Μιχάλης Ράφος | Ἀνεγνώστης Σακελλαρίου |
| 30 | Παπα-Ἀντώνης Ρόδος | μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν |
| | Παπα-Γεώργης Ροῦσος | Μᾶνος Ροῦσος |
| | Παπα-Ἰωάννης Ναδάλες | Ἰωάννης Ράφος |
| | Παπα-Διονύσιος | Ἀγγελέτος Ράφος |
| | Παπα-Ἀντώνης Ἀφεντάκης | Ἀγγελος Μοδινὸς ἔγραψα |
| 35 | Παπα-Φραγκουλάκης Μα-
γέρης | τὸ παρὸν καὶ μαρτυρῶ τὰ
ἄνωθεν |
| | Παπα-Ἀλεξανδρῆς Λιάνης | |
| | Παπα-Φραγκούλης Γλυκοφρύδης | |

Ὁ οἰκονόμος Κιμῶλου Νικόλαος Λογοθέτης κατηγορήθη πρὸς τὸν μητροπολίτην Μήλου καὶ Κιμῶλου Νεόφυτον παρὰ τοῦ καντζιλιέρη παπα-Φραγκούλη Μαγέρη ὅτι βαρύνεται μ' ἐγκλήματα «φανερά», ἥτοι γνωστὰ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Κατόπιν αὐτοῦ συνετάχθη τὸ παρὸν ἔγγραφο, διὰ τοῦ ὁποίου ὁμολογοῦν ἅπαντες τὸ κοινόν, περὶ τῆς ἐντιμότητος τοῦ κατηγορηθέντος. Εἰς τὸ νῶτον τοῦ ἐγγράφου ἡ σημείωσις: «γράμμα τοῦ οἰκονόμου παπα-κυρ-Νικολάου ἀπὸ τὸν γκόσμον καὶ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς». Πράγματι τὸ γράμμα ὑπογράφεται ἀπὸ πλῆθος ἱερέων καὶ κοσμικῶν, ἀξιωματῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κοινότητος. Μεταξὺ αὐτῶν-τοῦτο εἶναι τὸ ἀξιοπεριεργον—ὑπογράφεται πρῶτος ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ τόπου καὶ αὐτὸς ὁ κατήγορος τοῦ οἰκονόμου. Ἐπομένως κατ' αὐτοῦ δὲν ἐκινήθη ἀνακριτικῶς ἡ Ἐκκλησία διὰ παραπτώματα, ἀλλὰ παρέστη ἀνάγκη προστασίας τοῦ ἐναντι τῶν κατακτητῶν. Εἰς τὸ ἔγγραφο ἐσημειώθη μὲν ἀπλῶς ὅτι ὁ οἰκονόμος «δὲν ἐστάθη ἐνάντιος εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου» καὶ ὅτι ἡ βεβαίωσις τῶν προκρίτων τῆς νήσου ἔγινε «διὰ νὰ φαίνεται εἰς κάθε καιρόν». Ἐν τούτοις ὁμῶς ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 ἔγγραφο μαρτυρεῖται σαφῶς κατηγορία ἐναντίον ἀνωνύμου ἱερέως. Ἀλλ' τὴν συνέχειαν

μιάς καὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως παρακολουθοῦμεν μετὰ 17 ὅλα ἔτη. "Αγνωστον, ἂν πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ἀλλὰ τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο οἰκονόμων ἀσφαλῆς συσχέτισις ὑπάρχει πρὸς τὸν μνημονευόμενον πατέρα ἄλλου οἰκονόμου Νικολάου, περὶ οὗ λόγος γίνεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 7 ἔγγραφον, ὅπερ ὅμως ἀτυχῶς εἶναι ἀχρόνιστον.

2. Κίμωλος 19 Ἰανουαρίου 1708. Συστατικὸν περὶ τοῦ ἐφημερίου παπα-Νικόλα ἐκ Κιμώλου, πρὸς τὸν ἀνώτερον ἀρχηγὸν τῶν ἀποστολῶν τοῦ συνδέσμου τῆς Μήλου ἐν Ἑλλάδι, ἐγκατεστημένον εἰς Κων/πολιν, παρὰ τοῦ εἰς Κίμωλον ἀπεσταλμένου τοῦ συνδέσμου J. Cortier. Ἡ συστατικὴ ἐπιστολὴ ἐν πρωτοτύπῳ λατινιστί. Μετάφρασις ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Δ η μ. Π. Πασχάλη, Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία εἰς τὰς Κυκλάδας, «Ἀνδριακὰ Χρονικά», 2-3 (1948), σ. 64 - 65.

Σεβαστέ μου πάτερ P. C.

- Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ διαβιβάσῃ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἰς τὴν ὑμετέραν σεβασμιότητα εἶναι ἕνας ἐφημέριος Ἑλλήν, τῆς Argentièrre, ὀνομαζόμενος Παπανικόλας, υἱὸς τοῦ οἰκονόμου τοῦ
- 5 ἰδίου τόπου καὶ ἐπίτροπος τοῦ Ἑλλήνος ἐπισκόπου τῆς Μήλου εἰς αὐτὴν τὴν Νῆσον. Εἶναι ἡ καλυτέρα φύσις καὶ ἡ ἀγνοτέρα ψυχὴ, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ἴδῃ. Ἡ μεγάλη ἐπιμέλεια εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν τὸν κάμνει νὰ διάγῃ ζωὴν ἀθώαν. Εἶναι πάντοτε πρόθυμος νὰ εὐχαριστῇ τοὺς πάντας, δι' ὃ καὶ εἶναι
- 10 ἀγαπητὸς παρ' ὅλων. Ὅλη ἡ διαγωγὴ του εἶναι τακτικὴ καὶ παραδειγματικὴ. Ἐχει μέγαν ζῆλον νὰ ὑμνῇ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀνακουφίσῃ τὰς ψυχάς, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν. Πάντοτε πρόθυμος νὰ ἀκολουθῇ ὅλας τὰς καλὰς συμβουλὰς ποὺ τοῦ δίδουν καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους. Παρέσχεν ἐνταῦθα
- 15 πολλὰς καὶ μεγάλας ἐκδουλεύσεις διὰ τὰ ἔργα μας, τὰ ὁποῖα ὑπεστήριξε δι' ὅλων του τῶν δυνάμεων πρῶτος εἰς ὅλα καὶ προτρέπων ὅλους τοὺς ἄλλους νὰ ἀκούουν τὰ διδάγματά μας καὶ νὰ ἐπωφελοῦνται. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι εἶναι ἕνας τρίτος ἱεραπόστολος διὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὸ θεῖον ἔργον. Ἡ εὐθύτης του καὶ ὁ
- 20 ζῆλος του τὸν ἔκαμαν νὰ ἐναντιωθῇ πρὸς τὸν ἐπίσκοπόν του, ὅταν ἀνέλαβε νὰ διεκπεραιώσῃ τὴν ἀποστολὴν μας. Ἐπειδὴ ἠξέυρω ὅτι ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης ἐνδιαφέρεται εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀγαπητάς μας καὶ ὑψηλὰς ἀποστολάς, ἐνόμισα ὅτι θὰ ἦτο εὐχάριστον εἰς αὐτὴν νὰ γνωρίσῃ ἕνα πρόσωπον, ὅπερ μᾶς

- 25 ἐβοήθησεν ἐνταῦθα μεγάλως. Εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἐὰν λάβῃ ποτὲ ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τῆς καὶ τῆς ὑποστηρίξεώς τῆς, θὰ ἐνδιαφερθῇ προθύμως δι' αὐτόν, συμφώνως πρὸς τὴν προσωπικὴν τοῦ ἀξίαν καὶ τὰς σπουδαίας ὑποχρεώσεις, ποὺ τοῦ ὀφείλομεν. Θὰ μᾶς κάμῃ μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ θὰ μᾶς παρέξῃ μεγάλην
30 ἐκδούλευσιν. Διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς λειτουργίας σας, τὰς ὁποίας ἐκάματε εἰς μνήμην τοῦ σεβαστοῦ μου πατρός.

Ταπεινὸς καὶ εὐπειθὴς θεράπων ὑμῶν

Ἐν π. J. (ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ)

- 35 J. Cortier

Τοῦ συλλόγου τῆς Μήλου

A 1' Argentière 19 Ἰανουαρίου 1708.

Ὁ σεβασμιος πατὴρ Charles, δήμαρχος ἀνώτερος ἀρχηγὸς τῶν ἀποστολῶν τοῦ συνδέσμου τῆς Μήλου, ἐν Ἑλλάδι.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Τὸ περιεχόμενον τῆς συστατικῆς ἐπιστολῆς μαρτυρεῖ ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος παπα-Νικόλας ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἱεραποστολῆς ὡς ὄργανον διαδόσεως τῆς δυτικῆς προπαγάνδας. Ἡ στάσις τοῦ ἱερέως φαίνεται ὅτι προεκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἀρχιερέως καὶ τούτου ἕνεκα ἡναγκάσθη ὁ παπα-Νικόλας νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν νῆσον, εἰς Κων/πολιν δὲ μεταβὰς δὲν παρέλειψε νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ συστατικὸν γράμμα, διὰ νὰ εὕρῃ προστασίαν εἰς ἀναζήτησιν θέσεως καὶ τύχης. Συναφῶς βλ. καὶ τὴν μελέτην Ἀ ν τ. Κα τ σ ο υ ρ ο ὦ, εἰς τὸν παρόντα τόμον, σ. 144.

3. Κίμωλος 1724. Μαρτυρικὸν τῶν ἱερέων καὶ γερόντων τῆς νήσου Κιμώλου, περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ οἰκονόμου καὶ μὴ ἀναμείξεως αὐτοῦ εἰς κινήσεις κουρσάρων. Ἐγγράφον πρωτότυπον, δίφυλλον, διαστ. 0,29X0,20 μ.

Στοὺς 1724.

- Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ἱερεῖς καὶ γέροντες καὶ ὅλος ὁ ραγιᾶς μικροὶ καὶ μεγάλοι εἰς σὲ πᾶσα ἐκλαμπρα καὶ τίμια προσώπατα, ὅπου ἡθέ-
5 λασιν ἰδεῖν τὸ παρόν μας καὶ νὰ τὸ διαβάσουσι, ὅτι πῶς τὸν οἰκονόμον Κιμήλου τὸν ἐγνωρίζομεν. ὅλοι καλὸν ἄνθρωπον καὶ καλὸν ραγιᾶ τῆς κραταιᾶς βασιλείας, ὁ ὁποῖος ποτὲ εἰς τὴν ζω-

- ἦν αὐτοῦ δὲν τὸν εἶδαμεν νὰ ἀνεκατωθῇ μήτε μὲ κρουσάρους μήτε
 μὲ καμμιᾶς χώρας κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ περνᾷ καλογερικά
 10 τὴν ζωὴν του μένοντας ὅλοι εὐχαριστημένοι εἰς τὰ καμώματά του
 καὶ διὰ τοῦτο ὁ ραγιᾶς μὲ παρακάλεσι πολλὴ τὸν ἔχει καὶ σερβέ-
 ρει τὴν Κοινότη διὰ γραμματικὸν της, καὶ ὅ,τι ἠθέλαμεν τοῦ πεῖ
 ἡμεῖς ἐκεῖνον μᾶς γράφει καὶ ποτὲ ἀπὸ γνώμη ἐδική του εἰς σέ
 κανένα μέρος δὲ γράφει δίχως τὴ βουλὴ καὶ θέλησι τὴν ἐδική
 15 μας. Ἀκόμη ἀπάνω διὰ τὴν ἀβανιὰν ὅπου τώρα εἰς τὸ γῆρας του
 τὴν ἠῦρηκεν καὶ εἶπασι πὼς νὰ ἔχη ἄσπρα κρουσάρικα εἰς τὸ
 χέριν του, διὰ τὸ ὅποιο λέμε καὶ εἰς τοῦτο ὅλοι κοινῶς εἰς φόβον
 θεοῦ καὶ εἰς τὶς ἡμέρες τοῦ πολυχρονεμένου μας βασιλέως πὼς
 δὲν εἶναι ἔτζι ἡ ἀλήθεια· ὁψέποτε δὲ ἤθελε φανερωθῇ πὼς ἔχει
 20 μόνον ἓνα γρόσο ἀπὸ αὐτοῦς, ὑποσχόμεστον εἰς σέ κάθε ἀρχὴ
 νὰ δίδωμε εἰς τὸ ἓνα δέκα, καὶ τε πάσο(;) νὰ μὴν τεναραζούμεστον
 ὅ,τι ἤθελε μᾶς ἀποφασίσει. Καὶ διὰ τοῦτο τοῦ κάνομε τὴν μπα-
 ρὼν μαρτυρίαν εἰς τὴν φανέρωσιν ὅπου τοῦ ἤθελεν χρειαστῇ εἰς
 ἔνδειξιν ἀληθείας, ὅτι πὼς τὸν ἐγνωρίζομε διὰ τέτοιον πρόσωπον
 25 καὶ τὰ ἐξῆς:

ἽΟ Σακελλάριος Κιμήλου	Παπανικολὸς Βενέρης
ἽΟ Χωρεπίσκοπος Κιμούλου	Παπαμιχάλης Ράφος
ἽΟ Ἀρχιμαντρίτης Κιμήλου	Παπαγερόνυμος Βενέρης
Παπαφραγκούλης Γλυκοφρύ-	ἽΟ Ἀνεγνώστης Γοζαδίνος
30 δης	Νικολὸς Γαβαλᾶς
Πρωτοπαπᾶς Ναδάλες	Κωνσταντῆς Μοδινὸς
Παπανικόλας Ράφος	Γιώργης Κοντέσης
Παπαῖωάννης Σαλιβαρᾶς	Κωσταντῆς Μούρμουνας
Παπανικόλας Λογοθέτης	ἽΟ Ἀντώνης Χριστοδούλου
35 Παπαῖωάννης Λιβάρχης	ἽΟ Ἰωάννης Καναβάρης
Παπαντώνης Λογοθέτης	ἽΟ Ἰωάννης Ἀντώνη Ἀφεντάκης
Παπαντώνης Ρόδος	ἽΟ Ἰωάννης Γερόνυμος Ψιλός.
Πρωτοσύγκελλος	

Εἰς τὸ νῶτον τοῦ ἐγγράφου ἡ σημείωσις τοῦ ἐνδιαφερομένου οἰκονόμου, πιθανῶς
 Νικολάου Λογοθέτη, διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ: «Κίμουλος. Τὸ γράμμα ἡ μαρτυρία ὅ-
 που μοῦ ἔκαμεν ἡ κοινότης εἰς τὸ πάσο ὅπου ἐστάθη διὰ τὴ γραφὴ ὅπου μὲ βάλασι καὶ
 ἡκαμὰ διὰ τὸ μάλαμα τῆς γυναίκας οἱ γέροντες τοῦ ἀφέντη Γρηγοράκου. 1724». Ὁ-
 θεν ἀποσαφηνίζεται ὅτι ὁ οἰκονόμος κατηγορήθη ὅτι εἰς χεῖρας του εὗρεθῆσαν χρυσᾶ

νομίσματα ἀσπρα κρουσάρικα, ἐπομένως ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν με κουρσάρους ἐναντίον τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας. Δι' οὗ οἱ ἄρχοντες τῆς νήσου βεβαιοῦν ὅτι ὁ οἰκονόμος διῆγεν ἡσυχῶς, καλογερικῶς, ὅτι ἐχρησιμοποιοῖτο ὡς γράμματικὸς τῆς κοινότητος καὶ εἶχε κερδίσει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ, συντάσσων αὐτὸς τὴν ἀλληλογραφίαν τῶν κατοίκων, πάντοτε κατὰ τὴν ἰδικήν των βουλή καὶ θέλησι. Τὰ τελευταῖα ταῦτα μαρτυροῦν ἴσως ὅτι εἰς τὰς ἐπιστολάς τῶν ἀγγραμμάτων Νησιωτῶν περιείχοντο ὑποπτα πράγματα, ἐν ἀγνοίᾳ των.

Ἀξιοπρόσεκτον εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ μαρτυρικοῦ γράμματος (στ. 1 ἐ.), ὅπου οἱ βεβαιοῦντες ἄρχοντες τὴν διαβεβαίωσιν περὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ οἰκονόμου ἔδιδον ὑπευθύνως καὶ ἀπεδέχοντο προκαταβολικῶς τὴν εἰς βάρος των κύρωσιν δι' ὑποσχέσεως (= ὑποχρέωσιν) νὰ πληρῶνουν ὡς πρόστιμον εἰς τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ ἔνα δέκα (δηλ. δεκαπλάσιον ποσὸν) διὰ πᾶν κουρσάρικον γρόσι, ποῦ τυχὸν θ' ἀνευρίσκετο εἰς χεῖρας τοῦ οἰκονόμου. Ἡ δὲ διαβεβαίωσις γίνεται με παράδοξον ὅρκον, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὶς ἡμέρας τοῦ πολυχρονεμένου βασιλέως (στ. 18).

4. 20 Μαΐου 1727. Χειροτονητήριον εἰς πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ Προέδρου Μήλου-Κιμῶλου Γαβριὴλ διὰ τὸν Ἀντώνη Φραγκαύλη Λογοθέτην. Ἰδιόχειρον τοῦ ἀρχιερέως μονόφυλλον ἔγγραφον, διαστ. 0,20X0,15 μ.

- Τοῦ Πέτρου κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων καὶ Παύλου τοῦ θείου καὶ διδασκάλου τῆς Οἰκουμένης πρὸς Τιμόθεον γράφωντος τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἀνεχάραξε· κατὰστησον πρεσβυτέρους ὡς αὐτὸ σοι διαταξάμην καὶ πᾶν τὸ τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα ἱερο-
5 πρεπῶς ἐπιτέλεσον. Τῷ αὐτῷ οὖν κανόνι καὶ ἡ ἐμὴ ταπεινότης ἐπακολουθοῦσα, τῷ ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐκτεθέντι, τὸν παρόντα παπα-Ἀντώνη ἄξιον τῆς ἱερωσύνης εὐ-
10 ροῦσα ἀπὸ τε τῆς τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς μαρτυρίαν καὶ ἐτέρων οὐκ ὀλίγων ἱερωμένων ἀνδρῶν, τῇ χειρεπικλήσει τῆς θείας χά-
15 ριτος, τῆς τὰ ἀσθενῇ πάντα θεραπεύουσα καὶ ἀναπληροῦσης τὰ ἐλλείποντα, πρεσβύτερον ἀνεκήρυξε τοῦτον κατὰ βαθμοὺς ἀγα-
γοῦσα. Ἐξεστι οὖν αὐτῷ ἀπὸ τοῦδε ἐνεργεῖν ἅπαντα ἀκωλύτως τὰ τῆς ἱερωσύνης ἀρμόδια, ἐν ᾧ δ' ἂν τόπῳ διατρίβῃ, μὴ παρά-
τινος κωλυόμενος ἄνευ αἰτίας εὐλόγου τῆς ἀπὸ τῶν θείων καὶ Ἱε-
15 ρῶν Κανόνων κωλύσεως αὐτόν. Ἐπὶ τοῦτο γὰρ τὸ παρὸν γράμμα τῆς συστάσεως ἐγένετο καὶ ἐπεδόθη τῷ εἰρημένῳ ἱερεῖ παπα-
Ἀντώνη.

Ἐν ἔτει αψκζ' (=1727) ἐν μηνὶ Μαΐῳ κ'.

Τοῦ Πέτρου κορυφαία Τῶν Ἀποστόλων καὶ Παύλου τῶ Θεῷ καὶ διδασκάλῳ τῆς
 Οἰκουμένης Πρὸς τιμωτέρου γράφοντες τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἀντιόχεια· κατὰ ἐπιτομήν Πρεσβυτέρους ὡς αὐτοὶ οὐκ ἐπὶ ἑαυτῶν καὶ πᾶσι τοῖς Ἐκκλησίαις πλῆρωμα ἱεροπρεπὸς
 ἐπὶ τέλει τῶ αὐτῷ οὐκ ἁπλῶς καὶ ἡμεῖς ταπεινότητι ἐπακοῦσθαι, τῷ ἀποστόλῳ
 χάριτος τῶ πατρὶ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πάντοτε ἡμῶν ἀξιωματὶ ἱεροσώ-
 νος ἀρῶσα ἀπὸ τῆς τῶ πνευματικῆς Πρεσβυτερίας καὶ ἑτέρων ἁγίων ἱερομένων
 ἀνδρῶν· τῇ χειρὶ περικλήσθαι τῆς χάριτος τῆς ἀδελφῆς πάντα θεραπεύουσα καὶ ἅπα-
 ναρῶσα τὰ ἐλείποντα Πρεσβυτέρων ἀνεκρύβει, τὰ τοῦ Χριστοῦ δαδμὸς ἀγαγῶσα·
 ἐξεστὶ οὖν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν ἁπάντων ἀκαλύπτως τὰ τῆς ἱεροσώωνος ἀρμόδι-
 α, ἐν ᾗ δ' αὖ πάλιν, διατρίβει, μηδὲν παρὰ τὸν καλυμμένον, ἀλλὰ αὐτῆς αὐ-
 λόγως τῆς ἀπὸ τῶν Θεῶν καὶ ἱερῶν κατόντων καλυψέας αὐτὴν, ἐπὶ τὸ το-
 γὰρ τὸ παρὸν Γράμμα τρυφῶντος ἐγγεγραπὸν καὶ ἐπεδεδόθη αὐτῷ τῷ εὐρημένῳ ἱερῷ,
 ἡ ἀντιόχεια· Ἐν ἔτει· αὐτῶν καὶ· Μακρῶν καὶ· ἡ· Ε'

Ὁ πρῶην Ναυπλίου καὶ Πρόεδρος Μήλου καὶ Κιμῆλου Γαβριήλ.

στ. 1 ἐ. Ἡ φράσις οὐχὶ ἐπὶ λέξει ἔχει παραληφθῆ ἐκ τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου, Α' 5.

στ. 22 ὁ π ρ ῶ η ν Ν α υ π λ ί ο υ... Διὰ τὸν ἀρχιερέα τοῦτον βλ. ὅσα σημειώνει ὁ πρ. Λήμνου Β α σ ί λ ε ι ο ς εἰς τὰ «Κιμωλιακά», τ. Γ' (1972). σ. 97 ἐξ.

5. 20 Μαΐου 1727. Ἀπολυτικὸν γράμμα τοῦ Προέδρου Μήλου-Κιμῶλου Γαβριήλ πρὸς τὸν παπ-᾽Αντώνην Λογοθέτην, ζητοῦντα πόρον ζωῆς ἐκτὸς τοῦ τόπου του. Συγχρόνως χαρακτηρίζεται ὁ ἀπολυόμενος ὡς θεοσεβῆς καὶ τίμιος. Ἀπλοῦν φύλλον χάρτου ἐν πρωτοτύπῳ ιδιόχειρον τοῦ ἀρχιερέως.

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος ἀπολυτικοῦ γράμματος δηλοποιεῖ τοῖς ἀπανταχοῦ χριστιανοῖς ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς ὅτι ὁ παρὼν ἐν ἱερεὺσι εὐλαβέστατος κατὰ πνεῦμα παπα-᾽Αντώνης Λογοθέτης διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐνταῦθα πόρον ζωῆς ἐζήτησεν ἐξ ἡμῶν ὅπως, μετὰ γνώμης καὶ εἰδήσεως ἡμετέρας, ἀπέλθῃ ἄλλα-
 5 χόθι πρὸς ὀρθοδόξους χριστιανούς· διὸ καὶ δεδώκαμεν αὐτῷ ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν τοῦ ἀπελθεῖν καὶ ἀποδημῆσαι ὅπου ἂν βούλοιτο συγχωροῦντες κακεῖσε τὰ τῆς ἱερωσύνης ἀνήκοντα ἐκτελεεῖν ἀκωλύτως ὡς ἱερεὶ ἀξίῳ καὶ κατὰ πάντα θεοσεβεῖ καὶ τιμίῳ.
 10 Ὅθεν εἰς πίστῳσιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι πρεσβυτέρῳ Κω Κω παπα-᾽Αντῶνι υἱῷ κατὰ πνεῦμα ἀγαπητῷ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος.

Ἐν ἔτει αψκζ' (=1727) ἐν μηνὶ Μαΐῳ κ'.

Ὁ πρῶην Ναυπλίου καὶ πρόεδρος Μήλου καὶ Κιμῆλου Γαβριήλ.

6. Κίμωλος 26 Ὀκτωβρίου 1741, κληρικῶν καὶ γερόντων τῆς νήσου βεβαιωτικὸν περὶ τοῦ Λούη Σάλλδη, ἀνήκοντος οἰκογενειακῶς εἰς τὸ καθολικὸν δόγμα καὶ ψευδῶς κατηγορηθέντος παρὰ τοῦ καπκυτσίνου Παπανδρενάση ἐξ Ἀνδρου, ἐνῶ τοῦτον ἐκεῖνος ἐβοήθησε δεινῶς κακολογούμενον διὰ τὴν ἀνήθικον διαγωγὴν του, γενομένην ἀντιληπτήν ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ. Πρωτότυπον διαστ. 0,33X0,22 μ.

1741 μηνὸς Ὀκτωβρίου 26 - Κίμηλος.

- Ἐπειδὴ καὶ νὰ ἤθελεν ἔρχει εἰς τὸ νησί μας ὁ αὐθέντης ὁ πατέρας ὁ καπουτζίνος ἀπὸ τὴν Ἄνδρο ὀνομαζόμενος Πανδρενάσης· τὸ λοιπὸν περάσοντας ἕνας μήνας καὶ μερικὲς ἡμέρες ἀρχίνησεν καὶ
- 5 ἤκανεν πᾶσα ἐναντία καὶ ἄτιμα τοῦ ἐπαγγέλματός του, διότι τὰ φανερά πράγματα κρυφίως εἰς τὸ κοινὸν δὲν ἀπομένουν, διότι στοχαζόμενοι καθένας τόσον ἄνδρες ὥσάν καὶ γυναῖκες μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ τὸν ἐκατάκριναν καὶ τὸν ἐκαταλαλοῦσαν ἀδιάκριτα εἰς τὰ ἄσκημα πᾶσα καὶ ἐναντία ὅπου ἤκανε, διὰ τὰ ὅποια
- 10 γροικώντας μιὰ γυναῖκα φορεσιέρα Βενετζιάνα, ὀνομαζομένη Μπόρτολα, ἐπῆγεν μὲ στόχασι περισσὴ κατὰ μόνας καὶ τοῦ εἶπεν πνευματικοῦ τρόπου· αὐθέντη πατέρα, ἡ Κοινότης ὅλη λέγει ὅτι πὼς ἔχεις νὰ κάμῃς μὲ πρόσωπον τὴν ὁδεῖνα γυναῖκα· εἰς τοῦτο τῆς ἀπολογήθηκεν καὶ εἶπεν πὼς δὲν ἔχει χρεῖα μήτε ἀπὸ
- 15 τὸν κόσμον, μήτε ἀπὸ ἄλλον κανένα· καὶ ἔτζι πηγαινάμενος εἰς τὴν Μῆλο ἐπῆρεν δύο ὀκάδες πόρβερι καὶ ἔχοντας γυναῖκες μέσα εἰς τὸ κουβέντο ἐτρώγασι καὶ ἐπίνασι, καὶ εἰς τὸ φαγὶ καὶ τὸ πιετὸ ἤτζον δύο κανόνια εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ κουβέντου, τὰ ὅποια τὰ ἐφήκασι εἰς τὸ χέρι τοῦ αὐθέντη κονσόλου τοῦ
- 20 μουσοῦ ἀνὴ ἀπὸ παρτίδιο φραντζέζικο καὶ τὰ ἐνέβασαν ἐπάνω καὶ μὲ τὰ ἴδια αὐτὰ κανόνια ἐσαλουτάριζε καὶ γροικώντας ἀπὸ τὸ χωριὸ ἐβγήκασι ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ καὶ ἐστοχάζονταν τὰ γενόμενα· καὶ γροικώντας ὁ Λούης Σάλδης τὴν τόσῃν τόλμαν τῆς καταισχύνης ὅπου ἐλέγασι ἕνας καὶ ἄλλος διὰ
- 25 νὰ φέρῃ τὴν τιμὴν εἰς τὸ μέσος καὶ νὰ λείψῃ ἡ τοιαύτη ἀτάκτισις, ἐπαρεκάλεσεν τὸν ἐπιτροπικὸν τοῦ ἀρχιερέως τῆς ἐπαρχίας καὶ ἤβαλεν διὰ γράφου ἀφορισμὸν διαβάζοντάς τον εἰς ὅλες τὰς ἐκκλησίας· ὅποιοι εἶναι ἐκεῖνοι ἢ ἄνδρες ἢ γυναῖκες ὅπου ἐπρωτομιλήσασι λόγια ὅπου δὲν ἤτζον, νὰ εἶναι ἀφωρισμένοι·
- 30 καὶ τοῦτο τὸ ἤκαμε διὰ νὰ τιμηθῇ τὸ σχῆμα καὶ νὰ γίνῃ σιωπὴ. Εἰς τὸ ἐξῆς ὅμως μιὰ γυναῖκα ἀπὸ ἐκεῖνες ὅπου ἐτρώγασι μαζί ἐπῆγεν καὶ εἶπεν τοῦ αὐθέντη τοῦ πατέρα, ὅτι πὼς ὁ Λούης ἤλεγε τὰ αὐτὰ ἴδια λόγια ὅπου ἐλέγασι καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀπὸ τὸ κοινόν· καὶ ἀντὶς τὴν χάριν ὅπου ἤθελε νὰ τοῦ γνωρίξῃ ὅπου ἐγύρευε μὲ κάθα λογῆς μὸδιο νὰ προξενισθῇ σιωπὴ, πιστεύον-
35 τας ὁ πατέρας τῆς γυναίκας τὸ ψεῦδος ἐπαρακινήθηκε καὶ ἡ-

- γραψεν εἰς τὴν Πόρτα τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντος του ἡμπα-
 σατόρε καὶ τοῦ σοπρεῶρε αὐθέντος παδρεκουστόδη, καὶ μὲ
 ντεπιου εἰσὲ τόσο μῖσος καὶ φθόνον ὅπου εἶχεν μὲ τὸν αὐτὸν
 40 Λούη, ἥβαλεν καὶ τὸν αὐθέντην τὸν κόνσολον καὶ ἐβεβαίωσέν
 του καὶ τὰ γράμματα ὅπου ἤκαμεν καὶ ἤστειλεν ἀπάνω καὶ μά-
 λιστα εἰς τόσον τὸν ἤκαμεν, ὅπου ἤκραξεν τοὺς ἐπιτρόπους καὶ
 γέροντες λέγοντάς των πῶς δὲ θέλει νὰ τὸν ἔχη ἀπὸ κάτω ἀπὸ
 τὴν πρετέντζι του καὶ τὸν ἥβγαλε λέγοντάς του μερικοὶ πῶς
 45 εἶναι Ρωμαῖος· ὅμως τοῦ αὐτοῦ Λούη οἱ γονεοὶ καὶ οἱ παποῦδες
 του ἤτζον ἀποστόλικοι, κατόλικοι Ρωμᾶνοι, καθὼς θέλει φανε-
 ρώσει καὶ τὰ τεστάντα ὅλα, τόσον τὰ ἰδικὰ του ὥσάν καὶ τῶν
 γονέων του, καὶ τότες θέλουν γροικήσουν τὴν ἀλήθεια οἱ αὐθε-
 ντάδες του.
- 50 Καὶ εἰς τοῦτα τὰ πάντα ὅλα ὅπου ἤπασι καὶ ἐγράψασι ἐναντία
 πολλὰ διὰ τὸν αὐτὸν Λούη δὲν εἶναι ἔτζι ἡ ἀλήθεια, διότι ἡμεῖς
 ὅλοι ἱερεῖς καὶ ἐπίτροποι καὶ γέροντες καὶ ὅλοι μικροὶ καὶ με-
 γάλοι ἀπὸ πρώτης ἡλικίας ἕως ἐσχάτης τὸν ἐμαρτυροῦμε εἰσὲ
 κάθε ἐκλαμπρα καὶ τίμια καὶ περιφανέστατα προσώπατα πῶς εἶ-
 55 ναι Ρωμᾶνος καὶ λατινόφρων, τόσον αὐτὸς ὥσάν καὶ τὰ παιδιὰ
 του καὶ βαπτισμένοι φράγκικα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν δυτικὴν
 τῆς Ρώμης τῇ Ροζάρια, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀμέτοχος ἀπὸ κάθε
 λογῆς αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν· καὶ εἰς ὅ,τι ἤγραψεν ὁ πατέρας διὰ
 λόγου του μὲ μῖσος καὶ φθόνον, περὶ οὗ δὲν εἶναι ἔτζι ἡ ἀλήθεια.
- 60 Τοῦτο μαρτυροῦμε μὲ φόβον Θεοῦ ἁγίου καὶ μὲ τῇ ψυχῇ μας
 βεβαιώνοντάς το ἰδοχειρός μας· καὶ ὅσοι δὲν κατέχουσι νὰ γρά-
 φουσι θέλει τοὺς ὑπογράφει ὁ καντζιλιέρης τῆς Κοινότης καὶ τὰ
 ἐξῆς:

65	Ὁ σακελλάριος Κιμήλου καὶ ἐπίτροπος Ἰωάννης Ναδέλες καὶ ἐπίτρο- πος Παπαδημήτρης Σαλιβαρᾶς	Πρωτοπαπᾶς Βενιέρης Παπα-Νικόλας Λογοθέτης Παπα-Γιώργης Ράφος Παπα-Ἰωάννης Κοντέσης Παπα-Ἀγγελος Ράφος
----	--	--

στ. 57 Ροζάρια εἶναι ὁ καθολικὸς ναὸς τῆς Κιμῶλου, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῇ
 Παναγίας τῶν Ρόδων. Περὶ αὐτοῦ βλ. «Κιμωλιακά», τ. Β' σελ. 257 καὶ τ. Γ', σσ. 165
 κ.ε. (ὑπὸ Ἑμ. Καρπαθίου).

- | | | |
|----|----------------------------------|--|
| | Παπα-Ἰωάννης Βενιέρης | Γιωργάκης Ἀφεντάκης |
| 70 | Παπα-Γερώνυμος Βενιέρης | Κάρλος Ροῦσος |
| | Ἀνεγνώστης Μοδινός | Μιχάλης Σκουρμούλης |
| | Ἀντώνης Γαβαῶς | Ἀντώνης Σπόρος |
| | Νικόλαος Λογοθέτης | Ποθητός Σοφός |
| | Πέρης Γοζαδίνος | Ἀγγελέτος Κόκοτας |
| 75 | Ζάνος Ναδάλες | Ζώρξης Σουφρέτης |
| | Γιώργης Καναβάρης | Κωσταντῆς Λιβάρχης |
| | Νικόλαος Ἀφεντάκης | Ντανέλης Βορδώνης |
| | Μᾶρκος Βεντούρης | Γιώργης Καλοβαριός |
| | Ἰωάννης Γερώνυμου Ψηλῆς | Ἀλέξανδρος Στέλλας |
| 80 | Νικολός Πρεζάνης | Φρατζέσκος Χαλκιοπούλος |
| | Ἀντώνης Καναβάρης | Γιώργης Ζανέτης |
| | Γιαννάκης Γλυκοφρύδης | Ἰωάννης Κουρής |
| | Γαλιάτζος Μουρμούνας | Γιαννούλης Μουρμούνας |
| | Γιώργης Δημήτρη Μουρμούνας | Ἀντώνης Λιβάρχης |
| 85 | Γιώργης Κωνσταντῆ Γαλιά-
τζος | Γιώργης Πέρου Καναβάρης |
| | Ἀντώνης Γιώργη Κανᾶς | Νικολός Κανᾶς |
| | Δημήτρης Ράφος | Ἰωάννης Πέρου Σαντορινιοῦ |
| | Ἰερώνυμος Ράμφος | Μιχάλης Τοξενῆς |
| 90 | Κωνσταντῆς Βορδώνης | Νικολός Μουρμούνας |
| | Ἰωάννης Πέρου Καναβάρης | Νικολός Μπούχαλης |
| | Χριστόφορος Κυπριανός | Οἰκονόμος Νικόλαος Χωρεπί-
σκοπος καὶ Κατζιλιέρης τῆς |
| | Μαρκάκης Κότζης | Κοινότης ἔγραψα καὶ βεβαι-
ώσω τὰ ὀπισθεν. |
| | Μαθιός Καντζός | |

7. Ἀχρονολόγητος ἐπιστολιμαία ἀναφορὰ—μαρτυρία τῶν ἱερέων καὶ γερόντων Κιμῶλου πρὸς τὸν πατριάρχην Κων/πόλεως Παῖσιον Β', περὶ τῆς ἐντιμότητος τοῦ οἰκονόμου παπα-Νικολάου Λογοθέτου, παρὰ τὰς ἐναντίον αὐτοῦ συκοφαντικὰς κατηγορίας, ἥδη ἐπιφορτιζομένου μὲ εἰδικὴν ἀποστολὴν ἐνώπιον τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ καπετὰν πασᾶ πρὸς μείωσιν τῆς φορολογίας. Τὸ ἔγγραφο ἀνήκει εἰς τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ εἶναι πρωτότυπον καὶ ἐνυπόγραφον, πάντως πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ ἀποσταλέντος πρὸς τὸν πατριάρχην, διαστ. 0,29X0,185 μ.

Παναγιώτατε αὐθέντα καὶ δέσποτα καὶ οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε, κύριε, κυρ-Παῖσιε,

- Τὴν παναγιότητά της δουλικῶς προσκυνοῦμεν καὶ τὴν ἁγίαν της δεξιὰ εὐλαβῶς αὐτὴν ἀσπαζόμεθα· δεόμεθα τοῦ ἁγίου μόνου Θεοῦ
- 5 καὶ τῆς χαριτωμένης τοῦ κόσμου διὰ τὴν υἱείαν καὶ καλὴν της στερέωσιν, διὰ νὰ τὴν ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς θάρρος. Τὸ λοιπὸν ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς ἱερεῖς καὶ γέροντες καὶ ὅλος ὁ ραγιᾶς διὰ τῆς παρούσης μας ἀναμφιβόλου μαρτυρίας ἔμπροσθεν εἰς τὸν παντοδύναμον Θεόν καὶ εἰς τὴν χαριτωμένην τοῦ κόσμου καὶ εἰς τοὺς
- 10 ἁγίους ἀγγέλους καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους καὶ εἰς τὴν παναγιότητά της καὶ εἰς τὴν ἱερὰν αὐτῆς Σύνοδον, ὅτι πῶς ὁ οἰκονόμος παπα-Νικόλαος ἐστάθην ἀπὸ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ μέχρι τὴν σήμερον καλὸς ἄνθρωπος καὶ τιμημένος, ἱερεὺς εὐλαβῆς καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν, τόσον εἰς τὰ ἔσω τοῦ βήματος,
- 15 ὥσάν καὶ εἰς τὰ ἔξω· ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον εἰς τὸν νησί μας εἶναι καὶ γροικᾶται, ὥς λέγομεν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπίλοιπα νησιά ἔχει καὶ πρᾶξι καὶ ὄνομα καὶ εὐλαβοῦνται τὴν ἀκατηγόρητον πολιτείαν του, τοῦ ὁποῖου ὁ πατέρας, πρώην οἰκονόμος, ἤτizon προεστὸς τοῦ τόπου καὶ κυβερνήτης εἰς ὅλον τὸν ραγιᾶ χρόνους
- 20 πολλότατους καὶ οἱ αὐθεντάδες τοῦ καιροῦ ἐκείνου πολλὰ καλὰ τὸ ἐγνωρίζασιν· καὶ ὄχι μόνου εἰς τὰ κοσμικὰ ἐκυβέρνα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά· μάλιστα καὶ διὰ νὰ ἐγνωρίζωμεν καὶ τὸν υἱόν του ἄξιον καὶ τιμημένον καὶ κατὰ τὴν δυνάμιν του ὑπερασπιστὴν καὶ βοηθόν, τὸν ἐστείλαμε ἀπάνω νὰ κλαυτῇ εἰς τὸν ὑψηλότατον καὶ πολυχρονημένο αὐθέντη καὶ βεζίρη καπετὰν πα-
- 25 σᾶ, νὰ μᾶς γένῃ ἐλεημοσύνη εἰς τὰ δοσίματα, διότι δὲν ἤμποροῦμε νὰ ὑποφέρωμε τὸ βάρος διὰ τὴν μεγάλην μας ἔνδεια καὶ διὰ τὴν ὀλιγόστευσιν τῶν ἀνθρώπων μάλιστα· καὶ ἂν ἴσως καὶ ὁ ἀρχιερέας ἤθελε γράψαι ἐναντίον του, δὲν εἶναι ἔτζι ἡ ἀλήθεια, ἐ-
- 30 πειδῇ καὶ δὲν ἐφανίστηκε ποτὲ ἐναντίος οὔτε ἐκκλησιαστικά οὔτε εἰς κοσμικά, μόνου αὐτὸς ὅ,τι δουλειὰ ἤθελε φανερώσει καθὼς ἡμεῖς ποὺ ἔχομε ἄδεια διὰ κάθε λογῆς ὑπόθεσιν νὰ τοῦ κάνετε πίστιν βεβαίαν ὅτι πῶς εἶναι ἔτζι ἡ ἀλήθεια. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἀληθείας ἐγένῃ τὸ παρὸν ὑπογεγραμμένο ἰδιοχειρὸς μας, δίδοντάς
- 35 το εἰς τὰς χεῖρας τοῦ αὐτοῦ οἰκονόμου διὰ νὰ τὸ φανερώσῃ ὅπου καὶ ἄλλοι ἤθελε τοῦ χρειαστῇ καὶ τὰ ἐξῆς:

Παπανικόλας Λογοθέτης καὶ
ἐπίτροπος
Γεώργιος Κοντέσης καὶ ἐπί-
40 τροπος
Ὁ σακελλάρης Κιμήλου

Παπαϊωάννης Λιβάρχης
Παπα-δημήτρης Σαλιβαράς
Πρωτοπαπᾶς Βενέρης
Παπαντώνης Ρόδος
Παπαγιώργης Ράφος.

Γνωστοῦ ὄντος ὅτι τετράκις ἐπατριάρχευσεν ὁ Παῖσιος Β' (1726 - 1752), τὸ ἔγγρα-
φον πρέπει νὰ χρονολογηθῇ ἐντὸς τῆς 25ετίας ταύτης.

στ. 18 ἐ. ὁ πατέρας πρῶην οἰκονόμου... Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ οἰ-
κονόμου παπα-Νικολάου, υἱοῦ παλαιότερου οἰκονόμου, τοῦ ὁποίου δὲν ἀναφέρεται τὸ
ὄνομα, ἀσφαλῶς δὲ οὐχὶ Νικολάου καὶ αὐτοῦ. Περὶ κατατρεχομένου οἰκονόμου Κιμώ-
λου, μὴ ἀναφερομένου ὀνομαστικῶς, ὑπάρχει ἡ μαρτυρία τῶν ἀρχόντων Κιμώλου τὸ 1724
διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 ἐγγράφου. Ἀκριβῶς ἐκεῖνος θὰ ἦτο καὶ ὁ πατὴρ τοῦ περὶ οὗ πρόκει-
ται ἐνταῦθα Ιερέως Νικολάου. Ἄν ὑπάρχῃ σχέσις τις τοῦ τελευταίου τούτου πρὸς τὸν
οἰκονόμον Νικόλαον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐγγράφου τοῦ 1707, δὲν εἶναι γνωστόν. Πάντως,
ἂν πρόκειται περὶ τῆς αὐτῆς οικογενείας, ἡ σειρὰ εἶναι διαδοχικὴ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ οἰ-
κονόμου: πατὴρ Νικόλαος Ιερεὺς—οἰκονόμος τοῦ 1707—υἱὸς οἰκονόμος τὸ 1724 (ἀνω-
νύμως)—ἐγγονος Νικόλαος Ιερεὺς—οἰκονόμος περὶ τὸ 1750. Ἄν ἡ ὑπόθεσις ἀληθεύῃ,
ὁ πρῶτος τοῦ πρῶτου ἐγγράφου οἰκονόμος Νικόλαος τὸ 1707 θὰ ἦτο ἡλικιωμένος. Περὶ
αὐτοῦ τὸ ἔγγραφον ἀναφέρει (στ. 19) ὅτι διετέλεσε προεστὸς τοῦ τόπου καὶ
κυβερνήτης χρόνους πολλότατους καὶ δὴ ὅτι ὑπηρετήσεν εὐδοκί-
μως εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ (στ. 22).

στ. 24 ἐστὲίλαμε νὰ κλαυτῇ. Ἐνταῦθα γίνεται μνηεὶ εἰδικῆς ἀποστολῆς
τοῦ οἰκονόμου Νικολάου εἰς Κων/πολιν, πρὸς υπεράσπισιν τῶν Νησιωτῶν, μὲ τὸ αἴτη-
μα μειώσεως τῆς φορολογίας, διότι ἦτο βαρεῖα καὶ οἱ φορολογούμενοι ἐνδεεῖς καὶ ὀ-
λίγοι, ἐπομένως ἐπ' αὐτῶν τὸ καθωρισμένον ποσὸν τῶν δοσιμάτων ἐπιπτεν ἡύ-
ξημένον. Ἡ εἰδησις καίτοι χωρὶς ἄλλας λεπτομερείας εἶναι ἐνδιαφέρουσα. Τὸ ἔγγραφον
πρέπει νὰ συνδυασθῇ καὶ πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 (1795), ὅπου περίπου τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμ-
βάνονται καὶ σχεδὸν ὁμοιοτύπως.

στ. 24 - 26 εἰς τὸν... βεζίρη καπετὰν πασᾶ. Ἀποκαλεῖται πολυ-
χρονεμένος αὐθέντης καὶ βεζίρης ὁ καπουδὰν πασᾶς, ἥτοι ὁ ἀρχιναύαρχος τῆς ὀθωμανι-
κῆς αὐτοκρατορίας, διότι ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιναύαρχου ἀπενέ-
μετο εἰς βεζιρηδες, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν δὲ τοῦ ἐκάστοτε ἀρχιναύαρχου ὑπῆγοντο αἱ
περισσότεραι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀποτελοῦσαι ἰδίαν διοικητικὴν περιφέρειαν
(σαντζάκιον). Β. α. σ. Β. λ. Σ. φ. υ. ρ. ε. ρ. α. Οἱ δραγομᾶνοι τοῦ στόλου, Ἀθῆναι 1965,
σ. 21 κ. ἐξ. Βοηθὸς καὶ ἀντικαταστάτης τοῦ καπουδὰν πᾶσά εἰς τὰ ζητήματα διοικήσεως
ἐν γένει τῶν νήσων ἦτο ὁ Ἕλλην δραγομᾶνος τοῦ στόλου, ἐξουσιοδοτημένος ν' ἀπο-
φασίζῃ δι' ὅλα τὰ ζητήματα τῶν Νησιωτῶν. Αὐτὸς καὶ ἐν προκειμένῳ ἦτο ὁ ἀρμό-
διος διὰ ν' ἀπευθυνθῇ ὁ ἀπεσταλμένος τῶν Κιμωλίων διὰ τὴν φορολογίαν, ἀλλ' εἰς τὸ
ἔγγραφον οἱ ἐξουσιοδοτοῦντες δὲν κυριολεκτοῦν.

στ. 28 ἂν ἴσως ὁ ἀρχιερέας ἤθελε γράψῃ ἐναντίον του...
Ἡ φράσις δὲν μαρτυρεῖ ἀπλῶς πολεμικὴν τοῦ ἀρχιερέως τῆς νήσου κατὰ τοῦ οἰκονόμου

ἀλλὰ γενικωτέραν ἀντίθεσιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Κιμωλίους λόγῳ τοπικῶν διενέξεων ἐπὶ γενικωτέρων ζητημάτων.

8. 1 Σεπτεμβρίου 1783. Ἀπανταχοῦσα τοῦ Ἐφέσου Σαμουήλ, περὶ διορισμοῦ ἐφημερίων τοῦ χωρίου Μάρμαρα τῶν Κιμωλίων ἱερέων Ζέπου Κυπριανοῦ καὶ Φιλοθέου Ἀφεντάκη. Πρωτότυπον, διαστ. 0,22X0,16 μ.

Χρήσιμοι γέροντες καὶ προεστῶτες καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ οἱ εἰς τὰ Μάρμαρα εὐρισκόμενοι, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

5 Γνωστὸν ὑμῖν ἅπασιν ἔστω, ὅτι τὴν ἐφημερίαν τῆς ἐκκλησίας ὑμῶν δεδώκαμεν πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους ἱερεῖς παπα-κυρ-Ζέπον καὶ παπα-κυρ-Φιλόθεον, ἐπὶ τῷ ψάλλειν ἐν αὐτῇ, εὐλογεῖν τε καὶ ἀγιάζειν ὑμᾶς ἱερατικῶς ἀπὸ τῆς ἡδὴ πρώτης τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς μέχρι τῆς ἐλευσομένης πάλιν τοῦ αὐτοῦ. Διὸ καὶ γράφοντες

10 εὐχετικῶς ἐντελλόμεθα ὑμῖν, ὅπως τιμᾶτε αὐτοὺς καὶ ἀγαπᾶτε καὶ εὐλαβῆσθε κατὰ τὸ πρέπον, παρέχοντες εἰς χεῖρας αὐτῶν πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, ὡς κοπιῶντας καὶ εὐχομένους πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ὑγείας καὶ ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας. Οὕτω γενέσθω, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χά-

15 ρις σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη πᾶσιν ὑμῖν: ἀψπγ' (=1783), Σεπτεμβρίου α'.

† Ὁ Ἐφέσου Σαμουήλ καὶ πρὸς Θεὸν πάντων ὑμῶν εὐχέτης διάπυρος.

στ. 2 εἰς τὰ Μάρμαρα. Πρόκειται διὰ χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐφέσου. Γνωστὸν γίνεται ἐξ ἐγγράφων ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ παροικία Κιμωλίων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπηυθύνετο κυριώτατα ἡ ἀπανταχοῦσα, διότι δι' αὐτοὺς προωρίζοντο καὶ οἱ ἐφημέριοι, τῶν ὁποίων μάλιστα καθορίζεται καὶ ἡ θητεία διαρκείας ἐνὸς πλήρους ἔτους. Ἐξ ἄλλου, παροικία Κιμωλίων ὑπῆρχε καὶ ἐν Σμύρνῃ («Κιμωλιακά» 1932 σσ. 41, 44 ἐξ.).

9. Κίμωλος 20 Ὀκτωβρίου 1795. Μαρτυρικὸν ἱερέων, γερόντων καὶ «ὄλου τοῦ ραγιᾶ τῆς νήσου Κιμώλου» πρὸς τὸν πατριάρχην Κων/πόλεως περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς νήσου ἱερέως Δημητρίου, γνωστοῦ εἰς τὰς νήσους τοῦ συμπλέγματος Κυκλάδων ὡς εὐσεβοῦς καὶ ἐντίμου υἱοῦ ἀξίου πατρός, οἰκονόμου καὶ πρώτου προεστοῦ καὶ κατ'ζιλιέρῃ τῆς νήσου, ἥδη ἀπαστελλομένου μὲ εἰ-

δικὴν ἀποστολὴν πρὸς τὸν πατριάρχην ἐξ ἑνὸς καὶ τὸν βεζίρην—
καπουδὰν πασσᾶν—ἐξ ἑτέρου, πρὸς ἐλάττωσιν τῆς φορολογίας λό-
γω ἐνδείας καὶ μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Μονόφυλλον ἐν πρωτο-
τύπῳ, διαστ. 0,31X0,22 μ.

Παναγιώτατε αὐθέντα καὶ δέσποτα καὶ οἰκουμενικὲ πατριάρ-
χα κύριε, κύριε, κυρ-Γεράσιμε,

Τὴν παναγιότητά της δουλικῶς προσκυνοῦμεν καὶ τὴν ἁγίαν
της δεξιὰν εὐλαβῶς αὐτὴν ἀσπαζόμεθα, δεόμενοι τοῦ ἁγίου Θεοῦ
5 καὶ τῆς χαριτωμένης τοῦ κόσμου διὰ τὴν ἁγίαν καὶ καλὴν της
στερέωσιν διὰ νὰ τὴν ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς θάρρος.

Τὸ λοιπὸν ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς ἱερεῖς καὶ γέροντες καὶ ὅλος ὁ
ραγιαῖς τῆς νήσου Κιμῆλου διὰ τῆς παρουσίας μας ἀναμφιβόλου
μαρτυρίας ἔμπροσθεν εἰς τὸν παντοδύναμον θεὸν καὶ εἰς τὴν χα-
10 ριτωμένην τοῦ κόσμου καὶ εἰς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ εἰς πάν-
τας τοὺς ἁγίους καὶ εἰς τὴν παναγιότητά της καὶ εἰς τὴν ἱερὰν
Σύνοδον ὅτι πῶς ὁ οἰκονόμος παπα-Δημήτρης ἐστάθη ἀπὸ ἐκ
νεαρᾶς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ μέχρι τὴν σήμερον καλὸς ἄνθρωπος
καὶ τιμημένος, ἱερεὺς εὐλαβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν τόσον
15 εἰς τὰ ἔσω τοῦ βήματος ὥσάν καὶ εἰς τὰ ἔξω, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον
εἰς τὸ νησί μας εἶναι καὶ γροικιέται ὡς λέγομεν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα
τὰ ἐπίλοιπα νησιὰ καὶ εὐλαβοῦνται τὴν ἀκατηγόρητον πολιτεί-
αν του, τοῦ ὁποίου ὁ πατέρας πρώην οἰκονόμος ἦτον πρῶτος προ-
εστὸς καὶ κατζίλιέρης τοῦ τόπου καὶ κυβερνήτης εἰς ὅλον τὸν
20 ραγιαῖ χρόνους πολλότατους καὶ οἱ αὐθεντάδες τοῦ καιροῦ ἐ-
κείνου πολλὰ καλὰ τὸν ἐγνώριζαν, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰ κοσμικὰ
ἐκυβέρνα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά, μάλιστα καὶ εἰς τὸν
καιρὸν ἐτοῦτον διὰ νὰ γνωρίζωμεν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ οἰκονόμου
παπα-Δημήτριον ἄξιον καὶ τιμημένον καὶ κατὰ τὴν δυνάμιν του
25 ὑπερασπιστὴν καὶ βοηθὸν τὸν θέμε καὶ τὸν ζητοῦμε νὰ εἶναι ὥσάν
ἐπιτηρητὴς μας, νὰ κοιτάζῃ τὰς ὑποθέσεις τοῦ νησιοῦ μας τόσον
εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ὥσάν εἰς τὰ ἐξωτερικά· διὰ τοῦτο τὸν στέλλομεν
εἰς προσκύνῃσιν τῆς παναγιότητά της καὶ εἰς τὸν ὑψηλότεον
καὶ πολυχρόνιον βεζίρη καὶ καπουδὰν πασσᾶ, ὅπου νὰ μᾶς δοθῇ
30 τὸ ἱλιτζάμεν τοῦ νησιοῦ μας εἰς ὅλον τὸν κοινὸν ραγιαῖ μακτοῦ
νὰ γένῃ ἐλεημοσύνη εἰς τὸ κοινόν, διατί δὲν μποροῦμεν νὰ ὑπο-

φέρωμεν τὸ βάρος διὰ τὴν μεγάλην μας ἔνδειαν καὶ διὰ τὴν ὀλιγότευσιν τῶν ἀνθρώπων, μάλιστα καὶ ἂν ἴσως καὶ φανῇ ἐναντίον του τινὰς κακοποιὸς ἄνθρωπος ἢ ἤθελε γράψει ἐναντίον
 35 του, δὲν εἶναι ἔτζι ἢ ἀλήθεια, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐφανίστηκε ποτὲ ἐναντίος οὔτε εἰς ἐκκλησιαστικά οὔτε εἰς ἐκοσμικά, μόνου αὐτοῦ ὅτι δουλειὰ ἤθελε φανερώσει καθὼς ἐμεῖς τοῦ ἔχομεν ἄδεια διὰ κάθε λογῆς ὑπόθεσις τοῦ νησιοῦ μας, νὰ τοῦ κάμετε πίστιν
 40 βεβαίαν, ὅ,τι εἶναι ἔτζι ἢ ἀλήθεια, καὶ παρακαλοῦμεν τὸ ἔλεος τῆς παναγιότητά της ὅλοι οἱ ἐγκάτοικοι τοῦ νησιοῦ μας, ὡς πρόβατα τῆς ἁγίας ποιμένης τῆς Χριστοῦ καὶ Θεοῦ Ἐκκλησίας νὰ λάβωμεν τὴν εὐχὴν σας καὶ τὴν εὐλογίαν σας.

Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας ἐγίνε τὸ παρὸν ὑπογεγραμμένο καὶ ἰδιοχειρὸς μας δίδοντάς το εἰς τὰς χεῖρας τοῦ αὐτοῦ οἴκονόμου.
 45 νόμου.

1795—Ὁκτωβρίου 20—Κιμήλος

Σακελλάριος Κιμήλου	Φραγκουλάκης Γλυκοφρύδης
Χωρεπίσκοπος Κιμήλου	Ἀντώνιος Γαβαλᾶς
Σακελλίων Κιμήλου	Γιωργάκης Ροῦσος
50 Πρωτοπαπᾶς Κιμήλου	Κωσταντάκης Κανσὸς
Παπανικόλας Κιμήλου	Γιωργάκης Γλυκοφρύδης
Ἰωάννης Σάρδης καὶ ἐπίτροπος	Κωσταντῆς Βενέρης
γονυκλινῆς τῆς παναγιότητάς της ὁ κοινὸς ραγιᾶς τῆς νήσου Κιμήλου.	

στ. 27 τὸν στέλλομεν... Ὁ οἰκονόμος παπα-Δημήτριος Σάρδης ἐξουσιοδοτεῖται νὰ μεταβῇ εἰς Κων/πολιν, νὰ ἐνεργήσῃ πλησίον τοῦ καπουδᾶν πασᾶ, ὡς πρὸ ἐτῶν πλέον ἢ πεντήκοντα εἶχεν ἀποσταλῇ ἄλλος οἰκονόμος (βλ. ἔγγραφον 6) μετὰ τὴν αὐτὴν ἀποστολὴν. Ἦδῃ οἱ Κιμῶλιοι ζητοῦν νὰ τοὺς δοθῇ τὸ ἰλτιζάμεν τοῦ νησιοῦ εἰς ὅλον τὸν κοινὸν ραγιᾶ μακτοῦ (=φορολογούμενον). Περὶ τοῦ οἰκονόμου τούτου Σάρδῃ βλ. «Κιμωλιακά» Β' σσ. 208, 238, 278, 279, Γ' σσ. 11-14.

10. Κίμωλος 20 Ὁκτωβρίου 1795. Βεβαιωτικὸν περὶ τῆς ἐντιμότητος τῶν ἱερέων τῆς νήσου γράμμα τῶν Νησιωτῶν, εἰς ἀπόκρισιν κατηγορίας τοῦ Πατριαρχείου περὶ δολιότητος αὐτῶν, πρὸς οὓς ἐκφράζεται ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κοινοῦ. Πρωτότυπον ἔγγραφον ἐκ δύο φύλλων, διαστ. 0,30X0,21 μ.

Στὰ 1795 Ὁκτωβρίου 20, Κίμηλος.

- Τὴν σήμερον διὰ τοῦ παρόντος μας γράμματος φανερώνομε καὶ ὁμολογοῦμε οἱ ἐγκάτοικοι τῆς νήσου Κιμήλου μικροὶ καὶ μεγάλοι μὲ τὸν ἐλθομὸν τοῦ δευτέρου ἐρχομοῦ τοῦ Βασιλάκη Σάρδη ἀπὸ
- 5 βασιλεύουσαν, εἶδαμε νὰ φέρῃ τοῦ ἀρχιερέως μας συνοδικὰ γράμματα τοῦ παναγιωτάτου καὶ προστακτικὰ τοῦ ἄρχοντος διὰ τῶν ἱερέων ὅπου εἶναι σκαρὶ δολοποιοὶ καὶ ταραχῶδεις ἀπάνω εἰς τὸ κοινὸ μας· ὅμου ἐμεῖς τοὺς γνωρίζομε καλοὺς ποιμένας καὶ εὐλαβεῖς ἱερεῖς καὶ δὲν καταταράζουν μῆτε μικρὸν μῆτε μέγανον,
- 10 διατὶ δὲν μπαίνουν ἐπίτροποι οὔτε γραμματικοὶ τοῦ νησιοῦ μας νὰ γυρεύουν τὰ ράφια ἐδικὰ του, πάρεξ ὅ,τι θέλει ὁ κοινὸς λαὸς διὰ καλὸν καὶ συμφέρον τοῦ νησιοῦ μας, τοῦτο θένε καὶ οἱ ἱερεῖς μας ὡς χανάδες, ὅπου εἶναι εἰς τὸ νησί μας ἀπάνω, καὶ εἴμαστε εὐχαριστημένοι ἀπὸ λόγου τους, καὶ διὰ τοῦτο τῶν δι-
- 15 δομε τὴν παρὼν μαρτυρίαν εἰς χεῖρας τους ὑπογεγραμμένη καὶ ἰδιοχειρὸς μας εἰς ἔνδειξι:

- | | |
|----------------------------|---------------------|
| Ἰωάννης Σάρδης καὶ ἐπίτρο- | Γιώργης Βεντούρης |
| πος | Γιάννης Ἀφεντάκης |
| Φραγκούλης Γλυκοφρύδης | Γιώργης Ἀντιβάχης |
| Γεώργιος Ροῦσος | Ἰωάννης Καναβάρης |
| 20 Ἰωάν. Βορδώνης | Γιώργης Κανᾶς |
| Γιώργης Γλυκοφρύδης | Περράκης Ἀφεντάκης |
| Κωσταντάκης Κανσὸς | Μᾶρκος Βεντούρης |
| Γιάκουμος Ροῦσος | Φραζῖσκος Γαλιᾶτζος |
| Μαθιὸς Κυπριανὸς | Θοδωρῆς Ζανέτης |
| 25 Μιχάλης Χαλκιόπουλος | Ἰωάν. Νικολάκη |
| Δημήτρης Βορδώνης | Πατίστας Στρατῆς |
| Νικολὸς Βορδώνης | Νικολὸς Κοντολούρης |
| Κωσταντῆς Βενέρης | Βασίλης Στρατῆς |
| Λευθέρης Βενέρης | Γιάννης Καναβάρης |
| 30 Γίζιος Ράφος | Ἀπόστολος Ροῦσος |
| Κωσταντῆς Πολύδωρος | Δημήτρης Βεντούρης |
| Ἰωάν. Ροῦσος | Ἰωάν. Πρεζάνης |
| Πετράκης Νικόλας | Ἀντρέας Σερφιώτης |
| Γιουζῆς Σάρδης | Θοδωρῆς Μοραΐτης |
| 35 Σταυράκης Βεντούρης | |

Ἀντώνης Λογοθέτης
Φίλιππος Ράφος

Δημήτρης Μουρμούνας
Γιώργης Χιώτης

Ἀντώνιος Γαβαλάς βεβαιώνω.

Ὡς ἐκ τοῦ ἐγγράφου πιστοῦται, οἱ ἱερεῖς Κιμώλου κατηγορήθησαν ὡς «δολοποιοὶ καὶ παραχώδεις», τοῦτο δὲ διευπλώθη γραπτῶς πρὸς τὸν ἀρχιερέα καὶ τὸ κοινὸν εἰς συν-
δικὰ γράμματα τοῦ πατριάρχου Κων/πόλεως καὶ εἰς προστακτικὰ τοῦ
ἄρχοντος. "Αρχων πρέπει νὰ βοηθῇ ὁ δραγομᾶνος τοῦ στόλου. Οἱ Νησιῶται ὑπερ-
αμύνονται τῶν κληρικῶν εἴτε ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας εἴτε— τὸ πιθανώτερον— τῇ ὑπο-
κινήσει τῶν ἀναφερομένων.

11. Ἑρμιόνη 23 Νοεμβρίου 1822. Ἀπανταχοῦσα τοῦ μινι-
στερίου τῆς Ὀρθοσκείας πρὸς τοὺς ἱερεῖς Μήλου καὶ Κιμώλου, περὶ
μνημονεύσεως τῶν ἀρχόντων κατὰ τὰς ἱεράς ἀκολουθίας (βουλευ-
τῶν, ἀρχιστρατηγῶν, στρατηγῶν). Πρωτότυπον, ἀποκείμενον εἰς
Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, φ. ὑπουργείου Ὀρθοσκείας, Ἐκκλησια-
στικά, Νοέμβριος 1822.

Πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους ἱερεῖς
τῶν νήσων Μήλου καὶ Κιμῆλου.

Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς
νήσου Μήλου καὶ Κιμῆλου, εἴητε ὑγιαίνοντες καὶ εὐημεροῦντες
καθ' ἑκάτερον.

Σὰς εἶναι γνωστόν, ὅτι ἀνέκαθεν ἡ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλη-
σία κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων Πατέρων ἐ-
θέσπισεν, ἵνα ἐν τε τῷ ἑσπερινῷ, ὄρθρῳ καὶ ταῖς λειτουργίαις καὶ
λοιπαῖς ἀκολουθίαις μνημονεύωνται τὰ ὀνόματα τόσον τῶν κα-
τὰ τόπων ἀρχιερέων, ὅσον καὶ τὰ ὀνόματα τῶν εὐσεβῶν βασι-
λέων. Αὕτη ἡ τάξις τὸ νὰ μνημονεύωνται οἱ βασιλεῖς εἰς τὰς ἐκ-
κλησίας τῶν Ἀνατολικῶν χριστιανῶν ἡμῶν κατελύθη, ἀφ' οὗ,
κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ὑπέπεσαν αὐτοὶ εἰς τὸν βάρβαρον ζυ-
γὸν τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀλλ' ἤδη, Θεοῦ βοηθοῦντος, ὁπότε ἤρχισε
ν' ἀνατέλλῃ τὸ φῶς τῆς Ὀρθοδοξίας, πρέπει πάλιν ἡ Ἐκκλησία
νὰ μνημονεύῃ τοὺς ἀρχοντας, τοῦ χριστιανύμου λαοῦ της, ὡς διω-
ρισμένης ἐκ Θεοῦ κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀγρυπνοῦντας καὶ κο-
πιῶντας ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὑπὲρ αὐτοῦ.

Τοῦτου χάριν τὸ μινιστέριον τοῦτο διορίζει καὶ τὴν αἰδεσι-

20 μότητά σας διὰ τοῦ παρόντος ἐξ ἐπαγγέλματος, ἵνα καθ' ὅλας τὰς
 ἱεράς ἀκολουθίας ἐν Ἐκκλησίαις καὶ εὐκτηρίοις οἴκοις μνημο-
 νεύετε εἰς τὰ εἰρηνικὰ οὕτως:

« Ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν...

» βουλευτῶν, ἀρχιστρατήγων, στρατηγῶν καὶ
 25 » παντὸς τοῦ στρατοπέδου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ κατὰ
 » θάλασσαν καὶ ξηρὰν ἀγωνιζομένου, καὶ ὑπὲρ τοῦ
 » ὑποτάξει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ πάντα ἐχθρὸν
 » καὶ πολέμιον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Εἰς δὲ τὰς ἐκτενεῖς καὶ τὰς παρακλήσεις:

30 « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν κ.τ.λ. τοῦ Κυρίου
 δεηθῶμεν» εἰς τὸ τέλος κατὰ τὴν συνήθειαν, καθὼς καὶ εἰς τὸ: Ἐν
 πρώτοις μνήσθητι, Κύριε. Τὸ αὐτὸ θέλετε ἐκφωνεῖ κατὰ τὸ πα-
 ρὸν ἕως οὗτο νὰ διαδεχθῶσιν αὐτὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ τῆς Ἑλλά-
 35δος γενομένης ἀρχιερατικῆς Συνόδου. Οὕτως οὖν ποιοῦντες ὄχι
 μόνον θέλετε φυλάξει τὸ χρέος σας καὶ τὴν ἀρχῆθεν νομικὴν
 διατύπωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λαὸν σας θέλετε
 ἐμπνεύσει περισσότερον σέβας εἰς τὴν Διοίκησιν καὶ ἀγάπην
 πρὸς τὴν ἐλευθερίαν του.

Τὴν 23 Νοεμβρίου 1822, ἐν Ἑρμιόνη
 40 εἰς ἀπουσίαν τοῦ μινίστρου
 ὁ γ. γραμματεὺς τοῦ μ. τῆς Θρησκείας
 Χρ. Μάλης.

12. Σίφωνος 21 Ἀπριλίου 1843. Χειροτονητήριον ἱεροδιακό-
 νου καὶ πρεσβυτέρου Φραγκούλη Ἀντ. Λογοθέτου ἐκ Κιμῶλου,
 ὑπὸ πρῶην Μπελιγραδίου Ἀνθίμου. Πρωτότυπον.

Δυνάμει διαταγῆς τῆς Ἱερᾶς τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος
 Συνόδου καὶ κατ' αἴτησιν τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου
 Μήλου, ἐχειροτόνησα εἰς ἱεροδιάκονον καὶ πρεσβύτερον τὸν
 ἐκ Κιμῶλου κύριον Φραγκούλην Λογοθέτην.

5 Εἰς τὴν περὶ τούτου ἐνδειξιν ἀφιέμεθα αὐτῷ τὸ παρὸν μας
 ὑπογεγραμμένον τῇ ἰδίᾳ ἡμῶν ὑπογραφῇ.

Ἐν Σίφῳ τῇ 21 Ἀπριλίου 1843
 Ὁ πρῶην Μπελιγραδίου Ἀνθίμος.

Ὡς βαπτιστικὸν τὸ ὄνομα Φραγκούλης καὶ Φραγκουλᾶκης εἰς Κίμωλον, ὅπως καὶ εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους γενικώτερον, εἶναι σύνηθες καὶ ἀσφαλῶς ἀπηχεῖ ἀμέσως τὴν μακρὰν συμβίωσιν τῶν Νησιωτῶν μετὰ τῶν Φράγκων κατακτητῶν. Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ ἐπιβίωσις τοῦ ὀνόματος καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ δουκάτου τοῦ Αἰγαίου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας μέχρι καὶ τῶν μετεπαναστατικῶν χρόνων. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου, τοῦ ὁποίου συγγενεῖς τύποι εἶναι Φραγκιάς, Φρατζέσκος κλπ., προῆλθον τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα Φράγκος, Φραγκούλης, Φραγκέας κλπ., ποὺ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους εἶναι συνήθη, ἀπαντοῦν ὁμοῦ καὶ ἄλλαχού. Προχείρως βλ. Ἰακώβου Βισβίτζη, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἔγγραφα τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ δουκάτου τοῦ Αἰγαίου (1538 - 1577), «Ἐπετηρὶς τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου», τ. 4 (1951), σσ. 18 - 19, 25 κ. ἀ. Ἀντ. Φλ. Κατσοуроῦ, Ναξιακὰ δικαιοκρατικά ἔγγραφα τοῦ 17 αἰῶνος, «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν», τ. Ζ' (1968), σσ. 34, 74 κ. ἀ.

Ὡς πρὸς τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον Λογοθέτης, ἀναμφιβόλως τοῦτο προῆλθεν ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν—ἢ κοσμικὸν—ἄξιωμα τοῦ λογοθέτου καὶ Μ. Λογοθέτου καὶ εἰς οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον κατέληξεν ὅπως συνέβη καὶ μὲ τὰ ἄλλα ἀντίστοιχα ἀξιώματα πρωτονοτάριος, σακελλάριος, οἰκονόμος, πρωτοπαπᾶς, πρωτοσύγκελλος κλπ. Βεβαίως τὸ φαινόμενον εἶναι πανελλήνιον, ἀλλ' εἰς Κίμωλον εἰδικώτερον εἰς τοὺς πίνακας τῶν μαρτύρων εὐρίσκομεν ἐπιβεβαίωσιν αὐτοῦ (ἔγγραφα 1, 3, 6).

13. Ἀθῆναι 9 Ἰουλίου 1845. Χειροτονητήριον Βασιλείου Οἰκονόμου Σάρδη ἀπὸ λαϊκοῦ διαδοχικῶς μέχρι πρεσβυτέρου ὑπὸ τοῦ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Ἱεροθέου, κατὰ παραγγελίαν τῆς Ἱ. Συνόδου. Παρὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀκαρνανίας Ἱεροθέου ἡ σφραγίς, φέρουσα κύκλῳ: ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ καὶ εἰς τὸ κέντρον σταυρόν. Πρωτότυπον ἔγγραφον.

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. 135

Διεκ. 127

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9ῃ Ἰουλίου 1845

5 Ὁ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας μητροπολίτης

Πιστοποιεῖ ὅτι

10 Ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν μας Βασίλειος Οἰκονόμου Σάρδης ἐκ Κιμῶλου κατ' ἔγγραφον παραγγελίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὑπ' ἀριθ. 13366 κεχειροτόνηται παρ' ἡμῶν τῇ χάριτι τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος βαθμηδὸν ἀναγνώστης, ὑποδιάκονος, ἱεροδιάκονος καὶ ἱερεὺς κατὰ τὴν 7ην καὶ 9ην ἱσταμένου

ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυ-
 15 ρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας τῆς
 Ἀγίας ἡμῶν Ἀποστολικῆς Ἀνατολικῆς καὶ Καθολικῆς Ἀγίας
 τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διό καὶ ἔχει τὴν ἄδειαν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ
 ἐπιτελῇ ἅπαντα τὰ τῆς ἱερωσύνης ἀκωλύτως καὶ νὰ ἀπολαμβάν-
 20 ῃ παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἰ-
 δίως δὲ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ τὸ ἀνῆκον σέβας εἰς τὸ μέγα ἀξίω-
 μα τῆς ἱερωσύνης, ἀσπαζομένων τὴν ἱερὰν αὐτοῦ δεξιάν καὶ τι-
 μώντων αὐτὸν ὡς ἀληθινὸν ἱερέα τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου. Καὶ
 τοῦτο πρὸς βεβαίωσιν ἁπάντων, ἰδίως δὲ τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ
 καὶ συλλειτουργῶν ἁγίων ἱερέων.

† Ὁ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Ἱερόθεος.

Φέρει σφραγίδα· εἰς τὸ μέσον σταυρὸς καὶ πέριξ

«Ἐπισκοπὴ Ἀκαρνανίας».

14. Ἀθῆναι 10 Αὐγούστου 1845. Ἀπονομὴ ὑπὸ ὑπουργείου
 Στρατιωτικῶν χαλκοῦ ἀριστείου εἰς τὸν παπα-σκευοφύλακα Κυ-
 πριανόν, μετασχόντα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος. Πρωτότυπον.
 Φωτοτυπία τοῦ ἐγγράφου εἰς «Κιμωλιακά», τ. Β' (1972), σ. 82.

Ἀριθ. 11796

Βασιλείον τῆς Ἑλλάδος

Ἀφοῦ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς ἐπεφόρτισε τὸ Ὑ-
 5 πουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν νὰ ἀπονέμῃ εἰς τὸν παπα-σκευο-
 φύλακα Κυπριανὸν ἐντίμως μεθέξαντα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησί-
 ας τῆς Ἑλλάδος ἡρωικοῦ Ἀγῶνος τὸ συστηθὲν τὴν 18/30 Σε-
 πτεμβρίου 1835 Χαλκοῦν ἀριστεῖον, παραδίδεται τοῦτο εἰς αὐ-
 τὸν μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ τὸ φέρῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν, καὶ
 10 παρὸν δίπλωμα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Αὐγούστου 1845

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν

Μ. Τζαβέλλας

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου

(ὑπογρ. δυσανάγνωστος)

15. Ἀθῆναι 22 Δεκεμβρίου 1851. Ἐγγραφον Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ἐπισκοπικὸν ἐπίτροπον Κιμῶλου, περὶ τοῦ χειροτονηθέντος ἐφημερίου τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ Εὐαγγελισμοῦ Μιχαὴλ Σακελλαρίου Λογοθέτου καὶ περὶ ἐν τῷ μέλλοντι περιπτώσεων ὑποψηφίων. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. Πρωτ. 1837

Διεκπ. 1042

Βασιλείον τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ βασιλείου

Ἐν Ἀθῆναις τὴν 22 Δεκεμβρίου 1851

Πρὸς τὸν κατὰ τὴν Κιμῶλον ἐπισκοπικὸν ἐπίτροπον.

Γνωστοποιεῖται πρὸς ὑμᾶς εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπὸ 24 τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἀναφορᾶς σας, ὅτι ὁ εἰς χειροτονίαν πρεσβυτέρου κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης κειμένην ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ προταθεὶς Μιχαὴλ Παπα - Ἀντωνίου Σακελλαρίου Λογοθέτης, ἐγκριθεὶς καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Λοκρίδος κ. Ἀγαθαγγέλου, ἐπανέρχεται ἤδη εἰς τὰ ἴδια, μὲ τὴν παρατήρησιν, ὅτι τοῦ λοιποῦ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν θέλετε προτείνει τινὰ εἰς χειροτονίαν, ὀφείλετε νὰ συνάπτετε ἐν τοῖς λοιποῖς περὶ τούτου ἐγγράφοις καὶ ἀναφορὰν τοῦ προτεινομένου ιδιόχειρον, ἐπικυρωμένην παρ' ὑμῶν κατὰ τὴν τάξιν, καὶ νὰ μὴν ἀποστέλλετε αὐτὸν εἰς τὴν Σύνοδον πρὶν ἢ λάβητε τὴν παρ' αὐτῆς περὶ αὐτοῦ ἐγκρίσιν.

Καὶ ταῦτα κατ' ἐγκρίσιν.

20 Ὁ Ἀθηνῶν Νεόφυτος, Πρόεδρος

Ὁ Καλαβρύτων Βαρθολομαῖος

Ὁ Λοκρίδος Ἀγαθάγγελος

ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Μ. Ἀποστολίδης.

16. Κιμῶλος 3 Μαρτίου 1857. Ἐγγραφον ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου Κιμῶλου πρὸς μητροπολίτην Σύρου καὶ Τήνου, περὶ ἀδυναμίας συνδρομῆς τῶν κατοίκων ὑπὲρ τῶν ἱερατικῶν σχολείων, λόγῳ πενίας. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. 3

Κιμῶλος 3 Μαρτίου 1857

Πρὸς τὸν σεβ. μητροπολίτην Σύρου καὶ Τήνου
ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 826 π. ἔ. ἐγκυκλίου του.

- 5 Ἀφοῦ ἀνέγνωσα ἀπ' ἐκκλησίας τὴν ἀπὸ 22 Νοεμβρίου καὶ ὑπ'
ἀριθ. 813 ὑμετέραν προτρεπτικὴν ἐγκύκλιον περὶ συνδρομῆς τῶν
ἱερατικῶν σχολείων, σὰς κάμνω τὴν παρατήρησιν ὅτι τόσον ὁ
ὑποφαινόμενος, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ ἱερεῖς καὶ λαϊκοὶ τοῦ Δήμου τού-
του, ὥς ἐκ τῆς μεγίστης ἐνδεείας δὲν εἴμεθα εἰς κατάστασιν νὰ κά-
10 μωμεν καὶ τὴν παραμικρὰν συνδρομὴν, διότι μ' ὄλην τὴν αὐστη-
ρὰν οἰκονομίαν, τὴν ὁποίαν μεταχειριζόμεθα πρὸς ἐξοικονόμησιν
τῶν πρὸς τὸ ζῆν τῶν οἰκογενειῶν μας, πολλοὶ ἐξ ἡμῶν καὶ αὐτῶν
ὑστερούμεθα.

Εὐπειθέστατος

Ὁ ἐπισκοπικὸς ἐπίτροπος Κιμῶλου.

(Οἰκονόμος Βασίλειος Ἀντ. Σάρδης)

17. Κιμῶλος 8 Ἰουνίου 1863. Ὁ δήμαρχος πρὸς τὸν ἐπισκο-
πικὸν ἐπίτροπον, περὶ τελετῆς ἐπὶ τῇ ἀποδοχῇ τοῦ ἑλληνικοῦ στέμ-
ματος ὑπὸ Γεωργίου Α'. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. 308

Διεκπ. 114

Πρὸς τὸν ἐνταῦθα ἐπισκοπικὸν ἐπίτροπον ἅγιον
Οἰκονόμον

- 5 Ἐπειδὴ ὁ ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῆς κυριάρχου Συνελεύσεως βασι-
λεὺς ἡμῶν Γεώργιος πρῶτος ἀπεδέξατο τὸ προσφερθὲν αὐτῷ ἑλ-
ληνικὸν Στέμμα κατὰ τὴν 24 λήξαντος μηνός, σὰς παρακαλοῦ-
μεν νὰ γνωστοποιήσετε αὐτὸ τοῦτο, ἵνα αὖριον ἐκτελεσθῇ παρ'
ὅλων ὑμῶν εἰς τὸν ἐνταῦθα τῆς Μητροπόλεως ναὸν «ἡ Ὁδηγή-
10 τρια» ἡ θεία καὶ ἱερὰ μυσταγωγία, μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας θέ-
λει γίνῃ ἡ ἀπαιτουμένη πρὸς τὸν Ὑψιστον δέησις ὑπὲρ τῆς αἰ-
σίας καὶ τάχειας ἐλευσεως τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως μας.

Ἐν Κιμῶλῳ τῇ 8 Ἰουνίου 1863

ὁ δήμαρχος

Μιχ. Ν. Χαλκιόπουλος.

18. Ἀθῆναι 10 Μαΐου 1874. Ἀνακτορικὸν Κεντρικὸν Ταμεῖον πρὸς τὸν ἱερέα Μᾶρκον Βεντούρην, περὶ διορισμοῦ τοῦ ὡς προσωρινοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐν Πεταλίοις ἰδιαιτέρου κτήματος τοῦ βασιλέως, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διδάσκη τοὺς παῖδας κατοίκων καὶ ἐργατῶν. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. Γ. 100

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1874

Ἀνακτορικὸν Κεντρικὸν Ταμεῖον

Πρὸς

τὸν κύριον Μᾶρκον Βεντούρην ἱερέα

5 Κοινοποιοῦμεν ὑμῖν ὅτι ἡ Α.Μ. ὁ βασιλεὺς εὐηρεσθήθη νὰ σᾶς διορίσῃ προσωρινῶς ἐφημέριον τοῦ ἐν Πεταλίοις ἰδιαιτέρου Αὐτοῦ κτήματος, μὲ μηνιαῖον μισθὸν δραχμῶν ἑκατὸν πενήκοντα καὶ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ διδάσκητε τοὺς παῖδας τῶν ἐκεῖ κατοίκων καὶ ἐργατῶν.

10 Θέλετε δὲ προσέτι λαμβάνει παρὰ τοῦ ἐπιστάτου τοῦ εἰρημέ-
νου κτήματος κατ' ἔτος εἴκοσι κοιλὰ σίτου καὶ ἐξήκοντα ὀκάδας ἐλαίου.

Ὁ ἐπιμελητὴς τῆς Β. Χορηγίας

Α. Καστίνσκην.

19. Σῦρος 1897. Τηλεγράφημα ἀρχιεπισκόπου Μεθοδίου πρὸς ἀρχιεπισκοπικοὺς ἐπιτρόπους, περὶ πανδήμων δεήσεων ὑπὲρ τοῦ κράτους καὶ τοῦ στόλου καὶ εὐδοώσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Πρωτότυπον.

Τηλεγράφημα

Ἐκ Σύρου ἀριθ. 438. 1897

Ἀριθ. 4751

Ἀρχιεπισκοπικοὺς ἐπιτρόπους Μήλου,

5 Ἀδάμαντος, Κιμῶλου

Τὸ Κράτος πεποίθησιν ἔχον ἐπὶ ἀρετὰς Ἕθνους καὶ πίστιν εἰς τὸν Θεὸν εἰσῆλθεν ἀπὸ χθὲς εἰς κρίσιμον ἀγῶνα. Πρὸς εὐδόωσιν τούτου ἐντελλόμεθα ὑμῖν καὶ παντὶ ἡμετέρῳ ἱερῷ κλήρῳ ὅπως διενεργήσητε πανδήμους δεήσεις ὑπὲρ τοῦ κράτους καὶ ὑπὲρ
10 ἐθνικοῦ στόλου. Κατὰ δὲ τὰς ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ τὰς ἑορτὰς τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἔφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ

ἀγῶν ἀποτείνητε ἐν ἐκάστῳ ἐνοριακῷ, ἰδιωτικῷ καὶ μοναστηρια-
 κῷ ναῷ δεήσεις πρὸς τὸν Ὑψιστον ὑπὲρ εὐδοδώσεως τοῦ ἐθνικοῦ
 ἀγῶνος καὶ ἐπικλήσεως τῆς θείας ἀρωγῆς καὶ ἀντιλήψεως ὑπὲρ
 15 τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κράτους καὶ ὑπὲρ τῶν προμάχων τῆς πατρί-
 δος.

Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου Μεθόδιος.

20. Ἐρμούπολις Σύρου 26 Σεπτεμβρίου 1898. Ἀρχιεπί-
 σκοπος Σύρου, Τήνου, Μήλου, Μεθόδιος πρὸς ἀρχιεπισκοπικὸν
 ἐπίτροπον Κιμῶλου, περὶ τηρήσεως συμφωνίας ὡς πρὸς τὴν δια-
 τήρησιν ἐνὸς ναοῦ ὑφ' ἐκάστου ἱερέως ἐφημερίῳ. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. Πρωτ. 5099 Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου τῇ 26 7/βρίου 1898
 Διεκ. 3151

Βασιλείον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου

5 Πρὸς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν ἐπίτροπον Κιμῶλου.

Καὶ ὑμεῖς μ' ἠκούσατε καὶ ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἅπαντα τὸν ἱερὸν
 κλῆρον καὶ ὑμᾶς συζητοῦντας περὶ τῶν ἰδιατέρων ἱερῶν ναῶν,
 καὶ μετὰ τὴν συζήτησιν συνεφωνήσαμεν καὶ πλήρη διαβεβαίω-
 σιν ἔδωκάν μοι οἱ ἐφημέριοι, ὅτι θὰ τηρήσωσι τὰ συμφωνηθέντα
 10 καὶ συζητηθέντα. Δηλονότι ὅτι ἕκαστος ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος
 ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διακατέχη καὶ ἐφημερεύῃ εἰς ἓνα μόνον ἱερὸν
 ναόν, καὶ εἰς ἓν μόνον παρεκκλήσιον. Εἰς δὲ τὰ λοιπὰ δύνανται
 πάντες οἱ ἐφημέριοι ἀνεξαρτήτως, ὅποιασδήποτε ἐνορίας κἂν
 ὦσι, νὰ τελῶσιν ἱεουργίας.

15 Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου Μεθόδιος.

21. Κιμῶλος 4 Ὀκτωβρίου 1898. Δήλωσις ἐφημερίων Κι-
 μῶλου περὶ τῶν ἰδιοκτητῶν ναῶν, εἰς οὓς θέλουσιν ἐφημερεύει
 (κατόπιν τοῦ ἐγγρ. 20). Πρωτότυπον.

Ἐν Κιμῶλῳ σήμερον τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1898 οἱ ὑποφαινόμε-
 νοι ἱερεῖς Κιμῶλου, συνεπεία τῆς ὑπ' ἀριθ. 5099 ἐντολῆς τοῦ σεβ.
 ἀρχιεπισκόπου Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου, δηλοῦμεν διὰ τοῦ
 παρόντος πρὸς τὸν ἐνταῦθα ἀρχιεπισκοπικὸν ἐπίτροπον ὅτι ἀπὸ
 5 σήμερον θὰ ἐφημερεύωμεν τακτικῶς εἰς μίαν καὶ μόνον ἐκκλη-
 σίαν, ἥγουν εἰς τὴν ἰδιοκτητην ἐκκλησίαν ὡς ἐξῆς:

- Οικονόμος Ἀντ. Σάρδης εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάν. Χρυσόστομον,
 Ἰωάν. Κ. Βενιέρης σακελλάριος εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, ὁ
 αἰδ. Γεώργ. Ν. Λογοθέτης εἰς τοὺς ἁγ. Ἀναργύρους, ὁ αἰδ. Ἀντ.
 10 Οἰκ. Λογοθέτης εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν καὶ ὁ αἰδ. Ἀντ. Γ. Ἀ-
 φεντάκης εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.
 Πρὸς βεβαίωσιν συνετάχθη καὶ ὑπεγράφη ἡ παρούσα πράξις.

οἱ Ἐφημέριοι

- 15 Ἀντ. Ν. Σάρδης οἰκονόμος
 Ἰωάν. Κ. Βενιέρης σακελλάριος
 Γεώργ. Ν. Λογοθέτης
 Ἀντ. Γ. Ἀφεντάκης
 Ἀντ. Μ. Λογοθέτης

22. Κίμωλος 17 Νοεμβρίου 1898. Δήμαρχος Κιμώλου πρὸς
 ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον, περὶ ἐνταφιασμοῦ εἰς τὸ νέον Νεκροτα-
 φεῖον. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. 394

Πρὸς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν ἐπίτροπον

Ἐνταῦθα

- 5 Εἰδοποιήσατε τοὺς ἐνταῦθα ἱερεῖς ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανου-
 αρίου ἐπιόντος ἔτους 1899 ὁ ἐνταφιασμὸς τῶν νεκρῶν θὰ γίνεται
 εἰς τὸ νέον Νεκροταφεῖον «ὁ Ἅγιος Γεώργιος», μὴ ἐπιτρεπομένης
 ἐφεξῆς τῆς ταφῆς εἰς τὸ παλαιὸν «ἡ Λεμονιά».

Ἐν Κιμῶλι τῇ 17 Νοεμβρίου 1898

Ὁ δήμαρχος Κιμώλου

- 10 Ἀντ. Δ. Ἀφεντάκης.

23. Ἐρμούπολις Σύρου 3 Δεκεμβρίου 1898. Ἀρχιεπίσκοπος
 Σύρου, Τήνου, Μήλου Μεθόδιος πρὸς δήμαρχον Κιμώλου, περὶ
 ἀποστολῆς ἐλαφρῶν λίθων Κιμώλου δι' ἀνεγειρόμενον ναὸν Νε-
 κροταφείου Ἀνω Σύρου. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. Πρωτ. 5152. Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου τῇ 3 Δεκεμβρίου 1898

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου

Πρὸς τὸν κύριον δήμαρχον Κιμώλου

- 5 Ἀνεγειρομένου διὰ συνδρομῶν ναῖσκου ἐν τῷ Νεκροταφείῳ τῆς

Ἄνω Σύρου, ἔχομεν ἀνάγκην λίθων Κιμώλου ἐλαφρῶν διὰ τὸν θόλον αὐτοῦ ἕως 700 τεμαχίων μήκους μέχρι 50 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου ἑκάστου τεμαχίου.

- 10 Τὴν φροντίδα ταύτην τῆς προμηθείας τῶν λίθων τούτων καὶ τὴν φόρτωσιν καὶ ἀποστολὴν αὐτῶν ἐνταῦθα διὰ πλοίου ἀνατίθεμεν εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ παρακαλοῦμεν νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἐνεργήσῃ ὡς τάχιστα τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν καὶ μὲ οἰκονομίαν, προκειμένου περὶ ναοῦ ἀνεγειρομένου διὰ συνδρομῶν, ἔχοντος ἀνάγκην καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀβολοῦ.
- 15 Πᾶν ὅ,τι δαπανήσῃτε θέλομεν καταβάλῃ ὑμῖν ἀμέσως ἅμα τῇ ἀποστολῇ τοῦ λογαριασμοῦ.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ εὐχέτης

† Σύρου Μεθόδιος.

24. Ἐρμούπολις Σύρου 29 Δεκεμβρίου 1898. Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου, Μήλου Μεθόδιος πρὸς δήμαρχον Κιμώλου, περὶ προμηθείας 700 παριῶν (ἐλαφρῶν λίθων) διὰ τὸν ναὸν τῶν Ταξιάρχων. Πρωτότυπον.

Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου τῇ 29 Δεκεμβρίου 1898

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου

Πρὸς τὸν κύριον δήμαρχον Κιμώλου

- 5 Ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀριθ. 430 ὑμέτερον ἑγγραφον καὶ εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φροντίδα σας περὶ προμηθείας τῶν 700 παριῶν διὰ τὸν ναὸν τῶν Ταξιάρχων, ἀπαντῶντες δ' εἰς τοῦτο καὶ πάλιν σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ φροντίσῃτε νὰ ἀγοράσῃτε ταῦτα εἰς ὀρισμένην τιμὴν καὶ νὰ ναυλώσῃτε πλοῖον νὰ τὰ μεταφέρῃ μὲ ὀρισμένον ναῦλον καὶ νὰ ἀράξῃ τὸ πλοῖον εἰς τὸ Καρνάγιον ἐνταῦθα καὶ νὰ
- 10 τὰ ἀποβιβάσῃ ἐκεῖ, ὅπου εἶναι εὐκόλος ἡ μεταφορὰ εἰς τὸν ναόν. Παρακαλοῦμεν νὰ γίνῃ πᾶσα οἰκονομία καὶ νὰ μᾶς γράψῃτε ὀρισμένως τὰς συμφωνίας διὰ νὰ πληρώσωμεν ἀμέσως.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ εὐχέτης διάπυρος

† Σύρου Μεθόδιος.

25. Ἑρμούπολις Σύρου 22 Μαρτίου 1899. Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου, Μήλου Μεθόδιος πρὸς ἀρχιεπισκοπικὸν ἐπίτροπον καὶ δήμαρχον Κιμώλου, συγχαίρει καὶ ἐπαινεῖ διὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν συνεννόησιν ἐπὶ τῶν ἐνοριακῶν ζητημάτων τῆς νήσου. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. Πρωτ. 5238

Ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου τῇ 22 Μαρτίου 1899

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου

5 Πρὸς τοὺς ἀρχιεπισκοπικὸν ἐπίτροπον
καὶ κύριον δήμαρχον Κιμώλου.

Ἐπὶ τῇ ἀδελφικῇ ὑμῶν συνεννοήσει ἐπὶ τῶν ἐνοριακῶν τῆς ὑμετέρας νήσου, τῇ ἐπελθούσῃ μεταξὺ τῆς αὐτόθι δημοτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὑποβληθέντος
10 ἡμῖν ἀπὸ 10 Μαρτίου ἐ. ἔ. πρακτικοῦ, ἀπονέμεμεν ὑμῖν ἀμφοτέροις τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συγχαρητήρια καὶ τὸν πρέποντα καὶ δίκαιον ἐπαινον ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ λύσει τοῦ τοπικοῦ ὑμῶν ζητήματος τούτου καὶ καταστέφομεν ὑμᾶς διὰ τῶν πατρικῶν ἡμῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν.

15

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος

† Σύρου Μεθόδιος.

26. Κίμωλος 24 Μαρτίου 1899. Ἀρχιεπισκοπικὸς ἐπίτροπος Κιμώλου πρὸς ἱερεῖς Ἀντώνιον Μιχ. Λογοθέτην καὶ Γεώργιον Ν. Λογοθέτην, περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ παρεκκλησιῶν. Πρωτότυπον.

Κίμωλος 24 Μαρτίου 1899

Ἀριθ. 13

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἀρχιεπισκοπικὸς ἐπίτροπος Κιμώλου

5 Πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἱερεῖς Ἀντώνιον Οἰκ. Λογοθέτην καὶ
Γεώργιον Ν. Λογοθέτην.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 5238 τῆς 22 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἀποφάσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν ὠρίσθησαν ὡς ἐνοριακοὶ ναοὶ ἐν Κιμῶλῳ
1) ὁ Χρυσόστομος, 2) ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, 3) ὁ Ταξιάρχης,

- 4) ὁ Εὐαγγελισμὸς καὶ 5) ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ ὡς εὐρυχωρό-
 10 τέρος καὶ ἀξιοπρεπέστατος καὶ μόνον εἰς τούτους ἐπιτρέπεται νὰ
 τελῶνται ἀπὸ σήμερον αἱ λειτουργίαι καὶ ἀκολουθίαι, οἱ δὲ λοι-
 ποὶ ναοὶ μένουν παρεκκλήσια καὶ μόνον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν
 ναῶν καὶ κατὰ τὰς καθημερινὰς ἐπιτρέπεται ἡ λειτουργία καὶ ἡ
 15 ἀκολουθία εἰς αὐτοὺς. Ἐπομένως, ὁ μὲν Ἀντώνιος Οἰκ. Λογοθέ-
 τῆς θὰ ἐφημερεύῃ εἰς τὴν Κοίμησιν, ὁ δὲ Γεώργιος Λογοθέτης
 θὰ ἐφημερεύῃ εἰς τὸν Ταξιάρχην.

Παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσητε τὴν ὑπογραφὴν σας, ὅτι ἐλάβετε
 τὴν παροῦσαν.

Ὁ ἀρχ. ἐπίτροπος

20

Ἀντ. Ν. Σάρδης οἰκονόμος.

27. Ἐρμούπολις Σύρου 2 Ἀπριλίου 1899. Ἀρχιεπίσκοπος
 Σύρου, Τήνου, Μήλου Μεθόδιος πρὸς ἀρχιεπισκοπικὸν ἐπίτροπον
 Κιμῶλου, περὶ τῶν ἐφημερίων τῶν ἐνοριακῶν ναῶν Κιμῶλου,
 μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν συμφωνίαν μετὰ τὴν δημοτικὴν ἀρχήν. Πρω-
 τότυπον.

Ἀριθ. 5249

Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου τῇ 2 Ἀπριλίου 1899

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου

Πρὸς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν ἐπίτροπον Κιμῶλου.

- 5 Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 10 Μαρτίου ἐ.ξ. πρακτικὸν μεταξὺ ὑ-
 μῶν καὶ τῆς αὐτόθι δημοτικῆς ἀρχῆς, περὶ τοῦ τίνες τῶν αὐτόθι
 ἱερῶν ναῶν θὰ θεωρῶνται τοῦ λοιποῦ ὡς ἐνοριακοί, ὀρίζομεν
 ἐφημερίους αὐτῶν τοὺς ἑξῆς:

- 1) τὸν αἰδέσιμον οἰκονόμον Ἀντ. Σάρδην ὡς ἐφημέριον τοῦ ἱε-
 10 ροῦ ναοῦ τοῦ Χρυσσοστόμου

- 2) τὸν αἰδέσιμον Ἀντώνιον Ἀφεντάκην ὡς ἐφημέριον τοῦ ἱε-
 ροῦ ναοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ

- 3) τὸν αἰδέσιμον σακελλάριον Βενιέρην ὡς ἐφημέριον τοῦ ἱε-
 ροῦ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ

- 15 4) τὸν αἰδέσιμον Γεώργιον Λογοθέτην ὡς ἐφημέριον τοῦ ἱε-
 ροῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ

5) τὸν αἰδέσιμον Ἀντώνιον Λογοθέτην ὡς ἐφημέριον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν.

Τοῦτο θέλετε ἀνακοινώσει ἐπὶ ἀποδείξει πρὸς πάντας τοῦ-
 20 τους, εἰς δὲ τοὺς δύο τελευταίους θέλετε ἐπιδώσει καὶ τοὺς συνημ-
 μένους διορισμοὺς καὶ ἐγκαταστήσει αὐτοὺς εἰς τὰ ἑαυτῶν κα-
 θήκοντα.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος

† Σύρου Μεθόδιος.

28. Ἑρμοῦπολις Σύρου 30 Αὐγούστου 1899. Ἀρχιεπίσκοπος
 Σύρου, Τήνου, Μήλου Μεθόδιος, πρὸς τοὺς χριστιανούς Κιμῶλου,
 προτρεπτικὴ περὶ τῶν κλεπτῶν χρημάτων Ἐμ. Βρουλιδάκη,
 πρὸς ἀποφυγὴν ἐκδόσεως ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτίμιου. Πρωτότυπον.

Ἀριθ. Πρωτ. 5364 Ἐν Ἑρμοπόλει τῇ 30 Αὐγούστου 1899

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου

Πρὸς τὰ ἐν Κιμῶλῳ ἡμέτερα ἐν Κυρίῳ τέκνα

- 5 Μετὰ λύπης ἡμῶν μεγάλης ἐπληροφορήθημεν, ἀγαπητὰ ἐν Κυ-
 ρίῳ τέκνα, ὅτι ἄγνωστοι διαρρήξαντες πρὸ μηνὸς τὴν οἰκίαν τοῦ
 κ. Ἑμμανουὴλ Βρουλιδάκη ἀφῆρσαν ἐξ αὐτῆς ἑπτὰ τραπεζικά
 τῶν 100 δραχμῶν ἥτοι ἐν ὅλῳ 700 δραχμάς. Ἐπειδὴ μεθ' ὅλας
 τὰς προσπάθειάς τῆς ἀρμοδίας ἀνακριτικῆς ἀρχῆς οἱ κλέπται
 10 παραμένουσιν ἄγνωστοι, προτρέπομεν καὶ συμβουλεύομεν αὐ-
 τοὺς πατρικῶς, ἵνα τὸν Θεὸν φοβηθέντες καὶ τὴν αἰώνιον αὐτοῦ
 κόλασιν ἀναλογισάμενοι ἀποδώσωσιν αὐτῷ τὰς κλαπείσας δρα-
 χμάς, ἵνα μὴ ἐπιπέσῃ ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν ἡ ὄρ-
 γη τοῦ Θεοῦ. Προτρέπομεν ἐπίσης πατρικῶς καὶ πάντα καθ' οἶον-
 15 δῆποτε τρόπον γνωρίζοντα ἢ μαθόντα τοὺς κλέπτας νὰ προσέλ-
 θῃ ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν καὶ φανερώσῃ αὐτούς, ἵνα μὴ
 καὶ οὗτος διὰ τῆς σιωπῆς του γένηται συμμέτοχος ἄλλοτρίων
 ἁμαρτημάτων καὶ ἔνοχος ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει. Ἐὰν δὲ καὶ με-
 τὰ τὴν πατρικὴν ἡμῶν ταύτην προτροπὴν καὶ παραίνεσιν οἱ κλέ-
 20 πται δὲν ἀποδώσωσιν αὐτῷ τὰ κλαπέντα, οἱ δὲ γνωρίζοντες αὐ-
 τοὺς ἐξακολουθῶσι νὰ τοὺς ἀποκρύπτωσιν, εἴμεθα ἠναγκασμένοι
 νὰ ἐκδώσωμεν τὸ προσήκον ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον κατὰ τῶν

υίων τούτων τῆς ἀπειθείας καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἀρὰς τῶν ἁγίων Πατέρων.

25 Ταῦτα πατρικῶς παραινούμεν, ἡ δὲ χάρις τοῦ Κυρίου καὶ τὸ θεῖον αὐτοῦ ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἐν Χριστῷ
πατὴρ καὶ διάπυρος εὐχέτης
† Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου Μεθόδιος.

29. Μῆλος 29 Δεκεμβρίου 1899. Ἀρχιεπισκοπικὸς ἐπίτροπος Μήλου πρὸς τὸν τῆς Κιμῶλου, περὶ παρακλήσεως καταπλέοντος ἀρχιεπισκόπου Τρίκκης Προκοπίου πρὸς τέλεσιν πάσης ἱεροπραξίας. Πρωτότυπον.

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Μήλου

Πρὸς τὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον Κιμῶλου

5 Συνεπείᾳ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4559 καὶ ὑπὸ σημερινὴν χρονολογίαν τηλεγραφήματος τοῦ σεβ. ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου, ἐντέλλεσθε νὰ παρακαλέσητε τὸν αὐτόσε καταπλέοντα σεβ. ἀρχιεπίσκοπον Τρίκκης Προκόπιον ἐξ ὀνόματος τοῦ ἀρχιεπισκόπου μας, ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ τελέσῃ πᾶσαν ἱεροπραξίαν, εἰς ἣν ἠθελε κληθῇ.

10 Ἐν Μήλῳ τῇ 29 Δεκεμβρίου 1899

Ὁ ἀρχιεπισκοπικὸς ἐπίτροπος Μήλου

Ἀνδρέας Κολλέτσης οἰκονόμος.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Τρίκκης Προκόπιος εἰς Κίμωνιν ἐπλευσε συνοδεύων τὴν σωρὸν τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τῆς Κιμῶλου Γεωργίου Οἰκονόμου Νικ. Ἀφεντάκη. Ὁ Προκόπιος προέστη τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὁδηγητρίας, ὡμίλησε καὶ ἐξῆρε τὸ φιλόνητον ἔργον τοῦ μεταστάντος. Σχετικῶς βλ. ἐφημ. «Φωνὴ τῆς Κιμῶλου», φ. 168 - 169, Ἰαν - Φεβρ. 1963.

30. Σῦρος 7 Μαρτίου 1903. Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου, Μήλου Μεθόδιος πρὸς τὸν δήμαρχον Κιμῶλου, περὶ καθορισμοῦ ὥρας περιφορᾶς τοῦ Ἐπιταφίου (9 ἑσπερινὴ Μ. Παρασκευῆς) καὶ καταργήσεως τοῦ ἐθίμου περιφορᾶς μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Πρωτότυπον. Ἐδημοσιεύθη ἀρχικῶς εἰς ἐφημ. «Φωνὴ τῆς Κιμῶλου» φ. Ἀπριλίου 1949.

Ἀριθ. Πρωτ. 6769

Σῦρος τῇ 7 Μαρτίου 1903

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου

Πρὸς τὸν κύριον δήμαρχον Κιμώλου

- 5 Ἐπανειλημμένα παραστάσεις ἐγένοντο ἡμῖν παρὰ τοῦ ἡμετέρου αὐτόθι ποιμνίου περὶ καταργήσεως τοῦ ἐπικρατοῦντος αὐτόθι ἐθίμου τῆς περιφορᾶς τοῦ ἱεροῦ Ἐπιταφίου μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

- 10 Ταῦτας θεωρήσαντες εὐλόγους καὶ τὸ ἔθιμον ὡς μὴ συνᾶδον πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν ἀνὰ τὴν λοιπὴν ἀρχιεπισκοπὴν ἡμῶν τοιοῦτον, καθ' ὃ ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου γίνεται ἀφ' ἐσπέρας τῆς Μεγ. Παρασκευῆς περὶ ὥραν 9ην μ.μ., διετάξαμεν διὰ τοῦ ἡμετέρου αὐτόθι ἐπιτρόπου τὴν κατάργησιν αὐτοῦ καὶ ὥρισamen ὡς ὥραν τῆς περιφορᾶς τὴν 9ην μ.μ. τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

- 15 Τοῦτο γνωρίζοντες πρὸς ὑμᾶς, κύριε δήμαρχε, παρακαλοῦμεν νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα, συνεννοούμενοι καὶ μετὰ τοῦ ἡμετέρου αὐτόθι ἀντιπροσώπου.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Σύρου Μεθόδιος.

31. Ἀθῆναι 15 Δεκεμβρίου 1921. Ὑπουργεῖον Ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τ. Πρόεδρον Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ναοῦ Ὁδηγητρίας, κοινοποιεῖ ἔγγραφον ἐπισκόπου Σύρου (22 Νοεμ. 1921), ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐνορίας Κιμώλου καὶ δὴ τοῦ ναοῦ τῆς Ὁδηγητρίας (ἐνοριακοῦ) καὶ τοῦ τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου, σχετιζομένου πρὸς τὸ Κληροδότημα Γεωργίου Οἰκ. Ἀφεντάκη. Ἀντίγραφον.

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Δεκεμβρίου 1921

Τὸ Ὑπουργεῖον

τῶν Ἐκκλησ. καὶ τῆς Δημοσίας

Ἐκπαιδεύσεως

- 5 Ἀριθ. Πρωτ. 57887

Πρὸς

τὸν κ. Νικόλαον Λογοθέτην, τέως πρόεδρον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἐν Κιμῶλῳ Ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου («Ὁδηγητρίας»).

10 Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπὸ 1ης Νοεμβρίου ἐ. ἔ. αἰτήσεώς σας κοινοποιούμεν ὑμῖν ὀπισθογράφως τὸ ὑπ' ἀριθ. 4856 ἐ. ἔ. ἔγγραφον τοῦ σεβ. ἐπισκόπου Σύρου κ.τ.λ. πρὸς γνῶσιν ὑμῶν.

Ἐντολῇ τοῦ ὑπουργοῦ

Ὁ Τμηματάρχης τοῦ Α' τμήματος

15 Ἰωαννίδης.

Ἀριθ. Πρωτ. 4856

Διεκ. 3430.

Ἐν Ἑρμουπόλει τῇ 22 Νοεμβρίου 1921

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ἐπίσκοπος

20 Σύρου, Τήνου, Ἀνδρου, Κέας καὶ Μήλου

Πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν σεβ. ὑπουργεῖον

Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 52544 ὑμετέραν ἐπισημειωτικὴν διαταγὴν,

ἣν ἐπιστρέφομεν μετὰ τῶν συνημμένων, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν

ν' ἀπαντήσωμεν ὅτι ὀρισθείσης μιᾶς καὶ μόνης ἐνορίας ἐν Κι-

25 μῶλῳ, τῆς τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου «Ὁδηγητρίας», δυνάμει

τοῦ ἀπὸ 26 Ἰουλίου 1921 Β. Διατάγματος, πάντες οἱ μέχρι τῆς ἐ-

ποχῆς ἐκείνης ἀποτελοῦντες ἰδίας ἐνορίας ναοὶ ἔπαυσαν ν' ἀ-

ποτελῶσι τοιαύτας, τὰ δὲ ὑπάρχοντα ἐξωκκλήσια καὶ παρεκ-

κλήσια, συνφδὰ τῷ νόμῳ περὶ ἐνοριῶν ὑπήχθησαν εἰς τὴν μόνην

30 ἐνορίαν τῆς Ὁδηγητρίας.

Τοῦ μέτρου τούτου δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 10 καὶ ἀπὸ 2 Ὀκτω-

βρίου 1911 πράξεως τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Κιμῶλου, προ-

κειμένου περὶ συστάσεως τῆς ἐνορίας «Ὁδηγητρίας» ἐξηρέθη

ὁ ἰδιόκτητος ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡς μισθο-

35 δοτουμένου τοῦ ἑφημερίου αὐτοῦ παρὰ τοῦ Πτωχοκομείου Ἀ-

θηνῶν ἐξ ὑποχρεωτικῆς κληροδοσίας τοῦ ἀποβιώσαντος πρὸ

εἰκοσαετίας ἐν Ἀθήναις Γεωργίου Οἰκ. Ἀφεντάκη. Οὗτος

διὰ διαθήκης αὐτοῦ τοῦ ἔτους 1895 κληροδοτῶν τὴν ἐν Ἀθήναις

περιουσίαν του εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον Ἀθηνῶν, ὑπεχρέου τοῦτο

40 νὰ δίδῃ ἔσσει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα κατ' ἔτος εἰς τὸν ἑφημέριον

τοῦ ἐν Κιμῶλῳ Ἱ. ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς μη-

τροπατρικῆς του ἐκκλησίας δραχμὰς μὲν 200, δραχμὰς δὲ 600

μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του, συμβάντα ἐν ἔτει 1908 περί-

που. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ὁ ναὸς οὗτος, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν Κιμῶ-

- 45 λω, ἀπετέλει ἰδίαν ἐνσρίαν, ὁ ὅρος τῆς κληροδοσίας κατὰ γράμμα ἐτελεῖτο. Μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν ὅμως τοῦ περὶ ἐνοριῶν νόμου, ἔπαυσεν ὁ τῆς Κοιμήσεως ναὸς ν' ἀποτελῇ ἐνσρίαν, ἐπετρέπετο ὅμως εἰς αὐτὸν νὰ ἱεουργῇται δις τοῦ μηνός, καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ ὁ τόπος στερηθῇ τοῦ κληροδοτήματος, ἐπιζητηθῇ δὲ καὶ παρὰ τῶν κληρονόμων καὶ ἐκτελεστῶν ἡ ἀκύρωσις τῆς διαθήκης
- 50 ὡς μὴ τηρουμένου τοῦ ὅρου περὶ διορισμοῦ ἐφημερίου ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ καὶ τούτου γινομένου, ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τῆς Ὁδηγητρίας οὐδεμίαν ὑφίστατο ζημίαν ἐκ τούτου, διότι ἐν αὐτῷ καὶ μόνῳ ἐκκλησιάζονται καθ' ὅλον τὸν ὄρθρον οἱ ἐνορίται καὶ εἰς αὐτὸν καὶ μόνον προσφέρουσι τὰς προσφορὰς καὶ εἰσφορὰς των,
- 55 καὶ μόνον μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ὁρθρου καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς δοξολογίας ἀποχωρεῖ, δις τοῦ μηνός, ὁ εἰς ἐκ τῶν τριῶν ἐφημερίων «Ὁδηγητρίας» πρὸς συνέχισιν τῆς λειτουργίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως καὶ πλήρῳσιν τοῦ ὅρου τοῦ κληροδοτήματος.
- 60 Τὸ ὅτι δὲ ὁ ἐνοριακὸς δὲν ζημιοῦται ἐκ τῆς δις τοῦ μηνός λειτουργίας τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ναοῦ Κοιμήσεως μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ Ἐκκλ. Συμβούλιον τοῦ ἐνορ. ναοῦ «Ὁδηγητρίας» τότε προκάτοχον καὶ τὸ νῦν οὐδέποτε διεμαρτυρήθησαν διὰ τοῦτο, μαρτυρεῖται δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀνθηρᾶς οἰκονομικῆς καταστάσεως
- 65 τοῦ Ἱ. ναοῦ, παρουσιάζοντος ἐν τῷ τοῦ παρελθόντος ἔτους 1920-1921 ἀπολογισμῷ περίσσευμα πλέον τῶν 2.000 δραχμῶν.

Εὐπειθέστατος

† Ὁ ἐπίσκοπος Σύρου, Τήνου, Ἀνδρου
Ἀθανάσιος.

32. Κωνσταντινούπολις 25 Γεναρίου 1715. Ὅρισμός τοῦ κα-
πουδᾶν πασᾶ πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων Ἀσπρης Θαλάσ-
σης, δι' οὗ ἀπαγορεύει τὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν ἐνετικὸν στόλον μὲ
σοβαρὰς ἀπειλὰς καὶ καλεῖ εἰς ἀποστολὴν τῶν προωρισμένων
διὰ τὸν τουρκικὸν στόλον πληρωμάτων, καθορίζων τὴν ἀμοιβήν
των. Ἀντίγραφον δίφυλλον, διαστ. 0,275X0,205 μ.

Ἐκλαμπρότατος, ἐνδοξότατος, ὑψηλότατος
καὶ πολυχρονημένος αὐθέντης, αὐθέντης

Μεημέτ καπετὰν πασᾶς πάσης Ἀσπρης Θαλάσσης.

Προεστοί, γέροντες καὶ ὅλος ὁ ραῖᾶς τῶν νησιῶν τῆς Ἀ-

5 σπρης Θαλάσσης, θεωρώντας τὸν φοβερόν μου καὶ φρικτὸν ὄρισμόν, ὅπου σᾶς μεταστέλλω μὲ τὸν Ἄντωνάκη Ἀρφᾶ κατὰ τοὺς πρώτους ὁρισμοὺς ὅπου ἐστείλαμεν, ὅτι νὰ μὴν τύχη κανεὶς ἀπὸ λόγου σας νὰ πάγη πρὸς δούλευσιν τῆς βενέτικης ἀρμάδας κατὰ ἡμῶν καὶ ἐγροικηθῇ τινας, ἡξεύρετε βέβαια πῶς ὅλους σᾶς ξε-

10 κληρίζω καὶ τὸ κρῖμα τῶν παιδιῶν σας θέλει εἶναι εἰς τὸν λαϊμόν σας. Λοιπὸν τοὺς προωρισμένους μαρνέρηδες νὰ ἔχη νὰ δίνῃ ἢ χώρα τοῦ καθενὸς γρόσ. 15 καὶ τελειώνοντας τὸ ταξίδι ἕως τὰ καστέλλια νὰ ἀποπλερώνονται ἕως τὰ πενήντα ριάλια διὰ τὴν δούλευσίν τους καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὰ σπίτια τους ἕως τὴν

15 πρώτην ἐρχομένην πρώτην ἄνοιξιν. Καὶ ὅποιος ἀκόμη θέλει νὰ ἔλθῃ, τὴν ἴδιαν πληρωμὴν νὰ ἔχη. Ἡξεύρετε ἀκόμη ὅσοι εἶναι εἰς δούλευσιν τῶν Βενετζιάνων, μὲ ἕξι μῆνες διορίαν νὰ εὐρίσκονται εἰς τὸν τόπον τους. Καὶ ὅποιος φανῇ ἀπειθὴς εἰς τὰ προσταττόμενα, νὰ εἶναι ὅλα του τὰ ἔχει εἰς τὴν βασιλείαν καὶ

20 ἡμῶν, καὶ αὐτὸς πιαστῇ, νὰ εἶναι σκλάβος ἐφ' ὅρους ζωῆς· καὶ νὰ ἔχετε νὰ ἐπισύρετε τὸν ἄνθρωπό μου τὸν ἄνωθεν Ἄντωνάκη μὲ βάρκα σας ἀπὸ τόπον εἰς τόπον μὲ ἐπιμέλειαν καὶ φύλαξιν ἀπὸ κάθε κακὸν ἄνθρωπον νὰ ᾿ναι καὶ ἀνεπαμένος κατὰ τὴν συνήθειαν ἐξ ἀποφάσεως.

25 Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν 1715, Γεναρίου 25.

Εἰς τὸ νῶτον ἡ σημείωσις τοῦ ἀντιγραφέως: Κίμωνος. Ὅρισμός ὅπου μᾶς ἔστειλεν ὁ ἐκπλαμπρότατος καὶ πολυχρονεμένος μας ἀφέντης καπετὰν πασᾶς διὰ τοὺς μαρνέ-
ρους μὲ τὸν Ἄντωνάκην Ἀρφᾶ, 1715.

στ. 5 ἔ. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου μαρτυρεῖται ἡ δι' ἐπανειλημμένων ὁρισμῶν τοῦ Τούρκου ναυάρχου ἀπαγόρευσις κατατάξεως Νησιωτῶν εἰς τὸν ἐνετικὸν στόλον. Ὁ ὁρισμὸς χαρακτηρίζεται παρὰ τοῦ ἰδίου στολάρχου ὡς φοβερός καὶ φρικτός, ἀφοῦ ἀπειλεῖ μὲ γενικὸν ξεκλήρισμα πάντα ὅστις ἤθελε καταταγῇ εἰς τὸν στόλον τοῦ ἀντιπάλου, ἐπομένως κινήθῃ ἐναντίον τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

στ. 11 προωρισμένους μαρνέρηδες· Ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον (μαρινάροι—μαρνάροι—μαρνέροι, προελθόντα ἀπὸ τὴν βενετικὴν λέξιν *mariner*), δηλοῦνται οἱ Ἕλληνες ναῦται πολεμισταί, ναυτολογούμενοι διὰ τὸν τουρκικὸν στόλον ἀπὸ τὸ τουρκικὸν κράτος ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεως τῶν ἰδίων. Ἡ φράσις προωρισμένοι τοῦ ἐγγράφου μαρτυρεῖ ἀκριβῶς ὅτι ἀπὸ κάθε νῆσον προσελαμβάνετο ὠρισμένος ἀριθμὸς ναυτῶν καὶ ἡ κατὰτάξις ἦτο ὑποχρεωτικὴ, ἀφῆνετο δὲ ἐλευθερία καὶ εἰς ἄλλους ἐπιθυμοῦντας νὰ προσέλθουν οἰκειοθελῶς πέρα τοῦ ὑποχρεωτικοῦ ἀριθμοῦ. Ἡ ἀμοιβὴ τῶν ναυτῶν κατεβάλλετο ἀπὸ τὰς κοινότητας, ὡς καὶ δηλοῦται ἐν συνεχείᾳ (στ. 12): νὰ ἔχη νὰ δίνῃ ἢ χώρα, ὠρίζετο δὲ εἰς 15 γρόσια δι' ἕκαστον ναύ-

την. Τὸ ἔγγραφο εἶναι ἀρκούντως διαφωτιστικόν. Γενικώτερον ἐπὶ τοῦ θέματος. βλ. Β α σ. Σ φ υ ρ ό ρ α, Τὰ ἑλληνικά πληρώματα τοῦ τουρκοῦ στόλου, Ἀθῆναι 1968, σσ. 40 - 41 (εἰς ἐνίσχυσιν τῶν αὐτόθι λεγομένων), 101 - 102 (διὰ τοὺς δρους). Ἄς σημειωθῇ ὅτι ὁ ὅρισμός ἔχει μόνον ἀπαγορεύει τὴν κατὰ τὰς ἑλλήνων ναυτῶν εἰς τὸν ἐνετικὸν στόλον, ἀλλὰ καὶ ζητεῖ ἐντὸς ἐξαμήνου τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἤδη ὑπηρετούντων εἰς τὸν τόπον των, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο εὐκόλον, μὲ ἀπειλὴν μάλιστα δημεύσεως τῆς περιουσίας τῶν ἀπειθῶν. Ταῦτα πάντα ἔχουν ἱστορικὸν λόγον. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1715 ὡς ἀληθινὴ πλημμυρὶς κατήρχετο μεγάλη φάλαγγς τουρκοῦ στρατοῦ διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ μεγάλου βεζίρη Ἀλῆ Κιουμουρτζή, ἐνῶ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ ἐκινεῖτο ὁ τουρκικὸς στόλος, ἀφοῦ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος τοῦ 1714 προητοιμάζετο ἡ στρατιωτικὴ ἐπιχειρήσις πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Ἑνετῶν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Σχετικῶς βλ. Τ. Ἀ θ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ῦ λ ο υ, Ἱστορία τῆς Τριπολιταῖας, τ. Α', Ἀθῆναι 1972, σσ. 239 κέξ., ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Ἐπομένως προφανὴς εἶναι ὁ λόγος τῆς προετοιμασίας τοῦ τουρκοῦ στόλου, περὶ τῆς ὁποίας μαρτυρεῖ τὸ ἔγγραφο, λίαν σημαντικὸν διὰ τὰς ἐν γένει εἰδήσεις ποὺ περιέχει.

33. Κωνσταντινουπόλις 10 Ἰανουαρίου 1746. Ὅρισμός τοῦ πασᾶ καὶ σερασκέρη τῶν βασιλικῶν φρεγάδων πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ προεστοὺς Κιμῶλου, περὶ διορισμοῦ ἐπιτρόπων, διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ κατ' ἔτος παρατηρουμένη ζωνρὰ περὶ τὴν ἐκλογὴν ἐπιτρόπων κίνησις. Πρωτότυπον δίφυλλον ἔγγραφο, διαστ. 0,28X 0,19 μ., φέρον ἐπὶ κεφαλῇς αὐτοῦ τὸ μονόγραμμα τοῦ Μεμέτ πασᾶ, μετὰ τῆς σφραγίδος του καὶ μετὰ τινων συναφῶν φράσεων τουρκιστί. Ἡ ὑπογραφή ἐν τέλει ἐσχηματοποιημένη. Ἡ ἀπόδοσις εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοῦ περιεχομένου τοῦ ὁρισμοῦ πλημμελής, ὥσει ἐγένετο ὑπὸ ἑλληνομαθοῦς Τούρκου, ἀλλὰ πάντως ὑπὸ ὀλιγομαθοῦς Ἑλλήνος.

Ἐνδοξοτάτο καὶ περιφανεστάτο

Μεῖμετ πασᾶς καὶ σερασκέρη

τῶν βασιλικῶν φεργαδῶν.

Ἐπίτροποι καὶ προεστοὶ καὶ ἀπέλοιποι ραγιάδες τῆς νήσου
 5 Κίμῆλος, ἐπειδὴ τις καὶ τὸν κάθε χρόνο ἐσυνηθίσετε καὶ κάνετε
 τζορμπαλίκι διὰ τὰ ἐπιτροπικᾶτα, διὰ τοῦτο σᾶς προστάττομεν
 μὲ τὸ παρόν μας ὅρισμόν διὰ νὰ μὴν σᾶς προξενηθῇ καμμιὰ τζη-
 μιὰ εἰς τὸν τόπο σας, νὰ βάλετε διὰ ἐπιστάτες τοῦ νησιοῦ σας,
 ἡγουν ἐπιτρόπους, τὸν σακελλάριο καὶ τὸν πρεζένε νὰ εἶναι καὶ
 10 οἱ δύο ἐπίτροποι καὶ σύνδροφοι νὰ κυβερνοῦνται ἔριμνα καὶ ἡ-

συχα καὶ νὰ μὴν ἀποκοτήσῃ τινὰς ἀπὲ σᾶς νὰ ἀναδιωθῇ, διατὶ ὕστερα θέλετε λάβετε μεγάλη τζημιὰ καὶ παιδεία· ἐζὰ νὰ πράξετε ὅζω ἀποφάσεως.

1746 Ἰαναρίου 10, Πόλη.

στ. 6 τ ζ ο ρ μ πα λ ί κ ι, γνωστὴ λέξις τουρκικὴ, αὐθαιρεσία, βιαιότης.

στ. 10 ἔ ρ ι μ ν α, ἴσως ἡρεμα, εἰρηνικά.

στ. 11 ἀ πο κο τή σ η τ ι ν ᾶ ς. Ἀποκοτῶ ἢ ἀποκοτίζω ρῆμα συνήθους χρήσεως, τολμῶ. Ν ᾶ ἀ ν α δ ι ω θ ῇ = νὰ ἐναντιωθῇ.

στ. 13 ἐ ζ ᾶ = οὕτω, ἔτσι.

34. Κίμωλος 1 Μαρτίου 1796. Βεβαιωτικὸν τῶν γερόντων καὶ κληρικῶν Κιμώλου, περὶ ἐκλογῆς ὡς ἐπιτρόπου τοῦ οἰκονόμου Σάρδη καὶ γραμματικοῦ Ἀντωνίου Γαβαλᾶ δι' ἐν ἔτος, μ' ἐξουσιοδότησιν συγκεντρώσεως τῆς δεκάτης καὶ διεξαγωγῆς τῶν ὑποθέσεων τοῦ βοῖβονταλικίου. Ἡ ἐκλογὴ ἔγινεν εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν, ὅπου ἀνεγνώσθη εἰδικὰν μπουγιουρντὶ τοῦ πασᾶ καὶ ἐπιστολὴ τοῦ δραγομάνου. Πρωτότυπον δίφυλλον ἔγγραφον, διαστ. 0,315X0,21 μ. Εἰς τὸ ἄκρον ἄνω ἀριστερὰν τοῦ ἐγγράφου ἡ κυκλικὴ τῆς νήσου σφραγίς, γύρω περιέχουσα: 1793 ΣΦΡΑΓΙΣ ΚΟΙΜΗΛΟΥ. Ἐσω ἡ παράστασις τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἡ σφραγίς ἦτο προφανῶς διηρημένη εἰς τέσσερα τεμάχια ἄλλ' εἰς τὴν ἀποτύπωσιν ἐλλείπει τὸ δεξιὸν τέταρτον τοῦ κύκλου.

1796 Μαρτίου πρώτη. Κίμηλος

Τὴν σήμερον ἐσυνακτήκαμε ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ἱερεῖς καὶ γέροντες καὶ ὅλος ὁ ραγιᾶς μικροὶ καὶ μεγάλοι τῆς νήσου Κιμήλου καὶ ἐδιαβάσαμε τὸ ἐνδοξο μπουγιουλδὶ τοῦ πολυχρονίου πασᾶ ἐφέντη μας καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχων δραγουμάνου τὴν ἐπιστολὴ καὶ τὰ ἐπροσκυνήσαμε ὡς πιστοὶ ραγιάδες καὶ ἐσυνογνωμήσαμε ὅλοι μας κοινῶς μὲ μία γνώμη καὶ ἐψηφίσαμε τὸν αἰδεσιμώτατο ἅγιον οἰκονόμο Σάλδη ἐπιτηρητὴν μας καὶ προβλεπτὴν τοῦ μαγαζίου μας, διὰ νὰ κοιτάξῃ πᾶσα συμφέρον τοῦ κοινοῦ μας καὶ τοῦ ἐδώσαμε διὰ γραμματικὸν τὸν Ἀντώνιον Γαβαλᾶ, ὅπου νὰ δουλέψουν τὸ νησί μας χρόνον ὁλόκληρον ἕνα καὶ νὰ συνάξουν τὰ οὐσουριά τῆς γῆς—λέγω τὰ δέκατά μας, κουμερκιὰ καὶ χαρατσιὰ μας καὶ εἴ τι δικαίωμα τοῦ βοῖβονταλικίου εἶναι κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ τόπου μας καὶ νὰ ἔχῃ ἄδεια καὶ ἐξου-

- 15 σία ὁποῦ νὰ πωλοῦν τὰ δέκατά μας διὰ κάθε συμφέρον τοῦ κοι-
νοῦ μας, καὶ τελειώνοντας ὁ χρόνος νὰ δείξουν καθαρὸν λογα-
ριασμὸν τῶν ἐπιλοιπίων προεστώων καὶ ὅλον τὸν ραγιά κατὰ τὴν
προσταγὴν τῶν ἀφεντάδων μας. Ὅθεν εἰς ἔνδειξι τῆς ἀληθείας ἐ-
γινε τὸ παρὸν ὑπογράφοντάς το καὶ ἰδιόχειρὸς μας τυπώνοντάς
20 τὴν καὶ μετὰ τὴν βούλλα τῆς κοινότης, δίδοντάς τὴν εἰς χεῖρας τοῦ
ἄνωθεν εἰς βεβαίωσιν.

- | | |
|----------------------------|----------------------|
| Σακελλάριος Βενιέρης | Μαθιὸς Κατζὸς |
| Χωρεπίσκοπος Λογοθέτης | Κωσταντῆς Βενιέρης |
| Ὁ Σακελλίων | Κωσταντῆς Πολύδερος |
| 25 Πρωτοπαπᾶς | Γιάννης Καναβάρης |
| Παπᾶ Νικόλαος Ράφος | Γιάννης Ροῦσος |
| Φρατζεσκάκης Μουτζούνας | Νικολάκης Βορδώνης |
| καὶ ἐπίτροπος τῆς κοινότης | Λευθέρης Βενιέρης |
| Φραγκούλης Γλυκοφρύδης | Ζουζὲς Σάρδης |
| 30 Γεώργιος Ροῦσος | Φίλιππος Ράφος |
| Γιάννης Σάρδης | Βασίλης Στρατῆς |
| Γεωργάκης Γλυκοφρύδης | Στρατῆς Κατζὸς |
| Πετράκης Νικόλα | Δημήτρης Καναβάρης |
| Σταυράκης Βεντούρης | Γιώργης Ἀντιβάχης |
| 35 Ἰωάννης Ἀφεντάκης | Γιάννης Λογοθέτης |
| Γεώργιος Βεντούρης | Περάκης Ἀφεντάκης |
| Κωνσταντάκης Κατζὸς | Φραζέσκος Κωσταντῆς |
| Γεώργιος Ἀφεντάκης | Ἀντώνης Νικολάκη |
| Δημήτριος Βορδώνης | Δημήτρης Βεντούρης |
| 40 Ἀγγελάκης Κυπριανὸς | Μᾶρκος Βεντούρης |
| Γεώργιος Ὀρφανὸς | Γιάννης Πρεζάνης |
| Δημήτριος Μουρμούνας | Γιάννης Μουστάκας |
| Μαθιὸς Κυπριανὸς | Λαμπριανὸς Μουστάκας |
| Γιάννης Βορδώνης | Νικολὸς Κοντολούρης |
| 45 Μικέλης Χαλκιόπουλος | Γιώργης Κανᾶς |
| Ἀπόστολος Ροῦσος | Γιουζέπος Χιώτης |
| Θοδωρῆς Ζανέτης | |

Παπᾶ Νικόλαος Λογοθέτης μετὰ κοινὴν γνώμην μετὰ ἔβαλαν καὶ ἔ-
γραψα τὸ παρὸν.

στ. 9 προβλεπτήν τοῦ μαγαζίου μας. Ἡ κοινότης παρίσταται ὡς μαγαζί, τοῦ ὁποίου ἐπιτηρητῆς καὶ προβλεπτῆς ἐξελέγετο ὁ Σάρδης. Τὰ μνημονεύμενα μπουγιουρδὶ καὶ ἐπιστολὴ τοῦ δραγομάνου πιθανῶς ὑπεδείκνυσιν τὸν οἰκονόμον Δημήτριον Σάρδην, πρὸς τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἡ ἐξουσία εἶχεν ἐμπιστοσύνην. Ἡ διάρκεια τῆς ἐξουσίας ὠρίζετο ἑτησίᾳ.

στ. 12 οὐ σ ο ὐ ρ ι α τ ῆ ς γ ῆ ς. Ὁ συντάκτης τοῦ ἐγγράφου ἐπεξηγεῖ ὅτι πρόκειται διὰ τὰ δέκατα, κουμερκιὰ καὶ χαρατσιὰ. Ὅντως ἐκ τῆς ἀραβικῆς λέξεως *usr* προελθοῦσα ἡ τουρκικὴ οὐσουρ (ι) δηλοῖ τὸ δέκατον, τὸν ἐπὶ τῶν σκληρῶν φόρων τῆς δεκάτης.

35. Κίμωλος 9 Μαρτίου 1800. Ἱερεῖς καὶ γέροντες Κιμώλου ἀποφασίζουσιν τὴν σύναψιν δανείου καὶ ἐξυσυσεδοτεῦν τὸν εἰκονόμον καὶ τὸν ἄρχοντα σιὸρ Γιακουμάκην νὰ μεταβοῦν εἰς Σίφνον ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Κοινότητος. Πρωτότυπον, ἐσφραγισμένον εἰς τὰ κάτω δεξιὸν ἄκρον διὰ τῆς σφραγίδος τῆς Κοινότητος, ἐγγράφον ἐκ δύο φύλλων, διαστ. 0,27X0,19 μ.

1800 Μαρτίου 9 Κίμηλος

- Τὴν σήμερον διὰ τοῦ παρόντος μας γράμματος φανερώνομε καὶ ὁμολογοῦμε ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ἱερεῖς καὶ γέροντες καὶ προεστῶτες καὶ ὅλος ὁ κοινὸς ραγιὰς μὲ τὸ νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ ἡ ζήτησις τοῦ τσαούση ἡσυνάχθημε μικροὶ καὶ μεγάλοι εἰς τοῦ ἐπιτρόπου τὸ σπίτι καὶ ἐστοχάσθημεν ὅτι μᾶς θέλουν μᾶς λείψει ἄσπρα διὰ τὸ κοινὸν μας, ἰδοὺ ψηφίσαμε τὸν ἅγιον οἰκονόμον καὶ τὸν ἀφέντη σιὸρ Γιακουμάκη εἰς τὸ νὰ ἀπεράσουν εἰς τὴν Σίφνον νὰ σηκώσουν ἄσπρα διὰ χρεῖαν τοῦ
- 5 5 κοινοῦ μας καὶ ἰδοὺ ὁποῦ τοὺς δίδομε καὶ τὴν βούλλα τῆς Κοινότητος εἰς χεῖρας τῶς διὰ ἐμπίστωσιν τῶν κασμιαδόρων, τοὺς ὁποίους περικαλοῦμε δίδοντάς των τὰ ἄσπρα νὰ λαμβάνουν ἰδιοχειρῶς τῶς γράμμα καὶ μὲ τὴν βούλλα μας. Ὅθεν εἰς ἔνδειξι ἐγεγόνει τὸ παρὸν τυπώνοντάς το καὶ μὲ τὴν βούλλα τῆς Κοινότητος καὶ
- 10 15 ἰδιοχειρὸς μας.
- Σακελλάριος Βενιέρης ὑπόσχομαι
Χωροπίσκοπος Λογοθέτης ὑπόσχομαι
Νικόλαος Ράφος ὑπόσχομαι
Φραγκουλάκης Γλυκοφρύδης ὑπόσχομαι
- 20 Ἐλευθέριος Σάλδης ὑπόσχομαι
Ἰωάννης Σάλδης καὶ ἐπίτροπος ὑπόσχομαι

- Γιωργάκης Ροῦσος ὑπόσχομαι
 Λευθήρης τοῦ Κονόμου Σάρδης ὑπόσχομαι
 Γιώργης Κλυκοφρύδης ὑπόσχομαι
 25 Κωνσταντάκης Κατζός ὑπόσχομαι
 Νικόλαος Βορδάνης ὑπόσχομαι
 Μαθιός Κυπριανός ὑπόσχομαι
 Γεώργιος Ἀφεντάκης ὑπόσχομαι
 Μᾶρκος Βεντούρης ὑπόσχομαι
 30 σκευοφύλαξ λογοθέτης ἔγραψα τὸ παρὸν καὶ ὑπόσχομαι.

στ. 5 ἡ ζήτησις τοῦ τσαούση. Τσαούσης, λέξις τουρκικὴ, εἶναι ὁ λόγιος, κλητὴρ, ἀνώτερος οἰκονομικὸς ὑπάλληλος. Ζήτησις τοῦ τσαούση νοεῖται ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ὑποχρεώσεων τῆς Κοινότητος ἔναντι τῆς ἐξουσίας· ἡ εἰσπραξις τῶν φόρων ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἐνόπλου δυνάμεως, ἥς ὁ τσαούσης ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς, εἴτε ὡς βαθμοφόρος εἴτε ὡς ἐντεταλμένον τὴν εἰσπραξίν ὄργανον.

στ. 11 διὰ ἐμπιστώσιν τῶν κασμιανδῶρων = ἐμπιστοσύνην τῶν ... Ἀξιοσημείωτος ὁ ἀφελὴς τρόπος ἐξουσιοδοτήσεως, χωρὶς νὰ ὀρίζεται τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν τῶν ἀσπρων, ὁ τρόπος ἐξασφαλίσεως καὶ ἐξοφλήσεως αὐτῶν κλπ. Ἡ χρησιμοποίησις τῆς βούλλας τῆς Κοινότητος καὶ ἡ σύνταξις ἰδιοχείρου γράμματος τῶν ἐπιτρόπων θεωροῦνται ἐπαρκῆ.

36. Κίμωλος 13 Αὐγούστου 1809, σύναψις δανείου τῆς Κοινότητος Κιμώλου ἐκ 500 γροσίων παρὰ τοῦ παπα-Φιλοθέου Ἀφεντάκη πρὸς 10% ἐτησίως, πρὸς ἐξυπηρέτησιν χρεῶν τῆς Κοινότητος. Διάρκεια τοῦ δανείου δὲν καθορίζεται ἀλλὰ πρόκειται περὶ ἐπιστροφῆς εἰς πρώτην ζήτησιν. Τὸ ἔγγραφον ἐκ τοῦ ἀρχείου Πέτρου Ταταράκη.

1809 Αὐγούστου 13 Κίμηλος.

- Μὲ τὸ παρὸν γράμμα φανερώνομεν καὶ ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ἱερεῖς καὶ ἐπίτροποι, γέροντες καὶ προεστῶτες καὶ ὅλος ὁ κοινὸς ραγιάς τῆς νήσου Κιμήλου, ὅτι
 5 ἐδανειστήκαμε καὶ ἐπεριλάβαμε ἀπὸ τὸν παπα-Φιλόθεον Ἀφεντάκην τὸν ἀριθμὸν γρόσια πεντακόσια, λέγομεν γρόσ. 500, τὰ ὅποια τὰ ἐλάβαμε διὰ χρέη τῆς Κοινότητος καὶ ὑποσχόμεσθε ὅλοι κοινῶς μὲ τὰ καλὰ μας κινητὰ καὶ ἀκίνητα νὰ τὰ ἀνταποδίδωμεν καὶ νὰ τοῦ τὰ μετροῦμεν εἰς κάθε του ζήτησιν, τόσον τὸ κεφάλαιον,
 10 ὅσον καὶ τὸ διάφορον, ὅποτεν ἤθελε μᾶς τὸ γυρεῦσει χωρὶς

- καμμίαν ἐναντιότητα ἢ λόγῳ κρίσεως καιροῦ, ἐν ὧσφ καιροῦ
 ἤθελās του τὰ χρεωστοῦμε, νὰ γροικοῦνται μὲ τὸ διάφορόν τως
 δέκα-ἐνδεκα τὸν χρόνον. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν τῆς ἀληθείας ἐγίνη
 15 χεῖρας τοῦ ἄνωθεν εἰρημένου παπα-κυρ-Φιλοθέου Ἀφεντάκη, ὑ-
 πογεγραμμένον καὶ ἐσφραγισμένον μὲ τὴν βούλλαν τῆς κοινό-
 της εἰς ἀσφάλειαν καὶ τὰ ἐξῆς:
- Οἰκονόμος Σάρδης μάρτυς
 σακελλάριος Βενιέρης μάρτυς
 20 χωρεπίσκοπος Σάρδης μάρτυς
 σκευοφύλακας Λογοθέτης μάρτυς
 Γιώργης Βορδώνης καὶ ἐπίτροπος μάρτυς
 Γεώργης Γλυκοφρύδης μάρτυς
 Ἀντώνιος Γαβαλᾶς μάρτυς
 25 παπᾶ Ἰωάννης ἀφεντάκης
 καὶ γραμματικὸς τῆς κοινότης καὶ μάρτυς.

στ. 8 μὲ τὰ καλὰ μας κινητὰ καὶ ἀκίνητα. Ἡ ὑπόσχεσις τοῦ
 κοινοῦ πρὸς τὸν δανειστὴν περὶ ἐξοφλήσεως τοῦ δανείου γίνεται μ' ἐγγύησιν τὰ κα-
 λὰ, ἤτοι τὰ ἀγαθὰ τῶν κατοίκων, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἐπὶ τῶν ὁποίων τρόπον τινὰ ὁ
 δανειστὴς ἐγγράφει ὑποθήκην καὶ τὰ δεσμεύει. Περὶ τῆς συνήθους ταύτης ἀλλὰ νομι-
 κῶς ἐγκύρου ἐγγυήσεως βλ. εἰς «Κιμωλιακά» τ. Β' (1971), σ. 49 σημειώσιν ὑπὸ Τ.
 Γριτσοπούλου, ὅπου ἡ φράσις εἶναι ἰσχυροτέρα μὲ τὸ ἐπίρρημα σωματι-
 κῶς, δηλ. μὲ προσωπικὴν κράτησιν.

37. Κίμωλος 11 Μαρτίου 1819. Δανειστικὴ ὁμολογία τῶν
 ἐκπροσώπων τῆς νήσου Κιμώλου διὰ δάνειον 1000 γρυσίων πα-
 ρὰ τοῦ Γιαννάκη Λειμβαίου πρὸς 12% καὶ εἰς κάθε του ζήτησιν.
 Τὸ δάνειον ἐξωφλήθη μετὰ 16 μῆνας, ὡς πιστοῦται ἐκ συντό-
 μου πράξεως ἐπὶ τῆς β' σελίδος τοῦ ἐγγράφου, καθ' ἣν κεφάλαιον
 καὶ τόκος ἐμέτρησεν ὁ οἰκονόμος Ἀφεντάκης. Δίφυλλον ἐγγρα-
 φον, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἐτέθη ἡ σφραγὶς τῆς νήσου, διαστ.
 0,195X0,143 μ. Ὁ δανειστὴς Ἰωάννης Λειμβαῖος ἰδιοχεῖρως
 συντάξας τὴν ἐξόφλησιν καὶ ὑπογράφας ἔθηκε πρὸ τῆς ὑπογραφῆς
 του τὸ τεκτονικόν(;) σῆμα τῶν τριῶν στιγμῶν ἐντὸς παραλλήλων
 κυματοειδῶν γραμμῶν καὶ εἶναι ἐγγράμματος.

Ἐλάβαμε ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ἱερεῖς καὶ γέρον-
 τες καὶ ὅλος ὁ κοινὸς ραγιᾶς τῆς νήσου Κιμῆλου διὰ χρεῖαν τοῦ
 κοινοῦ μας ἀπὸ τὸν σινιὸρ Γιαννάκη Λειμβαῖο γρόσια χίλια ἦτοι
 Ν^ο 1000, ὑποσκόμαστε πληρώσει αὐτὰ εἰς κάθε του ζήτησι μὲ τὸ
 5 διάφορόν τους πρὸς δώδεκα τὰ ἑκατὸ τὸν χρόνον καὶ διὰ πίστω-
 σιν ἐδώσαμε τὸ παρόν μας ὑπογεγραμμένο εἰς χεῖρας τοῦ ἄνωθεν
 ἐσφραγισμένο καὶ μὲ τῇ βούλλα τῆς κοινότης εἰς ἔνδειξι καὶ ἀ-
 σφάλεια.

1819 Μαρτίου 11:Κίμηλος.

Ὁ πρῶν οἰκονόμος Σάρδης

10 σακελλάριος Σάρδης

χωροπίσκοπος Λογοθέτης

Ἐλευθέριος Σάρδης

Χατζηγιάννης καὶ ἐπίτροπος τῆς Κοινότης

οἰκονόμος Κιμῆλου γέγραφα καὶ βεβαιῶ.

15 Σίφνος τῇ 8 Ἰουλίου 1820 ἐξωφλήθη ἡ παροῦσα κοινὴ ὁμολογία
 τῆς νήσου Κιμῆλου παρὰ τοῦ ἁγίου οἰκονόμου Ἀφεντάκη καὶ
 τὸ κεφάλαιον καὶ τὰ δεδουλευμένα της μέχρι σήμερον διάφορα
 γρόσια ἑκατὸν ἐξήκοντα —160— καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν. Ἰωάννης
 Λειμβαῖος.

20 1820 Ἰουλίου 8 Σίφνος. Αὐτὰ τὰ ἄσπρα τὰ ἐδώσαμε ἀπὸ τοῦ
 Ρεμέτου, ὁποῦ ἦτον γρόσ. 1100.

38. Διβάν-χανέ 3 Νοεμβρίου 1819. Μπουγιουρντι τοῦ βε-
 ζίρη καὶ καπουδὰν πασᾶ πρὸς τοὺς ραγιαδες τῆς Ἀσπρης Θαλάσ-
 σης, ὑπὸ τῶν ὁποίων ὑπεβλήθησαν ἀναφοραὶ πρὸς τὸν σουλτᾶνον,
 περὶ διορισμοῦ τοῦ Ἑμὶν ἀγᾶ ὡς σερασκέρη καὶ καπετάνιου. Πρὸς
 αὐτὸν καλοῦνται οἱ Νησιῶται νὰ ἐκθέσουν ἀφόβως τὴν κατάστα-
 σίν των λεπτομερῶς, τὰ δοσίματά των πρὸς τὸν δραγομᾶνον καὶ
 τὸν ἀντιπρόσωπόν του καὶ τὰ κατ' αὐτῶν παράπονά των. Ἀντί-
 γραφον, εἰς μονόφυλλον, διαστ. 0,385X0,285 μ.

Ἀπτούλαχ πασᾶς ἐλέω Θεοῦ βεζίρης καὶ καπουδὰν πασᾶς.

Ἡμέτεροι προεστῶτες καὶ ἐπίτροποι καὶ ὅλος ὁ κοινὸς ραγιᾶς
 εἰς τὰ νησιὰ τῆς Ἀσπρης Θαλάσσης, σᾶς εἰδοποιούμε ἀπὸ πολὺν
 καιρὸν ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὰ νησιὰ σας οἱ πτωχοὶ ραγιαδες εἰς
 5 τὴν κακὴν δυστυχησμένην κατάστασιν.

- Μετὰ ταῦτα διάφορα νησιὰ ἔγραψαν ἀρξικάλια, ὁ εὐσπλαγχνικώτατος καὶ θεοτίμητος πολυχρονημένος βασιλέας μας σουλτὰν Μαχμούτης ἐφέντης μας θέλει ὑπὸ τὸ ἐνδοξον καὶ περιφρούρητον ὕψος του εἰς τὴν ἐπικράτειαν του, ὅπου εὐρίσκονται πάντοτε
- 10 οἱ σκλάβοι καὶ ραγιαδες του μὲ μεγάλην ἡσυχίαν καὶ μὲ καμμίαν ἐνόχλησιν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ ὅλα τὰ πάντα ἀλλὰ ζητεῖ ὁ εὐσπλαχνικώτατος καὶ θεοσκεύαστος βασιλεὺς μας σουλτὰν Μαχμούτης ἐφέντης μας εἰς τοιαύτην ἐλεεινὴν κατάστασιν οἱ σκλάβοι καὶ ραγιαδες του εἰς τὰ βασιλικά καράβια ἐπάνω καὶ εἰς τὴν Ἀσπρην
- 15 Θάλασσαν ἐκάμαμεν σερασκέρην τὸν Ἑμὶν ἀγᾶ καὶ καπετάνιον διὰ τοὺς κλαίοντας δούλους καὶ σπαντούτους καὶ εἰς κάθε ἔχαμνὸν ἄνθρωπον, ὅπου κοινολογεῖται εὐθὺς ὅπου ἀριβάρει εἰς κάθε νησίον, ὅπου ἤθελε εὐρεθῇ εἰς τὸ ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἄκρην δυστυχίαν τοῦ χάλι σας ὅπου εὐρίσκεσθε χωρὶς κανένα φόβο.
- 20 Ἔχετε νὰ τοῦ ὁμολογήσετε τοῦ Ἑμὶν ἀγᾶ σερασκέρη ἕνα ἕνα κατὰ λεπτὸς διὰ τὸ χάλι σας διὰ τὸν δραγομᾶνον, τόσον καὶ διὰ τὸν βεκίλην του τώρα ὅπου ἐγύρισε ἐδῶ εἰς βασιλεύουσαν τοῦ ἰδίου δραγουμάνου καὶ βεκιλῆ του ἀπὸ ὅλα τὰ νησιὰ σχεδὸν εἰς πόσα γρόσια τοῦ ἐδώσατε καὶ εἴ τι ἄλλο πρᾶγμα ἐξόχως ἀπὸ τὸ
- 25 διωρισμένον σύνηθες ἀβαέτι τῶν νησιῶν σας, ὅπου εἶναι γνωστὸν τί σᾶς ἐπῆρεν ἕνα πρὸς ἕνα νὰ μὲ τὸ γνωρίζετε νὰ τὸ παραδώσετε εἰς χεῖρας τοῦ Ἑμὶν ἀγᾶ σερασκέρη νὰ μᾶς τὸ στείλῃ μίαν ὥραν τὸ ὀγληγορώτερον. Πρὸς τούτοις εἰς ὅλα ὅπου ἐγράψαμε, καθὼς τὸ ἐκλαμπρον μπουγιουρδὶ διαλαμβάνει, ἔως τώρα μὴν φοβηθῆτε
- 30 καὶ μὴν δειλιάσετε εἰς τὸ παραμικρότερον ἀπὸ τὸν δραγουμᾶνον, ἀλλὰ νὰ μᾶς τὰ φανερώσετε ὅλα τὰ πάντα καταλεπτὸς, ὅλας τὰς ὑποθέσεις, τί τοῦ ἐδώσατε καὶ εἰς τί δὲν τοῦ ἐδώσατε, τόσον τοῦ δραγομένου ὅσον καὶ τοῦ βεκίλη του. Εἰ δὲ δὲν ἀκολουθήσετε, ὥς προστάζει τὸ μπουγιουρδὶ μου, ὕστερον θέλετε παιδευθῆτε μὲ
- 35 τὴν πλεόν χειροτέραν τιμωρίαν. Οὕτω ποιήσατε καὶ μὴν ἀλλέως ἐξ ἀποφάσεως.

1819 Νοεμβρίου 3

Ἐξεδόθη τὸ παρὸν μπουγιουρδὶ ἀπὸ τὸν βασιλικὸν Διβὰν χανέ. Κόπια ἀπαράλλακτος τοῦ καθολικοῦ.

στ. 6 ἀρτζιχάλι (arzihal) = αἵτησις, ἀναφορά. Μαρτυρεῖται ἐντεῦθεν ἡ ὑποβολὴ ἀναφορῶν πρὸς τὸν πασᾶν μὲ παράπονα διὰ τὴν βαρεῖαν φορολογίαν καὶ τὴν

ἀδυναμίαν τῶν κατοίκων ν' ἀνταποκριθῶν εἰς αὐτήν (βλ. ἔγγραφα 7(ἀχρον), 9/1795).

στ. 16 - 17 ἔχ α μ ν ὄ ν ἄ ν θ ρ ω π ο ν , μ ε μεταφορικὴν ἔννοιαν. πρὸς δῆλωσιν τῶν ἀδυνάτων οικονομικῶς, τῶν πτωχῶν.

στ. 21 τ ὄ ν δ ρ α γ ο μ ᾶ ν ο ν . Πρόκειται διὰ τὸν τελευταῖον δραγομᾶνον τοῦ στόλου (1819 - 1826) Νικόλαον Ἀλεξάνδρου Μουρούζην. Β. Σ φ υ ρ ὅ ε ρ α , Οἱ δραγομᾶνοι, σσ. 170 κ. ἔξ.

στ. 22 τ ὄ ν β ε κ ἰ λ η ν = ἀντιπρόσωπον, ἀναπληρωτὴν (λ. τουρκικὴ vekil).

στ. 25 ἀ β α ἔ τ ι εἶναι τὸ σύνθετος δόσιμον ὡς τυχηρὸν ἢ δι' ἔξοδα παραστάσεως.

στ. 38 Δ ι β ᾶ ν χ α ν ἔ . Πρόκειται διὰ τὸ γνωστὸν μεγαλοπρεπὲς ἐν Κων/πόλει κατάστημα, ὅπου εἶχεν ἐγκτασταθῇ ὁ ἀρχιναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου μετὰ τῶν περὶ αὐτῶν ἀξιωματοῦχων. Σύνθηος εἶναι ἡ ἀναγραφὴ τόπου ἐκδόσεως τῶν σχετικῶν διαταγῶν τῶν ναυάρχων τοῦ Ντιβάν-χανέ.

39. Κίμωλος 2 Νοεμβρίου 1820. Συμφωνητικὸν μεταξὺ τῶν κητοίκων Κιμώλου καὶ Μανολάκη Ἀργυροπούλου, διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ τελευταίου πληρωμὴν τοῦ φόρου τῆς Κκινόνητος ἐκ γρσίων 3.400, διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν ἐπείων μετὰ τοῦ τόκου των πρὸς 12% καθίσταται ἐπιστάτης εἰσπράξεως τῆς δεκάτης, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιστέψῃ τὸ περίσσευμα εἰς τὸ κοινόν. Διὰ τὸν τρόπον εἰσπράξεως τῆς δεκάτης τίθενται ὅροι. Τὸ ἐν γένει περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου εἶναι πολλαπλῶς ἐνδιαφέρον. Πρωτότυπον ἔγγραφον ἐκ δύο φύλλων, διαστ. 0,29X0,195 μ. Παρὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀργυροπούλου ἡ σφραγὶς του, φέρουσα εἰς τὰ τέσσαρα διάκενα τοῦ σταυροῦ ἰσάριθμα κεφαλαῖα γράμματα, ὧν εὐδιάκριτα ἄνω Α Μ.

Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ ἡμῶν γράμματος δηλοποι-
 5 ποιοῦμεν ἅπαντες κοινὸς καὶ γκάτοικοι τῆς νήσου Κιμήλου ὅτι
 ἐσυμφωνήσαμε μὲ τὸν Μανολάκη τοῦ ποτὲ Ἀργυροῦ, ὑποσκό-
 10 μενοι φυλάξαι τὰς ἀκολούθους συμφωνίας· καὶ τοῦ δίδομεν τὴν
 μπατέτα μας διὰ νὰ παγαίνει Θεοῦ θέλοντος εἰς βασιλεύουσαν,
 διὰ νὰ μπιτιρδίση τὸν μπαρόντα χρόνον ὅλα τὰ τοῦ μουκατᾶ μας
 μακτοῦ καὶ νὰ πλερώσῃ ὅ,τι εἶναι τοῦ κοινοῦ μας μὲ ἀπόδειξιν
 τοῦ δραγομᾶνου, τὰ ὅποῖα ἄσπρα ποῦ ἤθελε πλερώσει διὰ τὸ
 κοινόν μας νὰ τὰ κλείουμε εἰς τὴ συμφωνία μας ἀπάνω, καθὼς
 10 ἐσυμφωνήσαμε διὰ νὰ μᾶς δίδῃ γρόσ. 3400, λέγω τρεῖς χιλιάδες
 καὶ τετρακόσια, ὅσα μετρήσῃ διὰ τὸ κοινόν μας νὰ ἀκούωνται
 πρὸς ἓνα γρόσι τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα καὶ τὰ ρέστα νὰ μᾶς τὰ δίδῃ

- εἰς τὴν πρώτη τοῦ Αὐγούστου ἔξω τὰ τοῦ μουκατᾶ καὶ ἡμῶν καὶ
 σὰν ἤθελε μᾶς φέρει τὸ ἰλτιζάμι τοῦ νησίου μας εἰς τὰ ἔξοδά του
 15 ἀπάνω νὰ μὴν ἔχη τὸ κοινόν μας νὰ τοῦ δίδῃ τίποτις καὶ φέρον-
 τας καλὸν κατανούδιον τὸ ὑψηλὸν μπουγιουρδὶ τοῦ ἰλτιζαμίου μας
 καὶ τοὺς καταλόγους τοῦ δραγομάνου καὶ τὴν μπατέτα τοῦ κοι-
 νοῦ μας θέλει ἔχει τὴν ἄδεια κατὰ τὴν συμφωνία μας νὰ ἐπιστα-
 τήσῃ τὸν μπαρόντα χρόνον, νὰ λαμβάνῃ καὶ νὰ δεκατίξῃ τὰ δέ-
 20 κατα τοῦν οὐσουρίων μας καὶ ὅ,τι ἄλλο κανονικὸν καὶ συνηθι-
 σμένον δικαίωμα τοῦ ἰλτιζαμίου, κατὰ τὴν τοπικὴν καὶ παλαιάν
 μας συνήθειαν, πρῶτον μὲν νὰ δεκατίξῃ καὶ νὰ λαμβάνῃ εἰς τὰ
 ἑπτὰ ἔνα, δεύτερον νὰ δεκατίξῃ εἰς τὰ πατητήρια μόνον τὸ ἄδολον
 κρασί· οἱ ἄνθρωποι τοῦ νὰ μὴν ἐμπαίνουν εἰς τὰ πράγματα τῶν
 25 ἐντοπίων καὶ νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ ἀποφασίσῃ καμμίαν κρίσιν,
 χωρὶς τὸ μαραφέτι τῶν προεστῶν. Αὐτὰ ὑπόσκειται ἡ τιμιότης τοῦ
 καὶ αὐτὰ ἐσυμφώνησε μὲ τὸ κοινόν μας καὶ ἀφοῦ ἤθελε τελειώ-
 σει ὁ χρόνος, νὰ ἐγχειρίσῃ τοῖς προεστῶσι τὸ ὑψηλὸν μπουγι-
 ουρδὶ καὶ τοὺς καταλόγους τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ τὸ συμφωνη-
 τικὸν τοῦ κοινοῦ μας καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ ἐδικόν του· καὶ εἰς ἐν-
 30 δειξί τούτων ἀπάντων ἔγιναν δύο παρόμοια κρατῶντας τὸ κάθε
 μέρος τὸ ἐν ὑπογεγραμμένα παρὰ τῶν προεστῶτων καὶ ἰδιοχει-
 ρως τοῦ ἰδίου, διὰ πίστωσιν καὶ ἀσφάλεια.

1820, Νοεβρίου 2, Κίμηλος

μανωλάκης ἀργυρόπουλος στέργω τὰ ἄνωθεν.

στ. 6 (μ) πατέτα. = ἄδεια, συγκατάθεσις (λ. ἰταλική).

στ. 7 νὰ μπιτιρδίσῃ. Τὸ ἐκ τοῦ τουρκικοῦ bitirmek σχηματισθὲν ρῆμα
 μπιτιρδίζω ἢ μπιτιζω σημαίνει ἀποπερατώνω, φέρω εἰς πέρας.

στ. 7-8 τὰ τοῦ μουκατᾶ μας μακτοῦ = τὴν ἀποκοπὴν τῆς δεκάτης
 τῆς Κοινότητος.

στ. 10 κ. ἔξ. Ὁ Μανωλάκης Ἀργυρόπουλος ἀναλαμβάνει νὰ πληρώσῃ τὸ ποσὸν
 τῶν 3.400 ἀσπρῶν καὶ νὰ χρῶσῃ τὸ κοινὸν διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου ὑπὸ μορφήν δανείου
 μ' ἐπιτόκιον 1 γρόσι τὸν μῆνα εἰς τὰ 100, ἥτοι 12% ἐτησίως.

στ. 16 ἰλτιζάμι = ἐνοικίας δημοσίων ἐσόδων (iltizam), ὡς ἄλλως τε ἐπε-
 ξηγεῖται δι' ὅσον ἐν συνεχείᾳ ἐκτίθενται.

στ. 25 μαραφέτι τῶν προεστῶν. Ἡ φράσις εἶναι ἀπόδειξις τῆς κυρι-
 αρχίας τῶν προεστῶν καὶ περιορισμὸς τῶν δικαιοδοσιῶν τοῦ δανειστοῦ - ἐπιστάτου.
 Μαραφέτι (τουρκικὴ λέξις marifet) εἶναι ἡ κρίσις, ἡ ἀπόφασις.

στ. 34 μανωλάκης ἀργυρόπουλος. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου δὲν ἔ-
 χομεν ἄλλας εἰδήσεις. Εἰς τὴν ἀρχὴν (στ. 3) τοῦ ἐγγράφου ὀνομάζεται Μανωλάκης τοῦ

ποτέ Ἀργυροῦ. Ἡ ὑπογραφή εἶναι ἰδιόχειρος καὶ προέρχεται ἀπὸ ἐμπειρον χεῖρα, παρὰ τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα. Ὡς φαίνεται, ἦτο πλούσιος Κιμώλιος, δὲν ἔχει δὲ σχέσιν τινὰ πρὸς τὸν κατὰ τὰ ἔτη 1767 - 1768 διατελέσαντα δραγομᾶνον τοῦ στόλου ἱατρὸν Μανουὴλ Ἀργυρόπουλον.

40. Κάρυστος 8 Νοεμβρίου 1820. Γραπτὴ ἐντολὴ πρὸς τοὺς προεστοὺς Κιμώλου διὰ τὴν ἐξόφλησιν χρέους 1500 γροσίων τοῦ Ἑλευθερίου Σάρδη πρὸς τὴν Ἑλένην Βέρου. Πρωτότυπον διφύλλον διαστ. 0,24X0,185 μ., φέρον ἄνω δεξιὰ τὸν τίτλον τοῦ σερασκέρη καὶ τὴν σφραγιδα του.

Ὁμὲρ μπέης καποῦ Γλύμπασης
τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας καὶ σερασκέρης
Ἀσπρης Θαλάσσης καὶ μουτεπελήμης.

Τιμιώτατοι προεστοὶ Κίμηλος, χαίρετε ἐν Κυρίῳ. Καὶ σᾶς
5 εἰδοποιῶ ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἑλευθέριος Σάρδης συνπατριώτης σας
ἔχρεωστοῦσε διὰ ὁμολογίας πρὸς τὴν Ἑλένη τοῦ ποτὲ Κωσταν-
τῆ Βέρου γρόσια χίλια πεντακόσια, εἰς τὸ ὅποιον τῆς ἐξεδόθη
πρὸ καιροῦ τεσκερές ἐδικός μας, διὰ νὰ τῆς τὰ δώσουν, ὁ ὅποιος
καὶ ἐπαρήκουσε τῆς προσταγῆς. Ὅθεν τώρα ἤδη τὴν ἐξαπεστέλ-
10 λομε καὶ ἐκ δευτέρου μὲ τὸν ἄνθρωπό μας καὶ θέλετε τὸν προστά-
ξει τὸν ἴδιον Λευτέρη νὰ δώσῃ τὰ αὐτὰ ἄσπρα μὲ τὸ διάφορό
τους, καθὼς διαλαμβάνει ἡ ὁμολογία τους, κατὰ τὸ δίκαιόν της.
Εἰ δὲ καὶ παρακούσῃ καὶ τώρα, θέλετε τὸν δώσει εἰς τὸν ἄνθρω-
πὸν μας τὸν ἴδιον νὰ ἐρθοῦν ἐδῶ νὰ ξεπαστρεύουν ἀφεύκτως.
Καὶ θεόθεν ὕγιαίνετε.

1820 Νοεμβρίου 8, Κάρυστος.

στ. 8 τ ε σ κ ε ρ έ ς. Ἡ τουρκικὴ λέξις *tezkerه* σημαίνει πολλὰ καὶ δὴ γραμμάτιον, ἀπόδειξις, κρατικὸν ἔγγραφον κλπ. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ σημειώματος τοῦ ἰδίου σερασκέρη ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος. Ἡ ἀνάμειξις τοῦ Τούρκου ἀξιωματοῦχου εἰς ὑπόθεσιν δύο ραγιαδῶν ἥδη διὰ τοῦ παρόντος ἔγγραφου γίνεται περισσότερον οὐσιαστικὴ. Ἡ διαταγὴ ἀποστέλλεται μὲ εἰδικὸν ἀπεσταλμένον καὶ καταλήγει σαφῶς : ν' ἀποστείλουν τὸν κακοπληρωτὴν οἱ προεστοὶ εἰς Κάρυστον τῇ συνοδείᾳ τοῦ ἀπεσταλμένου, διὰ νὰ γίνη ἡ ἐκκαθάρισις (νὰ ξεπαστρεύουν ἀφεύκτως).

41. Κίμωλος 23 Ὀκτωβρίου 1829. Δημογεροντία Κιμώλου πρὸς τὴν Γεν. Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας, περὶ ἀποστολῆς τοῦ διδασκάλου Ἀθανασίου ἱερομονάχου τοῦ Σιφνίου, πρὸς τε-

λειτουργήσιν του εἰς τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον. Τὸ ἔγγραφον ἐκ τῶν ΓΑΚ ἐξέδωκεν ὁ Σ. Μ. Συμεωνίδης εἰς τὴν «Κυκλαδ. Ἐπιθεώρησιν», ἔτ. Δ' (1970), φ. 9 - 10, σ. 21.

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ἡ Δημογεροντία τῆς Κιμῶλου

Πρὸς τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας

Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 11637 εὐχάριστον διακήρυξιν τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως καὶ κατὰ τὴν πληρεξουσίαν αἰτησιν ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὡς ἡ ὑπ' ἀριθ. 13627 διακήρυξις αὐτῆς διαλαμβάνει, ἐπιστέλλεται ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν ἐνσφράγιστον κύριος Ἀθανάσιος ἱερομόναχος, Σίφνιος, πρὸς τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας, ἵνα παραστήσῃ αὐτὸν πρὸς τοὺς τῆς σχολῆς ἐπιτρόπους, ὡς ἐφιέμενον τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς καὶ διδάξαντα ἕξ καὶ ἐπέκεινα χρόνους τοὺς παῖδας ταύτης τῆς νήσου καὶ ὠφελήσαντα οὐκ ὀλίγον αὐτοὺς καὶ διαγαγόντα σωφρόνως καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐνταῦθα διατριβήν, ἵνα διδασκόμενος ἐντελῶς ταύτην ἐπιστρέψῃ ἐνθάδε αὖθις, εἰς τὸ νὰ ὠφελήσῃ ἔτι περισσότερον τοὺς προλεχθέντας παῖδας ταύτης τῆς νήσου. Παρακαλεῖ δὲ ἡ δημογεροντία αὕτη τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας, ἵνα γνωστοποιήσῃ καὶ χορηγήσῃ τὸν εἰρημὸν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Σχολῆς, πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν του.

20 Καὶ μὲ τὸ προσήκον σέβας ὑποσημειούμεθα.

Ἐν Κιμῇλφ τῇ 23ῃ Ὀκτωβρίου 1829

Οἱ δημογέροντες

(Τ.Σ.) Τομάζος Γαβαλᾶς

νικόλαος σάρδης λογοθέτης.

42. Κίμωλος 31 Ὀκτωβρίου 1830, ἀναφορὰ κατοίκων πρὸς τὸν Κυβερνήτην Καποδίστριαν, περὶ μισθοδοσίας τοῦ διδασκάλου τῆς νήσου. Τὸ ἔγγραφον εἰς ΓΑΚ. Ἔκδοσις Σ. Μ. Συμεωνίδου, εἰς «Κυκλαδ. Ἐπιθεώρησιν», ἔτ. Δ' (1970), φ. 9 - 10, σ. 21.

Ἐξοχώτατε καὶ σεβαστὲ Κυβερνήτα τῆς Ἑλλάδος. Καὶ οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τῆς νήσου Κιμῆλου ἐπιθυμοῦντες νὰ ἴδωμεν καὶ τὴν εἰς τὴν πατρίδα μας ἀποκατάστασιν ἀλληλοδι-

- 5 δακτικῆς σχολῆς πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ τῶν τέκνων ἡμῶν καὶ ἐπιστηριζόμενοι μετὰ Θεὸν εἰς τὴν πρόνοιαν καὶ προστασίαν τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ἥτις ἀνεξαιρέτως, ὡς κοινὸς πατήρ, οὐδὲ μικρὸν παραβλέπει ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας, ἐπιδαψιλεύων καθ' ἑκάστην διαφόρως τὰς ἀγαθοεργίας του, ὡς σοφὸς Κυβερνήτης, ὠκοδομήσαμεν (συνεργεία καὶ τοῦ διοικητοῦ ἡμῶν κ. Ι. Πιτιάρη) καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς ἀναγκαίαν ταύτην σχολήν.

- 10 Ἄλλ' ἐν τοσούτῳ, ὑστερούμενοι, δὲν δυνάμεθα νὰ συστήσωμεν καὶ διδάσκαλον ὑπὸ μισθόν, καὶ νὰ προμηθεύσωμεν τὰ λοιπὰ ἀναγκαῖα. Ἐνεκα τούτου προστρέχομεν εἰς τὸ ἔλεος τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως, ἐλπίζοντες ὅτι θέλει εὐαρεστηθῆ νὰ χορηγήσῃ τὸν μισθὸν τούτου καὶ τὰ λοιπὰ.

- 20 Ἀνατείνοντες δὲ καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν πρὸς τὸν οὐρανὸν χεῖρας ἰκέτιδας, ὅπως ποιήσῃ Κύριος ὁ Θεὸς πολυχρόνιον τὸν σεβαστὸν ἡμῶν Κυβερνήτην... καὶ παρακαλοῦντες ἐν τούτοις τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα νὰ δεχθῇ εὐμενῶς τὰ εἰλικρινῆ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς μας καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν τελείαν ἀφοσίωσίν μας, ὑποσημειούμεθα μὲ τὴν ὑψηλὴν ὑπόληψιν καὶ βαθύτατον σέβας.

Ἐν Κιμῆλῳ τῇ 31 8βρίου 1830

Ἵπογράφουν 61 κάτοικοι Κιμώλου.

(Τὸ ἔγγραφον ἐπικυρώνει ἡ δημογεροντία).

43. Ναύπλιον 5 Φεβρουαρίου 1830. Διάταγμα Κυβερνήτου Καποδίστρια, περὶ διορισμοῦ ἀστυνόμου Κιμώλου τοῦ Ἐλευθερίου Παρθενοπούλου. Ἐκ τοῦ ἀρχείου Ἐλευθερίου Μ. Βεντούρη.

Ἀριθ. 626

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος

διατάττει

- 5 Α'. Ὁ κύριος Ἐλευθέριος Παρθενόπουλος διορίζεται ἀστυνόμος τῆς νήσου Κιμῆλου.
Β'. Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας νὰ ἐνεργήσῃ τὸ παρὸν διάταγμα.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 5ῃ Φεβρουαρίου 1830

Ὁ Κυβερνήτης

Ἰ. Α. Καποδίστριας

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

N. Σηλιάδης.

Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

N. Σηλιάδης.

44. Μῆλος 18 Μαρτίου 1832. Διοικητικὸς τοποτηρητῆς Μήλου-Κιμῶλου πρὸς τὴν δημογεροντίαν Κιμῶλου, περὶ διορισμοῦ ὡς ἀστυνόμου Κιμῶλου Δημητρίου Λεοντῇ ἀντὶ τοῦ Ἐλευθερίου Παρθενοπούλου. Ἐκ τοῦ ἀρχείου Ἐλευθερίου Μ. Βεντούρη.

Ἀριθ. 8

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ὁ διοικητικὸς τοποτηρητῆς Μήλου καὶ Κιμῆλου

Πρὸς τὴν δημογεροντίαν Κιμῆλου

Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 380 τῆς ἐκτάκτου ἐπιτροπῆς ἐδιωρίσαμεν ἀστυνόμον τῆς νήσου σας τὸν κύριον Δημήτριον Λεοντῆν ἀντὶ τοῦ κυρίου Ἐλευθερίου Παρθενοπούλου.

Προσκαλεῖσθε δὲ νὰ τὸν ἀναγνωρίσητε ὡς τοιοῦτον, ὁ ὁποῖος θέλει συντελεῖ μὲ ὑμᾶς ὅσα τῶν χρεῶν του καὶ ὡς ὁδηγίαι του τὸν ἀπαγορεύουν.

Ἐν Μήλῳ τῇ 18 Μαρτίου 1832

Ὁ διοικητικὸς τοποτηρητῆς

Δρόσος Σιγάλας

Ὁ γραμματεὺς

N. Κόμης.

45. Ἄργος 28 Ἰουλίου 1822. Καταστροφή τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη εἰς τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων, ὡς τὴν κοινοποιεῖ ἡ διοίκησις πρὸς τὰ περιφερειακὰ ὄργανα καὶ ταῦτα πρὸς τὸν λαόν.

Ἀριθ. 2556

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Μινίστρος τοῦ Πολέμου

Πρὸς τὸν φιλογενέστατον ἀντέπαρχον τῆς νήσου Μήλου καὶ
 5 Κιμῆλου κύριον Ἀναστάσιον Βουδέλην

Ἐν Ἀργεὶ τῇ 28 Ἰουλίου 1822

Ὁ Χουρσίτης ἀπεφάσισε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον,
 τὸ κέντρον τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, ἀφοῦ εἰς μάτην ἐπαι-
 δεύθῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, θυσιάζοντας ὑπὲρ τὰς
 10 8 χιλιάδας Ἀλβανούς· εἰς τὰ Δερβένια δὲν ἤδρεν ἀρκετὴν ἀντί-
 στασιν διὰ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν
 στρατευμάτων τοῦ ὁποίου ἦσαν σχεδὸν ἀπὸ 25 χιλιάδες, διὰ τοῦ-
 το μὲ μεγάλῃν ὁρμὴν ἐμβῆκεν αἰφνιδίως ἔφθασεν εἰς Κόρινθον,
 καὶ ἐκεῖθεν διέβη εἰς Ἀργος, καὶ εἰς τὰς πεδιάδας Ναυπλίου. Ἡ
 15 ὑπερτάτη Διοίκησις διὰ τὸ αἰφνίδιον τοῦτο συμβεβηκὸς ἐταρά-
 χθη σφόδρα. Ἐπρόσταξε τὰ ἀδύνατα μέλη νὰ τραβηχθῶσι εἰς τὰ
 ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου, νὰ καύσωσι ὅσα γεννήματα ἦτον εἰς
 τὸ Ἀργος καὶ εἰς τὰς πεδιάδας. Καὶ παρατηροῦσα τὴν στιγμιαί-
 20 αν ἀταξίαν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐφρόντιζον νὰ λεηλατήσουν
 καὶ τοὺς ἀδελφούς των, ἔκρινεν εὐλογὸν νὰ ἀσφαλισθῇ εἰς τὸν
 Ἀργολικὸν κόλπον. Οἱ δυνατοὶ στρατηγοὶ τῆς Πελοποννήσου
 ἀκούσαντες ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀπεκόπηκε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα
 25 τους, ἔτρεξαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη μὲ ἀπόφασιν νὰ καταλάβῃ ὁ ἐ-
 χθρὸς, ὅτι ἡ τοιαύτη τόλμη προῆλθεν ἀπὸ τρέλλαν, καὶ ὅχι ἀπὸ
 ἀνδρείαν. Μὲ τοὺς στρατηγούς ἦλθον καὶ 8000 Ἕλληνες, κυριευ-
 μένοι ὅλοι ἀπὸ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμόν. Πρῶτος των σκοπὸς ἐ-
 στάθη νὰ κόψουν τὴν κοινωνίαν τῆς Κορίνθου καὶ Ἀργους, διὰ
 30 νὰ ἐμποδίσουν νὰ τοὺς ἔλθουν τροφαί. Δὲν ἦτον ἄλλος φρονιμώ-
 τερος καὶ στρατηγηματικώτερος στοχασμὸς ἀπὸ τοῦτον. Ὁ ἐ-
 χθρὸς μετὰ εἴκοσι ἡμέρας εὐρέθη ἀναγκασμένος νὰ ἀναχωρήσῃ
 ἀπὸ τὸ Ἀργος μὲ ὅλον τὸ στράτευμά του, καὶ νὰ διαβῇ εἰς Κό-
 ρινθον. Οἱ ἀνδρεῖοι Ἕλληνες ὅμως ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὸν ἀνίκη-
 35 τον Νικήτα, Κολοκοτρώνη, Κολιόπουλον κλπ. τοὺς ἐμπόδισαν
 τὴν διάβασιν, τοὺς ἐσκόρπισαν, ἐσκότωσαν ὑπὲρ τρεῖς χιλιάδες,
 τοὺς ἐπῆραν ὅλα τὰ πολεμικὰ ἐφόδια, ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας ἄ-
 λογα, πολλὰ καμήλια, ὅλα τὰ κανόνια τοῦ κάμπου, καὶ ἐν ἐνὶ λό-
 γῳ τοὺς ἀφάνισαν καὶ ἀκόμη τοὺς κυνηγοῦσι σκοτώνοντες τὰ
 λείψανα αὐτῶν, καὶ νὰ κάμουν λαμπροτέραν τὴν λαμπράν τους
 ταύτην νίκην ἐσκότωσαν καὶ τὸν ἴδιον Μαχμοῦτ πασᾶν Δράμα-

40 λην σερασκέρην τους. Μὲ τοιαύτην ἔνδοξον νίκην ἔκαμαν τὸν ἐχθρὸν νὰ καταλάβῃ ὅτι τὸ κέντρον τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας γίνεται τάφος τῶν τὰ Δερβένια ἦταν δυνατά, ὠχυρωμένα ἀπὸ ἑλληνικὰ στρατεύματα, καὶ ἄλλα στρατεύματα ἐχθρῶν δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν.

45 Ἡ δυτικὴ Ἑλλάς φυλάττει ἐξαίρετα καὶ γενναίως τὰς θέσεις της, τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ἡ ἀνατολικὴ Ἑλλάς· ἦτο βέβαιον λοιπὸν τὸ μινιστέριον τοῦτο ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλει σᾶς χαροποιήσῃ με τὴν εἶδησιν, ὅτι ἀπὸ τὰς 25 χιλιάδας ἐχθρῶν δὲν ἔμεινε μήτε ἕνας, καὶ ὅτι τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου παρεδόθη εἰς τὰ ἑλλη-

50 νικὰ ἄρματα. Δώσατε λοιπὸν τὴν εἶδησιν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων σας διὰ τοιαύτην λαμπρὰν νίκην. Τί λέγω νίκην; διὰ τὸν τέλειον ἀφανισμόν τοῦ ἐχθροῦ, ὅπου ἀπετόλμησεν νὰ πατήσῃ τὸ ἔδαφος τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ὑπερτάτη Διοίκησις ἄγρυπνος καθ' ἐκάστην ἐξακολουθεῖ τὰς ἐργασίας της, καὶ μετ' ὀλίγας ἡ-

55 μέρας θέλει διαβῇ εἰς Ἄργος. Ἡ εὐγένειά σας ὅμως χωρὶς νὰ ἀκούσῃτε τῶν χαιρεκάκων καὶ μάλιστα ἐκείνων, ὅσοι φροντίζουν διὰ τῆς ἀναρχίας νὰ κάμουν τὴν τύχην τῶν, ἐπειδὴ ἦτο πτωχοὶ ἐναρέτου φιλογενείας, ἐξακολουθήσατε τὸ ὑπουργημά σας, καὶ φροντίσατε τὴν καλὴν καὶ εὐνομον διοίκησιν τοῦ λα-

60 οῦ, τοὺς ὁποίους ἡ ὑπερτάτη Διοίκησις ἐνεπιστεύθη εἰς χεῖρας σας, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν δύναται ποτὲ νὰ συστηθῇ τοῦ ἔθνους μας ἡ ἀνεξαρτησία. Ὅποιος κατὰ τῆς Διοικήσεως ὁμιλεῖ εἶναι ἐχθρὸς τοῦ ἔθνους, τώρα εἶναι καιρὸς νὰ γνωρισθῶσιν οἱ καλοὶ ἀπὸ τοὺς κακοὺς πατριώτας. Ἐπειδὴ οἱ μὲν καλοὶ ἐπιθυμοῦν τὴν εὐνομίαν καὶ τὸ ἔθνικὸν σύστημα, οἱ δὲ κακοὶ τὴν ἀναρχίαν, ἀταξίαν, καὶ ἀκαταστασίαν καὶ ὑγιαίνετε.

Τοῦ φονευθέντος πασᾶ τὸ κεφάλι ἔφερον σήμερον καὶ ἐγνωρίσθη ὅτι δὲν εἶναι τοῦ Δράμαλη, ἀλλὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρώην Σαδράζαμη.

70 Ὁ μινίστρος τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ προσωρινὸς μινίστρος τοῦ Πολέμου

Ἰωάννης Κωλέτης

Εἰς ἑλλειψιν Γ. Γραμματέως

Μανουὴλ Σαλτέλης.

75 Ὅτι ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ

ἀντέπαρχος Μήλου καὶ Κιμῆλου
Ἀναστάσιος Βουδέλλης.

46. Καστρί 2 Αὐγούστου 1822. Τὰ κατὰ τὴν μάχην τῶν Δερβενακίων καὶ μετ' αὐτὴν.

Πρόκριτοι τῆς νήσου Μήλου,

Σᾶς εἰδοποιῶ τὸ χάλι τῶν Ἀγαρηνῶν, τὸ ὁποῦ ἐστάθη, ὁποῦ ἐμαζώχθησαν ὅλοι εἰς τὸν κάμπον τοῦ Ναυπλίου καὶ ἔκαμαν ἀρχὴ οἱ Ἀρβανῖτες καὶ ἐγύρεψαν ταῖνια, ὁποῦ εἶχαν δεκαπέντε ἡμέρας νὰ βάλουν ψωμί εἰς τὸ στόμα τοὺς καὶ οἱ πασάδες δὲν εἶχαν νὰ τοὺς δώσουν μόνον τοὺς λέν, σῦρτε νὰ εὔρετε· καὶ εὐθὺς ἔπεσαν ν' ἀρπάξουν φυσέκια νὰ φύγουν· καὶ πιάνει ὁ τζεπχανὲς καὶ καίονται ἕως 200 Τοῦρκοι καὶ ἔφυγαν οἱ Ἀρβανῖτες, φεύγουν καὶ οἱ Γκέγκηδες· βλέποντες οἱ πασάδες ὁποῦ τραβιοῦνται τὸ ἀσκέρι, ἐτραβήχθησαν καὶ αὐτοὶ διὰ νὰ περάσουν ὅλοι μαζὶ καὶ κατὰ πόδι τοὺς ἐπῆραν οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ καπετὰν Νικήτας τοὺς κάνει καρτέρι εἰς τὴν Κλεισούραν καὶ τοὺς κτυπᾷ ἀπὸ ἐμπρὸς καὶ ἀπὸ πίσω οἱ ἄλλοι, καὶ αὐτὸ ὁποῦ ἐγίνε πάντοτε νὰ δώσῃ ὁ Κύριος νὰ γένη, ὁποῦ ἐσκοτώθησαν Ἀγαρηνοὶ ἕως 3.000. καὶ ὅσοι ἐγλύτωσαν ἐπέρασαν κατὰ τὴν Κόρινθον κυνηγῶντες οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐπάγησαν καὶ τοὺς ἐπῆραν τζεπχανέδες, κανόνια, χαζνέ, ζῶα, ἄλογα, μουλάρια, καμήλια ἕως ἐπτὰ χιλιάδας, ἐσκοτώθη καὶ ἓνας πασᾶς καὶ τώρα στέκονται ὅλοι ὅσοι ἐγλύτωσαν εἰς τὴν Κόρινθο, καὶ οἱ ἐδικοὶ μας ἔχουν τὲς ρίζες πιασμένες καὶ τοὺς φυλάττουν, διὰ νὰ μὴν ἀρπάξουν τίποτε προβεζιὸ ἕως νὰ ψωφήσουν, καὶ στὸ Ἀνάπλι ἔμεινεν ὁ Ἀλῆ πασᾶς μὲ χιλίους νομάτων καὶ αὐτὸ τὸ μπλοκάραμε· ταῦτα καὶ θεόθεν ὑγιαίνετε.

Καστρί τὴν 2 Αὐγούστου 1822

Κυριάκος Ἀνδριανοῦ.

Ὅτι ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ

Ὁ ἀντέπαρχος Μήλου καὶ Κιμῶλου

Ἀναστάσιος Βουδέλλης.

47. Μῆλος 5 Αὐγούστου 1822. Ἀντέπαρχος Μήλου πρὸς Κιμωλίους συμπληρῶν τὰς εἰδήσεις τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου.

Ἀριθ. Πρωτ. 34

Τοῖς εὐγενεστάτοις κυρίοις προκρίτοις τῆς
νήσου Κιμώλου. Εἰς Κίμωλον

Γενναιότατοι πατριῶται Κιμῶλιοι! Ἀπὸ τὸ ἐσώκλειστον
γράμμα τῶν προκρίτων Ὑδραίων παρατηρεῖτε ὅτι πρέπει νὰ ἐγι-
νεν ἡ φθορὰ τῶν Τούρκων πολλὰ μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅσην δὲν γρά-
φει ὁ Κυριάκος Ἀνδριανοῦ καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐλπίζομεν
νὰ τὴν βεβαιωθῶμεν καὶ ἐγγράφως ἀπὸ τοῦς ἰδίους Ὑδραίους καὶ
ἄμποτε. Ἐχομεν βεβαιωτάτας εἰδήσεις, ὅτι εἰς τὸν ἐχθρικὸν στό-
λον διεδόθη γενικῶς εἰς ὅλους ἡ ἀσθένεια τῆς πανώλης τόσον
ὥστε κοντενεῖ νὰ τοῦς ἐξολοθρεύσῃ. Ἀπὸ τὸ αὐτὸ γράμμα τῶν
Ὑδραίων παρατηρεῖτε τὴν πόσιν ἀνάγκην μετρητῶν ἔχουν·
πρέπει λοιπὸν νὰ ἔχετε τὰ τῆς συνεισφορᾶς καὶ δεκάτων μετρητὰ
ἔτοιμα, διὰ νὰ μετρηθοῦν ἀμέσως ὅταν ἔλθουν οἱ ἄρμοσταί. Ἄν
λάβω καμμίαν χαροποιὸν εἶδησιν, θέλω σᾶς τὴν γράψῃ.

Σᾶς ἀσπάζομαι μὲ τὸν ἀσπασμὸν τῆς πατρίδος
πατριώτης

ἀντέπαρχος Μήλου καὶ Κιμώλου

Ἀναστάσιος Βουδέλλης.

Ἐν Μήλῳ τῇ 5 Αὐγούστου 1822.

II. ΕΚΛΟΓΗ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

Τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις δημοσιευόμενα ἔγγραφα¹ προερχόμενα ἐκ Κιμώλου ἀφοροῦν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπιστατῶν τῆς νήσου διὰ τὸ ἔτος 1795. Ἡ θητεία ἐπιστατῶν ἢ ἐπιτρόπων εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἦτο κατὰ κανόνα ἐνιαύσιος, διήρκει δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης Μαρτίου μέχρι τέλους τοῦ Φεβρουαρίου. Οἱ ἐπιστάται ἐξελέγοντο ἐκ τῶν κληρικῶν ἢ λαϊκῶν παρὰ τῶν προυχόντων. Τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1 Μαρτίου 1795 ἔγγραφον διαγράφει ἐπακριβῶς τὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐκλεγέντων δύο ἐπιστατῶν. Ταῦτα ἦσαν κυρίως ἡ εἰσπραξις τῶν φόρων κατὰ τρόπον ἀκριβοδίκαιον. Συγχρόνως ἄμως παρέχεται εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξουσία καὶ τῆς ἐπιβολῆς ποινῶν κατὰ τῶν ἀδικοπραγούντων.

Ἄξιον μνείας τέλος εἶναι, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν δημοσιευμένων ἐγγράφων, ὅτι καὶ διὰ τὸ ἔτος 1795 ἐπανεκλέγονται ὡς ἐπιστάται ὁ «αἰδεσιμώτατος ἅγιος Οἰκονόμος Σάρδης»² καὶ ὁ «σιδὼρ Γιωργάκης Ροῦσος», οἵτινες εἶχον διατελέσει τοιοῦτοι καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ ζητεῖται ὅπως ἀκυρωθῇ ὁ ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν διορισμὸς τοῦ «σιδὼρ Βασιλάκη»³ ὡς ἐπιστάτου. Καὶ τοῦτο, διότι οἱ κάτοικοι τῆς Κιμώλου εἶχον, ὡς φαίνεται, πικροτάτην πεῖραν τῆς ἰδιοτελείας τοῦ τελευταίου τούτου, ὅτε εἰς τὸ παρελθὸν εἶχε διατελέσει βοεβόδας, τοὔτέστιν ἐνοικιαστῆς τῶν φορολογικῶν προσόδων τῆς νήσου.

1. Ταῦτα ἀναδημοσιεύονται ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Μενελάου Τουρτόγλου, Περὶ τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ μετ' αὐτὴν μέχρι καὶ τοῦ Καποδιστρίου, «Ἐπετηρὶς Κέντρου Ἑρευνῆς Ἱστορίας Ἑλλην. Δικαίου» Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τ. 15 (1968), σσ. 7, 35 ἐξ.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ἱερέως Δημητρίου Σάρδη, περὶ οὗ βλ. Κ. Ι. Δυοβου-νιώτου, Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ἀρχ. Ἐπιτρόπου Κιμώλου ἐγκύκλιοι καὶ ἔγγραφα, Α' (1935), σ. 3. «Κιμωλιακά» Β' (1972) σσ. 279 - 282 καὶ Γ' (1973) σσ. 342 - 344.

3. Ὡς προκύπτει ἐξ ἐγγράφων ἀποκειμένων εἰς τὰ Γεν. Ἀρχεῖα τῆς Χάγης, ὁ Βασιλάκης Σάρδης, ὡς καὶ ὁ πατὴρ του καὶ ὁ υἱός του, διετέλεσαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑποπρόξενοι τῆς Ὁλλανδίας ἐν Κιμῶλῳ καὶ Μήλῳ. Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Ὁλλανδοῦ ἱστορικοῦ κ. B. Slot.

1795 Μαρτίου πρώτη. Κίμηλος.

Τὴν σήμερον φανερώνομε ἐμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι / ἱερεῖς κ(αἰ) ἐπίτροποι κ(αἰ) ὅλος ὁ κοινὸς ραγιᾶς ἡμεῖς ἐγκάτοικοι / τῆς νήσου Κιμήλου, μετὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἀπεσταλμένου μας / ἀπὸ βασιλεύουσα ὁποῦ ἤθελε τοῦ ἐστεῖλει ὁ κοινὸς ραγιᾶς μᾶς / φανερώνει ὁπῶς ἤπηρε τὸ μπουγιουρδί μας ὁ σιὸρ Βασιλάκης ἐ/συναχθήκαμε ὅλος μικρὸς κ(αἰ) μεγάλος κ(αἰ) ἐδιαβάσαμε τὸ ἐν/δοξο μπουγιουρδί τοῦ πολυχρονίου βιζίρι κ(αἰ) καπιούδαν πασᾶ κ(αἰ) / τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχων δραγουμάνου τὴν ἐπιστολή, κ(αἰ) τὰ προσκυ/νήσαμε ὅλος ὡς πιστοὶ ραγιαδες ὁποῦ εἴμεσθε κ(αἰ) εἶδαμε ὅτι νὰ / προστάζεται ὅτι νὰ εἶναι ὁ σιὸρ Βασιλάκης διὰ ἐπιστάτης, ὅμως δὲν / εἴμεσθε εὐχαριστημένοι ἀπὸ κάτω του κ(αἰ) ἐψηφίσαμε τὸ αἰδεσιμῶτατο / ἅγιον οἰκονόμον Σάρδη. καὶ τὸ σιὸρ Γιωργάκη Ροῦσο ἐπιστάτες μας τῆς / παρούσης χρονιᾶς νὰ συνάξουν τὰ δοσίματά μας τὰ οὐσουρία τῆς γῆς / λέγω τὰ δέκατά μας καὶ κουμερκία κ(αἰ) εἴτις ἄλλο δικαίωμα τοῦ βοῖ / βονταλικίου κ(αἰ) νὰ ἔχουν ἐξουσία νὰ χαψιώνουν, νὰ παιδεύουν, νὰ ζερε/μετίζουν τοὺς ἀτάκτους διὰ νὰ ἔχουν τὴν ἀναπαυσίν των οἱ καλοὶ κ(αἰ) νὰ / πουλοῦν τὰ δέκατά μας μὲ κάθετεν συμφέρον τοῦ κοινοῦ μας κ(αἰ) τελειώνον/τας ὁ χρόνος, νὰ εἶναι χρεῶσται οἱ ἄνωθεν ἐπιστάται νὰ δίνουν καθαρὸν/λογαριασμὸ τῶν ἐπίλοιπων προεστών κ(αἰ) ὁλόνου τοῦ ραγιᾶ κ(αἰ) διὰ πίστωσιν / κ(αἰ) βεβαίωσι δίδομε τὸ παρὸν εἰς χεῖρας τως. ὑπογράφοντάς την ἰδιοχει/ρός μας, τυπώνοντάς την κ(αἰ) μὲ τὴν βούλα τῆς κοινότης εἰς ἀσφάλεια.

Χορεποισκο(πος) λογοθέτης	κοςστατακὶς κανσὸς
ὁ σακελλίου	μαθιὸς κιπριανὸς
προτο πα πας σαλιβαράς	αποστολὸς ρουσος
παπὰ νικόλας λογοθετης	πετρακὶς νικόλα
Ἰω(άννης) Σάρδης κ(αἰ) ἐπίτρος	Θεοδορις ζιανέτη
γιανὶς . βορδιονις .	γιόργις βεντούρις
διμιτρις . βοργις.	ἰω(άννης) αφεντάκις
γιόργακὶς γλικοφριδὶς	περακὶς ἀφεντάκις
μικέλης χαληόπουλλος	ιω(άννης) μουστάκας

γιόργις ἀντιβάχις
 γιανίς κἀναβαρις
 γερονιμὸς ρουσος
 μαρκὸς βετουρις
 ἀντόνηου γαβαλλᾶς
 γλιγορις βεγνερος
 κοστατὶς πολιδερὸς
 διμιτρις ραφος
 γιζεπος χοτῖς
 ατονὶς αφετακίς
 Διμιτρι καναβαρίς
 νικολὸς ραπιας
 ατονὶς λογοθετὶς
 ιω(άννης) λογοθετῖς
 διμιτρις μουρμουναῖς
 ιω(άννης) πρεζανῖς
 γιζεπὸς ραφος
 νικολος κοτολουρις
 ανεγνοστις βετουρις

νηκολος βορδονῆς
 ἡοανακῖς ρούσος
 πατηστας στρατῆς
 λεφθερης βεγερεῖς
 διμιτρις βετουρις
 μαθὸς καγάος
 κοστᾶτῆς του πανάου
 λάπρηανο μούστακάς
 ατρεας σεφγοτης
 βασιλης στρατῆς
 κοστατακης μούδηνὸς
 γίανης κἀναβαρης
 φραζεσκὸς γιοργης κοστατης
 κόστατης βεγερεῖς
 φήληπος ραφὸς
 γηοργῆς χοτῆς
 κοστατης μούρμουναῖς
 ατρεγας σαραμακου
 γουζες σαρδὶς

1795 Ἀπριλίου 21, Κίμωλος.

Τὴν σήμερον ἐσυναχθήκαμε ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι / ἱερεῖς κ(αὶ) ἐπίτροποι κ(αὶ) ὅλος ὁ κοινὸς ραγιᾶς τῆς νήσου Κιμῆλου κατὰ τὴν / συνήθειαν τοῦ τόπου μας. εἰς τὸ ἐπιτρο(πι)κὸν μας ἐρχόμενος ἀπὸ βασιλεύ/ουσα ὁ ἀπεσταλμένος μας γιωργάκης ράφος τὸν ἐκράξαμε κ(αὶ) τοῦ εἶπαμε. διὰ τὸ ἐνδοξο μπουγιουρδῆ μας. ὡς καθὼς τὸν εἶχαμε στελλᾶμενο ἂ /πάνω μὲ τὸ πεσινάτι μας. κ(αὶ) μὲ ὅλα τὰ συνηθισμένα τῶν ἀφεντάδω /μας κ(αὶ) μᾶς φανερώνει ὅτι τὸ ἐνδοξο μπουγιουρδῆ δὲν μοῦ τὸ ἔδωσαν ἔ /μένα μονοῦ τὸ ἔδωσαν τοῦ σιὸρ βασιλάκη. διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸ κοινὸ μας /μακτοῦ ἐκαρτερούσαμε κάθε μέρα ἀπὲς ἦλθε ὁ ἀπεσταλμένος μας νὰ /μᾶς τὸ διαβάσῃ κ(αὶ) τοῦ λόγου του τὸ εἶχε χασιωμένο εἴκοσι μέρες κ(αὶ) δὲν /ἠθέλησε νὰ μᾶς τὸ φανερῶσῃ ἕως ὡς ὅπου ἔστειλε κ(αὶ)

ἤφερε τὸν / ἄνθρωπόν σας ἀπὸ τῆ σίφνο τὸ ὄνομά του δημή-
τριον διὰ νὰ μᾶς τὸ / διαβάσῃ. διὰ νὰ κάμῃ τὰ θελήματά του.
ὡς καθὼς καταλαβαίνετε / κ(αὶ) ἡ ἐνδοξότητά σας κ(αὶ) μᾶς
τὸ διάβασε κ(αὶ) τὸ ἐπροσκυνήσαμε ὡς / πιστοὶ ραγιάδες δια-
βάζοντας κ(αὶ) τῇ γραφῇ τοῦ ἄρχοντος εἶδαμε νὰ / μᾶς γράφῃ
πρῶτον πῶς δὲν εἶδαμε καμμίαν ὠφέλεια τὸ κοινὸ μας / ἀπὸ τὰ
ἐπέρσι ὅπου τὸ ἐκάμαμε μακτοῦ δεῦτερον μᾶς γράφει / ὅπου
νὰ βάλωμεν τὸν ἄνωθεν βασιλάκη διὰ ἐπιστάτη μας. τότες /
ἐκαταλάβαμε. ὅπως εἶναι σκάνδαλα ἐδικά του. κ(αὶ) εἶπαμε ὅλοι
μας πῶς / δὲν τὸν θέμε ἔχοντας κ(αὶ) εἰς καιρὸν ὅπου τὸ ἤκανε
βοηθονταλίκη μᾶς / ἐκήρυτε ὅπως ἔχανε. τὴν μία διακόσια.
κ(αὶ) τὴν ἄλλη τρακόσια. διὰ νὰ μᾶς / ἔχῃ πάντα τετυφλωμένους.
κ(αὶ) διὰ τοῦτο ἐπίασεν πάλιν ὁ κοινὸς ραγιάς / τοὺς ἴδιους
ἐπιστάτες τοὺς ἐπερσυνούς. κ(αὶ) τοὺς ἔβαλαν διατὶ εἴμεσθε /
εὐχαριστημένοι ἀπὸ λόγου τους κ(αὶ) τοῦ ἐζητήσαμε νὰ μᾶς
δώσῃ τὸ / ἐνδοξο μπουγιουρδή μας τοῦ πολυχρονημένου μας
βεζύρη κ(αὶ) καπετὰν / πασᾶ ὡς πιστοὶ ραγιάδες. κ(αὶ) αὐτὸς
ἀγκικόντας πῶς δὲν τὸν ἐθέ / λαμε ἐπιστάτη μας. τὸ ἐπῆρε κ(αὶ)
πάγει διὰ νὰ μᾶς κατατέρξῃ / διατὶ γυρεύει πάντα τὸ συμφέρον
τὸ ἐδικό του. κ(αὶ) ὅχι τῆς πτωχο / λογίας. κ(αὶ) εἰ μὲν κ(αὶ) ἤθελε
νὰ νοχλήσῃ τὸ κοινὸ μας παρακαλοῦ / μεν ἀφέντι νὰ μᾶς δώσετε
τόπο νὰ καθίσωμε διατὶ δὲν / ἤμποροῦμε πλέον ἀπὸ λόγου του
νὰ ὑποφέρωμε τὰ σκάνδαλα των / καθέκαστον χρόνον κ(αὶ)
διὰ τοῦτο ὑπογράφομε κ(αὶ) ἰδιοχειρός μας / τυπόνωντάς τη
κ(αὶ) μὲ τῇ βούλᾳ τῆς κοινότης.

ἀπάνω εἰς τῇ μάζωξι ὅπου εἶχεν ὁ χασὰν τζαβούσης τὸν κό /
σμον συναγμένον κ(αὶ) ἐδιαβάσαν τὴν ἐπιστολὴν σας ἐριβά-
ρισεν κ(αὶ) ὁ νορὶς τσαβούσης κ(αὶ) μετὰ τοῦτον θέλετε τὸν
ἄρωτήσετε τὰ ὅτι ἤκου / σεν τοῦ κόσμου κατὰ τὴν ἀλήθεια.
προεστῶτες καὶ ἐπίτροποι βεβιαίω / νομε τὸ παρόν.

κόπια τοῦ γραμμάτου / ἀπὸ τὸ καθολικόν.

III. ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΓΑΜΩΝ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΩΝ ΕΝΟΡΙΤΩΝ Ι. ΝΑΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΚΙΜΩΛΟΥ (1835-1854)

Εἰς δύο λυτὰ φύλλα, ἀποκείμενα εἰς τὸ Κιμωλιακὸν ἀρχεῖον τοῦ πατρός μου οἰκονόμου Σπυρίδωνος ἔχουν καταχωρισθῇ πράξεις τινές ληξιαρχικαὶ γάμων (εἰς τὸ α΄) καὶ θανάτων (εἰς τὸ β΄), ἀναγόμεναι εἰς τὰ ἔτη 1835-1854. Τὰ δύο φύλλα φέρουν ἄνω δεξιά τὴν σφραγίδα τῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου καὶ ὡς φαίνεται ἐχρησιμοποιήθησαν ἀντὶ ληξιαρχικοῦ βιβλίου ὑπὸ τῶν ἐφημερίων τῆς ἐνορίας τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ταξιαρχῶν, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς διαφοροῦ γραφῆς τῶν διαδεχομένων ἀλλήλους ἱερέων. Δημοσιεύομεν τὰς ἐν λόγῳ ἀναγραφὰς κατὰ τὴν φυσικὴν σειρὰν τῆς καταχωρίσεώς των, ἀποκαθιστῶντες σιωπηρῶς ὀρθογραφίαν καὶ στίξιν. Ἡ σημασία τοῦ ἐρχομένου εἰς φῶς ὕλικοῦ ἴσως δὲν εἶναι μεγίστη, διὰ τὴν τοπικὴν ὅμως ἱστορίαν τῆς νήσου καὶ διὰ τὸν θρησκευτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τῶν κατοίκων αἱ ἐν λόγῳ ληξιαρχικαὶ πράξεις ἔχουν ἀναμφισβήτητον ἀξίαν, ἰδίως θὰ χρησιμεύσουν κάποτε εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου.

Διὰ τὴν σύναψιν γάμου ἀπητεῖτο ἐγγραφος τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ἄδεια, ἥτις καὶ ἐμνημονεύετο ἐν τῇ ληξιαρχικῇ πράξει. Ἀξίον πολλῆς προσοχῆς εἶναι ὅτι πρὸ τῆς ἱερολογίας οἱ μελλόγαμοι ἐξωμολογοῦντο καὶ ἐκοινωνοῦν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Τοῦτο δὲ συνέβαινεν ἐφ' ὅσον ἀμφοτέροι ἤρχοντο εἰς πρῶτου γάμου κοινωνίαν. Ἀντιθέτως ἡ ἐξομολόγησις καὶ ἡ κοινωνία τῶν ἀχράντων Μυστηρίων παρελείπετο εἰς ἣν περίπτωσιν ὁ εἷς τῶν μελλογάμων ἦτο δευτερόγαμος¹. Ταῦτα συνέβαινον κατὰ τὸ παρελθόν. Προϊόντος τοῦ χρόνου αἱ ἀνωτέρω διαδικασίαι καὶ διατυπώσεις ἔπαυσαν, ὡς φαίνεται, νὰ τηροῦνται. Ἀπὸ τοῦ 1851 εἰς τὰς ληξιαρχικὰς πράξεις γάμων σημειοῦνται ἀπλῶς ὁ χρόνος τῆς τελέσεως τῶν γάμων καὶ τὰ ὀνόματα τῶν νυμφευθέντων.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ληξιαρχικὰς πράξεις θανάτων, συντασσόμενας καὶ αὐτὰς ὑπὸ ἱερέων, παρατηροῦμεν ὅτι οἱ θνήσκοντες ἐνεταφιάζοντο εἰς τὰ προαύλια ἢ καὶ ἐντὸς τῶν ναῶν², μετ' ἔγ-

1. Βλ. Κανόνας α' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου καὶ δ' τοῦ Μεγ. Βασιλείου ἐν Ἀ. μ. Ἀλ. β. ι. ζ. α. τ. ο. Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, Ἀθῆναι 1949 (ἐκδ. 2α), σσ. 197, 358.

2. Βλ. «Κιμωλιακά» Β' (1972), σ. 212.

γραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου. Εἰς αὐτὰς μνημονεύεται πάντοτε ἡ αἰτία τοῦ θανάτου καὶ ἡ τυχὸν γενομένη ἐξωμολόγησις καὶ μετέλληψις τοῦ ἀποθανόντος.



Ἀριθ. 1.

Κατ' ἐγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ ἀπὸ αἰς Νοεμβρίου τοῦ 1835 συνεζεύχθησαν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ εἰς γάμου κοινωνίαν κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἰάκωβος Ἐλευθερίου Σάρδης καὶ ἡ Μαρία θυγάτηρ τοῦ Ἐμμανουὴλ Οἰκονόμου καὶ τῆς Ζηνιοῦ νομίμου αὐτοῦ συζύγου εἰς πρῶτον γάμον ἀμφότεροι κατ' ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν καὶ ὁμολογίαν, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐξωμολογήθησαν καὶ μετέσχον τῶν ἀχράντων Μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως. Παράνυμφοι δὲ ἦσαν: ὁ Νικόλαος Βασιλείου Στρατῆς καὶ ἡ ἡ Μαρία σύζυγος τοῦ Ἐμμανουὴλ Τσιλλινιτᾶ. Ἐν Κιμῳλφ τὴν 8 Νοεμβρίου 1835.

Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Οἰκονόμος Σάρδης¹. Οἱ παράνυμφοι. Ν. καὶ Μαρία καὶ ἀντ' αὐτῶν ἀγραμμ. ὁ Ἱερεὺς Οἰκονόμος Σάρδης.

Ἀριθ. 2.

Κατ' ἐγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. 12 καὶ ἀπὸ 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1836 συνεζεύχθησαν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ εἰς γάμου κοινωνίαν κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Κωνσταντῖνος Σοφιανῆς Πολύδωρος καὶ ἡ Ἑλένη θυγάτηρ τοῦ Γεωργίου Ἰτζεπάκη Βορδώνη καὶ τῆς Μαντελένας νομίμου αὐτοῦ συζύγου εἰς αὐτὸν γάμον ἀμφότεροι κατ' ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν καὶ ὁμολογίαν, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐξωμολογήθησαν καὶ μετέσχον τῶν ἀχράντων Μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως. Παράνυμφοι δὲ ἦσαν ὁ Ἰωάννης Ἐμμανουὴλ Οἰκονόμου καὶ ἡ Ζαμπέτα θυγάτηρ Γεωργίου Ρούσου. Ἐν Κιμῳλφ τῇ 20 Ἰανουαρίου 1836. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Οἰκονόμος Σάρδης. Οἱ παράνυμφοι καὶ ἀντ' αὐτῶν ἀγραμμάτων ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Οἰκονόμος Σάρδης.

1. Περὶ τούτου βλ. «Κιμωλιακὰ» Β' (1973) σσ. 72 - 84.

Ἀριθ. 3.

Κατ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. 9 καὶ ἀπὸ τῆς 9ης Νοεμβρίου 1844 συνεζεύχθησαν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ εἰς γάμου κοινωνίαν κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἰωάννης Νικολάου Ἀργάνης μετὰ τῆς Μαρίας τοῦ ποτε Ἀντωνίου Πρεζάνη, ὁ μὲν εἰς αὐτὸν ἢ δὲ εἰς βον γάμον κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν καὶ ὁμολογίαν. Παράνυμφοι ἦσαν ὁ Ἰάκωβος τῆς Μηλιᾶς καὶ ἡ Ζαφείρα τοῦ Δημητρίου Πρεζάνη. Ἐν Κιμῶλῳ τὴν 9 Νοεμβρίου 1844. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Ἀθανάσιος ἱερομόναχος Βουκάκης¹. Οἱ παράνυμφοι καὶ ἀντ' αὐτῶν ἀγραμμάτων ὁ ἱερεὺς Ἀθανάσιος ἱερομ. Βουκάκης.

Ἀριθ. 4

Κατ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου τοῦ 1845 συνεζεύχθησαν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ εἰς γάμου κοινωνίαν κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Βασίλειος πρῶην Οἰκονόμου Σάρδης μετὰ τῆς Αἰκατερίνης θυγατρὸς Εὐθυμίου Βεντούρη, ἀμφότεροι εἰς αὐτὸν γάμον κατ' ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν καὶ ὁμολογίαν. Παράνυμφοι δὲ ἦσαν ὁ Πέτρος Ἰωάννου Μπάος καὶ ἡ Βασιλικὴ Μάρκου Βεντούρη. Ἐν Κιμῶλῳ τὴν 14 Ἰανουαρίου 1845. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Ἀθανάσιος ἱερομόναχος Βουκάκης. Οἱ παράνυμφοι.

Ἀριθ. 5

Κατ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ Σεβασμιωτάτου ἐπισκόπου ὑπὸ ἀριθ. καὶ ἀπὸ 4 Νοεμβρίου 1846 συνεζεύχθησαν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ εἰς γάμου κοινωνίαν κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἀντώνιος Μ. Βεντούρης καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Ράμφου, ὁ μὲν εἰς αὐτὸν ἢ δὲ εἰς βον γάμον κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν καὶ ὁμολογίαν. Παράνυμφοι ἦσαν ὁ Ἐλευθέριος Ν. Σάρδης καὶ ἡ Ἑλένη Γ. Βορδώνη. Ἐν Κιμῶλῳ τὴν 4 Νοεμβρίου 1846. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Βασίλειος Οἰκονόμου Σάρδης².

1. Βλ. περὶ τούτου «Κιμωλιακά» Β' (1972), σσ. 274-5, 307.

2. Περὶ τούτου βλ. «Κιμωλιακά» Β' (1972) σσ. 96, 337, ὡς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 13 ἔγγραφον εἰς τὴν σελ. 325 τοῦ παρόντος τόμου.

Γάμος τοῦ 1851

1851, τῇ 28 Ὀκτωβρίου, ὁ Ἰωάννης Κ. Ζαννέτης ἐνυμφεύθη τὴν Αἰκατερίνην Φρ. Ράμφου, παράνυμφοι ἦσαν

Γάμοι τοῦ 1852

1852, τῇ 9 Νοεμβρίου, ὁ Ματθαῖος Ἐμμ. Βεντούρης ἐνυμφεύθη τὴν Καλομοίραν Κ. Σαλιβαρά.

1852, τῇ 27 Δεκεμβρίου, ὁ Γεώργιος Μ. Σερίφιος ἐνυμφεύθη τὴν Εἰρήνην Ν. Πρεζάνη.

Γάμος τοῦ 1853

1853, τῇ 5 Ἰουλίου, ὁ Μάρκος Εὐθυμίου Βεντούρης ἐνυμφεύθη τὴν Ἑλένην Ἐλευθερίου Παρθενοπούλου.

Γάμοι τοῦ 1854

1854, τῇ 7 Φεβρουαρίου, ὁ Ἰωάννης Π. Μουστάκας ἐνυμφεύθη τὴν Ἀννούσαν Ἰωάννου Τουρλούπη.

1854, τῇ 7 Φεβρουαρίου, ὁ Γεώργιος Ἀντωνίου Καναβάρης ἐνυμφεύθη τὴν Εἰρήνην Ἀποστόλου Μάλλη.

1854, τῇ 11 Ἀπριλίου, ὁ Ἰωάννης Κ. Σαλιβαράς ἐνυμφεύθη τὴν Αἰκατερίνην Χαραλάμπους Λογοθέτη.

1854, τῇ 11 Ἀπριλίου, ὁ Σπύρος Ἰακώβου Σάρδης ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν Μπατίστα Λογοθέτη.



Ἀπέθανε ὁ Ἰάκωβος Μάλλης καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ... τῶν Ταξιαρχῶν καὶ ἡ ἀρρώστεια αὐτοῦ ..., ἀνεξομολόγητος αἰφνιδίως.

1835 Νοεμβρίου 23, ὁ ἐφημέριος Οἰκονόμος Σάρδης.

Ἀριθ. 1.

Ἀπέθανεν ὑπ' ἀσθενείας στηθικοῦ πάθους ἡ Ἄννα σύζυγος τοῦ Ἰωάννου Μάλλη, ἐτῶν πενήντα ἐπτά, ἐξομολογηθεῖσα καὶ μετασχούσα τῶν ἀχράντων Μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως, καί, κατ' ἐγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ ἀπὸ τοῦ 1836 Ἀπριλίου 7, ἐτάφη κατὰ τὴν συνήθη ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ἐν τῷ προαυλίῳ τῶν Ταξιαρχῶν τὴν 7 Ἀπριλίου 1836. Ἐν Κιμῳλῳ τῇ 7 Ἀπριλίου 1836. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Οἰκονόμος Σάρδης.

Ἀριθ. 2

Ἀπέθανεν ἐξ ἀσθενείας τοῦ πυρετοῦ ἡ θυγάτηρ τοῦ Βασιλείου Ἐλευθερίου Σάρδη ἐτῶν ἐξ μετασχοῦσα τῶν ἀχράντων Μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως καί, κατ' ἐγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. 15 καὶ ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου τοῦ 1836, ἐτάφη κατὰ τὴν συνήθη ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρχῶν. Ἐν Κιμῶλῳ τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1836. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος.

1841 Γεναρίου πρώτη ἐπόθανε ὁ Ἐλευθέριος Σάρδης.

1841 Μαρτίου 17 ἐπόθανε ἡ Ρόζα Ἀνδρία.

1841 Νοεμβρίου 25 ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος ἡ Παρασκευὴ κόρη τοῦ Ἐλευθερίου Σάρδη.

1842 Φλεβαρίου 16 ἐσυχωρέθη ἡ παπαδιά μου.

1842 Ἰουνίου 29 ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος ὁ ἐγγονός μου Ἀντώνιος υἱὸς Κωνσταντῆ Σαλιβαρά καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσῃ.

1843 Φεβρουαρίου ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος Ἰωάννης τῆς Ἀγγελίνας.

1843 Σεπτεμβρίου 3 ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος ἡ Κατερίνα τοῦ Γιουζέ.

1843 Νοεμβρίου 15 ἀπέθανεν ὑπὸ γήρας ὁ Οἰκονόμος Ἀντώνιος ἱερεὺς καὶ ἰδιοκτήτης τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρχῶν, ὃς καὶ Σάρδης ἐπικαλούμενος. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Ἀθανάσιος ἱερομόναχος Βουκάκης (περὶ οὗ βλ. «Κιμωλιακὰ» Β' (1972) σσ. 72 ἐξ.).

Ἀριθ. 1

1844. Ἀπέθανεν ὑπὸ γήρας ἡ Ζαμπιὰ σύζυγος Ἐλευθερίου Βασιλείου Σάρδη, ἐτῶν 75, ἐξομολογηθεῖσα καὶ μετασχοῦσα τῶν ἀχράντων Μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως καί, κατ' ἐγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. 6 καὶ ἀπὸ τοῦ 1844 Ἰουνίου 29, ἐτάφη εἰς τὸ ἔμβασμα τοῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν. Ἐν Κιμῶλῳ τὴν 29 Ἰουνίου 1844. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Ἀθανάσιος ἱερομόναχος Βουκάκης.

1845. Ἀπέθανε ὑπ' ἀσθενείας στηθικοῦ πάθους ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Τουρλούπη, ἐτῶν πέντε, μετασχοῦσα τῶν ἀχράν-

των Μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως, καί, κατ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. καὶ ἀπὸ τοῦ 1845 Σεπτεμβρίου 26, ἐτάφη εἰς τὸ προαύλιον τῶν Ταξιαρχῶν. Ἐν Κιμῶλφ τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1845. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Παπᾶ Βασίλειος Σάρδης.

1846. Ἀπέθανεν ὑπ' ἀσθενείας κοιλικοῦ πάθους ὁ υἱὸς τοῦ Νικολάου Κυπριανοῦ, ἐτῶν τεσσάρων, μετασχὼν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως καί, κατ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. καὶ ἀπὸ τοῦ 1846 Ἀπριλίου 2, ἐτάφη εἰς τὸ προαύλιον τῶν Ταξιαρχῶν. Ἐν Κιμῶλφ τὴν 2 Ἀπριλίου 1846. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Παπᾶ Βασίλειος Σάρδης.

1846. Ἀπέθανεν ὑπὸ ἀσθενείας θερμῆς ὁ υἱὸς τοῦ Μανώλη Φρατζέσκου Σάρδη, ἐτῶν τριῶν, μετασχὼν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως καί, κατ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. 10 καὶ ἀπὸ τοῦ 1846 Σεπτεμβρίου 12, ἐτάφη εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον. Ἐν Κιμῶλφ τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1846. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Βασίλειος Σάρδης.

— Ἀπέθανεν ὁ υἱὸς τοῦ Μπατίστα Στρατῆ, ἡμερῶν 8, καί, κατ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. καὶ ἀπὸ τοῦ 1846 Δεκεμβρίου 2, ἐτάφη εἰς τὸν Μέγαν Ταξιάρχην. Ἐν Κιμῶλφ τὴν 2 Δεκεμβρίου 1846. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Βασίλειος Σάρδης.

1847. Ἀπέθανεν ὁ Βασίλειος Ἐλευθερίου Σάρδης ὑπὸ ἀσθενείας στηθικοῦ πάθους, ἐτῶν 45, ἐξομολογηθεὶς καὶ μετασχὼν τῶν ἀχράντων μυστηρίων τῆς θείας Μεταλήψεως καί, κατ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου ὑπ' ἀριθ. καὶ ἀπὸ τοῦ 1847 Μαρτίου 28, ἐτάφη εἰς τὸ προαύλιον τῶν Ταξιαρχῶν. Ἐν Κιμῶλφ τὴν 28 Μαρτίου 1847. Ὁ ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος Βασίλειος Οἰκονόμου Σάρδης.

IV. ΤΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΚΙΜΩΛΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΥΑΙΓΟΥ

Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὰ τοπωνύμια τῶν νήσων Κιμώλου καὶ Πολυαίγου, τὰ συλλεγέμενα ὑφ' ἡμῶν, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ τῶν εἰς δημοσιεύματα περὶ τῶν νήσων τούτων παρατιθεμένων ἐγγράφων, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκ τῆς προφορικῆς τοῦ λαοῦ παραδόσεως¹.

Α' ΚΙΜΩΛΟΥ

Ἀβολάδα, Ἀγγέλικα (τά), Ἀγία Ζώνη, Ἀγία Καλή, Ἀγία Κατερίνα (Γούπας), Ἀγία Κατερίνα (Πέρου), Ἀγία Κυριακή, Ἀγία Μαρίνα, Ἀγί' Ἀνάργυροι (Ξεύρη), Ἀγί' Ἀπόστολοι, Ἀγία Φωτεινή, Ἀγιοκκλημα, Ἀγιο Πνεῦμα, Ἀγκαθάκι, Ἀγκρεμένα*, Ἀγλωσσος, Ἀγριόγατος, Ἀγριομανώλη, Ἀις Ἀντώνης, Ἀις Βασίλης, Ἀις Βλάσης, Ἀις Γιάννης (Μπιζανιοῦ), Ἀις Γιάννης (Πύργου), Ἀις Γιώργης (Πράσων), Ἀις Γιώργης (Ἀμόνι), Ἀις Γρηγόρης, Ἀις Δημήτρης, Ἀι-ν Ἡλιάς (Ἐξω, βουνόν), Ἀι-ν Ἡλιάς (μέσα), Ἀις Θανάσης, Ἀις Θεοδόσης, Ἀις Κωνσταντῖνος, Ἀις Λευθήρης (Ἀλυκῆς), Ἀις Λευθήρης (Ξεροκάμπου), Ἀις Μάμας, Ἀις Μηνᾶς (ὄρμος), Ἀις Μόδεστος, Ἀις Νικόλας (ὄρμος), Ἀις Ντριάς (Ἀνδρέας), Ἀις Παντελέμονας, Ἀις Τρύφωνας, Ἀις Φτάθης (Εὐστάθιος)*, Ἀις Χαράλαμπος*, Ἀθηνιάς, Ἀλεύρια, Ἀλυκή, Ἀλώνια, Ἀμάραντος, Ἀμόνι (ἄκρωτ.), Ἀνεμορδίλι (τό), Ἀξιώτη (ς' τοῦ), Ἀπάντεμα, Ἀπάνω ρούα (Κάστρου)*, Κάτω ρούα (Κάστρου)*, Ἀρμενάκι, Ἀσπάλαθρας Ἀσπράγκρεμνα, Ἀσπρη σπηλιά, Ἀσπρο χαράκι, Αὐγερινός, Αὐλακας, Αὐλάκι τ' Ἀνδρέα, Αὐλάκι τοῦ

1. Βλ. ἐφημ. «Φωνὴ τῆς Κιμώλου» ἀριθ. φ. 168 - 169 καὶ 172 - 173 (1963), ἐνθα δημοσιεύονται ὑφ' ἡμῶν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «λαογράφος Ρ» ἱκανὰ τῶν τοπωνυμίων τούτων. Τινὰ τῶν τοπωνυμίων τῆς Κιμώλου μοῦ ἀνεκοίνωσαν οἱ ἀγρόται Πάτροκλος Σταύρου Βεντούρης, Γεώργιος Ἀποστόλου Μάλλης καὶ Ἀντώνιος Γεωργίου Μάλλης, τῆς δὲ Πολυαίγου οἱ ἐκ Κιμώλου Δημήτριος Ἰ. Ἀφεντάκης καὶ Ἀργύριος Ἰ. Ἀφεντάκης, οἵτινες ἔζησαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς παιμένες εἰς τὴν Πολυαίγον. Διὰ τοῦ * σημειούμεν τὰς ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως τῆς Κιμώλου συνοικίας.

Βασίλη, Αὐλάκι τοῦ Βεντούρη, Αὐλάκι τοῦ Γαμπᾶ, Αὐλάκι τοῦ Διάκου, Αὐλάκι τῇ Καλῆς, Αὐλάκι τοῦ Τρούλλου, Ἀχλαδιά.

Βαπόρι, Βαρβαράκενας, Βασαλικός, Βάχη, Βεντούρη, Βεργωτῇ (ς'τοῦ), Βλυχάδα, Βορεινά, Βορεινή, Βουδιοῦ τὸ αἶμα, Βουνὸ (τῇ Πεταλίδας), Βρουλλίδι, Βρωμόλιμνο.

Γαβρίλη (ς'τοῦ), Γαδαρόμαντρα, Γαδαροκυλίστρια, Γαμπᾶς, Γενάτες*, Γερακιά, Γεροντάρη (ς'τοῦ), Γέρου Γαλιάτσου, Γέρου Κονόμου (ς'τοῦ), Γέρου Νικόλα τ' ἄψηλά, Γιονῆ (ς'τοῦ), Γιωργηλάς*, Γκιαούρη (ς'τοῦ), Γλετζέ (ς'τοῦ), Γλυκυμπηάδι, Γούπα (ὄρμος), Γούρνα τῇ Γερακιᾶς.

Δέκας, Δευτέρα Παρουσία.

Ἐλεούσα*, Ἐλιώνας, Ἐννιάς, Ἐπάνω κλῆμα.

Ζαχαριά (ς'τοῦ), Ζεφοκάλαμο.

Θεοσκεπάστη*, Θέρμα, Θυμάκι (ς'τοῦ).

Κάβος τοῦ Καρᾶ, Κάβος τ' αἰ Μηνᾶ, Κάβος τοῦ Παλιόκαστρου, Κακόβολος ἢ Κακόβολα, Κακὸς ποταμός, Κακὸ σκαλί, Καλαμίτσι, Κάλυβα, Καλύβι, Καμμένη Κοντηλιά, Καμπάνα (ἄκρωτ.), Καμπανάκι (ς'τοῦ), Κάμπος*, Καπαριά, Καπέλλο, Κάραβος, Καρᾶς, Καρκάνης*, Κάρφες*, (πρὸς Ν. τοῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν), Κάστρο*, Καταβάθρα, Κατέβασμα, Κατηφόρι, Κυνάρες, Καψάλα, Καψάλοι, Καψοδάσος, Καψοδάσος*, Καψούρα, Κέδρος, Κεφαλές, Κλῆμα, Κοκκίνα, Κολλάρα (ς'τοῦ), Κολλιτσιάνου, Κόμμα τ' Ἀι Γιώργη, Κόμμα τῇ Γερακιᾶς, Κόπιακα (ς'τοῦ), Κορακιές, Κορδάκια, Κούκια (ς'τοῦ), Κουμαριά, Κουτσάκα (ἡ), Κοφτό, Κρασοῦς (τῇ), Κρεββατάκια, Κρεμαστὸς(βουνόν), Κρητικό.

Λαγκάδι ἢ Λαγκάδια, Λάκκος, Λάμα (ς'τοῦ)*, Λεβέντικα, Λεμονιά (ὅπου τὸ παλαιὸν νεκροταφεῖον), Λεμπούνια, Λενιάς (τῇ), Λεῦκες, Λίβα (ς'τοῦ), Λιβαδάκι, Λίμνη ἢ Ἑλληνικά, Λούκα(ς'τοῦ).

Μακρόπουντα (κάβος), Μανίτη (ς'τοῦ), Μαντηλαρέσκου (ς'τοῦ), Μάνδρες, Μαρινάκη (ς'τοῦ), Μαρινοῦς (τῇ), Μαρουδῇ (ς'τοῦ), Μαστρᾶς, Μάτσα (ς'τοῦ), Μχῦρα γκρεμνά, Μαυροδάσος, Μαυρομούρι (τό), Μαυροσπήλια, Μαῦρος κάβος, Μελιδώνια, Μεροβίγλια ἢ Μεροβίδια, Μερσινιά, Μηλέικο μανδράκι, Μοναστήρια, Μονοξυλιά, Μόσχου (ς'τοῦ), Μουτέλλα, Μπαβαράκενας (τῇ), Μπαστούρι (ς'τοῦ), Μπιζάνι, Μπονάτσα, Μπου-

φούνι (ς' τοῦ), Μπούχλι (ς' τοῦ), Μυζηθροῦ*, Μῦλοι, Μῦλος*.
Νιάνιαρη*, Νύχια.

Ξαπλοβούνι ἢ Κλαψοβούνι, Ξερόκαμπος, Ξεύρη (ς' τοῦ),
Ξηροπηάδα, Ξυλοκερατιά.

Ὀκτώς.

Παλιόκαστρο, Παλιόμανδρα, Παναγιά τοῦ Ξεροκάμπου,
Πάντεμα (τά), Παραθύρια*, Πατσαμούρα, Παύλου, Περιστε-
ρά (τοῦ), Πέρου (ς' τοῦ), Πετάλια, Πεταλίδα ἢ Πατελίδα, Πε-
τάλι, Πετρίτη, Πήγαδος, Πηλός, Πιάτσα*, Πιτταρᾶ (τοῦ),
Πλάκα τοῦ Πετρίτη, Πλάκες, Πλάτη, Ποταμός τῇ Γαλανῇς,
Πουλί, Πράσα, Πρέζα, Πρεμάρχος, Πρίνες, Πρόβαρμα, Πυρ-
γάκια, Πύργος.

Ράλλαινας, Ράχη τοῦ Ξερόκαμπου, Ρέμμα (ὄρμος), Ρόδου
(ς' τοῦ), Ροζάρια*, Ρούπα (ς' τοῦ)¹.

Σελλάδι, Σιδερεκάψια, Σκαλί, Σκιαδι, Σκλάβος (βουνό),
Σκορμούλα, Σκούπα, Σούφι, Σπάσματα, Σταυρός*, Στελιανοῦ
(χείμ.), Στειάδι (μέσα Κάστρον)*, Στέκλανιου (εἰς ἔγγραφον
τοῦ 1727), Στέντας, Στρογγυλό, Σχῖνοι τοῦ Παπαντῶνῃ.

Τάντουλου (ς' τοῦ), Ταξιάρχης (Δέκας), Ταξιάρχης (Ἐπάνω
κλῆμα), Τριάντας, Τσαλάκι, Τσικαλαριά*, Τυρί.

Φανάρα, Φανταρῇ (ς' τοῦ), Φιλιππῇ (ς' τοῦ), Φλεάκι, Φουρ-
νιστό (ἄκρωτ.), Φράγκας (τῇ), Φρούδια, Φυκιάδα, Φυρόα.

Χαλαστά*, Χαμωληρό, Χαρακίδα, Χατζῆ (ς' τοῦ), Χειρομῦλοι,
Χιονοῦς (τῇ), Χοχλακιά, Χύμελη, Χώνη (ἡ).

Ψάθη (ὁ λιμὴν τῆς νήσου).

Β' ΠΟΛΥΑΙΓΟΥ

Ἀγκιναριές, Ἀγκρεμνά τῇ Φυκιάδας, Ἀγριμνιό, Ἀλογό-
μανδρα, Ἀμμουρα (τά), Ἀνωγάκια τῇ Γαλακτερῇς, Ἀπήγα-

1. Κατὰ λαϊκὴν ἀφήγησιν, εἰς τινα πειρατικὴν ἐπιδρομὴν οἱ κουρσάροι ἠναγ-
κάσθησαν νὰ ὀπισθοδρομήσουν ἀπὸ τὸ ἐπὶ ὑψώματος εὐρισκόμενον ποιμνιοστάσιον
τοῦ Ρούπα, ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ κρούσεις τῶν ποιμενικῶν ἀγγείων, δι' ὧν διεδη-
λοῦτο ἡ ἰσχύς τῆς ὁμάδος Ρούπα διὰ τοιούτων : — Ἐδῶ 'ναὶ ὁ Ρούπας καὶ ὁ Χα-
ρούπας καὶ τὰ δύο παιδιὰ τοῦ Ρούπα καὶ ὁ πατὴρ τοῦ γέρου Ρούπα καὶ ὅλη του
ἡ γενεά.

νος, Ἀσκητῆς¹, Ἀσπρη πούντα², Αὐλάκι βορεινό, Αὐλάκι τοῦ Κακόβολου, Αὐλάκι τοῦ Μανιάτη, Αὐλάκι τσῆ Παναγιᾶς (τῆς μονῆς τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου ΙΖ' αἰ.).

Βαθὺς ποταμός, Βλυχάδα, Βουτακίδα³, Βρωμόλιμνη.

Γαλακτερή, Γεωργίτση, Γούρνα.

Δασονάρι (χείμαρος), Διαμαντοσπηλιά⁴.

Ἐλιόφυτο.

Ζυὸς (ἄκρωτ.).

Κακόβολα, Κακὸ σκαλί, Κακὸς ποταμός, Καλαμίτση ἢ Ξουριστής, Καλόγερος, Καλόγρηα, Καλύβα τσῆ Σοφιανῆς, Καπέλλο, Κατέβασμα, Κόκκινια (τά), Κόκκινος γκρέμνος, Κουμαριές.

Αακκώματα, Λεγκοῦς (τσῆ)⁵, Λιβαδάκι, Λιβάδι, Λιόφυτο τοῦ Σπανοῦ.

Μακρὺς κάβος, Μάνδρα τσῆ γριὰ Μαριᾶς, Μανιάτη (τοῦ)⁶, Μάσκουλα (ἄκρωτ., ἔνθα ὁ φάρος), Μελισσουργός, Μερσίνη (ἔρμος) ἐπάνω καὶ κάτω, καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ Μανόλη τὸ νησί, Μπενάρδου, Μπρόβαρμα, Μοραῖτη ἐλιόφυτα.

Νιώτση (ς' τοῦ).

Ξαπλοβούνι (ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή τῆς νήσου), Ξετρυπητὴ σπηλιά.

Παλιὰ μάνδρα, Πλακοῦρες, Πλύστρες, Ποτάμι τσῆ Φυκιάδας, Ποτάμι τσῆ Χοχλακιᾶς, Πουλουδιᾶς (ἄκρωτ.).

Ράχη τοῦ γαδάρου, Ράχη τοῦ Σύσχινου, Ράχη τῶν τράγων.

1. Κατὰ λαϊκὴν παράδοσιν, εἰς παλαιούς χρόνους ἔζησεν ἐνταῦθα ἀσκητής, τοῦ ὁποίου δὲν διεσώθη τὸ ὄνομα. Τοῦ ἀσκητηρίου («σπηλιά τοῦ ἀσκητῆ») σφύζονται αἱ παραστάδες τῆς θύρας.

2. Τὸ Δ. ἄκρωτήριον τῆς νήσου.

3. Ἡ λαϊκὴ παράδοσις διέσωσεν, ὅτι ἐνταῦθα εἰς χρόνους παλαιούς ἐπνίξαν (ἐβούληξαν εἰς τὴν θάλασσαν) νέαν γυναῖκα, ἄγνωστον διὰ ποίαν αἰτίαν. Οὕτως ἐπισημαίνεται τὸ ἔτυμον τοῦ τοπωνυμίου (ἐκ συνδυασμοῦ πρὸς τὸ βουτώ).

4. Βλ. Γεωργίου Κ. Σπυριδάκη, Λαογραφικὰ τῆς Κιμῶλου, «Κιμωλιακά» Β' (1972), σσ. 27 - 28.

5. Τὸ σπήλαιον παρὰ τὴν θάλασσαν.

6. Ἐκ τοῦ ὀνόματος ποιμένος καταγομένου ἐκ Μάνης.

Σιόπατα, Σπαθί, Στενή, Στρογγυλό βουνό, Συκιά, Σύσχι-
να, Σχινάρος.

Τραγυδιστής¹.

Φανάρα, Φίδα τοῦ Ζέπου, Φίδες τῇ Φυκιάδας, Φλεάκι,
Φράμμα (μεταξὺ τῆς Μονῆς καὶ Μερσίνη), Φυκιάδα, Φυρομπό-
ταμος.

Χαλέπα, Χαλεπάκι, Χειρομῦλοι, Χοχλακιά, Χοχλακιᾶς κά-
βος.

Ψαροσπηλιές.

1. Γ. Κ. Σπυριδάκης, ξυθ. άν.

V. ΠΙΝΑΞ ΔΗΜΑΡΧΩΝ ΚΙΜΩΛΟΥ (1834-1914)

Πλὴν τῆς γενικωτέρας σημασίας τῆς παρουσίας τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων εἰς τὴν ἱστορίαν παντὸς τόπου, κατάλογος κατὰ διαδοχικὴν χρονολογικὴν σειρὰν αὐτῶν ἀποτελεῖ σαφὲς χρονολογικὸν ὁρόσημόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπὶ τέλους ὁροθετοῦνται αἱ χρονικαὶ περίοδοι τῆς τοπικῆς ἱστορίας καὶ τὰ ἐκάστοτε ἐκτελούμενα μεγάλα ἢ μικρὰ ἔργα δημιουργίας καὶ πολιτισμοῦ ἐνὸς ἐπαρχιακοῦ διαμερισματος, ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ τῆς προσωπικῆς εἰσφορᾶς ἐκάστου δημοτικοῦ ἀρχοντος καὶ τῆς ἐν γένει ἱκανότητος αὐτοῦ.

Ἡ Κίμωλος ηὐτύχησε νὰ περιληφθῇ μεταξὺ τῶν πρώτων ὀλίγων διαμερισμάτων τοῦ ἐλευθέρου κράτους μετὰ τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν. Ἐπομένως ἴσχυσε καὶ εἰς τὴν νῆσον τὸ σύστημα διαιρέσεως τῆς ἐπικρατείας εἰς δήμους.

Οὕτω μόνη ἡ νῆσος ἀπετέλεσε τὸν δῆμον Κιμῶλου ἀπὸ τοῦ 1834, μὲ πρῶτον δήμαρχον τὸν γραμματέα τῆς δημογεροντίας τῆς προηγουμένης περιόδου Γεώργιον Φιλίππου Ράμφον¹, ὅστις πλὴν τῶν ἄλλων ὑπεδέχθη τὸν πρῶτον βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Ὅθωνα ἐπισκεφθέντα τὴν Κίμωλον (1836). Ἐφερεν ὁ γνήσιος ἐκεῖνος Κιμῶλιος τὸ τοπικὸν ἔνδυμα, βράκες καὶ μπερέταν.

Βάσει τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τῆς νήσου καὶ ἐπικουρικῶς ἐκ συναφῶν εἰδήσεων ἐξ ἐγγράφων, κατηρτίσαμεν πλήρη χρονολογικὸν πῖνακα τῶν διατελεσάντων δημάρχων Κιμῶλου κατὰ τὰ ἔτη 1834-1914, ἥτοι ἐπὶ μίαν ὀγδοηκονταετίαν, καθ' ἣν διήρκεσεν ἡ ἰσχὺς τοῦ θεσμοῦ. Ἀσφαλῶς χρήσιμον θά εἶναι νὰ συνεχισθῇ ὁ κατάλογος καὶ τῶν Προέδρων τῆς Κοινότητος Κιμῶλου πλέον ἐπέκεινα τοῦ 1914.

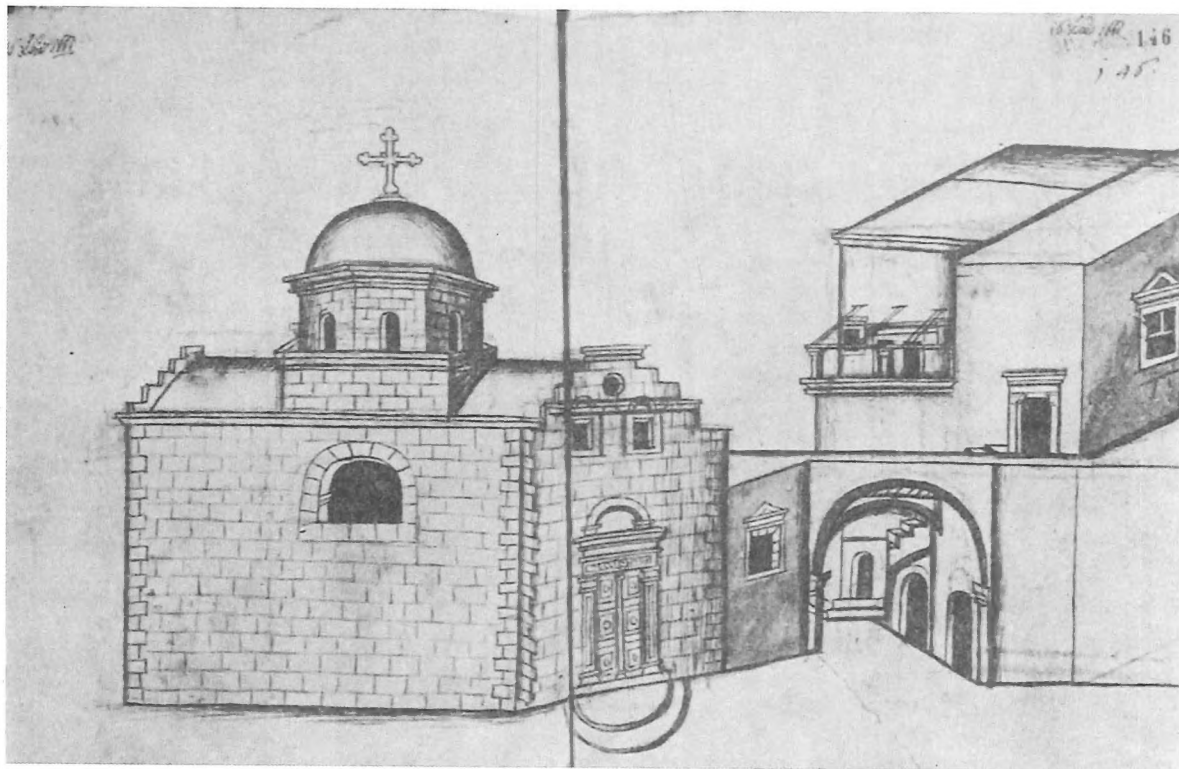
Πάντως πρῶτος πρόεδρος τῆς Κοινότητος ἐξελέγη τὴν 9ην Ἀπριλίου 1915 ὁ Δημήτριος Σακελλαρίου Ἰ. Ἀφεντάκης, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπηρετήσας ὡς γραμματεὺς τοῦ δήμου Κιμῶλου. Μετ' αὐτὸν ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Κοινότητος ὁ Ἰάκωβος Ἀντ. Σαλιβαράς, ἱατρός. Ἰδοὺ ὁ πῖναξ τῶν δημάρχων :

1. Περὶ τούτου βλ. Ἰω. Σ. Ράμφοῦ, «Κιμωλιακά», Ἀθῆναι 1933, σσ. 48-49.

- 1) Γεώργιος Φιλίππου Ράμφος (1834-1843).
- 2) Γεώργιος Ἀντωνίου Βορδώνης (1843-1847).
- 3) Γεώργιος Νικολάου Σ. Λογοθέτης (1848-1862).
- 4) Μιχαήλ Νικολάου Χαλκιάπουλος (1862-1866).
- 5) Δημήτριος Οἰκονόμου Νικ. Ἀφεντάκης (1866 - 12 Μαΐου 1873¹).
- 6) Νικόλαος Σταύρου Λογοθέτης (15 Μαΐου 1873 - 15 Μαΐου 1879).
- 7) Γεώργιος Λάμπρου Μουστάκας, καθηγητής (23 Μαΐου 1879 - 1883).
- 8) Νικόλαος Δημητρίου Ἀφεντάκης (9 Ὀκτωβρίου 1883- 30 Ἰουλίου 1887).
- 9) Ἀντώνιος Ἐμμανουήλ Πετράκης (3 Σεπτ. 1887 - Σεπτ. 1891).
- 10) Ἀντώνιος Δημητρίου Ἀφεντάκης, ἱατρός (3 Ὀκτωβρίου 1891-1914).

Πρωτ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΠ. ΡΑΜΦΟΣ

1. Βλ. ἄρθρ. Ἰ. Σ. Ράμφοι, Μία πεντηκονταετηρίς, ἐφημ. «Μῆλος», ἀρ. φ. 224 (Ἰαν. 1935).



‘Ο ἐν Ζεφυριά τῆς Μήλου παλαιὸς ναὸς τῶν ἁγ. Ἀναργύρων καὶ τὸ ἐπισκοπεῖον τῆς λατινικῆς ἐπισκοπῆς Μήλου καὶ Κιμῶλου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ λατίνου ἐπισκόπου Ἀντωνίου Σέρρα (1661).

(Σχεδιάσμα ληφθὲν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Propaganda Fide, Fondo di Vienna, τ. 1, σ. 146, εὐγενῶς παραχωρηθὲν ὑπὸ τοῦ Ὁλλανδοῦ ἱστορικοῦ κ. B. Slot, τῶν Γεν. Ἀρχείων τῆς Χάγης. Πρβλ. τὴν μελέτην εἰς τὰς σσ. 22-32 τοῦ παρόντος τόμου).

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΤΟΥ Γ' ΤΟΜΟΥ

Σελ.

ΝΙΚ. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ, Ἡ Κίμωλος καὶ ἡ τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου Σαββατιανῶν μονὴ ἐν Κρήτῃ	7-14
ΒΑΣ. Γ. ΑΤΕΣΗ, Ἀρχιερεῖς Μήλου καὶ Κιμώλου	15-80
ΦΩΤ. Ν. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Περὶ τοῦ ἀρχαίου Νε- κροταφείου εἰς τὸν ὄρμον Λιμνῆς τῆς Κιμώλου	81-118
ΣΤΕΦ. Δ. ΗΜΕΛΛΟΥ, Λαογραφικαὶ εἰδήσεις ἐκ χει- ρογράφου τοῦ Κιμωλίου διδασκάλου Μάρκου Βεν- τούρη	119-138
ΑΝΤ. ΦΛ. ΚΑΤΣΟΥΡΟΥ, Ἰησοῦ ἔται εἰς Κίμωνιν	139-144
ΕΜΜ. Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Ἐκθεσις περὶ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας Κιμώλου τοῦ ἔτους 1700 τοῦ Ἀντωνί- ου Justiniani	145-153
ΣΠ. ΜΑΛΑΚΑΤΕ, Χλωρίς Κιμώλου καὶ τῶν περὶ αὐ- τὴν νησίδων	154-183
ΦΙΛΑΡ. ΑΠ. ΒΙΤΑΛΗ, Ἡ ἐν Σίφνῳ ἱερὰ μονὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἐπικεκλημένη «Παναγία τοῦ Βουνοῦ»	184-267
ΙΩΑΝ. ΣΠ. ΡΑΜΦΟΥ, Ὁ Δευτερεύων Σίφνου	268-296
ΙΩΑΝ. ΣΠ. ΡΑΜΦΟΥ, Σύμμεικτα Κιμωλιακά	297-377
I. Παλαιὰ Κιμωλιακὰ ἔγγραφα	297-360
II. Ἐκλογὴ ἐπιτρόπων κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν	361-364
III. Ληξιαρχικαὶ πράξεις γάμων καὶ θανάτων ἐνοριτῶν ἱ. ναοῦ Ταξιαρχῶν Κιμώλου (1835-1854)	365-370
IV. Τὰ τοπωνύμια Κιμώλου καὶ Πολυαίγου	371-375
V. Πίναξ δημάρχων Κιμώλου (1834-1914)	376-377

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΟΥ ΑΦΕΝΤΑΚΕΙΟΥ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΟΣ

- Πρόεδρος : Ἀντώνιος Κ. Δανασσῆς, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
- Ἀντιπρόεδρος : Καίτη Μεγαπάνου, Πρόεδρος τῆς Ἑλεήμονος Ἑταιρείας Ἀθηνῶν.
- Γραμματεὺς : Δημήτριος Φρ. Λογοθέτης, Δικηγόρος.
- Ταμίας : Ἀνδρέας Ν. Ἀνδρουλακάκης, Ἐπιτ. Οἶκον. Ἐπιθεωρητὴς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους.
- Μέλη : Δημήτριος Γ. Ρίτσος, Δήμαρχος Ἀθηναίων.
Γεώργιος Ἰω. Παπαχριστοφίλου, Ἐπιθεωρητὴς Μ.Ε. τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν .
Γεώργιος Ἰακ. Ροῦσσος, Πρόεδρος Κοινότητος Κιμῶλου.

Έκτύπωση-Βιβλιοδεσία
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΓΚΕΛΜΠΕΣΗΣ
ΤΗΛ. 210.85.47.723 - 210.83.17.703

